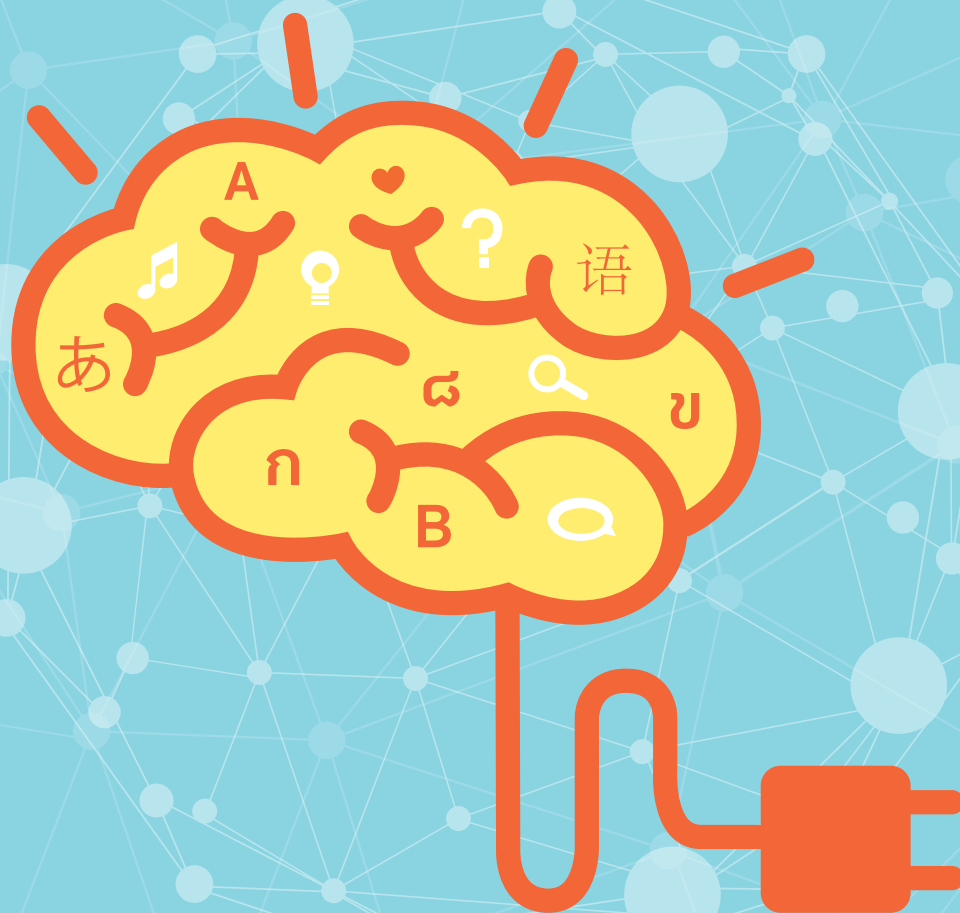

The logo for the NCAA 2019 event, featuring the letters "NCAA" in a stylized font with "N" in orange, "C" in dark blue, "A" in pink, and "A" in yellow, with "2019" in dark blue below it.

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8
The 8th National Conference on Applied Liberal Arts
Liberal Arts for Interdisciplinary Practice and Research

วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม 2562
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

The Faculty of Liberal Arts

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, Thailand

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8
(The 8th National Conference on Applied Liberal Arts : NCAA 2019)

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8

(The 8th National Conference on Applied Liberal Arts: NCAA 2019)

คณะศิลปศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ISBN:

พิมพ์ครั้งที่ 1: พฤษภาคม 2562

จำนวนพิมพ์: 65 เล่ม

จำนวนหน้า: 497 หน้า

ISBN:

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด มิน เซอร์วิส ซัพพลาย

สาขาลาดกระบัง เลขที่ 661 ซอยฉลองกรุง 1 ถนนฉลองกรุง

แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

โทร. 0-2326-4124, 0-236-4125

สารอธิการบดี

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8 (The 8th National Conference on Applied Liberal Arts: NCAA2019)

งานวิจัยถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้และเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เป็นสถาบันการศึกษาที่เน้นด้านการพัฒนาการวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี 1 ใน 10 ของภูมิภาคอาเซียน ในปี ค.ศ. 2020” ตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งการจัดเวทีประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8 (The 8th National Conference on Applied Liberal Arts: NCAA2019) ขึ้นนี้ถือเป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยกระตุ้นให้บุคลากรได้ผลิตงานวิจัยและสร้างเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติต่อไป

คณะศิลปศาสตร์เป็นคณะที่จัดการเรียนการสอนด้านภาษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นหัวใจหลักด้านภาษา ตอบสนองนโยบายด้านความเป็นสากล รวมถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินงานของคณะศิลปศาสตร์ที่มีอยู่ขณะนี้ หลักสูตรปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และนวัตกรรมการท่องเที่ยวและบริการและระดับปริญญาโทสาขาภาษาศาสตรประยุกต์ – ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพ นอกเหนือจากการสอนแล้ว คณะศิลปศาสตร์ยังได้สร้างเวทีการนำเสนอผลงานทางวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ที่ได้ดำเนินมาเป็นครั้งที่ 8 จนก่อให้เกิดสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงได้นำผลงานวิชาการเผยแพร่สู่สาธารณชน

กระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้จากการประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8 นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน รวมถึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดงานวิจัยด้านภาษา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์สืบไป

(ศาสตราจารย์ ดร.สุชชีวีร์ สุวรรณสวัสดิ์)
อธิการบดี

สารคนบตี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตและสร้างงานวิจัย เพราะงานวิจัยถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้และเป็นภารกิจหลักของ สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน

คณะศิลปศาสตร์มุ่งมั่นสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คือ “การเป็นสถาบันการศึกษาที่เน้นด้านการ พัฒนาการวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1 ใน 10 ของภูมิภาคอาเซียน ในปี ค.ศ.2020” ตามประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยเป็นดัชนีชี้วัดสำคัญที่สะท้อนคุณภาพของอาจารย์ อีกทั้งงานวิจัยยังเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ฉะนั้นการส่งเสริม สนับสนุนให้ผลิตงานวิจัยอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นพันธกิจสำคัญ นอกเหนือจากด้านการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการด้านภาษามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ รวมถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงจัดประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8 (NCAA2019) ขึ้น ตามหัวข้อ "Liberal Arts for Interdisciplinary Practice and Research" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากการค้นคว้าวิจัย และพัฒนาวิชาการทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และผู้สนใจที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถาบันฯ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการดำเนินการจัดการประชุมวิชาการครั้งนี้ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ให้การสนับสนุนการจัดงานในครั้งนี้ รวมทั้งนักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาที่ร่วมนำเสนอผลงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเครือข่าย ขยายงานทางวิชาการด้านศิลปศาสตร์ประยุกต์ให้เกิดความองงามและยั่งยืนต่อไป

ดร.ยuth ชัยประวิตร

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8 (NCAA 2019)

วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม 2562

ณ ห้องประชุม 701 (บุณนา) ชั้น 7 อาคารกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เวลา

08.00 - 08.45 น.	ลงทะเบียน	
08.45 - 09.00 น.	กล่าวรายงานโดย คณบดีคณะศิลปศาสตร์	
09.00 - 09.15 น.	กล่าวเปิดงานโดย ศาสตราจารย์ ดร.สุชีวีร์ สุวรรณสวัสดิ์ อธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	
09.15 - 10.15 น.	บรรยายพิเศษเรื่อง “Liberal Arts for a Sustainable Future” โดย ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลปธรรม จาก คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	
10.15 - 10.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง [ห้องประชุม 701 (บุณนา)]	
11.00 - 12.00 น.	NCAA นำเสนอผลงาน 7 กลุ่มย่อย <u>ช่วงที่ 1</u> กลุ่มย่อยที่ 1 ห้อง D201A กลุ่มย่อยที่ 2 ห้อง D201B กลุ่มย่อยที่ 3 ห้อง D202A กลุ่มย่อยที่ 4 ห้อง D202B กลุ่มย่อยที่ 5 ห้อง D203A กลุ่มย่อยที่ 6 ห้อง D203B กลุ่มย่อยที่ 7 ห้อง D301A	
12.00 - 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน [ห้องประชุม 701 (บุณนา)]	
13.20 - 14.20 น.	NCAA นำเสนอผลงาน 7 กลุ่มย่อย <u>ช่วงที่ 2</u> กลุ่มย่อยที่ 1 ห้อง D201A กลุ่มย่อยที่ 2 ห้อง D201B กลุ่มย่อยที่ 3 ห้อง D202A กลุ่มย่อยที่ 4 ห้อง D202B กลุ่มย่อยที่ 5 ห้อง D203A กลุ่มย่อยที่ 6 ห้อง D203B กลุ่มย่อยที่ 7 ห้อง D301A	
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง [อาคารสมเด็จพระเทพฯ ห้อง D103 ชั้น 1]	
14.35 - 15.55 น.	NCAA นำเสนอผลงาน 7 กลุ่มย่อย <u>ช่วงที่ 3</u> กลุ่มย่อยที่ 1 ห้อง D201A กลุ่มย่อยที่ 2 ห้อง D201B กลุ่มย่อยที่ 3 ห้อง D202A กลุ่มย่อยที่ 4 ห้อง D202B กลุ่มย่อยที่ 5 ห้อง D203A กลุ่มย่อยที่ 6 ห้อง D203B กลุ่มย่อยที่ 7 ห้อง D301A	
16.00 - 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

พิธีกร 1. อาจารย์ ธนสนี จิตต์พานิชย์

2. อาจารย์ เชิดพงศ์ อุตตะมะ

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ตารางการนำเสนอ

① ห้อง D201A จิตวิทยา

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ) ในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	สุภาวี ศรีวรรณนท์
11.20 – 11.40 น.	ผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์	ภักดีวิภา จันทะเวช
11.40 – 12.00 น.	ผลการทดสอบ WISCONSIN CARD SORTING TEST ในผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด	วันเพ็ญ เขตวัน
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	ผลของโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดที่มีต่อกระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยโรคจิตเภท	ภิษณี รอดภัย
13.40 – 14.00 น.	ผลของการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์ที่มีต่อความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา	พรทิภา วีระโจง
14.00 – 14.20 น.	บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ	ต้นหยง แก้วขวัญข้า
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	-	
14.55 - 15.15 น.	-	
15.15 - 15.35 น.	-	
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

ตารางการนำเสนอ

② ห้อง D201B ดนตรี และนาฏศิลป์

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	กลวิธีและกระบวนการทำร่ำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในละครเรื่องเงาะป่า	กฤษณะ สายสุนีย์
11.20 – 11.40 น.	เพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)	ปติกร เทียนจีน
11.40 – 12.00 น.	บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี	ณรงค์เดช หมอกเมฆ
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	โครงสร้างและลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่อง เตรซ	เจริญเสกข์ ปลื้มปรีชา
13.40 – 14.00 น.	สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับ การยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครู หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	นิทัศน์ ชูเชิด
14.00 – 14.20 น.	การเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการ บรรเลงคู่เจิง	อธิพัชร์ สุวรรณวัฒน์
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	วิวัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี	ชัยวัฒน์ ครุฑบุญ
14.55 - 15.15 น.	การพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชวาตามแนวทางของครูปัป คงลายทอง	ยุวรัตน์ นักทำนา
15.15 - 15.35 น.	มรดกภูมิปัญญาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) : เดี่ยวปีโน เพลงแขกมอญ สามชั้น	ศาสตรา เลาส่งเนิน
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

ตารางการนำเสนอ

③ ห้อง D202A ภาษาไทย ภาษาศาสตร์

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	หลักภาษาไทย 4 ประการ: ปัจจัยในการระบุเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ	ประโชค ชัยสุวรรณ
11.20 – 11.40 น.	ยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	พิชญ์ กมลเนตร์
11.40 – 12.00 น.	การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมเยาวชน ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง	จิตติวิสุทธิ์ ปิ่นทอง
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโคก	ศรายุทธ พรหมแสงสิงห์
13.40 – 14.00 น.	ลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง	จุฑาธิป สุทธิธรรม
14.00 – 14.20 น.	ศิลปะการแสดงออกทางเพศผ่านบทอัครรรย ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำ	กฤตนันท์ ในจิต
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	ละครชุด นักเรียนพลังกิฟต์ กับความย้อนแย้งของปฏิบัติการของ GMMTV	ธงชัย แซ่เจี๋ย
14.55 - 15.15 น.	วิเคราะห์เรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณ	อุไรริษา ขวัญแก้ว
15.15 - 15.35 น.	การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดโดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศ	ผกาเพ็ญ จรูญแสง
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

ตารางการนำเสนอ

④ ห้อง D202B ภาษาศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรม

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	ลักษณะคำถามและกลวิธีทางภาษาของปริศนา คำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ	ดั่ง ตรัน อัญ ทือ
11.20 – 11.40 น.	การใช้ภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อเว็บไซต์: กรณีศึกษา Pantip Trend จากเว็บไซต์พันทิป	สุริย์รัตน์ บำรุงสุข
11.40 – 12.00 น.	วิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ” และ “อาม่าบนคอนโด”	วิษชุดา กาละโกชน์
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	ปฏิบัติการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดย สร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษา	มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ
13.40 – 14.00 น.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันเชิง สังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาจีนใน กรุงเทพมหานคร	นันทภา ปัญญารัตน์
14.00 – 14.20 น.	-	
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	ชีวจีน ภาพแทนของสตรีจีนสมัยใหม่ในจินตนิ ศตวรรษ ที่ 20	จุฬาลักษณ์ ชิวสุกร
14.55 - 15.15 น.	การศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า คุณทหารลาดกระบัง รายวิชา ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว	ชาดา เตรียมวิทยา
15.15 - 15.35 น.	การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้น แบบองค์รวมสำหรับบุตรหลานบุคลากรใน ระดับประถมศึกษา ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง	ชาดา เตรียมวิทยา
15.15 - 15.35 น.	-	
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

ตารางการนำเสนอ

⑤ ห้อง D203A สังคมศาสตร์

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	การเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE)	ศศิภา ดิษฐกุล
11.20 – 11.40 น.	พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน ของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน	ทิพภาวี พุ่มสงวน
11.40 – 12.00 น.	การบริโภคข้ามแดนกับสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร	ศศิประภา เพชรศรีสุก
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	พุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมงคลราม ราษฎร์รัง ประเทศมาเลเซีย	กัลยรักษ์ ลิ้มโอภาสมณี
13.40 – 14.00 น.	อัตลักษณ์ของโปเน (คนข้ามเพศ) ภายใต้บริบทสังคมโลกมลายูมุสลิม	ธรินทร สันประเสริฐ
14.00 – 14.20 น.	การศึกษาความรู้ที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	ธนวันต์ สิทธิไทย
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศสิงคโปร์	ภควรรณ ศิลาวรรณา
14.55 - 15.15 น.	ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนในกรุงกัวลาลัมเปอร์	กนกพร ปรีชาบริสุทธิ์กุล
15.15 - 15.35 น.	มาตรการแก้ไขอัตราการเกิดต่ำของญี่ปุ่น: โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตรของผู้ชายญี่ปุ่น	ปิยวรรณ อัครวราชันย์
15.15 - 15.35 น.	การวิเคราะห์บทบาทประเทศไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ. 2488-2508	ชฎาพร จินชานนา
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

ตารางการนำเสนอ

๕ ห้อง D203B มนุษยศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ การท่องเที่ยวและการบริการ

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	พฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี	ฐานุพัชร์ จิตภักดีภรรษัต
11.20 – 11.40 น.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์เลือกใช้บริการ คลินิกการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน	วันนิศา รักษามาตรย์
11.40 – 12.00 น.	ระดับความเครียดและพฤติกรรมการณ์ออกกำลังกาย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี	อิศรา ศิรมณิรัตน์
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	ความพึงพอใจของนักศึกษาในการเข้าใช้บริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	พรนภา ธนโพธิ์วิรัตน์
13.40 – 14.00 น.	การพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทาง การศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการ วิศวกรรมความรู้	มยุรินทร์ เปื้องประดิษฐ์
14.00 – 14.20 น.	การบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใน จังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0	พัชรี สุวรรณสอาด
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	พฤติกรรมการณ์เล่นเกมออนไลน์กับผลการเรียน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี	หวานใจ หล้าพรหม
14.55 - 15.15 น.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวช ระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียน อิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข	วันนิศา รักษามาตรย์
15.15 - 15.35 น.	ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระ เกียรติ	ปวีณา ฉัตรสูงเนิน
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

ตารางการนำเสนอ

๗ ห้อง D301A บริหารและการจัดการ

เวลา	เรื่อง	ผู้นำเสนอ
11.00 – 11.20 น.	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก: นิคมอุตสาหกรรม 304	จักรภพ พัทณี
11.20 – 11.40 น.	การพัฒนาแม่โครบนไมโครซอฟต์แวร์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลโดยใช้ภาษาวิชวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน	ชัยชนะ กุลวรรฐิต
11.40 – 12.00 น.	การศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลของลูกค้าธนาคารในประเทศไทย	ชวตล สิริเชมรัมย์
12.00 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.20 – 13.40 น.	การผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารต่อการจัดการปัญหาขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวัง	ธีระ ราชพล
13.40 – 14.00 น.	มาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อของประเทศไทยและการรับรู้ของประชาชน	ฐิติชญา แสงฮวด
14.00 – 14.20 น.	ธุรกิจเครื่องสำอางไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลุ่มประเทศ CLMV กรณีศึกษา “ศรีจันทร์”	จิรัชญา จิตวัฒนกุล
14.20 - 14.35 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
14.35 - 14.55 น.	ความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอกในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	วรรณรณ แสงมณี
14.55 - 15.15 น.	การจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติระดับปริญญาตรี กรณีศึกษานิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ภาคม บำรุงสุข
15.15 - 15.35 น.	-	
15.15 - 15.35 น.	-	
15.35 - 15.55 น.	-	
16.00 – 16.30 น.	ประธานในพิธีมอบรางวัล Best Paper Awards และกล่าวปิดงาน	

สารบัญบทความ

ชื่อบทความ	หน้า
① ห้อง D201A จิตวิทยา	
ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด นำเสนอโดย ... สุภาวี ศรีวรรณนท์	1-9
ผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์ นำเสนอโดย ... ภักดีวิภา จันทะเวช	10-18
ผลการทดสอบ WISCONSIN CARD SORTING TEST ในผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด นำเสนอโดย ... วันเพ็ญ เขตวัน	19-27
ผลของโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดที่มีต่อกระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยโรคจิตเภท นำเสนอโดย ... ภิษณี รอดภัย	28-38
ผลของการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์ที่มีต่อความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา นำเสนอโดย ... พรทิภา วีระโจง	39-48
บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ นำเสนอโดย ... ต้นหยง แก้วขวัญข้า	49-57
② ห้อง D201B ดนตรี และนาฏศิลป์	
กลวิธีและกระบวนการทำร่าอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในละครเรื่องเงาะป่า นำเสนอโดย ... กฤษณะ สายสุนีย์	58-66
เพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) นำเสนอโดย ... ปิติกร เทียนจีน	67-74
บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี นำเสนอโดย ... ณรงค์เดช หมอกเมฆ	75-87
โครงสร้างและลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องเตรซ นำเสนอโดย ... เจริญเสกข์ ปลั่งปรีชา	88-96
สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำเสนอโดย ... นิทัศน์ ชูเชิด	97-103
การเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงคู่เงิง นำเสนอโดย ... อธิพัชร สุวรรณวัฒน์	104-112
วิวัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี นำเสนอโดย ... ชัยวัฒน์ ทรัพย์บุญ	113-120
การพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชวาตามแนวทางของครูปี่ คงลายทอง นำเสนอโดย ... ยุวรัตน์ นักทำนา	121-128

สารบัญบทความ (ต่อ)

ชื่อบทความ	หน้า
③ ห้อง D202A ภาษาไทย ภาษาศาสตร์	
มรดกภูมิปัญญาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์): เดี่ยวปีโน เพลงแขกมอญ สามชั้น นำเสนอโดย ... ศาสตรา เลาสุนนิน	129-136
หลักภาษาไทย 4 ประการ: ปัจจัยในการระบุเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ นำเสนอโดย ... ประโชค ชัยสุวรรณ	137-143
ยักร่วงศัพรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช นำเสนอโดย ... พิษณุ กมลเนตร์	144-152
การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมเยาวชน ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง นำเสนอโดย ... จิตติวิสุทธิ์ ปิ่นทอง	153-160
อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโคก นำเสนอโดย ... ศรายุทธ พรหมแสงสิงห์	161-168
ลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง นำเสนอโดย ... จุฑาธิป สุทธิธรรม	169-175
ศิลปะการแสดงออกทางเพศผ่านบทละครที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำ นำเสนอโดย ... กฤตนันท์ ในจิต	176-182
ละครชุด นักเรียนพลังกิฟต์ กับความยั่งยืนของปฏิบัติการของ GMMTV นำเสนอโดย ... ธงชัย แซ่เจ๋อ	183-191
วิเคราะห์เรื่องสั้นประสานภาพของวินทร์ เลียววาริณ นำเสนอโดย ... อุไรริษา ขวัญแก้ว	192-199
การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดโดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศ นำเสนอโดย ... ผกาเพ็ญ จรูญแสง	200-205
④ ห้อง D202B ภาษาศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรม	
ลักษณะคำถามและกลวิธีทางภาษาของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ นำเสนอโดย ... ดั่ง ตรัน อัญ ทือ	206-213
การใช้ภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อเว็บไซต์: กรณีศึกษา Pantip Trend จากเว็บไซต์พันทิป นำเสนอโดย ... สุริย์รัตน์ บำรุงสุข	214-220
วิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ” และ “อาม่าบนคอนโด” นำเสนอโดย ... วิชชุดา กาละโภชน์	221-227
ปฏิบัติการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษา นำเสนอโดย ... มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ	228-236
ปัจจัยที่ส่งผลการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาจีนใน กรุงเทพมหานคร นำเสนอโดย ... นันทภา ปัญญารัตน์	237-244

สารบัญบทความ (ต่อ)

ชื่อบทความ	หน้า
ชีวจีน ภาพแทนของสตรีจีนสมัยใหม่ในจินตนิเวศวรรณคดี ที่ 20 นำเสนอโดย ... จุฬาลักษณ์ ชิวศุภกร	245-250
การศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง รายวิชา ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว นำเสนอโดย ... ชาดา เจริญวิทยา	251-257
การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นแบบองค์รวมสำหรับบุตรหลานบุคลากรในระดับ ประถมศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง นำเสนอโดย ... ชาดา เจริญวิทยา	258-266
⑤ ห้อง D203A สังคมศาสตร์	
การเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE) นำเสนอโดย ... ศศิภา ดิษฐกุล	267-274
พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารออนไลน์ ผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน นำเสนอโดย ... ทิพาภาวี พุ่มสงวน	275-282
การบริโภคข้ามแดนกับสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ในซอยสาธุ ประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร นำเสนอโดย ... ศศิประภา เพชรศรีสุก	283-290
พุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม รัฐปิ่น ประเทศมาเลเซีย นำเสนอโดย ... กัลยรักษ์ ลิ้มโอภาสมณี	291-296
อัตลักษณ์ของโปเน (คนข้ามเพศ) ภายใต้บริบทสังคมโลกมลายูมุสลิม นำเสนอโดย ... ธรินทร์ สันประเสริฐ	297-304
การศึกษาความรู้ที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นำเสนอโดย ... ธนวันต์ สิทธิไทย	305-311
การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศสิงคโปร์ นำเสนอโดย ... ภควรรณ ศิลาวรรณา	312-319
ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนในกรุงกัวลาลัมเปอร์ นำเสนอโดย ... กนกพร ปรีชาบริสุทธิ์กุล	320-326
มาตรการแก้ไขอัตราการเกิดต่ำของญี่ปุ่น: โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานบ้านและการ เลี้ยงดูบุตรของผู้ชายญี่ปุ่น นำเสนอโดย ... ปิยวรรณ อัครวราชนันท์	327-334
การวิเคราะห์บทบาทประเทศไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์จากจดหมายเหตุกระทรวง ต่างประเทศ พ.ศ. 2488-2508 นำเสนอโดย ... ชฎาพร จินชานนา	335-342

สารบัญบทความ (ต่อ)

ชื่อบทความ	หน้า
⑥ ห้อง D203B มนุษยศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ การท่องเที่ยวและการบริการ	
พฤติกรรมมารีตีมแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี นำเสนอโดย ... ฐานุพัชร์ จิตภักดีภรรษิต	343-349
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน นำเสนอโดย ... วันนิศา รักษาญาติ	350-356
ระดับความเครียดและพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี นำเสนอโดย ... อิศรา ศิริมณรัตน์	357-363
ความพึงพอใจของนักศึกษาในการเข้าใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นำเสนอโดย ... พรนภา ธนโพธิ์วิรัตน์	364-369
การพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้ นำเสนอโดย ... มยุรินทร์ เปื้องประดิษฐ์	370-378
การบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0 นำเสนอโดย ... พัทรี สุวรรณสอาด	379-385
พฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี นำเสนอโดย ... หวานใจ หล้าพรม	386-393
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข นำเสนอโดย ... วันนิศา รักษาญาติ	394-401
ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ นำเสนอโดย ... ปวีณา ฉัตรสูงเนิน	402-409
⑦ ห้อง D301A บริหารและการจัดการ	
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตภาคตะวันออก: นิคมอุตสาหกรรม 304 นำเสนอโดย ... จักรภาพ พัทนี	410-419
การพัฒนาแม่โครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน นำเสนอโดย ... ชัยชนะ กุลวรรฐิต	420-430
การศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลของลูกค้าธนาคารในประเทศไทย นำเสนอโดย ... ขวศล สิริเชมรักษ์	431-437
การผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารต่อการจัดการปัญหาขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง นำเสนอโดย ... อีระ ราชพล	438-443

สารบัญบทความ (ต่อ)

ชื่อบทความ	หน้า
มาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อของประเทศสิงคโปร์และการรับรู้ของประชาชน นำเสนอโดย ... จุติชญา แสงฮวด	444-450
ธุรกิจเครื่องสำอางไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลุ่มประเทศ CLMV กรณีศึกษา “ศรีจันทร์” นำเสนอโดย ... จิรัชญา จัฒนกุล	451-458
ความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง นำเสนอโดย ... วรนาถ แสงมณี	459-466
การจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติระดับปริญญาตรี กรณีศึกษานิลิตสาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำเสนอโดย ... ภาคม บำรุงสุข	467-474
ภาคผนวก	475-481

LIBERAL ARTS FOR A SUSTAINABLE FUTURE

ABSTRACT

A sustainable future refers to the future in which a healthy environment, economic prosperity and social justice are pursued simultaneously to ensure the well-being and quality of life of present and future generations. Education is considered a pivotal driving force to attaining that future. This presentation highlights that educational success for a sustainable future is determined by several factors. Primarily, learners' characteristics necessitate our immediate attention. Learners of the 21st century generally belong to Generation Z. Their prominent characteristics as learners provide an impetus for educational development. This issue is further complicated when taking into consideration Thai citizens' characteristics that might affect certain pedagogical approaches. It should be noted that education, particularly higher education, is shaped in part by learners, but also the demands of the job market. In the 21st century, entrepreneurs' demands are shifting from a focus on the hard skills to the soft skills of graduates. These skills can be generated from liberal arts and related disciplines, augmenting the dire needs to not only strive for a sustainable future but also endure job market competition. Among all liberal arts disciplines, English education in Thailand has received considerable public concern for its unsatisfactory outcomes. To address the needs of Generation Z and Thai learners in academic pursuits, technology seems to provide an option to enhance Thai learners' English. Even though technology can be potentially harnessed to foster and maximize language learning, it is to be emphasized that established teachers in liberal arts related disciplines, whose ultimate goal is to nurture human beings for a sustainable future, cannot, will not, and must not be replaced by technology.

*Prof. Dr. Budsaba Kanosilapatham
Faculty of Arts, Silpakorn University*

ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ)
ในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
THE EFFECTS OF THE ADVERSITY QUOTIENT (AQ)
PROGRAM FOR JUVENILE DRUG ABUSE

สุภาวี ศรีวรรณ¹, ฐิรัชย์ หงษ์ยันตรชัย², มานิกา วิเศษสาร³

SUPAWEE SRIVORANANT¹, Thirachai Hongyantarachai², Manika Wisessathorn³

^{1 2 3} สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิกและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1 2 3} Department of Clinical and Community Psychology, Faculty of Education,

Ramkhamhaeng University, Bangkok

s.supawee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ) ในเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ เยาวชนชายที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อายุระหว่าง 16-18 ปี ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนพระนครศรีอยุธยา แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองจำนวน 10 ราย และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 ราย เครื่องมือสำหรับวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค และโปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยใช้สถิติ dependent t-test และเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Independent t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงขึ้นก่อนการเข้าโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 2. เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
- จากผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมหาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรคในกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้

คำสำคัญ: เยาวชน ยาเสพติด ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค AQ

ABSTRACT

The objective of this research was to study the effects of the adversity quotient (AQ) program for developed adversity quotient score on juvenile drug abuse. This research was an experimental research. The research sample consisted of juvenile drug abuse between 16-18 years old at Phranakhon Sri Ayutthaya vocational training center. The sample was randomly assigned into experimental group and a control group which is comprised 10 samples for each group. The employed research instruments were a general information questionnaire, adversity quotient test and adversity quotient program. The employed statistics for data analysis were the dependent t-test between an experimental group and control group to compare the score before and after

using the adversity quotient program and independent t-test to compare the score before and after from the adversity quotient test.

The research findings are as follows:

1. The post-experiment of juvenile drug abuse which is using the adversity quotient program was significant adversity quotient score higher than the pre-experiment at the .01 level.
2. The juvenile drug abuse which is using the adversity quotient program was significant adversity quotient score higher than the non-program group at the .01 level.

From the result of 2 hypotheses are shows that the program can apply for developed adversity quotient on juvenile drug abuse.

Keywords: Juvenile, Drug, Adversity quotient, Adversity quotient program (AQ).

1. ความเป็นมาของปัญหา

นิยามของยาเสพติด คือสิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะทำให้ผู้เสพมีความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง ต้องการใช้ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และในที่สุดย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตของผู้เสพ (WHO, 2008) ดังความหมายของยาเสพติดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เหตุใดยาเสพติดจึงไม่ลดน้อยลง เช่นเดียวกับ การกระทำความผิดในเด็กและเยาวชน แสดงให้เห็นจากตารางสถิติการจำแนกตามฐานความผิด ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคดีจำแนกตามฐานความผิดในกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชน

ปี	จำนวนคดีจำแนกตามฐานความผิด						
	เกี่ยวกับ ยาเสพติด	เกี่ยวกับ ทรัพย์สิน	เกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย	เกี่ยวกับ อาวุธ	เกี่ยวกับเพศ	เกี่ยวกับ ความสงบสุข	ความผิด อื่นๆ
2557	12,548	5,398	2,975	2,281	1,054	750	2,769
2558	12,259	6,323	3,957	2,601	1,337	840	3,239
2559	12,317	5,517	3,692	1,860	1,406	829	3,115
2560	10,973	4,340	2,872	1,408	1,266	627	2,807

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2561)

จากตารางแสดงให้เห็นว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในเด็กและเยาวชน ยังคงเป็นคดีอันดับหนึ่งต่อเนื่องมานานกว่า 5 ปี และมีจำนวนมากกว่าคดีอื่นกว่าครึ่ง และยังเป็นเหตุให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ ตามมาจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการติดยาเสพติดในเด็กและเยาวชน สามารถสรุปได้ 5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกิดจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่เล็ก แต่กลับมีความสำคัญมากที่สุด เมื่อครอบครัวมีปัญหาสัมพันธ์ภาพไม่สามารถให้ความรักความอบอุ่นได้ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเลือกแสวงหากลุ่มเพื่อนเพื่อชดเชยความรู้สึกที่ไม่ได้รับการตอบสนองโดยปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งความรู้สึกที่เป็นปมด้อยและเก็บกดไว้ภายในจิตใจเมื่อไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงเลือกประชดชีวิตด้วยการเสพยาเสพติดในที่สุด (ปกรณ์ ศิริรงค์, 2544) นอกจากนั้นยังพบว่าสมาชิกในครอบครัวมีส่วนในการสนับสนุนให้มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมรวมถึงการใช้บุตรหลานเป็นเครื่องมือในการจำหน่ายยาเสพติด 2) กลุ่มเพื่อน ซึ่งวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนเป็นอย่างมาก หากถูกชักชวน หรือโน้มน้าวให้ลองเสพยาเสพติด ด้วยความเกรงใจและไม่กล้าปฏิเสธ ย่อมส่งผลให้เยาวชนเลือกที่จะลองและติดยาเสพติดในที่สุด 3) การต้องการการยอมรับและเลือกใช้อยาเสพติดเป็นวิถีในการแสดงออกซึ่งความกล้าโดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาว่าอาจจะมีการติดยาเสพติดในภายหลัง อีกทั้งยังพบว่าเยาวชนที่มีลักษณะพึ่งพิง ไม่มั่นใจและขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง มักจะคล้อยตามผู้อื่นได้ง่ายโดยไม่กล้าปฏิเสธเพื่อให้ได้รับการยอมรับ จึงเป็นเหตุให้ถูกชักชวนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด 4) การจัดการกับอารมณ์ที่เป็นปัญหา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีความเครียด วิตกกังวลจากปัญหาต่างๆที่เข้ามาในชีวิต และมองว่าการใช้อยาเสพติดช่วย

คลายความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ จึงเลือกวิธีดังกล่าวเป็นที่พึ่งจนกลายเป็นผู้ติดในที่สุด และ 5) สิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะที่พักอาศัยอยู่ในแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด จึงมีความเสี่ยงในการถูกหลอกล่อ ชักชวนให้ลองใช้ยาเสพติด จนมีอาการติดและถูกใช้เป็นเครื่องมือในขบวนการยาเสพติด (กระทรวงสาธารณสุข, 2558; มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช, 2548; รัตนา สายพาณิชย์และชัชวาล ศิลปะกิจ, 2558; ลัดดาวัลย์ เขาวีวัฒน์, 2554; เสกสิทธิ์ สวรรยาธิบัติ, 2554) เมื่อได้ทราบถึงปัจจัยในการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชนทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษา แนวทางการจัดการกับปัจจัยที่เป็นปัญหาดังกล่าวมาทั้งหมด โดยผู้วิจัยมองว่าหากเด็กและเยาวชนสามารถเผชิญและจัดการกับปัจจัยเหล่านั้นได้ย่อมทำให้ความเสี่ยงในการกระทำผิดลดลง

ความสามารถในการเผชิญปัญหาฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity quotient) หรือ AQ คือความสามารถของบุคคลในการตอบสนองหากต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยุ้งยาก หรือปัญหาที่สร้างความทุกข์ หากบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาหรือฟันฝ่าอุปสรรคสูง บุคคลนั้นจะไม่นย่อท้อต่ออุปสรรค และมีจิตใจที่เข้มแข็งถึงแม้จะต้องพบกับปัญหาหรือความล้มเหลวก็จะสามารถผ่านมันไปได้ โดย AQ มีองค์ประกอบทั้งหมด 4 มิติ คือ ด้านการควบคุม ด้านต้นเหตุและความรับผิดชอบ ด้านผลกระทบ และด้านความอดทน (Stoltz,1997) โดยเทคนิคในการพัฒนา AQ มุ่งเน้นไปที่รูปแบบของการแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพและแม่นยำ ซึ่งจะช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น มีความชัดเจน นำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาหรือเรียกรูปแบบดังกล่าวว่า The Lead Consequence ซึ่งมีนักวิจัยที่มีความสนใจและนำแนวคิดของ Stoltz เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมโดยมีเนื้อหาของกิจกรรมตามเทคนิค The Lead Consequence และปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในกลุ่มเป้าหมาย เช่น โปรแกรมความสามารถในการปรับตัวในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ได้สร้างโปรแกรมจากพื้นฐานแนวคิดของ Stoltz โดยใช้องค์ประกอบหลักในการสร้างโปรแกรมคือ CO2RE และ The LEAD Consequence เป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่าครูที่เข้าร่วมโปรแกรมสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นจากการเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค(Cristina, 2012) เช่นเดียวกับงานวิจัยสร้างโปรแกรมพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนเซนต์ดอมินิกกรุงเทพมหานคร ที่สร้างโปรแกรมพัฒนา AQ จากการบูรณาการร่วมกันระหว่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับทฤษฎีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของ Stoltz ตามองค์ประกอบ CO2RE ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้น (สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม, 2554) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวคิด ทฤษฎี ของ Stoltz สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งเมื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และพฤติกรรมการเสพยาเสพติด พบว่าเกี่ยวข้องกับทั้ง 4 มิติของ AQ โดยหากผู้เสพยาสามารถควบคุมตนเองหรือสถานการณ์ต่างๆ ด้วยความอดทน มีความรับผิดชอบต่อปัญหา เลือกที่จะเรียนรู้และเข้าใจสาเหตุของการติดยาเสพติดและปรับปรุงให้หลุดพ้นจากความเสี่ยง รับรู้ถึงผลกระทบและพร้อมที่จะรับมืออย่างมีสติ และสามารถอดทนต่อการถูกชักจูง อดทนต่อความอยากรู้อยากลอง และอดทนรับมือกับปัญหาต่างๆที่เข้ามาได้ ย่อมเป็นการลดความเสี่ยงในการกลับไปเสพยาซ้ำได้ (มาลีรัตน์ สมณะกิจและคณะ, 2554) เช่นเดียวกับเยาวชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆที่เข้ามาหลายรูปแบบ หากไม่เกิดการเรียนรู้กับวิถีจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ย่อมทำให้ไม่สามารถผ่านวิกฤตไปได้ แต่หากเขารู้จักที่จะเรียนรู้และสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะสามารถผ่านพ้นกับปัญหาและอุปสรรคและสามารถจัดการมันได้ (วันเพ็ญ ตั้งตรงสันติ, 2557 หน้า 68) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพรัตน์ พรหมเสน และคณะ (2553) กล่าวว่าผู้ที่เลิกเสพยาเสพติดได้ต้องเตรียมการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ เปรียบได้กับการเตรียมตัวออกรบ เพราะหากต้องกลับไปพบปัญหาหรือสถานการณ์เดิมๆ ซึ่งหากไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์นั้นๆ ได้ย่อมทำให้มีโอกาสกลับมาเสพยาซ้ำ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการสร้างโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสำหรับเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มุ่งเน้นพัฒนาความสามารถในการรับมือกับสภาพปัญหาที่เข้ามาในหลากหลายสถานการณ์โดยเฉพาะความเสี่ยงในการกลับไปใช้ยาเสพติดของเยาวชนที่เคยก้าวพลาดให้มี

ภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง อีกทั้งยังเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมที่มีความเฉพาะกับสภาพปัญหาและเหมาะสมกับยุคสังคมปัจจุบันไปใช้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนในการเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจพบเจอภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึก ฯ ให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขโดยไม่หวนกลับมายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคในเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3. สมมติฐานของการวิจัย

1. เยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ที่เข้ารับโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าโปรแกรม
2. เยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ที่เข้ารับโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าโปรแกรม

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยใช้การทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนชายที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อายุระหว่าง 16-18 ปี ที่ได้รับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนพระนครศรีอยุธยา จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีจับสลากเพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน รวมเป็น 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา คดี ประวัติการใช้ยาเสพติด ลักษณะครอบครัว สัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อน และสภาพสิ่งแวดล้อมที่พักอาศัย
2. แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค ที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบวัดของ วันเพ็ญ ตั้งตรงสันติ (2557) ซึ่งได้ปรับปรุงแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาและการฟื้นฟูอุปสรรค จากงานวิจัยของธิดา ฐิติพานิชยางกูร (2550, หน้า 124-127) โดยอาศัยแนวคิดของ Stoltz (1997) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค ของ วันเพ็ญ ตั้งตรงสันติ (2557) มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยนำไปทดสอบในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อายุระหว่าง 13-18 ปี ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 ราย ด้วยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .977
3. โปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและการฟื้นฟูอุปสรรคและใช้แนวทางพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรค ตามองค์ประกอบ CO2RE โดยใช้เทคนิค The LEAD Consequence ของ Stoltz (1997) ประกอบด้วยกิจกรรม จำนวน 8 กิจกรรมๆละ 90 นาที ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 ครั้ง (Patterson, 1973)

วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

โปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสร้างกิจกรรม
2. สร้างกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. นำโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเนื้อหาโปรแกรมจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า คณะ IOC จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน อยู่ในระดับใช้ได้ทุกกิจกรรม
4. ดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 10 ราย ตามระยะเวลาที่กำหนดของโปรแกรม ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เข้าพบเยาวชนตามวันที่เจ้าหน้าที่นัดหมาย เพื่อดำเนินการวิจัยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2562 โดยคัดเลือกเยาวชนจากประชากร ที่เข้าเกณฑ์เงื่อนไขอายุระหว่าง 16-18 ปี ทำแบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและการฟันฝ่าอุปสรรคและแปลผลแบบประเมิน
2. คัดเลือกเยาวชนจำนวน 20 ราย แรกที่มีคะแนนอยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลาง และแบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 ราย
3. เตรียมความพร้อมของกลุ่มตัวอย่างโดยเริ่มจากการแนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพ อธิบายทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมวิจัย เพื่อให้เยาวชนให้ความร่วมมือ พร้อมทั้งลงลายมือชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรม และทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
4. กลุ่มควบคุมได้รับโปรแกรมปกติตามตารางที่ศูนย์ฝึกฯ กำหนด
5. กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมปกติตามตารางที่ศูนย์ฝึกฯ กำหนด พร้อมทั้งได้รับโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและการฟันฝ่าอุปสรรคร่วมด้วย จำนวน 8 กิจกรรม ใช้เวลากิจกรรมละประมาณ 90 นาที สัปดาห์ละ 3 วัน ต่อเนื่อง
6. เมื่อสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมฯ กลุ่มเป้าหมายทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เข้ารับการทดสอบด้วยแบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและการฟันฝ่าอุปสรรค

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ก่อนและหลังเข้ารับโปรแกรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ dependent t-test
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ก่อนและหลังเข้ารับโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทดสอบการแจกแจงปกติ พบว่าการแจกแจงปกติ ใช้สถิติ Independent t-test กรณีพบการแจกแจงไม่ปกติใช้สถิติ Mann – Whitney U test

5. ผลการวิจัย

ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 10 ราย และกลุ่มควบคุมจำนวน 10 ราย มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

กลุ่มตัวอย่าง	M	SD	t	p-value
หลัง	160.00	8.900	17.049*	<.001
ก่อน	89.60	11.147		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้นก่อนการเข้าโปรแกรม

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

กลุ่มตัวอย่าง	M	SD	t	p-value
กลุ่มทดลอง	160.90	8.900	15.621*	<.001
กลุ่มควบคุม	92.10	10.713		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 เยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าโปรแกรม

6. สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้นก่อนการเข้าโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1
2. กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคภายหลังเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า เยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้นก่อนการเข้าโปรแกรม และมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ แสดงว่าโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมีประสิทธิภาพในการเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้ อาจเนื่องจากโปรแกรมดังกล่าวเป็นโปรแกรมที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งใช้หลักในการวิเคราะห์ตามเทคนิค The LEAD Consequence ของ Stoltz (Stoltz, 1997) ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ แยกแยะ ตามสภาพปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น ทั้ง 5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) อารมณ์ที่เป็นปัญหาโดยเฉพาะความเครียด 2) ครอบครัว 3) การต้องการการยอมรับ 4) กลุ่มเพื่อนที่ และ 5) สิ่งแวดล้อม โดยดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของการจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และระดมความคิดร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม โดยผลจากการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมทำให้สมาชิกเกิดการพัฒนาจากการ

เรียนรู้ประสบการณ์ภายในกลุ่ม (สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม, 2554) มีแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองในอนาคตภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกซึ่งต้องกลับไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อมคล้ายๆเดิม

ผลของคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคจากการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลองที่เพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่า การนำหลักการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ตามเทคนิค The LEAD Consequence ของ Stoltz (Stoltz, 1997) สามารถนำมาใช้ได้กับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สอดคล้องกับ Stoltz (1997) ที่กล่าวไว้ว่าความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นสามารถพัฒนาได้จากการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและทัศนคติทางบวก ฝึกฝนให้เกิดความเคยชิน ย่อมทำให้บุคคลนั้นสามารถพัฒนาและเอาชนะกับอุปสรรคที่ต้องเผชิญไปได้ ซึ่งกิจกรรมในโปรแกรมเน้นให้กลุ่มทดลองได้นำเอาประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียนในการคิดวิเคราะห์ผ่าน The LEAD Consequence เช่นเดียวกับ Lazarus และ Folkman (Lazarus & Folkman, 1984) กล่าวว่าผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง จะกล้าเผชิญกับปัญหา ประกอบกับมีประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้มาก่อน ย่อมมีผลต่อความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อการเสพติด ดังนั้นทักษะดังกล่าวจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมในการกลับไปใช้ชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัวที่อาจต้องพบเจอกับปัญหาและอุปสรรคที่มีความยากลำบากเข้ามาทดสอบเพื่อให้สามารถเอาชนะใจตนเองจนสามารถก้าวผ่านปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวข้างต้นไปได้

จากผลของการพัฒนาโปรแกรมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้าร่วมโปรแกรมเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคจะมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม โดยสอดคล้องกับการศึกษาผลของโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ที่มีผู้วิจัยหลายๆท่านได้ศึกษา โดยผลจากการใช้โปรแกรมต่างมีผลการศึกษาเช่นเดียวกันคือกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การศึกษาโปรแกรมพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิกกรุงเทพมหานคร (สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม, 2554) การศึกษาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อเพิ่มพูนระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น (วชิ ปัญญาใส, 2554) การศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาอุปนิสัย 7 ประการ ของผู้มีประสิทธิภาพสูงที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความฉลาดในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนระดับมหาวิทยาลัย (ทิพวรรณ ดอนดี, 2552) และผลการศึกษาโปรแกรมความสามารถในการปรับตัวในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ (Cristina , 2012) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผลการดำเนินโปรแกรมสามารถช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมี AQ ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ยังคงพบข้อจำกัดบางประการจากการดำเนินกิจกรรม โดยผลการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมภาคสนาม ดำเนินการในรูปแบบให้เยาวชนฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ร่วมกับตามเทคนิค The LEAD Consequence เช่นกิจกรรม “โลกที่หม่นหมอง” ซึ่งเป็นการเริ่มนำเทคนิค The LEAD Consequence ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์แรกของกิจกรรม พบว่า เยาวชนยังไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับขั้นตอนการวิเคราะห์หม่นหมอง ผลการวิเคราะห์ตามใบงานจึงยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเท่าที่ควร แต่เมื่อได้รับการอธิบายทำความเข้าใจเพิ่มเติม พร้อมทั้งฝึกวิเคราะห์เทคนิคดังกล่าวในปัจจัยต่อไป สังเกตพบว่าเยาวชนเกิดการเรียนรู้ในการนำหลักเทคนิคมาประยุกต์ใช้ได้ดีขึ้น และใช้เวลาไม่มากเหมือนเดิมโดยเฉพาะในกิจกรรมช่วงหลัง แสดงให้เห็นว่า การที่เยาวชนได้ฝึกฝนการนำเทคนิคไปใช้จนเกิดความเคยชินทำให้ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์อื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Stoltz (1997) ที่กล่าวว่า การจะพัฒนาทักษะในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ควรจะได้รับการฝึกฝนให้เกิดความเคยชิน จึงจะทำให้บุคคลสามารถเอาชนะกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาได้ นอกจากนั้นการดำเนินกิจกรรมของโปรแกรมด้วยเทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้ในกิจกรรมกลุ่มนั้น ผลของการทำกิจกรรมด้วยเทคนิคต่างๆทำให้เยาวชนเกิดความสนใจและเข้าใจในเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์มากขึ้น เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-Playing) การใช้กรณีตัวอย่าง (Case) การทำกิจกรรมรูปแบบกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งเทคนิคเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนเกิดการตระหนักรู้จากการวิเคราะห์และเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเขียนวิเคราะห์เทคนิค The LEAD Consequence ของทุกกิจกรรมในใบงาน เป็นข้อจำกัดสำหรับเยาวชนที่อ่านเขียนหนังสือไม่คล่อง ทำให้กระบวนการคิดต้องชะงักเพราะการพยายามสะกดคำ อีกทั้งยังทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายและขาด

ความสนใจในการทำกิจกรรม การลดจำนวนการเขียนวิเคราะห์ และปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมตามเทคนิคต่างๆในกระบวนการกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น เกม (Game) บทบาทสมมติ (Role-Playing) กรณีตัวอย่าง (Case) สถานการณ์จำลอง (Simulation) ละคร (Acting or Dramalization) หรือกลุ่มย่อย (Small Group) อาจเป็นวิธีที่เหมาะสมกับเยาวชนที่มีข้อจำกัดดังกล่าวมากกว่า (ทีศนา แชนมณี, 2553)

ดังนั้น จากผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีรูปแบบที่เหมาะสมกับเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเป็นอีกหนึ่งโปรแกรมที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตในการเอาชนะกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และเป็นภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับเยาวชนในการเตรียมความพร้อมก่อนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงขอเสนอให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน นำโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและการฟันฝ่ากับอุปสรรค ไปใช้ในการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากไม่ได้รับการฝึกฝนทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องอาจทำให้ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมีแนวโน้มลดลง จึงเสนอแนะว่าควรฝึกฝนทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อให้ทักษะที่ถูกพัฒนาขึ้นคงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้น แต่ไม่ทราบว่าการฝึกฝนดังกล่าวจะคงทนหรือไม่ ดังนั้น เห็นควรให้มีการศึกษาติดตามผลผู้เข้าร่วมโปรแกรมภายหลังการทดลองหลังจากสิ้นสุดการทดลอง 1 เดือน และ 3 เดือน เพื่อส่งเสริมความคงทนของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

2. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า กิจกรรมของโปรแกรมมีรูปแบบของการเขียนใบงานสำหรับการคิดวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดสำหรับเด็กและเยาวชนที่อ่านเขียนหนังสือไม่คล่องและยากต่อการเขียนสรุปตามใบงาน จึงเห็นควรปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อจำกัดดังกล่าว ด้วยการเปลี่ยนจากการเขียนสรุปผลการวิเคราะห์ใบงานเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การสร้างกิจกรรมผ่านรูปแบบการเล่น เกม การสร้างสถานการณ์จำลอง หรือการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

3. งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งผลการศึกษาอาจไม่ครอบคลุมไปยังกลุ่มอื่นๆ รวมทั้งในบางกิจกรรมมีเนื้อหาเฉพาะ เช่น คำศัพท์ที่ใช้ในกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งจะมีความเข้าใจในวงจำกัดเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานที่ควบคุม ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้ศึกษาและพัฒนาโปรแกรมให้มีความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ เช่น นักเรียนที่ยังอยู่ในระบบการศึกษา หรือวัยรุ่นในชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด เป็นต้น

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข, กรมสุขภาพจิต,โครงการ TO BE NUMBER ONE ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี. 2558. **รู้ทันยาบ้าฉบับปรับปรุง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

ทิพวรรณ ดอนดี. 2552. **ผลของโปรแกรมพัฒนาอุปนิสัย 7 ประการของผู้มีประสิทธิผลสูงที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความฉลาดในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนระดับมหาวิทยาลัย**. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ทศนา แคมมณี. 2553. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา ฐิติพาณิชย์ชากร. 2550. ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 3. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปกรณ ศิริยงค์. 2544. ระบาดวิทยาของการติดยาเสพติด. ใน วิโรจน์ วีระชัย, อังกูร ภัทรากกร, ลำชา ลักขณาภินันท์, ฉวีวรรณ ปัญญาบุศย์, และนิภา นิสกุล (บก.). ตำราการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพฯ: วัชรอินเตอร์พริ้นตัง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2548. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชหน่วยที่11-15. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- มาลีรัตน์ สมณะกิจ และคณะ. 2554. ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคในสถานการณ์ความเสี่ยงต่อการเสพติดในผู้ป่วยยาเสพติดรูปแบบผู้ป่วยนอก. กลุ่มภารกิจบริการวิชาการ ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดสงขลา สถาบันอัญญาธิกรัณย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- รัตนา สายพานิชย์ และชัชวาล ศิลปะกิจ. 2558. ปัญหาจากการใช้สารเสพติด. ใน มาโนช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์ (บก.). จิตเวชศาสตร์รามาธิบดี. น. 102-123. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี.
- ลัดดาวัลย์ เขาวีวัฒน์. 2554. สาเหตุที่เยาวชนเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด. ค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2561, จาก: <http://nctc.oncb.go.th/new/index>
- วชิ ปัญญาใจ. 2554. การพัฒนาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อเพิ่มพูนระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันเพ็ญ ตั้งตรงสันติ. 2557. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางเชาวน์ปัญญากับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของเยาวชนผู้กระทำผิด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพรัตน์ พรหมเสน และคณะ. 2553. ปัจจัยด้านจิตสังคมและความตั้งใจเลิกยาเสพติดของผู้ติดยาเสพติดในศูนย์บำบัดรักษาเสพติด เชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ. 2561. สถิติคดีย้อนหลัง. ค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2561, จาก: <http://www2.djop.go.th/warroom2/warroom1.htm>
- สิริวรรณ วงศ์พงศ์เกษม. 2554. ผลของโปรแกรมพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก กรุงเทพมหานคร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสกสิทธิ์ สวรรยาธิปติ. 2554. การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยาเสพติดได้ชีวิต (คดีร้ายแรง) ของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาวิจัยโดยใช้ทฤษฎีการควบคุมตนเอง. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Cronbach, L. J. 1970. *Essentials of psychological*. 3rd ed. New York: Harper & Row.
- Cristina, M. J. 2012. Assessing The Effectiveness of adapted Adversity Quotient Program in special education school. *International Refereed Research Journal*, 4(2), p.13-23.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. 1984. *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- Patterson, C. H. 1973. *Humanistic Education*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Stoltz, P. G. 1997. *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. New York: John Wiley & Son.
- World Health Organization. 2008. *WHO report on the global tobacco epidemic*. Geneva Switzerland: Author.

ผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์
THE EFFECT OF SOCIAL SKILLS TRAINING TOWARD THE ADAPTABILITY OF
CHILDREN
IN THE FOSTER HOME

ภัคดีวิภา จันทะเวช¹ ฐิรัชย์ หงษ์ยันตรชัย² มานิกา วิเศษสาร³

PAKWIPA JANTAWET¹, THERACHAI HONGYANTARACHAI², MANIKA WISESSATHORN³

^{1 2 3} สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิกและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1 2 3} Department of Clinical and Community Psychology, Faculty of Education,

Ramkhamhaeng University, Bangkok

Pakwipa_fon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะทางสังคมต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กสถานสงเคราะห์ กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช อายุ 10 - 18 ปี คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน และดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างทางสถิติแบบง่าย (random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรม ทั้งสองกลุ่มยังคงได้รับกิจกรรมตามปกติของสถานสงเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบวัดความสามารถในการปรับตัว และโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ dependent t-test ทดสอบความแตกต่างก่อนและหลังเข้ารับการโปรแกรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใช้สถิติ Independent t-test ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัย พบดังนี้

1. เด็กที่เข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัว หลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. เด็กที่เข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมในกลุ่มทดลองและเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมในกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในระยะหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะทางสังคม ความสามารถในการปรับตัว เด็ก สถานสงเคราะห์

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the effect of social skills training toward the adaptability of children in the foster home. Samples were 30 children in Nakhon Si Thammarat boys' home aged between 10-18 years old derived by purposive sampling technique. The samples were assigned by random sampling with drew lots into experimental group and control group in 15 samples in each group. The experimental group was received social skill training program while the control group didn't received program and both groups still received normal service provided of foster home. The research tools were; the general information questionnaire, adaptability test and social skills training program. Dependent t-test was used to comparison of the difference in mean score of experimental group and control group before and after received social skills training program. Independent t-test was used to comparison of the difference in mean score of experimental group and control group after received social skills training program.

The findings were as follows:

1. The children in experimental group which is received social skills training program had the mean score of adaptability higher than before received social skills training program with statistical significance at .001
2. The children in experimental group which is received social skills training program and the children in control group which is not received social skills training program was not found the different of the mean score in after received social skills training program with statistical significance at .01

Keywords: Social skill, Adaptability, Children, Foster home.

1. ความเป็นมาของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และจิตใจ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 1 กล่าวถึง การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ไว้ดังนี้ “คุณภาพคนยังมีปัญหาในแต่ละช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต รัฐจึงให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีความสุขกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) การพัฒนาเด็กและเยาวชนต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว การเลี้ยงดูด้วยความเข้าใจให้ความรักและความอบอุ่น อยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมที่ดีและเหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางสังคมซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ (ทรงเกียรติ ปิยะกะ , 2544; พรพรรณ มากบุญ และคณะ, 2556)

จากวัยเด็กเมื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่ส่งผลต่อสังคม อารมณ์และจิตใจของวัยรุ่น (สุริยเดว ทรีปาตี, 2551) Erikson ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจิตสังคมของบุคคลไว้ตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยผู้สูงอายุ โดยในช่วงระยะวัยรุ่นซึ่งอยู่ในพัฒนาการขั้นที่ 5 คือ ความมีเอกลักษณ์ของตนเองหรือมีความสับสนในบทบาทของตน (Identity vs. identity diffusion) ซึ่งเป็นวัยที่มีการพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง (จรัสลักษณ์ รัตนพันธ์, 2557) มีจุดมุ่งหมายในชีวิต ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยนี้ คือกลุ่มเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ จะยึดติดกับกลุ่มเพื่อน ปฏิบัติตนตามกติกาของกลุ่มเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เด็กวัยนี้มีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่มั่นคงทางอารมณ์ การควบคุมตนเองได้น้อย มีความต้องการอิสระในการใช้ชีวิต อยากรู้ อยากลอง หากเด็กได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากครอบครัวหรือผู้ดูแลด้วยความเข้าใจ เด็กจะเกิดความเข้าใจในเอกลักษณ์ของตนเอง ค้นหาตนเอง และมีจุดมุ่งหมายในชีวิต มีความภาคภูมิใจกับความสามารถของตนเอง มีการจัดการกับอารมณ์ที่เหมาะสม สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเพื่อนได้ ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ หากในทางกลับกันเด็กไม่สามารถรวบรวมประสบการณ์ในอดีตได้ ไม่สามารถก้าวผ่านวิกฤตสังคมในช่วงวัยก่อนหน้ามาได้ ในขั้นนี้เด็กจะเกิดความรู้สึกสับสนในเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกิดความสับสนทางจิตใจ มีความวิตกกังวล ส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็ก เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ เก็บตัว ขาดความมั่นใจในตนเอง มีความยากลำบากในการสร้างสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อม ขาดทักษะทางสังคม ไม่สามารถปรับตัวได้หรือบางคนอาจอยู่ในกลุ่มที่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาพฤติกรรม การกระทำผิดกฎหมาย การใช้สารเสพติด (Erikson, 1968 อ้างถึงใน สุวณี ภารา, 2555; สกล วรเจริญศรี, 2550 อ้างถึงใน พัชรี ประจัญ และคณะ, 2556; ศิริฐิพรรณ เพชรหมื่นไวย, 2547)

จากสถิติข้อมูลและสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560 ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2560 พบว่าในสถานรองรับเด็กทั้ง 30 แห่ง สังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีเด็กเข้ารับการสงเคราะห์จำนวนทั้งสิ้น 6,280 คน จากสาเหตุผู้ปกครองไม่สามารถเลี้ยงดูได้ เด็กกำพร้า เร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง เด็กมีครอบครัวยากจน ปัญหาด้านความประพฤติ และถูกกระทำความรุนแรง ซึ่งจากปัญหาที่เด็กเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานรองรับอันดับหนึ่งคือ เด็กกำพร้าเร่ร่อนและถูกทอดทิ้ง จำนวน 1,499 คน และอันดับสองคือ เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จำนวน 1,471 คน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2561) ซึ่งเด็กเหล่านี้ได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งได้สนับสนุนเด็กและให้บริการขั้นพื้นฐานแก่เด็กในด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา โภชนาการและการรักษาพยาบาล รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจของเด็กและเยาวชนในสถานรองรับ เด็กในสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกไม่เหมือนเด็กที่อยู่ในครอบครัวธรรมดาทั่วไป เพราะเด็กในสถานสงเคราะห์เป็นเด็กที่ขาดความรัก ขาดความอบอุ่น ตลอดจนขาดความเอาใจใส่จากญาติพี่น้องของตน ถึงแม้ว่าทางสถานสงเคราะห์จะจัดสถานที่อยู่อาศัยให้เหมือนกับบ้าน จัดพ่อบ้าน แม่บ้านคอยดูแลและเอาใจใส่ แต่ก็ไม่สามารถทดแทนความต้องการทางจิตใจของเด็กในสถานสงเคราะห์ได้ เด็กทุกคนที่เข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ต่างก็ประสบปัญหาทางครอบครัวและจิตใจ สภาพจิตใจของเด็กจึงได้รับความกดดัน เมื่อไม่มีทางระบายออก ก็แสดงออกมาทางอารมณ์ เช่น เด็กบางคนเสียบขีริม บางคนเอะอะ หรือทางพฤติกรรม เช่น การทะเลาะวิวาท หลบหนี และขัดขืนต่อระเบียบข้อบังคับของสถานสงเคราะห์ สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงสภาพจิตใจของเด็กว่าไม่ใช่เพียงต้องการอาหารหรือที่อยู่อาศัยอันเป็นความต้องการทางร่างกายเท่านั้น แต่เด็กยังต้องการการดูแลด้านสภาพจิตใจเช่นเดียวกัน (วิชชุตา ชูแก้ว, 2555) จากปัญหาดังกล่าวที่ทำให้เด็กต้องเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ บางคนเข้ามาอยู่ตั้งแต่อายุน้อย ทำให้ขาดทักษะทางสังคม ไม่เคยเรียนรู้วิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า สิ่งแวดล้อมของเด็กมีแค่พี่เลี้ยงและเจ้าหน้าที่ที่คุ้นเคย ส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้ขาดทักษะในการเข้าสังคม ไม่มีแบบอย่างในการเรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เมื่อเด็กต้องเข้าสู่สังคมในโรงเรียน เพื่อน หรือการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลภายนอก ทำให้เด็กไม่รู้จะเริ่มสร้างสัมพันธภาพอย่างไร ไม่รู้จักวิธีในการสื่อสาร เด็กรู้สึกเขินอาย เมื่อต้องเริ่มทำความรู้จักกับบุคคลกลุ่มใหม่

การพัฒนาทักษะทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) วิธีการเสริมสร้างทักษะทางสังคมด้านการปรับตัว สามารถทำได้โดย อาศัยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้การทำงานร่วมกันในกลุ่ม การสร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ผู้ฝึกได้เรียนรู้ความรู้สึกการแสดงออกของตัวละคร สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและความรู้สึกของตนเองได้ หรือกิจกรรมกรณีศึกษา แบบอย่างทางสังคม และการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน (Kopelowicz และคณะ, 2006) ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมเหล่านี้ สามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านสังคม เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมความรู้สึกที่บุคคลแสดงออก สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพราะการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มเปรียบเสมือนการจำลองสังคมขนาดเล็กให้เด็กได้เรียนรู้ ได้ฝึกการใช้ทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกัน การสร้างสัมพันธภาพในกลุ่ม ฝึกการแสดงความคิดเห็นและการสะท้อนความคิดเห็นในกลุ่มจำลอง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นต่าง ๆ จากเพื่อนในกลุ่ม ก่อนที่จะนำไปใช้จริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีทัศนคติที่ดี ยอมรับการแสดงความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่นในสังคม สามารถสร้างสัมพันธภาพและแสดงออกอย่างเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม

ด้วยความสำคัญของการฝึกทักษะทางสังคมในเด็กและวัยรุ่นของสถานสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กสถานสงเคราะห์สามารถเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ทางสังคม การปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้พฤติกรรมแสดงออกที่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ถ้าเด็กได้รับการฝึกทักษะทางสังคมอย่างถูกวิธี เด็กจะมีทักษะทางสังคมที่ดี สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมีการแสดงออกที่เหมาะสม ทักษะทางสังคมจะช่วยให้เด็กมีความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการแสดงออกที่กลมกลืนและเป็นที่ยอมรับของสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและบุคคลอื่น เพราะทักษะทางสังคมเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เมื่อก้าวพ้นจากสถานสงเคราะห์ จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัว

เข้ากับสังคมได้ สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้ เข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง ใช้ศักยภาพและความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์

3. สมมติฐาน

1. เด็กที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงกว่าก่อนฝึกทักษะทางสังคม
2. เด็กที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมในกลุ่มควบคุม

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยใช้การทดลองด้วยวิธีการก่อนทดลองและหลังทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (pretest –posttest and experimental control group design) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช อายุ 10- 18 ปี ที่ได้รับการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบง่าย (random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบ่งเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบวัดความสามารถในการปรับตัว

1.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ และสาเหตุการเข้ารับการสงเคราะห์

1.2 แบบวัดความสามารถในการปรับตัว

แบบวัดความสามารถในการปรับตัวที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้ เป็นแบบวัดความสามารถในการปรับตัว ของ อรุณี สุปัญญา (2545) สร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ โดยอาศัยแนวคิดของ Hurlock

ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการปรับตัว ของ อรุณี สุปัญญา (2545) มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำไปทดสอบกับเด็กที่อายุระหว่าง 10-18 ปี ในสถานสงเคราะห์เด็กชายจังหวัดยะลา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน และทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการปรับตัว โดยวิธีวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.791

ส่วนที่ 2 โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม

โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม ผู้วิจัยพัฒนาจากการศึกษารายละเอียดเอกสารเกี่ยวกับทักษะทางสังคม องค์ประกอบของทักษะทางสังคม การพัฒนาทักษะทางสังคมและการปรับตัว รวมถึงการศึกษาโปรแกรมฝึกทักษะทางสังคม กระบวนการกลุ่ม จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการการสร้างโปรแกรมฝึกทักษะทางสังคม จำนวน 12 กิจกรรม กิจกรรมละ 60 นาที ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 2 ครั้งต่อสัปดาห์

วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม การพัฒนาทักษะทางสังคมและการปรับตัว
2. สร้างกิจกรรมกลุ่มบำบัด ตามโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม พร้อมคู่มือ แบบฝึกหัดที่จะใช้ในการวิจัย
3. นำโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสม และได้รับคำแนะนำ ให้ปรับปรุงเนื้อหาในการจัดกิจกรรม และรูปแบบของใบงานให้เหมาะสมกับบริบทของเด็กสถานสงเคราะห์ จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
4. นำโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคมที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา (Index of Item Objective Congruency - IOC) ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
5. ดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม ให้กับกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน ตามระยะเวลาที่กำหนดในโปรแกรม ทั้งหมด 12 กิจกรรม ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2561 – 20 มกราคม 2562 จัดกิจกรรมในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม แต่ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมยังได้รับกิจกรรมตามปกติของสถานสงเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติความถี่ และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบวัดความสามารถในการปรับตัวของเด็กสถานสงเคราะห์ ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทดสอบการแจกแจงปกติ (Normality test) ด้วย Shapiro-Wilk พบมีการแจกแจงปกติ ใช้สถิติ dependent t-test
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบวัดความสามารถในการปรับตัวของเด็กสถานสงเคราะห์ หลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทดสอบการแจกแจงปกติ (Normality test) ด้วย Shapiro-Wilk พบมีการแจกแจงปกติ ใช้สถิติ Independent t-test

5. ผลการวิจัย

การศึกษาผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กสถานสงเคราะห์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชายที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม (n=15)

	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวก่อนทดลอง			
	M	S.D.	t	p-value
กลุ่มทดลอง	80.00	6.392	-.720	.478
กลุ่มควบคุม	81.60	5.767		

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัว ในระยะก่อนเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมไม่แตกต่างกัน ($p > .01$)

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม (n=15)

	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวกลุ่มทดลอง			
	M	S.D.	t	p-value
ก่อนฝึกทักษะทางสังคม	80.00	6.392	6.108**	<.001
หลังฝึกทักษะทางสังคม	89.00	6.568		

**p < .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม สูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มควบคุม ระหว่างการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (n=15)

	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวกลุ่มควบคุม			
	M	S.D.	t	p-value
ทดสอบก่อนการทดลอง (pretest)	81.60	5.767	3.704**	.002
ทดสอบหลังการทดลอง (posttest)	86.33	7.247		

**p < .01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในการทดสอบหลังการทดลอง สูงกว่าการทดสอบก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .002

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม (n=15)

	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวหลังทดลอง			
	M	S.D.	t	p-value
กลุ่มทดลอง	89.00	6.568	1.056	.300
กลุ่มควบคุม	86.33	7.247		

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัว ในระยะหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมไม่แตกต่างกัน (p> .01)

6. สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัว ในระยะก่อนเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมไม่แตกต่างกัน (p> .01)

2. กลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม สูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับ

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 เด็กที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงกว่าก่อนฝึกทักษะทางสังคม

3. กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวในการทดสอบหลังการทดลอง สูงกว่าการทดสอบก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .002

4. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัว ในระยะหลังเข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม ไม่แตกต่างกัน ($p > .01$) ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 เด็กที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคม

7. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า เด็กกลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึกทักษะทางสังคม มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่เด็กกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมก็มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน การใช้โปรแกรมฝึกทักษะทางสังคมอาจทำให้ความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้นได้ แต่ที่กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะช่วงอายุของกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 16-18 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรุณี สุปัญญา (2545) ที่พบว่า เด็กในสถานสงเคราะห์ที่อายุระหว่าง 16-18 ปี มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวทางสังคม สูงกว่าช่วงอายุ 13-15 ปี ในปัจจุบันระดับการศึกษาพบว่าเด็กที่เรียนอยู่ในระดับปวส. มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. ส่วนกลุ่มทดลองเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น เช่นเดียวกับ วิภา จิราโรจน์ (2552) ที่ศึกษาการปรับตัวของเด็กและเยาวชนชาย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่พบว่าเยาวชนที่อายุมากกว่า มีการปรับตัวดีกว่าเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า ในปัจจุบันระดับการศึกษา พบว่าเด็กและเยาวชนที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า มีการปรับตัวดีกว่าเด็กและเยาวชนที่มีระดับการศึกษาในระดับชั้นที่ต่ำกว่า จากปัจจัยด้านอายุและระดับการศึกษา อาจทำให้กลุ่มควบคุมมีคะแนนความสามารถในการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น และจากการที่ทั้งสองกลุ่มมีคะแนนเพิ่มขึ้น แสดงว่าการทดลองนี้ไม่สามารถสรุปได้ว่า การฝึกทักษะทางสังคมมีผลต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zekavet Kabasakal , Neslihan Celk (2010) ที่ศึกษาผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลังการฝึกทักษะทางสังคมกลุ่มทดลอง มีระดับการปรับตัวทางสังคมและการปรับตัวในโรงเรียนเพิ่มขึ้นและไม่สอดคล้องกับ Tayebbeh Mokhber, Abbas Masjedi, Maryam Bakhtiari (2016) ที่ศึกษาประสิทธิภาพของการฝึกทักษะทางสังคมและการจัดการความโกรธ ต่อการปรับตัวของวัยรุ่นหญิงที่ไม่ได้รับการดูแล ซึ่งพบว่า การฝึกอบรมทักษะทางสังคม และการจัดการกับความโกรธ ในกลุ่มทดลอง ส่งผลต่อการปรับตัวด้านสังคม อารมณ์ และการศึกษา เพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

จากแนวคิดของ Roy and Andrew (1999) ได้ผสมผสานระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวและแนวคิดเกี่ยวกับระบบเข้าด้วยกัน เชื่อว่า บุคคลเป็นระบบการปรับตัวระบบหนึ่งที่เกิดจากการทำหน้าที่ร่วมกันของร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยธรรมชาติบุคคลจะมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลตลอดเวลา บุคคลจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การฝึกทักษะทางสังคมในการวิจัยครั้งนี้ จัดขึ้นในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ในขณะที่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เด็กไปเรียนยังสถานศึกษาภายนอกตามปกติ เมื่อเด็กออกไปเรียนยังสถานศึกษาภายนอกก็เกิดการเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสังคมในโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนที่ต่างออกไปได้ ดังนั้น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนภายนอกอาจเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้ทั้งเด็กสองกลุ่มมีความสามารถในการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ระหว่างการฝึกทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองเด็กที่อยู่สถานสงเคราะห์ทุกคนได้รับกิจกรรมตามปกติของสถานสงเคราะห์ เช่น การจัดเลี้ยงอาหารและกิจกรรมนันทนาการที่จัดโดยบุคคลภายนอก กิจกรรมวันเด็กที่มีการพาเด็กไปทัศนศึกษาภายนอก ซึ่งสุภัฏญา พิระวรรณกุล (2541) พบว่าข้อจำกัดของการวิจัย คือการจัดกิจกรรมจากบุคคลภายนอกให้กับกลุ่มตัวอย่างระหว่างการฝึกตามโปรแกรม อาจทำให้ตัวแปรที่ต้องการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นระหว่างช่วงการฝึกทักษะทางสังคม ศิริพรรณ ธนสิน (2547) กล่าวว่ารูปแบบการบำบัดที่สำคัญ เพื่อให้ได้การฝึกทักษะเพิ่มขึ้น คือการนำไปใช้กับสภาพแวดล้อมจริงในชีวิตประจำวัน

เช่นเดียวกันเด็กกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับกิจกรรมที่จัดโดยบุคคลภายนอกหรือการไปทัศนศึกษาในวันเด็กภายนอกสถานสงเคราะห์ ทำให้เด็กได้ออกไปเผชิญกับสถานการณ์จริง สภาพแวดล้อมจริง อาจทำให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะทางสังคม และการใช้ทักษะทางสังคมจากสภาพแวดล้อมจริง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลกลุ่มอื่น เรียนรู้พฤติกรรม การแสดงออกที่เหมาะสม สามารถปรับตัวได้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก อาจสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมจากบุคคลภายนอก หรือการไปทัศนศึกษาด้านนอกสถานสงเคราะห์ อาจส่งผลให้เด็กทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความสามารถในการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น

จากการดำเนินกิจกรรมภาคสนามตามโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคม เป็นการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การให้ความรู้ การวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับทักษะทางด้านสังคม เช่น กิจกรรม “การสื่อสารที่ไม่ใช้ภาษา” ดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของเกม การทาลักษณะบุคลิกท่าทางของบุคคล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กให้ความสนใจ ตื่นเต้น และกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ทำให้เด็กเข้าใจรูปแบบและวิธีการที่ต้องการสอนมากขึ้น และเห็นภาพชัดเจน และกิจกรรม “การเป็นผู้ฟังที่ดี” “การแสดงออกอย่างเหมาะสม” โดยให้เด็กแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เด็กได้สวมบทบาทของตัวละคร ทำให้เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน เข้าใจความรู้สึกของตัวละคร และสามารถวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม และยังมีกิจกรรมการวิเคราะห์สถานการณ์ และกรณีศึกษา ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รู้จักและยอมรับความคิดเห็นของตนเอง และผู้อื่นในกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มสามารถดำเนินไปได้ แต่ยังมีข้อจำกัดในการฝึกทักษะทางสังคมครั้งนี้ยังขาดการนำพื้นฐานแนวคิดด้านจิตวิทยามาใช้ เพราะมีกิจกรรมการสอนบทบาทสมมติ เพียง 2 กิจกรรม เท่านั้น และยังพบข้อเสียจากการทำกิจกรรม เพราะส่วนใหญ่เน้นการเขียนใบงาน หรือแม้แต่หลังจากการวิเคราะห์สถานการณ์หรือกรณีศึกษา ก็ให้เด็กเขียนวิเคราะห์กิจกรรมในรูปแบบใบงาน และเด็กบางรายมีข้อจำกัดด้านการอ่านการเขียนไม่คล่อง ทำให้เด็กเขียนแสดงความคิดเห็นได้น้อย ซึ่งทำให้เด็กเบื่อหน่ายได้ง่าย ขาดความสนใจในการเรียนรู้ ควรมีการปรับรูปแบบกิจกรรมที่เน้น การนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ เกม กรณีศึกษา เป็นต้น และลดการทำให้งานให้เหนื่อยลง ซึ่งอาจเป็นวิธีที่เหมาะสมกับเด็กที่มีข้อจำกัดเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม อีกทั้งกิจกรรมที่ใช้รูปแบบเกมในกิจกรรม “การสื่อสารที่ไม่ใช้ภาษา” อาจมีรูปแบบที่ใกล้เคียงกับกิจกรรมนันทนาการที่เด็กได้รับจากบุคคลภายนอก เพราะบุคคลภายนอกจะเน้นการเล่น เกม เพื่อการสร้างสัมพันธ์ภาพให้เกิดความคุ้นเคย และร่วมมือในการทำกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้ทั้งสองกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวเพิ่มขึ้น

ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะหลังการฝึกทักษะทางสังคม มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวเพิ่มขึ้น จึงอาจสรุปได้ว่า ความสามารถในการปรับตัวที่เพิ่มขึ้น ไม่น่าจะเกิดจากการฝึกทักษะทางสังคมที่ผู้วิจัยจัดให้ แต่น่าจะเกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมจากบุคคลภายนอก การไปทัศนศึกษาภายนอกสถานสงเคราะห์ ซึ่งกิจกรรมที่ได้รับนี้อาจส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็กและเยาวชนที่กำลังทำการทดลองอยู่

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. 2560. สถิติข้อมูลและสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560. ค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <https://www.dcy.go.th>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2551. ทักษะทางสังคมใครว่าไม่สำคัญ. ค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2561, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/kriengsak/2008/06/10/entry-2>
- จริลักษณ์ รัตนพันธ์. 2557. ทักษะทางสังคม. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทรงเกียรติ ปิยะกะ. 2544. เวชศาสตร์โรคติดยา คู่มือสำหรับบุคลากรทางการแพทย์. กรุงเทพฯ.
- พรพรรณ มากบุญและสมทรัพย์ สุขอนันต์. 2556. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยบริการ, 25(4).

- พัชรีย์ ประจัญ, อรุณช ศรีสะอาด และปรีชา จันทวี. 2556. การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม: ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินเสริมสร้างพลังอำนาจ. **วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 19(1), น. 89-96.
- วิษุตา ชูแก้ว. 2555. **อัตลักษณ์ของเด็กกำพร้าในบริบทสถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชน**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิภา จิราโรจน์. 2552. **การปรับตัวของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ศิริฐิพรรณ เพชรหมื่นไวย. 2547. **ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา**. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริพรรณ ธนสิน. 2547. **เอกสารประกอบการสอนวิชาสุขภาพจิต**. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกล วรเจริญศรี. 2550. **การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น**. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัญญา พิระวรรณกุล. 2541. **ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อความสำนึกในคุณค่าตนเองของเยาวชนในสถานสงเคราะห์**. พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิณี ภารา. 2555. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุริยเดว ทรีปาตี. 2551. **พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น**. ค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561, จาก <http://www.thaihealth.or.th/node/5756>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564**. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรุณี สุปัญญ. 2545. **การปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Erikson, E. H. 1968. **Identity youth and crisis**. New York: W. W. Norton.
- Kopelowicz, A., Liberman, R.P., & Zarate, R. 2006. **Recent Advances in Social Skills Training for schizophrenia**. *Schizophrenia Bulletin*. 32 (2), .12-23.
- Roy, S.C., and Andrew, H. A. 1999. **The Roy adaptation model**. 2nd ed. Stamford. Appleton and Lange.
- Tayebeh Mokhber, Abbas Masjedi, Maryam Bakhtiari. (2016). A Comparison of the Effectiveness of Social Skills Training and Anger Management on Adjustment of Unsupervised Girl Adolescents. **Journal of Behavioral and Brain Science**. 2016 (6), p. 530-538.
- Zekavet Kabasakal , Neslihan Celk. 2010. The Effects of Social Skills Training on Elementary School Students Social Adjustment. **Elementary Education Online**, 9(1), p. 203-212.

ผลการทดสอบ Wisconsin Card Sorting Test ในผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด WISCONSIN CARD SORTING TEST RESULT IN PATIENTS WITH PSYCHOSIS DUE TO SUBSTANCE ABUSE

วันเพ็ญ เชตุวัน¹ มานิกา วิเศษสาร²

WANPHEN CHETUWAN¹, MANIKA WISSESSATHORN²

^{1,2} สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิกและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Department of Clinical and Community Psychology, Faculty of Education, Ramkhamhaeng
University, Bangkok

po.po.ta@hotmail.com Manika_W@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการทดสอบ Wisconsin Card Sorting Test ในผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดที่เข้ารับการรักษาฟื้นฟูเป็นผู้ป่วยในที่โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ ที่ได้รับการวินิจฉัยจากจิตแพทย์ตามหลัก ICD 10 ว่าเป็นผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด (F19.50) จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสำรวจข้อมูลส่วนตัว และแบบทดสอบ Wisconsin card sorting โดยใช้คะแนน 10 ด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าต่ำสุด-สูงสุด คะแนนรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การทดสอบด้วยแบบทดสอบ WCST คะแนนด้าน Perseverative errors และ Percent perseverative errors พบว่า ผู้ป่วยไม่มีข้อบกพร่องหรือความยากลำบากในการปรับเปลี่ยนความคิดเนื่องจากมีความคิดที่ยึดมั่นและยืดหยุ่นต่อรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงหรือการตอบสนองต่อเนื่องที่เปลี่ยนไป คะแนนด้าน Number of categories completed, Perseverative responses, Failure to maintain set และ Learning to Learn พบว่าผู้ป่วยมีความสามารถในการเก็บประมวลและดึงข้อมูลออกมาใช้ตามสถานการณ์ มีความตั้งใจและสนใจในสิ่งที่กำลังทำ มีพฤติกรรมซ้ำๆ ขาดความยืดหยุ่นความคิด เปลี่ยนจุดสนใจ ความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย และมีความอดทนทำได้ต่ำกว่าปกติเทียบกับกลุ่มคนปกติทั่วไป คะแนนด้าน Trail to complete the first categories พบว่าผู้ป่วยมีโอกาสกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำสูงกว่าปกติ และจากคะแนนด้าน Total error, Non-perseverative errors และ Percent conceptual level responses พบว่าผู้ป่วยมีความบกพร่องในการตรวจสอบตนเอง การตรวจสอบการทำงานเพื่อหาจุดบกพร่อง ความใส่ใจ จดจ่อมุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่อง และขาดความสามารถในการสรุปความ

คำสำคัญ: ผู้ป่วยโรคจิต สารเสพติด แบบทดสอบ Wisconsin card sorting

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the result of Wisconsin Card Sorting Test in Patients with psychosis due to substance abuse. Subjects were patients with psychosis due to substance abuse treatment, rehabilitation, a patient in a psychiatric hospital, Prince of Songkla University which is has been diagnosed by a psychiatrist according to ICD 10 (F19.50), and 60 subjects were used in this research. The survey data and Wisconsin card sorting test with 10 points were used as research instrument. The statistics is the minimum the maximum total score, mean, and standard deviation.

The results of the test WCST score shown that Perseverative errors and Percent perseverative errors of patients is not a defect or difficulty in transforming the idea because they had cognitive adherence and cognitive flexibility to specific form or conditions changing response. The scores of Number of categories completed, Perseverative responses, Failure to maintain set

and Learning to learn found that patients had ability to storage processing and retrieve data according to the situation, had an intention and pay attention to what they are doing, had the stereotyped behaviors, flexibility, focusing lost, goal-directed persistence and endurance lower than general rate compared to normal norms. The score of Trail to complete the first categories found that patient had a chance to return to using drugs with higher than general and the scores of Total error, Non-perseverative errors and Percent conceptual level responses found that patient had defects in self-monitoring, the weak spots check, the attention, the focus on the continuously what they are doing, and lack the ability to summarize.

Keywords: Patients with psychosis, Drug, Wisconsin card sorting Test

1. ความเป็นมาของปัญหา

การติดสารเสพติด เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เกิดขึ้นทีละน้อยจากการใช้ยาเป็นครั้งคราวสู่การใช้ถี่ขึ้น จนใช้ทุกวัน วันละหลายครั้ง ซึ่งเมื่อใช้อย่างต่อเนื่องจะนำไปสู่ภาวะสมองตื้อ โดยสารเสพติดจะทำลายสมองส่วนคิด ทำให้การใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลเสียไป สมองส่วนอยากจึงมีอิทธิพลเหนือสมองส่วนคิด ทำให้ผู้เสพติดทำสิ่งต่างๆ ตามอารมณ์มากกว่าเหตุผล และมักแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมา เช่น อารมณ์ก้าวร้าว หงุดหงิด ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ขาดความยับยั้งชั่งใจ นำไปสู่ความรุนแรงในสังคม ผู้ติดสารเสพติดเป็นเวลานานๆ ส่วนใหญ่มักมีอาการทางจิตเวชร่วมด้วย เช่น โรคจิตหวาดระแวง ประสาทหลอนเรื้อรัง ภาวะสมองเสื่อม เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้ป่วยทางจิตที่อยู่ระหว่างการรักษา หากสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เสพยาบ้าหรือกัญชา นอกจากทำให้ผลการรักษาไม่ดีแล้วยังทำให้การกำเริบของโรคเร็วขึ้น เนื่องจากสารเสพติดจะมีปฏิกิริยากับยาที่รักษาอยู่ ทำให้อาการจึงกำเริบขึ้น (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2560) จากสถิติของโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ พบว่าผู้รับบริการที่เป็นโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากปีงบประมาณ 2558 มีผู้รับบริการจำนวน 2,523 ราย ปีงบประมาณ 2559 จำนวน 2,673 ราย และปีงบประมาณ 2560 จำนวน 3,626 ราย (โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์, งานเวชระเบียน, 2560) โรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด เกิดจากผู้เสพใช้สารเสพติดมาระยะเวลาหนึ่ง รวมถึงชนิดและความถี่ของการใช้สารเสพติด โดยเฉพาะเมทแอมเฟตามีนและสารระเหยซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสารเคมีในสมอง ทำให้เกิดอาการจิตประสาทหลอน ผู้เสพจะมีอาการหลงผิด หวาดระแวง หูแว่ว ภาพหลอน เมื่อใช้เป็นระยะเวลานานทำให้เกิดอาการทางจิตอย่างถาวรได้ มีความผิดปกติของระบบสารสื่อประสาท ซึ่งส่งผลต่อการทำงานของสมอง ทำให้มีความบกพร่องของการรู้คิด เช่น สมาธิ ความจำ ทั้งด้านภาษาและการลงมือกระทำ ความจำที่ใช้ในการทำงาน (working memory) ภาษาและความฉลาดทางปัญญา (executive functions) ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถเก็บรักษาข้อมูลคงไว้ มีความยากลำบากในการริเริ่มวางแผนและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการวางแผนที่เคยใช้อยู่ได้ซึ่งความผิดปกตินี้มีผลต่อการรักษา คุณภาพของโรค และคุณภาพชีวิตในการดูแลตัวเอง หน้าที่การทำงานหรือการเรียนและหน้าที่ทางสังคม พฤติกรรมนี้สามารถตรวจสอบได้จากการประเมินด้วยแบบทดสอบทางประสาทจิตวิทยา และการจัดการฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตสังคมให้แก่ผู้ป่วยตามความสามารถด้านการรู้คิดให้เหมาะสมตามสมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้ป่วย (สมศรี กิตติพงศ์พิศาล, 2555, หน้า 185-186) แบบทดสอบทางจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการประเมินความสามารถด้านการรู้คิดมีหลายฉบับ ซึ่งหนึ่งในแบบทดสอบกลุ่มนี้ คือ The Wisconsin Card Sorting Test (WCST) เป็นเครื่องมือทางประสาทจิตวิทยาที่ใช้ในทางคลินิก เพื่อทดสอบวัดความสามารถในการจัดการขั้นสูงของสมอง โดยแยกโรคทางสมองบริเวณ Frontal Lobe และใช้ในการวัดความสามารถของสมองที่จะต้องได้รับการพัฒนาไปสู่ความคิดเชิงนามธรรม และมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองกลับได้เมื่อเงื่อนไขที่วางไว้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป การจัดระบบการรับรู้เกี่ยวกับสมอง ความยืดหยุ่นในการคิดแก้ปัญหาและความจำ โดยดูจากคะแนนผลการทดสอบว่าผลการทดสอบมีลักษณะอย่างไร (สมศรี กิตติพงศ์พิศาล, 2555, หน้า 186-187) ทั้งยังมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิจัยเนื่องจากมีวิธีการทดสอบที่ง่าย ช่วยประหยัดเวลาให้แก่ผู้ที่มารับการตรวจและเป็นแบบทดสอบที่ไม่มีความแตกต่างทางด้านภาษาหรือวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการดูแลผู้ป่วย สื่อสารให้แพทย์ บุคลากรและญาติที่ดูแลได้ตระหนักถึงภาวะนี้เพื่อที่จะได้เข้าใจผู้ป่วยและหาแนวทางดูแลรักษาให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาแบบองค์รวมและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการทดสอบ Wisconsin card sorting Test ในผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาผลการทดสอบ Wisconsin card sorting Test ในผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด ที่เข้ารับการรักษาฟื้นฟูที่โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดที่เข้ารับการรักษาฟื้นฟูเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 60 คน ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม – พฤศจิกายน ปี 2561 โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยในที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยจากจิตแพทย์ตามหลัก ICD 10 ว่าเป็นผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด

2. มีอายุระหว่าง 19-45 ปี และสามารถเข้าใจในข้อคำสั่ง

3. ไม่มีความผิดปกติทางการมองเห็น การได้ยิน และความพิการทางด้านร่างกาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. แบบสำรวจข้อมูลส่วนตัว เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัวและประวัติการใช้สารเสพติด

2. แบบทดสอบ Wisconsin Card Sorting (WCST) เป็นแบบทดสอบทางประสาทจิตวิทยาใช้ในทางคลินิก เพื่อแยกรอยโรคทางสมองบริเวณสมองส่วนหน้าและใช้วัดความสามารถในกระบวนการคิดเรื่องของการขาดความสามารถในการสรุปความ พฤติกรรมซ้ำๆ ไม่สามารถตั้งความสนใจในสิ่งที่กำลังทำ ซึ่งความสามารถทางสมองจะต้องพัฒนาไปสู่การคิดแบบนามธรรมและมีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนแปลงไป ความสามารถในการแก้ปัญหา การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการติดตามงานจนสำเร็จ แบบทดสอบนี้มีความเป็นมาตรฐานและมีเกณฑ์ปกติสามารถใช้ได้กับวัยเด็ก วัยรุ่นและผู้ใหญ่ มีช่วงอายุตั้งแต่ 6 ปี 6 เดือน ถึง 85 ปี ผู้รับการทดสอบต้องมีความสามารถในการมองเห็นและการได้ยินเป็นปกติ เข้าใจคำสั่ง แยกแยะความแตกต่างระหว่างสี รูปทรงเรขาคณิตและจำนวนได้

การศึกษาแบบทดสอบ Wisconsin Card Sorting Test (WCST) จากการศึกษา (Cicchetti&Sparroee, 1981; Mitchell, 1979) พบว่าค่าความเที่ยงจากการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง 0.39-0.72 เฉลี่ย 0.57 และจากการศึกษาพบว่า Wisconsin Card Sorting Test (WCST) มี Validity สำหรับเป็นเครื่องมือที่ใช้วัด Executive Function ที่แสดงถึงลักษณะอาการทางคลินิกที่เกิดความผิดปกติมากกว่าในกลุ่มคนปกติทั่วไป กลุ่มที่มีปัญหาของสมองส่วนหน้าและส่วนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือวัยรุ่น แบบทดสอบนี้สามารถวัดและประเมินความผิดปกติทางสมองการรับรู้และการคิดได้ การวิจัยครั้งนี้ใช้คะแนน 10 ด้านจากแบบทดสอบ WCST คือ

1. Total error คือ จำนวนข้อผิดพลาด

2. Number of categories completed คือ จำนวนครั้งที่ผู้รับการทดสอบทำถูกต้องกันครบ 10 คำตอบ (มีค่าตั้งแต่ 0-6) ในการให้คะแนนนั้นนับจาก sequences ทั้งหมดที่ได้ใน 10 ก็นับรวมกันแล้วไปเปิดตารางหาค่าคะแนนในเรื่องของ Number of categories completed

3. Perseverative responses คือ จำนวนที่ผู้ถูกทดสอบทำซ้ำตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. Perseverative errors คือ จำนวนคำตอบที่ซ้ำและตอบผิด

5. Non-perseverative errors คือ จำนวนคำตอบที่ผิดแต่ไม่ซ้ำ

6. Percent perseverative errors คือ จำนวน perseverative errorsหารด้วยจำนวนคำตอบทั้งหมดแล้วทำเป็นร้อยละ

7. Trail to complete the first categories คือ จำนวนคำตอบตั้งแต่เริ่มต้นทำจนถึงคำตอบสุดท้ายของ category แรก ดูได้จากคะแนนที่ได้ใน Record form ตั้งแต่เริ่มต้นอันดับ 1 จนถึงช่วงที่คนไข้ทำได้จนเสร็จที่ Categories ที่ 1 ก็นับเป็นคะแนน Trials to completed first categories ที่ 1

8. Percent conceptual level responses ได้จากการนำเอาจำนวนคำตอบทั้งหมดที่ถูกติดต่อกันตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไปมารวมกัน เรียกว่า conceptual level responses ทารด้วยจำนวนคำตอบทั้งหมดแล้วทำเป็นร้อยละ

9. Failure to maintain set คือ จำนวนครั้งที่ผู้ถูกทดสอบทำถูกแล้ว 5 ข้อขึ้นไป แต่ไม่สามารถทำให้ถูกต้องได้ครบทั้ง 10 ข้อจนจบ Category หลังจากนั้นก็จะเอาคะแนนที่ Errors ที่ได้หรือสิ่งที่ผู้ป่วยทำได้สำเร็จแต่ไม่ครบ Categories แล้วมาเปิดในตาราง Failure to Maintain Set ในส่วนของ raw score

10. Learning to Learn คือ คะแนนที่คำนวณได้จากการทำได้สำเร็จ 3 Category ขึ้นไปเท่านั้น โดยคำนวณ percent score ก่อน เพื่อการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ นั้นหมายถึงคะแนน Learning to Learn เป็นการรวมคะแนนที่เกี่ยวกับ Categories ที่ผู้ป่วยทำได้สำเร็จอย่างน้อย 3 Categories ขึ้นไป

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ดำเนินการติดต่อหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยจัดทำเค้าโครงวิจัยเพื่อเข้ารับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ เอกสารเลขที่ 11/2561 เมื่อการวิจัยผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ จากนั้นดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติด โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 60 คน
3. พบกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัว ขอความร่วมมือในการทดสอบ อธิบายวัตถุประสงค์ของการทดสอบ และให้กลุ่มตัวอย่างลงลายมือชื่อหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมโครงการวิจัย
4. ดำเนินการทดสอบเป็นรายบุคคล โดยการสร้างสัมพันธภาพ และสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมงานวิจัย และดำเนินการทดสอบด้วยแบบทดสอบ Wisconsin card sorting ซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถขอพักหรือยุติการทดสอบระหว่างดำเนินการทดสอบได้ตลอดเวลา
5. ให้คะแนนและแปลผลการทดสอบทางจิตวิทยา รวมไปถึงให้ผู้ร่วมวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบการให้คะแนนและแปลผลแบบทดสอบด้วย
6. นำผลการทดสอบทั้งหมดที่ศึกษามาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการลงรหัสข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไป และคะแนนแบบทดสอบ Wisconsin card sorting ได้แก่ ค่าต่ำสุด-สูงสุด คะแนนรวม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและคะแนนจากแบบทดสอบ WCST มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

(n=60)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อายุ (mean = 31.32, SD = 5.63)		
19-25 ปี	9	15.0
26-32 ปี	26	43.3
33-39 ปี	21	35.0
40-45 ปี	4	6.7

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. สถานภาพ		
โสด	32	53.3
สมรส	22	36.7
หย่าร้าง	6	10.0
3. ศาสนา		
พุทธ	32	53.3
อิสลาม	28	46.7
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		
จบชั้นประถมศึกษา	6	10.0
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	25	41.7
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	25	41.7
จบระดับปริญญาตรี	4	6.7
5. อาชีพ		
รับจ้าง	33	55.0
รับราชการ	2	3.3
ธุรกิจส่วนตัว	23	38.3
ว่างงาน	2	3.3
6. รายได้ต่อเดือน		
ไม่มีรายได้	2	3.3
5,000-10,000 บาท	21	35.0
10,000-20,000 บาท	37	61.7
7. ประวัติการใช้ยาเสพติด		
แอลกอฮอล์	7	11.7
ยาบ้า	22	36.7
กัญชา	5	8.3
กระท่อม	56	93.3
บุหรี่	25	41.7
กาแฟ	10	16.7
8. จำนวนครั้งในการเข้ารับการรักษแบบผู้ป่วยใน		
ครั้งแรก	51	85.0
2 ครั้ง	9	15.0
9. ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดขณะอาศัยอยู่ที่บ้าน		
อยู่กับพ่อแม่	15	25.0
อยู่กับพ่อ	2	3.3
อยู่กับแม่	8	13.3
อยู่กับปู่ตายาย	5	8.3
อยู่กับญาติ	2	3.3
อยู่กับเพื่อน/แฟน	25	41.7
อยู่กับลูก	2	3.3

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทุกคนเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-32 ปี ร้อยละ 43.3 สถานภาพโสด ร้อยละ 53.3 รองลงมาสถานภาพสมรส ร้อยละ 36.7 และสถานภาพ

หย่าร้าง ร้อยละ 10) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 53.3 รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 46.7) จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 41.7 และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 41.7 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 55.0 และอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 38.3 มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท ร้อยละ 61.7 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 35.0 ทุกคนมีประวัติการใช้สารเสพติดโดยเฉพาะกระท่อม ร้อยละ 93.3 รองลงมาคือบุหรี่ ร้อยละ 41.7 และยาบ้า ร้อยละ 36.7 ส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยในเป็นครั้งแรก ร้อยละ 85.0 และผู้ดูแลผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับเพื่อน/แฟน ร้อยละ 41.7 รองลงมาคือ อยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 25.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าต่ำสุด-สูงสุด คะแนนรวม ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบทดสอบ WCST ของผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดที่เข้ารับการรักษารักษาฟื้นฟู (n=60)

คะแนน WCST	Min	Max	Total score	Mean	S.D.	การแปลผล
1. Total error (T score)	29	64	128	39.57	5.96	บกพร่อง
2. Number of categories completed (raw score)	2	6	16	4.92	1.11	ต่ำกว่าปกติ (%iles 2-5)
3. Perseverative responses (T score)	21	80	128	41.88	12.30	ต่ำกว่าปกติ
4. Perseverative errors (T score)	23	80	128	45.25	12.90	เกณฑ์ปกติ
5. Non-perseverative errors (T score)	26	50	128	37.43	5.52	บกพร่อง
6. Percent perseverative errors (T score)	20	80	128	47.47	15.13	เกณฑ์ปกติ
7. Trail to complete the first categories (raw score)	11	50	16	25.37	9.47	สูงกว่าปกติ (%iles >16)
8. Percent conceptual level responses (T score)	31	57	128	39.87	5.01	บกพร่อง
9. Failure to maintain set (raw score)	0	3	16	1.02	0.97	ต่ำกว่าปกติ (%iles 0-1)
10. Learning to Learn (raw score)	-6.92	9.16	16	1.44	2.96	ต่ำกว่าปกติ (%iles 2-5)

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดที่เข้ารับการรักษารักษาฟื้นฟูเป็นผู้ป่วยในที่โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์มีคะแนนใน 10 ด้าน เป็นดังนี้

ด้านที่มีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ปกติ ได้แก่ ด้าน Perseverative errors (mean 45.25, S.D. = 12.894) และด้าน Percent perseverative errors (mean 47.47, S.D. = 15.13) ซึ่งทั้ง 2 ด้านนี้บ่งชี้ว่าไม่พบข้อบกพร่องหรือความยากลำบากในการปรับเปลี่ยนความคิดเนื่องจากมีความคิดที่ยึดมั่นและยืดหยุ่นต่อรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงหรือการตอบสนองต่อเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป

ด้านที่มีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ ได้แก่ ด้าน Number of categories completed (mean 4.92, S.D. = 1.11) คือ จำนวนครั้งที่ผู้รับการทดสอบทำถูกติดต่อกันครบ 10 คำตอบ ซึ่งบ่งชี้ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการเก็บประมวลและดึงข้อมูลที่เก็บในคลังสมองออกมาใช้ตามสถานการณ์ที่ต้องการทำได้ต่ำกว่าปกติ ด้าน Perseverative responses (mean 41.88, S.D. = 12.30) บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมซ้ำๆ ความยืดหยุ่นความคิด เปลี่ยนจุดสนใจ เปลี่ยนโฟกัสหรือทิศทางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ด้าน Failure to maintain set (mean 1.02, S.D. = 0.97) บ่งชี้ว่า สามารถตั้งความสนใจในสิ่งที่กำลังทำ จดจ่อมุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยไม่วกแวกไปตามปัจจัยภายนอกหรือภายในตนเองที่เข้ามารบกวนทำได้ต่ำกว่าปกติ และด้าน Learning to Learn (mean 1.44, S.D. = 2.96) บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถเรียนรู้ขั้นตอนต่าง ๆ ของแบบทดสอบ ความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย เมื่อตั้งใจและลงมือทำสิ่งใดแล้ว ก็มีความมุ่งมั่น อดทนทำได้ต่ำกว่าปกติ

ด้านที่มีคะแนนอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปกติ คือ ด้าน Trail to complete the first categories (mean 25.37, S.D. = 9.47) บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการริเริ่มและลงมือทำงานตามที่คิด มีทักษะในการริเริ่มสร้างสรรค์แนวทางในการทำสิ่งต่างๆ เมื่อคิดแล้วก็ลงมือทำให้ความคิดของตนปรากฏขึ้นจริงสูงกว่าปกติ

นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนบางด้านของแบบทดสอบ WCST อยู่ในระดับบกพร่อง ได้แก่ ด้าน Total error (mean 39.57, S.D. = 5.96) ซึ่งอาจบ่งชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความบกพร่องในการตรวจสอบตนเอง การรู้จักตนเอง รวมถึงตรวจสอบการทำงานเพื่อหาจุดบกพร่อง ด้าน Non-perseverative errors (mean 37.43, S.D. = 5.52) บ่งชี้ว่า ถึงความใส่ใจ จดจ่อมุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องเริ่มมีความบกพร่อง และในด้าน Percent conceptual level responses (mean 39.87, S.D. = 5.01) บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างขาดความสามารถในการสรุปความ

5. การอภิปรายและสรุปผล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดมีความสามารถในการจัดการของสมองขั้นสูงซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบ WCST พบว่า คะแนนด้าน Perseverative errors และด้าน Percent perseverative errors อยู่ในเกณฑ์ปกติ ด้าน Number of categories completed , Perseverative responses , Failure to maintain set และ Learning to learn อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ด้าน Trail to complete the first categories สูงกว่าเกณฑ์ปกติ ด้าน Total error, Nonperseverative errors และ Percent conceptual level responses อยู่ในระดับบกพร่อง สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

คะแนนด้าน Perseverative errors และ Percent perseverative errors อยู่ในระดับเกณฑ์ปกติ บ่งชี้ว่า ผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดไม่มีข้อบกพร่องหรือความยากลำบากในการปรับเปลี่ยนความคิดเนื่องจากมีความคิดที่ยึดมั่นและยืดหยุ่นต่อรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงหรือการตอบสนองต่อเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี กิตติพงศ์พิศาล (2556) ที่พบว่าศักยภาพการเรียนรู้ของผู้ป่วยจิตเภทด้วยการประเมินแบบพลวัตซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบ Wisconsin Card Sorting จากการประเมินแบบพลวัตจำแนกกลุ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้ป่วยจิตเภทได้เป็น 3 กลุ่ม คือ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องสอน สอนแล้วสามารถเรียนรู้ได้และสอนแล้วไม่สามารถเรียนรู้แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านทักษะในการทำกิจกรรม

คะแนนด้าน Number of categories completed , Perseverative responses , Failure to maintain set และ Learning to learn อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ อธิบายโดยรวมได้ว่า ผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดมีพฤติกรรมซ้ำๆ ขาดความสนใจในสิ่งที่กำลังทำ ขาดความยืดหยุ่นความคิด การเปลี่ยนจุดสนใจ ความสามารถในการเก็บประมวลและดึงข้อมูลออกมาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายลดลง สอดคล้องกับ มาโนช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์ (2555, หน้า 105-106) ที่กล่าวว่า รูปแบบของการใช้สารเสพติดที่มีปัญหาจะแสดงออกมาในลักษณะของการใช้สารนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก มีความอยาก ความปรารถนาอย่างมากหรือมีแรงกระตุ้นที่จะใช้สารนั้นๆ และมีความต้องการอย่างต่อเนื่องหรือความพยายามที่ไม่เคยสำเร็จในการที่จะลดหรือควบคุมการใช้สารนั้นๆ แม้จะทราบว่าการมีปัญหาดังกล่าวและจิตใจอยู่อย่างต่อเนื่องหรือซ้ำๆ ส่งผลให้มีกิจกรรมสำคัญทางสังคม หน้าที่การทำงาน หรือการพักผ่อนหย่อนใจ ต้องถูกเลิกเล่นหรือลดลงเนื่องมาจากการใช้สาร และส่งผลให้พบปัญหาภาระหน้าที่ที่สำคัญที่ทำงาน ที่โรงเรียน หรือที่บ้านล้มเหลว

คะแนนด้าน Trail to complete the first categories พบว่าสูงกว่าปกติ บ่งชี้ว่าผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดมีความสามารถในการตอบสนองแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ การริเริ่มและลงมือทำตามที่ได้คิด เมื่อคิดแล้วก็ลงมือทำให้ความคิดของตนปรากฏขึ้นจริงสูงกว่าปกตินั้น มีโอกาสที่จะกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ สอดคล้องกับนันทวัช สิริธรรักษ์ (2558, หน้า 189) ที่กล่าวว่า ผู้ป่วยเสพติดอย่างผิดปกตินั้นทำให้เกิดปัญหาสำคัญๆ ในช่วงเวลาติดต่อกัน 12 เดือน ซึ่งอาการยังไม่เข้ากับภาวะเสพติด โดยจะมีอาการเสพติดซ้ำๆ ในสถานการณ์ที่อาจเกิดอันตราย เช่น ขณะขับรถหรือทำงานกับเครื่องจักร เสพซ้ำๆ จนปฏิบัติผิดระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในโรงเรียน บ้านหรือที่ทำงาน แล้วอาจเกิดปัญหาทางกฎหมาย อันเป็นผลมาจากการใช้สารเสพติด และยังคงเสพอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์

คะแนนด้าน Total error, Nonperseverative errors และ Percent conceptual level responses พบว่าอยู่ในระดับบกพร่อง บ่งชี้ว่าผู้ป่วยโรคจิตเนื่องจากการใช้สารเสพติดมีความสามารถตรวจสอบตนเอง รู้จักตนเอง รวมถึง

ตรวจสอบการทำงานเพื่อหาจุดบกพร่อง ขาดความใส่ใจ จดจ่อมุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่อง และขาดความสามารถในการสรุปความ ตรวจสอบการทำงานเพื่อหาจุดบกพร่อง สะท้อนถึงความสามารถเปลี่ยนความคิดได้หรือยังคงตอบสนองในรูปแบบเดิมเรื่อยๆ ซึ่งคนปกติสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์ใหม่ได้อย่างรวดเร็วแต่ผู้ป่วยจะยังคงยึดกับความคิดเดิม ขาดความสนใจและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการใช้สารเสพติดทำให้มีกระบวนการจัดการข้อมูลไม่ดี ได้แก่ การรับ การจัดแบ่งการนำไปใช้สติปัญญาและความรู้ ซึ่งความสามารถในการจัดการขั้นสูงของสมอง สอดคล้องกับการวิจัยของสุภัทรา วงศ์ชัยศรี และคนอื่นๆ (2554) ที่พบว่ากลุ่มคนปกติทำคะแนน Conceptual level responses ได้ดีกว่ากลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ทั้งนี้แบบทดสอบ WCST ใช้วัดความสามารถในการจัดการขั้นสูงของสมอง ต้องอาศัยสมรรถภาพการทำงานของสมองหลายด้านร่วมกัน เช่น ความจำเพื่อใช้ในการทำงาน สมาธิ การแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายในโอกาสการวางแผนล่วงหน้าเมื่อต้องเจอกับงานหรือสถานการณ์ใหม่และยังคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็นเพศชาย ช่วงอายุระหว่าง 26-32 ปี มากที่สุด ร้อยละ 43.30 ค่าเฉลี่ยอายุเท่ากับ 31.32 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 53.30 นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.30 มีระดับการศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 41.70 ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 10,000-20,000 บาท และทุกคนมีประวัติการใช้สารเสพติดโดยเฉพาะกระท่อม ร้อยละ 93.3

2. ผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบ WCST พบว่า คะแนนด้าน Perseverative errors และด้าน Percent perseverative errors อยู่ในเกณฑ์ปกติ ด้าน Number of categories completed , Perseverative responses , Failure to maintain set และ Learning to learn อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ด้าน Trail to complete the first categories สูงกว่าเกณฑ์ปกติ ด้าน Total error, Nonperseverative errors และ Percent conceptual level responses อยู่ในระดับบกพร่อง

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. 2559. รายงานงานประจำปี กรมสุขภาพจิต 2016: กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี: บางกอกบล็อก. เกษม ต้นติผลาชีวะ. 2542. ตำราจิตเวชศาสตร์ สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัญญา ธัญมณฑา. 2555. จิตพยาธิวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์. 2560. รายงานสถิติประจำปีโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์. (เอกสารอัดสำเนา).
- ชาวิท ต้นวีระชัยสกุล. 2552. ความบกพร่องทางพุทธิปัญญาด้านการบริหารด้านต่าง ๆ ในผู้ป่วยบาดเจ็บทางสมอง ชนิดรุนแรงน้อย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีราภรณ์ ผุดผ่อง. 2539. การใช้แบบทดสอบวิสคอนซินการ์ดซอร์ทติ้งเพื่อค้นหาผู้ป่วยที่มีพยาธิสภาพทางสมอง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาคลินิก. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชมรมนักจิตวิทยาคลินิก. 2560. คู่มือการตรวจวินิจฉัยทางประสาทจิตวิทยา. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: บริษัทปิยอนด์พับลิชชิง.
- ธวัชชัย ฤกษ์ประกรกิจ. 2543. แนวทางในการดูแลรักษาผู้ป่วยก้าวร้าวรุนแรง. เอกสารประกอบการดูแลผู้ป่วยก้าวร้าวและพฤติกรรมรุนแรงของผู้ป่วยจิตเวชโรงพยาบาลศรีนครินทร์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นันทวัช สิทธิรักษ์, กมลเนตร วรรณแสวก, กมลพรวรรณฤทธิ, ปณต ผู้กฤตยาคามิ และสุพร อภินันทเวช (บรรณาธิการ). 2558. จิตเวชศิริราช DSM-5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. 2560. ยาบ้าเพิ่มจำนวนผู้ป่วยจิตเวช รังศึกษา สติบำบัดลดเสพติด. ค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.dmh.go.th/newsdmh/view.asp?id=26588>.
- มานิช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุคนิชย์. 2555. จิตเวชศาสตร์รามธิบดี (ฉบับเรียบเรียงใหม่ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์. 2560. สถิติผู้ป่วยโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ปี 2560 ในรายงานประจำปีโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์. สงขลา: โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์.
- สมศรี กิตติพงศ์พิศาล. 2556. ศึกษาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้ป่วยจิตเภท. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 21 (3), น. 185-197.
- สุภัทรา วงศ์ชัยศรี, สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ และยงชัย นิละนนท์. (2554). การศึกษาแบบทดสอบวิสคอนซินการ์ดซอร์ทติ้งเวอร์ชัน 64 การ์ด (WCST-64) ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. วารสารจิตเวชคลินิก, 42 (1), น. 7-20.
- Anderson, P. J. 2002. Assessment and development of Executive Function (EF) during childhood. *Child Neuropsychology*, 8(2), p. 71-82.
- American Psychiatric Association. 2013. **Diagnostic and statistical manual of mental disorder fifth edition**. Arlington: R.R. Donnelley&Sons.
- Boone, K. B., Ghaffarian, S., Lesser, I. M., Hill-Gutierrez, E., & Berman, N. G. 1993. Wisconsin Card Sorting Test Performance in healthy, older adults: Relationship to age, sex, education, and IQ. *Journal of Clinical Psychology*, 49, p. 54-60.
- Delahunty, A., Reeder, C., Wykes, T., Morice, R., & Newton, E. 2002. **Revised cognitive remediation therapy manual**. London: Institute of Psychiatry.
- Heaton, R. K. 1981. **Wisconsin Card Sorting test manual**. Odessa, FL: Psychological Assessment Resource.
- Larson, E. B., Leahy, B., Duff, K. M., & Wilde, M. C. 2008. Assessing executive functions in traumatic brain injury: An exploratory study of the executive interview. *Perceptual and Motor Skills*, 106(3), p. 725-736.
- Monsell, S. 2003. Task switching. *TRENDS in Cognitive Sciences*, 7(3), p. 134-140.
- Robert, K. H., Gordon, J. C., Jack, L.T., Gary, G. K., & Glenn, C. 1993. **Wisconsin Card Sorting test manual revised and expanded**. Odessa, FL: Psychological Assessment Resource.
- Yudofsky, S. C., & Kim, H. F. (Eds.). 2004. Review of psychiatry, Vol. 23 no. 2 In **Neuropsychiatric assessment**. Arlington: American Psychiatric Publishing.

ผลของโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดที่มีต่อกระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยโรคจิตเภท THE EFFECT OF COGNITIVE REMEDIATION THERAPY TO EXECUTIVE FUNCTIONS IN SCHIZOPHRENIA

ภิษณี รอดภัย¹ ฐิรัชชัย หงษ์ยันตรชัย² พนมพร พุ่มจันทร์³

PISANEE RODPHAI¹, THIRACHAI HONGYANTARACHAI², PANOMPORN PHOOMCHAN³

^{1,2} สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิกและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

³ ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Department of Clinical and Community Psychology, Faculty of Education,

Ramkhamhaeng University, Bangkok

³ Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok

Pisaneerodphai@hotmail.com, terachai_ram@hotmail.com and panomporn.p@ku.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฟื้นฟูการรู้คิดที่มีต่อกระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยโรคจิตเภทวิธีการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยจิตเภททั้งชายและหญิง อายุ 18-59 ปี คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากคนไข้ที่มารับการรักษาแบบผู้ป่วยในที่โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ อยู่ในระยะฟื้นฟูก่อนกลับสู่ชุมชน ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 สุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบบสลับกัน กลุ่มละ 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดและแบบทดสอบ WCST สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน t test for two independent samplers กรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติหรือใช้การทดสอบ Mann-Whitney U Test กรณีข้อมูลไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ t test for two related sample กรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ หรือใช้การทดสอบ Wilcoxon Matched pairs signed rank test กรณีข้อมูลนั้นไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

ผลการศึกษา พบว่า โปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด มีผลทำให้ด้าน percent Conceptual Level Responses และ Number of Categories Completed เพิ่มขึ้น และด้าน Total Number of Errors, percent error ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

สรุป โปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด หรือ CRT มีผลต่อ Executive Function ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านความจำขณะทำงาน (working memory) และการคิดยืดหยุ่น (cognitive flexibility)

คำสำคัญ: โปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด กระบวนการคิดขั้นสูง โรคจิตเภท

ABSTRACT

Objective This research aimed to study the effect of cognitive remediation therapy to executive functions on schizophrenic patients.

Materials and Methods The sample group were schizophrenic patients are both of male and female between 18 - 59 years old. The subjects were specific selection by purposive sampling technique from Suansaranrom Hospital inpatient in the rehabilitation phase before returning to the community, the subjects were selected during May - October 2018. The samples were crossed assigned into experimental group and control group for 5 people in each group. The instruments of research were using the cognitive remediation therapy (CRT) and Wisconsin card sorting test (WCST). The statistic for hypothesis analysis is t-test for two independent sample or Mann-Whitney U test were used for normally distributed data. t-test for two related sample or Wilcoxon Matched pairs signed rank test were used for non-normal distribution data.

Result The research result was found that the cognitive remediation therapy (CRT) effected to increase the percent conceptual level responses and number of categories completed aspects, and decreases the total number of errors and percent error aspects at .01 level of significant.

Conclusion The cognitive remediation therapy (CRT) is effected to improve the executive function, especially in working memory and cognitive flexibility aspects.

Keywords: Cognitive Remediation Therapy, Executive Functions, Schizophrenia

1. ความมาเป็นมาของปัญหา

โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นโรงพยาบาลจิตเวชขนาดใหญ่ มีจำนวน 500 เตียง ให้บริการ ทั้งระบบผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน เป็นเลิศด้านสุขภาพจิตและจิตเวชผู้สูงอายุของประเทศไทย พบว่า ผู้ป่วยกลุ่มใหญ่ที่สุดที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ คือ ผู้ป่วยโรคจิตเภท สถิติปี พ.ศ. 2556-2558 มีจำนวนผู้ป่วยจำหน่ายโดยได้รับการวินิจฉัยเป็น โรคจิตเภท จำนวน 1,544 ราย 1,404 ราย และ 1,402 รายตามลำดับ (โรงพยาบาลสวนสราญรมย์, 2558) โรคจิตเภท มีอาการทางจิตเป็นอาการเด่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกหน้าที่ มีหลายปัจจัยเป็นสาเหตุ (กนกวรรณ ลิ้มศรีเจริญ, 2558) ผู้ป่วยจะสูญเสียหน้าที่ด้านการรับรู้การเข้าใจ (cognitive dysfunction) ได้แก่ สมาธิแย่งลง การตีความสิ่งต่าง ๆ และการตอบสนองบกพร่องไป มีความบกพร่องในด้านความจำขณะทำงาน (working memory) และการไม่สามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นอาการสำคัญพื้นฐานของโรคนี้ เมื่ออาการกำเริบบ่อยครั้งส่งผลให้การทำงานของสมองเสื่อมถอยลงโดยเฉพาะด้านกระบวนการคิดขั้นสูง แม้ว่าความบกพร่องด้านการรู้คิดจากโรคจิตเภท จะพบได้ทุกด้านแต่เมื่อทดสอบด้วยแบบทดสอบประสาทจิตวิทยา จะเห็นความแตกต่างของความบกพร่องซึ่งแสดงให้เห็นในผลคะแนนที่แตกต่างกัน โดยตัดตัวแปรด้านสติปัญญาออกไปแล้ว พบว่าผู้ป่วยจิตเภทมีความบกพร่องของกระบวนการความคิดด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกระบวนการคิดขั้นสูง (executive functions) ความจำ (memory) สมาธิ (attention) ภาษาและประสาทที่ควบคุมการเคลื่อนไหว (motor functioning) โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการฟื้นฟูผู้ป่วยโรคจิตเภทเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันโปรแกรมฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเภทในโรงพยาบาล มีหลากหลายรูปแบบ แต่กิจกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นเรื่องกระบวนการรู้คิดในผู้ป่วยโรคจิตเภท ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตประจำวันของผู้ป่วย ในปี พ.ศ. 2554 กลุ่มงานจิตวิทยา โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ ได้ซื้อลิขสิทธิ์แบบ Paper Pencil ของชุดโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดในผู้ป่วยจิตเภท ที่เรียกว่า Cognitive Remediation Therapy (CRT) โดย Ann Delahunty, Clare Reeder, Til Wykes, Rod Morice, and Elizabeth Newton ประเทศออสเตรเลีย และได้มีการแปลความหมายเป็นภาษาไทย โดยตัวแทนจากนักจิตวิทยาคลินิกจากทั่วประเทศ พร้อมทั้งมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำชุดโปรแกรม Cognitive Remediation Therapy (CRT) ไปใช้ฟื้นฟูผู้ป่วยและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ป่วยจิตเภทในประเทศไทย โดยดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2555 (โรงพยาบาลสวนสราญรมย์, กลุ่มงานจิตวิทยา, 2555) ในฐานะนักจิตวิทยาคลินิกที่ต้องมีบทบาทร่วมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคจิตเภท ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูการรู้คิดเพื่อให้ผู้ป่วยจิตเภทเกิดการพัฒนาระบบการคิด เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่ผู้ป่วยจะกลับบ้านไปใช้ชีวิตในชุมชน อีกทั้งยังสามารถสร้างกำลังใจให้กับผู้ดูแลได้อีกทาง หากผู้ป่วยมีโอกาสพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตให้ดีขึ้นได้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฟื้นฟูการรู้คิดที่มีต่อกระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยโรคจิตเภท

3. สมมติฐาน

3.1 คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบ The Wisconsin Card Sorting Test (WCST) ของกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด ด้าน Total Number Correct, Conceptual Level Responses, percent Conceptual Level Responses, Number of Categories Completed, Learning to learn เพิ่มขึ้น และด้าน Number of

trail Administered, Total Number of Errors, percent error, Perseverative Responses, percent perseverative Response, Perseverative Errors, percent perseverative Error, Non-perseverative Errors, percent Non-Perseverative Error, Trials to Complete First Category, Failure to Maintain Set ลดลง

3.2 คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบ The Wisconsin Card Sorting Test (WCST) ของกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด ด้าน Total Number Correct, Conceptual Level Responses, percent Conceptual Level Responses, Number of Categories Completed, Learning to learn สูงกว่ากลุ่มควบคุม และด้าน Number of trail Administered, Total Number of Errors, percent error, Perseverative Responses, percent perseverative Response, Perseverative Errors, percent perseverative Error, Non-perseverative Errors, percent Non-Perseverative Error, Trials to Complete First Category, Failure to Maintain Set ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ วันที่ 17 ตุลาคม 2561 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคจิตเภทที่รับไว้เป็นผู้ป่วยในของ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ อยู่ในระยะฟื้นฟูก่อนกลับสู่ชุมชน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ อายุ 18-59 ปี ได้รับการวินิจฉัยโดยจิตแพทย์ว่าเป็นผู้ป่วยในกลุ่มโรคจิตเภทโดยใช้เกณฑ์การวินิจฉัยโรคแยกโรคทางจิตเวช THE ICD-10 รับการรักษาอาการทางจิตเวชมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี มีอาการทางจิตสงบด้วยการประเมิน Brief Psychiatric Rating Scale (BPRS) คะแนน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 36 คะแนน หมายถึง มีอาการระดับน้อย สามารถเข้ากลุ่มกิจกรรม/จำหน่ายได้ ไม่มีประวัติปัญหาทางสมอง ไม่ได้รับการวินิจฉัยโรคร่วมสารเสพติด ไม่มีแผนที่จะเปลี่ยนยาที่ใช้ในการรักษาในช่วงระยะเวลาที่ยังอยู่ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีความสมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือในการศึกษา จำนวน 10 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบบสลับกัน กลุ่มละ 5 คน กลุ่มทดลอง หมายถึง กลุ่มผู้ป่วยโรคจิตเภทที่เข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด (CRT) กลุ่มควบคุม หมายถึง กลุ่มผู้ป่วยโรคจิตเภทที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด (CRT) เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย โดยมีเครื่องมือดังนี้

โปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด (Cognitive Remediation Therapy: CRT) เป็นการบำบัดรักษาทางจิตวิทยา พัฒนาโดย Delahunty and Morice (1993) ประเทศออสเตรเลีย และปรับปรุงเพิ่มเติมโดย Delahunty et al. (2000) กลุ่มงานจิตวิทยา โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ ได้ทดลองใช้โปรแกรมดังกล่าวกับผู้ป่วยจิตเภท โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นทีมสหวิชาชีพ 31 คน ตรวจสอบองค์ประกอบของแต่ละ module วิธีการใช้โปรแกรม คำแนะนำ และภาษา มีการแก้ไขและปรับให้เหมาะสมกับคนไทย โปรแกรม CRT เป็นการบำบัดทางจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกระบวนการคิด ของผู้ป่วยจิตเภทในด้าน executive function, attention และ memory ซึ่งนำไปสู่การทำหน้าที่ทางสังคมที่ดีขึ้น ไม่ได้ไปแก้ปัญหาในส่วนที่เป็นความคิด ความเชื่อ หรืออารมณ์โดยตรง ประกอบด้วย 3 module คือ module A: การเปลี่ยนแปลงชุดความคิด (Cognitive Shift) , module B: ความจำ (Memory) , module C: การวางแผน (Planning) กิจกรรมเป็นข้อเขียน (pencil and paper task) ระยะเวลาในการบำบัดคือ 40 ชั่วโมง โดยในแต่ละสัปดาห์จะต้องทำการบำบัดสัปดาห์ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 40 ครั้ง

แบบทดสอบ Wisconsin Card Sorting Test (WCST) ใช้สำหรับประเมินกระบวนการคิดขั้นสูง (Executive Functions) ซึ่งประกอบด้วยแผ่นภาพต้นแบบ (Stimulus Card) จำนวน 4 แผ่น และแผ่นภาพคำตอบ (Response Card) จำนวน 128 แผ่น ให้คะแนนตามเกณฑ์ในคู่มือแบบทดสอบ WCST การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้คะแนน 8 ด้าน คือ Total Number Correct, Total Number of Errors, Perseverative Responses, Perseverative Errors, Nonperseverative Errors, Conceptual Level Responses, Number of Categories Completed, Trail to Complete the First Categories, Failure to Maintain Set และ Learning to Learn (Heaton et al., 1993) มีความตรง (Validity) สำหรับเป็นเครื่องมือที่ใช้วัด Executive Function ที่แสดงถึงลักษณะอาการทางคลินิกที่เกิดความผิดปกติมากกว่าในกลุ่มคนปกติทั่วไป กลุ่มที่มีปัญหาของสมองส่วนหน้าและส่วนอื่น ๆ ไม่

ว่าจะเป็นเด็กหรือวัยรุ่น แบบทดสอบนี้สามารถวัดและประเมินความผิดปกติทางสมอง การรับรู้และการคิดได้ มีค่าความเที่ยง (Reliability) จากการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง 0.39-0.72 เฉลี่ย 0.57 โดยมีค่าความเที่ยงของแต่ละด้าน ดังนี้ Total Number of Errors = .71, Percent Errors = .63, Perseverative Responses = .53, Percent Perseverative Responses = .39, Perseverative Errors = .52, Percent Perseverative Errors = .37, Nonperseverative Errors = .72, Percent Nonperseverative Errors = .68, Percent Conceptual Level Responses = .60

4.1 ขั้นตอนการวิจัย

4.1.1 เริ่มการทดลองด้วยการทดสอบกระบวนการคิดขั้นสูง ด้วยแบบทดสอบ WCST ผู้วิจัยทดสอบเป็นรายบุคคล ตรวจ ให้คะแนน และแปลผลคะแนนตามคู่มือการทดสอบ เพื่อเก็บผลคะแนนระยะก่อนทดลอง (pre-test) จำนวน 10 คน จึงแบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่มตามระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันแบบสลับกันเพื่อเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 5 คน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเก็บข้อมูลระหว่างพฤษภาคมถึงตุลาคม 2561 ที่ตึกผู้ป่วย ที่มีสถานที่เหมาะสมกับการทดสอบและทำกิจกรรมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด (CRT) ในวันแรกจะชี้แจงอธิบายเกี่ยวกับความบกพร่องของกระบวนการทางความคิด ปรากฏในโรคจิตเภท (Goldberg, Torrey, Gold, Ragland, Begelow and Weinberger, 1993) และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต อาการ และพฤติกรรมทางสังคมของผู้ป่วย หากเราสามารถลดความบกพร่องของกระบวนการคิดได้ อาจทำให้การใช้ชีวิตด้านอื่นๆ ของผู้ป่วยดีขึ้น ด้วยการอธิบายและชี้แจงโปรแกรม CRT และขั้นตอนในการฝึกถามความสมัครใจว่าอยากฝึกหรือไม่ หากผู้ป่วยยินดียิ่งจะฝึกก็นัดหมายในวันต่อไป โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดกิจกรรมที่นำมารวมกันในแต่ละ module ตามรูปแบบโปรแกรม CRT เป็นการบำบัดแบบรายบุคคล โดยบำบัดสัปดาห์ละ 5 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 40 ครั้ง

2. กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม CRT ผู้ป่วยจึงดำเนินกิจกรรมกิจวัตรประจำวันตามปกติ

3. หลังการทดลองผู้วิจัยทดสอบกระบวนการคิดขั้นสูง ด้วยแบบทดสอบ WCST หลังเสร็จสิ้นการทดลองทันที เพื่อเก็บผลคะแนนระยะหลังทดลอง (post-test)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ร้อยละ คะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบน-มาตรฐาน ทดสอบการแจกแจงปกติ (normality) ของข้อมูลด้วยสถิติ Shapiro-Wilk Test ถ้าค่า Sig. มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่าข้อมูลนั้นมีการแจกแจงแบบปกติ

4.2.1 ใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบ 2 กลุ่มที่ความเป็นอิสระ (t test for two independent sample) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน WCST ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด กรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ หรือใช้การทดสอบ Mann-Whitney U Test กรณีข้อมูลนั้นไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

4.2.2 ใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบ 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กัน (t test for two related sample) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน WCST ของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด กรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ หรือใช้การทดสอบ Wilcoxon Matched pairs signed rank test กรณีข้อมูลนั้นไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

4.2.3 ใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบ 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กัน (t test for two related sample) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน WCST ของกลุ่มควบคุมระหว่างการทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 กรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ หรือใช้การทดสอบ Wilcoxon Matched pairs signed rank test กรณีข้อมูลนั้นไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

4.2.4. ใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบ 2 กลุ่มที่ความเป็นอิสระ (t test for two independent sample) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน WCST ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด กรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ หรือใช้การทดสอบ Mann-Whitney U Test กรณีข้อมูลนั้นไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

5. ผลการวิจัย

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไป จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี กลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอายุ 50-59 ปี ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีและต่ำสุดระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีงานทำ รองลงมาทำอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่มีจำนวนครั้งที่นอนโรงพยาบาล 1-2 ครั้ง มีระยะเวลาการเจ็บป่วยนานที่สุด คือมากกว่า 10 ปี รองลงมาคือ6-10 ปี กลุ่มทดลองอาศัยกับผู้ดูแลที่เป็นพี่หรือน้องมากที่สุด รองลงมาอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ส่วนกลุ่มควบคุมอาศัยกับผู้ดูแลที่เป็นพ่อแม่และอยู่สถานสงเคราะห์

ส่วนที่2 การทดสอบสมมติฐานในการศึกษาผลของโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดที่มีต่อกระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยโรคจิตเภท

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบ WCST ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด

WCST	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด					
	กลุ่มทดลอง(n=5)		กลุ่มควบคุม(n=5)		Z/t	p-Value
	M	S.D.	M	S.D.		
(1) Number of trail Administered	128.00	0.00	128.00	0.00	0.000	1.000 ^a
(2) Total Number Correct	61.60	20.89	57.60	14.45	0.352	0.734 ^b
(3) Total Number of Errors	65.80	21.41	70.40	14.45	-0.398	0.701 ^b
(4) percent error	51.40	16.74	55.00	11.51	-0.396	0.702 ^b
(5) Perseverative Responses	51.80	35.83	56.00	28.78	-11.000	0.754 ^a
(6) percent perseverative Response	40.40	27.84	43.80	22.53	-11.000	0.754 ^a
(7)Perseverative Errors	45.40	30.15	50.60	23.20	-10.000	0.602 ^a
(8) percent perseverative Error	35.20	23.42	39.60	18.01	-10.000	0.602 ^a
(9) Non- perseverative Errors	20.40	10.71	19.80	10.35	0.090	0.930 ^b
(10) percent Non-Perseverative Error	16.00	8.12	15.80	8.01	0.039	0.970 ^b
(11) Conceptual Level Responses	40.80	22.19	39.60	19.99	0.090	0.931 ^b
(12)percent Conceptual Level Responses	31.80	17.30	30.80	15.74	0.096	0.926 ^b
(13) Number of Categories Completed	2.20	1.30	2.60	1.52	-0.447	0.667 ^b
(14) Trials to Complete First Category	12.20	3.83	28.60	27.18	-6.000	0.168 ^a
(15) Failure to Maintain Set	1.20	2.17	1.20	1.30	10.500	0.655 ^a
(16) Learning to learn	2.92	4.00	-5.62	10.05	-4.500	0.060 ^a

^a Mann-Whitney U Test, ^b t- test

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด มีคะแนนเฉลี่ย (Mean) ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบ WCST ของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด

WCST	กลุ่มทดลอง (n=5)					
	ก่อน		หลัง		t	p-Value
	M	S.D.	M	S.D.		
(1) Number of trail Administered	128.00	0.00	95.40	25.37	2.873	0.023
(2) Total Number Correct	61.60	20.89	76.00	10.49	-1.094	0.168
(3) Total Number of Errors	65.80	21.41	19.40	16.06	5.718*	0.003
(4) percent error	51.40	16.74	18.00	11.68	5.244*	0.003
(5) Perseverative Responses	51.80	35.83	13.40	10.48	2.703	0.027
(6) percent perseverative Response	40.40	27.84	12.60	7.96	2.521	0.033
(7) Perseverative Errors	45.40	30.15	11.20	8.04	2.872	0.023
(8) percent perseverative Error	35.20	23.42	10.80	6.26	2.624	0.030
(9) Non- perseverative Errors	20.40	10.71	8.00	9.14	2.059	0.055
(10) percent Non-Perseverative Error	16.00	8.12	7.40	6.66	1.915	0.064
(11) Conceptual Level Responses	40.80	22.19	68.60	7.73	-2.358	0.039
(12) percent Conceptual Level Responses	31.80	17.30	75.20	16.47	-6.962*	0.001
(13) Number of Categories Completed	2.20	1.30	5.60	0.89	-6.668*	0.002
(14) Trials to Complete First Category	12.20	3.83	11.40	3.13	0.315	0.384
(15) Failure to Maintain Set	1.20	2.17	0.80	1.30	0.302	0.389
(16) Learning to learn	2.92	4.00	-2.59	4.94	2.020	0.057

*p<.01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิดมีคะแนนเฉลี่ย (Mean) ของด้าน(12) percent Conceptual Level Responses และ (13) Number of Categories Completed เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้าน (3) Total Number of Errors และ(4) percent error ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบ WCST ของกลุ่มควบคุมระหว่างการทดสอบครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2

WCST	กลุ่มควบคุม (n=5)					
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		Z/t	p-Value
	M	S.D.	M	S.D.		
(1) Number of trail Administered	128.00	0.00	128.00	0.00	0.000	1.000 ^a
(2) Total Number Correct	57.60	14.45	64.40	13.85	-0.928	0.406 ^b
(3) Total Number of Errors	70.40	14.45	63.80	14.13	0.886	0.426 ^b
(4) percent error	55.00	11.51	50.00	11.05	0.864	0.436 ^b
(5) Perseverative Responses	56.00	28.78	47.00	19.33	0.575	0.596 ^b
(6) percent perseverative Response	43.80	22.53	37.00	15.22	0.556	0.608 ^b
(7) Perseverative Errors	50.60	23.20	42.80	14.65	0.644	0.554 ^b
(8) percent perseverative Error	39.60	18.01	33.40	11.30	0.655	0.548 ^b
(9) Non- perseverative Errors	19.80	10.35	20.80	7.26	-0.196	0.854 ^b
(10) percent Non-Perseverative Error	15.80	8.01	16.20	5.76	-0.102	0.923 ^b
(11) Conceptual Level Responses	39.60	19.99	48.40	21.36	-1.025	0.363 ^b
(12) percent Conceptual Level Responses	30.80	15.74	37.80	16.65	-1.049	0.353 ^b
(13) Number of Categories Completed	2.60	1.52	3.20	1.30	-1.000	0.317 ^a
(14) Trials to Complete First Category	28.60	27.18	17.00	11.22	1.588	0.187 ^b
(15) Failure to Maintain Set	1.20	1.30	1.60	1.52	-1.461	0.144 ^a
(16) Learning to learn	-5.62	10.05	-4.74	9.98	-0.687	0.492 ^a

^a Wilcoxon Matched pairs, ^b t- test

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มควบคุมระหว่างการทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย (Mean) ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบ WCST ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด

WCST	หลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด					
	กลุ่มทดลอง(n=5)		กลุ่มควบคุม(n=5)		Z/t	p-Value
	M	S.D.	M	S.D.		
(1) Number of trail Administered	95.40	25.37	128.00	0.00	-2.500*	0.010 ^a
(2) Total Number Correct	76.00	10.49	64.40	13.85	1.493	0.087 ^b
(3) Total Number of Errors	19.40	16.06	63.80	14.13	-4.642*	0.001 ^b
(4) percent error	18.00	11.68	50.00	11.05	-4.450*	0.001 ^b
(5) Perseverative Responses	13.40	10.48	47.00	19.33	-3.418*	0.005 ^b
(6) percent perseverative Response	12.60	7.96	37.00	15.22	-3.178*	0.007 ^b
(7) Perseverative Errors	11.20	8.04	42.80	14.65	-4.227*	0.002 ^b
(8) percent perseverative Error	10.80	6.26	33.40	11.30	-3.911*	0.002 ^b
(9) Non- perseverative Errors	8.00	9.14	20.80	7.26	-3.000	0.024 ^a
(10) percent Non-Perseverative Error	7.40	6.66	16.20	5.76	-3.000	0.023 ^a
(11) Conceptual Level Responses	68.60	7.73	48.40	21.36	1.988	0.041 ^b
(12) percent Conceptual Level Responses	75.20	16.47	37.80	16.65	3.571*	0.004 ^b
(13) Number of Categories Completed	5.60	0.89	3.20	1.30	1.500*	0.009 ^a
(14) Trials to Complete First Category	11.40	3.13	17.00	11.22	-4.000	0.033 ^a
(15) Failure to Maintain Set	0.80	1.30	1.60	1.52	-7.500	0.138 ^a
(16) Learning to learn	-2.59	4.94	-4.74	9.98	-0.431	0.339 ^b

*p<.01, ^a Mann-Whitney U Test, ^b t- test

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด มีคะแนนเฉลี่ย (Mean) ด้าน(12) percent Conceptual Level Responses และ(13) Number of Categories Completed สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้าน(1) Number of trail Administered, (3) Total Number of Errors,(4) percent error, (5)Perseverative Responses, (6) percent perseverative Response,(7) Perseverative Errors, (8) percent perseverative Error ต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานทั้ง 4 ข้อข้างต้น สรุปได้ว่าโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด มีผลทำให้ด้านpercent Conceptual Level Responses และNumber of Categories Completed เพิ่มขึ้น และด้านTotal Number of Errors, percent error ลดลงเท่านั้น

6. การอภิปราย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด มีผลทำให้ด้าน percent Conceptual Level Responses และ Number of Categories Completed เพิ่มขึ้น และด้าน Total Number of Errors, percent error ลดลงเท่านั้น อธิบายได้ว่าคะแนนด้าน Total Number of Errors และ percent error เป็นการให้คะแนนข้อผิดพลาด กลุ่มทดลองมีคะแนนด้านนี้ลดลง เนื่องจากโปรแกรม CRT มีการสอนกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น กระบวนการเรียนรู้ที่จำกัดความผิดพลาดให้น้อยที่สุด (errorless learning) จะส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ความแตกต่างโดยจำกัดให้มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางลบหรือที่เรียกว่า “ความผิดพลาด (error)” ให้น้อยที่สุดหรือไม่ให้มีการตอบสนองเลย ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกโดย Baddeley และ Wilson (1994) เพื่อใช้ช่วยเหลือผู้ป่วยที่สูญเสียความจำทั้งหมดหรือบางส่วน (amnesic) ซึ่งผู้ป่วยกลุ่มนี้ จะมีความบกพร่องอย่างรุนแรงที่ความจำระยะยาว (explicit memory) ขณะที่ความจำโดยปริยาย (implicit memory) ไม่ได้รับความเสียหายใดๆ ผู้ป่วยโรคจิตเภทก็พบความบกพร่องของความจำในลักษณะเดียวกันกับผู้ป่วยที่สูญเสียความจำทั้งหมดหรือบางส่วน (amnesic) และการเสริมต่อการเรียนรู้ (scaffolding) เป็นบทบาทเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บำบัดกับผู้ป่วย ที่ให้การช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ ตามสภาพปัญหาที่เผชิญอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองได้ โดยผู้บำบัดจะจัดเตรียมสิ่งที่เอื้ออำนวย เตรียมให้การช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุน ขณะที่ผู้ป่วยกำลังแก้ปัญหาหรือกำลังอยู่ในระหว่างการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้ป่วยต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และปรับการสร้างความรู้ความเข้าใจภายในตนให้กลายเป็นความรู้ความเข้าใจใหม่ภายในตนเอง ซึ่งจะส่งเสริมพัฒนาการของผู้ป่วย ให้ก้าวไปสู่ขั้นหรือระดับพัฒนาการที่สูงขึ้นไป ซึ่งทำให้ผู้ป่วยสามารถกำกับตนเองในการเรียนรู้ และมีความเชื่อมั่นในตนเองในการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น กระบวนการเรียนรู้ที่จำกัดความผิดพลาดให้น้อยที่สุด (errorless learning) เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยโรคจิตเภทเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ลักษณะนี้หลีกเลี่ยงการบันทึก “ความผิดพลาด” ลงไปในความจำระยะยาว (implicit encoding of errors) ซึ่งในการดึงความจำระยะยาวมาใช้ (explicit recall) ผู้ป่วยจะไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องกับ “ความผิดพลาดได้” ตัวอย่างเช่น ในกิจกรรม “เลขคู่และเลขคี่ (Odds and Evens)” ผู้บำบัดจะให้ผู้ป่วยพูดซ้ำๆ ว่าเลขคู่หรือเลขคี่ จะตัดเลขคู่หรือเลขคี่ทิ้งหรือไม่ วัตถุประสงค์ที่ให้ผู้พูดซ้ำๆ ก็เพื่อให้ผู้ป่วยทบทวนเลขคู่ และเลขคี่ในใจ เมื่อการบำบัดดำเนินไปผู้ป่วยจะเกิดการเรียนรู้พูดเลขคู่เลขคี่เอง และกากบาทเลขคู่และคี่ได้ถูกต้อง โดยที่ผู้บำบัดไม่ต้องคอยกระตุ้นขณะที่ผู้ป่วยทำกิจกรรม ในบางกิจกรรมที่ผู้ป่วยจะต้องถูกป้อนข้อมูลจำนวนมาก ผู้บำบัดอาจช่วยไม่ให้ผู้ป่วยรู้สึกเครียดหรือเกิดความยากลำบากในการจัดการกับข้อมูลที่มากเกินไปด้วยการปิดเนื้อหาบางส่วน เช่น ในกิจกรรม “เปลี่ยนตัวเลข (Number Shift)” ผู้บำบัดอาจปิดตัวเลขที่เหลือทั้งหมดวันแต่บรรทัดแรกไว้ให้ผู้บำบัดทำ ทั้งนี้อาจค่อยๆ เพิ่มปริมาณข้อมูลที่ป้อนให้กับผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยมีความก้าวหน้าในการทำกิจกรรม การพูดซ้ำๆ ขณะทำกิจกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Goldberg และคณะ 1993 ที่ศึกษาเกี่ยวกับความจำระยะสั้นในส่วนของการพูด (verbal short-term memory) ว่าผู้ป่วยจิตเภทสามารถทวนตัวเลข ตามลำดับจากหน้าไปหลัง (Forward Digit Span) ได้ในระดับที่คนปกติทำได้ โดยพบว่าค่าเฉลี่ยของความสามารถในการทวนตัวเลข (mean digit span) ต่ำกว่าคนปกติเล็กน้อย จึงอธิบายได้ว่า ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมบ่อยๆ ซ้ำๆ โดยการพูดซ้ำๆ จนสามารถดึงความจำระยะยาวมาใช้ในการตรวจสอบและแยกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องกับความผิดพลาดได้

ในส่วนของคะแนนด้าน percent Conceptual Level Responses และ Number of Categories Completed เป็นคะแนนข้อที่ทำถูกต้องก่อน 3 ข้อขึ้นไปแต่ไม่ครบ 10 ข้อและเป็นคะแนนจำนวน categories ที่สำเร็จ การที่จะสามารถทำสำเร็จในแต่ละ Categories นั้น เกี่ยวกับความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือยืดหยุ่นความคิด (Shift/Cognitive Flexibility) สามารถเปลี่ยนการตอบสนองเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนไป ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการเลือกคำตอบได้ถูกต้องและยังคงตอบสนองรูปแบบเดิมต่อเนื่องกัน ดังนั้นการที่กลุ่มทดลองสามารถทำ Categories สำเร็จเพิ่มขึ้น แสดงว่าผู้ป่วยความสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด หรือยืดหยุ่นความคิดสามารถคิดใหม่ ไม่ติดกับความคิดเดิมๆ และเรียนรู้กฎเกณฑ์ใหม่ๆ ได้ดีขึ้น เนื่องจากการฟื้นฟูเทคนิคที่ช่วยให้ผู้ป่วยบรรลุเป้าหมายฝึกฝน Executive function ซึ่งเมื่อผู้ป่วยผ่านการฝึกฝนด้วยโปรแกรม CRT ไประยะหนึ่ง ผู้บำบัดสามารถนำกลยุทธ์ประมวลผลข้อมูล อย่างเพียงพอที่จะชดเชยความบกพร่องที่เกิดในกระบวนการคิด อย่างเช่นกล

ยุทธการเก็บข้อมูลเป็นกลุ่มก้อน (chunking) การฝึกฝนระบบความจำระยะยาวด้วยการหัดจดจำกลุ่มข้อมูล โดยที่ข้อมูลในกลุ่มข้อมูลเดียวกันจะมีความคล้ายคลึงกัน และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกันข้อมูลในกลุ่มข้อมูลหนึ่งจะแตกต่างจากข้อมูลในอีกกลุ่มข้อมูลหนึ่งอย่างชัดเจน เช่นในกิจกรรม “ลำดับเบี้ย (Token Sequences)” กิจกรรมระบุให้ผู้ป่วยเรียนรู้และจดจำลำดับจำนวนเบี้ยและรูปทรงเบี้ย (หัวใจ สามเหลี่ยม และสี่เหลี่ยม) ในลักษณะเดียวกัน แล้วให้ผู้ผู้ป่วยคอยทวนลำดับจำนวนเบี้ยด้วยเพื่อไม่ให้ลืม เมื่อเรียนรู้จนจำแนกแล้ว ให้ผู้ป่วยผูกข้อมูลทั้ง 2 ชุดเข้าด้วยกัน (เบี้ยรูปใดมีเบี้ยจำนวนกี่ตัว มีเบี้ยรูปหัวใจและเบี้ยรูปสี่เหลี่ยมกี่ตัว) ถามจำนวนเบี้ยและรูปทรงของเบี้ยแต่ละกอง แล้วค่อยๆ เพิ่มจำนวนกองเบี้ย เช่น หากมีเบี้ย 5 กอง จะต้องจัดกลุ่มก้อนให้ผู้ผู้ป่วยดูและจำ ให้จัดเป็น 2 กลุ่มก้อน กลุ่มก้อนแรกมีเบี้ย 3 กอง และอีกกลุ่มก้อนมีเบี้ย 2 กอง เป็นต้น และกลยุทธ์การใช้วลีช่วยจำ (mnemonics) เช่น กลอนสั้นๆ หรือ คำพิเศษที่ใช้ช่วยจำ แต่บางทีอาจใช้ภาพ การรับรู้ทางร่างกายและความรู้สึก หรือเสียง เพื่อช่วยจำก็ได้ เช่น ในกิจกรรม “จัดประเภท (Categories)” การใช้รูปแบบ (patterns) เพื่อช่วยจำลำดับในกิจกรรม อาจนำคำที่กิจกรรมให้มาโดยจัดวางแบบสุ่มมาจัดใหม่ตามกลุ่มประเภท เป็นกลุ่มสัตว์ ผัก เกม เป็นต้น จะช่วยให้จำได้ง่ายขึ้น การสาธิตกลยุทธ์ต่างๆ เช่น การลดปริมาณข้อมูลโดยการขีดฆ่าที่ได้จัดกลุ่มแล้ว ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่เป็นระบบระเบียบ เช่น ทำกิจกรรมจากซ้ายมาขวา เพื่อให้ผู้ป่วยเลียนแบบ การเสริมแรง โดยการชื่นชมผู้ป่วย และชี้ชวนให้ผู้ผู้ป่วยเห็นความสำเร็จของตนในการทำกิจกรรม อย่างเปิดเผยและบ่อยๆ เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จนผู้ป่วยนำกลยุทธ์ไปใช้เองโดยมีผู้บำบัดคอยย้ำเตือนบ่อยๆ และผู้ป่วยจะค่อยๆ ซึมซับ จดจำกลยุทธ์ประมวลผลข้อมูล เพื่อที่ผู้ป่วยจะสามารถจัดการข้อมูลและใช้กลยุทธ์ในการทำภารกิจต่าง ๆ ได้สำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากผู้บำบัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wykes และคณะ (2007) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการใช้ CRT ในผู้ป่วยจิตเภท โดยใช้เวลาในการบำบัด 40 ชั่วโมงต่อผู้ป่วย 1 คน กิจกรรมถูกออกแบบมาเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ในการประมวลผลข้อมูลรวมถึงการปรับปรุงความจำ การวางแผนที่ซับซ้อนและการแก้ปัญหา มีการคัดเลือกกระบวนการคิด 3 ด้าน คือ Cognitive flexibility, Planning และ Working memory ทำการวัดและประมวลผลทั้งก่อนและหลังการทดลองในสัปดาห์ที่ 14 และ 40 แล้วนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังจากการบำบัดพบว่า ผู้ป่วยมี Working memory ดีขึ้น พิจารณาจากผลที่ได้ในช่วงหลังการบำบัด โดยดูจากผลการวัดใน Digit span เพิ่มขึ้นจากเดิม 2 point นอกจากนี้ผู้ป่วยก็ยังมี Cognitive flexibility ดีขึ้น พิจารณาจากผลที่ได้ในช่วงหลังการบำบัด โดยดูจากผลการวัดใน WCST ทำได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 2 Categories ซึ่งทั้ง Working memory และ Cognitive flexibility ที่ดีขึ้น เป็นตัวทำนายถึงพฤติกรรมทางสังคมจะดีขึ้นตามไปด้วย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Delahunty และ Morice, 1996 ได้ทำการศึกษาประเมินประสิทธิภาพโปรแกรม CRT ทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่าผู้ป่วยสามารถทำคะแนนในการทดสอบความยืดหยุ่นทางปัญญา (cognitive flexibility) และความทรงจำดีขึ้น แต่ไม่ได้มีการประเมินความสามารถในการทำกิจกรรมทางสังคม (social functioning) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงสรุปได้ว่าโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด หรือ CRT มีผลต่อ Executive Function ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านความจำขณะทำงาน (working memory) และการคิดยืดหยุ่น (cognitive flexibility)

7. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้และในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.1 จากการศึกษาพบว่าโปรแกรมฟื้นฟูการรู้คิด มีผลทำให้กระบวนการคิดขั้นสูงในผู้ป่วยจิตเภทด้าน percent Conceptual Level Responses และ Number of Categories Completed เพิ่มขึ้น และด้าน Total Number of Errors, percent error ลดลง แสดงว่าโปรแกรม CRT มีผลต่อ Executive Function ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะ ด้านความจำขณะทำงาน (working memory) และการคิดยืดหยุ่น (cognitive flexibility) โดยผู้บำบัดจะต้องนำทางการทำกิจกรรมของผู้ป่วยแต่ละคนในแต่ละ session ให้เป็นไปตามระดับความสามารถของผู้ป่วย ด้วยวิธีการทวนซ้ำกิจกรรมในแต่ละ session ของแต่ละ module มีความสม่ำเสมอในการบำบัดควรทำอย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์ จำนวนวันที่มากจะยิ่งดีต่อผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยได้ทำกิจกรรมและฝึกฝนทักษะอย่าง โปรแกรม CRT จึงเป็นแนวทางการบำบัดฟื้นฟูอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับบุคลากรสาธารณสุขเพื่อใช้บำบัดฟื้นฟูการรู้คิดในผู้ป่วยโรคจิตเภท หากมีผู้สนใจนำโปรแกรม CRT ไปใช้ควรจะผ่านการฝึกอบรม และมีประสบการณ์ด้านการทำจิตบำบัด ผู้บำบัดทุกคนควรจะ

ได้รับการดูแลทางคลินิก (clinical supervision) โดยนักจิตวิทยาคลินิกหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตที่มีประสบการณ์และมีความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรม CRT

7.2 การศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรเรื่องระยะเวลาการเจ็บป่วยที่แตกต่างกัน หากมีผู้สนใจศึกษาควรควบคุมตัวแปรเรื่องระยะเวลาการเจ็บป่วยให้อยู่ในช่วงเดียวกัน ควรศึกษาเป็นรายกรณีและมีการติดตามประเมินความสามารถในการทำกิจกรรมทางสังคม (social functioning) ของผู้ป่วยหลังจากจบการฝึกโปรแกรม

7.3 จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยโรคจิตเภท เนื่องจากโปรแกรม CRT ถูกออกแบบเพื่อนำไปใช้ในการฟื้นฟูกระบวนการคิดของผู้ป่วยจิตเภทโดยตรง แต่ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลมีหลายกลุ่มโรค ดังนั้น ผู้สนใจอาจจะนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ในการฟื้นฟูผู้ป่วยในกลุ่มโรคอื่นๆ เช่น โรคซึมเศร้า โรคอารมณ์สองขั้ว ผู้ป่วยสูงอายุ กลุ่มเด็กสมาธิสั้น เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ลัมศรีเจริญ. 2558. **โรคจิตเภทและโรคจิตชนิดอื่น**. ใน นันทวัช สิริรักษ์ (บ.ก.). จิตเวช ศิริราช DSM-5 (น. 365-372). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์.
- โรงพยาบาลสวนสราญรมย์, งานเวชระเบียน. 2558. **ผลการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2558**. สุราษฎร์ธานี: ผู้แต่ง.
- โรงพยาบาลสวนสราญรมย์, กลุ่มงานจิตวิทยา. 2555. **โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูพุทธิปัญญา (Cognitive Remediation Therapy: CRT): โครงการพัฒนาโปรแกรม การบำบัดฟื้นฟูพุทธิปัญญา (Cognitive Remediation Therapy: CRT) 2554-2555**. สุราษฎร์ธานี: ผู้แต่ง.
- Baddeley, A. and Wilson, B.A. 1994. When implicit learning fails: Amnesia and the problem of error elimination. **Neuropsychologia**, 32, p. 53 – 68
- Delahunty, A. and Morice, R. 1996. Rehabilitation of frontal/executive impairments in schizophrenia. **Australian & New Zealand Journal of Psychiatry**, 30, p. 760-767.
- Delahunty, A., and Morice, R. 1993. **A training programme for the remediation of cognitive deficits in schizophrenia**. Albury, New South Wales, Australia: Department of Health of Australia
- Delahunty, A., Reeder, C., Wykes, T., Morice, R., Newton E. 2000. **Revised cognitive: Remediation therapy manual**. London: Institute of Psychiatry.
- Goldberg, T. E., Torrey, E. F., Gold, J. M., Ragland, J. D., Bigelow, L. B., & Weinberger, D. R. 1993. Learning and memory in monozygotic twins discordant for schizophrenia. **Psychological Medicine**, 23, p. 71-85.
- Heaton, R. K., PhD, Chelune, G. J., Talley, J. L., Kay, G. G., Curtiss, G. 1993. **Wisconsin Card Sorting Test Manual**. Revised and Expanded. PAR. Psychological Assessment Resources.
- Wykes, T., et al. 2007. Cognitive remediation therapy in schizophrenia: randomized controlled trial, **British Journal of Psychiatry**, 190: p. 421–427.

ผลของกลุ่มจิตบำบัดชาวเขาที่มีต่อความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต
ของเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา
THE EFFECT OF SATIR PSYCHOTHERAPY GROUP ON LIFE
CONGRUENCE OF JUVENILES IN USING CANNABIS ADDICTION

พรทิภา วีระโจง¹ ฐิรัชย์ หงษ์ยันตรชัย² สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์³
PORNTIPA WEERAJONG¹, THIRACHAI ONGYANTARACHAI²,
SODSAI KHUMSABANANT³

^{1,2} สาขาจิตวิทยาคลินิกและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Department of Clinical and Community Psychology, Faculty of Education, Ramkhamhaeng
University, Bangkok

³ Rajanukul Institute, Department of Mental Health, Bangkok

tipa_wee@hotmail.com, terachai_ram@hotmail.com and sodsai_K@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการทำกลุ่มจิตบำบัดชาวเขาที่มีต่อความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา กลุ่มตัวอย่างคือ เยาวชนเพศชายอายุ 15 – 18 ปี ที่มารับบริการที่ศูนย์ให้คำปรึกษา ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงเดือนมกราคม – ธันวาคม 2560 ซึ่งได้ตรวจปัสสาวะพบสารเสพติดกัญชา และต้องมีการใช้สารเสพติดอย่างผิดๆ จนทำให้เกิดอาการความบกพร่องอย่างน้อย 2 ข้อ ใน 11 ข้อ ภายใน 12 เดือน ตามเกณฑ์วินิจฉัยการเสพติดของ DSM - V โดยมีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 16 คนแล้วสุ่มด้วยวิธีจับฉลากเพื่อแยกเข้ากลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน โดยกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดชาวเขาเป็นจำนวน 7 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง สำหรับกลุ่มควบคุมได้รับคำปรึกษาแนะนำที่ศูนย์ให้คำปรึกษา ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามนัดหมายปกติ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวัดความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิต และการทำกลุ่มจิตบำบัดชาวเขาที่เรประดิษฐ์ขึ้นในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ Wilcoxon Signed Rank Test และ Mann Whitney U test

จากผลการวิจัย พบว่า

1. หลังเข้าร่วมการทดลองเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
2. หลังการทดลองเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มทดลองมีความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตมากกว่าเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปผล

กลุ่มจิตบำบัดชาวเขาที่มีผลทำให้เยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชามีคะแนนความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตมากขึ้น แสดงว่ากลุ่มจิตบำบัดชาวเขาที่มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาให้เยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา มีความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตได้มากขึ้น

คำสำคัญ: เยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา การทำกลุ่มจิตบำบัดชาวเขาที่เรประดิษฐ์ขึ้น ความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต

ABSTRACT

This quasi-experiment research purposed to study the effect of Satir psychotherapy group on life congruence of juveniles in using cannabis addiction. The samples consisted of 15-18 years old juveniles in male who received care service from counseling center of Phar Nakhon Si Ayutthaya juvenile and family court on January – December 2017. The samples have been received urine analysis with cannabis detection and wrongly drugs used which is lead to defect for

2 items of 11 items in 12 months' time period according to criteria of drug addiction analysis on DSM -V. 16 people were selected by purposive sampling random then, random by draw lots to assigned to experimental group and control group for 8 people in each group. The Satir Group Psychotherapy was applied for experimental group in 7 times with 2 hours for each time. The control group was received care service from counseling center of Phar Nakhon Si Ayutthaya juvenile and family court on normal schedules. The life congruence test and Satir Group Psychotherapy were used as a research tool. The statistics for data analysis is Wilcoxon signed rank test and Mann Whitney U test.

The research result was found as follows:

1. After experiment participated that juveniles in using cannabis addiction in experimental group had an increase of life congruence's score with significant statistic at .01 level.
2. After experiment participated that juveniles in using cannabis addiction in experimental group had the life congruence's score higher than juveniles in using cannabis addiction in control group with significant statistic at .01 level.

Conclusion:

The Satir psychotherapy group on life congruence of juveniles in using cannabis addiction had an increase of life congruence's score this result proved that the Satir psychotherapy group could developed to increase the life congruence of the juveniles in using cannabis addiction.

Keywords: Juvenile in Using Cannabis Addiction, Satir Psychotherapy Group, Life Congruence.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชีวิตในช่วงวัยรุ่นหรือเยาวชนนั้นจัดเป็นระยะที่สำคัญที่สุด เป็นวัยที่เชื่อมต่องานระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ระยะนี้เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ชีวิตในวัยนี้พลายจะราบรื่นหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การดำเนินชีวิตของระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ไม่น้อย เพราะเหตุว่าในวัยนี้ต้องประสบความยุ่งยากมีปัญหามากมาย รวมทั้งมีความลำบากในการปรับตัวเป็น “วัยวิกฤติการณ์” (critical-period) หรือ “วัยแห่งพายุพายุ” (storm & stress) วัยรุ่นเป็นระยะเวลาที่มนุษย์มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่นๆ (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, 2529)

การเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกาย ทั้งภายในและภายนอกกระทบกระเทือนแบบแผนอารมณ์ของวัยรุ่น ในวัยนี้มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหวไม่มั่นคง มีความเข้มของอารมณ์สูง ไม่ว่าอารมณ์ประเภทใดก็มีอารมณ์รุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่ายควบคุมอารมณ์ยังไม่ได้ดี บางครั้งยอมอะไรง่ายๆ บางครั้งดื้อรั้นดื้อด้นเอาแต่ใจตนเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545) จึงมักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่อยู่เสมอ การที่วัยรุ่นมีอารมณ์ง่ายและรุนแรงเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่ง่ายต่อการรุกราน หรือชักนำให้เด็กเกิดความรู้สึกอยากลองดี ทั้งในทางที่ดีและทางที่ไม่เหมาะสม ความคิดชั่ววูบของอารมณ์วัยรุ่น อาจเป็นสิ่งที่ทำให้เขาแสดงพฤติกรรมผิดๆออกมา ซึ่งอาจหมายถึงชีวิตและอนาคตของเขาเอง (สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, 2529) วัยรุ่นจึง เป็นวัยแห่งความหวั่นไหว อารมณ์ง่ายเห็น เป็นวัยแห่งการค้นหาพื้นที่ของตนเองบนโลกใบนี้ ความอยากรู้อยากลองอาจนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่ แต่หากวัยรุ่นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี หรือไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างถูกต้อง วัยรุ่นอาจอยากลองในสิ่งที่ไม่เหมาะสม หรือเป็นอันตรายได้

ยาเสพติดเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่พบได้มากในวัยรุ่น เนื่องจากในช่วงวัยนี้ มีความอยากรู้อยากลองและอาจได้รับคำชักชวนจากเพื่อน และมีปัญหาที่ไม่กล้าบอกเล่าหรือไม่ได้รับความสนใจจากผู้ปกครองรวมทั้งครูอาจารย์ คนที่ได้รับความไว้วางใจที่สุดก็คือเพื่อน และเพื่อนก็คือคนที่อยู่ในช่วงอายุใกล้เคียงกัน ทำให้คำแนะนำที่ได้ก็ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง บ่อยครั้งคำแนะนำที่ได้ก็คือการหลีกเลี่ยงปัญหาโดยการใช้จ่ายยาเสพติด โดยเริ่มจากบุหรี่ เหล้า กล้วยา และนำไปสู่ยาเสพติดชนิดต่างๆที่ร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆซึ่งหากวัยรุ่นมีความเข้าใจและยอมรับตนเอง รวมทั้งมีความสอดคล้องกลมกลืนภายในจิตใจ ก็อาจทำให้วัยรุ่นเลือกวิธีการจัดการกับปัญหาของตนเองได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากรายงานสถิติของศูนย์ให้คำปรึกษา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2560) ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม 2560 พบว่ามีเด็กและเยาวชนมาเข้ารับคำปรึกษาแนะนำที่ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ในชั้นก่อนฟ้องเป็นจำนวน 125 คน เป็นคดีอาชญากรรมจำนวน 34 คน โดยเป็นคดีเมฆาแอมเฟตามีนจำนวน 23 คน กัญชา 9 คน และประเภทอื่นๆ 2 คน แต่เมื่อพิจารณาจากทุกคดีที่มาเข้ารับบริการนั้น พบว่ามีจำนวนเยาวชนที่ใช้สารเสพติดกัญชาเป็นจำนวนถึง 67 คน และเมฆาแอมเฟตามีน 34 คน สถิติจากการตรวจปัสสาวะเยาวชนที่มารับบริการให้คำปรึกษาฯ ซึ่งเกือบทั้งหมดที่มารับคำปรึกษาเคยใช้หรือยังใช้กัญชาอยู่จากการสัมภาษณ์ พบว่าเยาวชนมีความเชื่อผิดๆว่า กัญชามีโทษต่อร่างกายน้อยกว่ายาบ้า และคิดว่าไม่ผิดกฎหมายตำรวจไม่จับ หรือถูกดำเนินคดีหรือมีโทษทางกฎหมายน้อยกว่า นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าใช้แล้วมีความสุข เพลิดเพลิน อารมณ์ดี คลายเครียด และเพื่อนชักชวนให้ใช้ ใช้ง่ายสามารถผสมกับบุหรี่ได้ กัญชาจึงเป็นภัยเงียบของเยาวชนวัยรุ่น (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2558) และจากสถิติรายงานประชากรการใช้สารเสพติด พบว่ากัญชา มีประชากรเคยใช้สูงที่สุด มากกว่าสารเสพติดชนิดอื่นๆ และผู้ติดยาเสพติดที่รุนแรงชนิดอื่นๆ มักมีประวัติการใช้กัญชามาก่อน (พิชัย แสงชาญชัย, พงศธร เนตราคม และนพพร หิรัญวิวัฒน์กุล, 2549)

ผู้ที่เสพยาเป็นประจําวัน จะทำให้ความจำเสื่อม ความคิดสับสน ไม่สนใจสภาพแวดล้อม การตัดสินใจผิดพลาด ขาดความระมัดระวัง จึงมักเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ และหากเสพยาติดต่อกันเป็นเวลานาน จะทำให้เป็นโรคหลอดเลือดสมองอักเสบเรื้อรัง หลอดเลือดอุดตัน มะเร็งที่ปอด ไช้นสออักเสบ เปลือกสมองเหี่ยว ความรู้สึกทางเพศลดลง แต่จะไม่ทำให้ร่างกายผ่ายผอมทรุดโทรมหนัก เยาวชนวัยรุ่นจึงนิยมที่จะลองใช้กัญชาโดยรู้ไม่เท่าทันถึงโทษของยาเสพติดชนิดนี้ ซึ่งการเสพยาและติดยาเสพติดมีหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เพื่อความเพลิดเพลิน แสวงหาความสุข หรือเพื่อบำบัดทุกข์ทางจิตใจ หรือตามแนวชาเทียร์คือ ใช้สิ่งเสพติดต่างๆเพื่อตอบสนองความปรารถนา (yearnings) ของตัวเองที่เจ้าตัวรู้สึกขาด รู้สึกโหยหา (นงพงา ลิมสุวรรณ และนิดา ลิมสุวรรณ, 2556)

จิตบำบัดแนวชาเทียร์เป็นแนวทางหนึ่ง ซึ่งมีความเชื่ออย่างลึกซึ้งว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ บางครั้งภายนอกไม่เปลี่ยน แต่ภายในเปลี่ยนได้เสมอ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถเติมเต็มให้กับตัวเองได้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นไปทางบวกมากขึ้น มนุษย์มีสิทธิ์เลือกเสมอ ชาเทียร์เน้นความสอดคล้องกลมกลืนจากภายในจิตใจ ให้บุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในตนเอง สามารถดูแลจัดการอารมณ์ ยอมรับตนเองได้ และสามารถถ่ายทอดสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ทั้งในครอบครัวและชุมชนสังคมได้ ชาเทียร์ให้ความสำคัญ 2 ส่วนด้วยกันคือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการประเมินถึงส่วนลึกภายในจิตใจของบุคคล โดยใช้แนวคิดเชิงอุปมาให้จิตใจของเราเปรียบเสมือนผู้เข้าน้ำแข็ง ร่วมกับการวิเคราะห์การปรับตัวของผู้รับการบำบัด โดยมุ่งเข้าสำรวจและประเมินถึงส่วนลึกภายในจิตใจ (นงพงา ลิมสุวรรณ และนิดา ลิมสุวรรณ, 2556) เพื่อให้ตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในตนเอง เกิดความเข้าใจในโครงสร้างจิตใจและกลไกการทำงานของจิตใจตนเองสามารถตั้งเป้าหมายที่จะแก้ไขและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น สามารถจัดการและแก้ไขความผิดหวังด้วยวิธีการที่เหมาะสม ดังนั้นหากเยาวชนได้เกิดการสำรวจและเข้าใจตนเอง มีความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต ซึ่งความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตนี้เป็นความรู้สึกสมดุล เชื่อมโยง ยอมรับ มีความรักกลมกลืนไม่ขัดแย้ง มีความสุข มีความสงบ ยอมรับตนเองในแบบที่เป็น สามารถชื่นชมตนเอง รับรู้คุณค่าของตนเอง สามารถเชื่อมโยงกับพลังชีวิตของตัวเอง และเชื่อมโยงกับผู้อื่นรวมทั้งบริบทได้ จะช่วยให้เยาวชนรู้วิธีการดูแลและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองไปในทางที่เหมาะสม ก็จะเป็นการป้องกันไม่ให้เยาวชนหันเหไปในทางที่ผิดและสามารถดึงศักยภาพด้านบวกของตนเองมาใช้อย่างสร้างสรรค์ได้

ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชานั้น มีข้อสังเกตว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการดูแลจัดการอารมณ์กับความเครียดของตน และเลือกใช้วิธีทางออกที่ไม่เหมาะสม ทำให้มีผลต่อการปรับตัวและดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ตามมา รวมถึงการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย และทำให้เป็นคดีความเกิดขึ้น ดังนั้น จิตบำบัดแนวชาเทียร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงภายในและเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงภายในเป็นไปได้เสมอ โดยแนวคิดของชาเทียร์นี้ได้มุ่งเน้นให้ตระหนักรู้ เข้าใจตนเอง โดยสัมผัสอารมณ์ความรู้สึก รับรู้และให้ความหมายเข้าใจความปรารถนาภายในตน และเลือกเติมเต็มความปรารถนาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ทำให้มีความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต สามารถเชื่อมโยงพลังงานและศักยภาพภายในตนได้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงตนเองกับผู้อื่นหรือบริบทได้อย่างสมดุล ซึ่งหากเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาได้เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัด

แนวชาเทียร์ จึงน่าจะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง มีความเข้าใจตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน มีความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตมากขึ้น ทำให้สามารถดูแลและจัดการกับอารมณ์ของตนได้ รวมทั้งมีวิธีการรับมือกับปัญหาและมีพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบของการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์ที่มีต่อความสอดคล้องของชีวิตของเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา

3. สมมติฐาน

- 1.เยาวชนในกลุ่มทดลองมีความสอดคล้องในชีวิตมากขึ้น หลังเข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์
- 2.เยาวชนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์มีความสอดคล้องในชีวิตมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มบำบัด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากเยาวชนเพศชาย อายุระหว่าง 15 -18 ปี ที่มารับบริการที่ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ตรวจพบสารเสพติดกัญชา ในช่วงเดือนมกราคม ถึงธันวาคม พ.ศ. 2560 จำนวน 16 คน ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบง่าย (Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลากเป็นสองกลุ่ม ได้แก่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน รวมเป็น 16 คน มีเกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) ดังนี้

1. เป็นเยาวชนชาย อายุ ตั้งแต่ 15-18 ปี เป็นผู้ใช้สารเสพติดกัญชา โดยใช้ชุดตรวจหาสารเสพติด โดยมีผลการตรวจพบสารเสพติดกัญชา
2. จากการสัมภาษณ์เยาวชนต้องมีการใช้สารเสพติดอย่างผิดๆ จนทำให้เกิดอาการความบกพร่องอย่างน้อย 2 ข้อ ใน 11 ข้อ ในระยะเวลาใดก็ได้ภายใน 12 เดือน ตามเกณฑ์วินิจฉัยการเสพติดของ DSM - V
3. มีความยินดี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการทำแบบประเมิน การสัมภาษณ์และสามารถเข้าร่วมตามกระบวนการกลุ่มบำบัดจนสิ้นสุดกระบวนการศึกษา

ก่อนการทดลอง เยาวชนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จะได้ทำแบบวัดความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิต และระหว่างการทดลอง กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์เป็นจำนวน 7 ครั้ง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง โดยดำเนินการในช่วงวันที่ 7 - 28 เดือนธันวาคม 2561 โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่มจิตบำบัด สำหรับกลุ่มควบคุมได้รับคำปรึกษาแนะนำที่ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามนัดหมายปกติและหลังจากจบกลุ่มจิตบำบัด เยาวชนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะได้รับการประเมินด้วยแบบวัดความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตอีกครั้ง

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบวัดความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิต(Life Congruence Scale) ฉบับที่ 2 แบบภาษาไทย ของสุนทรี ศรีโกสโย และ ศิริวรรณ ทวีวัฒนปรีชา (2555)
2. กลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์ มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินคุณภาพมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

จิตบำบัดแนวชาเทียร์ (Satir's Model : Satir Transformational Systemic Therapy) นางพาง ลัมสุวรรณ และนิดา ลัมสุวรรณ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า Satir Model มีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากจิตบำบัดสกุลอื่นค่อนข้างมาก จากการศึกษาพบว่าวิธีบำบัดของชาเทียร์เข้าใกล้แก่นความเป็นมนุษย์มาก มีความเข้าใจคนอย่างลึกซึ้ง และมีวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการช่วยผู้ที่ทุกข์ใจให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้รวดเร็ว โดยผู้วิจัยขอกล่าวถึงหลักการและแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญของ Satir Model ไว้บางส่วนดังต่อไปนี้ (1) ความเชื่อที่ใช้ในการบำบัดแนวชาเทียร์

(Satir's Therapeutic Belief) (2) การใช้การประเมินจิตใจด้วยการอุปมาอุปไมยกับภูเขาน้ำแข็งของบุคคล (The Personal Iceberg Metaphor) (3) การรับมือกับปัญหา (Coping Stances) (4) คุณค่าของครอบครัว และกฎของครอบครัว (Family Values and Family rules) โดยกระบวนการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียร์มีเป้าหมายหลักของการบำบัด 4 ประการ (4 Metagoals) คือ ประการที่หนึ่ง คือ ตระหนักถึงคุณค่าในตัวเองมากขึ้น (Better self-esteem) ประการที่สอง คือ ตัดสินใจเลือกเองได้มากขึ้น (Better choice maker) ประการที่สาม คือ รับผิดชอบตัวเองมากขึ้น (More Responsible) และประการที่สี่ คือ มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้น (More Congruence) โดยมีขั้นตอนการทำกลุ่มจิตบำบัด 10 ขั้นตอน คือ 1.ผู้บำบัดเตรียมตัว (Prepare Self) 2. สร้างความเชื่อมโยง (Making Contact) 3. สำรวจปัญหา (Explore Problem) 4. สำรวจผลกระทบ (Explore Impacts) 5. ตั้งเป้าหมาย (Set Goal) 6. ตั้งใจจริง (Commitment) 7. ทำการเปลี่ยนแปลง (Change) 8. ตอกย้ำการเปลี่ยนแปลง (Anchoring) 9. การบ้าน (Homework) และ 10. ยุติการบำบัด (Closure) เมื่อผู้บำบัดเห็นว่าครบกระบวนการบำบัดและบรรลุเป้าหมายแล้ว ซึ่งในกระบวนการบำบัดทุกครั้งจะต้องประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญ (5 Essential Elements) คือ 1.การใช้ตัวตนของผู้บำบัด ในขณะที่ทำการบำบัด (Use of self) 2. การทำให้ผู้บำบัดมีประสบการณ์ตรง (Experiential) 3. ดำเนินการบำบัดอย่างมีระบบ (Systemic) 4. ทิศทางของการบำบัดต้องเป็นบวกเสมอ (Positive directional) 5. การบำบัดต้องมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเสมอ (Change focus)

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

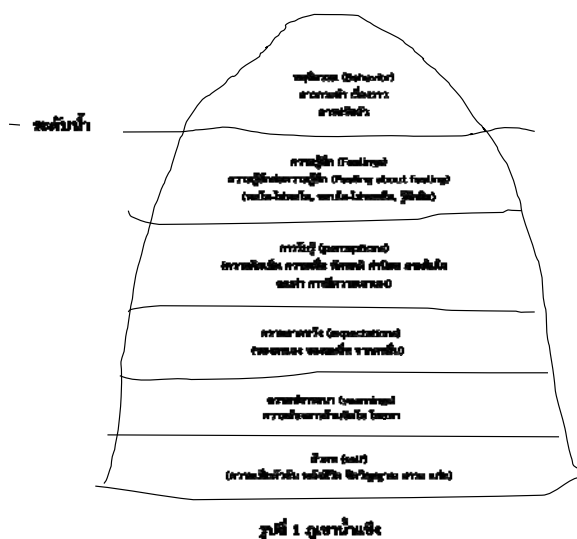
การวิจัยนี้มีการดำเนินกลุ่มในกลุ่มทดลองเป็นจำนวนทั้งหมด 7 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มบำบัดแต่จะได้รับคำปรึกษาจากผู้ให้คำปรึกษาที่เป็นเวอร์ของศูนย์ให้คำปรึกษา ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามนัดหมายปกติ

ซึ่งสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของกลุ่มจิตบำบัดครั้งที่ 1-7 มีดังนี้

ครั้งที่ 1 สร้างสัมพันธภาพในกลุ่ม รู้จักเพื่อน รู้จักตนเอง ความเชื่อตามแนวซาเทียร์ (Satir's Therapeutic Belief)

ครั้งที่ 2 สำรวจโลกภายในของตนเอง ผ่าน Iceberg ภูเขาน้ำแข็งเปรียบเสมือนบุคคล ซึ่งชั้นต่าง ๆ ของภูเขาน้ำแข็งในชั้นต่างๆ เปรียบเสมือนการทำงานของจิตใจ ตั้งแต่ชั้นบนสุด สู่ล่างสุด ดังนี้ (นางพาง ล้อมสุวรรณ และนิดา ล้อมสุวรรณ, 2556)

ภูเขาน้ำแข็งของบุคคล (personal iceberg)

- ครั้งที่ 3 ทบทวน Iceberg/ Explore problem + impact
- การเปลี่ยนแปลง จาก Behavior / Perception/ Expectation
 - ปลอ่ยกวาง, ชั่งผลดี ผลเสีย ชี้ให้เห็นถึงราคาที่ต้องจ่าย, หาทางเลือกใหม่, ตอบสนองความปรารถนา, ช่วยให้สมหวัง
 - “เรา คือ เรา”
- ครั้งที่ 4 รู้จักตนเองผ่าน Stances (การรับมือกับปัญหา : Coping Stances)
- ยอมตาม (Placating) , ซ้ำเติม หรือโทษผู้อื่น (Blaming), เจ้าเหตุผล (Super reasonable) , เฉลไ้ (Irrelevant)
- ครั้งที่ 5 “เข้าใจฉันและครอบครัวของฉัน”
- เขาอยู่ในครอบครัวอย่างไร นำสิ่งที่เป็นผลจากอดีตมาเรียนรู้
 - อะไรที่ขัดขวางทำให้ไม่แสดงออก/ ให้โอกาสสิ่งที่เป็นบวกอยู่เบื้องหลัง
 - ขอบคุณ/ตั้งใจใหม่/อะไรคือสิ่งที่ต้องการแสดงออกที่แท้จริง
 - การเปลี่ยนแปลงตัวเองทำให้เราเห็นอะไร
 - ทำให้เป็นประสบการณ์
- ครั้งที่ 6 “กฎของครอบครัว” (Family Values and Family rules)
- เรามีอะไรในความเป็นเราที่ได้มาจากครอบครัว
 - อะไรที่ได้มาจากชุมทรัพย์ของครอบครัว
 - มีอะไรที่ชอบ/ อะไรที่ไม่ชอบ
 - อยากเก็บอะไรไว้/ อะไรที่อยากจะส่งคืน
 - อะไรที่อยากจะปรับ ให้เข้ากับเรามากที่สุด
- ครั้งที่ 7 “ฉันคนใหม่ หัวใจดวงเดิม”
- ค้นพบข้อดีอะไรใหม่ ข้อดีภายในตัวเรา สัมผัสมัน
 - เก็บไว้ในชุมทรัพย์ภายในตน

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเปรียบเทียบความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตของเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง โดยใช้สถิติ Mann – Whitney U test

ก่อนการทดลอง	M	SD	Z	p
ความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต				
กลุ่มควบคุม (n = 8)	4.27	0.52	- 1.896	0.058
กลุ่มทดลอง (n = 8)	4.77	0.56		

จากตารางที่ 1 พบว่าก่อนการทดลองระหว่างเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 2 แสดงเปรียบเทียบความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตของเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ที่เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดแนวชาเทียร์ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test

กลุ่มทดลอง (n = 8)	M	SD	Z	p
ความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต				
ก่อนทดลอง	4.28	0.52	-2.524*	0.006
หลังทดลอง	6.05	0.56		

* p < 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังเข้าร่วมการทดลองเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา มีคะแนนเฉลี่ยความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 แสดงเปรียบเทียบความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตของเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ในการทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test

กลุ่มควบคุม (n = 8)	M	SD	Z	p
ความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต				
ก่อนทดลอง	4.77	0.44	- 0.70	0.472
หลังทดลอง	4.76	0.22		

จากตารางที่ 3 พบว่าเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต จากการทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตาราง 4 เปรียบเทียบความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตของเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังทดลอง โดยใช้สถิติ Mann – Whitney U test

หลังการทดลอง	M	SD	Z	p
ความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต				
กลุ่มควบคุม (n = 8)	4.75	0.22	-3.263*	< .001
กลุ่มทดลอง (n = 8)	6.05	0.56		

* p < 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า หลังการทดลองเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มทดลองมีความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตมากกว่าเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. การอภิปรายและสรุปผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงผลของการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียร์ ที่มีต่อความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิต เยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า การทำกลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียร์ ทำให้คะแนนความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ที่เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัด มีคะแนนมากขึ้น และมากกว่า เยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชาที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มจิตบำบัดอย่างมีนัยสำคัญเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียร์มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาให้เยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา มีความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bonnie K. Lee (2002) ที่กล่าวว่าจิตบำบัดแนวซาเทียร์ (Satir's Model : Satir Transformational Systemic Therapy) ช่วยให้มี ความสอดคล้องกลมกลืนในชีวิตระดับพลังชีวิตหรือจิตวิญญาณ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งกระบวนการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียร์นั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงและเติบโต โดยกระบวนการทำกลุ่มจิตบำบัดในครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือหรือทฤษฎีที่ใช้อธิบายเพื่อทำการเรียนรู้เข้าใจจิตใจตามแนวซาเทียร์ ด้วยกัน 4 ประเภท ดังนี้ ประเภทที่หนึ่ง คือ ความเชื่อที่ใช้ในการบำบัดแนวซาเทียร์ (Satir's Therapeutic Belief) ประเภทที่สองคือ ภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) ประเภทที่สาม คือการรับมือกับปัญหา หรือการปรับตัวกับปัญหา (Coping Stances) ประเภทที่สี่ คือ กฎของครอบครัว (Family Rules) และคุณค่าของครอบครัว (Family Value) โดยกระบวนการทำกลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียร์มีเป้าหมายหลักของการบำบัด 4 ประการ (4 Metagoals) ดังนี้ ประการที่หนึ่ง คือ ตระหนักถึงคุณค่าในตัวเองมากขึ้น (Better self-esteem) สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มบำบัดสามารถเข้าถึงและสัมผัสถึงคุณค่าของตน ซึ่งเป็นคุณค่าภายในที่เป็นเชิงบวก ดังตัวอย่างบทสนทนาที่สมาชิกในกลุ่มได้กล่าวว่า “ รู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่ดีขึ้น ภูมิใจที่ผ่านมาได้ เจ๋งอะ ” , “ ถึงคนอื่นอาจจะมองว่าเรา ไม่ดี ยังไง หรืออาจจะมองว่าเป็นพวกขี้ยา ขี้คูรีปาว แต่ผมเห็นตัวเองมีคุณค่า และจะพิสูจน์ให้เห็น ” , “ เคยรู้สึกน้อยใจ เสียใจ ที่เคยถูกด่าว่าดูถูก เห็นตัวเองแย่มาก แต่ตอนนี้รับรู้ว่าตัวเองมีค่ามากขึ้น ชอบคุณค่าตัวเองที่อดทนมาได้ ” ประการที่สอง คือ ตัดสินใจเลือกเองได้มากขึ้น (Better choice maker) สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม บำบัดสามารถตัดสินใจเองโดยเป็นผู้เลือก มีสิทธิ์มีอำนาจที่จะเลือกทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง ดังตัวอย่างบทสนทนาที่สมาชิกในกลุ่มได้กล่าวว่า “ ผมรู้สึกชอบอันนี้ ขอเลือกเอาไปเก็บในคลังของตัวเองเพิ่ม เพราะ ทำให้เห็นว่าปัญหาที่ตัวเองกำลังเจออยู่ มันมีทางออกและมีความหวัง ทำให้มีกำลังใจที่จะไปต่อ ” , “ จะผ่านมันไปได้ด้วย แขนขาและหัวใจของตัวเอง ” ประการที่สาม คือ รับผิดชอบตัวเองมากขึ้น (More Responsible) เมื่อสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเองแล้ว ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้เลือก รับผิดชอบในอารมณ์ความรู้สึก และสิ่งที่อยู่ภายในของ ตนเองได้ ดังตัวอย่างบทสนทนาที่สมาชิกในกลุ่มได้กล่าวว่า “ ได้เห็นอารมณ์ของตัวเองมากขึ้น ” , “ จะดูแล ข้างในใจของตัวเอง ” , “ จะไม่หลงลืมมัน สู้ๆนะตัวเอง ” ประการที่สี่ คือ มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้น (More Congruence) เป็นสภาวะที่สมาชิกรับรู้ถึงความเป็นตัวเอง รับรู้ด้วยความรู้สึกสมดุล เชื่อมโยง ยอมรับ มีความรัก สงบ มีความสุข รู้สึกเชื่อมโยงกับตัวเอง คนอื่นและบริบท ดังตัวอย่างบทสนทนาที่สมาชิกในกลุ่มได้กล่าวว่า “ รู้สึกนั่ง สงบ เยือก ได้อยู่กับตัวเอง มันเป็นได้แป๊บเดียว แต่ช่วงที่นิ่งสงบ รู้สึกดีมาก ” , “ รู้จักตัวเองมากขึ้น รักตัวเองมากขึ้น ตอนนี้เข้าใจคนในครอบครัวมากขึ้นด้วย ไม่ค่อยมีปัญหากับพ่อแล้ว เมื่อก่อนจะค่อนข้างด่ากันเค้า ตอนนี้เข้าใจเค้า รับฟังเหตุผลและยอมรับที่เค้าเป็นแบบนั้น ” , “ อยากขอบคุณตัวเองที่อยู่เคียงข้างกันมาตลอด รักนะจ๊ะ ” โดยมีขั้นตอนการทำกลุ่มจิตบำบัด 10 ขั้นตอน คือ 1.ผู้บำบัดเตรียมตัว (Prepare Self) 2. สร้างความเชื่อมโยง (Making Contact) การเชื่อมโยงนั้นเป็นการเชื่อมโยงกับตัวเอง โลกภายในของตัวเอง ไม่ไปมุ่งเน้นที่เรื่องราว แต่เป็นการเชื่อมโยงสำรวจเข้าไปในจิตใจ โดยใช้ Process Question3. สำรวจปัญหา (Explore Problem) โดยใช้การถามสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (iceberg) ภายในจิตใจของสมาชิก 4. สำรวจผลกระทบ (Explore Impacts) 5. ตั้งเป้าหมาย (Set Goal) เป็นการตั้งเป้าหมายของผู้รับการบำบัด และเป็นเป้าหมายที่อยู่ภายในภูเขาน้ำแข็งของสมาชิกในกลุ่ม 6. ตั้งใจจริง (Commitment) เป็นการทำให้ผู้รับการบำบัด แน่ใจและตั้งใจจริงที่จะไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ 7. ทำการเปลี่ยนแปลง (Change) โดยการใช้วิธีการต่างๆ เพื่อเปลี่ยนส่วนต่างๆ ภายในภูเขาน้ำแข็งของสมาชิก เป็นการเปลี่ยนแปลงภายในคือจิตใจเท่านั้น ไม่ได้ไปมุ่งเน้นเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมภายนอกหรือบริบท 8. ตอกย้ำการเปลี่ยนแปลง (Anchoring) เพื่อตอกย้ำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้สิ่งที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงแล้วนั้นมีความชัดเจนขึ้นและยังคงอยู่ต่อไป

9. การบ้าน (Homework) เพื่อให้การบำบัด ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในขณะทำกลุ่มเท่านั้น แต่เป็นการช่วยให้สมาชิกที่เข้ากลุ่มได้เกิดการตกตะกอนทางความคิด และเติบโตไปได้เองต่อไป 10. ยุติการบำบัด (Closure) เมื่อผู้บำบัดเห็นว่าครบกระบวนการบำบัดและบรรลุเป้าหมายแล้ว ซึ่งทุกครั้งที่ยาบำบัดจะต้องประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญ (5 Essential Elements) (นงพงา ลิ้มสุวรรณ และนิตา ลิ้มสุวรรณ, 2556) คือ 1.การใช้ตัวตนของผู้บำบัด ในขณะทำการบำบัด (Use of self) 2. การทำให้ผู้บำบัดมีประสบการณ์ตรง (Experiential) 3. ดำเนินการบำบัดอย่างมีระบบ (Systemic) 4. ทิศทางของการบำบัดต้องเป็นบวกเสมอ (Positive directional) 5. การบำบัดต้องมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเสมอ (Change focus) โดยมีระยะการเปลี่ยนแปลง (Stage of change) (สตีเฟน คัมทรีพอยน์ตัน, 2554) ดังนี้ ระยะที่หนึ่ง สภาพคงที่ : ระบบปิด (Status quo : the closed system) เป็นระยะที่ยังอยู่ในสมดุลเดิมใช้ชีวิตตามความเคยชินในรูปแบบเดิมของตนเอง ดังตัวอย่างสถานการณ์ระหว่างการดำเนินกลุ่มที่มีสมาชิกในกลุ่มบางรายมักจะกล่าวว่า “ไม่รู้” เมื่อสอบถามความรู้สึกและความคิด ในกลุ่มจิตบำบัดครั้งแรก ระยะที่สอง สิ่งแปลกปลอม (foreign element) เป็นระยะที่ผู้บำบัด เชื่อมโยง ให้เกิดการสำรวจเรียนรู้โลกภายใน มุมมอง และประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ที่แตกต่างไปจากสิ่งที่สมาชิกเคยชิน ผู้บำบัดช่วยนำพาให้เกิดการเรียนรู้และสัมผัสในทิศทางที่เป็นบวก เช่น การนำไปสู่การเรียนรู้โลกภายในของตนเองด้วยการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) ของตนเอง การทำความรู้จักกับการรับมือกับปัญหา (Coping Stances) การหันกลับมามองส่วนหนึ่งของที่มาที่ไปของความเป็นเรา ด้วย การสำรวจกฎของครอบครัว (Family Rules) และเปลี่ยน กฎของครอบครัว เป็นคุณค่าของครอบครัว (Family Value) ระยะที่สาม ความสับสน : การเปิดระบบ (chaos: opening the system) ภายหลังจากที่สมาชิกได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ ได้เห็นโลกภายในของตน ที่มีทั้งด้านบวกและลบ สมาชิกเริ่มเห็นความขัดแย้ง ไม่สอดคล้องกันภายในตนเอง มีความสับสนระหว่างสถานะเดิม ในรูปแบบที่ตนเองคุ้นเคยในการแสดงออกหรือรับมือกับปัญหา และสถานะใหม่ ทางเลือกใหม่ที่จะใช้รับมือกับปัญหา ทั้งอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่ภายใน และรูปแบบการแสดงออก สมาชิกมีความลังเลเพราะทางเลือกใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ฝืนความเคยชินของตน ผู้บำบัดซึ่งมีความสอดคล้องกลมกลืน ช่วยเกื้อหนุนประคับประคองโดยผ่านภาษากาย สบตา และการประคับประคองอารมณ์ในทางบวก ความมีเหตุผล การยอมรับ และความเห็นอกเห็นใจ ดังตัวอย่างสถานการณ์ระหว่างการดำเนินกลุ่มที่สมาชิกได้ลองเข้าไปสำรวจภายในจิตใจของตนเอง จากเหตุการณ์ที่สมาชิกรายนี้เล่าว่าได้เลี้ยงพ่อขณะที่กำลังกินข้าวจึงถูกกระโดดเตะจานข้าวคว่ำ รู้สึกเสียใจ เห็นตัวเองแหย่โหวงเหวง ไม่มีค่า เป็นต้น ระยะที่สี่เป็น การเปลี่ยนแปลง: การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (transformation: making changes) ในระยะนี้ ระบบภายในจิตใจของสมาชิกที่มีความสับสน เกิดการเปลี่ยนแปลงโดย การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายในทางบวกเพื่อที่จะแก้ปัญหาข้อข้องใจที่เกิดจากความคาดหวังที่ไม่บรรลุผล เปลี่ยนผลกระทบในทางลบกลับสู่สภาพเป็นกลาง เปลี่ยนประสบการณ์ทางลบต่อตนเองให้เป็นความเข้มแข็งและเป็นแหล่งพลังงานและชุมทรัพย์ในใจ ดังตัวอย่างเช่น สมาชิกได้เห็นโลกภายในของตน และได้เห็นท่าทีการรับมือกับปัญหาของพ่อแม่ เห็นความไม่สมบูรณ์แบบของพ่อแม่ ซึ่ง E ยอมรับและให้อภัยว่าพ่อแม่ก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่สามารถผิดพลาดได้ E ได้เห็นความเข้มแข็ง อดทนของตนเอง และเห็นคุณค่าที่อยู่ภายในของตน ได้กล่าวขอบคุณตัวเอง “ขอบคุณตัวเองนะ ที่อยู่เคียงข้างมาตลอด สู้ๆนะ” ระยะที่ห้า การบูรณาการ (integration) ในระยะนี้ สมาชิกเกิดความสอดคล้องกลมกลืนกับตนเอง ผู้บำบัดช่วยนำพาความเปลี่ยนแปลงที่ยังลึกและชัดเจนมากและมั่นคงขึ้น (anchoring) ผู้บำบัดช่วยเชื่อมโยงสมาชิก จากโลกภายใน (ตัวเอง) และภายนอก (การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น) ระยะที่หก เป็น การปฏิบัติ: การทำให้การเปลี่ยนแปลงสำเร็จ (practice: implementing the changes) ผู้บำบัดจะให้การบ้านในตอนจบของแต่ละครั้ง ให้สมาชิกได้ไปฝึกปฏิบัติให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และใช้ชีวิตกับความรู้สึกแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น การให้การบ้านนั้นจะอยู่บนพื้นฐานของความสามารถและการยอมรับที่จะนำไปปฏิบัติของผู้มารับคำปรึกษาและดำเนินไปตั้งแต่เวลาที่มาพบผู้บำบัดครั้งหนึ่งไปสู่อีกครั้งถัดไป ระยะที่เจ็ด สถานภาพคงที่อันใหม่ (new status quo: a stage of health and congruence) เป็นระยะที่สมาชิกมีความสอดคล้องกลมกลืนภายใน ความรู้สึกสบายมาแทนที่สิ่งที่รู้สึกคุ้นเคย สิ่งที่เกิดขึ้นได้จากระยะนี้ เช่น สีหน้า แววตา คำพูด ความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำใหม่ ๆ จะแสดงออกให้เห็นทั้งภายในตนเองและในความสัมพันธ์กับผู้อื่น

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เป็นเยาวชนผู้ใช้สารเสพติดกัญชา ซึ่งผู้เสพติดในทัศนะของชาเทียร์ (นงพงา และนิตา ลิ้มสุวรรณ, 2556) มีลักษณะช่วยตนเองไม่ได้ รู้สึกไร้พลังอำนาจ มักเลือกใช้วิธีหนีความรู้สึกที่ไม่ดี ความรู้สึกแ่

หลีกเลี่ยงความเจ็บปวดในใจ และมักชอบฟังฟังผู้อื่น ลึกๆ มีความไม่ชอบตัวเอง รู้สึกผิด มองว่าตัวเองไม่ดีพอ มักมองโลกในแง่ลบ ไม่เปิดใจรับคำชื่นชม หรือมองเห็นหรือยอมรับความรักความปรารถนาดีของผู้อื่น แต่ลึกๆ มีความโยเยหาความรัก และการยอมรับอย่างมาก มีความรู้สึกติดขัดไม่สามารถเชื่อมโยงกับพลังงานชีวิตของตนเองได้ จึงพยายามแสวงหาความตื่นเต้นมาทดแทน และยอมรับได้ยากว่าตนเองติดสารเสพติดมักมองว่าเลิกเมื่อไหร่ก็ได้ นอกจากนี้มักพบว่ามีความไม่ไว้วางใจคนอื่น อารมณ์อ่อนไหว อุดหนุนดกดันต่อสิ่งต่างๆ ได้น้อย เครียดได้ง่าย ซึ่งจากกระบวนการกลุ่มจิตบำบัดแนวซาเทียน์ที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม ได้เกิดการสำรวจเข้าไปยังโลกภายในของตัวเอง เกิดการตระหนักรู้ ยอมรับและรักตนเองได้ในแบบที่ตนเองเป็น รวมทั้งได้ค้นพบชุมชนที่อยู่ที่อยู่ในตน ได้เรียนรู้ที่จะเป็นผู้เลือก และรับผิดชอบในสิ่งที่เลือก รวมทั้งมีวิธีการจัดการกับสิ่งที่เข้ามากระทบได้มากขึ้น ช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสอดคล้องกลมกลืนและไปในทางที่เป็นบวกมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถเชื่อมโยงพลังงานชีวิตและศักยภาพภายในตนได้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงตนเองกับผู้อื่นและบริบทได้อย่างสมดุล มีความมั่นคงทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น สามารถรับมือกับปัญหาได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- นางพาง ลีสมุวรรณ และนิดา ลีสมุวรรณ. 2556. **ซาเทียน์ จิตบำบัด และการพัฒนาตนเอง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชัย แสงชาญชัย, พงศธร เนตราคม และนพพร ทิรัญวิวัฒน์กุล (บรรณาธิการ). 2549. **ตำราจิตเวชศาสตร์การติดยาเสพติด**: Textbook of addiction psychiatry. กรุงเทพฯ: บางกอกบลู๊ก.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2545. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ)**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2560. **สถิติคดีประจำปี 2560**.
- สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์. 2554. **คู่มือครอบครัวบำบัดสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านครอบครัวและเด็ก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักสถิติแห่งชาติ. 2558. **วิเคราะห์เด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: บางกอกบลู๊ก.
- สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. 2529. **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- สุนทร ศรีโกสย และศิริวรรณ ทวีวัฒนปรีชา. 2555. คุณลักษณะทางจิตของแบบวัดความสอดคล้องกลมกลืนของชีวิตตามแนวคิดซาเทียน์ฉบับไทย. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย**, 57(1), น. 75-88.
- Lee, B.K. 2002. Congruence in Satir's model: Its spiritual and religious significance. **Contemporary Family Therapy**. Retrieved January 19, 2017, from <http://hdl.handle.net/10133/570> Download from University of Lethbridge Research Repository, OPUS.

บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้
การสนับสนุนจากองค์การและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ
THE MEDIATING ROLE OF ORGANIZATIONAL-BASED SELF-ESTEEM IN THE
RELATIONSHIP OF PERCEIVED ORGANIZATIONAL SUPPORT TO ORGANIZATIONAL
IDENTIFICATION

ตันหยง แก้วขวัญ¹, ภาสกร เทวิชพงศ์²

TANYONG KAEWKHAUNKHA¹, PASSAGORN TEVICHAPONG²

^{1,2} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

^{1,2} Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Chiang Mai

tanyong_kaew@hotmail.com and nongpas@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชน และ (2) เพื่อทราบถึงบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชน กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนในประเทศไทยจำนวน 400 คน โดยผลการวิจัยพบว่า (1) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสามารถทำนายความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (4) ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การมีบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อแบบบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ ($Z = 16.028, p < .01$) และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .637

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การ

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to investigate the relationships of perceived organizational support, organizational-based self-esteem, and organizational identification among employees in private organizations and (2) to examine the mediating role of organizational-based self-esteem towards the relationship between perceived organizational support and organizational identification. The sample in the study was 400 employees working in Thailand's private organizations. The findings of the study were (1) Perceived organizational support could significantly predict organizational identification among employees in private organizations with the statistical significance of .01. It accounted for 65.5 percent and the regression coefficient is .743 (2) Organizational-based self-esteem could significantly predict organizational identification among employees in private organizations with the statistical significance of .01. It accounted for 80.9 percent and the regression coefficient is .806 (3) Perceived organizational support could significantly predict organizational-based self-esteem among employees in private organizations with the statistical significance of .01. It accounted for 75.8 percent and the regression coefficient is .790 and

(4) the relationship between perceived organizational support and organizational identification among employees in private organizations was partially mediated by organizational-based self-esteem with the statistical significance of .01 and indirect effect of .637.

Keywords: Relationships, Perceived Organizational Support, Organizational Identification, Organizational-Based Self-Esteem

1. ความเป็นมาของปัญหา

การที่องค์กรจะสามารถประสบความสำเร็จได้นั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบภายในองค์กร การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาองค์การให้มีทั้งภาพลักษณ์ที่ดีภายในองค์กร ตลอดจนมีภาพลักษณ์ภายนอกที่ดี ทั้งนี้ ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในความสำเร็จขององค์กรคือ ปัจจัยด้านบุคลากรที่มีคุณภาพ กล่าวคือ ถ้าบุคลากรมีสมรรถนะการทำงานที่มีศักยภาพ และผลการปฏิบัติงานที่ดี ย่อมส่งผลทางบวกต่อองค์กรโดยตรง (Edwards, 2009) อย่างไรก็ตาม หากการจัดการบริหารงานภายในองค์กรไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ก็ย่อมส่งผลไปในทางลบทั้งต่อบุคลากรในองค์กรและต่อองค์กรโดยรวมได้เช่นกัน โดยผลทางลบนั้น สามารถนำไปสู่ความรู้สึกไม่อยากเป็นส่วนหนึ่ง และความไม่ภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานอยู่ภายในองค์กรในฐานะสมาชิก ดังนั้น องค์กรจึงมีส่วนในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร ภาคภูมิใจในองค์กรของตน และมีส่วนร่วมต่อองค์กรมากขึ้น (Ghosh, 2016) จากที่กล่าวไปข้างต้น นอกจากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร ความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกในองค์กร และการมีส่วนร่วมในองค์กรของบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งแล้ว ความผูกพันต่อองค์กร ยังเป็นหนึ่งใน การแสดงตนร่วมกับองค์กรของบุคลากร แต่ปัจจัยหนึ่งซึ่งแสดงถึงการที่บุคลากรมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กรอย่างเห็นได้ชัด และยิ่งไปกว่าการที่บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรนั้นคือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร (Organizational Identification) โดยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรหมายถึง การที่บุคคลรับรู้ตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเข้าใจถึงคุณลักษณะเฉพาะในองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ร่วมกับความรู้สึกนึกคิดของตัวบุคคลที่มีต่อองค์กร (Hatch & Schultz, 1997) ทั้งนี้ หากบุคคลมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรนั้น สามารถส่งผลทางบวกต่อองค์กรหลายประการ เช่น บุคคลมีพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กรมากขึ้น เนื่องจากการที่บุคคลได้รับการหล่อหลอมทางสังคมภายในองค์กร รับรู้วัฒนธรรมขององค์กร และอาศัยอยู่ในกลุ่มการทำงานที่ตนเองได้รับการสนับสนุน บุคคลย่อมเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร และเมื่อบุคคลรู้สึกเช่นนั้น บุคคลจึงแสดงพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีภายในองค์กร (Edwards, 2005) อย่างไรก็ตาม ก่อนที่องค์กรจะทำให้บุคลากรในองค์กรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรนั้น มีหลายปัจจัยด้วยกันที่องค์กรควรคำนึงถึง เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรนั้นคือการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การได้รับการสนับสนุนจากองค์กร และการได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน เป็นต้น แต่ปัจจัยที่น่าสนใจ และองค์กรควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งปัจจัยหนึ่งคือ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (Perceived Organizational Support) โดยการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร คือ การที่บุคลากรรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุนอันพึงประสงค์จากองค์กรที่พวกเขาปฏิบัติงานอยู่ (Eisenberger, Huntington, Hutchison, & Sowa, 1986) ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีความผูกพันกับองค์กรมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคลากรรับรู้ว่าการเล็งเห็นคุณค่าของตนที่ปฏิบัติงานให้แก่องค์กรในฐานะสมาชิก (Eisenberger et al., 1986) นอกจากการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรแล้ว ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร ปัจจัยนั้นคือ ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร (Organizational-Based Self-Esteem) ซึ่งหมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถสร้างประโยชน์อย่างมีคุณค่าให้กับองค์กรได้ โดยบุคคลจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจ เพื่อบรรลุผลสำเร็จขององค์กร เนื่องจากบุคคลรับรู้ว่าตนเองมีความสำคัญต่อองค์กรอย่างมาก (Pierce, Gardner, Cummings, & Dunham, 1989) จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ว่าจะส่งผลต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชนในประเทศไทยมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรอีกด้วย โดยประโยชน์จากการวิจัยในครั้งนี้คือ เพื่อเป็นแนวทางแก่องค์กรเอกชนทั่วไปใน

ประเทศไทยในการนำไปพัฒนา และวางแผนหาแนวทางในการเพิ่มความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในองค์กรเอกชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชน
2. เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชน

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร หมายถึง เป็นความรู้สึกของบุคลากรในการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร โดยบุคคลนั้น มีความรู้สึกว่าเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่งขององค์กรและยึดถือเป้าหมายและค่านิยมเดียวกันกับองค์กร และไม่ว่าองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว สิ่งเหล่านั้นย่อมส่งผลกระทบต่อพวกเขาด้วย โดยมีแนวคิดมาจากทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม โดยทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมแรกเริ่มนั้น ถูกพัฒนามาจากการพยายามทำความเข้าใจในด้านพื้นฐานทางจิตวิทยาของการแบ่งแยกระหว่างกลุ่ม (Intergroup discrimination) และได้มีการศึกษาว่า เพราะเหตุใดสมาชิกของกลุ่ม ๆ หนึ่ง จึงมีเจตนาร้ายต่อกันอื่น ๆ และอะไรที่ทำให้บุคคลมีความเชื่อว่ากลุ่มของตนนั้นดีกว่ากลุ่มอื่น โดยทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมถือเป็นอัตมโนทัศน์หรือภาพแห่งตน (Self-concept) ของบุคคลที่ได้รับจากการเรียนรู้ภายในกลุ่มทางสังคมร่วมกับค่านิยมและความผูกพันเชิงอารมณ์ในฐานะสมาชิกในสังคมนั้น (Haslam, 2004)

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร หมายถึง การรับรู้ของบุคคลว่าตนได้รับรางวัลหรือค่าตอบแทนอันเหมาะสมกับสิ่งที่ตนได้ปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมไปถึง บุคคลรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรว่าองค์กรให้คุณค่าแก่ตนในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กร โดยมีแนวคิดมาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) โดยทฤษฎีนี้คำนึงถึงการที่บุคลากรมีความจงรักภักดีต่อองค์กร และทำงานให้แก่องค์กรอย่างเต็มที่ เนื่องจากองค์กรให้สวัสดิการและค่าตอบแทนแก่บุคคลในฐานะที่บุคคลทำงานให้แก่องค์กร (Kurtessis, Eisenburger, Ford, Buffardi, Stewart, & Adis, 2015) ทั้งนี้ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมถือเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างหนึ่งในด้านพฤติกรรมองค์กร โดยนักทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมต่างเชื่อว่า การแลกเปลี่ยนทางสังคมนั้น มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดพันธะผูกพันขึ้นภายในสังคม กล่าวคือ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมมุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีศักยภาพในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพต่อสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่นั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร

ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร หมายถึง ระดับที่บุคคลเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเองต่อการปฏิบัติงานอย่างมีคุณค่าในฐานะสมาชิกภายในองค์กร โดย Pierce and Gardner (2004) กล่าวว่าความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร (Organization-based self-esteem) มีรากฐานและถือกำเนิดขึ้นมาจากคุณลักษณะของความสำเร็จด้านความภาคภูมิใจแห่งตนของบุคคล ซึ่งความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรนั้น ถือเป็นระดับของความเชื่อของบุคคลว่า ตนมีความสำคัญ มีความหมาย มีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าอยู่ภายในองค์กรที่ตนได้รับการจ้างงาน ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานในองค์กรเป็นระยะเวลานาน สามารถทำให้พวกเขารับรู้ถึงความมีเสถียรภาพของการทำงานว่า มีความมั่นคงเพียงพอ รวมไปถึงบุคคลมักจะรู้สึกว่าเขาตนมีความสำคัญ และมีความหมายในองค์กรอย่างมาก ดังนั้น ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรเปรียบเหมือนรูปแบบที่สามารถนิยามคุณลักษณะของบุคคลได้

4. สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชน

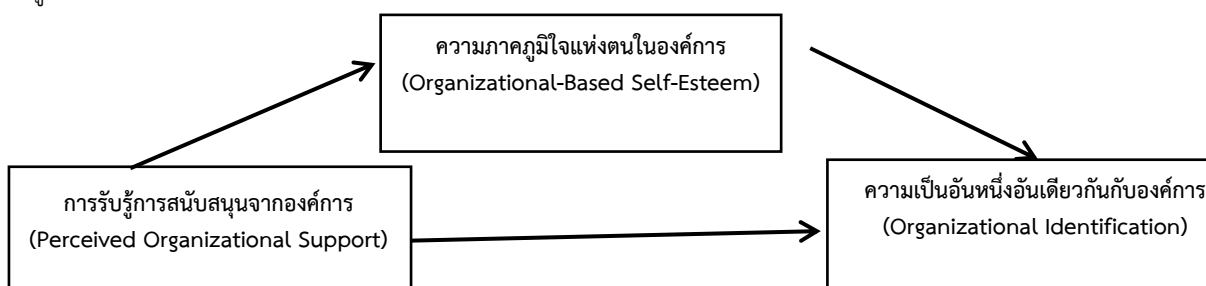
สมมติฐานที่ 2 ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชน

สมมติฐานที่ 3 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสามารถทำนายความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชน

สมมติฐานที่ 4 ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การมีบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชน

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนในประเทศไทย โดยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนในประเทศไทยที่ปฏิบัติงานภายในองค์การมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ Cochran (1977) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 จากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขออนุมัติจากผู้บริหารองค์การเอกชนในประเทศไทยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานระดับปฏิบัติการ และทำการแจกแบบสอบถามในองค์การเอกชนในประเทศไทยด้วยตนเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนตามระยะเวลาที่กำหนดหลังจากแจกแบบสอบถามไปประมาณ 2 สัปดาห์ และตรวจทานแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและทำการคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์เท่านั้นจึงได้แบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดและแบบสอบถามรวม 4 ชุด ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ (The Survey of Perceived Organizational Support : SPOS) ผู้วิจัยใช้แบบวัดของ พงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ (2553) ซึ่งแบบวัดนี้ถูกแปลมาจาก Eisenberger, Cummings, Armeli, and Lynch (1997) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ (Cronbach's Alpha) มีค่าเท่ากับ .95 เป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating scale) มี 7 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ เป็นประจำ เท่ากับ 6 คะแนน ไปจนถึง ไม่เคยเลย เท่ากับ 0 คะแนน

ส่วนที่ 2 แบบวัดความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การ (Organizational-Based Self-Esteem Scale) ผู้วิจัยใช้แบบวัดความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การของ Pierce et al. (1989) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ (Cronbach's Alpha) มีค่าเท่ากับ .96 เป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 7 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 6 คะแนน ไปจนถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบวัดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร (Organizational Identification Scale) ผู้วิจัยใช้แบบวัดตามแนวคิดของ Mael and Ashforth (1992) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ (Cronbach's Alpha) มีค่าเท่ากับ

.93 เป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 7 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 6 คะแนน ไปจนถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 0 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามคุณลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอายุการทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อคำนวณความถี่ร้อยละ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อบรรยายลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

3. การวิเคราะห์บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรโดยใช้วิธี Causal Steps ของ Baron and Kenny (1986) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลการถดถอย (Regression Analysis) สำหรับทดสอบสมมติฐานที่ 1-3 และการคำนวณค่าสถิติของโซเบล (Sobel's Test) ใช้ค่าสถิติ Z เพื่อทดสอบนัยสำคัญของอิทธิพลทางอ้อมในการยืนยันว่า ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรองค์การเป็นตัวแปรสื่อจริง สำหรับทดสอบสมมติฐานที่ 4

7. ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	M	SD	1	2	3
1. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	3.772	1.471	(.95)		
2. ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร	3.992	1.351	.871**	(.96)	
3. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรองค์การ	3.938	1.336	.809**	.897**	(.93)

** $p < .01$, ตัวเลขในวงเล็บในแนวทแยงคือค่าความเชื่อมั่นของแต่ละแบบวัด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร และความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .871 และ .809 ตามลำดับ และความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .897

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เพื่อทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรตามขั้นตอนที่ 1 ของ Baron and Kenny (1986) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

ตัวแปรพยากรณ์	ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร			
	B	SE _B	β	t
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	.743	.027	.809	27.472**
ค่าคงที่ (a)	1.189	.109		10.858
R = .809 R ² = .655 R ² _{adj} = .654 Overall F = 754.691**				

** $p < .01$

จากตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 65.5 และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .809 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ค่าสถิติถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เพื่อทำนายความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรตามขั้นตอนที่ 2 ของ Barron and Kenny (1986) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3

ตัวแปรพยากรณ์	ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร			
	B	SE _b	β	t
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	.790	.022	.871	35.297**
ค่าคงที่ (a)	.957	.091		10.558
R = .871 R ² = .758 R ² _{adj} = .757	Overall F = 1245.892**			

**p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถทำนายความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 75.8 และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .790 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถทำนายความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรร่วมกันทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร ตามขั้นตอนที่ 3 ของ Barron and Kenny (1986) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE _b	β	t
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	.106	.041	.115	2.582**
ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร	.806	.045	.797	17.859**
ค่าคงที่ (a)	.417	.092		4.518
R = .899 R ² = .809 R ² _{adj} = .808	Overall F = 838.237**			

**p < .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 80.9 และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .806 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรเอกชน

จากการวิเคราะห์หาค่าความเป็นตัวแปรสื่อโดยใช้วิธี Causal Steps ของ Baron and Kenny (1986) เมื่อวิเคราะห์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรร่วมกันทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีนำเข้า (Enter) ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรสามารถรวมอธิบายความแปรปรวนของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกันทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 80.9 มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ .899 และเมื่อพิจารณาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .106 จากนั้น เมื่อพิจารณาความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรสามารถทำนายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรได้อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .806 โดยร่วมกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 80.9 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์พบว่า ตรงตามขั้นตอนที่ 3 ของ Barron and Kenny (1986) นั่นคือ ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กรไม่เป็นตัวแปรสื่ออย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติของโซเบล (Sobel's Test) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 4

Test statistics	Std. Error	p-value
16.028	0.040	.000**

** $p < .01$

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าสถิติของโซเบลพบว่า อิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรสื่อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การมีบทบาทในการเป็นตัวแปรสื่อจริง โดยที่เป็นตัวแปรสื่อแบบบางส่วน ดังนั้น จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 4 คือ ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การมีบทบาทในการเป็นตัวแปรสื่อแบบบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect จากค่า $a*b = .790*.806$) เท่ากับ .637

8. การอภิปรายและสรุปผล

จากผลการวิจัย พบว่าพนักงานระดับปฏิบัติการเอกชนที่มีในองค์การการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสูงจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การสูงตามไปด้วย เนื่องจาก เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าการได้เล็งเห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนทำ บุคลากรจึงเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การ ซึ่งงานวิจัยของ อมรรรัตน์ แสงสาย (2558) พบว่า การที่องค์การได้ให้ความสำคัญต่อผลการปฏิบัติงาน และให้การสนับสนุนต่อบุคลากรตลอดจนงานนั้นสำเร็จลุล่วง บุคลากรจะเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การมากขึ้น จากนั้นจึงสามารถนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ DeConinck, DeConinck and Lockwood (2015) ที่พบว่า บุคคลจะรู้สึกว่ามีคุณค่าในองค์การ และปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อบุคคลรับรู้ว่าการของตนสังเกตและให้ความสนใจกับสิ่งที่ตนทำ จากนั้น พวกเขาจะเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การในที่สุด ต่อมา พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนที่มีความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสูงจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การสูงตามไปด้วย และเมื่อบุคลากรมีความรู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้ทำเพื่อองค์การของตนแล้ว ยังส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานอีกด้วย (ภัทรพร เทพวิฤทธิ์, 2550) จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Scott and Lane (2000) ที่พบว่า ภาวลักษณะขององค์การที่สามารถยกระดับความภาคภูมิใจแห่งตนของบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ นอกจากนี้ องค์การควรคำนึงถึงบุคลากรอยู่เสมอ และให้ความสำคัญต่อผลปฏิบัติงานของบุคลากร บุคลากรจึงจะเกิดความรู้สึกถึงความภาคภูมิใจแห่งตน และมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ (พรตบุตรี จุฑะกนก, 2552) จากนั้นบุคลากรจะรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การในที่สุด นอกจากนี้พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนที่มีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสูง จะมีความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสูงตามไปด้วย เนื่องจากระดับของความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับได้รับการยอมรับหรือการถูกปฏิเสธโดยกลุ่มที่พวกเขาอาศัยอยู่ ทั้งนี้ งานวิจัยของ Ferris, Brown, and Heller (2009) พบว่า หากบุคลากรในองค์การรับรู้ว่าการได้รับการสนับสนุนจากองค์การ บุคลากรจะมีความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสูง และจะส่งผลให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนภายในองค์การลดลงนอกจากนี้ พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนที่มีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสูง จะมีความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสูง และยังส่งผลให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การสูงอีกด้วย กล่าวคือ การที่พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนมีความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การสูงนั้น เป็นผลที่เกิดมาจากการที่พนักงานมีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การนั่นเอง จากนั้นพนักงานจึงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การในที่สุด (Ghosh, 2016)

9. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

ผลการศึกษานี้ในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ในส่วนงานทรัพยากรบุคคลในองค์การเอกชนต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยการนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแนวทางเพื่อเพิ่มความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การให้แก่บุคลากรมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่บุคลากรรับรู้ว่าการได้ให้การสนับสนุนตนในฐานะที่ตนปฏิบัติงานให้แก่องค์การ เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์การเอกชนที่มีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การสูง ย่อมส่งผลให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การสูงขึ้นด้วย ซึ่งการที่

องค์การให้การสนับสนุนบุคลากรด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากร รวมไปถึงการที่องค์การติดตามว่า บุคลากรปฏิบัติงานถึงขั้นตอนใด ตลอดจนผลงานนั้นแล้วเสร็จ หรือหัวหน้างานอาจมีส่วนในการช่วยเหลือบุคลากรด้วยการให้คำปรึกษาด้านการทำงาน และแนะนำบุคลากรให้ปฏิบัติงานภายในองค์การอย่างถูกต้องตรงตามเป้าหมายที่องค์การกำหนด ย่อมส่งผลให้บุคลากรรู้สึกว่าการได้ให้การสนับสนุนตนในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ นอกจากนี้ องค์การควรให้ความใส่ใจในเรื่องความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การของบุคลากร เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า นอกจากการได้รับการสนับสนุนจากองค์การจะมีความสำคัญต่อบุคลากรแล้ว ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การสูงขึ้นอีกด้วย โดยการที่บุคลากรรู้สึกว่าตนมีคุณค่านั้นจะรู้สึกภาคภูมิใจกับสิ่งที่ตนได้ทุ่มเทไป โดยองค์การควรใส่ใจต่อความสามารถของบุคลากรภายในองค์การ และแสดงให้เห็นว่าองค์การเล็งเห็นถึงความสามารถของบุคลากร ดังนั้น ผลจากการที่บุคลากรใช้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติงานนั้น ถือว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าต่อองค์การอย่างมาก จากนั้นบุคลากรจะเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อองค์การ ตลอดจนบุคลากรจะเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งคุณค่าในตนเองนั้น ถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาบุคคลอีกด้วย

10. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาตัวแปรสื่อตัวอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ เช่น ความผูกพันต่องาน ความผูกพันต่อองค์การเชิงอารมณ์ หรือความพึงพอใจในงาน เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงตัวแปรที่สามารถเป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์การมากขึ้น

2. ควรมีการเพิ่มเติมตัวแปรตามอื่น ๆ ที่มีผลกระทบมาจากการได้รับการสนับสนุนจากองค์การ เช่น ความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงาน ความตั้งใจคงอยู่ภายในองค์การ รวมไปถึง การมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์การ หรือพฤติกรรมการเป็นปฎิภักซ์กับองค์การ เป็นต้น

11. เอกสารอ้างอิง

- พงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์. 2553. คุณลักษณะของบุคคล การได้รับการสนับสนุนจากองค์การ การรับรู้ความสามารถของตนด้านอาชีพ ความพึงพอใจในงาน กับความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรตบุตรี จุฑะกนก. 2552. ความภาคภูมิใจแห่งตนในบริบทองค์การ การรับรู้บรรยากาศองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของข้าราชการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 7. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทรพร เทชทวีฤทธิ์. 2550. ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์การ: บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การแลกเปลี่ยนระหว่างความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชากับความพึงพอใจในงานของผู้แทนยา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อมรรัตน์ แสงสาย. 2558. ปัจจัยด้านองค์กรและการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานเจนเนอเรชันวาย: กรณีศึกษา บริษัท เอเชียน สแตนเลย์ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล จำกัด. ปทุมธานี: ภาควิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Barron, R. M., & Kenny, D. A. 1986. The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, p.1173-1182.
- DeConinck, J. B., DeConinck, M. B., & Lockwood, F. 2015. Influence of job fit, perceived support, and organizational identification in the sales force: An analysis of antecedents and outcomes. *Achieves of Business Research*, 3(5), p.51-59.
- Edwards, M. R. 2005. Organizational identification: A conceptual and operational review. *International Journal of Management Reviews*, 7(4), p.207-230.

- Edwards, M. R. 2009. HR, perceived organizational support and organizational identification: An analysis of after organizational formation. **Human Resource Management Journal**, 19, p. 91-115.
- Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. 1986. Perceived organizational support. **Journal of Applied Psychology**, 71(3), p. 500-507.
- Eisenberger, R., Cummings, J., Armeli, S., & Lynch, P. 1997. Perceived organizational support, discretionary treatment, and job satisfaction. **Journal of Applied Psychology**, 81, p. 812-820.
- Ferris, D. L., Brown, D. J., & Heller, D. 2009. Organizational supports and organizational deviance: The mediating role of organizational-based self-esteem. **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, 108(2), p. 279-286.
- Ghosh, S. K. 2016. Linking perceived organizational support to organizational identification: Role of organizational-based self-esteem. **Contemporary Management Research**, 12(2), p. 225-243.
- Haslam, S. A. 2004. **Psychology in organizations: The social identity approach**, (2nd ed.) London: Sage.
- Hatch, M. J., & Schultz, M. (1997). Relations between organizational culture, identity and image. **European Journal of Marketing**, 31, p. 356-365.
- Kurtessis, J. N., Eisenberger, R., Ford, M. T., Buffardi, L. C., Stewart, K. A., & Adis, C. S. 2015. Perceived organizational support: A meta-analytic evaluation of organizational support theory. **Journal of Management**, 43(6), p. 178-190.
- Mael, F., & Ashforth, B. E. 1992. Alumni and their alma mater: A partial test of the reformulated model of organizational identification. **Journal of Organizational Behavior**, 13, p. 103-123.
- Pierce, J. L., Gardner, D. G., Cummings, L. L., & Dunham, R. B. 1989. Organization-based self-esteem: Construct definition, measurement, and validation. **Academy of Management Journal**, 32(3), p. 622-648.
- Pierce, J. L., & Gardner, D. G. (2004). Self-esteem within the work and organizational context: A review of the organization-based self-esteem literature. **Journal of management**, 30(5), p. 591-609.
- Scott, S. G., & Lane, V. R. 2000. A stakeholder approach to organizational identity. **Academy of Management Review**, 25(1), p. 43-62.
- Sobel, E. M. (1982). Asymptotic Confidence Intervals for Indirect Effects in Structural Equation Models. **Sociological Methodology**, 13, p. 290-312.

กลวิธีและกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในละครเรื่องเงาะป่า THE DANCE TECHNIQUE AND CHOREOGRAPHY FOR THE BATHING AND DRESSING DANCES OF THE MALE PROTAGONISTS IN THE STORY OF THE DRAMA NGO PA

กฤษณะ สายสุนีย์¹ ศุภชัย จันทร์สุวรรณ² เสาวณิต วิงวอน³

KRITSANA SAISUNEE¹, SUPACHAI CHANSUWAN², SAUVANIT VINGVORN³

^{1,2}สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร

³ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

^{1,2}Department of Thai Performing Arts, Faculty of Music and Drama,
Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok

³Department of Literature, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok

kritsana_mola@hotmail.com , supachai4884@gmail.com and sauvanit.v@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีและกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในการแสดงละครเรื่องเงาะป่า คือ ชมพลา และฮเนา ตามแบบฉบับของ คุณครูลมูล ยมะคุปต์ โดยรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจาก อาจารย์วีระชัย มีบ่อทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผลการศึกษาพบว่ากระบวนท่ารำเป็นการตีบท 3 ลักษณะ คือ การตีบทที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ กระบวนท่ารำตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย และการใช้อุปกรณ์ คือ บอเลา และมันนี่เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ใช้การตีบทตามคำร้องเพื่อสื่อความหมายของเครื่องแต่งกายด้วยท่ารำหลัก ท่ารำขยาย ท่าเชื่อมและท่ารับมาร้อยเรียงกัน บทร้องบรรยายถึงการอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายทั้งสองคนตามแบบวิถีชีวิตของชาวเงาะป่า ชมพลาจะใช้เพลงลงสรหมอย ส่วนฮเนาใช้เพลงลงสรโชน โดยมีกลวิธีในการรำด้วยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ การใช้ทฤษฎีทัศนศิลป์ การเคลื่อนไหวของร่างกาย อีกทั้งการผสมผสานกระบวนท่ารำตัวละคร ตัวยักษ์ และตัวลิงไว้ด้วยกัน มีทิศทางการเคลื่อนไหวที่ให้ความรู้สึกแก่คนดูแตกต่างกัน การแสดงออกทางอารมณ์ ผ่านทางสีหน้า แววตาและท่าทาง ลึงเหล่านี้นล้วนเป็นกลวิธีการรำที่ทำให้การแสดงทั้งสองชุดนี้เกิดความสวยงามและความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กลวิธี กระบวนท่ารำ อาบน้ำแต่งตัว ตัวละครเอกฝ่ายชาย ละครเรื่องเงาะป่า

ABSTRACT

The objective of this research is to analyze the techniques and the choreography for the bathing and dressing dances of the male protagonists in the Thai classical dance theatre *Ngo Pa*. The two characters, *Somphla* and *Hanao*, both follow the dancing style of the dance master Mrs. Lamun Yamakhup, who has learned the choreography under the teaching of Mr. Weerachai Meebosup, a Thai classical dance expert at Bunditpatanasilpa Institute. The study indicates that the narrative choreography has three main characteristics: a dance vocabulary mimicking natural movements, a Thai classical dancing style and the accessories consist of a blowgun and a quiver. The dancer follows the lyrics to mime movements, which convey the meaning of the different parts of the costume using four types of dance positions: primary, secondary, connecting and repeated. The lyrics describe the actions of bathing and dressing of the male protagonists according to the way of life of the negrito people. For the *Somphla* character, the music Long Song Mon is used. As for the *Hanao* character, it is the music Long Song Thon.

The dance techniques consist of various theories, such as a visual art aesthetic and a combination of different movements from the male, demon and monkey roles. This original

amalgam provides a different feeling to the audience. The emotional expression through the face, eyes and gestures are all techniques used by the dancer, which give both dance performances a even better sense of exquisite beauty and perfection.

Keywords: dance technique, choreography, dressing and bathing, male protagonists, drama *Ngo Pa*

1. ความเป็นมาของปัญหา

การรำอาบน้ำแต่งตัวในการแสดงนาฏศิลป์ไทยถือว่าการแสดงลีลาและกระบวนรำเพื่ออวดฝีมือของผู้แสดงที่นิยมนำมาสอดแทรกไว้ในการแสดงโขน และการแสดงละครประเภทต่าง ๆ ในบางเรื่องอาจจะไม่พบบทบาทการรำอาบน้ำแต่งตัว แต่สำหรับการแสดงละครในจะเห็นว่าในทุกเรื่องจะมีบทบาทน้ำแต่งตัว ส่วนการแสดงละครนอกนั้นเนื่องด้วยลักษณะการแสดงมุ่งเน้นการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว สนุกสนาน และตลกขบขัน มิได้มุ่งเน้นที่ความประณีตในการรำรำที่อ่อนช้อย นุ่มนวล บทอาบน้ำแต่งตัวในการแสดงละครนอกจึงเป็นไปอย่างรวบรัด ไม่พรรณนาละเอียดมากนัก (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2533)

การรำอาบน้ำแต่งตัวในนาฏกรรมส่วนมากมักจะปรากฏขึ้นในตอนที่ตัวละครสำคัญจะกระทำการกิจสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ก่อนออกเดินทางไม่ว่าระยะใกล้หรือไกล ก่อนออกสงคราม ก่อนเข้าเฝ้ากษัตริย์ ผู้เป็นใหญ่หรือเจ้าเมือง ก่อนปลอมตัว ก่อนเข้าหานาง ก่อนเข้าพิธีสำคัญ เป็นต้น ตัวละครที่มีการรำอาบน้ำแต่งตัวส่วนมากจะเป็นกษัตริย์ หรือตัวละครที่มีฐานันดรสูงศักดิ์ แต่พบว่ามีสิ่งแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นในบทวรรณกรรมของไทยเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องเงาะป่า แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวเงาะป่าที่เป็นเพียงสามัญชนธรรมดา ทั้งยังทรงสอดแทรกบทบาทการอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องนี้ถึง 2 ตัวละครคือ ชมพลาอาบน้ำแต่งตัวก่อนไปปล้ำหับและฮเนาอาบน้ำแต่งตัวก่อนเข้าพิธีแต่งงาน

การอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและฮเนา ตามบทพระราชนิพนธ์พรรณนาถึงเครื่องแต่งกายตามชาติพันธุ์ของตัวละคร เช่น มั่นนี้ เลาะเตี้ยะ มาลัยฮาปอง เป็นต้น ถือได้ว่ามีการแต่งกายเสมือนจริง (Realistic) มิได้แต่งกายวิจิตรหรูหราตามแบบเครื่องยศเครื่องทรงของกษัตริย์เหมือนวรรณกรรมที่มีมาก่อน ละครเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่แปลกตาจากละครเรื่องอื่น ๆ เรื่องเงาะป่าได้จัดแสดงในรูปแบบของละครครั้งแรกใน พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแสดงในงานขึ้นพระที่นั่งอัมพรสถาน โดยสันนิษฐานว่าหม่อมเพื่อน บุนนาค (หม่อมละครสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์) คงได้รับความไว้วางพระทัยให้เป็นตัวละครเอกของเรื่องเงาะป่า (สุรัตน์ จงดา, 2562)

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก จัดการแสดงละครเรื่องเงาะป่าที่วังเพ็ชรบูรณ์ ได้เชิญหม่อมเพื่อน มาช่วยสอนและถ่ายทอดบทบาทการแสดงละครเรื่องเงาะป่า ซึ่งคุณครูมูล ยมะคุปต์ได้รับบทบาทการแสดงเป็นฮเนา และคงได้รับกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของฮเนาในครั้งนั้นด้วย ส่วนการรำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาถึงแม้ว่าคุณครูจะไม่ได้รับบทบาทตัวชมพลา แต่คุณครูมูลต้องจดจำท่ารำได้เป็นแน่ว่าที่คุณครูมูล ยมะคุปต์และคุณครูเฉลย สุขะวนิช เคยกล่าวไว้ว่า การฝึกหัดละครในสมัยก่อนไม่ว่าจะแสดงเป็นตัวละครใดก็ตามจำเป็นต้องจดจำท่ารำของละครอื่นให้ได้ด้วย ถ้าตัวละครไหนขาดครูจะเรียกซ่อมแทนก็ต้องรำได้ถ้าไม่ได้ก็ถูกไม่เรียวย (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2533) ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้จึงทำให้เชื่อได้ว่า คุณครูมูลคงต้องได้รับการถ่ายทอดการรำอาบน้ำแต่งตัวทั้งของชมพลาและฮเนาอย่างแน่นอน

ต่อมาภายหลังคุณครูมูล ได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและฮเนาให้แก่คุณครูอุดม อังศุธร ซึ่งกระบวนท่ารำทั้งสองชุดนี้ได้สืบทอดมายังอาจารย์วีระชัย มีป่อทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นรูปแบบที่เน้นท่าทางของเงาะที่สง่างามในรูปแบบนาฏศิลป์แท้ ๆ คล้ายกับเงาะในเรื่องสังข์ทอง และยังแฝงบุคลิกลักษณะของตัวพระที่มีความสง่างาม แต่ในปัจจุบันการแสดงละครเรื่องเงาะป่าได้จัดแสดงในรูปแบบละครโดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร จะนำเสนอการแสดงเรื่องเงาะป่าในรูปแบบฉบับของท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ที่เน้นลีลาความเป็นมนุษย์ มิได้มีลีลาที่เน้นท่าทางของเงาะ อีกทั้งยังมีการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ชื่อชุดผดุงผายฮเนา แต่ไม่ปรากฏการรำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาในเพลงลงสรมอญ และการรำอาบน้ำแต่งตัวของฮเนาในเพลงลงสรโชนอยู่ในการแสดงด้วย (ขวลิต สุนทรานนท์, 2562) ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปได้พบเห็นแต่การแสดงในรูปแบบของท่านเป็น

ส่วนใหญ่ ทำให้กระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัว ชมพลาและฮเนาได้มีปรากฏให้พบเห็นได้ทั่วไป หรือเกือบจะสูญหายไป จากวงการนาฏศิลป์ไทยแล้ว ประกอบกับยังไม่มีสถาบันการศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทยได้นำกระบวนท่ารำดังกล่าวมา บรรจุไว้ในหลักสูตรอีกด้วย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนท่ารำและกลวิธีการรำอาบน้ำแต่งตัว ของชมพลาและฮเนา ในการแสดงละครเรื่องเงาะป่า โดยรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากอาจารย์วีระชัย มีบ่อทรัพย์ การแสดงทั้งสองชุดนี้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำไปสู่การวิจัยในเรื่องกลวิธีและกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชาย ในการแสดงละครเรื่องเงาะป่า เพื่อเป็นการฟื้นฟู กระบวน ท่ารำที่ขาดหายไปกลับมาประมวลให้เป็นระบบเพื่อให้ความรู้ทางภาคปฏิบัติได้ปรากฏขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถใช้เป็นเอกสารทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อศิลปิน ครู อีกทั้งบุคลากรที่สนใจด้านนาฏศิลป์ได้ใช้เป็นแนวทางในการแสดงและการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีและกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชาย คือชมพลาและฮเนา ในการแสดง ละครเรื่องเงาะป่า

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาเอกสารเชิงวิชาการ ตำรา บทละคร การสัมภาษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทุกแขนง และเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงข้อมูล และวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นหลักและแนวทางในการสังเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ โดยมีขั้นตอน และกระบวนการ ดำเนินการศึกษา ดังนี้

3.1 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเชิงวิชาการ ตำรา บทละคร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทุกแขนง

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

3.2.1 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้าน นาฏศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทยและดุริยางคศิลป์ไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ

3.2.2 การศึกษาจากวิดีโอทัศน์

3.2.3 ดำเนินการรับการถ่ายทอดท่ารำการอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและฮเนา จากอาจารย์วีระชัย มีบ่อทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สาขาโขนพระ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.2.4 การบันทึกภาพ

3.3 วิเคราะห์ข้อมูล

3.4 ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

3.5 รายงานผลการศึกษา

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษากลวิธีและกระบวนท่ารำการอาบน้ำแต่งตัวทั้งสองชุดนี้ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.1 การแบ่งช่วงการแสดงและกระบวนท่ารำหลัก ท่ารำขยาย ท่าเชื่อมและท่ารับ

การรำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลา แบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกใช้เพลงลงสรลงมอญ บรรยายบทการอาบน้ำแต่งตัวของชมพลา ช่วงที่สองเป็นเพลงเสมอเพื่อแสดงถึงการเดินทางออกจากที่อยู่ของตน กระบวนท่ารำหลักในการแสดงชุดนี้มีอยู่ 2 ท่า ท่ารำขยาย 7 ท่า ท่าเชื่อมในช่วงการร้องเอื้อนมีอยู่ 2 ลักษณะ และท่ารับ จะใช้ท่าโบก ด้วยการใช้ท่วงท่าด้านขวามือของผู้แสดง อุปกรณ์ที่ใช้คือบอเล และม้วนน้ำอาบประจํากายของชาวเงาะป่า

ส่วนการรำอาบน้ำแต่งตัวของฮเนา แบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกใช้เพลงต้นเข้มา้น เพื่อให้ ฮเนารำออกมาสู่กลางเวที ช่วงที่สองใช้เพลงลงสรลงมอญเพื่อบรรยายถึงการอาบน้ำแต่งตัวของฮเนา เมื่อรำจบในเพลง ลงสรลงมอญแล้วฮเนาจะไม่รำเข้าสู่หลังเวที เนื่องจากต้องรำชุดฉายต่ออีกหนึ่งเพลง อุปกรณ์ที่ใช้คือบอเล และม้วนน้ำ เช่นเดียวกันกับชมพลา กระบวนท่ารำหลักของฮเนามีทั้งหมด 5 ท่า ท่ารำขยาย 6 ท่า ท่าเชื่อมในช่วงการร้องเอื้อนมี

อยู่ 4 ลักษณะ และทำรับจะใช้ทำโบก ด้วยการปฏิบัติทางด้านซ้ายมือของผู้แสดง ซึ่งจะปฏิบัติทำรับในทำนองเอื้อน ในช่วงท้ายของแต่ละคำกลอน ยกเว้นช่วงท้ายของคำกลอนที่ว่า “เป็นนาศิกระหนกวิหคหงส์” จะปฏิบัติทางด้านขวามือของผู้แสดง

4.2 การรำอาบน้ำแต่งตัวทั้งสองชุดนี้เป็นการรำตีบทตามคำร้องมีกระบวนท่ารำตีบท 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

(1) กระบวนท่ารำตีบทที่เลียนแบบมาจากท่าทางธรรมชาติ ที่แสดงถึงการนำน้ำขึ้นมาชำระล้างร่างกาย ด้วยการใช้นิ้วชี้ขึ้นมามีน้ำขึ้นมามี

รูปที่ 1-2 แสดงกระบวนท่ารำตีบทที่เลียนแบบมาจากท่าทางธรรมชาติ
ที่มา : ผู้วิจัย

(2) กระบวนท่ารำตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย เป็นท่ารำที่มาจากท่ารำเดิมที่มีอยู่เดิมในแม่บทใหญ่มาใช้ในการสื่อความหมายตามคำร้อง 6 ท่า และกระบวนท่ารำประกอบทำนองดนตรี 3 ท่า

รูปที่ 3 แสดงท่ารำแม่บทใหญ่
ที่มา : กรมศิลปากร, 2510

รูปที่ 4 แสดงท่าเป็นนาศิ
ที่มา : ผู้วิจัย

(3) กระบวนท่ารำที่ใช้ประกอบการแสดง กระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและสเนา จะพบกระบวนท่ารำที่ใช้เน้นถึง “มันนี่” เป็นกระบวนท่าที่มีลักษณะเฉพาะ ด้วยการใช้นิ้วชี้ทั้งสองข้างที่กระบอกมันนี่ ส่วนขาจะใช้ท่าหย่อง ถือเป็นท่าเฉพาะของการรำทั้งสองชุดนี้ที่ไม่ปรากฏพบในการรำชุดอื่น ๆ อีกทั้งกระบวนท่ารำที่ใช้บอเลาพบว่าตัวละครชมพลาจะถืออาวุธชนิดนี้ประกอบการรำแต่จะใช้ในช่วงต้นก่อนการรำอาบน้ำแต่งตัวและใช้ในช่วงท้ายเมื่อรำอาบน้ำแต่งตัวเสร็จแล้วจะออกเดินทางไปตามจุดประสงค์ของตน ส่วนสเนาจะถือบอเลาในช่วงต้นของการแสดงแล้ววางลงกับพื้นเพื่อแสดงการอาบน้ำแต่งตัว เมื่อเสร็จสิ้นการอาบน้ำก็จะถือบอเลาประกอบการรำอีกครั้งจนจบกระบวนท่ารำลงสร้ง แล้วต่อด้วยการรำอุ้ยฉลุยอีกเพลงหนึ่ง

รูปที่ 5-6 แสดงกระบวนท่ารำที่ใช้อุปกรณ์การแสดง
ที่มา : ผู้วิจัย

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและฮเนากับกระบวนท่ารำของเจ้าเงาะในเพลงกลมเงาะ พบว่ามีกระบวนท่ารำที่คล้ายกันตัวอย่างเช่น การควงอาวุธ และการถืออาวุธลงหย่อง

รูปที่ 7 การควงบอเลาของฮเนา
ที่มา : ผู้วิจัย

รูปที่ 8 การควงพลองของเจ้าเงาะ
ที่มา : ธนบัตร เอี่ยมสอาด, 2562

รูปที่ 9 การควงบอเลาของฮเนา
ที่มา : ผู้วิจัย

รูปที่ 10 การควงพลองของเจ้าเงาะ
ที่มา : ธนบัตร เอี่ยมสอาด, 2562

4.3 ลักษณะของการใช้ร่างกายในการออกลีลาท่ารำ พบว่ามีการใช้ศีรษะ ลำตัว การกอดเอว กอดไหล่ และพบการเคลื่อนไหวร่างกายในส่วนต่าง ๆ ไปพร้อมกัน นอกจากนี้การใช้มือและแขน มีการใช้มือจีบ มือตั้งวง ตะแคงมือ มือชี้ และมือแบคว่ำ ทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับกัน เมื่อวิเคราะห์กระบวนท่ารำตามหลักทฤษฎีทัศนศิลป์ เช่น เส้น ในการแสดงกระบวนท่ารำของชมพลาและฮเนาพบว่าหลักทฤษฎีทัศนศิลป์ในเรื่องเส้น เป็นองค์ประกอบในกระบวนท่ารำ ทั้งเส้นนอน เส้นตั้ง เส้นขนาน เส้นโค้ง และเส้นสองเส้นประชิดกันเป็นมุมฉาก ส่วนรูปทรง พบกระบวนท่ารำที่มีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม และวงกลม ตัวอย่างเช่น

เส้นโค้ง ได้แก่ ท่ากระหนก ลักษณะของช่วงแขนที่ดูเป็นเส้นโค้ง คือ มือทั้งสองตั้งวงกลาง ด้านข้างลำตัว

รูปที่ 11 แสดงท่ารำแนวเส้นโค้ง
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปทรงวงกลม ได้แก่ ท่าเวี๋ยวง คือ เมื่อดูเฉพาะช่วงแขนทั้งสองข้าง จะเห็นว่าวงแขนเป็นวงกลม คือ มือทั้งสองทำมือชี้คว้ามือลง งอแขนเป็นวง

รูปที่ 12 แสดงท่ารำรูปทรงวงกลม
ที่มา: ผู้วิจัย

4.4 หากพิจารณากระบวนการท่ารำอาบน้ำแต่งตัวตัวละครเอกฝ่ายชายทั้งสองชุด ด้วยทฤษฎีการเคลื่อนไหวร่างกาย ในด้านสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะ พบว่า

(1) ความเร็ว (Speed) การใช้ความเร็วในกระบวนการท่ารำอาบน้ำแต่งตัวจะเห็นได้จากกระบวนการท่ารำของฮเนาในท่าเวี๋ยวง ที่ผู้แสดงต้องวิ่งทำเป็นวงกลมเลขแปดในช่วงทำนองเพลงที่กำหนด แล้วกลับมาทำท่าหนึ่ง

(2) พลังหรือกำลังของกล้ามเนื้อ (Power) การใช้พลังของผู้แสดงในการออกลีลาท่ารำ เมื่อดูจากภายนอกแล้วเหมือนกับว่าผู้แสดงไม่ได้ออกกำลังมากนัก แต่ความจริงผู้แสดงจะต้องใช้พลังภายในร่างกายมาก เพื่อให้ลีลาท่ารำออกมาอย่างมั่นคง แข็งแรง เช่น การยืดกระทบแล้วหย่อง การเก็บ

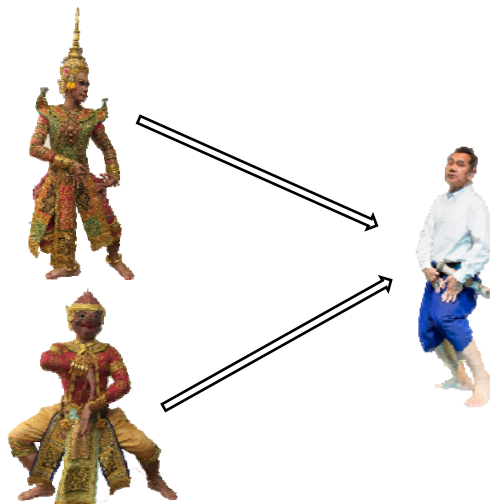
(3) ความแคล่วคล่องว่องไว (Agility) ในการรำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลจะเห็นได้จากการทำท่าหนึ่งแล้วหมุนตัวอย่างรวดเร็วแล้วกลับมาทำท่าหนึ่งอีกครั้ง ในคำร้องที่ว่า “ซึกกลับบังขามิตสนิทยา” ส่วนกระบวนการท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของฮเนาจะเห็นได้จากกระบวนการท่ารำที่ผู้แสดงใช้เท้าด้วยการเตะเล่นเท้าตามจังหวะเพลง

(4) การทรงตัว (Balance) คือ การทรงตัวที่ดีของผู้แสดงที่ต้องมีการจัดตำแหน่งของร่างกายให้สวยงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย และเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้แสดงด้วย ลีลา ท่ารำจึงจะออกมาอย่างสวยงาม กระบวนการท่ารำที่ผู้แสดงต้องทรงตัวโดยการยืนด้วยขาข้างเดียวอย่างมั่นคง ผู้แสดงจะต้องรักษาสมดุลของร่างกายโดยต้องยืนให้มั่น ไม่เอนเอนไปมาหรือเสียหลักก่อนที่จะเปลี่ยนท่ารำ

(5) การประสานสัมพันธ์ (Coordination) ในการออกลีลาท่ารำของการแสดงทั้งสองชุด ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่างๆ ที่มีระบบการทำงานที่สอดคล้องสัมพันธ์กันทำให้เกิดกระบวนการท่ารำที่สวยงาม

(6) เวลาปฏิกิริยา (Reaction Time) เป็นการออกลีลาท่ารำในการรำอาบน้ำแต่งตัวของ 2 ชุดนี้ ตามสิ่งกระตุ้นที่ผู้แสดงได้รับ คือ เนื้อร้อง และทำนองเพลง ที่ไปกระตุ้นให้ประสาทสัมผัสของผู้แสดงออกลีลาท่ารำได้อย่างรวดเร็วตรงตามจังหวะ หรือทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ไม่บอดจังหวะ”

4.5 ท่ารำที่มีการผสมผสานลีลาท่าทางของตัวพระ ตัวยักษ์ และตัวลิง ตัวพระพบการใช้เหลี่ยมขา การตั้งวง การลักคอ การกอดเอว การกอดไหล่ การแตะเล่นเท้า การเดิน เป็นต้น ตัวยักษ์ พบเพียงการรื้ออาบน้ำแต่งตัวของชมพลา ในช่วงท้ายเพลงเสมอคือท่าขึ้น และตัวลิง จะพบท่าเก็บที่มีเพียงการรื้ออาบน้ำแต่งตัวของฮเนาที่มีการใช้ท่าเก็บต่อจากการแตะเล่นเท้าทุกครั้ง จำนวน 8 ครั้ง ในกระบวนท่ารำของชมพลาไม่พบการใช้ท่าเก็บ ส่วนท่าหย่อง ซึ่งเป็นท่ารำที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การรื้ออาบน้ำแต่งตัวทั้งสองชุดนี้แตกต่างจากการรื้ออาบน้ำแต่งตัวชุดอื่น ๆ จนเกิดเป็นท่าเฉพาะตัวของการรำทั้งสองชุดนี้ พบท่าหย่องในกระบวนท่ารำของชมพลา จำนวน 3 ครั้ง และฮเนา จำนวน 8 ครั้ง

รูปที่ 13 แสดงการผสมผสานกระบวนท่ารำตัวพระและตัวลิง
ที่มา: ผู้วิจัย

4.6 ทิศทางการเคลื่อนไหวของผู้แสดง ช่วยให้ผู้แสดงได้ออกลีลาท่ารำและกลมเม็ดเด็ดพรายของตน จนทำให้เกิดความสวยงามและความสมบูรณ์ในการแสดงมากยิ่งขึ้น พบว่ามีทิศทางการเคลื่อนไหว 8 ลักษณะ ได้แก่ การเดิน เข้าหาคนดู การถอยหนีคนดู การเคลื่อนที่ขนานคนดู การเคลื่อนที่ทแยงมุม การวนเป็นวง การฉวัดเฉวียน การยกสูง และการกอดต่ำ

4.7 การแสดงออกทางอารมณ์ ในการแสดงทั้งสองชุดนี้เป็นการรำที่มีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันก็จริงแต่อารมณ์ของตัวละครทั้งสองนี้จะคล้ายกันอยู่มาก กล่าวคือ เป็นการอาบน้ำแต่งตัวก่อนจะไปหาผู้หญิงที่ตนรัก ผู้แสดงจึงมีความกรุ้มกริ่ม ดีใจ แสดงออกผ่านทางสายตาที่เรียกว่า “ยิ้มในตา”

4.8 ความแตกต่างของการรื้ออาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและฮเนา พบว่าตัวละครทั้งสองมีกระบวนท่ารำที่แสดงถึงการอาบน้ำแต่งตัวที่คล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันด้วยทำนองเพลงที่ใช้ในการรำ กล่าวคือ ฮเนา ใช้ทำนองเพลงลงสรโทน ที่มีความละเมียดละไมด้วยทำนองเอื้อน ส่วนมากใช้กับตัวละครบทบาทพระเอก หรือตัวละครที่ต้องการแสดงความนุ่มนวลอ่อนหวาน เจ้าสำอาง ซึ่งการรำลงสรโทนของฮเนาเป็นการรำเพื่อจะไปเข้าพิธีแต่งงาน จึงต้องมีความละเมียดละไม เจ้าสำอางอยู่ในที่ ส่วนชมพลาใช้ทำนองเพลงลงสรมอญที่มีทำนองเอื้อนน้อย มีจังหวะค่อนข้างเร็ว ส่วนมากใช้กับละครที่เป็นยักษ์ แต่ด้วยชมพลาเป็นตัวละครที่มีลักษณะที่เข้มแข็ง ซึ่งซัง คล่องแคล่ว มีความเก่งกล้าสามารถล่าสัตว์ป่าได้ดี และมีบทบาทคล้ายกับตัวร้าย ดูจากการที่ชมพลาใช้เล่ห์กลไปลักพาล่าหับมาจากฮเนาในวันแต่งงาน (สุพษรินทร์ วัฒนพณัฐ, 2561)

5. การอภิปรายผล

จากการศึกษาท่วงท่าและกระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชาย ในการแสดงละครเรื่องเงาะป่า ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 กระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเงาะป่าทั้งสองชุดนี้เป็นการรำ ตีบทตามคำร้องเพื่อสื่อความหมายของเครื่องแต่งกายในแต่ละชั้น ด้วยการใช้มือจับและมือตั้งวงแทนเครื่องแต่งกายที่กล่าวถึง

โดยร้อยเรียงท่ารำทุกท่าด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดลีลาของท่ารำที่สวยงาม กลมกลืนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณพินี สุขสม (2545) ศึกษาเรื่อง “ลงสรงโทน : กระบวนท่ารำในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนท่ารำลงสรงโทนเกิดขึ้นจากการตีบทตามบทร้อง โดยใช้มือจับและมือตั้งวางแทนเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ การแปลความหมายของบทร้องแต่ละคำ แล้วใส่ท่ารำตามความหมายนั้น จากนั้นจึงนำท่าเชื่อมมาใช้ในการร้อยเรียงท่าเพื่อให้ท่ารำมีความต่อเนื่องได้ลีลาที่งดงาม

5.2 กระบวนท่ารำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเงาะป่าทั้งสองชุดนี้มีการผสมผสานลีลาท่ารำของตัวละคร ตัวยักษ์ และตัวลิง รวมไว้ด้วยกันจนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของการแสดง และกระบวนท่ารำที่ใช้อุปกรณ์การแสดงมีความคล้ายคลึงกับท่ารำของเงาะป่า ในเพลงกลมเงาะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย จันทร์สุวรรณ (2556) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์กระบวนท่ารำอุชฌายฮเนา ตามรูปแบบละครวังสวนกุหลาบ” ผลการศึกษาพบว่า ท่ารำของตัวเงาะมีลักษณะผสมผสานระหว่าง ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวลิง ทำให้มีท่าทางเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และกระบวนท่ารำของฮเนามีส่วนที่เหมือนท่ารำของเงาะป่าในสังข์ทอง

5.3 กลวิธีการรำด้วยการแสดงออกทางอารมณ์ ในการรำอาบน้ำแต่งตัวของชมพลาและฮเนาเป็นการรำที่มีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันก็จริงแต่อารมณ์ของตัวละครทั้งสองนี้จะคล้ายกันอยู่มาก กล่าวคือ เป็นการอาบน้ำแต่งตัวก่อนจะไปหาผู้หญิงที่ตนรัก ผู้แสดงจึงมีความขรึมกริมน่าดู แสดงออกผ่านทางสายตาที่เรียกว่า “ยิ้มในตา” สอดคล้องกับทฤษฎีนาฏยศาสตร์ ของภรตมุนี ความว่า อธิบายที่ 6 ข้อที่ 54 ศฤงคารส ย่อมเกิดขึ้น ด้วยการชองเสพฤดู (หมายถึงฤดูฝน) ทัดทรงพวงมาลัย ลูกพวงของหอม การแต่งตัว ขบรื้อ กายกอลอน ไปเที่ยวและอยู่ในสวนอุทยานและอธิบายที่ 6 ข้อที่ 55 การแสดงศฤงคารสนั้น ผู้แสดงพึงแสดงโดยทำหน้าตาให้ผ่องใส แซ่มชื่น ยิ้มแย้ม ทำตาชมดชม้อย ยกคิ้วหลิวตา ทำจริตกริยาแซ่มซ้อย ทำท่าทางงดงาม และพูดจาอ่อนหวาน เป็นต้น (แสง มนวิฑูร, 2541)

5.4 กลวิธีการรำด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกาย คือ การใช้ความเร็ว พลังหรือกำลังของกล้ามเนื้อ ความคล่องแคล่วว่องไว การทรงตัว การประสานสัมพันธ์ เวลาปฏิกริยา ในการรำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเงาะป่า สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการเคลื่อนไหวของสมาคมสุขศึกษาพลศึกษา สันทนการและการเดินรำแห่งสหรัฐอเมริกา (สุพิตร สมานิต และคณะ, 2555) ที่มีความสอดคล้องกับการรำอาบน้ำแต่งตัวของทั้งสองชุด คือ กระบวนท่ารำที่ต้องใช้ความเร็วในการวิ่ง การใช้พลังหรือกำลังของกล้ามเนื้อจากภายในของผู้แสดงในการออกลีลาท่ารำ ความคล่องแคล่วว่องไวของผู้แสดงในการเปลี่ยนทิศทางการรำอย่างรวดเร็ว การทรงตัวในการยืนด้วยขาข้างเดียว การประสานสัมพันธ์ของร่างกายในการออกลีลาท่ารำให้กลมกลืนกัน และเวลาปฏิกริยาเป็นการรำที่ตรงตามจังหวะและคำร้อง

5.5 กลวิธีการรำด้วยการใช้ทิศทางการเคลื่อนไหว พบว่ามีทิศทางการเคลื่อนไหว 8 ลักษณะ ได้แก่ การเดินเข้าหาคนดู การถอยหนีคนดู การเคลื่อนที่ชนานคนดู การเคลื่อนที่ทแยงมุม การวนเป็นวง การฉวัดเฉวียน การยกสูง และการกดต่ำ เพื่อเป็นการแสดงกระบวนท่ารำในทิศทางที่แตกต่างกันให้เกิดความสวยงาม มีความสอดคล้องกับหลักการใช้ทิศทางการเคลื่อนที่ของผู้แสดงของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่ว่าการเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ ของผู้แสดงไปยังอีกจุดหนึ่ง การเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ กัน ย่อมให้ความรู้สึกแก่คนดูแตกต่างกันด้วย โดยอาศัยมุมมองคนดูเป็นหลัก ในทางนาฏศิลป์ไทย นอกจากการแสดงกระบวนท่ารำแล้วการเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ ของผู้แสดงย่อมทำให้เกิดความสวยงามและความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งการเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ ของผู้แสดงยังช่วยให้ผู้แสดงได้ออกลีลาท่ารำ และกลมเม็ดเด็ดพรายของตน

การรำอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเงาะป่าทั้งสองชุดนี้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยเครื่องแต่งกายตามชาติพันธุ์ อีกทั้งกระบวนท่ารำที่มีกลวิธีการรำต่าง ๆ ทำให้การแสดงเกิดความสวยงามและความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ด้วยภูมิปัญญาของโบราณจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่ท่านได้สร้างสรรค์ เพื่อที่จะถ่ายทอดงานศิลปะที่วิจิตรงดงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. 2510. ตำราฟ้อนรำ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางยวง อังคสิงห์. พระนคร: กรมศิลปากร.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. 2533. ลงสรง-ทรงเครื่อง อลังการแห่งปราณคตของละครรำ. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 12(1), น. 12-36.
- ชลิต สุนทรานนท์. (2562, 23 เมษายน) นักวิชาการละครและดนตรีทรงคุณวุฒิ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. [สัมภาษณ์โดย กฤษณะ สายสุนีย์].
- ธนบัตร เอี่ยมสะอาด. 2562. “กลมเงาะ” ในการสอรับเฝ้าชมมาตรฐานทางด้านนาฏศิลป์ของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ค้นเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=1-ilfl4tZks&feature=share>
- วรรณพินิ สุขสม. 2545. ลงสรงโขน : กระบวนท่ารำในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย จันทร์สุวรรณ์. 2556. วิเคราะห์กระบวนท่ารำฉุยฉายฮเนา ตามรูปแบบละครวังสวนกุหลาบ. โครงการวิจัยสร้างสรรค์และจัดการความรู้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สุพัชรินทร์ วัฒนพันธุ์. (2561, 5 พฤศจิกายน) ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. [สัมภาษณ์โดย กฤษณะ สายสุนีย์].
- สุพิตร สมาชิกโต และคณะ. 2555. แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกาย. กรุงเทพฯ: สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2547. หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ จงดา. (2562, 27 มกราคม) ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. [สัมภาษณ์โดย กฤษณะ สายสุนีย์].
- แสง มนวิฑูร. 2541. นาฏยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

เพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)
PLANG NA PATH “TRA” IN VERSION OF TEACHER SAMRAN KERDPHOL
(NATIONAL ARTIST)

ปีติกร เทียนจีน¹ ดุษฎี มีป้อม²

PEETIKORN THIENJEEN¹, DUSSADEE MEEPOM²

^{1,2} สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Thai music graduate, Faculty of Music and Drama, Banditpatanasilpa Institute, Bangkok
flukerpeetikorn@gmail.com and dusdeepom@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล และศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล 11 เพลง ได้แก่ ตระบูชาพระตระพระคิวงเปิดโลก ตระพระพิฆเนศวรประทานพร ตระนาง (ตระมณโฑหุงน้ำทิพย์) ตระนวมินทรธิดาธิราช ตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ตระทูลกระหม่อมบริพัตร ตระพระบรมโอรสาธิราช ตระสมเด็จพระเทพรัตน ตระพระปัญจสิงขร และตระกระยาสังเวย การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ลูกศิษย์ของครูสำราญ เกิดผล ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติที่มาของเพลง ประพันธ์เพื่อใช้ในโอกาสพิธีไหว้ครู เถลิงพระเกียรติ และถวายพระพร 2) โครงสร้างของเพลง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเพลงที่เป็นหน้าทับ 4 ไม้อา จำนวน 5 เพลง ได้แก่ ตระบูชาพระ ตระพระคิวงเปิดโลก ตระนาง (ตระมณโฑหุงน้ำทิพย์) ตระพระปัญจสิงขร และตระกระยาสังเวย กลุ่มที่ 2 กลุ่มเพลงที่เป็นหน้าทับ 8 ไม้อา จำนวน 5 เพลง ได้แก่ ตระพระพิฆเนศวรประทานพร ตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ตระทูลกระหม่อมบริพัตร ตระพระบรมโอรสาธิราช และตระสมเด็จพระเทพรัตน กลุ่มที่ 3 กลุ่มเพลงที่มี 9 ไม้อา จำนวน 1 เพลง ได้แก่ ตระนวมินทรธิดาธิราช 3) บทบาทหน้าที่ของเพลง ใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู ดนตรีไทย และเฉลิมพระเกียรติ/ถวายพระพร 4) อัตลักษณ์ที่ปรากฏ 1) ส่วนวนการขึ้นต้นเพลง 2) ส่วนวนเพลงที่ครูสำราญ เกิดผล สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ 3) ส่วนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไป 4) ส่วนวนการลงจบเพลง

คำสำคัญ: โครงสร้างเพลง อัตลักษณ์ ครูสำราญ เกิดผล

ABSTRACT

This thesis had objectives to study the structures of songs Na Path "Tra" In Version of Teacher Samran Kerdphol and to study identities occurred in songs Na Path "Tra" In Version of Teacher Samran 11 songs include Tra Buchaphra, Tra Phrashivapeadlok, Tra Phrapikkanaspratarnphon, Tra Nang (Tra Monthohungnamthip), Tra Nawamintharathiraj, Tra Phramaehangphandin, Tra Toolkramhom Boribat, Tra Prabarummaorasathiraj, Tra Somdej Prathepparath, Tra Phra Punjasingkorn, and Tra Krayasungveuy. Be qualitative research methodology by collecting data from researches, related documents and interviewed students of teacher Samran Kerdphol. Found that 1) History of songs composed for teacher's respective, celebration and blessing occasions 2) structure of songs divided into 3 groups as 1. Na Tap 4 Mai La 5 songs include Tra Buchaphra, Tra Phrashivapeadlok, Tra Nang (Tra Monthohungnamthip), Tra Phra Punjasingkorn, and Tra Krayasungveuy. 2. Na Tap 8 Mai La 5 songs include Tra Phrapikkanaspratarnphon, Tra Phramaehangphandin, Tra ToolkramhomBoribat, Tra Prabarummaorasathiraj and Tra Somdej Prathepparath 3. Na Tap 9 Mai La 1 song include Tra Nawamintharathiraj. 3) Role of songs for Thai Music teacher's

respective and celebration royal honest/ salute ceremony .4) Occurred identities 1. Beginning song idioms. 2. New song idioms created by teacher Samran Kerdphol. 3. General of Na Path song idioms. 4. Ending of the song.

Keywords: Structures of songs, Identities, Teacher Samran Kerdphol

1. ความเป็นมาของปัญหา

ดนตรีไทยนั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อกาลเทศะวิภาค (Demarcation) เป็นสำคัญ เช่น พระฉันทดาหาร ปี่พาทย์ บรรเลงเพลงฉิ่งพระฉันท เป็นต้น อย่างไรก็ตามดนตรีไทยก็ได้เลือนหายไปในกาลจืดจาง ดังปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย “เพลงตระ” จัดเป็นเพลงประเภทเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง ที่มีจังหวะหน้าทับเฉพาะกำกับประกอบทำนองเพลง (ไม้เดิน-ไม้ลา) เช่น ตระพระพิฆเนศประทานพร (8 ไม้ลา) “...สำนวนเพลงตระ กลุ่มเสียงกระชั้นถี่ ช่วงระดับเสียงในฆ้องวงใหญ่ลูกที่ 5 -13 วิธีบรรเลงรัวคู่สอง ประโยคถาม-ตอบ ประโยคเท้าเชื่อม ประโยคขึ้นจังหวะ หน้าทับตระ ไม้เดิน-ไม้ลา และเพลงรัวท้ายเพลงตระ...” (นัฐพงศ์ โสวัตร, 2538: 78-79)

พิชิต ชัยเสรี กล่าวถึงลักษณะจำเพาะของเพลงตระไว้ในหนังสือสังคีตศิลป์ในสาส์นสมเด็จ เล่ม 2 ความว่า

“ 1) มีสำเนียงทำนองเป็นเพลงไทยมักไม่ปรากฏสำเนียงภาษาต่างชาติ 2) มีลักษณะเป็นเพลงดำเนินทำนองไม่มีลูกล่อลูกขัด และการเลื่อมทำนอง 3) มีเอกลักษณ์ด้านการประดิษฐ์ทำนองหน้าทับกลองเป็นระเบียบวิธีจำเพาะในแต่ละเพลง 4) กระสวนทำนองการประพันธ์ไม่อิง หรือไม่สามารถเทียบคล้ายเพลงไทยเพลงอื่น 5) ท่วงที ลีลาของบทเพลงมักมีลักษณะคาบลูกคาบดอก ไม่ย่นสำนวนเพลงในท่วงลีลาเดิม ๆ ซ้ำ ๆ และมักมีจุดเด่น หรือทำนองเฉพาะในแต่ละช่วงรวมทั้งมีลักษณะกระสวนทำนองสง่าผ่าเผย 6) สำนวนทำนองลีลาที่สื่ออารมณ์เพลงให้ครั่นคร้าม รู้สึกถึงการเน้นทำนองในแต่ละจังหวะให้มีเอกลักษณ์ที่งดงาม มีความประณีตในการเรียงร้อยสำนวนเพลง และเมื่อฟังตลอดทั้งเพลงในแต่ละเพลงจะพบว่าทำนองของเพลงตระสามารถโน้มน้าว หรือจูงใจให้ผู้ฟังเกิดสมาธิหรือทำให้เกิดอารมณ์แว่นแฉ่งได้อย่างหนึ่งจนจบเพลง”

(พิชิต ชัยเสรี, 2555: 138)

สำนักพาทย์โกสัล ถือเป็นสำนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงมาแต่อดีต หนึ่งในความโดดเด่นของสำนักพาทย์โกสัลคือเพลงหน้าพาทย์ ซึ่งบรรจุในสำนักพาทย์โกสัล เช่น ครูทองดี ชูสตัย เป็นผู้ประพันธ์เพลงหน้าพาทย์ และใช้ยึดถือปฏิบัติกันภายในสำนัก “...ครูทองดี ชูสตัย ท่านเป็นครูรุ่นอาวุโสที่ถึงพร้อมทางดนตรีไทยมากท่านหนึ่งของในสมัยนั้น ท่านได้สืบทอดเพลงเก่ามาแต่อดีต อีกทั้งท่านยังมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในเรื่องของเพลงหน้าพาทย์ในตลอดช่วงชีวิต...” (พรชัย ผลนิโครธ, 2561: 39) เมื่อองค์ความรู้ภายในสำนักเกิดขึ้นอย่างชัดเจน จึงนำไปสู่การสืบทอดระหว่างครูกับลูกศิษย์ภายในสำนัก และนอกสำนัก บ้านพาทย์รัตน (บ้านใหม่ทางกระเบน) เป็นสำนักพาทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีชื่อเสียง และวงพาทย์นี้ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้มาจากสำนักพาทย์โกสัล โดยครูสำราญ เกิดผล ผู้เป็นหัวหน้าวงพาทย์บ้านพาทย์รัตนในขณะนั้นเป็นผู้รับการสืบทอด

“วงพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน” เป็นวงพาทย์ที่มีชื่อเสียงวงหนึ่งในจังหวัดอยุธยา เป็นวงพาทย์อิสระที่ใช้ความรู้ความสามารถทางดนตรีในการประกอบอาชีพ ในช่วงแรกเริ่มนั้น วงพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบนได้เริ่มก่อร่างสร้างตัวในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดย “นายวน เกิดผล” การสืบทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ นั้นเป็นการสืบทอดกันภายในบ้านอย่างระบบเครือญาติ นายวน เกิดผล ซึ่งนอกจากเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวงพาทย์ ท่านยังเป็นผู้ก่อตั้งคณะหนังใหญ่ แตรวง ลีเก อังกะลุง และเพลงพื้นบ้านภายในตระกูลเกิดผลเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว”

(ปัญญาพาทย์รัตน, 2555: 14)

ครูสำราญ เกิดผล ท่านถูกหล่อหลอมวิชาการดนตรีไทยจากครูดนตรีชั้นครูหลายท่านตั้งแต่เยาว์วัย เช่น ครูเพชร จรรย์นาญ ครูเทียบ คงลายทอง ครูเทวประสิทธิ์ พาทย์โกศล ครูช่อ สุนทรวาทิน ครูฉัตร สุนทรวาทิน ครูอาจ สุนทร ครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ เป็นต้น ครูสำราญ เกิดผล นับว่าเป็นผู้แตกฉานดนตรีไทย มีความรอบรู้ในทั้งทฤษฎี และปฏิบัติ ท่านเป็นผู้มีชื่อเสียง และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมดนตรีไทย อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีต่อวงการดนตรีไทยอีกด้วย ท่านได้สร้างสรรค์ประพันธ์เพลงไทยไว้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงหน้าพาทย์ เช่น เพลงตระนวมินทรราชราช เพลงตระพินเนศประทานพร ตระพระศิวะเปิดโลก เป็นต้น ท่านมีทุนความรู้ด้านการประพันธ์เพลงจากครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ ครูอาจ สุนทร ทำให้ท่านเข้าใจโครงสร้าง และมีความรู้ด้านแนวทางการประพันธ์เพลงไทยเป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาโครงสร้างเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)
- 2.2 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการศึกษาปรากฏการณ์ และระเบียบแบบแผนจากภาคสนาม อีกทั้งใช้แนวคิดด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เนื้อหาของ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปัญญรัตน์ ตลอดจนการใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์ของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ อีกทั้งใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ของ สจัด ภูเขาทอง โดยผู้วิจัยได้ทำการติดต่อเบื้องต้นกับครูดนตรีไทยในสำนักพาทย์รัตน ได้แก่ ครูวิเชียร เกิดผล ครูเรืองศักดิ์ สุขเสียงศรี ครูวิฑูรย์ อรรถกฤษณ์ ครูสุวัฒน์ อรรถกฤษณ์ ครูพรชัย ผลนิโครธ และครูเกียรติศักดิ์ ดีซัง ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลระดับปฐมภูมิ เพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อการวิจัย ร่วมกับการเก็บข้อมูลขั้นทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความในวารสาร เอกสารต่าง ๆ สื่อวัสดุ โสตทัศน และสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลจากการศึกษาโครงสร้างเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) โดยสืบค้นแหล่งข้อมูลที่ได้รับคำแนะนำจากครูดนตรีไทยในสำนักพาทย์รัตน และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสาร สื่อวัสดุโสตทัศนและสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ซึ่งเป็นการศึกษาสำนวนที่โดดเด่น และเป็นลักษณะเฉพาะของครูสำราญ เกิดผล ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูดนตรีไทยในสำนักพาทย์รัตน และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบในการใช้สำนวนเพลงของครูสำราญ เกิดผล

ในการนี้ผู้วิจัยมีการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการเขียนพร้อมกับการบันทึกเสียงในขณะที่มีการสัมภาษณ์ พร้อมถอดข้อมูลเสียงบันทึกเป็นข้อความที่สามารถระบุ วัน เวลาในการสัมภาษณ์ได้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงได้ในภายหลัง จากนั้นผู้วิจัยทำการเรียบเรียงข้อมูลตามกระบวนการวิจัย วิเคราะห์ผลงาน และสรุปผลที่ได้จากการวิจัยพร้อมอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาโครงสร้างของเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล ผู้วิจัยพบว่า เพลงตระทั้ง 11 เพลง เป็นเพลงตระที่มีอัตราจังหวะ 2 ชั้นกำกับทุกเพลง มีหน้าทับใช้กำกับเพลงทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเพลงที่มีหน้าทับ 4 ไม้ลา พบจำนวน 5 เพลง คือ ตระบูชาพระ ตระพระศิวะเปิดโลก ตระนาง (ตระมนโตะหง่น้ำทิพย์) ตระพระปัญจสิงขร และตระกระยาสังเว

1	2	3	4				
ไม้เดิน				ไม้ลา			

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเพลงที่มีหน้าทับ 8 ไม้ลา พบจำนวน 5 เพลง คือ ตระพระพิฆเนศประทานพร ตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ตระทูลกระหม่อมบริพัตร ตระพระบรมโอรสาธิราช และตระสมเด็จพระเทพรัตน

1	2	3	4	5	6	7	8				
ไม้เดิน								ไม้ลา			

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเพลงที่มีหน้าทับ 9 ไม้ลา พบจำนวน 1 เพลง คือ ตระนวมินทราธิราช

1	2	3	4	5	6	7	8	9				
ไม้เดิน									ไม้ลา			

ผู้วิจัยยังพบอีกว่า กลุ่มเพลงที่มีบทบาทหน้าที่เพื่อใช้สำหรับรองรับในพิธีไหว้ครูมีทั้งสิ้น 6 เพลง ได้แก่ ตระบูชาพระ ตระพระพิฆเนศเปิดโลก ตระพระพิฆเนศประทานพร ตระนาง (ตระมณโฑหุงน้ำทิพย์) ตระพระปัญจสิงขร และตระกระยาสังเวย ส่วนกลุ่มเพลงที่มีบทบาทหน้าที่เพื่อใช้สำหรับเฉลิมพระเกียรติ หรือถวายพระพร มีทั้งสิ้น 5 เพลง ได้แก่ ตระนวมินทราธิราช ตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ตระทูลกระหม่อมบริพัตร ตระพระบรมโอรสาธิราช และตระสมเด็จพระเทพรัตนในการวิเคราะห์หัตถลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ดำรับครุสำราญ เกิดผล พบว่า เพลงตระทั้ง 11 เพลง ปรากฏหัตถลักษณ์ของความเป็นตัวตนของครุสำราญ เกิดผล ออกมายังสำนวนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกสำนวนออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. สำนวนการขึ้นต้นเพลง มีลักษณะการใช้มือห้องแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มสำนวน ได้แก่ 1) สำนวนการขึ้นต้นเพลงที่เป็นลักษณะการตีมือคู่ 4 และการตีมือคู่ 8 พบทั้งสิ้น 8 เพลง ได้แก่ ตระบูชาพระ ตระพระพิฆเนศเปิดโลก ตระพระพิฆเนศวรประทานพร ตระนาง (ตระมณโฑหุงน้ำทิพย์) ตระนวมินทราธิราช ตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ตระทูลกระหม่อมบริพัตร และตระกระยาสังเวย 2) สำนวนการขึ้นต้นเพลงที่เป็นลักษณะการตีแบ่งมือพบทั้งสิ้น 3 เพลง ได้แก่ ตระพระบรมโอรสาธิราช ตระสมเด็จพระเทพรัตน และตระพระปัญจสิงขร

ตัวอย่าง 1) สำนวนการขึ้นต้นเพลงที่เป็นลักษณะการตีมือคู่ 4 และการตีมือคู่ 8 ในเพลงตระนาง (ตระมณโฑหุงน้ำทิพย์)

มือขวา	- - - ม	- ร - ท	- - - -	- - - ท	ช - -	- ลท - ร	- ม - ร	- ท - ล
มือซ้าย	- - - ม	- ร - ท	- - - ท	- - - -	- ร - -	ช - - ร	- ม - ร	- ท - ล
ตะโพน	- - - -	- - - ต	- - - -	- - - ถ	- - - -	- - - ต	- - - ต	- - - ต
กลองทัด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ต
ฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ

ตัวอย่าง 2) สำนวนการขึ้นต้นเพลงที่เป็นลักษณะการตีแบ่งมือ ในเพลงตระสมเด็จพระเทพรัตน

มือขวา	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ช	- - - พ -	- - - -	- - - ช
มือซ้าย	- - - ม	- - - ร	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - มร	- - - ม	- - - ร
ตะโพน	- - - -	- - - ต	- - - -	- - - ถ	- - - -	- - - ต	- - - ต	- - - ต
กลองทัด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ต
ฉิ่ง	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ	- - - ฉิ่ง	- - - ฉับ

2. สำนวนเพลงที่ครุสำราญ เกิดผล สร้างสรรค์ขึ้นใหม่

จากการศึกษาค้นคว้า และเก็บข้อมูลสัมภาษณ์บุคคลที่ได้รับการสืบทอดเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ดำรับครุสำราญ เกิดผล บุคคลที่ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยต่างให้ความเห็นว่า สำนวนเพลงที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของครุสำราญ เกิดผล นั้นมีความโดดเด่นไม่เหมือนใคร และมีความแตกต่างอย่างชัดเจนในเพลงหน้าพาทย์ที่เป็นของเก่ามาแต่ก่อน ซึ่งเป็นสำนวนที่ครุสำราญ เกิดผล นำมาใช้ในการประพันธ์เพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทของสำนวนเพลงที่ครุสำราญ เกิดผล สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) การตีประคบบมือเป็นทำนองต่าง ๆ 2) การตีแบ่งมือเป็นสำนวนจาว 3) การตีแยกมือเป็นสำนวนจาว 4) การตีสะบัด และสะเดาะเป็นทำนองต่าง ๆ 5) การเลือกใช้สำนวนเพลงที่เป็นเสียงต่ำ 6) การเลือกใช้สำนวนเพลงเรื่อง

ตัวอย่าง 1) การตีประคมือเป็นทำนองต่าง ๆ ที่พบในเพลงตระกูลพระ ประโยคที่ 2

มือขวา	--- ร	---	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร
มือซ้าย	---	---	---	---	---	---	---	---
ตะโพน	---	---	---	---	---	---	---	---
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 2) การตีแบ่งมือเป็นสำนวนจาวที่พบในเพลงตระกูลระหม่อมบริพัตร ประโยคที่ 6

มือขวา	---	---	---	---	---	---	---	---
มือซ้าย	---	---	---	---	---	---	---	---
ตะโพน	---	---	---	---	---	---	---	---
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 3) การตีแยกมือเป็นสำนวนจาวที่พบในเพลงตระกูลสมเด็จพระเทพรัตน ประโยคที่ 5

มือขวา	---	---	---	---	---	---	---	---
มือซ้าย	---	---	---	---	---	---	---	---
ตะโพน	---	---	---	---	---	---	---	---
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 4) การตีสะบัด และสะเคาะเป็นทำนองต่าง ๆ ที่พบในเพลงตระกูลพระพิฆเนศวรประทานพร ประโยคที่ 5

มือขวา	---	---	---	---	---	---	---	---
มือซ้าย	---	---	---	---	---	---	---	---
ตะโพน	---	---	---	---	---	---	---	---
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 5) การเลือกใช้สำนวนเพลงที่เป็นเสียงต่ำที่พบในเพลงตระกูลพระแม่แห่งแผ่นดิน ประโยคที่ 2

มือขวา	---	---	---	---	---	---	---	---
มือซ้าย	---	---	---	---	---	---	---	---
ตะโพน	---	---	---	---	---	---	---	---
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 6) การเลือกใช้สำนวนเพลงเรื่องที่พบในเพลงตระกูลระหม่อมบริพัตร ประโยคที่ 4

มือขวา	---	---	---	---	---	---	---	---
มือซ้าย	---	---	---	---	---	---	---	---
ตะโพน	---	---	---	---	---	---	---	---
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

3. สำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไป ผู้วิจัยพบว่า ครูสำราญ เกิดผล นำสำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไป ที่เคยปรากฏมาก่อนในเพลงหน้าพาทย์ของเก่า หลากหลายสำนวนมาใช้เป็นองค์ประกอบสำหรับการประพันธ์เพลง โดยสำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไปที่พบสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) สำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไปที่เป็นลักษณะการตีคู่ 4 และการตีคู่ 8 2) สำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไปที่เป็นลักษณะการตีแบ่งมือ 3) สำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไปที่เป็นลักษณะการตีรัวคู่ 2

ตัวอย่าง 1) ส่วนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไปที่เป็นลักษณะการตีคู่ 4 และการตีคู่ 8 ที่พบในเพลงตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ประโยคที่ 10

มือขวา	--- ม	---	- ต - ต	---	- ม ฟ	- ล - ท	- ต - ท	- ล - ฟ
มือซ้าย	---	---	---	---	- ร -	- ล - ท	- ต - ท	- ล - ต
ตะโพน	- ต - ท	- ล - ต	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 2) ส่วนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไปที่เป็นลักษณะการตีแบ่งมือที่พบในเพลงตระสมเด็จพระเทพรัตน์ ประโยคที่ 4

มือขวา	---	---	- ม - ร	---	- ท -	- ล - ท	---	- ต - ร
มือซ้าย	---	---	---	- ต - ท	- ล -	---	- ล - ท	---
ตะโพน	---	---	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 3) ส่วนวนเพลงหน้าพาทย์ที่เป็นลักษณะการตีรวู้ 2 ที่พบในเพลงตระพระศิเวเปิดโลก ประโยคที่ 2

มือขวา	---	- ฟ -	---	- ม -	- ล -	---	---	---
มือซ้าย	---	- ม -	---	- ม -	- ล -	---	---	---
ตะโพน	---	- ต -	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

4. ส่วนวนการลงจบเพลง ส่วนวนการลงจบเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ดำรับครุสำราญ เกิดผล ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะส่วนวนการลงจบเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ของครุสำราญ เกิดผล แบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ส่วนวนการลงจบเพลงที่เป็นของเก่า พบทั้งหมด 5 เพลงได้แก่ ตระพระพิษณุประทานพร ตระนาง (ตระมณโฑหุงน้ำทิพย์) ตระพระบรมโอรสาธิราช ตระบูชาพระ และตระกระยางสังเว 2) ส่วนวนลงจบเพลงที่ครุสำราญ เกิดผลสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยส่วนที่เกิดขึ้นใหม่นั้น ไม่เคยปรากฏพบเห็นในเพลงหน้าพาทย์ที่เป็นของเก่า พบทั้งหมดจำนวน 6 เพลง ได้แก่ ตระพระศิเวเปิดโลก ตระนวมินทรราช ตระพระแม่แห่งแผ่นดิน ตระทูลกระหม่อมมบริพัตร ตระสมเด็จพระเทพรัตน์ และตระพระปณฺธุสังข

ตัวอย่าง 1) ส่วนวนการลงจบเพลงที่เป็นของเก่าพบในเพลงตระพระพิษณุประทานพร

มือขวา	---	- ท - ท	- ม - ร	- ท - ล	- ร - ท	- ล - ช	- ล - ช	---
มือซ้าย	---	---	- ม - ร	- ท - ล	- ร - ท	- ล - ช	---	- ช -
ตะโพน	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

ตัวอย่าง 2) ส่วนวนการลงจบเพลงที่ครุสำราญ เกิดผลสร้างสรรค์ขึ้นใหม่พบในเพลงตระสมเด็จพระเทพรัตน์

มือขวา	---	- ม - ฟ	- ม - ฟ	- ช - ล	---	- ล - ท	- ล - ท	- ต - ร
มือซ้าย	- ร -	---	- ม - ฟ	- ช - ล	- ช -	---	- ล - ท	- ต - ร
ตะโพน	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต	- ต - ฟ	- ต - ต
กลองทัด	---	---	---	---	---	---	---	---
ฉิ่ง	---	---	---	---	---	---	---	---

4. การอภิปราย และสรุปผล

จากการศึกษาโครงสร้างเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ดำรับครุสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) สามารถสรุปได้ว่า โครงสร้างเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ดำรับครุสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) มีแบบแผนโครงสร้างของเพลงตระคอยกำกับอย่างสมบูรณ์ ได้แก่ ทำนองหลักของเพลงตระ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงตระ (ไม้เดิน-ไม้

ลา) ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเพลงที่มีหน้าทับ 4 ไม้ลา 2) กลุ่มเพลงที่มีหน้าทับ 8 ไม้ลา 3) กลุ่มเพลงที่มีหน้าทับ 9 ไม้ลา ส่วนอัตราจังหวะที่ใช้กำกับเพลงตระทั้ง 11 เพลงนั้น คืออัตราจังหวะ 2 ชั้นทุกเพลง

โครงสร้างของเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล มีหลักการเดียวกันกับครูโบราณ คือ ยึดถือแบบแผนของโครงสร้างเพลงตระ ที่มีจังหวะหน้าทับกำกับเป็นสำคัญ ครูสำราญท่านจะให้ความสำคัญต่อโครงสร้างเพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงตระ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายถึงโครงสร้างเพลงตระให้ครูของนั้รพงศ์ โสวัตร (2538: 14-18) กล่าวว่า “...โครงสร้างของเพลงตระให้ครูดนตรีไทย ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นเพลงตระ คือ ไม้เดิน-ไม้ลา และทำนองเพลงตระ ในเพลงตระแต่ละเพลงประกอบด้วยไม้เดินจำนวน 4 ไม้ หรือ ไม้เดิน 8 ไม้ ในอัตราจังหวะ 2 ชั้นขึ้นเป็นส่วนใหญ่ และทำนองเพลงตระมีลักษณะเป็นทำนองหลักชนิดดำเนินกลอนซึ่งดำเนินไปโดยให้สัมพันธ์กับทำนองของจังหวะหน้าทับ และจังหวะฉิ่งอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งเพลง...”

ในการศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) ผู้วิจัยสามารถสรุป และจัดประเภทของสำนวนที่เป็นอัตลักษณ์ของครูสำราญ เกิดผล ได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) สำนวนการขึ้นต้นเพลง 2) สำนวนเพลงที่ครูสำราญ เกิดผล สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ 3) สำนวนเพลงหน้าพาทย์ทั่วไป 4) สำนวนการลงจบเพลง อีกทั้งยังมีสำนวนเพลงที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนอย่างเห็นได้ชัดของครูสำราญ เกิดผล ได้แก่ การตีประคบมือเป็นทำนองต่าง ๆ การตีแบ่งมือเป็นสำนวนจาว การตีแยกมือเป็นสำนวนจาว การตีสะบัด และการตีสะเตาะเป็นทำนองต่าง ๆ การเลือกใช้สำนวนเพลงที่เป็นเสียงต่ำ และการเลือกใช้สำนวนเพลงเรื่องสำนวนต่าง ๆ นั้น เป็นสำนวนที่มีการใช้มือที่หลากหลาย และไม่เคยปรากฏอยู่ในเพลงหน้าพาทย์ของครูท่านอื่น ๆ อีกด้วย

จากการศึกษาอัตลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์ “ตระ” ตำรับครูสำราญ เกิดผล ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าท่านเป็นนักประพันธ์เพลงที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร จากกระบวนการที่ท่านตกผลึกทางความคิด สามารถรวบรวมองค์ความรู้เป็นของตัวเอง เกิดเป็นวัฒนธรรมทางดนตรีแห่งใหม่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น สอดคล้องกับทฤษฎีอัตลักษณ์ของฉลาดชาย รมิตานนท์ (2548: 25-29) อธิบายว่า “...อัตลักษณ์ หรือ Identity ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตาม “ธรรมชาติ” หรือ เกิดขึ้นลอย ๆ แต่ก่อรูปขึ้นมาภายในวัฒนธรรม ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยที่วัฒนธรรมก็เป็นสิ่งสร้างทางสังคม (Social Construct) และไม่ใช่อะไรที่หยุดนิ่งตายตัวหากแต่เป็นวงจรซึ่งมีผู้เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of Culture) ดังนั้น อัตลักษณ์ทั้งหลายทั้งปวงจึงถูกผลิต (Produced) ขึ้นมาถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรม พร้อมกันนั้นก็มีความหมายต่าง ๆ (Creating Meanings) ผ่านระบบต่าง ๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่าง ๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่อาจนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง...”

ในการตัดสินใจว่าเพลงตระในแต่ละเพลงมีความเป็นอัตลักษณ์ที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างไรบ้างนั้นเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากต่อการปฏิบัติ และยากต่อการจำแนก เนื่องจากบริบทของเพลงตระนั้น มีวิธีการบรรเลงโดยใช้วงปี่พาทย์บรรเลงพร้อมกันทั้งวง มีความประณีตในการเรียงร้อยทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพลงตระ และมักจะสื่อถึงบุคคลสำคัญ หรือดุริยเทพองค์ต่าง ๆ โดยมีความหมายไปในทางที่เป็นมงคล หรือแสดงสุนทรียรสแห่งความเคารพบูชา ความเลื่อมใส และศรัทธาต่อครูบาอาจารย์ ฉะนั้น การเกิดสุนทรียะภายในตัวผู้ฟัง จึงไม่สามารถเขียนหรืออธิบายได้ด้วยคำพูดได้ดีเท่าที่ควร ต้องใช้การพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเองให้ได้อย่างถี่ถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ของ สงัด ภูเขาทอง (2532: 14) ได้อธิบายไว้ว่า “สุนทรียศาสตร์เป็นปรัชญาว่าด้วยคุณค่าประเภทความสวยหรือความงาม โดยพิจารณาว่าความสวยหรือความงามนั้นคืออะไร ความงามอยู่ที่ไหน คืออยู่ที่ใจของคนหรือว่าทั้งอยู่ในใจของผู้รับรู้ และในสิ่งที่เขารับรู้ มาตรฐานสำหรับวัดความสวยงามมีหรือไม่ ถ้ามีควรจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงงานศิลปะประเภทต่าง ๆ เช่น มัณฑนศิลป์ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ ศีตศิลป์ และวาทยศิลป์หรือศิลปะการ

ดนตรี เป็นต้น” ดังนั้นมาตรฐานของผู้ฟังนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน การเกิดสุนทรียรสในตัวบุคคลก็ย่อมแตกต่างกันอีกด้วย บางคนอาจมองไม่เหมือนกับที่เรามองเพราะการเกิดสุนทรียรสนั้นไม่เหมือนกัน ซึ่ง 'ไม่มีใครเข้าใจได้ดีกว่าใจของตนเอง

5. เอกสารอ้างอิง

- ฉลาดชาย รมิตานนท์. 2548. **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นัฐพงศ์ โสวัตร. 2538. **บทบาทและหน้าที่ของเพลงตระไว้ครูในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรชัย ผลนิโครธ. 2561. **โหมโรงเย็น : ระนาดเอก ทางครูสำราญ เกิดผล**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- พัชชาณัฐ ตูจินดา. 2555. **ปัญญาทพาทยรัตน์**. นนทบุรี : หินหยางการพิมพ์.
- พิชิต ชัยเสรี. 2555. **สังคีตศิลป์ในศาสนสมเด็จ เล่ม 2 กรมศิลปากร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สัด ภูเขาทอง. 2532. **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคิตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง
ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

THE ROLES AND SIGNIFICANCE OF MUSIC EXPRESSED THROUGH MUSIC
ICONOGRAPHY FOUND IN SUPHANBURI

ณรงค์เดช หมอกเมฆ¹ วชรมนต์ คงขุนเทียน² สาริศา ประทีปช่วง³

NARONGDECH MOKMEK¹, WATCHARAMON KONGKHUNTHIAN², SARISA PRATEEPCHUANG³

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Department of thai MUSIC, Faculty of Music and Dama, Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok

darimee.09@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสังคิตภาพเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางดนตรี บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่พบในจิตรกรรมฝาผนัง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ราชกาลที่ 3-5 ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวนทั้งสิ้น 3 วัด ได้แก่ วัดหนองพุทธาราม วัดประตูลำ และวัดจรัญ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่ บันทึกภาพ สัมภาษณ์นักดนตรีไทย นักมานุษยวิทยาการดนตรี นักประวัติศาสตร์ศิลปะ บุคคลในชุมชน รวมถึงข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่างๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัยเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัย ผลจากการวิจัยพบว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าว พบรูปแบบการประสมวงดนตรีคือ วงปี่พาทย์ วงมโหรี และวงเครื่องประโคมแต้แรสังข์ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของวงดนตรีไทยได้ตามยุคสมัยของภาพจิตรกรรมที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันทั้ง 3 วัด โดยภาพวงปี่พาทย์ใช้บรรเลงทั้งการประโคม ขับกล่อม และประกอบการรำรำ ภาพวงมโหรีประสมระนาดแก้วจากวัดประตูลำ เป็นงานจิตรกรรมในรัชกาลที่ 4 แต่ยังคงสืบทอดระเบียบการเขียนภาพจิตรกรรมแบบฝีมือช่างหลวงจากสมัยรัชกาลที่ 3 ภาพวงมโหรีวัดจรัญที่ยกเลิกการใช้กระจำปีและเริ่มมีเครื่องดนตรีจากวงปี่พาทย์เข้าไปประสมแล้วในช่วงรัชกาลที่ 4-5 ภาพวงมโหรีหญิงจากวัดหนองพุทธารามที่มีการแสดงถึงตัวตนของกลุ่มวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวในเมืองสุพรรณบุรี พบภาพแคนร่วมกับ ซอด้วง ซอคู่ และพิณ ภาพการบรรเลงเครื่องดนตรีอิสระได้แก่ ภาพขลุ่ย ภาพแคน และภาพพระอินทร์ตีพิณสามสาย ภาพดนตรีที่ใช้ในการแสดงมหรสพสมโภชงานออกพระเมรุ ได้แก่ โขน จั้ว และดนตรีในการละเล่นพื้นเมืองได้แก่ หมอลำ กลองยาว และวงปี่ฆางกลองแขก รวมถึงภาพหอกกลองประจำพระนคร

สังคิตภาพของภาพจิตรกรรมฝาผนังในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีบ่งบอกถึงบทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ตอบสนองการดำรงชีวิต ตามลำดับขั้นของสังคมตั้งแต่กลุ่มชนชั้นปกครอง ราษฎร และพุทธศาสนา โดยจัดประเภท บทบาทและความสำคัญของปรากฏการณ์ทางดนตรีที่พบในจิตรกรรมฝาผนังของทั้ง 3 วัด ดังนี้ 1.ดนตรีในพิธีกรรม 2.ดนตรีในมหรสพและการละเล่น 3.ดนตรีที่บรรเลงขับกล่อมเพื่อการฟัง 4.ดนตรีกับความสำคัญทางศาสนา 5.ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ 6.ดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องบอกสัญญาณ

คำสำคัญ: ดนตรี จิตรกรรมฝาผนัง สังคิตภาพ

ABSTRACT

This thesis aims at studying the roles and the importance of music found in mural paintings of early Ratanakosin Period, between the reign of King Rama III and King Rama V in Suphanburi Province. The mural paintings were used to decorate the religious buildings of Wat Pratusarn, Wat Norphuttangkoon and Wat chan. The researcher conducts field study; takes photos; interviews the musicians, local art historians, local people; as well as studies a number of historical and academic documents. The research found that the music iconography in mural paintings depicts numerous musical activities which implies that music is used to serve everyday life - court music; music for performance; music for rites and rituals. This shows the diversity of music

environment in Suphanburi, part of which still survives to the present day, one good example is the reed-pipe of Lao clan. Moreover, the music iconography in Suphanburi also shows how the ensembles are arranged through times, since the early Ratanakosin period.

Keywords: Music, painting, Iconography

1. ความเป็นมาของปัญหา

สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดในเขตภาคกลางของประเทศไทยที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เมื่อบ้านเมืองได้รับเอาอารยธรรมจากต่างดินแดนเข้ามาผสมผสานจนเกิดเป็นวัฒนธรรมเริ่มแรกคือ วัฒนธรรมแบบทวารวดีและดำรงผ่านกาลเวลาจนเข้าสู่ยุคสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองสุพรรณบุรีมีความเจริญรุ่งเรืองและเสื่อมลงสลับกันอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ชาติไทยเสมอมา และด้วยความเป็นเมืองสำคัญมาก่อนจึงก่อเกิดการสั่งสมศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลายโดยเฉพาะงานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและก่อเกิดแรงศรัทธาในการสร้างสรรค์งานศิลปะถวายไว้ในพระศาสนา เพื่อเป็นการอุทิศผลบุญและแสดงการบูชาเลื่อมใสอย่างสูงสุด หนึ่งในงานศิลปกรรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อพุทธศาสนาที่น่าว่าความโดดเด่นและสำคัญอย่างหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีคือ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่มีปรากฏตามอาคารทางพุทธศาสนา เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น จุดประสงค์เพื่อเป็นการประดับตกแต่งอาคารให้เกิดความงดงามและเป็นการใช้เล่าภาพเหตุการณ์ในพุทธประวัติหรือชาดกให้เห็นเป็นรูปธรรม ภาพจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่บันทึกเรื่องราววิถีชีวิตของสังคมเมืองสุพรรณบุรีในอดีตที่สอดแทรกอยู่ได้อย่างน่าสนใจหลากหลายประเด็น

งานศิลปะประเภทจิตรกรรมฝาผนังสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 นอกจากเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ทั้งภาพพุทธประวัติ นิทานชาดก และไตรภูมิ อันเป็นคติที่นิยมเขียนในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้ว ในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อยอันเป็นเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังนั้น ศิลปินหรือช่างเขียนมักนิยมสอดแทรกภาพวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมที่ปรากฏตามยุคสมัยลงไปเป็นส่วนประกอบของภาพด้วยเสมอ อาทิ ภาพอาคารบ้านเรือน ภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ของผู้คน เชื้อชาติ รวมถึงเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังของจังหวัดสุพรรณบุรีก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจ ถึงแม้เรื่องราวเกี่ยวกับการดนตรีจะเป็นเพียงส่วนประกอบย่อย ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของเรื่องราวหลักที่ต้องการเล่าในงานเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังก็ตาม แต่คุณค่าในเชิงมานุษยวิทยาการดนตรีนั้น นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งและสามารถนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติพัฒนาการด้านดนตรีไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิวัฒนาการของวงดนตรีและเครื่องดนตรี ลักษณะการใช้งานของวงดนตรี และเครื่องดนตรีแต่ละประเภท ระเบียบ วิธีคิด ค่านิยมและความเชื่อทางด้านดนตรีที่แฝงอยู่ในการเล่าเหตุการณ์ของภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยรวมเรียกว่า “สังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง”

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สำคัญในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี อันประโยชน์สามารถนำมาศึกษาด้านสังคีตภาพได้นั้นมีทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ วัดหน่อพุทธางกูร วัดประตูลำ และวัดจรัญ ซึ่งทั้ง 3 วัดนี้ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอศรีประจันต์ มีประวัติตามการสันนิษฐานในรูปแบบสถาปัตยกรรมและการงานศิลปกรรมบางส่วนที่หลงเหลือมีความเก่าแก่ถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เช่นลักษณะของตัวอาคารที่แอ่นท้องลำเอียงของวัดหน่อพุทธางกูร และวัดจรัญ รวมถึงพระพุทธรูปทรงเครื่องพระจักรพรรดิราชของวัดประตูลำ เป็นต้น แต่อายุของภาพจิตรกรรมในแต่ละวัดนั้นไม่เก่าไปกว่าปลายรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และเป็นที่น่าสังเกตคือ ทั้ง 3 วัดนี้ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับลำน้ำสายเดียวกันนั่นคือแม่น้ำสุพรรณบุรี ส่งผลให้ภาพจิตรกรรมที่เขียนเกิดการลอกเลียนแบบกันระหว่างงานช่างหลวงและช่างพื้นถิ่น แต่ทว่าภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับดนตรีที่เขียนสอดแทรกลงไปในการเล่าเหตุการณ์พุทธประวัติและชาดกตอนต่าง ๆ นั้น กลับมีลักษณะเรื่องราวด้านดนตรีที่มีความแตกต่างกันออกไป ตามช่วงเวลาของอายุภาพจิตรกรรม นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของช่างที่นำเอาภาพการรับรู้ทางด้านดนตรีของตนเองที่เกิดขึ้นจริงตามค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น มาเขียนสอดแทรกลงไป เนื้อหาของภาพ สามารถใช้เป็นหลักฐานการลำดับวิวัฒนาการด้านดนตรีจากภาพจิตรกรรมในแต่ละวัดได้เป็นอย่างดี และจากงานเขียนภาพจิตรกรรมทั้งที่เป็นฝีมือช่างหลวง และงานช่างพื้นถิ่นที่ได้อิทธิพลจากช่างหลวง ทำให้ประเด็นของการศึกษาสังคีตภาพที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีสามารถบอกลักษณะโดยรวมของรูปแบบดนตรีได้ 2 ลักษณะ คือ ดนตรีที่เป็น

อิทธิพลจากราชสำนัก อันเป็นการทอดถ่ายจากความรู้ในระเบียบแบบแผนจากงานช่างหลวง และดนตรีพื้นถิ่นอันเป็นที่นิยมของราษฎร ซึ่งในประเด็นหลังนี้อาจมาจากค่านิยมทางด้านดนตรีที่ปรากฏอยู่จริงในสภาพแวดล้อมของสังคมเมืองสุพรรณบุรีในอดีตและการแสดงออกด้านเชื้อชาติของช่างเขียนด้วยประการหนึ่ง โดยภาพจิตรกรรมฝาผนังที่พบภาพเกี่ยวกับปรากฏการณ์ด้านดนตรีในเขตพื้นที่ทำการวิจัย มีดังนี้ 1. ภาพวงดนตรีที่ใช้ในราชสำนัก เช่น ภาพวงมโหรีและวงมโหรีประสมระนาดแก้ว ภาพวง เป่าพาทย์ ภาพพราหมณ์เป่าสังข์และภาพวงเครื่องประโคมแตงสังข์ 2. ภาพวงดนตรีที่ผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะ กลุ่มชาติพันธุ์ลาว เช่น ภาพการเป่าแคนประกอบการตีกลองยาวในงานสมโภชตามเหตุการณ์ในจิตรกรรมและภาพวงมโหรีแบบลาว 3. ภาพเครื่องดนตรีที่บรรเลงอย่างอิสระไม่ได้เข้าประสมวง เช่น ภาพคนเป่าขลุ่ย ภาพพระอินทร์ตีพิณ ภาพคนเป่าแคนและภาพคนตีกลองศึก จากความหลากหลายของภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับการดนตรีจึงนำไปสู่ความเป็นสังคีตภาพ ที่สามารถนำไปตีความในเรื่องของรูปแบบวงดนตรีและหน้าที่ของเครื่องดนตรีที่ปรากฏในการเขียนภาพจิตรกรรมไทยโบราณในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ถือเป็นเครื่องแสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนชาวสุพรรณบุรีในอดีต รวมถึงบทบาทและความสำคัญของดนตรีที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นในวิถีชีวิต กลายเป็นรากเหง้าและสายธารทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมเป็นมรดกถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญในการปะติดปะต่อเรื่องราวของวิวัฒนาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การดนตรีไทยที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่อง “บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อศึกษา บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคีตภาพที่พบในงานเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดประดู่สาร วัดหน่อพุทธางกูร วัดจรรยา จังหวัดสุพรรณบุรี มุ่งเน้นให้เห็นถึงคตินิยมด้านดนตรีและวิวัฒนาการการดนตรีไทยที่ได้จากหลักฐานทางโบราณคดี โดยการบูรณาการนำเอาหลักวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะมาใช้ในกำหนดยุคสมัยและการตีความของภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เพื่อบันทึกข้อมูลเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีอันถือเป็นมรดกสำคัญของชาติ และสำหรับผู้สนใจได้ใช้ศึกษาก่อนที่ภาพจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้จะชำรุดเสียหาย จนเป็นการยากที่จะนำมาศึกษากันในชั้นหลัง

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาสังคีตภาพที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ และจิตรกรรมไทย จำนวน 6 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือ กลุ่มบุคคลหรือชาวชุมชนรอบเขตพื้นที่ทำการสำรวจ ได้แก่ พระสงฆ์ 3 รูป และผู้ดูแลวัด 1 ท่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน ใช้วิธีสัมภาษณ์ (แบบไม่เป็นทางการ) และแบบสังเกต ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ พงศาวดาร จารึก วิทยานิพนธ์ เอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัด และได้แยกประเภทของจิตรกรรมฝาผนังที่พบในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี คือ จัดการแยกส่วนของฝีมือช่างที่ปรากฏในแต่ละวัด ตามยุคสมัย และรูปแบบที่นิยมเขียน เพื่อใช้ในการกำหนดอายุของภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏ และจัดการแยกส่วนของเรื่องราววิถีชีวิตที่ปรากฏในภาพจิตรกรรม ตามสังคมชนชั้นและศักดิ์นาที่ปรากฏในเรื่องราว ได้แก่ ส่วนของกลุ่มชนชั้นสูง ราชสำนัก และส่วนของกลุ่มชนชั้นสามัญชน เป็นภาพวิถีชีวิตในทุกแง่มุม ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ การบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ มาจัดระบบแยกประเภท วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เกี่ยวกับสังคีตภาพว่ามีความถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยได้นำภาพจิตรกรรมที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรี มาวิเคราะห์ในเรื่องของบทบาทหน้าที่ ขนบธรรมเนียม และกายภาพของเครื่องดนตรีและวงดนตรีที่พบในภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับมานุษยวิทยาการดนตรี ทฤษฎีสัญวิทยา และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ เข้ามาเป็นเครื่องมือในศึกษาการวิเคราะห์ ให้ได้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยได้

นำเสนอข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจ การเก็บภาพ นำมาวิเคราะห์ร่วมกับผลจากการศึกษา หนังสือ เอกสาร จารึก ตำรา แนวคิดทฤษฎี และการอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอในรูปแบบการเขียนพรรณนาบรรยายเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของดนตรีในภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งหมด ประกอบกับรูปภาพจากจิตรกรรมฝาผนัง ภาพลายเส้นรูปแบบสันนิษฐานสำหรับรูปที่ชำรุด แผนผังจิตรกรรม และภาพประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการวิจัย

4.1 สังคឹตภาพที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

4.1.1 ภายในพระอุโบสถวัดหนองพุทธาราม พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรีทั้งหมด 4

ภาพ

1. ภาพนางฟ้าบรรเลงวงปี่พาทย์ พบที่ผนังหุ้มกลองทิศใต้หลังพระประธาน ในภาพพระเจดีย์จุฬามณี เครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ ระนาดเอก ข้องวง ฉิ่ง กรับพวง
2. กลุ่มนักดนตรีนางนาค พบที่ผนังทิศตะวันตกในเรื่องภูริทัตชาดก เครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ ซอด้วง ซอคู่ แคน พิณ พบภาพนักดนตรีหญิงแต่งกายด้วยการนุ่งซิ่น อันเป็นลักษณะตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว และลักษณะของพิณ ที่มีการผสมผสานรูปร่างคล้ายกับเครื่องดนตรีประเภทดีดของจีน
3. ภาพพราหมณ์เป่าสังข์ พบที่ผนังหุ้มกลองทิศเหนือข้างกรอบประตูด้านขวาในเรื่องพระเวสสันดรชาดกภาพพิธีอภิเษกระหว่างพระเจ้าสุยชัยและพระนางมุลลตี เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ สังข์ 4 ขอน
4. ภาพชายชาวเมืองเจตราชเป่าขลุ่ย พบที่ผนังทิศตะวันออกในเรื่องพระเวสสันดรชาดกตอนกัณฑ์วนประเวศน์ในฉากกำแพงเมืองนครเจตราช เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ ขลุ่ย 1 เล้า ลักษณะบุคคลแต่งกายแบบชาวบ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพื้นถิ่น

4.1.2 ภายในพระอุโบสถวัดประตูสาร พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรีทั้งหมด 7 ภาพ

1. ภาพเหล่าวิทยากรประโคมแตรสังข์ พบที่บริเวณห้องที่ 2 ของผนังหุ้มกลองทิศตะวันออก ในตอนออกมหาภิเนษกรรม เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ สังข์ แตรวง แตรฝรั่ง
2. ภาพพระอินทร์ดีดพิณสามสาย พบที่ผนังทิศเหนือห้องที่ 4 ในภาพพระพุทธรองค์ลำดับพิณสามสาย เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ พิณสามสายรูปร่างเป็นแบบกระจับปี่
3. ภาพชาวลาวเป่าแคน พบที่ผนังทิศเหนือ ห้องที่ 6 ในภาพพุทธประวัติตอนประทับป่าปาเลไลยกะ เครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ แคน
4. ภาพชาวเมืองสังกัสสระบรรเลงวงปี่พาทย์และแคน พบที่ผนังหุ้มกลองทิศตะวันตก ตอนพระพุทธรองค์เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่เมืองสังกัสสะ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ แคน ระนาดเอก ตะโพน กลองชนิดหนึ่ง การพบภาพบุคคลบรรเลงแคน แสดงถึงดนตรีในกลุ่มชาติพันธุ์ลาว
5. ภาพบุคคลตีกลองบนหอกกลอง พบที่บนผนังทิศใต้ห้องที่ 12 ตอนสมโภชและแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ กลองสัญญาณศึก
6. ภาพชายเป่าแคน พบที่บนผนังทิศใต้ห้องที่ 12 ตอนสมโภชและแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ แคน ฉาบใหญ่ กลองยาว (ภาพชำรุดมาก) นอกจากนี้ยังพบภาพบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงใส่หน้ากากฟ้อนรำ ร่วมกับการบรรเลงแคน
7. ภาพวงมโหรีหญิงพบที่บนผนังทิศใต้ห้องที่ 12 ตอนสมโภชและแบ่งพระบรมสารีริกธาตุเครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ ซอ ระนาดแก้ว ขลุ่ย กระจับปี่ โทน กรับพวง

4.1.3 ภายในพระวิหารวัดจรรย์ พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรีทั้งหมด 8 ภาพ

1. ภาพวงมโหรีหญิงชาวเมืองสังกัสสะ พบที่ผนังหุ้มกลองทิศตะวันตก ในภาพบรรเลงถวายพระพุทธรองค์หลังเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ ซอสามสาย ซอด้วง จะเข้ ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยเพียงออ ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ฉิ่ง โทน รำมะนา กรับพวง ซึ่งเป็นรูปแบบวงที่ใกล้เคียงกับวงมโหรี
2. ภาพวงปี่พาทย์หญิง พบที่มุมผนังทิศใต้ ในเหตุการณ์นายจุนทะถวายภัตตาหารแก่พระพุทธรองค์และพระสาวก เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ ปี่ ระนาดเอก ข้องวง ตะโพน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับวงปี่พาทย์เครื่องห้า

3. ภาพขยายบรรเลงวงปี่ชวาolongแซก พบที่ผนังทิศใต้ห้องที่ 10 ภาพดนตรีประกอบการชมภายในงานออกพระเมรุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ ปี่ชวา กลองแซก 1 คู่ ลักษณะเป็นวงปี่ชวาolongแซก

4. ภาพกลุ่มชาวเมืองเปาแคน กลองยาว พบที่ผนังทิศใต้ห้องที่ 10 ภาพดนตรีประกอบการละเล่นในงานออกพระเมรุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ แคน กลองยาว ฉาบใหญ่ แสดงถึงดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว อันมีแคนเป็นอัตลักษณ์สำคัญ ร่วมกับกลองยาวซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มคนไทยพื้นถิ่น และการฟ้อนรำหน้าฉากของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

5. ภาพดนตรีประกอบแสดงจั่วและโชน พบที่ผนังทิศใต้ห้องที่ 10 ซึ่งภาพเครื่องดนตรีประกอบการละเล่นในงานออกพระเมรุที่พบ ได้แก่ ข้องโหม่ง กลองทัด การพบการแสดงจั่ว เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงค่านิยมในการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาพชาวไทยพื้นถิ่น

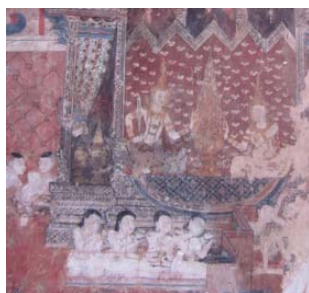
6. ภาพขยติกลองบนหอกลอง พบที่ผนังทิศใต้ห้องที่ 11 ภาพดนตรีในงานสมโภชพระบรมสารีริกธาตุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ กลองบอกสัญญาณ

7. ภาพขยเปาแคนและกลองยาว พบที่ผนังทิศใต้ห้องที่ 11 ภาพดนตรีในงานสมโภชพระบรมสารีริกธาตุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ แคน กลองยาว ซึ่งแคนเป็นเครื่องดนตรีที่แสดงถึงกลุ่มชาติพันธุ์ลาว รวมถึงภาพกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ฟ้อนหน้าฉากร่วมกับการเปาแคน

8. ภาพวงมโหรีหญิงล้วน พบที่ผนังทิศใต้ห้องที่ 11 ภาพดนตรีในงานสมโภชพระบรมสารีริกธาตุ เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ ขอ ขลุ่ย จะเข้ ระนาดเหล็ก ข้องวง โทน รำมะนา แสดงลักษณะวิวัฒนาการของวงดนตรีประเภทวงมโหรี ที่เริ่มมีการนำเอาเครื่องดนตรีจากวงปี่พาทย์เข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย

4.2 บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคิปภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

4.2.1 บทบาทและความสำคัญของดนตรีในพิธีกรรมพบลักษณะของดนตรีที่ใช้ในพระราชพิธี ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลชั้นสูงอันได้แก่กลุ่มบุคคลวรรณะกษัตริย์และพราหมณ์ วงดนตรีที่ใช้มีลักษณะเป็นวงประโคมตรัสสังข์ เพื่อแสดงความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมแบบพิธีหลวง ของเรื่องราวเหตุการณ์ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยวัดที่พบภาพดนตรีในพิธีกรรมวัดหน่อพุทธางกูรในเรื่องพระเวสสันดรชาดกตอนพระราชพิธีอภิเษกสมรสของพระเจ้าสุทนต์และพระนางผุสดี มีภาพพราหมณ์เป่าสังข์ ภาพวงเครื่องประโคมตรัสสังข์ในตอนออกมหาภิเนษกรมณ์ของวัดประตูลี่สาร ซึ่งแสดงออกถึงค่านิยมความเชื่อทางด้านดนตรีที่มาจากความเชื่อทางศาสนาทั้งพราหมณ์และพุทธ และยังสะท้อนให้เห็นถึงระเบียบแบบแผนของดนตรีราชสำนักในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 1 จิตรกรรมฝาผนังวัดหน่อพุทธางกูร

ภาพที่ 2 จิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลี่สาร

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

4.2.2 บทบาทและความสำคัญของดนตรีในงานมหรสพและการละเล่น เป็นลักษณะของภาพงานถวายพระเพลิงพระพุทธรูป ซึ่งถือว่าพระองค์มีเชื้อสายกษัตริย์ ดังนั้นการแสดงออกเพื่อการถวายพระเกียรติอย่างสูงสุดในฐานะทรงเป็นพระศาสดาและกษัตริย์จึงถูกสื่อออกมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในออกพระเมรุ ซึ่งได้รับแบบอย่างจากแบบแผนในราชสำนัก อนึ่ง ตามคติการจัดให้มีมหรสพสมโภชในงานพระเมรุก็เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองภาพการดนตรีในมหรสพและการละเล่นที่พบจึงเต็มไปด้วยความสนุกสนานอย่างเต็มที่ โดยภาพดนตรีมหรสพและการละเล่นในจิตรกรรมที่เขียนในเหตุการณ์ตอนนี้พบที่วัดจรัญ ประกอบไปด้วยภาพวงปี่ชวาolongแซกประกอบการ

ชกมวย ภาพกลุ่มดนตรีแคนและกลองยาวประกอบการร่ายรำของคนหลายภาษา และภาพโรงมหรสพ ได้แก่ จั่วและ
โชน

ภาพที่ 3 จิตรกรรมฝาผนังจากวัดประตูลสาร ภาพที่ 4 จิตรกรรมฝาผนังจากวัดจอร์จ
ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

4.2.3 บทบาทและความสำคัญของลักษณะดนตรีเพื่อความรื่นเริง เป็นการแสดงออกเพื่อความผ่อนคลายและความรื่นเริงบันเทิงใจ ของภาพผู้คนที่เขียนสอดแทรกอยู่ในภาพจิตรกรรม สะท้อนให้เห็นถึงความมีใจรักในเสียงดนตรีของกลุ่มคนชนชาติต่างๆ และนอกจากนี้ภาพของดนตรีเพื่อความรื่นเริงยังปรากฏให้เห็นถึงระดับชนชั้นของสังคมที่มีระดับการฟังดนตรีแตกต่างกัน เช่นภาพวงมโหรีหญิงสาววงก็จะมีการแสดงภาพที่แตกต่างออกไปจากภาพดนตรีที่เป็นของชาวบ้าน โดยภาพที่แสดงออกทางด้านดนตรีที่เป็นความรื่นเริงของชาวบ้านทั่วไปได้แก่ ภาพชายเป่าขลุ่ยริมกำแพงเมือง ภาพชาวลาวเป่าแคนลักษณะมีทั้งเป่าอยู่ภายในบ้านเรือนของตนและภาพของแคนที่ไปปรากฏในงานเฉลิมฉลองอื่นๆ และจากการวิจัยพบว่าช่างเขียนได้สอดแทรกในส่วนของดนตรีเพื่อความรื่นเริงไว้ในจิตรกรรมฝาผนังมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามลักษณะโดยธรรมชาติของศิลปะด้านดนตรีที่ใช้รสร้องให้เกิดความสุขในวิถีชีวิตมนุษย์

ภาพที่ 5 จิตรกรรมฝาผนังวัดหน่อพุทธางกูร ภาพที่ 6 จิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลสาร

ภาพที่ 7 จิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลสาร
ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 8 จิตรกรรมฝาผนังวัดจรรย์

ภาพที่ 9 จิตรกรรมฝาผนังวัดจรรย์

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

4.2.4 บทบาทแล้วความสำคัญของดนตรีกับความสำคัญทางศาสนา เมื่อพิจารณาจากภาพจิตรกรรมในเหตุการณ์พระอินทร์ตีพิณสามสายถวายพระพุทธเจ้า ทำให้ทราบถึงปรัชญาทางด้านดนตรีที่ถูกกล่าวถึงในศาสนาทั้งการยกเอาธรรมชาติของดนตรีมาเปรียบเทียบกับแบบอุปมาอุปไมย โดยแสดงจากภาพของเครื่องดนตรีที่ได้รับคามนิยมบรรเลงในอดีตเช่น กระจำปี่ ที่ถูกนำมาเป็นตัวแทนของภาพพิณตามในพุทธประวัติ

ภาพที่ 10 จิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลำ

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

4.2.5 บทบาทและความสำคัญของดนตรีชาติพันธุ์ที่พบในภาพจิตรกรรมฝาผนังของจังหวัดสุพรรณบุรีทำให้ทราบถึงสภาพสังคมของเมืองสุพรรณบุรีในอดีตที่มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยของกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ โดยเฉพาะเชื้อชาติลาวที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองเวียงจันทน์ในการทำสงครามช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุที่เมืองสุพรรณบุรีมีความสำคัญตั้งแต่ครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 สถานภาพของเมืองนั้นเกือบเป็นเมืองร้างจึงมีการโยกย้ายกลุ่มชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาเป็นพลเมืองในเมืองสุพรรณบุรี ภาพจิตรกรรมฝาผนังจึงคับคั่งไปด้วยการแสดงออกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเป็นส่วน ซึ่งอัตลักษณ์อันโดดเด่นที่ช่างเขียนจะนำมาเขียนได้นอกเหนือไปจากกายภาพโดยรวมแล้ว วัฒนธรรมด้านดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถเขียนสื่อถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ง่าย

ภาพที่ 11 จิตรกรรมฝาผนังวัดหนองพุทธรังษี

ภาพที่ 12 จิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลำ

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

ภาพที่ 13 จิตรกรรมฝาผนังวัดจรรย์

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

4.2.6 บทบาทและความสำคัญดนตรีที่ใช้บอกสัญญาณ สังคมในยุคโบราณไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการแจ้งเหตุหรือส่งข่าวสารได้รวดเร็ว ดังนั้นเสียงของเครื่องดนตรีที่มีความดัง จึงได้นำมาเป็นเครื่องมือในการส่งสารให้กับผู้คนส่วนใหญ่ ในภาพจิตรกรรมที่ปรากฏคือการใช้หอกทองประจำพระนครตีบอกเหตุ ซึ่งวิธีการนี้มีบันทึกมาแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว

ภาพที่ 14 จิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลำ

ภาพที่ 15 จิตรกรรมฝาผนังวัดจรรย์

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 5 ธันวาคม 2560

5. อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1 ปรากฏการณ์ของดนตรีที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

พระอุโบสถวัดหนองพุทธรังษี พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรีทั้งหมด 4 ภาพ ปรากฏเครื่องดนตรีดังนี้ ระนาดเอก ข้องวง ฉิ่ง กรับพวง ซอด้วง ซอคู่ แคน พิณ สังข์

ภายในพระอุโบสถวัดประตูลาศ พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรีทั้งหมด 7 ภาพ ปรากฏเครื่องดนตรีดังนี้ สังข์ แตรทอง แตรฝรั่ง พิณสามสายรูปร่างแบบกระจับปี่ แคน ระนาดเอก ตะโพน กลองชนิดหนึ่ง กลองสัญญาณศึก ขอ ระนาดแก้ว ขลุ่ย กระจับปี่ โทน กรับพวง

ภายในพระวิหารวัดจรรยา พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏเกี่ยวกับดนตรีทั้งหมด 8 ภาพปรากฏเครื่องดนตรีดังนี้ ขอสามสาย ขอดัง จะเข้ ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยเพียงออ ระนาดเอก ระนาดเหล็ก ข้องวงในวงปี่พาทย์ ข้องวงในวงมโหรี ฉิ่ง โทน รำมะนา กรับพวง ปี่ ระนาดเอก ข้องวง ตะโพน ปี่ชวา กลองแขก 1 คู่ แคน กลองยาว ฉาบใหญ่

จากชนิดของเครื่องดนตรีแต่ละประเภทที่พบในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังของ วัดหน่อพุทธางกูร วัดประตูลาศ และวัดจรรยา พบเครื่องดนตรีที่มีความหลากหลายของประเภทเครื่องดนตรีทั้งเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงประโคม และเครื่องดนตรีที่มีอิทธิพลมาจากต่างชาติ โดยเครื่องดนตรีที่ปรากฏในการเขียนภาพจิตรกรรมทั้ง 3 วัด สามารถแยกประเภทของเครื่องดนตรีได้ครบทั้งเครื่อง ดีด สี ตี เป่า ทั้งในลักษณะรูปแบบการประสมวงดนตรี ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงมโหรี วงเครื่องประโคม และลักษณะของการบรรเลงโดยไม่ปรากฏรูปแบบการประสมวงหรือการบรรเลงแบบอิสระได้แก่ การเป่าแคน การเป่าขลุ่ย เป็นต้น อนึ่งในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนภาพกิจกรรมด้านดนตรีเข้าไปปรากฏในเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ตามเนื้อหาของภาพนั้น อาจมีการเขียนลักษณะการประสมวงที่ค่อนข้างเต็มรูปแบบ กล่าวคือการเขียนภาพเครื่องดนตรีหรือภาพวงดนตรีที่มีลักษณะทางกายภาพใกล้เคียงกับเครื่องดนตรีจริงหรือรูปแบบการประสมวงดนตรีจริง และการเขียนภาพเครื่องดนตรีหรือวงดนตรีที่เน้นเครื่องดนตรีหลักให้เห็นเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนที่สื่อถึงปรากฏการณ์ด้านดนตรีที่ปรากฏในการเล่าเรื่องภาพเหตุการณ์ต่างๆ เท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะข้อจำกัดของพื้นที่ในการเขียนภาพเล่าเรื่องซึ่งช่างเขียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านความงามและความเหมาะสมเป็นสำคัญ ทั้งนี้เรื่องความจำกัดของพื้นที่ในการเขียนภาพวงดนตรีที่อาจจะไม่ครอบคลุมประกอบของรูปแบบวงทั้งหมดสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ที่มาและรูปแบบกระจับปี่ กรณีศึกษาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นของ วิริยญา อังสุรังสี (2548, น.17) ว่าในการเขียนภาพวงดนตรีนั้น ช่างน่าจะดูจากบริบทของฉากนั้นอยู่ไหนทำอะไร หรือช่างเขียนอาจเห็นว่าไม่จำเป็นต้องวาดเป็นวง หรืออาจจะเป็นเพราะพื้นที่ในการวาดมีจำกัดก็เป็นได้ แต่จากการสังเกตงานจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 3 วัด ในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า หากพื้นที่ในการเขียนมีมากพอสำหรับการลงรายละเอียดด้านดนตรี ช่างเขียนก็จะพยายามใส่เนื้อหาทางด้านดนตรี อันเป็นเรื่องที่ตนเองได้พบได้เห็นจริงตามสภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ลงไปให้ได้มากที่สุด ซึ่งข้อสังเกตนี้ปรากฏชัดเจนในการเขียนภาพวงดนตรีและเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

ภาพวงปี่พาทย์ จากวัดหน่อพุทธางกูร ปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวงได้แก่ ระนาดเอก และข้องวงใหญ่ ภาพวงปี่พาทย์ จากวัดประตูลาศ ปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวงได้แก่ ระนาดเอก และตะโพน ภาพวงปี่พาทย์ จากวัดจรรยา ปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวงได้แก่ ปี่ ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ และตะโพน เป็นต้น

ภาพวงมโหรี จากวัดประตูลาศ ปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวงได้แก่ ขอสามสาย ระนาดแก้ว กระจับปี่ ขลุ่ย โทน และกรับพวง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ อานันท์ นาคคง (สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561) ได้เสนอว่าภาพวงมโหรี ประสมระนาดแก้วที่วัดประตูลาศมีรูปแบบการจัดวงคล้ายกับภาพวงมโหรีประสมระนาดแก้วที่วัดพระพุทธไสยาสน์ วัดพระเชตุพนฯ ซึ่งเป็นจิตรกรรมสมัยรัชกาลที่ 3 เช่นกัน ภาพวงมโหรี จากวัดจรรยา แบ่งออกเป็น 2 ยุคคือภาพมโหรี ช่วงต้นรัชกาลที่ 4 ปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวงได้แก่ ระนาดเอกเหล็กหรือระนาดทอง ข้องวง จะเข้ ขอ ขลุ่ย โทน และรำมะนา ภาพมโหรีช่วงต้นรัชกาลที่ 5 ปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวงได้แก่ ขอสามสาย ขอดัง จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ ระนาดเอก ข้องวงใหญ่

จากภาพวงปี่พาทย์และวงมโหรีที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 3 วัด ของจังหวัดสุพรรณบุรีพบความเชื่อมโยงกันในเรื่องของวิวัฒนาการด้านรูปแบบของวงดนตรีในยุคสมัยที่มีความสอดคล้องกันตามอายุของการเขียนภาพจิตรกรรมซึ่งแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของรูปแบบวงดนตรีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ ทั้งนี้เกิดจากการใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวกับความงามด้านทัศนศิลป์เป็นตัววิเคราะห์เทคนิคการเขียนภาพจิตรกรรมซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องยืนยันในการวิเคราะห์ยุคสมัยของการเขียนภาพ อันจะนำมาถึงภาพปรากฏการณ์ด้านดนตรีตามที่ช่างเขียนได้พบแล้วเขียนสอดแทรกลงไปในเรื่องราวของเรื่องราว ทำให้เห็นถึงช่วงเวลาในการนิยมดนตรีประเภทนั้นๆ ได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ในที่นี้คือการเขียนภาพวงปี่พาทย์และวงมโหรีซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นลักษณะของวงดนตรีในยุคช่วงปลายรัชกาลที่ 3 ที่สืบทอดแบบแผนมาจากช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และวิวัฒนาการต่อเนื่องเรื่อยมาถึงสมัยต้นรัชกาลที่ 5

ภาพวงเครื่องประโคม พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนลักษณะเป็นวงเครื่องประโคม 2 แห่งคือ ภาพพราหมณ์เป่าสังข์ ที่วัดหน่อพุทธางกูร และภาพวงประโคมแตงสังข์จากวัดประตูลำซำซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ สังข์ แตรทอง และแตรฝรั่ง ซึ่งเป็นการหลอมรวมความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีจากศาสนาพราหมณ์เข้ามาผสมผสานกับเรื่องราวในความเชื่อแบบพุทธศาสนาซึ่งเข้ามาเผยแพร่ในเขตดินแดนสุวรรณภูมิได้แก่ประเทศไทยในปัจจุบันและประเทศไทยใกล้เคียง สำหรับการใช่วงเครื่องประโคมอันมีที่มาจากดนตรีพิธีกรรม พบหลักฐานการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของอินเดียจากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเครื่องดนตรีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่พบในประเทศไทยก่อนพุทธศตวรรษที่ 16 ของสิริรัตน์ ประพัฒน์ทอง (2535, น. 135) กล่าวถึงการพบหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องดนตรีสำหรับการประโคมและสังข์ ว่าเป็นภาพกิจกรรมด้านดนตรีที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองด้านจิตวิทยาและกายภาพในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นสื่อให้เกิดจินต ภาพเกี่ยวกับดนตรีที่ใช้ในพระราชพิธีได้เป็นอย่างดี และในยุคสมัยต่อมาเมื่อมีการพัฒนารูปแบบของวงเครื่องประโคม จึงได้มีการเพิ่มชนิดของเครื่องดนตรีเข้าไปเช่น แตรทอง และแตรฝรั่ง ดังที่ปรากฏในงานเขียนภาพจิตรกรรมของเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีตามลำดับ

ภาพการประสมวงที่ปรากฏเครื่องดนตรีหลากหลายวัฒนธรรม กล่าวคือพบภาพวงดนตรีที่เขียนเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีความหลากหลายแต่ไม่อาจจัดเข้าอยู่ในทฤษฎีการจัดวงดนตรีไทยได้ ซึ่งอาจเป็นความตั้งใจของช่างเขียนที่จะสื่อถึงจินตนาการส่วนตัว ได้แก่ภาพวงดนตรีจากวัดหน่อพุทธางกูร อันปรากฏเครื่องดนตรีหลักในวง ได้แก่ ซอด้วง ซอด้วง แคน และพิณ ซึ่งซอด้วงและซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีไทย แคนเป็นเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมลาว และพิณซึ่งช่างเขียนได้เขียนรูปร่างให้มีลักษณะคล้ายพิณที่เป็นเครื่องดีดของจีนชนิดหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัชกาลที่ 3 มักปรากฏอิทธิพลทางวัฒนธรรมจีนเข้ามาปะปน ซึ่งเรียกว่าเป็นศิลปะแบบพระราชนิยม นอกจากนี้การเขียนภาพเครื่องดนตรีประเภทดีดที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของจังหวัดสุพรรณบุรีในวัดหน่อพุทธางกูรและวัดประตูลำซำยังวิธีการเขียนส่วนภาพประกอบของกระจำปีหรือพิณบางประการให้มีลักษณะคล้ายกับส่วนประกอบของเครื่องดนตรีจีน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ภาพชาวจีนที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดประตูลำซำ ของสำเนา จาคทองคำ (2548, น.1) กล่าวโดยสรุปว่าวัฒนธรรมของชาวจีนได้เข้ามามีอิทธิพลอยู่ในเมืองสุพรรณบุรีมาแล้วและโดยเฉพาะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีชาวจีนเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐานและทำการค้าของป่ามากขึ้นในเมืองสุพรรณบุรี ทั้งนี้จึงปรากฏอิทธิพลวัฒนธรรมจีนหลายอย่างในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังรวมถึงด้านดนตรีด้วย

ภาพเครื่องดนตรีที่บรรเลงแบบอิสระ เป็นการเขียนภาพเพื่อแสดงออกถึงรสนิยมด้านดนตรีที่แสดงออกในรูปแบบภาพจิตรกรรมซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ให้เห็นถึงการบรรเลงแบบอิสระที่พบมากที่สุดคือ แคน ซอด้วง และพิณสามสายรูปร่างแบบกระจำปี ตามลำดับ โดยภาพแคนนั้น พบในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังของทั้ง 3 วัด แสดงให้เห็นถึงความนิยมในวัฒนธรรมดนตรีลาวของเมืองสุพรรณบุรี ดังปรากฏในประวัติศาสตร์การเข้ามาอยู่อาศัยของชาวลาวในเมืองสุพรรณบุรีช่วงรัชกาลที่ 3 จากภาพแคนที่วัดหน่อพุทธางกูรและวัดประตูลำซำซึ่งเป็นงานจิตรกรรมช่วงปลายรัชกาลที่ 3 ถึงต้นรัชกาลที่ 4 และวัฒนธรรมการเป่าแคนของลาวก็ยังคงความนิยมสืบมาจนถึงต้นรัชกาลที่ 4 ซึ่งจากการศึกษาภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป่าแคนนั้น พบว่าความนิยมในตัวแคนไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มคนลาวเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยอมรับในกลุ่มคนโดยรวมดังปรากฏภาพการเป่าแคนประกอบภาพการพ้อนรำของคนกะเหรี่ยงและภาพคนไทยพื้นถิ่นอีกด้วย ส่วนภาพซอด้วงนั้นพบที่จิตรกรรมฝาผนังในวัดหน่อพุทธางกูรจำนวน 1 ภาพซึ่งเป็นภาพการเป่าซอด้วงคนเดียวประกอบในภาพวิถีชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นว่าซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีที่หาง่ายพกพาติดตัวไปกับผู้บรรเลงได้สะดวกการแสดงออกของภาพดนตรีแบบอิสระจากการเขียนภาพจิตรกรรมทำให้เข้าใจถึงการใช้ประโยชน์ของดนตรีที่ถึงแม้จะไม่ใช่อะไรในปัจจัย 4 ของการดำรงชีวิต แต่ก็เครื่องจรรโลงใจสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้คนได้เป็นอย่างดี สำหรับภาพพิณสามสายที่มีรูปร่างแบบกระจำปีที่ผู้วิจัยนำมาจัดให้อยู่ในกลุ่มของการบรรเลงแบบอิสระนี้ ถึงแม้เนื้อหาของภาพที่ปรากฏจะเป็นการเล่าเรื่องเหตุการณ์จากพุทธประวัติ แต่การเลือกใช้ภาพของกระจำปีเป็นตัวแทนของพิณสามสายก็สามารถสะท้อนความนิยมในเครื่องดนตรีชนิดนี้มาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาตอนปลายถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อนจะหมดความนิยมไปราวปลายรัชกาลที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปณมา เอี่ยมสะอาด (2539, น. 108) เรื่อง กระจำปี: การศึกษาด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางดนตรี กล่าวว่า “ถ้าเปรียบเทียบคำว่า “กระจำปี” และ “พิณ” ในการเรียกชื่อเครื่องดีด ดูเหมือนพิณจะสื่อความหมายให้คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นเครื่องดนตรีตระกูลเครื่องดีดมากกว่าคำว่ากระจำปี ซึ่งเป็นคำที่เรานำมาใช้ในภายหลัง ในหนังสือปฐมสมโพธิกถาตอนที่กล่าวถึง

เทวดาตีผืนฉาวยพระพุทธรูป เมื่อจิตรกรนำไปเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังล้วนแต่เป็นภาพเทวดาตีกระจับปี่แทบทุกภาพ ไม่ปรากฏเทวดาตีผืนในตระกูลอื่นเลย”

จากปรากฏการณ์ในสังคิตภาพจากภาพจิตรกรรมของจังหวัดสุพรรณบุรีจึงเป็นเครื่องสะท้อนสภาพแวดล้อมทางสังคมคนตรีในอดีตที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำดนตรีไปใช้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต ตามแนวคิดเรื่องมานุษยวิทยาการดนตรี ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านวัฒนธรรมดนตรีเพื่อเปรียบเทียบและอธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของคนตรีในลักษณะต่างๆ โดยการศึกษาปรากฏการณ์ในภาพจิตรกรรมอันเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์สังคมและประวัติศาสตร์ดนตรีที่นอกเหนือไปจากตำราหรือเอกสารโบราณ

5.2 บทบาทและความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในสังคิตภาพจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี พบบทบาทของคนตรีดังจำแนกได้ต่อไปนี้ 1. ดนตรีในพิธีกรรม 2. ดนตรีในงานมหรสพและการละเล่น 3. ดนตรีเพื่อความรื่นเริง 4. ดนตรีกับความสำคัญทางศาสนา 5. ดนตรีชาติพันธุ์ 6. ดนตรีที่ใช้บอกสัญญาณ จากบทบาทของคนตรีที่ปรากฏในสังคิตภาพของภาพจิตรกรรมฝาผนังดังจำแนกได้ 6 หัวข้อ นำมาสู่ความสำคัญของดนตรีที่แบ่งออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ดนตรีในพิธีกรรม สังคิตภาพจากภาพจิตรกรรมเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงฐานันดรศักดิ์ของผู้ใช้ดนตรี ดังปรากฏภาพคนตรีในพิธีกรรมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นภาพเล่าเรื่องพิธีกรรมของพระราชพิธีในราชสำนัก ได้แก่ ภาพพราหมณ์เป่าสังข์ในพิธีอภิเษกสมรส และภาพวงเครื่องประโคมแตงโมในขบวนเสด็จพระราชดำเนินของกษัตริย์ อันเป็นดนตรีที่มีคติความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งยังเป็นมรดกตกทอดและผสมผสานกับความเชื่อในพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน กล่าวคือในขณะที่การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอาคารทางพุทธศาสนามักเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติหรือชาดกแต่การปรากฏภาพของคนตรีในพิธีกรรมจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ ก็ยังเข้ามามีบทบาทในการสร้างจินตภาพให้รับรู้ถึงความสำคัญของเหตุการณ์นั้นๆ ทั้งนี้เพราะจารีตและประเพณีในราชสำนักไทยซึ่งเป็นพิธีหลวงได้สร้างรูปแบบดนตรีที่จำเป็นในการแสดงออกถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่รับเอาคติความเป็นสมมติเทพของพราหมณ์เข้ามาใช้ ทำให้แบบแผนของดนตรีสำหรับพระราชพิธีเป็นสัญลักษณ์ส่งเสริมความเชื่อนี้สืบมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากดนตรีในพิธีกรรมจะสามารถใช้บ่งบอกถึงฐานันดรศักดิ์ของคนตรีที่ใช้กับกลุ่มชนชั้นสูงแล้ว ดนตรีเพื่อความรื่นเริงและดนตรีในงานมหรสพก็ยังสามารถบ่งบอกถึงชนชั้นทางสังคมได้อีกด้วย กล่าวคือ ลักษณะของภาพคนตรีที่ปรากฏในการเขียนภาพจิตรกรรม มักแสดงบริบทของการเขียนภาพให้เข้าใจในเนื้อหาของเรื่องก่อนเป็นอันดับแรก โดยการแสดงออกมาในรูปแบบของภาพบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และผู้คน ที่ดนตรีเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย ดังปรากฏภาพของวงดนตรีประเภทวงมโหรีซึ่งมักใช้การเขียนภาพเป็นนักดนตรีหญิงล้วนบรรเลงอยู่ในเขตพระราชฐาน โดยมีเครื่องกำบังกันเขตให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มคนที่ปรากฏในภาพเขียน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวงมโหรีหญิงล้วนเปรียบเป็นความรื่นเริงบันเทิงใจ มีไว้เพื่อขับกล่อมของกลุ่มคนที่มีฐานันดรศักดิ์สูง หรือภาพเหล่าเทพธิดาบรรเลงวงปี่พาทย์ประกอบการร่ายรำบนสวรรค์ก็เป็นลักษณะของกลุ่มดนตรีที่แสดงออกถึงภาพความรื่นเริงและความสุขบนสวรรค์ตามจินตนาการของการใช้ดนตรีที่สื่อถึงความมีศักดิ์สูงของกลุ่มคนที่ปรากฏในจิตรกรรมด้วยเช่นกัน สำหรับภาพที่สื่อถึงกลุ่มคนทั่วไปมีปรากฏหลายประเภท ได้แก่ ภาพคนตรีที่ใช้ในมหรสพและการละเล่นซึ่งเป็นภาพที่สื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานรื่นเริงที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนชั้นล่างได้ดี แต่ในขณะเดียวกันภาพคนตรีในมหรสพและการละเล่นก็สะท้อนถึงฐานันดรศักดิ์อันสูงของผู้จัดให้เกิดมหรสพและการละเล่นนั้น โดยสำคัญว่าภาพนั้นจัดอยู่ในตอนใด เช่น ภาพมหรสพและการละเล่นในงานออกพระเมรุ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองตามคติราชสำนัก แสดงถึงอำนาจและบารมีของพระมหากษัตริย์ในการถวายพระเกียรติยศสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง มหรสพและการละเล่นในงานออกพระเมรุ จากจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัชกาลที่ 1-5 ของนิชรา ทองเย็น (2555, น. 140) กล่าวว่า มหรสพและการละเล่นในงานพระเมรุเป็นเครื่องแสดงออกถึงระดับฐานันดรศักดิ์ของเจ้าของงาน ระบุได้จากหลักฐานภาพจิตรกรรมฝาผนังที่พยายามจะสะท้อนถึงระดับฐานันดรศักดิ์ โดยการจำแนกได้จากจำนวนของมหรสพที่ยังมีจำนวนมากเท่าใดก็ยิ่งจะแสดงให้เห็นถึงฐานันดรศักดิ์อันสูง รวมถึงภาพมณฑลพิธีและอาคารประกอบอีกด้วย

2. สังคิตภาพจากภาพจิตรกรรมเป็นเครื่องสะท้อนความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะในการเขียนภาพจิตรกรรมของทั้ง 3 วัดที่พบมักปรากฏภาพคนตรีที่ได้รับความนิยมมากอย่างหนึ่งคือวัฒนธรรมดนตรีลาว ได้แก่ภาพการเป่าแคน ทั้งในลักษณะของการบรรเลงโดยอิสระและการบรรเลงรวม

วง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงชุมชนและประชากรชาวลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองสุพรรณบุรีในอดีตอันมีจำนวนมากและงานเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดหนองพุทธารามและวัดประตูลำสนับมีประวัติการเขียนภาพโดยช่างหลวงที่เดินทางมาจากพระนครหรือกรุงเทพในสมัยนั้นว่ามีเชื้อสายเป็นชาวลาว จึงอาจจะเป็นสามารถให้ช่างเขียนได้สอดแทรกวิถีชีวิตความเป็นเชื้อชาติและตัวตนของตนเองลงไปในงานเขียนภาพจิตรกรรม ทั้งภาพบ้านเรือนแบบชาวลาวและดนตรีแบบลาว ทั้งนี้ นอกจากการปรากฏภาพการเป่าแคนซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มชนชาวลาวในเมืองสุพรรณบุรีแล้ว ยังพบภาพเครื่องดนตรีที่มีอิทธิพลของชาติจีนอยู่ด้วยซึ่งก็เป็นไปตามกระแสความนิยมในศิลปะจีนซึ่งเป็นศิลปะแบบพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ 3 รวมอยู่ด้วย โดยภาพที่มีความโดดเด่นและเป็นการแสดงออกถึงสังคมพหุวัฒนธรรมของสุพรรณบุรีได้แก่ภาพหนึ่งคือ ภาพวงดนตรีของเหล่านางนาค ในตอนอุทิศพิทักษ์ ซึ่งประกอบไปด้วยภาพนางนาคถือเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ได้แก่ ขอด้วง ขลุ่ย แคน และพิณแบบเครื่องดีดของจีน และภาพการเป่าแคน โดยมีภาพกลุ่มคนหลายเชื้อชาติร่วมฟ้อนรำประกอบด้วย เช่นภาพชาวกะเหรี่ยงใส่หน้ากากฟ้อนรำซึ่งพบภาพลักษณะนี้ในจิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลำสนับ และที่วัดจรัลย์ยังพบภาพหญิงชาวลาวฟ้อนรำไปกับชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยพื้นถิ่นในภาพมหรสพงานออกพระเมรุ แสดงให้เห็นการยอมรับในวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติกลมกลืนโดยมีวัฒนธรรมดนตรีเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทุกชนชาติได้อย่างแท้จริง

3. สังคีตภาพจากภาพจิตรกรรมสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับพุทธศาสนา โดยปรากฏการใช้ดนตรีถวายเป็นพุทธบูชาอย่างหนึ่ง พบได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังหลายเหตุการณ์ได้แก่ ภาพเหล่านางฟ้าบรรเลงดนตรีวงปี่พาทย์ประกอบการฟ้อนรำเพื่อถวายแก่พระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในจิตรกรรมฝาผนังด้านหลังพระประธานของวัดหนองพุทธาราม ภาพนักดนตรีปี่พาทย์เครื่องห้าที่เป็นหญิงล้วนตอนภาพเหตุการณ์ถวายภัตตาหารแก่พระพุทธองค์ ในจิตรกรรมวัดจรัลย์ และภาพวงดนตรีทั้งในวงปี่พาทย์ที่มีแคนประสมจากวัดประตูลำสนับและภาพวงมโหรีหญิงจากวัดจรัลย์ที่ประกอบอยู่ภาพเหตุการณ์ตอนพระพุทธองค์เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังเสด็จขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดา โดยเสด็จลงมาใกล้เขตเมืองสังกัสสะ ทั้งเหล่ากษัตริย์และชาวเมืองต่างถวายการต้อนรับพระพุทธองค์ด้วยการบรรเลงดนตรีถวาย บ่งบอกถึงความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในรูปแบบของวงดนตรีที่มีวิวัฒนาการอยู่ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้เป็นอย่างดี

นอกจากการใช้ภาพดนตรีเพื่อแสดงให้เห็นความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างสูงสุดโดยการใช้ดนตรีถวายเป็นพุทธบูชาจากภาพจิตรกรรมเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ข้างต้นแล้ว ดนตรียังสามารถใช้สื่อให้เห็นคติธรรมทางพุทธศาสนา ดังเช่นภาพเหตุการณ์ของพระอินทร์ตีพิณสามสายแก่พระพุทธองค์เพื่อทรงสดับและเข้าใจในหนทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทาอันเป็นทางหลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง โดยงานวิจัยของอศิมาภรณ์ มงคลหัว ในเรื่องดนตรีในพุทธศาสนาเถรวาท (อศิมาภรณ์ มงคลหัว, 2555, น.39) กล่าวถึงในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาตร ได้กล่าวถึงเจ้าชายสิทธัตถะกำลังบำเพ็ญทางสุดโต่ง ดังนั้นได้มีเทวดามีเจตนาตีพิณให้เจ้าชายสิทธัตถะได้ฟังเสียงพิณจนเกิดปัญญารู้เข้าไปในเสียงพิณของแต่ละสาย และจากงานวิจัยของอศิมาภรณ์ มงคลหัว ยังได้กล่าวถึงการใช้นักร้องเพื่อการบูชา คือเป็นการแสดงออกถึงความเคารพ การยกย่องบุคคลซึ่งในที่นี้หมายถึงความถึงพระพุทธองค์ บุคคลใดมีความนอบนุช บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี ฟังธรรมและปฏิบัติธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ดี ผลบุญจะเกิดกับผู้บูชานั้น ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏทั้ง 3 วัดของจังหวัดสุพรรณบุรีได้เขียนภาพถ่ายทอดภาพของคติการบูชาและคติธรรมทางพุทธศาสนาตามรูปแบบจารีตในการเขียนภาพจิตรกรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้เป็นอย่างดี

6. เอกสารอ้างอิง

- นิขรา ทองเย็น. 2555. **มหรสพและการเล่นในงานพระเมรุ จากภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 1-5.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปณมา เอี่ยมสะอาด. 2539. **กระบี่กระบอง : การศึกษาด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางดนตรี.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา แขนงวิชาวัฒนธรรมการดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิริยญา อังสุรังสี. 2548. **ที่มาและรูปแบบกระบี่กระบอง การศึกษาจากภาพจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.** ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิริรัตน์ ประพัฒน์ทอง. 2535. **การศึกษาเครื่องดนตรีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่พบในประเทศไทย ก่อนสมัยพุทธศตวรรษที่ 16.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำเนา จาดทองคำ. 2548. **ภาพชาวจีนที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดประตูลี้ ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี.** สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อศิมาภรณ์ มงคลหาว้า. 2555. **ดนตรีในพุทธศาสนาเถรวาท.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อานันท์ นาคคง. (2561, 9 พฤษภาคม 2561). อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. [สัมภาษณ์].

โครงสร้างและลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องเตรซ COMPONENT PART OF PLENG RUENG TRES AND ITS UNIQUE FEATURES

เจริญเสกข์ ปลื้มปรีชา¹ บำรุง พาทย์กุล² นพคุณ สุดประเสริฐ³
JAROENSEK PLUEMPREECHA¹, Bamrung Phattayakul², Nopphakoon Sudprasert³

^{1 2 3} สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1 2 3} DEPARTMENT OF THAI MUSIC, FACULTY OF MUSIC DRAMA, BUNDITPATANASILPA INSTITUTE, BANGKOK
runfnmai@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างของเพลง ลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องเตรซ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสาร ตำราทางวิชาการ และจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่าเพลงเรื่องเตรซ เป็นการนำเพลงหน้าพาทย์มาผูกกันเป็นเพลงเรื่อง ที่มีมาตั้งแต่โบราณ ปรากฏหลักฐานอยู่ในหนังสือสาส์นสมเด็จ มีใจความสำคัญ คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ขอให้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ช่วยคัดแยกเพลงต่าง ๆ และจัดเป็นประเภท โดยเพลงเรื่องเตรซ ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์ที่นำมาร้อยเรียงเป็นเพลงเรื่อง 10 เพลงดังนี้ 1) เพลงแผละ 2) เพลงเหาะ 3) เพลงโคมเวียน 4) เพลงตระเชียว 5) เพลงพญาเดิน 6) เพลงสยาเดิน 7) เพลงสยาครวญ 8) เพลงเชิดฉาน 9) เพลงเชิดนอก 10) เพลงกราวนอก ซึ่งทั้ง 10 เพลงนี้มีความหมายของเพลงคล้ายกันคือ “การเดินทาง” แต่การเดินทางของเพลงแต่ละเพลงนั้น มีความแตกต่างกันในการนำไปใช้ ครูดนตรีไทยในสมัยโบราณ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน โดยใช้หน้าทับเป็นตัวกำกับและควบคุมบทเพลงนั้น ๆ ในการนำไปใช้ สามารถแบ่งกลุ่มของหน้าทับที่ใช้กำกับ ออกเป็น 5 แบบ ดังนี้ 1) แบบไม้เดิน 2) แบบไม้เดิน+ไม้ลา 3) แบบไม้เดินเป็นทำนอง 4) แบบไม้เดินมีปากไม้กลอง 5) แบบที่มีไม้ประคอง

คำสำคัญ : เพลงเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ เเตรซ

ABSTRACT

This qualitative research focuses on the component parts of Pleng Rueng Tres and its unique features. Data gathering included various printed materials, textbooks and by conducting interviews with experts ten people. The researcher finds that Pleng Rueng, which existed for a long time, is a fused form to gather with Pleng Na Phat. According to a part of significant evidence found in Sam Somdej which described that Siamese Prince Narisara Nuwattiwong upon the request of Somdet Phrachao Barommawongthoe Krom Praya Damrong Rachanuphap who wished the prince to categorize Plengs (song). The findings is that pleng Tres is combined with Pleng Na Phat and thus transformed to be Pleng Rueng in a series of ten movements as following 1) Pleng Pla 2) Pleng Hoh 3) Pleng Kom Wian 4) Pleng Trachern 5) Pleng Praya Dem 6) Pleng Saya Dem 7) Pleng Saya Kruch 8) Pleng Chered Chan 9) Pleng Chered Nok 10) Pleng Kruan Nok. And all of which have parallels in meaning — A JOURNEY. The selection of those when and how to play had been clearly determined as a rule by Kru (teacher) in the past. In performing, Na Tub Rhythm plays a major role to lead the movement of music. The Na Tub features which previously mentioned are divided into five different types as follows: 1) Bab Mai Dem 2) Bab Mai Dem plus Mai La 3) Bab Mai Dem Pleng Tum Nong 4) Bab Mai Dem Bark Mai Klong 5) Bab Mai Pra Kob.

Keywords: Pleng Rueng, Pleng Na Phat, Tres

1. ความเป็นมาของปัญหา

ดนตรีไทย มีประวัติที่ยาวนาน และมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับคนไทยควบคู่ไปกับศิลปะและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด และพิธีกรรมทางศาสนาความเชื่อต่าง ๆ ดนตรีไทยนอกจากจะแสดงออกถึงความประณีตแล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงความงามทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย ดนตรีไทยยังเป็นเอกลักษณ์สำคัญ ที่แสดงออกให้เห็นถึงความเจริญ รุ่งเรืองของชนชาติไทย

สาส์นสมเด็จ เป็นหนังสือที่รวบรวมการพูดคุยโต้ตอบกันระหว่าง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กับ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ มีเรื่องราวหลายตอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเรื่องราวบางตอน ก็ได้เลื่อนหายไปตามกาลเวลาแล้วในปัจจุบัน

เพลงเรื่องเตรซุ เป็นเพลงเรื่องที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสาส์นสมเด็จ ตอนตำราเพลงพิณพาทย์ มโหรี มีความสำคัญ คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้คัดลอกตำราเพลงพิณพาทย์มาถวายให้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ชื่อตอนว่า “เพลงพิณพาทย์” แต่ในตำราเพลง พินพาทย์ มโหรี มีหน้าบางหน้าที่ขาดหายไปไม่สามารถทราบได้ว่ามีเพลงอะไรบ้างที่หายไป และจัดอยู่ในเพลงประเภทอะไร จึงต้องการให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ช่วยคัดแยกเพลงต่างๆ และจัดเป็นประเภท ฦกรชัษย์ ปฏักกรชัษย์ (สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2560) เพลงเรื่อง “เตร็ด” ที่เขียนอยู่ในสารานุกรมเพลงไทยนั้น เป็นเพลงเรื่องเตร็ด ที่โยงไปถึงเรื่องเพลงเกร็ด ซึ่งเขียนตามข้อมูลเก่า หลังจากที่ได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมผู้วิจัยได้ไปเจอ คำว่า “เพลงเรื่องเตรซุ” จากในหนังสือ “สาส์นสมเด็จ” เพลงเรื่องเตรซุ ประกอบไปด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 10 เพลง และได้ศึกษาค้นคว้าต่อจนพบว่าคำว่า “เตรซุ” ที่มีความหมายตามภาษาเขมร แปลว่า “การเดินทาง” โดยในภาษาไทยก็มีคำที่ใช้คล้ายคลึงกันอยู่ คือคำว่า “เตร็ดเตร่” แปลว่า การเดินทาง การเคลื่อนที่ ดังนั้น คำว่า “เตรซุ” จึงมีความหมายว่าแปลว่า “การเดินทาง” ซึ่งในวงการดนตรีไทยมีเพลงตามนิยมนี้อยู่หลายเพลง เช่น เพลงเชิด เพลงเสมอ เพลงกราวใน เป็นต้น

จากความสำคัญและความเป็นมาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโครงสร้างและลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องเตรซุ ซึ่งเพลงแต่ละเพลงในเพลงเรื่องเตรซุ จะมีโครงสร้างและลักษณะทางดนตรี และบทบาทที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจทางด้านดนตรีไทย และบันทึกไว้เป็นหลักฐานในทางวิชาการดนตรีไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาโครงสร้างและลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องเตรซุ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง สิ่งตีพิมพ์ และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย จำนวน 10 ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถแสดงลำดับการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเพลงเรื่องเตรซุ โดยกำหนดข้อมูลจากการศึกษาไว้ดังนี้

1) ข้อมูลจากการเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อมูลจากการปฏิบัติงานภาคสนาม โดยการต่อเพลง ต่อหน้าทับ และการบันทึกโน้ต

3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทยในสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ศิลปินแห่งชาติในสาขาดนตรีไทยจำนวน 5 ท่าน โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลมาจัดเป็นกลุ่ม แล้วแบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ เพื่อจำแนกเป็นประเด็นในการวิเคราะห์

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบและแยกออกเป็นประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นความเรียง

4. ผลการวิจัย

เพลงเรื่องตรุษประจบไปด้วยเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมด 10 เพลง คือ 1) เพลงแผละ 2) เพลงเหาะ 3) เพลงโคมเวียน 4) เพลงตระเชิญ 5) เพลงพญาเดิน 6) เพลงสยาเดิน 7) เพลงสยาครวญ 8) เพลงเชิดฉาน 9) เพลงเชิดนอก 10) เพลงกราวนอก และแต่ละเพลงจะประกอบไปด้วยโครงสร้าง หน้าทับ และลักษณะทางดนตรี สรุปได้ดังนี้

4.1 เพลงแผละ

4.1.1 โครงสร้างเพลงแผละ

เพลงแผละเป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะชั้นเดียว เป็นเพลงท่อนเดียว การบรรเลงเพลงแผละ จะนำเอาประโยค “ท้ายเพลง” มาขึ้นเป็น “หัวเพลง” เมื่อบรรเลงจบท่อนแล้วจะบรรเลงกลับต้นใหม่ไปเรื่อยๆ ถ้าเป็น การบรรเลงอิสระจะบรรเลงประมาณ 3 ถึง 4 ท่อน ถ้าเป็นการบรรเลงประกอบการแสดงจะบรรเลงตามท่าของตัวแสดงจนกว่าตัวแสดงจะจบท่าแสดง หรือเข้าโรง

4.1.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงแผละ

เพลงแผละนั้นมีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของไม้กลอง (ไม้เดิน) ตีเดินไม้กลองไปตามจังหวะเพลงในอัตราจังหวะชั้นเดียว

4.1.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงแผละ

เพลงแผละ เป็นเพลงหน้าพาทย์ อัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งมีลักษณะทางดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลง คือ หน้าทับที่กระชับตามทำนองเพลง ในการตีกำกับและควบคุมเพลง ในส่วนของทำนองเพลงนั้นจะบรรเลงขึ้นเพลงโดยใช้ทำนองท้ายเพลงนำมาขึ้นเป็นทำนองนำเพลงก่อน แล้วจึงเข้าทำนองเพลงในวรรคต่อไป

4.2 เพลงเหาะ

4.2.1 โครงสร้างเพลงเหาะ

เพลงเหาะเป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น มี 2 ท่อน โดยเพลงเหาะนั้น จะเป็นเพลงที่มีการบรรเลงเปลี่ยนบันไดเสียงได้ หลายเสียง แต่ในหลักสูตรที่มีสอนกันในสถานศึกษานั้น จะระบุให้บรรเลงเปลี่ยนบันไดเสียงแค่ 3 เสียง เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในระบบบันไดเสียง

4.2.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงเหาะ

เพลงเหาะนั้น มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของไม้กลอง (ไม้เดิน) ตีไม้เดินเป็นทำนอง ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น โดยได้แบ่งไม้กลองออกเป็น 2 ช่วง

- ช่วงที่ 1 จะเป็นการตีกลองตัดเสียงต่ำ (ตัวเมีย) เดินไม้กลองในลักษณะตามทำนองเพลง
- ช่วงที่ 2 จะเป็นการตีกลองตัดเสียงสูง (ตัวผู้) เดินไม้กลองในลักษณะที่มีไม้ลัดจังหวะ เพื่อแสดงว่า

จบหน้าทับ ในแต่ละหน้าทับ

4.2.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงเหาะ

เพลงเหาะ เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่มีลักษณะทางดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลงที่สามารถเปลี่ยนระดับเสียงได้ เพลงเหาะเป็นเพลง 2 ท่อน โดยใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินเป็นทำนองในอัตราหน้าทับสองชั้น กำกับเพลง ลักษณะของหน้าทับที่เป็นไม้กลองจะตีเป็นทำนอง แบ่งทำนองไม้กลองออกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกจะตีไม้กลองในลักษณะที่ลงกับทำนองเพลง และกลุ่มที่สองจะตีไม้กลองในลักษณะที่ลัดจังหวะกับทำนองเพลง ในส่วนของทำนองเพลงนั้น จะบรรเลงขึ้นเพลงโดยใช้ทำนองท้ายเพลงนำมาขึ้นเป็นทำนองนำเพลงก่อน แล้วจึงเข้าทำนองเพลงในวรรคต่อไป

4.3 เพลงโคมเวียน

4.3.1 โครงสร้างของเพลงโคมเวียน

เพลงโคมเวียน เป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น มี 3 ท่อน เป็นเพลงที่มีการบรรเลงเรียงตามท่อน บรรเลงท่อนละสองท่อน ซึ่งในท่อนที่สามจะสั้นกว่าท่อนที่หนึ่งและสองครึ่งหนึ่ง ถ้าศึกษาจากการบันทึกโน้ต 8 ห้อง ท่อนหนึ่งและท่อนสองมีความยาว 8 บรรทัดโน้ต แต่ท่อนสามจะมีความยาวเพียง 4 บรรทัดโน้ต

4.3.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงโคมเวียน

เพลงโคมเวียนนั้น มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของไม้กลอง (ไม้เดิน) ตีไม้เดินเป็นทำนอง ในอัตราหน้าทับสองชั้น โดยได้แบ่งไม้กลองออกเป็น 2 ช่วง

- ช่วงที่ 1 จะเป็นการตีกลองตดเสียงต่ำ (ตัวเมีย) เดินไม้กลองในลักษณะตามทำนองเพลง
- ช่วงที่ 2 จะเป็นการตีกลองตดเสียงสูง (ตัวผู้) เดินไม้กลองในลักษณะที่มีไม้กลองจังหวะ เพื่อ

แสดงว่าจบหน้าทับในแต่ละหน้าทับ

4.3.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงโคมเวียน

เพลงโคมเวียน เป็นเพลงหน้าพาทย์อีกเพลงหนึ่งที่มีลักษณะทางดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ เหมือนกับเพลงเหาะ เป็นเพลงในอัตราสองชั้น มี 2 ท่อน ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินเป็นทำนองในอัตราหน้าทับสองชั้น กำกับเพลง แต่หน้าทับของตะโพนที่ใช้กำกับเพลงโคมเวียนนั้น มีลักษณะทำนองของตะโพนที่ไม่เหมือนกับหน้าทับตะโพนของเพลงเหาะ โดยหน้าทับของตะโพนที่ดีจะมีความละเอียดของมือตะโพนที่สอดคล้องกับไม้กลองมากกว่ามือตะโพนของหน้าทับเพลงเหาะ และลักษณะของหน้าทับที่เป็นไม้กลองนั้น จะตีเป็นทำนอง โดยแบ่งทำนองไม้กลองออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกจะตีไม้กลองในลักษณะที่ลงกับทำนองเพลง แต่กลุ่มที่สองนั้นจะตีไม้กลองในลักษณะที่ล็กจังหวะกับทำนองเพลง ในส่วนของทำนองเพลงจะบรรเลงขึ้นเพลงโดยใช้ทำนองท้ายเพลงนำมาขึ้นเป็นทำนองนำเพลงก่อน แล้วจึงเข้าทำนองเพลงในวรรคต่อไป

4.4 เพลงตระเชิญ

4.4.1 โครงสร้างของเพลงตระเชิญ

เพลงตระเชิญเป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น ที่ใช้บรรเลงเชิญเทพเจ้าต่างๆ ในพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ เพลงตระเชิญนั้น เป็นเพลงท่อนเดียว สามารถวัดเพลงได้จากหน้าทับที่ใช้กำกับเพลง (หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน+ไม้ลา ในอัตราหน้าทับ 2 ชั้น) โดยเพลงตระเชิญ เป็นเพลงที่มีลักษณะของการบรรเลงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มของทำนองที่เดินทำนองของเพลงตามสัดส่วนของไม้กลอง ที่แบ่งออกเป็น 4 ไม้เดิน และกลุ่มของทำนองที่เดินทำนองของเพลงตามสัดส่วนของไม้ลา ซึ่งมีความกระชั้นของทำนอง

4.4.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงตระเชิญ

เพลงตระเชิญ มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของหน้าทับ ที่เรียกว่า ไม้เดิน+ ไม้ลา ในอัตราหน้าทับสองชั้น มีลักษณะ คือ ช่วงแรกใช้กลุ่มไม้เดิน อัตราจังหวะ 2 ชั้น ทั้งหมด 4 ไม้ ในประโยคที่ 1-4 ช่วงหลังใช้กลุ่มไม้ลา อัตราหน้าทับ 2 ชั้น ในประโยคที่ 5-8

4.4.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงตระเชิญ

เพลงตระเชิญ เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่บรมครูทางด้านดนตรีไทยได้สร้างสรรค์ไว้ เพื่อใช้เพลงตระกับเทพเจ้าโดยเฉพาะ เพลงตระเชิญเป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราสองชั้น มี 2 ท่อน ท่อนละแปดบรรทัดโน้ต โดยใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน+ไม้ลา ในอัตราหน้าทับสองชั้น กำกับเพลง หรือที่คนเรียนเครื่องหนังเรียกว่า 4 ไม้ลา ในอัตราหน้าทับสองชั้น ซึ่งลักษณะหน้าทับพิเศษของตะโพนกลองตด 1 ไม้เดิน = 1 บรรทัด 8 ห้องโน้ต ถ้า 4 ไม้เดิน = 4 บรรทัด 32 ห้องโน้ต ส่วนไมลานั้นมีทำนองของตะโพนและกลองตด ตีสอดคล้องกัน = 4 บรรทัด หรือ 32 ห้องโน้ต ในส่วนของทำนองเพลง จะมีลักษณะของทำนองเพลงที่มีมือฆ้องทำนองห่างๆ

4.5 เพลงพญาเดิน

4.5.1 โครงสร้างของเพลงพญาเดิน

เพลงพญาเดินนั้น เป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราหน้าทับ 2 ชั้น โดยเพลงพญาเดิน เป็นเพลง 6 ท่อน บรรเลงต่อเนื่องกัน โดยจะบรรเลงท่อนละ 2 เที้ยว บางสำนักอาจจะมีท่อนของเพลงถึง 7 ท่อน แล้วแต่สำนัก

4.5.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงพญาเดิน

เพลงพญาเดิน มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของไม้กลอง (ไม้เดิน) ตีไม้เดินเป็นทำนองสอดคล้องกับทำนองของเพลง ในอัตราหน้าทับสองชั้น ซึ่งการตีไม้เดินสอดคล้องกับทำนองเพลงนั้น จะใช้ไม้กลองตีกลองตดทั้งสองลูก เพื่อให้เกิดเสียงที่เป็นทำนองที่มีอัตลักษณ์ของหน้าทับ ซึ่งโครงสร้างของหน้าทับมีดังนี้

หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินตามทำนองเพลง ที่ใช้กับเพลงพญาเดิมนั้น จะตีไม้เดินไปตามทำนองเพลงในอัตราสองชั้น หรือเท่ากับตีไม้เดินไปตามทำนองเพลง ตามห้องโน้ตไทย ได้ 4 ห้องโน้ตไทย

4.5.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงพญาเดิมน

เพลงพญาเดิมน เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่มีทำนองเพลงแสดงให้เห็นถึงความสง่างามของทำนองและมีความงดงามของหน้าทับที่ใช้กำกับเพลง โดยเฉพาะกลองทัด เพลงนี้ถือว่าเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้กลองทัดกำกับเพลงเพียงอย่างเดียว มิได้ใช้ตะโพนตีกำกับเพลงด้วย เป็นเพลงในอัตราสองชั้น มี 6 ท่อน แต่ละท่อนนั้นยาวไม่เท่ากัน ลักษณะของหน้าทับเป็นไม้กลองที่ตีไม้เดินเป็นทำนอง ในหนึ่งหน้าทับนั้น จะตีไม้กลองเดินทั้งสองใบ ตามทำนองของเพลง ในส่วนของทำนองเพลงนั้นจะบรรเลงขึ้นเพลงโดยใช้ทำนองเพลงในส่วนแรกนำมาขึ้นเป็นทำนองนำเพลง ทำนองที่นำมาขึ้นเพลงจะมีลักษณะความสง่างาม แล้วจึงเข้าทำนองเพลงในวรรคต่อไป

4.6 เพลงสยาเดิน

4.6.1 โครงสร้างของเพลงสยาเดิน

เพลงสยาเดิน เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตัวของเพลง และหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงเป็นเพลงในอัตราจังหวะ 2 ชั้น โดยครูดนตรีไทยสมัยโบราณได้แบ่งเพลงหน้าพาทย์สยาเดินออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) ช่วงทำนองที่ใช้หน้าทับพิเศษ แบบที่มีไม้ประคน (ไม่มีไม้ลา)
- 2) ช่วงทำนองที่ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน 2 ชั้น (36 ไม้เดิน)
- 3) ช่วงทำนองที่ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้ลา (หน้าทับชั้นเดียว)

4.6.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงสยาเดิน

เพลงสยาเดิน มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ซึ่งในหน้าทับพิเศษที่ใช้กำกับเพลงสยาเดิน แบ่งออกเป็น 3 หน้าทับ ประกอบด้วย 1) หน้าทับพิเศษ แบบที่มีไม้ประคน 2) หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน ในอัตราหน้าทับสองชั้น 3) หน้าทับพิเศษ แบบไม้ลา ในอัตราหน้าทับชั้นเดียว

4.6.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงสยาเดิน

เพลงสยาเดิน เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับเพลงขำนาฏ เพลงกระบองกัน เพลงโปรยข้าวตอก เพลงประสิทธิ ที่มีหน้าทับพิเศษ แบบไม้ประคน กำกับเพลง เป็นเพลงในอัตราหน้าทับชั้นเดียว ดร.สุรัตน์ จงดา (สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2561) ที่ได้เรียนกับครูสมยศ โปะเปี่ยมลาก อธิบายไว้ว่า คุณหญิงนันทกานารักษ์ (เทศ สุวรรณภารต) ครูของท่านเคยได้อธิบายไว้ว่า ตอนที่พระรามต้องเสด็จเดินป่า เพราะสละบังลังให้กับน้องชายของพระองค์ พระรามรู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตอนเสด็จออกจากวังด้วยความโศกเศร้าจึงมีเพลงที่ใช้ในช่วงที่เสด็จออกมาจากวัง คือ เพลงสยาเดิน

4.7 เพลงสยาครวญ

4.7.1 โครงสร้างของเพลงสยาครวญ

เพลงสยาครวญ เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งเพลงและหน้าทับ ซึ่งจะใช้เพลงนี้คู่กับเพลงสยาเดิน ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ เพลงสยาครวญเป็นเพลงในอัตราจังหวะ 2 ชั้น โดยครูดนตรีไทยในสมัยโบราณได้แบ่งโครงสร้างของเพลงสยาครวญออกเป็น 3 ส่วน เท่ากัน โดยยึดหลักเกณฑ์ของหน้าทับพิเศษ แบบที่มีไม้ประคน ดังนี้

- 1) ช่วงทำนองที่ใช้หน้าทับพิเศษ แบบที่มีไม้ประคน (ไม่มีไม้ลา)
- 2) ช่วงทำนองที่ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน 2 ชั้น (36 ไม้เดิน)
- 3) ช่วงทำนองที่ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้ลา (หน้าทับชั้นเดียว)

4.7.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงสยาครวญ

เพลงสยาครวญ มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ซึ่งในหน้าทับพิเศษที่ใช้กำกับเพลงเป็นหน้าทับพิเศษ แบบที่มีไม้ประคน แต่เป็นไม้ประคนที่ไม่มีไม้ลามาดำท้าย ทั้งสามตัวของหน้าทับ

4.7.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงสยาครวญ

เพลงสยาครวญ เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับเพลงประสิทธิ์ เพลงขำฉาญ เพลงกระบองกัน เพลงโปรยข้าวตอก ที่มีหน้าทับพิเศษ แบบไม้ประดอน กำกับเพลง เป็นเพลงในอัตราหน้าทับชั้นเดียว ดร.สุรัตน์ จงดา (สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2561) ที่ได้เรียนกับ ครูสมยศ โปะเปี่ยมลาภ ได้อธิบายว่า คุณหญิงนันทกานารักษ์ (เทศ สุวรรณภารต) ครูของท่านเคยอธิบายเรื่องของเพลงสยาครวญไว้ว่า ตอนที่พระรามรบกับทศกัณฐ์ หนุมานได้ชูกล่องดวงใจที่ได้ไปหลอกขอมมาจากพระฤๅษีโคบุตร เมื่อทศกัณฐ์เห็นกล่องดวงใจของตน จึงรู้ตัวว่าตนต้องตายแน่นอน จึงขอพระรามพักรบเพื่อไปลาลูกเมีย เมื่อทศกัณฐ์ได้ไปลาลูกเมียแล้ว จึงเสด็จออกมาพบกับพระรามอีกครั้ง ในช่วงที่เสด็จออกมาจากกรุงลงกา การแสดงช่วงนี้จะแสดงถึงความรู้สึกโศกเศร้า ในช่วงนี้จะมีเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้กับทศกัณฐ์ ที่แสดงถึงความโศกเศร้า คือ เพลงสยาครวญ

4.8 เพลงเชิดฉาน

4.8.1 โครงสร้างของเพลงเชิดฉาน

เพลงเชิดฉาน เป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น มี 3 ท่อน หรือเรียกว่า 3 ตัว เหมือนกับเพลงเชิด ที่เรียกเป็นตัวก็ได้ ซึ่งใน 1 ตัว แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 เรียก “ตัว” ส่วนช่วงที่ 2 เรียกว่า “สร้อย” สามารถวัดเพลงได้จากหน้าทับที่ใช้กำกับเพลง (หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินมีบากไม้กลอง ในอัตราหน้าทับสองชั้น)

4.8.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงเชิดฉาน

เพลงเชิดฉาน มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของหน้าทับ ที่เรียกว่า ไม้เดินมีบากไม้กลอง ในอัตราหน้าทับสองชั้น โดยสามารถแบ่งไม้กลองออกเป็น 2 ช่วง

- ช่วงที่ 1 เป็นช่วงของ “ตัว” จะมีลักษณะของหน้าทับและไม้กลอง คือ “บากตะโพก 2 ไม้กลอง” และต่อด้วย “ไม้เดิน ในอัตราหน้าทับสองชั้น” จำนวนไม้เดิน 27 ไม้เดิน และบากลงไม้กลอง อีกสองจังหวะไม้กลอง

- ช่วงที่ 2 เป็นช่วงของ “สร้อย” จะมีลักษณะของหน้าทับและไม้กลอง เหมือนในช่วงที่ 1 คือ “บากตะโพก 2 ไม้กลอง” และต่อด้วย “ไม้เดิน ในอัตราหน้าทับสองชั้น” จำนวนไม้เดิน 27 ไม้เดิน และบากลงไม้กลอง อีกสองจังหวะไม้กลอง ตามโครงสร้างหน้าทับดังนี้

4.8.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงเชิดฉาน

เพลงเชิดฉาน เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับเพลงเชิด ที่อยู่ในเพลงชุดโหมโรงเย็น เพลงเชิดเป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราหน้าทับชั้นเดียว โดยในหนึ่งตัวของเพลงเชิด จะแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งเรียกว่า “ตัว หรือ หัว” ส่วนที่สองเรียกว่า “สร้อย” ที่เป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราชั้นเดียว เพราะมีหน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน เป็นตัวกำกับและควบคุมเพลง หน้าทับพิเศษไม้เดินนี้จะมีการบากไม้กลอง “หนึ่งไม้” ก่อนจะตีเป็นไม้เดินทั้งหมด ลักษณะอย่างนี้เป็นลักษณะแบบเดียวกับเพลงหน้าพาทย์เชิดฉาน แต่เพลงเชิดฉานนั้นเป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราสองชั้น ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดิน เป็นตัวกำกับเพลง หน้าทับพิเศษไม้เดินนี้จะมีการบากไม้กลอง “สองไม้” ก่อนจะตีเป็นไม้เดินในอัตราสองชั้นทั้งหมด เพลงเชิดฉานเป็นเพลงที่ใช้กับมนุษย์ผู้สูงศักดิ์ไว้ติดตามสัตว์ เช่น พระรามตามกวาง พระยาแครงนไถหว่านข้าวตามพระโค เป็นต้น

4.9 เพลงเชิดนอก

4.9.1 โครงสร้างของเพลงเชิดนอก

เพลงเชิดนอก เป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะหน้าทับชั้นเดียว มีโครงสร้างมาจากเพลงเชิด ที่ใช้บรรเลงในการติดตาม ตามจับ ต่อสู้ โดยเพลงเชิดนอกนั้น เป็นเพลง 3 ท่อน หรือเรียกว่า 3 จับ ซึ่งในแต่ละจับ แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เรียก “จับ” ส่วนช่วงที่ 2 เรียกว่า “สร้อย”

4.9.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงเชิดนอก

เพลงเชิดนอก มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของหน้าทับ ที่เรียกว่า ไม้เดินมีบากไม้กลอง ในอัตราหน้าทับชั้นเดียว โดยไม้กลองนั้นจะตีเหมือนกันทั้งช่วง “จับ” และ “สร้อย”

4.9.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงเชิดนอก

เพลงเชิดนอก เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับเพลงเชิด มี 3 ท่อน หรือเรียกว่า 3 จับ ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินมีปากไม้กลอง ในอัตราหน้าทับชั้นเดียว เป็นตัวกำกับเพลง ซึ่งทำนองของเพลงมีลักษณะ กระชับ รวดเร็ว คล้ายการไล่จับกัน เดิมเพลงเชิดนอกใช้ประกอบการแสดงหนังใหญ่ตอนเบิกโรง ชุดจับลิงหัวค้ำ เมื่อหนังเดี่ยวแสดงท่ารบ จะมีภาพหนังจับออกมาเต้นแทรก ในช่วงนี้ก็จะเลียนให้เหมือนเสียงพูดว่า “จับให้ติดตีให้ตาย” หรือ “ฉวยให้ติดตีให้แทบตาย” แต่การแสดงโขนในปัจจุบันจะใช้เพลงเชิดนอกประกอบอากัปกิริยาการจับเรียกว่า “จับนาง” เช่น ตอนหนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา เป็นต้น

4.10 เพลงกราวนอก

4.10.1 โครงสร้างของเพลงกราวนอก

เพลงกราวนอก เป็นเพลงหน้าพาทย์ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น ที่ใช้กับการเดินทัพของฝ่ายพระราม และใช้ในพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ

4.10.2 หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงกราวนอก

เพลงกราวนอก มีหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงคือ “หน้าทับพิเศษ” ที่มีลักษณะของไม้กลอง (ไม้เดิน) ตีไม้เดินเป็นทำนอง ในอัตราจังหวะ 2 ชั้น โดยหน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินตามทำนองเพลงนี้ จะเดินไปตามทำนองเพลงในอัตรา 2 ชั้น หรือเท่ากับตีไม้เดินไปตามทำนองเพลง โดยในหนึ่งหน้าทับจะเท่ากับ 4 ห้องโน้ตไทย

4.10.3 ลักษณะทางดนตรีของเพลงกราวนอก

เพลงกราวนอก เป็นเพลงหน้าพาทย์อัตราจังหวะ 2 ชั้น แบ่งช่วงของเพลงออกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เรียกว่า “ต้นกราวนอก” มี 3 ท่อน ช่วงที่สอง เรียกว่า “ตัวกราวนอก” มี 6 ท่อน ใช้หน้าทับพิเศษ แบบไม้เดินตามทำนองเพลงในการกำกับเพลง เพลงกราวนอกใช้ในการแสดงโขนช่วงการเดินทางยกทัพ หรือตรวจพลของกองทัพฝ่ายพระราม

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า เพลงเรื่องเตรซ คือ การรวบรวมเพลงที่มีความหมายคล้ายกันคือ “การเดินทาง” แต่การเดินทางของเพลงแต่ละเพลงนั้น มีความแตกต่างกันในการนำไปใช้ ดังนี้

- เพลงแผละ หมายถึง การเดินทางทางอากาศของสัตว์ปีก
- เพลงเหาะ หมายถึง การเดินทางทางอากาศของตัวละครมนุษย์ที่มีอิทธิฤทธิ์
- เพลงโคมเวียน หมายถึง การเดินทางทางอากาศของเทพเจ้า
- เพลงเชิญ (ตระเชิญ) หมายถึง การเดินทาง หรือการเชิญเทพเจ้าต่าง ๆ
- เพลงพญาเดิน หมายถึง การเดินทางไป-มาของตัวละครที่เป็นมนุษย์ผู้สูงศักดิ์
- เพลงสยาเดิน หมายถึง การเดินทาง ใช้ประกอบการแสดงโขน ตอนที่พระรามต้องเสด็จเดินป่า เป็นเวลา

14 ปี

- เพลงสยาครวญ หมายถึง การเดินทาง ใช้ประกอบการแสดงโขน ตอนทศกัณฐ์ลี้ม
- เพลงเชิดฉาน หมายถึง การเดินทาง ที่แสดงถึงลักษณะของการไล่จับกันระหว่างตัวละครผู้สูงศักดิ์ กับ

สัตว์

- เพลงเชิดนอก หมายถึง การเดินทาง ที่แสดงถึงการไล่จับกันของตัวละครที่เป็นสัตว์ในการแสดงโขน
- เพลงกราวนอก หมายถึง การเดินทางยกทัพ หรือตรวจพลของกองทัพฝ่ายพระรามในการแสดงโขน

หน้าทับที่ใช้กำกับเพลง เป็นหน้าทับพิเศษทั้งหมด แบ่งออกเป็น 5 แบบ ดังนี้

1) ไม้เดินชั้นเดียว ใช้กำกับเพลงแผละ และเพลงเชิดนอก

กลองทัด	- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ต	- - - ต

2) ไม้เดิน 2 ชั้น ใช้กำกับ เพลงเชิดฉาน

กลองทัด	- - - -	- - - ต	- - - -	- - - ต	- - - -	- - - ต	- - - -	- - - ต

3) ไม่เดินเป็นทำนอง ใช้กำกับเพลงเหาะ เพลงโคมเวียน เพลงพญาเดิน และเพลงกราวนอก

เพลงเหาะ เพลงโคมเวียน

กลองทัด	----	--- ต	--- ต	----	--- ต	----	--- ต	--- ต
กลองทัด	- - - -	- - - ต	- - - ต	- - - -	- ต - -	- - - ต	- - - ต	- - - -

เพลงพญาเดิน

กลองทัด (ส)	----	- ต - -	--- ต	--- ต	----	- ต - -	--- ต	--- ต
กลองทัด (ต)	- - ต ต	ต - - -	ต ต ต -	- ต - -	- - ต ต	ต - - -	ต ต ต -	- ต - -

เพลงกราวนอก

กลองทัด	----	--- ต	- - ต -	- ต - ต	----	--- ต	- - ต -	- ต - ต

4) แบบไม่เดิน+ไม่ลา ใช้กำกับเพลงตระเชียว

กลองทัด	----	----	----	----	----	----	----	--- ต
กลองทัด	----	----	----	----	----	----	----	--- ต
กลองทัด	----	----	----	----	----	----	----	--- ต
กลองทัด	----	----	----	----	----	----	----	--- ต
กลองทัด	----	----	----	----	---	----	----	---
กลองทัด	----	----	---	----	---	---	----	---
กลองทัด	----	----	---	----	---	---	----	----
กลองทัด	---	----	----	---	---	---	---	---

ไม่เดิน

ไม่ลา

5) แบบไม่ประตน ใช้กำกับเพลงสยาเดิน และเพลงสยาครวณ

กลองทัด	----	--- ต	----	--- ต	----	--- ต	--- ต	--- ต
กลองทัด	----	---	---	----	- ต - -	---	---	---

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการศึกษาโครงสร้างและลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องไตร มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 โครงสร้างของเพลงเรื่องไตร เพลงแต่ละเพลงในเพลงเรื่องไตรมีลักษณะของโครงสร้างที่เหมือนและแตกต่างกัน เช่น บางเพลงเป็นเพลงท่อนเดียว บรรเลงหลายเที่ยว บางเพลงเป็นเพลงหลายท่อน แต่บรรเลงเที่ยวเดียว หน้าทับที่ใช้กำกับเพลงแต่ละเพลงเป็นหน้าทับพิเศษที่จะแตกต่างกันไปตามแต่ละเพลง

6.2 ลักษณะทางดนตรีของเพลงเรื่องไตร เพลงแต่ละเพลงในเพลงเรื่องไตรมีลักษณะทางดนตรีที่เหมือนและแตกต่างกัน เช่น เพลงแฉะ เพลงเหาะและเพลงโคมเวียน ขึ้นต้นเพลงโดยการนำทำนองช่วงท้ายเพลงมาขึ้นต้น แต่ใช้หน้าทับในการกำกับเพลงที่ต่างกัน ความหมายของเพลงแต่ละเพลงในเพลงเรื่องไตร แปลว่าการเดินทาง แต่มีลักษณะการนำไปใช้ที่ต่างกัน

จากการอภิปรายผลการวิจัยข้างต้น ก็จะสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ของ ฌองค์ชัย ปิฎกริษฐ์ (2554) อธิบายว่า ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ หมายถึง ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่แสดงบทบาทตามสถานภาพที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นสามารถจัดรวมกันเข้าเป็นเป็นระบบที่อยู่ภายใต้บรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพลงเรื่องไตรศู ถูกรวบรวมเป็นเพลงเรื่องเพื่อให้ผู้บรรเลงง่ายต่อการจดจำ และการนำไปใช้ ผู้บรรเลงสามารถเลือกเพลงที่เหมาะสมกับท่าทาง หรือความสำคัญของตัวแสดงได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง หรือการบรรเลงดนตรีในพิธีกรรมต่างๆ และการบรรเลงเพลงในบทโขนหรือละคร ผู้บรรเลงสามารถเลือกเพลงที่ให้กับอากัปกิริยาของตัวแสดง และลักษณะของตัวแสดงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในหนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้แยกไว้เป็นประเภทอีกมาก ผู้ที่สนใจสามารถนำเพลงเหล่านั้นมาทำการค้นคว้า หรือวิจัยต่อไปได้

8. เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ชัย ปิฎกวัชต์. 2554. **ดนตรีและเพลงหน้าพาทย์ที่สื่อสัมผัสอารมณ์และจินตนาการ**. โครงการมหาวิทยาลัยวิจัย

แห่งชาติ คลัสเตอร์ดนตรีบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณรงค์ชัย ปิฎกวัชต์. (2560, 26 พฤศจิกายน). **เพลงเรื่องไตรศู**. [สัมภาษณ์โดย เจริญเสกข์ ปลื้มปรีชา].

สุรัตน์ จงดา. (2561, 12 พฤศจิกายน). **เพลงสยาเดินและเพลงสยาครวญ**. [สัมภาษณ์โดย เจริญเสกข์ ปลื้มปรีชา].

สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ
สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

THE ACCOMPLISHMENTS OF A NATIONAL ARTIST AND RANARD-EK PLAYER IN THE
DISCIPLE OF MASTER LUANG PRADIT PHAIROH
(SORN SILAPABANLENG)

นิทัศน์ ชูเชิต¹ บำรุง พาทย์กุล² สารีสา ประทีปช่วง³

NITHAT CHUCHERT¹, DR.BUMRUNG PHATTAYAKUL², SARISA PRATEEPCHUANG³

^{1 2 3} สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร

^{1 2 3} Thai Music, Accepted by the Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa, Bangkok
nithat_2426@hotmail.com Bumrung_ptk@hotmail.com and sarisa14ketja@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอก ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับครูประสิทธิ์ ถาวร ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูอุทัย แก้วละเอียดและพันโทเสนาะ หลวงสุนทร จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วย สัมฤทธิ์ผล 13 ประการ คือ 1) สัมฤทธิ์ผลด้านคุณลักษณะ 2) สัมฤทธิ์ผลด้านวิธีการบรรเลงระนาดเอก 3) สัมฤทธิ์ผลด้านการศึกษาบทเพลง 4) สัมฤทธิ์ผลด้านพลังกำลังในการบรรเลงระนาดเอก 5) สัมฤทธิ์ผลในความแม่นยำ 5 ประการ 6) สัมฤทธิ์ผลในการสร้างเสียงระนาดเอกให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตน 7) สัมฤทธิ์ผลด้านสุนทรียรส 8) สัมฤทธิ์ผลด้านทางบรรเลง 9) สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถรอบด้าน 10) สัมฤทธิ์ผลด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี 11) สัมฤทธิ์ผลในความเป็นครูดนตรี 12) สัมฤทธิ์ผลในความเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการดนตรีไทยและสังคม 13) สัมฤทธิ์ผลในคุณสมบัติของศิลปินแห่งชาติ จากสัมฤทธิ์ผลทั้ง 13 ประการนี้ ส่งผลให้นักระนาดเอกทั้ง 4 ท่าน ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ที่ยังประโยชน์ต่อประเทศชาติมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: สัมฤทธิ์ผล นักระนาดเอก ศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ABSTRACT

The purpose of this study was to study the achievement of being Ranard-ek player who has been regarded as a national artist in the disciple of Master Luang Pradit Phairoh (Sorn Silapabanleng). It used a qualitative research methodology to study insights from the documents and personal interviews related to Prasit Thaworn, Boonyong Ketkong, Uthai Kaewla-aiet, and Lt.Col. Sanhor Luangsoontorn for 60 people. The result found that the achievement of being Ranard-ek player, regarded as a national artist, consists of 13 achievements thus; 1) feature achievement 2) achievement in a method of playing Ranard-ek 3) music educational achievement 4) power of playing Ranard-ek achievement 5) achievement of precision 6) achievement for creating the sound of Ranard-ek to be unique 7) achievement of aesthetics 8) achievement in the wisdom of knowledge how to play every single Thai instrument 9) achievement for being a musician 10) achievement for creating musical performances 11) achievement for being a music teacher 12) achievement from the people who has a contribution to the Thai music industry and community and 13) qualifications' achievements of being a national artist. All these 13

achievements affected to four Ranard-ek players who has been regarded as a national artist, major of Performing Arts (Thai Music). According to these elements, they benefit the country up to now.

Keywords: accomplishment, alto xylophone player, a national artist, the disciple of master Luang Pradit Phairoh (Sorn Silapabanleng)

1. ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันค่านิยมการบรรเลงระนาดเอกได้เปลี่ยนแปลงไป นักระนาดรุ่นใหม่ ต่างมองข้ามทักษะพื้นฐาน ไปเริ่มเรียน ที่เพลงเดียวกันโดยมาก ค่านิยมของผู้ฟังในปัจจุบันยังชื่นชอบการบรรเลงด้วยความเร็วเป็นหลัก มีนักระนาดจำนวนมากที่คิดว่าการบรรเลงด้วยความเร็วเป็นสิ่งที่ถูกใจผู้ฟังเท่านั้น ต่างจากนักระนาดในอดีตที่บรรเลงกันด้วยเสียง ด้วยกลอนอันวิจิตรงดงาม นอกจากนี้การเผยแพร่ข้อมูลทางสังคมยังเข้าถึงได้สะดวกง่ายดาย ทำให้ค่านิยมดังกล่าวแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว สร้างบรรทัดฐานให้นักระนาดรุ่นหลังยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน อาจทำให้อนาคตข้างหน้าความงดงามของการบรรเลงระนาดเอกในอดีตจางหายไปตามกาลเวลา หากจะมองหาด้านแบบที่นักระนาดรุ่นใหม่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง คงต้องกล่าวถึง ศิลปินแห่งชาติที่ผ่านการฝึกฝนขัดเกลาจากครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักระนาดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาดุริยางค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (อานันท์ นาคคง, อัญญาธูสาคริก, สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2544)

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นำศิลปินเข้าเฝ้าเพื่อรับพระราชทานเข็มเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ ได้ทรงมีพระราชดำรัสกับศิลปินแห่งชาติว่า ผลงานของศิลปินแห่งชาติ เป็นมรดกศิลปะอันล้ำค่าของชาติ เป็นเครื่องหมายแสดงอารยธรรมอันสูงส่งของชาติไทย ควรแก่ความภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ผลงานของท่านเหล่านี้ นับวันจะสูญหายไปด้วยสาเหตุต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเร่งด่วนที่จะต้องศึกษาผลงานของทุกท่าน เพื่อประโยชน์ในการศึกษา และรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ โดยส่วนรวมต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2552)

ด้วยความเป็นมาของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอก ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญของนักระนาดเอก ที่ส่งผลให้ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ เพื่อให้นักระนาดรุ่นหลังและผู้ที่มีความสนใจในศาสตร์แห่งความเป็นนักระนาดเอกขั้นสูง ได้ศึกษาค้นคว้าในเชิงวิชาการต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

3. วิธีการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบ Narrative Research สืบค้นข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จากครูอุทัย แก้วละเอียด พันโทเสนาะ หลวงสุนทร บุคคลที่มีความใกล้ชิด และศิษย์ที่เคยได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีจากศิลปินแห่งชาติทั้ง 4 ท่านแบบเชิงลึก จำนวน 60 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบ วิเคราะห์ สังเคราะห์หาสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ

4. สรุปผลการวิจัย

สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สายศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประกอบด้วยสัมฤทธิ์ผล 13 ประการดังนี้

4.1 สัมฤทธิ์ผลด้านคุณลักษณะความเป็นนักระนาดเอก เป็นสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการยอมรับในคุณลักษณะความเป็นนักระนาดเอก 2 ประการ ประการที่ 1 เป็นการยอมรับว่านักระนาดผู้นั้นมีพรสวรรค์ มีความพร้อมด้านร่างกายและสติปัญญา มีไหวพริบ ปฏิภาณ มีสรีระเหมาะสมที่จะเป็นนักระนาดเอกได้ มีความมุมานะที่จะแสวงหาความรู้และฝึกฝนตนเองอย่างจริงจัง ประการที่ 2 เป็นการยอมรับว่านักระนาดผู้นั้นเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

ของนักดนตรีที่ดี กตัญญูต่อบิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ดังที่ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เห็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวของครูประสิทธิ์ ถาวร ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูอุทัย แก้วละเอียด และพันโทเสนาะ หลวงสุนทร จึงยอมรับเป็นศิษย์ ในยุคที่ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ยังมีชีวิตอยู่ นักระนาดทั่วไปต่างต้องการที่จะฝากตัวเป็นศิษย์ของอดีตจางวางศรีผู้มีชื่อเสียงเลื่องลือกันทั้งนั้น ผู้ใดก็ตามที่ได้เป็นศิษย์ของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงถือเป็นความสำเร็จ และได้รับการยอมรับในด้านความรู้ ความสามารถด้านระนาดเอกได้เป็นอย่างดี

4.2 สัมฤทธิผลด้านวิธีการบรรเลงระนาดเอก คือการยอมรับว่านักระนาดมีความแตกฉานด้านเทคนิควิธีการบรรเลงระนาดเอกทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่รูปร่างบรรเลงระนาดอย่างไร รูปร่างจับไม้ตีอย่างไร รูปร่างจับไม้แบบใดจึงจะเหมาะสมกับสรีระของตน รูปร่างต้องลงไม้ตีอย่างไร รูปร่างตีฉากอย่างไร สงมื่ออย่างไร รูปร่างตีทั้งแขนตีอย่างไร ตีข้อใดอย่างไร ตีทั้งข้อทั้งแขน ตีอย่างไร วิธีไล่มือไล่อย่างไร วิธีตีตีเก็บ กรอ สะบัด ชี้ รัว คาบลูกคาบดอก ถ่างมือ กวาดไขว้มือ ผสมมือ วิธีตีระนาดสองราง หนึ่งรางสองคน หรือมากกว่าสองราง รูปร่างเพลงแต่ละประเภทต้องบรรเลงอย่างไร รูปร่างส่วนไหนของเพลงต้องใช้ข้อหรือใช้แขน หรือผสมข้อแขน เป็นสัมฤทธิผลที่เกิดจากการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองจนเข้าใจอย่างถ่องแท้

4.3 สัมฤทธิผลด้านการศึกษาบทเพลง เป็นการยอมรับว่านักระนาดได้ศึกษาบทเพลงต่าง ๆ มาอย่างครบถ้วน ทั้งทำนองหลักและกลอนระนาดเอก ไม่ว่าจะเป็นเพลงที่ใช้สำหรับฝึกฝนฝีมืออย่าง มุล่ง ทะแย เพลงฉิ่งต่าง ๆ ไปจนถึง เพลงโหมโรงเย็น โหมโรงเช้า เพลงเรื่อง เพลงเถา เพลงตับ เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงจนถึงเพลงองค์พระพิราพเต็มองค์ รวมทั้ง เพลงเดี่ยวพื้นฐานไปจนถึงเพลงเดี่ยวชั้นสูง อย่างกราวโนและทยอยเดี่ยว ส่งผลให้มีความแตกฉานรอบรู้ในเพลงต่าง ๆ ทุกประเภท ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เข้าใจความหมายและอารมณ์ของเพลงที่บรรเลงอย่างลึกซึ้ง

4.4 สัมฤทธิผลด้านพลังกำลังในการบรรเลงระนาดเอก เป็นการยอมรับว่านักระนาดมีความแตกฉานเรื่องการใช้พลังกำลังในการบรรเลงระนาดเอก ซึ่งเป็นผลจากความเคยชินของกล้ามเนื้อข้อและแขนที่ได้ผ่านการฝึกไล่มือด้วยวิธีการและบทเพลงที่หลากหลายอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะไล่ด้วยเพลงมุล่ง เพลงทะแย หรือเพลงฉิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้วยวิธีไล่ฉาก ไล่แนวเร็วในช่วงเวลาต่างกัน หรือจะไล่จากหัวค้ำมาตึก ไล่จากตึกจนสว่าง ไล่ในเวลาเช้ามืด ไล่ในเวลากลางวัน วิธีการเหล่านี้ ส่งผลให้ข้อแขนมีความคงทน สามารถจะบรรเลงได้ทุกที่ ทุกเวลา จนถึงจุดที่เรียกว่า “กำลังอยู่ตัว” สามารถบรรเลงเพลงที่ใช้กำลังมากโดยไม่รู้สึกเมื่อยล้า ส่งผลเชื่อมโยงให้เกิดความแตกฉานเรื่องการใช้กำลัง รู้ความแตกต่างของกำลังที่ดี รูปร่างอย่างไรให้กำลัง รูปร่างตีแบบไหนประหยัดแรง รูปร่างตีแบบไหนเปลืองแรง วิธีสร้างพลังกำลังตั้งแต่ฐานนั่งขึ้นมาถึงเอว หัวไหล่ลงไปที่แขน และข้อมือที่เรียกว่า “ตีทั้งตัว” (สิริชัยชาญ พุกจำรูญ, 2562) รูปร่างล้มหลามอย่างไรแล้วมีกำลัง รูปร่างต้องใช้กำลังจากส่วนไหน กำลังจากส่วนนั้นส่งมาจากส่วนไหน ฐานของกำลังมาจากส่วนไหน หายใจเข้าเท่าไร ปล่อยลมหายใจอย่างไร กำหนดช่องไฟของการตีอย่างไร ไปจนถึงวิธีการหมุนเวียนกำลังในการตีที่เรียกว่า “ระบายข้อมือ”

4.5 สัมฤทธิผลในความแม่นยำ 5 ประการ เป็นผลจากสัมฤทธิผลใน 4 ประการข้างต้น ส่งผลให้นักระนาดเอกเกิดสัมฤทธิผลในความแม่นยำ 5 ประการ คือ 1) แม่นตา คือ ความสามารถในการจดจำความรู้การบรรเลงระนาดเอก นำมาปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนในขณะบรรเลง มีสายตาที่ว่องไว รู้เท่าทันเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา 2) แม่นหู มีทักษะการฟังเป็นเลิศ มีความสามารถพิเศษในด้านโสตประสาทที่ยอดเยี่ยม 3) แม่นมือ มีความคล่องแคล่วแม่นยำในการใช้มือเพื่อบรรเลงเพลงต่าง ๆ ไม่ผิดพลาด 4) แม่นใจ คือ ความสามารถในการจดจำทำนองเพลงที่เคยเรียนมาได้ขึ้นใจ 5) แม่นปาก คือความสามารถในการบอกเพลงและสั่งสอนผู้อื่นให้ได้รับความรู้ด้านดนตรีอย่างยอดเยี่ยม (ชนก สาคกริ, 2540) สัมฤทธิผล ในความแม่นยำทั้ง 5 ประการนี้ เปรียบเสมือนบันไดขั้นหนึ่งเพื่อใช้ก้าวไปสู่สัมฤทธิผลในความเป็นครูดนตรี

4.6 สัมฤทธิผลในการสร้างเสียงระนาดให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อนักระนาดเอกเกิดสัมฤทธิผลด้านคุณลักษณะ สัมฤทธิผลด้านวิธีการบรรเลงระนาดเอก และสัมฤทธิผลด้านพลังกำลังในการบรรเลง ประกอบกับสรีระเฉพาะตนที่ธรรมชาติให้มาต่างกัน ก็จะสามารถจะสร้างเสียงระนาดให้มีคุณภาพได้ด้วยวิธีการและกำลังที่มี ส่งผล

ให้เกิดความแตกฉานรอบรู้เรื่องการประดิษฐ์เสียงแบบต่าง ๆ ไปจนถึงการออกแบบเสียงระนาดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังที่นายกรัชมณตรีโจว เอนโล แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กล่าวยกย่องครูบุญยงค์ เกตุคงว่า “เสียงระนาดเหมือนไข่มุกหล่นบนจานหยก” ซึ่งครูบุญยงค์ เกตุคง ก็ได้กล่าวถึงเสียงระนาดของครูประสิทธิ์ ถาวรว่า “เสียงเหมือนมอดกัดไม้” เอกลักษณ์แห่งเสียงระนาด จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้ฝึกตีเรียกเสียงอยู่เป็นประจำ

4.7 สัมฤทธิผลด้านสุนทรียรส เมื่อนักระนาดเอกมีความแตกฉานในสัมฤทธิผลทั้ง 6 ประการ เป็นผู้มีความไวพริบ ปฏิภาณ แตกฉานในวิธีบรรเลงระนาดเอก มีความสามารถที่จะบริหารกำลังในการตี สามารถสร้างเสียงระนาดให้มีคุณภาพ เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ตลอดจนความเข้าใจความหมาย และอารมณ์ของเพลงที่บรรเลงแล้ว จึงเปรียบนักระนาดเป็นอาหารที่ได้รับการปรุงแต่งจากแม่ครัวเอก เมื่อมีผู้ได้ชมได้ฟังแล้วจึงเกิดสุนทรียรส เป็นที่ติดตาตรึงใจผู้ฟัง เกิดความรู้สึกอยากจะทำอีกครั้ง อยากจะลิ้มรสอีก ดังที่ครูประสิทธิ์ ถาวร ได้แสดงฝีมือเดี่ยวระนาดเอก เพลงอาหนู สองรางในงานเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ณ ประเทศญี่ปุ่น แล้วมีผู้ชมปรบมือเป็นระยะเวลายาวนานและมีผู้ชมขอให้บรรเลงให้ฟังอีกครั้ง

4.8 สัมฤทธิผลด้านทางบรรเลง คือ ความแตกฉานที่เกิดจากสัมฤทธิผล 7 ประการในข้างต้น มีความสามารถ ที่จะสร้างสรรค์สำนวนกลอนที่ใช้บรรเลง ได้ทั้งทางเครื่อง และทางร้องได้อย่างรวดเร็ว ไพเราะถึงรสส่งผลให้เป็นนักประพันธ์ ที่สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้มีความไพเราะ ดังจะเห็นได้จากผลงานการบรรเลงที่โดดเด่น เพราะมีทางบรรเลงดี ฝีมือดี ตลอดจนผลงานการประพันธ์เพลงที่แสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หลากหลายรูปแบบมีทั้งเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ และเพลงทางเปลี่ยน ตลอดจนทางเดี่ยวที่พิสดาร โดดเด่น แสดงถึงความมีจินตนาการทางดนตรีสูงส่ง

4.9 สัมฤทธิผลในความเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถรอบด้าน เป็นสัมฤทธิผลในความเป็นนักดนตรี 2 ลักษณะ ตามที่ครูมนตรี トラโมท ได้วิเคราะห์ไว้ ประการที่ 1 คือ เป็นผู้ที่มีฝีมือด้านดนตรีสามารถบรรเลงได้อย่างไพเราะ เกิดขึ้นจากไหวพริบปฏิภาณ ความจำเป็นเลิศ และจากการที่ได้ฝึกฝนหัดจนจึงทำให้มีความเข้าใจในทำนองหลักอันเป็นฐาน ที่นำมาต่อยอดในเรื่องแปรทำนอง และเมื่อได้เรียนรู้วิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีชิ้นอื่นหรือเพียงแค่ได้ยิน ได้เห็น ก็สามารถ จะนำมาปฏิบัติได้ด้วยตนเองได้อย่างรวดเร็ว และด้วยพลังกำลังของข้อมือที่ผ่านการฝึกฝนระนาดเอกมาจนกำลังอยู่ตัว ตลอดจนมีความเข้าใจวิธีการสร้างเสียงดนตรีให้เกิดความไพเราะ เข้าถึงสุนทรียรส ประกอบกับไหวพริบปฏิภาณที่มีจึงสามารถที่จะคิดวิธีการบรรเลงแต่ละเครื่องดนตรีได้อย่างยอดเยี่ยม ทำให้นักระนาดเอก ประสบความสำเร็จจากการเป็นนักดนตรีประเภทอื่นด้วย ประการที่ 2 คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการปรับปรุงและสั่งสอนศิษย์ในวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างยอดเยี่ยม (กรมศิลปากร, 2545) สัมฤทธิผลในความเป็นนักดนตรีเป็นผลที่เกิดจากสัมฤทธิผลใน 8 ประการในข้างต้น

4.10 สัมฤทธิผลด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี คือ การยอมรับว่านักระนาดเอกเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีได้อย่างยอดเยี่ยม ดังที่ครูประสิทธิ์ ถาวร ได้ประพันธ์เพลงฉวิลาหา ที่มีการใช้ฉัตรจิ้งหะห้าและเร็วสลับกันในอัตราสามชั้น ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้ประพันธ์เพลงชเวดากอง เกา ที่มีสำนวนเพลงบ่งบอกถึงสำเนียงพม่าอย่างชัดเจน ครูอุทัย แก้วละเอียด ได้ประพันธ์เพลงโหมโรงอักษรศาสตร์ที่มีสำเนียงภาษาถึง 5 ภาษา พันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้ประพันธ์เพลงโตเติ้ล ทบ. ซึ่งมีสำนวนเพลงแบบ introduction ซึ่งผลงานดังกล่าวเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยและสังคมอย่างยิ่ง

4.11 สัมฤทธิผลด้านความเป็นครูดนตรี เป็นการยอมรับว่านักระนาดเอกมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ที่จะสอน ลูกศิษย์ทุกคนให้มีความรู้ ความสามารถทางดนตรีจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับได้ ดังที่ครูประสิทธิ์ ถาวร ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูอุทัย แก้วละเอียด และพันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้มีบทบาทในการสร้างลูกศิษย์จนทำให้เกิดนักดนตรี นักวิชาการ ที่เป็นเสาหลักของวงการดนตรีไทยมากมาย นอกจากนี้ ครูประสิทธิ์ ถาวร ครูอุทัย แก้วละเอียด และพันโทเสนาะ หลวงสุนทร ยังเป็นผู้สืบทอดองค์การไหว้ครูดนตรีไทย สายครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งในวงการดนตรีไทยถือว่า เป็นการรับมอบขั้นสูงสุดอันเป็นเกียรติของนักดนตรีไทย ให้ศิษย์ได้ยกย่องเคารพนับถือเป็น “ครูของครู”

4.12 สัมฤทธิผลในความเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการดนตรีไทยและสังคม เป็นสัมฤทธิผลที่เกิดจากสัมฤทธิผล 11 ประการในข้างต้น เป็นการยอมรับว่า นักระนาดเอกผู้นั้น สมควรเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิด

คุณูปการต่อวงการดนตรีไทยและสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นคณะกรรมการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย หรือเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นการยอมรับว่านักกระนาดเอก สมควรเป็นผู้มีบทบาทด้านอื่น ๆ มากกว่าการเป็นนักดนตรี ดังที่ครูประสิทธิ์ถาวร และครูบุญยงค์ เกตุคง ครูอุทัย แก้วละเอียด และพันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้รับการยอมรับให้เป็นคณะกรรมการของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

4.13 สัมฤทธิ์ผลในคุณสมบัติของศิลปินแห่งชาติ เป็นผลจากการนำสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักกระนาตเอกทั้ง 12 ประการข้างต้น มาวิเคราะห์กับเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นปีที่ครูประสิทธิ์ถาวร และครูบุญยงค์ เกตุคง ได้รับการคัดเลือก วิเคราะห์กับเกณฑ์ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นปีที่ครูอุทัย แก้วละเอียดได้รับการคัดเลือก และวิเคราะห์กับเกณฑ์ปี พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นปีที่พันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้รับการคัดเลือก (จิราพรรณ สวัสดิพงษ์, 2535, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2552, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2555) เมื่อนำเกณฑ์ทั้ง 3 ปี มาตรวจสอบจึงพบว่ามีความที่ตรงกัน แตกต่างกันที่รายละเอียดของคำที่ใช้เท่านั้น ซึ่งสามารถจับประเด็นหลักที่นำมาใช้วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอกกับเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติด้านที่ 1 คุณสมบัติ ของศิลปินแห่งชาติ 6 ข้อ (เกณฑ์ข้อที่ 1 ระบุว่าศิลปินต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยและยังมีชีวิตในวันตัดสิน ผู้วิจัยจึงไม่ได้นำมาแสดงผลในตารางนี้ เนื่องจากนักระนาดเอกทั้ง 4 ท่าน เป็นผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ข้อที่ 1 ขัดเจน)

สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอก	เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติ
สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกทั้ง 12 ประการ แสดงให้เห็นถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีไทย	2. ศิลปินต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีผลงาน ดีเด่นเป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะแขนงนั้น 3. ศิลปินเป็นผู้สร้างสรรค์ และพัฒนาศิลปะแขนงนั้น ๆ

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอกกับเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติด้านที่ 1 (ต่อ)

สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอก	เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติ
11. สัมฤทธิ์ผลด้านความเป็นครุคนตรี	4. ศิลปินเป็นผู้ที่ผดุง ถ่ายทอด เผยแพร่ หรือเป็นต้นแบบศิลปะแขนงนั้น
1. สัมฤทธิ์ผลด้านคุณลักษณะความเป็นนักระนาดเอก	5. ศิลปินต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความรักในงานศิลปะ
12. สัมฤทธิ์ผลในความเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการดนตรีไทยและสังคม	6. ศิลปินต้องเป็นผู้ที่มีผลงานที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติ

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอกกับเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติด้านที่ 2
คุณค่ามาตรฐานผลงานศิลปะของศิลปินแห่งชาติ (4 ข้อ)

สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอก	เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติ
6. สัมฤทธิ์ผลในการสร้างเสียงระนาดให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง	1. ผลงานสื่อให้เห็นถึงคุณค่าในความคิด ความงาม คุณค่าทางอารมณ์ และคุณค่าทางจิตวิญญาณ
7. สัมฤทธิ์ผลด้านสุนทรีयरส ผู้ฟังรับรู้ถึงรสแห่งดนตรีเกิดความประทับใจ อาทิ ไข่มุกหล่นบนจานหยก มอดกัดไม้ เป็นต้น	3. ผลงานสร้างสรรค์ให้ความรู้สึกระทึกใจ สะเทือนอารมณ์ ให้พลังความรู้ และส่งเสริมจินตนาการ
10. สัมฤทธิ์ผลด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี อาทิ เพลงถวิลหา เพลงชเวดากอง เพลงโหมโรงอักษรศาสตร์ เพลงโตเต็ล ทบ. เป็นต้น	2. ผลงานสร้างสรรค์แสดงออกถึงแนวคิด กระตุ้นและพัฒนาทางสติปัญญาแก่นุชยชาติ 4. ผลงานสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์เฉพาะตน มีกลวิธีเชิงสร้างสรรค์ ไม่ลอกเลียนแบบจากผู้อื่น

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอกกับเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติด้านที่ 3 การเผยแพร่ และยอมรับคุณค่าผลงานของศิลปินแห่งชาติ (2 ข้อ)

สัมฤทธิ์ผลความเป็นนักระนาดเอก	เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาศิลปินแห่งชาติ
จากสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกทั้ง 12 ประการ จึงทำให้มีบุคคลในวงการดนตรีไทยและสังคม ให้การยอมรับและนำผลงานของนักระนาดเอกไปจัดแสดง เผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน	1. เป็นผู้ที่มีผลงานที่ได้รับการจัดแสดง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง
จากสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกทั้ง 12 ประการ จึงส่งผลให้นักระนาดเอกได้รับรางวัลและเกียรติคุณต่าง ๆ มากมาย อาทิ โล่เกียรตินิยมแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน รางวัลเพชรสยาม รางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ได้รับการเผยแพร่ผลงานในต่างประเทศ	2. ผลงานได้รับรางวัล หรือเกียรติคุณระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ มีกระบวนการพิจารณา มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

จากมติของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จึงทำให้นักระนาดเอกทั้ง 4 ท่าน ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า สัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติทั้ง 13 ประการ เกิดจากการตั้งเป้าหมายที่จะเป็นนักระนาดเอก ตลอดจนถึงลงมือฝึกฝนตนเองโดยมีครูผู้สอนคอยชี้แนะ ตรวจสอบ จึงเป็นเสมือนวงจรคุณภาพการบรรลุผล ที่สอดคล้องกับวงจรคุณภาพ pdca ของ Walter A Shewhart (วีริชชัย เลิศไทยตระกูล, 2554) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จที่มีคุณภาพเกิดจาก 1) การตั้งเป้าหมาย 2) ลงมือปฏิบัติ 3) มีการตรวจสอบ 4) การปรับปรุงแก้ไข และเกิดจากการที่นักระนาดเอกได้กระทำตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพดนตรีไทย ของกรมดนตรี ตราโมท (2540) จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า จรรยาบรรณวิชาชีพดนตรีไทยเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้จริง นอกจากนี้ สัมฤทธิ์ผลในความเป็น นักดนตรี สัมฤทธิ์ผลการสร้างสรรคผลงานทางดนตรี และสัมฤทธิ์ผลใน ความเป็นครู ยังมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะ 3 ประการ ของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ ชนก สาคกริ (2540) ได้บันทึกไว้ว่าครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้มีความสามารถยอดเยี่ยม 3 ประการคือ 1) เป็นนักดนตรีที่มีฝีมือยอดเยี่ยม 2) เป็นนักประพันธ์ที่ยอดเยี่ยมได้รับราชทินนามว่า “ประดิษฐไพเราะ” และ 3) เป็นครูที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ยอดเยี่ยม นอกจากนี้สัมฤทธิ์ผลด้านสุนทรีรส ยังมีความ สอดคล้องกับทฤษฎีบันได 9 ขั้นของพูนพิศ อมาตยกุล (2560) ที่กล่าวว่า นักดนตรีต้องทอดบันไดลงมาหาผู้ฟัง 5 ขั้น โดยการสร้างผลงานอันวิจิตร ผู้ฟังก็เช่นกันต้องขึ้นบันได 4 ขั้น ด้วยความรู้ด้านดนตรีที่ลึกซึ้ง จึงจะเกิดสุนทรีรสได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยครั้งนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า ผลงานการประพันธ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็น ผลงานที่มีความไพเราะ งดงาม น่าฟัง และมีแนวโน้มว่าจะยังคงอยู่คู่วัฒนธรรมไทยไปอีกนานแสนนาน สอดคล้องกับ แนวคิดยุคสมัยเพลงดนตรีของพูนพิศ อมาตยกุล (2560) ที่กล่าวว่า ผลงานด้านดนตรีไทยเป็นผลงานที่มีความคลาสสิก และมีความโรแมนติก เช่นเดียวกับดนตรีตะวันตก การวิจัยครั้งนี้ยังทำให้ค้นพบศัพท์ทางดนตรีที่ใช้ในอดีต อาทิ คำว่า “สำเร็จทาง” ที่หมายถึงความรอบรู้แตกฉานเรื่องดนตรี “ปลาว่ายน้ำ” ที่หมายถึง การระบายฝีมือ (ฉลาก โปธิ์ สามตัน, 2562) จึงเป็นการอนุรักษ์มรดกทางภาษาให้คงอยู่ต่อไป การวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่าทฤษฎี ลูกกระดอนของณรงค์ชัย ปิฎกธ (2559) สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า นักระนาดเอกทั้ง 4 ท่าน เป็นผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักระนาดเอกอย่างแท้จริง ส่งผลให้ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรศึกษาสัมฤทธิ์ผลในแต่ละด้านอย่างละเอียด และคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อเลือกสรรแนวคิดและวิธีการที่มีความสอดคล้องกับตนเองก่อนนำไปใช้

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาสัมฤทธิ์ผลความเป็นนักดนตรีในเครื่องมืออื่น ๆ หรือในแขนงวิชาอื่น เช่น ระนาดทุ้ม ข้องวง ปี่ใน โขน ละคร ช่างศิลป์ เป็นต้น

6.2.2 ควรมีการศึกษาผลงานของศิลปินแห่งชาติแบบเชิงลึก เพื่อให้เห็นถึงแนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินแห่งชาติ อาทิ การปรับวงมโหรีของครูประสิทธิ์ ถาวร และการประพันธ์เพลงของครูบุญยงค์ เกตุคง เป็นต้น

6.2.3 ควรมีการศึกษาสัมฤทธิ์ผลในความเป็นนักดนตรีสายศิษย์สำนักอื่น ๆ เช่น สำนักดนตรีบ้านพาทยรัตน์ หรือ สำนักดนตรีศิษย์เรือนันทน์ เป็นต้น

7. เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. 2545. **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

จิราพรรณ สวัสดิพงษ์. 2535. ศิลปินแห่งชาติ. **ข่าวสารสำนักหอสมุดกลาง**, 14(6), น. 45-51.

ฉลาก โพธิ์สามต้น. (2562, 8 กุมภาพันธ์). **ความหมายคำว่า ปลาว่ายนน้ำ และสำเร็จทาง**. [สัมภาษณ์ โดย นิทัศน์ ชูเชิด].

ชนก สาคริก. 2540. เคล็ดลับ 18 ประการในการฝึกเป็นนักดนตรีไทยของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). ใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (บก.) **ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 28**. น. 95-103. นครราชสีมา: สมบูรณ์การพิมพ์.

ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์. (2559, 21 มิถุนายน). **ทฤษฎีลูกกระดอน**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางดุริยางคศิลป์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท รุ่นที่ 7 สาขาดุริยางคศิลป์ไทย บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (เอกสารอัดสำเนา).

พูนพิศ อมาตยกุล. (2560, 2 พฤษภาคม). **ทฤษฎีบันได 9 ขั้นของการสัมผัสเพลงดนตรี**. [สัมภาษณ์โดย นิทัศน์ ชูเชิด].

_____. (2560, 2 พฤษภาคม). **ยุคสมัยเพลงดนตรีและความสัมพันธ์กับสุนทรียศาสตร์**.

เอกสารประกอบการสอน รายวิชาสุนทรียศาสตร์ทางดุริยางคศิลป์ไทย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท รุ่นที่ 7 สาขาดุริยางคศิลป์ไทย บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (เอกสารอัดสำเนา).

มนตรี ตราโมท. 2540. **ตำราดุริยางคศาสตร์ไทยภาควิชาการ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

วีรวิทย์ เลิศไทยตระกูล. 2554. **ปรัชญา วงจร PDCA**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [https:// Error! Hyperlink reference not valid. Error! Hyperlink reference not valid.](https://reference not valid. Error! Hyperlink reference not valid.) (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 มีนาคม 2562).

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2552. **9 ศิลปินแห่งชาติพุทธศักราช 2552**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2555. **ศิลปินแห่งชาติพุทธศักราช 2555**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

สิริชัยชาญ ฟ้าจรรูญ. (2562, 25 มกราคม). **วิธีการบรรเลงระนาดเอก**. [สัมภาษณ์โดย นิทัศน์ ชูเชิด].

อานันท์ นาคคง อัสภาวุธ สาคริก และสุจิตต์ วงษ์เทศ. 2544. **หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาดุริยางี๋ ลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์

การเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิง

THE ARRANGING OF THAI CLASSICAL MUSIC OF GUZHENG PLAYING

อธิพัชร์ สุวรรณวัฒน์¹ วัชรภรณ์ คงขุนเทียน² ดุษฎี มีป้อม³ATHIPAT SUWANWATTANA¹, WATCHARAMON KONGKHUNTHIAN², DUSSADEE MEEPOM³^{1 2 3} สาขาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์^{1 2 3} DEPARTMENT OF THAI MUSIC, FACULTY OF MUSIC AND DRAMA, BUNDITPATANASILPA INSTITUTE, BANGKOK

athipatsu@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิง โดยรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เอกสารต่างๆ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่าการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงมีหลักและวิธีการโดย 1. เรียบเรียงจากทำนองหลักของเพลงและใช้วิธีการบรรเลงกู่เจิงตามแนวทางที่คิดค้นขึ้นเอง 2. เรียบเรียงจากทำนองหลักของเพลงและใช้วิธีการบรรเลงตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงแบบจีน สอดแทรกการประดิษฐ์เสียงกู่เจิง กลวิธีต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของกู่เจิงในบทเพลงรวมถึงทำนองรองในรูปแบบคอร์ดของกู่เจิง 3. เรียบเรียงจากทำนองหลักของเพลงและใช้วิธีการบรรเลงตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงแบบจีน ทำนองรองเรียบเรียงในรูปแบบคอร์ดของกู่เจิง และเพิ่มหรือสอดแทรกโน้ตครึ่งเสียงซึ่งได้แนวคิดมาจากทฤษฎีดนตรีตะวันตก เพื่อเพิ่มมิติและสร้างสีสันให้กับบทเพลงไทย

คำสำคัญ: กู่เจิง เรียบเรียง เพลงไทย

ABSTRACT

The objective of this study was the Arranging of Thai Classical Music of Guzheng Playing by using qualitative research methodology, literature review, scholars interviewing and field data analysis. The result of this research found that the Arranging of Thai Classical Music of Guzheng Playing, there are concepts and methods of arranging by 1) Taking melody of songs and spending the invent of new Guzheng playing. 2) Arranging from melody and spending Guzheng playing in Chinese songs by intervening Guzheng sound invention, various tactics in order to present Guzheng identities in songs including countermelody of Guzheng chords. 3) Arranging from melody and playing Guzheng in Chinese, countermelody was arranged in Guzheng chords and intervened semitone as in Western Music theory for great and fantastic to Thai Music

Keywords: Guzheng, Arranging, Thai Classical Music

1. ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์กันมายาวนานทั้งทางด้านการติดต่อค้าขาย การทูต และมีความสัมพันธ์กันลึกซึ้งทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏเป็นหลักฐานสำคัญต่างๆ มากมายในปัจจุบัน เช่น สถาปัตยกรรมต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลศิลปะแบบจีน การตกแต่งวัดวาอารามด้วยกระเบื้องเคลือบ ตุ๊กตาอับเฉา อาหารความเชื่อทางศาสนาตลอดจนนาฏศิลป์ดนตรี

วัฒนธรรมทางด้านดนตรีของไทยก็ได้รับอิทธิพลจากจีนเข้ามาผสมผสาน ซึ่งบรมครูทางด้านดนตรีไทยได้คิดประดิษฐ์เรียงร้อยจนเกิดเป็นเพลงสำเนียงจีนขึ้น เช่น เพลงแป๊ะสามชั้น เพลงจีนขิม เป็นต้น สงบศึก ธรรมวิหาร (2540:233) กล่าวถึงประวัติศาสตร์ทางการแลกเปลี่ยนทางด้านสังคมวัฒนธรรมดนตรีระหว่างไทยกับจีนว่า ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเล่นละคร ผู้หญิงส่วนใหญ่ไปหัดละคร ผู้ชายบางพวกจึง

หัดเล่นเครื่องสายอย่างจีน คิดเอาซอด้วงซออู้เข้ามาผสมวง ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีผู้นำเอาซอของจีนเข้ามาผสมในวงเครื่องสายไทย

ในปัจจุบันนับได้ว่าความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมของไทยและจีนมีความกระชับแน่นแฟ้นมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นเมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงมีความสนพระทัยในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของจีนชิ้นหนึ่งที่มีชื่อเรียกว่า “กู๋เจิง” ทรงเริ่มศึกษาการบรรเลงกู๋เจิงอย่างจริงจัง และด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ทำให้เกิดคอนเสิร์ตกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นมีชื่อว่า “สายสัมพันธ์สองแผ่นดิน” ซึ่งพระองค์ได้ทรงบรรเลงกู๋เจิงด้วยพระองค์เอง ทำให้กู๋เจิงเป็นที่รู้จักของคนไทยมากขึ้น จนกลายเป็นเครื่องดนตรีจีนที่คนไทยนิยมเล่นมากที่สุดชิ้นหนึ่งในปัจจุบัน

กิจชัย เอื้อเกษม (2545:11) กล่าวว่า “กู๋เจิง” เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่มีเสียงไพเราะน่าฟังชวนให้เกิดจินตนาการต่างๆ ได้หลากหลายมากมาย ประวัติศาสตร์ของกู๋เจิงยาวนานกว่าสองพันห้าร้อยปีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าในสมัยราชวงศ์ฉินกู๋เจิงได้เริ่มแพร่หลายทั่วไปในดินแดนแถบมณฑลชานซี ด้วยเหตุนี้เองกู๋เจิงจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ฉินเจิง” หรือพินของฉิน

นับได้ว่ากู๋เจิงเป็นเครื่องดนตรีที่มีกระแสนิยมที่สดใสไพเราะ สามารถสร้างสุนทรียะให้กับผู้ฟังได้หลายรูปแบบหลายอารมณ์ เช่น บทเพลงบรรยายธรรมชาติ เพลงเศร้า เพลงปลุกความฮึกเหิม หรือแม้กระทั่งเพลงที่เกรี้ยวกราด บทเพลงจีนสำหรับกู๋เจิงก็มีหลายสำเนียง เช่น ซานตง เจ้อเจียง เหอหนาน แคะ ต่ย์จิ๋ว เป็นต้น การพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้วิธีการบรรเลงกู๋เจิงนั้นมีความโดดเด่น สลับซับซ้อนมากขึ้น จากการบรรเลงเพลงมือเดียวก็พัฒนาให้บรรเลงได้ทั้งสองมือโดยการนำกลวิธีการบรรเลงแบบเปียโนเข้ามาประยุกต์ผสมผสานทำให้การบรรเลงกู๋เจิงและบทเพลงมีสีสันมากขึ้น “หรือที่ชาวตะวันตกขนานนามว่าเปียโนตะวันออก” (กิจชัย เอื้อเกษม, 2545:11)

กระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อสังคมวัฒนธรรมดนตรีไทยทั้งจากผู้บรรเลงและผู้ฟังที่มองหาทางเลือกใหม่ๆ ในการบรรเลงและฟังดนตรีไม่มีที่สิ้นสุด จากสังคมปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าการรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาทำให้มีผลไม่น้อยต่อรสนิยมของผู้บรรเลงและผู้ฟังเพลงไทยเริ่มมีการนำเครื่องดนตรีต่างชาติต่างวัฒนธรรมมาประยุกต์ให้บรรเลงเพลงไทยได้มากมาย เช่น เปียโน ไวโอลิน กีตาร์ ฯลฯ และมีแนวโน้มว่าจะมีผู้คิดเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีอื่นๆ อีกมากมาย

กู๋เจิงได้รับความนิยมบรรเลงกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นในประเทศไทย เริ่มต้นจากการศึกษาการบรรเลงด้วยบทเพลงจีนแท้ๆ จนกระทั่งมีผู้คิดเรียบเรียงบทเพลงสำหรับกู๋เจิงในแนวเพลงต่างๆ รวมถึง “เพลงไทย”

การเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับการบรรเลงด้วยกู๋เจิงเกิดจากการนำท่วงทำนองเพลงไทยมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการบรรเลงด้วยกู๋เจิงโดยยึดแนวทางการบรรเลงกู๋เจิงเป็นหลัก เช่น การเปลี่ยนระดับเสียงโน้ตให้สูงขึ้นหนึ่งเสียงเต็มหรือ “เซี่ยหวาอิน” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการเอื้อนหรือการโหยเสียง การกรอสายให้เกิดเสียงยาวต่อเนื่อง การเรียบเรียงคอร์ด หรือทำนองรอง เป็นต้น เนื่องด้วยกู๋เจิงเป็นเครื่องดนตรีที่ตั้งเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic Scale) การคัดเลือกเพลงประเภทที่มี 5 เสียง เช่น เพลงสำเนียงลาว เขมร จึงมีความสอดคล้องกับบันไดเสียงของกู๋เจิง จากการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการเรียบเรียงแบบผสมผสานโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การเรียบเรียงยังคงยึดท่วงทำนองและสำเนียงของเพลงไทยเป็นหลัก ผสมผสานกับแนวการบรรเลงกู๋เจิงเกิดเป็นเพลงไทยที่มีท่วงทำนองแบบใหม่เป็นทางเลือกให้ผู้ฟังในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู๋เจิง

3. สมมติฐาน

การเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับกู๋เจิงมีหลักและวิธีการเรียบเรียงอย่างไร

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู๋เจิง ผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ งานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ และศึกษาจากบุคคลข้อมูลซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ ศิลปินนักกู่เจิงชาวจีน และชาวไทยที่มีความรู้ความสามารถในการบรรเลงกู่เจิงตลอดจนมีความสามารถ จัดหมวดหมู่เพื่อเก็บรวบรวมเป็นฐานข้อมูล และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลข้อมูลและนำมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยศึกษาการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับการบรรเลงกู่เจิงจากผลงานการเรียบเรียงของบุคคลข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การเรียบเรียงเพลงมอญอ้อยอิงเถา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์ผลงานการเรียบเรียงเพลงมอญอ้อยอิงเถาและรับฟังข้อชี้แนะ สรุปอภิปรายผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิง ของอาจารย์ชนก ศาคริก อาจารย์กัวยุณเสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ

5.1 อาจารย์ชนก ศาคริก

อาจารย์ชนก ศาคริก เรียบเรียงเพลงไทยสำหรับการบรรเลงกู่เจิงจากทำนองหลักของเพลง โดยใช้วิธีการบรรเลงตามแนวทางที่คิดค้นขึ้นเองจากแนวคิดเรื่องของธาตุทั้ง 5 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุไม้ ธาตุทอง ซึ่งการบรรเลงบางส่วนมีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวทางการบรรเลงแบบจีน ดังนี้

5.1.1 ธาตุดิน (การตีคิ้วเสียง) คือ การใช้นิ้วมือหรือปิ๊ก (Pick) ตีคิ้วพิณให้ดังกังวานหนักแน่น พร้อมกันตั้งแต่ 2 สายขึ้นจากการศึกษาวิธีการตีธาตุดิน ของอาจารย์ชนก ศาคริก พบว่ามีลักษณะเดียวกันกับวิธีการตีตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงคือ 撮(Cuo1) ชัว (ชนก ศาคริก : ระบบออนไลน์)

5.1.2 ธาตุทอง (การตีคิ้วเสียงให้เกิดเป็นเสียงสะท้อนก้องไปมา) คือการใช้นิ้วมือหรือปิ๊กตีคิ้วพิณ 2 เส้นที่เป็นโน้ตตัวเดียวกันสลับไปมาจะเกิดเสียงสะท้อนสูง ๆ ต่ำ ๆ จากการศึกษาวิธีการตีธาตุดินของอาจารย์ชนก ศาคริก พบว่ามีลักษณะเดียวกันกับวิธีการตีตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิง คือ 勾搭(Gou1da1) โกวตา (ชนก ศาคริก: ระบบออนไลน์)

5.1.3 ธาตุน้ำ (การกรีดสายพิณให้มีเสียงเลื่อนไหลคล้ายสายน้ำ) คือการใช้ปิ๊กหรือนิ้วกรีดลากไปตาม จำนวนสายพิณยาวๆ อาจจะใช้ทีละมือหรือ 2 มือสลับกันไปมา จากการศึกษาวิธีการตีธาตุน้ำ ของอาจารย์ชนก ศาคริก พบว่ามีลักษณะเดียวกันกับวิธีการตีตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิง คือ 花(Hua1) ฮวา (ชนก ศาคริก : ระบบออนไลน์)

5.1.4 ธาตุไม้ (การตีคิ้วพิณเป็นพยางค์สั้นๆ ต่อเนื่องกัน) การบรรเลงพยางค์สั้นๆ ต่อเนื่องกันเป็น ประโยคเพลงเรียกกันว่า "ทำนองเก็บ" จากการศึกษาวิธีการตีธาตุน้ำของอาจารย์ชนก ศาคริก พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันกับวิธีการตีตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงคือ 小勾搭(xiao3gou1da1)เสี่ยวโกวตา และ 反小勾搭 (Fan3Xiao3gou1da1) ฝ่านเสี่ยวโกวตา (ชนก ศาคริก : ระบบออนไลน์)

5.1.5 ธาตุไฟ (การกรอสายพิณ) คือการใช้ปิ๊ก (Pick) ปัดสายพิณเข้าหรือออกเร็ว ๆ เพื่อให้เกิดเสียงถี่ๆ เกิดเสียงสั้นไหวระรัวต่อเนื่องกันเป็นเสียงยาวลักษณะการสั่นไหวของปลายปิ๊ก จากการศึกษาวิธีการตีธาตุน้ำของอาจารย์ชนก ศาคริก พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับวิธีการตีตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิง คือ 大指搖(Da4Zhi3Yao2) ต้าจื่อเหยา (ชนก ศาคริก : ระบบออนไลน์)

การบันทึกโน้ตกู่เจิงของอาจารย์ชนก ศาคริก ใช้วิธีการบันทึกโน้ตแบบไทย และมี 2 บรรทัด บรรทัดบนหมายถึงบรรเลงด้วยมือขวา บรรทัดล่างหมายถึงบรรเลงด้วยมือซ้าย แบ่งห้องเพลงออกเป็น 8 ห้อง ใน 1 ห้องมีโน้ต 4 ตัวและใช้ตัวเลข 1-7 แทนตัวโน้ต ได้แก่ 1=ซอล, 2=ลา, 3=ที, 4=โด, 5=เร, 6=มี, 7=ฟา กำหนดให้บันทึกจุด (.) ไว้ที่ด้านบนหรือด้านล่างของตัวโน้ตเพื่อบอกเสียงสูงต่ำของโน้ตตัวนั้นๆ และกำหนดเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แทนกลวิธีการกรีดสายกู่เจิงต่อเนื่องกันหลายสายทำให้เกิดเสียงเหมือนสายน้ำที่กำลังไหล มีทั้งแบบช้าและแบบรวดเร็ว

การเลือกเพลงที่จะนำมาเรียบเรียงสำหรับการบรรเลงกู่เจิงได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนได้แก่เพลงประเภทเพลงสำเนียงลาว สำเนียงเขมร สำเนียงจีน โดยบรรเลงตามรูปแบบธาตุต่างๆ ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำธาตุไฟ ธาตุไม้ ธาตุทอง อาจจะบรรเลงเดี่ยวหรือบรรเลงหมู่ก็ได้ การเรียบเรียงทำนองลงใน ประโยคที่เป็น “ลูกเท่า” หรือในวรรคเพลงที่ทำนองว่างลงซึ่งเปิดโอกาสทางความคิดให้ผู้เรียบเรียงหรือผู้บรรเลงได้อย่างอิสระ เช่น ลูกเท่าในตอนขึ้นต้นเพลงลาว

ดวงเดือนท่อน 1 ดังตัวอย่าง

โน้ต ป๊อปปี้ เพลง ลาวดวงเดือน ๒ หน้า _____

1 2 4 5	7 6 5 4	6 5 4 5 6	1 - 4		4	1 2 4 2	1 6 - 1
		6	4				1

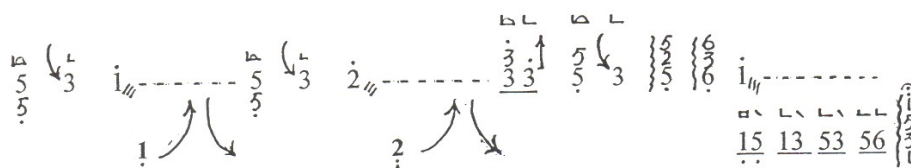
รูปที่ 1 เพลงลาวดวงเดือน 2 ชั้น
ที่มา : อาจารย์ชนก สาคกริก

	ซ ม ร ด	ม ร ด ร ม	- ซ - ด		ด	ซ ล ด ล	ซ ม - ซ
ซ ล ด ร		ม	ด				ซ

ที่มา : ผู้วิจัย

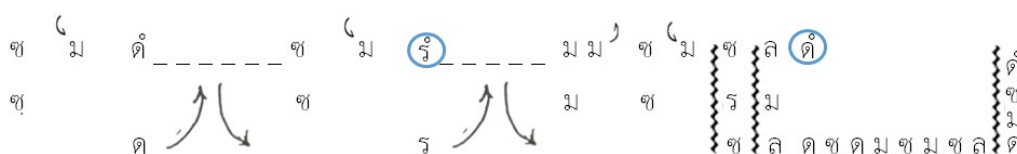
5.2 อาจารย์กัวยุณเสียง

การเรียบเรียงเพลงเขมรไทรโยคของอาจารย์กัวยุณเสียงจะขึ้นต้นด้วยท่อนนำ (Introduction) เพื่อเป็นการเกริ่นนำก่อนนำเข้าสู่เนื้อทำนองของเพลงโดยอาศัยโครงสร้างของเพลงประโยคแรกของท่อนที่ 1 เป็นหลักสอดแทรกกลวิธีการติดแบบ 花(hua1) เพื่อให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการถึงเสียงน้ำตกเพิ่มสีสันให้กับทำนองเพลงมากขึ้น การเรียบเรียงท่อนนำของเพลงเขมรไทรโยคยี่สิบเสียง “ลูกตก” จากโครงสร้างทำนองหลักในท่อนที่ 1 ดังตัวอย่าง

รูปที่ 2 เพลงเขมรไทรโยค
ที่มา : อาจารย์กัวยุณเสียง

ทำนองเกริ่นนำ (Introduction)

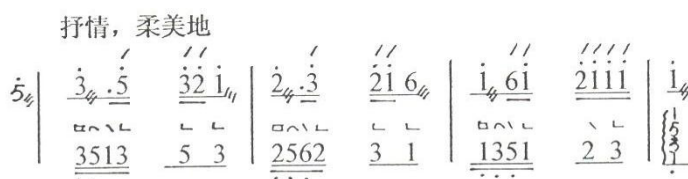

ทำนองเพลงเขมรไทรโยคท่อน 1 ประโยคที่ 1

---	- ซ - ม	-- ซ ม	ร ด - ร	-- ม ร	ด ล - ด	- ล ด ร	ด ด ด

ที่มา : ผู้วิจัย

การเรียบเรียงทำนองของเพลงจะเรียบเรียงโดยยึดทำนองหลักของเพลงไทยเป็นสำคัญและครบถ้วน โดยใช้วิธีการบรรเลงตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงของจีนสอดแทรกกลวิธีการประดิษฐ์เสียงเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของกู่เจิงให้ปรากฏในทำนองเพลง การเรียบเรียงทำนองรองและคอร์ดของกู่เจิง การเรียบเรียงคอร์ดยึดตามเสียงลูกตกหรือเสียงสุดท้ายของวรรคหรือประโยคเพลงและเชื่อมคอร์ดแต่ละคอร์ดด้วยโน้ตจิ้งหะท่าง ดังตัวอย่าง

รูปที่ 3 เพลงเขมรไทรโยค

ที่มา : อาจารย์กัวยุณเสียง

ทำนองหลัก

----	- ช - ม	-- ช ม	ร ด - ร	-- ม ร	ด ล - ด	- ล ด ร	ด ด ด

ทำนองรอง

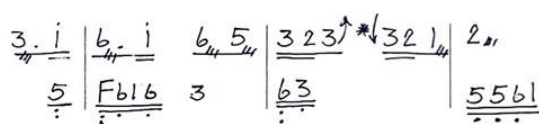
	-- ม	ช ด ม ช	- ม - ร	ช ล ร ม	- ด - ด	ม ช ด ร	- ม - ด ช ม ด

ที่มา : ผู้วิจัย

การบันทึกโน้ตของอาจารย์กัวยุณเสียง ใช้การบันทึกโน้ตแบบจีนในบันไดเสียง C เมเจอร์ มีเครื่องหมายกำกับจังหวะและบันไดเสียง กำหนดตัวเลขแทนเสียงของโน้ตคือ 1 = โด, 2 = เร, 3 = มี, 4 = ฟา, 5 = ซอล, 6 = ลา, 7 = ที มีเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงกลวิธีการประดิษฐ์เสียงกู่เจิง

5.3 อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ

อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ ยึดโครงสร้างทำนองหลักในการเรียบเรียงเช่นเดียวกับอาจารย์ชนก สาคกริก และอาจารย์กัวยุณเสียง สอดแทรกกลวิธีการประดิษฐ์เสียงตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงของจีน การเรียบเรียงทำนองรองและคอร์ดได้แนวคิดทฤษฎีจากทฤษฎีดนตรีสากล โดยการตั้งสายกู่เจิงสายที่ 16 จากเดิมที่เป็นเสียง C (โด) เป็นเสียง B (ที) และสายที่ 19 จากเดิมที่เป็นเสียง E (มี) เป็นเสียง F (ฟา) ซึ่ง B และ F เป็นโน้ตครึ่งเสียงทำให้สามารถสร้างทำนองรองและ คอร์ดแนวใหม่สำหรับกู่เจิงขึ้นในบางคอร์ด คอร์ดที่อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ เรียบเรียงนั้นยึดเสียงลูกตกของ ประโยคเพลงเป็นหลัก โดยเรียบเรียงคอร์ดที่มีเสียงตรงกับลูกตกและคอร์ดที่มีเสียงประสานกับลูกตก ดังตัวอย่าง

รูปที่ 4 เพลงลาวดวงเดือน

ที่มา : อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ

ทำนองหลัก

---	ม	--	ล	--	ล	-	ข	-	ม	ร	ม	ร	ด	-	ริ

ทำนอง

---	---	--	ข	ฟ	ล	ด	ล	ม	---	ล	ม	---	--	-	ข	ล	ด	-

ที่มา : ผู้วิจัย

จากรูปที่ 4 เพลงลาวดวงเดือน อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศได้เรียบเรียงคอร์ดที่ขึ้นต้นด้วยโน้ตเสียง F (ฟา) มีลักษณะเป็นเสียงประสานเป็นคู่ 3 กับทำนองหลักที่เป็นเสียง 6 (ลา) และคอร์ดที่ขึ้นด้วยเสียง 5 (ซอล) มีลักษณะเป็นเสียงประสานเป็นคู่ 4 กับทำนองหลักที่เป็นเสียง 2 (เร)

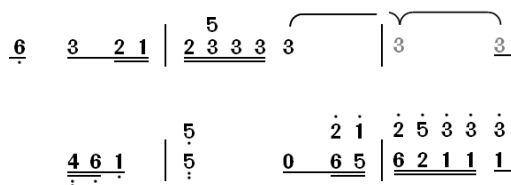
การบันทึกโน้ต อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ ใช้การบันทึกโน้ตแบบจีนเช่นเดียวกับอาจารย์กัวยุณเสียงโน้ตเสียง C เมเจอร์ มีเครื่องหมายกำกับจังหวะและบันไดเสียง กำหนดตัวเลขแทนเสียงของโน้ตคือ 1 = โด, 2 = เร, 3 = มี, 4 = ฟา, 5 = ซอล, 6 = ลา, 7 = ที มีเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงกลวิธีการประดิษฐ์เสียงกู่เจิง

5.4 การเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงเพลงมอญอ้อยอิ่งเถา

จากผลการศึกษาการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงของอาจารย์ชนก สาคกริ อาจารย์กัวยุณเสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีของทั้ง 3 ท่านมาสร้างสรรคการเรียบเรียงเพลงมอญอ้อยอิ่งเถา จากการค้นคว้าข้อมูลและการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลพบว่าการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับกู่เจิงนิยมนำเพลงไทยที่เป็นเพลงประเภท 5 เสียง (Pentatonic Scale) หรือเพลงสำเนียงภาษามลายูเรียบเรียง ได้แก่ เพลงสำเนียงลาว เขมร และ จีน แต่เพลงสำเนียงมอญนั้นพบว่ามีผู้นามารับเรียบเรียงไม่มากนัก

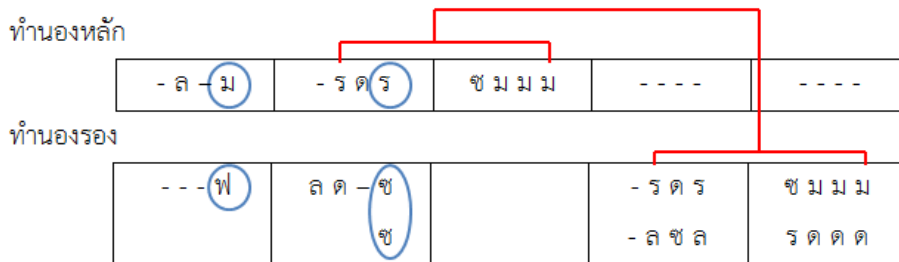
ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากท่วงทำนองและสำเนียงมอญที่มีลีลาไพเราะอ่อนหวาน จึงเลือกเพลงมอญอ้อยอิ่งเถาเรียบเรียงเนื่องจากเพลงมอญอ้อยอิ่งที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์มอญมีบันไดเสียงที่ตรงกับบันไดเสียงของกู่เจิง คือ โด เร มี X ซอล ลา X จึงทำให้เอื้อต่อการเรียบเรียง และทำนองหลัก เพลงมอญอ้อยอิ่งพบว่ามี “เสียงจร” เป็นโน้ตครึ่งเสียง การบรรเลงด้วยกู่เจิงจึงต้องอาศัยกลวิธีกดสายตามกลวิธีการประดิษฐ์เสียงของกู่เจิง จึงนับว่าเป็นเสน่ห์ที่ทำให้ท่วงทำนองของเพลงไพเราะน่าฟังมากขึ้น

การเรียบเรียงทำนองเพลงมอญอ้อยอิ่งเถา ผู้วิจัยยึดโครงสร้างทำนองหลักของเพลงและคงรูปแบบของทำนองเดิมไว้ให้ได้มากที่สุดเพื่อคงความเป็นเพลงไทยแบบดั้งเดิมตามแนวคิดของอาจารย์ชนก สาคกริ สอดแทรกกลวิธีการประดิษฐ์เสียงตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของกู่เจิงให้เด่นชัด เริ่มต้นนำเข้าสู่บทเพลงด้วยการเรียบเรียงทำนองเกริ่นนำ (introduction) เพื่อดึงความสนใจของผู้ฟังก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อเพลงซึ่งเป็นสาระสำคัญของเพลงตามแนวคิดของอาจารย์กัวยุณเสียง การเรียบเรียงท่อนเกริ่นนำนี้อาศัยโครงสร้างทำนองหลักของเพลงในประโยคท้ายของท่อนมาเรียบเรียงผสมผสานกับกลวิธีการประดิษฐ์เสียงที่เป็นเอกลักษณ์ของกู่เจิง เช่น การกดสายเอื้อนเสียง การกรอสาย การกรีดสายต่อเนื่องกัน เพื่อให้เกิดจินตนาการในการรับฟังอีกทั้งยังสร้างความโดดเด่นของท่วงทำนองให้เพิ่มขึ้นด้วยการเรียบเรียงทำนองรองตามแนวคิดของอาจารย์ชนก สาคกริ และอาจารย์กัวยุณเสียง นำทฤษฎีดนตรีสากลว่าด้วยเรื่องการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเปียโนของอาจารย์ณัฏฐา พันธุ์เจริญ มาประยุกต์ใช้ในการเรียบเรียงให้มีเสียงประสานในทำนองหลัก และเสียงประสานกันระหว่างทำนองหลักกับทำนองรอง การเรียบเรียงทำนองรองนั้นผู้วิจัยเรียบเรียงขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่พบจากการศึกษาว่าด้วยเรื่องคอร์ดของกู่เจิงโดยอาศัยลูกตกของประโยคมาสร้างเป็นกลุ่มคอร์ดของกู่เจิง ผสมผสานการสร้างสรรคคอร์ดกู่เจิงแนวใหม่ด้วยการตั้งสายของกู่เจิงสายที่ 19 ซึ่งเดิมเป็นโน้ต E (มี) ให้เป็น F (ฟา) ตามแนวคิดของอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ สามารถสร้างคอร์ดที่มีครึ่งเสียงในบางคอร์ดได้และใช้เป็นเสียงประสานกับทำนองหลักเพิ่มมิติให้กับท่วงทำนอง ดังประโยคตัวอย่าง

รูปที่ 5 เพลงมอญอ้อยอิงเถา

ที่มา : ผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ผู้วิจัยเรียบเรียงคอร์ดเสียง 4 (ฟา) และใช้โน้ต 6 (ลา) และ 1 (โด) เพื่อเป็นโน้ตเชื่อมโยงไปยังคอร์ดที่ขึ้นต้นด้วยเสียง 5 (ซอล) ที่เป็นโน้ตประสานเป็นคู่ 4 กับทำนองหลัก และเรียบเรียงทำนองรองในลักษณะล้อไปกับทำนองหลักในประโยคที่ทำนองหลักกว้างลงเป็นจังหวะยาวโดยใช้กลวิธีตัดการติดแบบคู่ประสาน

6. การสรุปและอภิปรายผล

6.1 สรุปผล

การศึกษาการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงสู่เครื่องดนตรีจากศิลปินนักแต่งเพลงและอาจารย์สอนเครื่องดนตรีที่มีชื่อเสียงทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ชนก สาคกร อาจารย์กัญญ์เสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ พบว่าแนวคิดทฤษฎีของแต่ละท่านมีส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันตามแนวทางของการบรรเลงสู่เครื่องดนตรีจึงทำให้ท่วงทำนองลีลาอารมณ์ของการบรรเลงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละท่าน

6.1.1 แนวคิดทฤษฎีที่คล้ายคลึงกัน

1. แนวคิดของอาจารย์ชนก สาคกร อาจารย์กัญญ์เสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ มีแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกันในการเรียบเรียงเพลงไทยจากทำนองหลักด้วยการคงไว้ของทำนองหลักอย่างครบถ้วน

2. แนวคิดของอาจารย์ชนก สาคกร อาจารย์กัญญ์เสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ มีแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกันในการเรียบเรียงทำนองรองที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ และสุนทรียะของผู้เรียบเรียงแต่ละท่าน ผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ที่จะสร้างทำนองรองเพื่อให้เกิดมิติและสีสันให้กับบทเพลง

3. แนวคิดของอาจารย์กัญญ์เสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันในการเรียบเรียงคอร์ดสู่เครื่องดนตรี โดยการสร้างคอร์ดจากเสียงของลูกตกในประโยคของเพลง และเชื่อมระหว่างคอร์ดหนึ่งไปอีกคอร์ดหนึ่งด้วยโน้ตเสียงอื่นๆ หรือจะไม่มีโน้ตเชื่อมระหว่างคอร์ดก็ได้ คอร์ดอาจเป็นเสียงเดียวกับลูกตกของทำนองหลักหรือจะเป็นเสียงประสานกับทำนองหลักก็ได้เช่นกัน

4. อาจารย์กัญญ์เสียง และอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ บันทึกโน้ตด้วยระบบโน้ตจีน ซึ่งมีเครื่องหมายแสดงกลวิธีการประดิษฐ์เสียงตามแนวทางการบรรเลงสู่เครื่องดนตรี

6.1.2 แนวคิดทฤษฎีที่ต่างกัน

1. อาจารย์ชนก สาคกริก ใช้แนวทางการบรรเลงกู่เจิงที่คิดค้นขึ้นเอง ได้แก่การตีใน รูปแบบของธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ไม้ ทอง
2. อาจารย์ชนก สาคกริก บันทึกโน้ตด้วยระบบโน้ตไทยและใช้เครื่องหมายหรือ สัญลักษณ์แสดงการกรีดสายกู่เจิงแบบธาตุน้ำ
3. อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ ตั้งสายกู่เจิงสายที่ 16 จากเดิมที่เป็นเสียง C (โด) เป็น เสียง B (ที) และสายที่ 19 จากเดิมที่เป็นเสียง E (มิ) เป็นเสียง F (ฟา) ซึ่ง B และ F เป็นโน้ตครึ่งเสียงทำให้ สามารถสร้างทำนองรองและ คอร์ดแนวใหม่สำหรับกู่เจิงขึ้นในบางคอร์ด แต่การดำเนินคอร์ดจะมีรูปแบบที่ เปลี่ยนไปจากการคอร์ดที่มีโน้ตอยู่ในออกเทฟ (octave) เดียวกันหรือใกล้เคียงกันก็ต้องใช้วิธีการข้ามออกเทฟ (octave) เพื่อเสียงเสียง B และ F ในคอร์ดที่ไม่ต้องการเสียง B และ F ทำให้โน้ตในคอร์ดมีลักษณะห่างกันข้าม ออกเทฟ (octave) ในบางคอร์ด
4. การเรียบเรียงคอร์ดของอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ มีลักษณะยึดลูกตกของ ประโยคเพลงโดยเรียบเรียงให้เป็นเสียงเดียวกับลูกตกและแบบประสานเสียงกับลูกตก ส่วนคอร์ดที่ขึ้นต้นด้วย B หรือ F โน้ตตัวต่อไปอาจจะเป็นโน้ตในกลุ่มคอร์ดหรือเป็นโน้ตอื่นๆ ก็ได้ไม่ถือว่าเป็นโน้ตนอกคอร์ดเนื่องจาก คอร์ดที่สร้างขึ้นเป็นคอร์ดเฉพาะของกู่เจิง แนวคิดที่นำโน้ตครึ่งเสียงได้แก่เสียง B และ F นำมาประยุกต์ใช้ให้ เป็นเสียงแรกของกลุ่มคอร์ดหรือทำนองรองเท่านั้น เพื่อเพิ่มมิติและสีสันให้กับทำนองเพลงมากขึ้น

6.2 อภิปรายผล

อาจารย์ชนก สาคกริก มีวิธีในการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับกู่เจิงโดยการยึดทำนองหลักของเพลงเป็นสำคัญ และคิดค้นแนวทางการบรรเลงขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 5 ธาตุ ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ไม้ ทอง ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวทางการบรรเลงกู่เจิงแบบจีนบางส่วน อาจารย์กัวยุณเสียง เรียบเรียงเพลงไทยสำหรับกู่เจิงขึ้นจากทำนองหลักของ เพลงไทย สอดแทรกการเรียบเรียงคอร์ดกู่เจิงที่สร้างขึ้นจากการยึดเสียงลูกตกของประโยคเพลงเป็นหลัก และกลวิธี การประดิษฐ์เสียงตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงของจีนที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของกู่เจิง เพิ่มความน่าสนใจให้กับ บทเพลงด้วยการเรียบเรียงทำนองเกริ่นนำ (Introduction) อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ เรียบเรียงเพลงไทยสำหรับกู่ เจิงตามโครงสร้างทำนองหลักของเพลงและเพิ่มความโดดเด่นด้วยการตั้งสายกู่เจิงแนวใหม่ที่ได้แนวคิดมาจากทฤษฎีโน้ต ตะวันตก ทำนองรองและคอร์ดจึงเป็นแนวใหม่สำหรับกู่เจิง สอดแทรกกลวิธีประดิษฐ์เสียงตามแนวทางการบรรเลง กู่เจิงเช่นเดียวกับอาจารย์กัวยุณเสียง ความคล้ายคลึงกันของทั้ง 3 ท่านคือหลักในการคัดเลือกเพลงที่จะนำมาเรียบ เรียงนั้นต้องเป็นเพลงที่เหมาะสมกับการบรรเลงด้วยกู่เจิง มีบันไดเสียงที่เอื้อต่อการบรรเลง ได้แก่เพลงสำเนียงลาว เขมร และจีน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาจากทั้ง 3 ท่านมาสร้างสรรค์เป็นผลงานการเรียบเรียงเพลงไทย สำหรับการบรรเลงกู่เจิงผนวกกับแรงบันดาลใจจากทำนองอันไพเราะอ่อนหวานของเพลงมอญอ้อยอิ่งเถา การกดสาย เอื้อนเสียงของกู่เจิงเพื่อบรรเลงเสียงจระที่ปรากฏในทำนองเพลงมอญอ้อยอิ่งเถาจึงเป็นความโดดเด่นที่ทำให้บทเพลงมี สีสัน มีมิติ ผสมผสานการเรียบเรียงทำนองรองและคอร์ดตามแนวคิดของอาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ ใช้วิธีการตั้งสายกู่ เจิงสายที่ 19 เป็นเสียง F (ฟา) เพื่อสร้างทำนองรองและคอร์ดเกิดเป็นทำนองรองและคอร์ดแนวใหม่สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเปียโนของณัชชา พันธุ์เจริญ (2559:13) การเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการ บรรเลงกู่เจิงเพลงมอญอ้อยอิ่งนี่เป็นการสร้างสรรค์เพลงไทยแนวใหม่ซึ่งบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีต่างชาติ สอดคล้องกับ วิรัชติ เปรमानนท์ (2536:4) ที่ได้กล่าวถึงคำจำกัดความของดนตรีร่วมสมัยไทยหรือดนตรีไทยแนวใหม่ “หมายถึง ดนตรีที่ใช้ทำนอง ลีลา สำเนียง สีสัน และความรู้สึกแบบไทยในแบบใดแบบหนึ่งหรือแบบผสมผสาน ไม่จำกัด ประเภทของเครื่องดนตรีที่ใช้คีตลักษณ์ ทฤษฎี หลักการและวิธีการประพันธ์” การเรียบเรียงเพลงไทยตามแนว ทางการบรรเลงกู่เจิงหรือเครื่องดนตรีอื่นๆ ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญในบทเพลงและเครื่องดนตรี นั้นๆ บทเพลงสามารถสื่อถึงอารมณ์ ความละเอียดละไม ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียบเรียง ความงามที่เกิดขึ้นจึง เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลที่ศิลปินถ่ายทอดผ่านบทเพลงสู่ผู้ฟัง ตามหลักสุนทรียศาสตร์ สอดคล้องกับทฤษฎี สุนทรียศาสตร์ว่าด้วยความงามและศิลปะของจี ศรีนิวาสน์ (2534:44)

อย่างไรก็ดีในการเรียบเรียงเพลงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลงรูปแบบใดต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ

ความชำนาญ ประสบการณ์และจินตนาการในการเรียบเรียงทำนองของเพลง อุปมาเหมือนการเขียนหนังสือหรือแต่งบทกวีที่ผู้แต่งต้องอาศัยทักษะและกระบวนการทางคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนได้ถ้อยคำ สำนวน วลี หรือประโยคที่มีความคมคาย ลึกซึ้งกินใจเป็นไปตามเจตนาที่ผู้แต่งต้องการ บทเพลงก็คือเนื้อเรื่องที่ผู้แต่งต้องการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้ฟัง ดังนั้นผู้ฟังจึงสามารถตีความบทเพลงหรือเนื้อเรื่องได้หลากหลายตามจินตนาการของผู้ฟัง รสชาติของเพลงจึงไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความชอบของแต่ละบุคคล การสร้างสรรค์เพลงมอญอ้อยอิ่งเถาสำหรับการบรรเลงด้วยกู่เจิงในงานวิจัยนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ชื่นชอบเพลงไทยแนวร่วมสมัยและเป็นแนวทางในการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเครื่องดนตรีอื่นๆ ได้ ทั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียบเรียงหรือพัฒนาให้มีความน่าสนใจมากขึ้นได้ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 งานวิจัยการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงนี้สามารถนำไปปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การเรียบเรียงเพลงไทยแนวร่วมสมัยอื่นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ประเภทของเครื่องดนตรี แนวเพลงที่ต้องการ ความคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการ เป็นต้น

7.2 งานวิจัยการเรียบเรียงเพลงไทยตามแนวทางการบรรเลงกู่เจิงนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปเพื่อต่อยอดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนากู่เจิงหรือเครื่องดนตรีอื่นๆ ในทางสร้างสรรค์ต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กิจชัย เอื้อเกษม. 2545. คู่มือการเล่นกู่เจิง (พิณจีน) โดยหลี่หยาง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุภาพใจ.
- จี ศรีนิวาสน์. 2534. สุนทรียศาสตร์ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชนก สาริก. 2561. วิธีตีพิณกู่เจิงแบบไทย. ค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2560, จาก <https://app.box.com/s/78cj7k1xzm832w97jg3gj5hekjdzo>
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. 2559. สัตย์พิณดุริยางค์ ศาสตร์การเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเปียโน. กรุงเทพฯ: ธนาพรสจกั.
- วีรชาติ เปรมานนท์. 2536. ปรัชญาและเทคนิคการแต่งเพลงร่วมสมัยไทย. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. 2540. ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิวัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

EVOLUTION OF SCHOOL OF BAN BANG MUANG NONTHABURI PROVINCE.

ชัยวัฒน์ ครุฑบุญ¹ บำรุง พาทยกุล² ดุษฎี มีป้อม³

CHAIWAT KRUTBOON¹, BAMRUNG PATTAYAKUL², DUSSADEE MEEPOM³

^{1 2 3} สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1 2 3} DEPARTMENT OF THAI MUSIC, FACULTY OF MUSIC DRAMA, BUNDITPATANASILPA INSTITUTE, BANGKOK
band.tenor@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการ รวมถึงผลงานทางดนตรีของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัย เน้นการลงพื้นที่ภาคสนามเป็นหลัก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นทั้งสายสกุลและศิษย์สายตรง เพื่อต้องการศึกษาจากสภาพสังคมและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง จากการวิจัยพบว่า สำนักดนตรีบ้านบางม่วง ตั้งอยู่ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นสำนักดนตรีที่สืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยมาจากสายสำนักดนตรีบ้านพาทยโกศลเป็นหลัก เช่น ในด้านการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ รวมถึงมารยาทและจริยธรรม โดยประวัติและพัฒนาการสามารถแบ่งตามยุคของผู้เฒ่าได้ 3 ยุค ดังนี้ 1) ยุครุหุยต ศรีอยู่ 2) ยุครุทราหลง ฟังทองคำ และ 3) ยุคปัจจุบัน ซึ่งในสำนักดนตรีบ้านบางม่วงมีผลงานทางดนตรีปรากฏ ได้แก่ ผลงานการขับร้องและบรรเลงผลงานการบันทึกสื่อ และผลงานด้านการประพันธ์เพลง ผลงานต่างๆ ประจักษ์และยอมรับจากสังคมมายาวนาน ทำให้สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เป็นสำนักดนตรีที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานต่อไป

คำสำคัญ: วิวัฒนาการ สำนักดนตรี บ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

ABSTRACT

The main aim of this article is to describe the history and the musical development together with the accomplishment of School of Ban Bang Muang Nonthaburi Province. This qualitative research focuses on the field survey. Data gathering and and precious evidence are derived from those successors of the family tree and from their students. And many pieces of information obtained from close relatives and to people in the community helped access to other target groups and to reach the social content with precision. The findings is that School of Ban Bang Muang, BangMuang, BangYai, Nonthaburi inherited musical knowledge and skills mainly from Ban Patayakosol Music House. Namely teaching and learning, ethies and manners. School of Ban Bang Muang musical development is divided. Into three periods 1) KruYod Sriyu Period 2) Kru Kalong Puengtongkum Period 3) Present time Period. That School of Ban Bang Muang had performed in the field of Thai classical music and related works, namely teaching media, music composer and others. And these are highly recognized by the public for long. Therefore, School of Ban Bang Muang is of high cultural value in which is essential to be preserved.

Keywords: Evolution, School, Ban Bang MuangNonthaburi Province.

1. ความเป็นมาของปัญหา

สำนักดนตรี หรือ บ้านดนตรี คือที่อยู่อาศัยของนักดนตรี มีการสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีเป็นเวลานาน มีการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีภายในบ้าน เกิดเป็นวงดนตรี ได้เผยแพร่ผลงานสู่สังคม เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับ มีความสำคัญและบทบาทต่อสังคมไทยมาก ในแต่ละสำนักมีการถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี หรือ วงดนตรีไทย “คณะครูหุด ศรีอยู่” หรือ “บ้านพาทยศิลป์” เป็นสำนักดนตรีหนึ่งที่มีการสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยมาหลายยุค จึงมีลูกศิษย์เข้ามาสืบทอดความรู้ โดยมีครูหุด ศรีอยู่ ลูกศิษย์สืบทอดทางเพลงสายบ้านพาทยโกศลเป็นผู้ก่อตั้ง ได้มีการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางดนตรีไทยให้แก่ลูกศิษย์ที่มาภายในสำนัก ได้แก่ ครูกาหลง พึ่งทองคำ(บุตร) ครูกิตติ เกตรา ครูบรรเลง กล้าหาญ ครูติเรก กล้าหาญ ครูสมชาย ทับพร เป็นต้น ในปัจจุบันยังมีนักดนตรีในสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ยังอีกหลายท่านที่ยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีจากครูที่ได้ถ่ายทอดไว้ให้ รวมถึงยังมีการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทยสู่สังคมอย่างต่อเนื่อง

ครูกาหลง พึ่งทองคำ ผู้นำวงของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของ นายสม พึ่งคำ และนางสงวน สุขทัพ บิดาได้เสียชีวิตหลังเกิดภายใน 7 วัน ต่อมามารดาได้สมรสใหม่กับนายหุด ศรีอยู่ ครูกาหลง พึ่งทองคำ จึงได้มีโอกาสเรียนกับครูหุด ศรีอยู่ ซึ่งเป็นสำนักปี่พาทย์ใหญ่ของตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ครูกาหลง พึ่งทองคำ ได้มีโอกาสเรียนดนตรีกับครูที่มีชื่อเสียงหลายท่านในสำนักต่างๆ ได้แก่ ครูสังเวียน เกิดผล ครูอาจ สุนทร ครูเตือน พาทยกุล ครูหลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) ครูแมว พาทยโกศล คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรณ และคุณครูอีกหลายท่าน ทำให้ครูกาหลง พึ่งทองคำ ชำนาญและมีฝีมือในการบรรเลงดนตรีในหลายๆ ประเภท รวมถึงเพลงในประเภทต่างๆ ของแต่ละสำนัก จนเป็นที่ยอมรับของกลุ่มนักดนตรี ครูกาหลง พึ่งทองคำ ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในด้านดนตรีให้แก่ลูกศิษย์ที่มาเรียน จนได้เป็นผู้ควบคุมวงดนตรีของบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ต่อจากครูหุด ศรีอยู่ และนำวงดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี สร้างชื่อเสียงทางดนตรีจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม นอกจากนี้ครูกาหลง พึ่งทองคำยังเคร่งครัดในเรื่องมารยาททางดนตรีเป็นอย่างมาก ทำให้มีมิตรภาพที่ดีต่อสำนักดนตรีและสถาบันทางดนตรีมาจนถึงปัจจุบัน ผลงานของครูกาหลง พึ่งทองคำประจักษ์ต่อสังคมมากมาย ทำให้ครูกาหลง พึ่งทองคำ ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติให้ได้รับรางวัล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พ.ศ.2549 (อนันต์ นาคคง, 2555, น. 25-34)

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่อง “สำนักดนตรีบ้านบางม่วงจังหวัดนนทบุรี” เนื่องจากสำนักดนตรีนี้มีบุคคลที่ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ อีกทั้งครูหุด ศรีอยู่ และครูกาหลง พึ่งทองคำ(ศิลปินแห่งชาติ) บุคคลหลักในการให้ข้อมูลได้เสียชีวิตไปแล้ว เหลือเพียงกลุ่มลูกศิษย์อาวุโสทั้งสายตรงและในกลุ่มสำนักต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ทำให้ข้อมูลเริ่มจางหาย ทั้งข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ข้อมูลด้านการถ่ายทอด รวมถึงข้อมูลทางด้านผลงานทางดนตรี อีกทั้งยังไม่มีฉบับบันทึกในรูปแบบเอกสารและงานวิจัยที่ชัดเจน ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นการบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ที่มีต่อสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี รวมถึงการรวบรวมข้อมูลทางด้านวิชาการในด้านประวัติและพัฒนาการ การสืบทอดความรู้ ผลงาน เครื่องดนตรีและความสัมพันธ์ของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีที่มีต่อสำนักต่างๆ ให้คงอยู่สืบไป ซึ่งปัจจุบันข้อมูลสำคัญเหล่านั้นจะยิ่งค่อยสูญหายไปผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยเล่มนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อบุคคลรุ่นหลังในวงการดนตรีไทยและเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความเรื่อง วิวัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความจากข้อมูลจริง เน้นวิธีการลงภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและแบบการสังเกต ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคคลหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ทั้งมีความสัมพันธ์เป็นทั้งสายสกุลและศิษย์สายตรงที่สร้างชื่อเสียงให้กับสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากสำนักดนตรีหรือสถาบันทางดนตรีที่ยังปรากฏในวงการดนตรีไทยในปัจจุบัน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย (ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและเคยร่วมงานกับสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา งานวิจัย บทความ วารสาร เอกสาร สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสำนักดนตรีบ้านบางม่วงในบริบทต่างๆจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ห้องสมุดดนตรี ห้องสมุดประชาชน ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

2.2 การรวบรวมข้อมูลในการลงภาคสนาม ข้อมูลการสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย รวมถึงสำนักดนตรีต่างๆ ในปัจจุบัน เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในการวิจัย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อหาคำตอบเชิงประวัติศาสตร์ โดยนำข้อมูลที่ได้นี้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีทางหลักมานุษยวิทยา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สอดคล้องกับประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี และวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้วางไว้ โดยแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ประวัติและพัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ที่อยู่ ท่าเล ที่ตั้ง ประวัติและพัฒนาการ การสืบทอดความรู้ รวมถึงผลงานทางดนตรีของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานการขับร้องและบรรเลงดนตรี ผลงานการบันทึกสื่อต่างๆ และผลงานการประพันธ์เพลง ในยุคครุฑหยด ศรีอยู่ ยุคครุฑาหล่ง ฟังทองคำ (ศิลปินแห่งชาติ) และยุคปัจจุบัน

4. ผลการวิจัย

สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เป็นสำนักดนตรีที่ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อย ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปได้ทั้งทางบกและทางน้ำ เป็นสำนักดนตรีที่มีชื่อเสียงอีกหนึ่งสำนัก มีหน้าที่สืบทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีไทยและมีผลงานทางดนตรีที่ประจักษ์ต่อสังคมโดยมีครุฑหยด ศรีอยู่เป็นผู้ก่อตั้งสามารถแบ่งออกตามยุคผู้นำวงได้ 3 ยุค ได้แก่ ยุคครุฑหยด ศรีอยู่ ยุคครุฑาหล่ง ฟังทองคำ และยุคปัจจุบัน มีประวัติและพัฒนาการ ดังนี้

1. ยุคครูหุด ศรีอยู่

รูปที่ 1 แสดงรูปครูหุด ศรีอยู่

ที่มา : อานันท์ นาคคง

สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ในยุคครูหุด ศรีอยู่นี้ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 73 หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยมีครูหุด ศรีอยู่เป็นผู้ก่อตั้งสำนัก ในยุคนี้เริ่มโดยครูหุด ศรีอยู่ได้มีโอกาสไปเรียนเปียโนกับนักดนตรีในกลุ่มวัดหน้าไทร (ปัจจุบันคือวัดประหารวังสรรค์ จังหวัดนนทบุรี) ซึ่งในสมัยนั้น ย่านวัดหน้าไทร มีกลุ่มนักดนตรีที่มาจากสำนักดนตรีบ้านพาทยโกศล มาตั้งถิ่นฐานในย่านนี้ มีนักดนตรีที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้แก่ ครูปุ่น คงศรีวิไล ครูแถม คงศรีวิไล มีสายสัมพันธ์เป็นลูกศิษย์ของจางวางทั่ว พาทยโกศล ครูหุด ศรีอยู่จึงมีโอกาสได้เรียนเปียโนจนสามารถนำความรู้มาประกอบอาชีพและสร้างวงดนตรีเป็นของตนเองได้ต่อมาภายหลังครูหุด ศรีอยู่ มีโอกาสไปร่วมงานในวงดนตรีของนางสงวนในย่านบางใหญ่ ซึ่งในอดีตคลองบางใหญ่มียังวงดนตรีที่มีชื่อเสียงอยู่หลายแห่ง วงครูสกล แก้วเพ็ญภาคก็เป็นหนึ่งสำนักดนตรีในย่านคลองบางใหญ่ ในสมัยนั้นครูสกล แก้วเพ็ญภาคได้รู้จักกับครูหุด ศรีอยู่อยู่แล้ว เลยได้แนะนำนางสงวน สุขทัพให้รู้จัก ต่อมาครูหุด ศรีอยู่จึงได้สมรสกับนางสงวน สุขทัพ และได้เปลี่ยนนามสกุลมาเป็นนามสกุล “ศรีอยู่” ซึ่งก่อนหน้านั้นนางสงวนเคยได้สมรสกับนายสม พึ่งคำ (ต่อมาเปลี่ยนเป็น “พึ่งทองคำ”) และได้มีบุตรร่วมกัน 1 คน ได้แก่ นายกาหลง พึ่งทองคำ นายสม พึ่งคำได้เสียชีวิตตั้งแต่นางสงวน คลอดครูกาหลง พึ่งทองคำได้เพียง 7 วัน (อานันท์ นาคคง. 2555, น.137-139)

ครูหุด ศรีอยู่ และนางสงวน ศรีอยู่ ทั้ง 2 ท่านได้ร่วมกันสร้างฐานะทางครอบครัวมาตลอดและได้เลี้ยงบุตรชายของนางสงวนมาอย่างดี รวมถึงการพัฒนางวงดนตรีในยุคนี้ด้วย โดยเริ่มจากการชักจูงนักดนตรีในย่านบางม่วงรวมกลุ่มและออกบรรเลงดนตรีในงานต่างๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของบุคคลที่เริ่มเข้ามาสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทย ครูหุด ศรีอยู่ ผู้นำวงของสำนักดนตรีบ้านบางม่วงได้สืบทอดความรู้ด้านดนตรีไทยมาจากสายสำนักบ้านพาทยโกศลเป็นหลัก เช่น การฝากตัวในการเรียน การฝึกซ้อม การถ่ายทอดบทเพลง กิจกรรมต่างๆ ภายในสำนัก รวมถึงมารยาทและจริยธรรมในการปฏิบัติตนในการบรรเลงดนตรีไทยการเรียนดนตรีไทยในยุคนี้ ใช้ระบบการกินนอนภายในสำนักดนตรี มุ่งเน้นการสืบทอดทางดนตรีเป็นหลัก ในยุคนี้ถือได้ว่าเป็นยุคเริ่มต้นของสำนัก มีผลงานการบรรเลงครั้งสำคัญและครั้งแรกคือ การประชันวงเปียโน ณ เวทีสังคีตศาลา พ.ศ.2505 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสร้างชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทยและสังคมไทย

เวทีสังคีตศาลาในสมัยนั้นถือว่าเป็นเวทีที่นักดนตรีจะต้องมีฝีมือในการบรรเลงเป็นอย่างมาก นักดนตรีไทยจะให้ความสำคัญ มีครูดนตรีไทยที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงมารับชม สำนักดนตรีใดๆ ที่จะมาบรรเลง ณ เวทีสังคีตศาลาได้ ถือว่าต้องมีฝีมือและเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยมาก่อน และยังเป็นเวทีแรกๆ ของการประชันดนตรีไทยอย่างเป็นทางการในสมัยนั้น สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีเป็นสำนักดนตรีหนึ่งที่ถูกคัดเลือกให้ประชันวงดนตรีกับวงดุริยางค์ประณีต ในปี พ.ศ.2505 โดยมีครูสุพจน์ โตสง่า บรรเลงระนาดเอก สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีในตอนนั้นครูหุด ศรีอยู่ควบคุมวงบรรเลง ใช้ชื่อว่า “วงศิษย์ครูหุด ศรีอยู่” นับว่าเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีได้โชว์ถึงศักยภาพของสำนักดนตรีและ

ผู้ประเลงในงานประชันดนตรีไทย ณ เวที สักตีสกาลา ในปี พ.ศ. 2505 นั้น วงศิษย์ครูหุด ศรีอยู่ได้ประเลงโดยมีรายชื่อเพลง ได้แก่ เพลงเขมรใหญ่ เถา ในประเภทเพลงปรบไก่ และเพลงทยอยเขมร เถา ในประเภทเพลงสองไม้ นอกจากนี้ยังมีการประเลงในรูปแบบการประเลงเดี่ยวในเพลงพญาโศก โดยมีรายนามผู้ประเลงดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายนามนักดนตรีไทย “วงศิษย์ครูหุด ศรีอยู่” ในการประชัน ณ เวทีสักตีสกาลา ปี พ.ศ.2505

ลำดับที่	เครื่องมือ	รายนามนักดนตรี
1	ปี่ใน	ครูกาหลง ฟุ้งทองคำ
2	ระนาดเอก	นายกิตติ เถตรา
3	ระนาดทุ้ม	นายบรรจบ กันน้อย
4	ฆ้องวงใหญ่	นายเฉลียว กล้าอิน
5	ฆ้องวงเล็ก	นายณรงค์ กันน้อย
6	เครื่องหนัง	นายสนอง อ่ำแสง
7	เครื่องหนัง	นายวันชัย วงษ์ทอง
8	ขับร้อง	นางศรีนวล สุขไย
9	ขับร้อง	นางทองม้วน กล้าอิน

ที่มา : ผู้วิจัย

จากการประชันดนตรีครั้งนี้ถือว่าเป็นเวทีแรกๆ ของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี วงศิษย์ครูหุด ศรีอยู่ได้รับคำชมมากมาย เป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทยมากขึ้นและเป็นที่ทำให้สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี มีผลงานการประชันวงและบรรเลงดนตรีในครั้งต่อไป หลังจากงานประชันในครั้งนี้ได้ไม่นานครูหุด ศรีอยู่ก็ได้ถึงแก่กรรมใน ปี พ.ศ.2505 เช่นกัน

2. ยุคครูกาหลง ฟุ้งทองคำ

รูปที่ 2 แสดงรูปครูกาหลง ฟุ้งทองคำ

ที่มา : อานันท์ นาคคง

ในยุคครูกาหลง ฟุ้งทองคำนี้ เกิดขึ้นหลังจากที่ครูหุด ศรีอยู่เสียชีวิตลงในปี พ.ศ.2505โดยมีกาหลง ฟุ้งทองคำ ลูกชายที่ครูหุด ศรีอยู่และนางสงวน ศรีอยู่ได้เลี้ยงและสอนวิชาในด้านการปฏิบัติดนตรีไทยมา รับบทบาทหน้าที่ในการดูแลภายในสำนัก ในช่วงปี พ.ศ.2505 – 2550 การดูแลภายในบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่าง เช่น การรับงานและกิจการภายในบ้าน การฝึกซ้อม แต่ยังคงรูปแบบการสืบทอดดนตรีไทยเหมือนกับในสมัยครูหุด ศรีอยู่สังคมและกิจการภายในสำนักยุคนี้ยังคงมีการดำเนินต่อไป เนื่องด้วยในยุคนี้สำนักดนตรีไทยบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีเป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทยและสังคมไทยมากขึ้น จึงมีผู้เข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์เพิ่มขึ้น โดยมีนักดนตรีมาจากทั่วสารทิศ ได้แก่ กลุ่มอยุธยา กลุ่มเพชรบุรี กลุ่มปทุมธานี เป็นต้น การถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีและระบบความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในบ้านถึงจะมีครูกาหลงเป็นผู้ดูแลเป็นหลักแต่ก็ยังมีลูกศิษย์ตั้งแต่สมัยครูหุด ศรีอยู่คอย

ช่วยดูแลและถ่ายทอดวิชาทางดนตรีแก่ผู้ที่ได้มาฝากตัวเป็นศิษย์ภายในสำนักเช่น นายบรรจบ กันน้อย นายเฉลียว กล้าอิน และเรือเอกกิตติ เกตรา เป็นต้น ซึ่งใช้ระบบการถ่ายทอดจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง เนื่องจากครูกาหลงท่านเองยังมีภาระหน้าที่ในด้านครอบครัว ด้านการทำงานในกองดุริยางค์ตำรวจ และด้านการเรียนรู้จากสำนักอื่นๆ ตลอดเวลา แต่ท่านก็ยังไม่ทอดทิ้งลูกศิษย์ภายในสำนัก มีการไปมาภายในสำนักอยู่ตลอดเวลา คอยฝึกซ้อมและปรับวงในงานสำคัญๆ ของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ.2525 สมาชิกภายในสำนักหลายๆ คนเริ่มมีการกระจายกลับถิ่นฐานของตน เนื่องด้วยหน้าที่การงานและภาระครอบครัวเป็นหลัก ครูกาหลง ฟังทองคำ จึงมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ที่เข้ามาเรียนเป็นหลัก ในยุคครูกาหลงนี้ยังเริ่มนำเพลงจากสำนักอื่นๆ เข้ามาภายในสำนัก เช่น เพลงเถา เพลงมอญ เพลงเดี่ยว เนื่องจากครูกาหลงมีโอกาสได้เรียนกับครูในหลายๆ สำนัก และเป็นนักดนตรีที่มุ่งมั่นหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ทำให้ตัวครูกาหลงสามารถบรรเลงเพลงได้หลายสำนัก เช่น เพลงสำนักบ้านฝาง เพลงสำนักฝางพระนคร รวมถึงเพลงตามหน่วยงานต่างๆ

ยุคครูกาหลง ฟังทองคำนี้ ถือว่าเป็นยุคที่สังคมไทยรับรู้ถึงความรู้ความสามารถ และชื่อเสียงของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ที่มีมาตั้งแต่ในยุคครูหุด ศรีอยู่ ถือว่าเป็นยุคที่มีความเจริญที่สุดในสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี มีผลงานทางดนตรีมากมาย ได้แก่ ผลงานการบรรเลงดนตรีและขับร้อง เช่น การประชันวงดนตรี ณ เวทีสังคีตศาลากบวชศิษย์มาลัยมัลย์การบรรเลงถวายมือ ณ วัดพระพิเรนทร์ ปี พ.ศ.2513 และการบรรเลงดนตรีในโอกาสต่างๆ รับใช้สังคมทั้งในงานอวมงคลและงานมงคล อีกทั้งผลงานการบันทึกสื่อต่างๆ ได้แก่ การบันทึกเสียงและบันทึกวีดิทัศน์ เช่น การบันทึกวีดิทัศน์การเป่าปี่ท่านพระ (ครูมีแขก พระประดิษฐ์ไพเราะ) เพลงทยอยเดี่ยว โดยครูกาหลง ฟังทองคำ และผลงานการประพันธ์เพลง ในส่วนผลงานการประพันธ์เพลง ในยุคครูกาหลง ฟังทองคำนี้ ปรากฏไม่มากนัก เนื่องด้วยตัวครูกาหลงเองเป็นนักดนตรีแนวอนุรักษ์ ผลงานการประพันธ์ส่วนมากจะปรากฏในประเภทเพลงเกร็ด และเพลงเดี่ยว เช่น การประพันธ์เดี่ยวปี่ในเพลงกราวใน 2 ชั้นและชั้นเดียว การประพันธ์เดี่ยวเพลงการเวก 3 ชั้น ในเครื่องมือ ปี่ใน ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม เป็นต้น เนื่องจากจำเป็นต้องใช้บรรเลงในโอกาสสำคัญ เช่น การบรรเลงดนตรีหรือในการประกวดดนตรี นอกจากนี้ครูกาหลง ฟังทองคำ ผู้นำวงของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง ได้มีบทบาทในถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยในสถาบันทางดนตรีต่างๆ เช่น กองดุริยางค์ตำรวจ วิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลงานในยุคครูกาหลงนี้ได้รับการยอมรับจากวงการดนตรีไทยและประจักษ์ต่อสังคมตลอดมาทำให้ครูกาหลง ฟังทองคำ ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ในปี พ.ศ.2549 นับเป็นเกียรติกิตติมศักดิ์และสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างมาก และหลังจากนั้นไม่นานครูกาหลง ฟังทองคำก็ได้ล้มป่วยด้วยอาการเส้นเลือดในสมองแตกในปี พ.ศ.2550 และเสียชีวิตในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2555 ด้วยอาการปอดติดเชื้อ

3. ยุคปัจจุบัน

ยุคปัจจุบันนี้ เกิดขึ้นตั้งแต่ครูกาหลง ฟังทองคำ ล้มป่วยในปี พ.ศ.2550 ภายในสำนักดนตรีก็มีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่าง สมาชิกภายในสำนักได้แยกย้ายประกอบอาชีพเป็นของตนเอง ทั้งอาชีพทางดนตรีและอาชีพต่างอิสระ การสืบทอดความรู้ดนตรีไทยในยุคนี้ยังคงสืบทอดต่อจากครูกาหลง ฟังทองคำโดยมีทายาทในตระกูล ได้แก่ นายชัชวาล ฟังทองคำ (บุตร) และนายชัยวัฒน์ ฟังทองคำ (หลาน) เป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดให้แก่บุคคลที่เข้ามาเรียนดนตรีภายในบ้านฟังทองคำ ยังคงยึดแบบแผน ทางเพลง มารยาทและจริยธรรมที่ได้รับสืบทอดมาจากในยุคของครูหุด ศรีอยู่และในยุคของครูกาหลง ฟังทองคำ

สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีในยุคปัจจุบันนี้ได้ย้ายจากที่ตั้งในยุคครูหุด ศรีอยู่และยุคครูกาหลง มาตั้งอยู่บ้านเลขที่ 49/6 ม.11 ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยชื่อบ้านว่า “บ้านฟังทองคำ” มีการสืบทอดความรู้ทางดนตรีไทยตั้งแต่บันปลายชีวิตของครูกาหลงฟังทองคำการเรียนการสอนเป็นในลักษณะการเรียนการสอนภายในบ้านฟังทองคำ ในรูปแบบครูถ่ายทอดไปสู่ศิษย์ กลุ่มลูกศิษย์ที่ได้เข้ามาศึกษาจะเริ่มจากกลุ่มในละแวกใกล้เคียงและในระดับนักเรียนนักศึกษา มุ่งเน้นการฝึกทักษะทางด้านดนตรีไทย รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดเพลง บทเพลง การฝึกมารยาททางดนตรีไทย ตลอดจนทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและในด้านการศึกษาได้

รูปที่ 3 แสดงการสืบทอดความรู้ด้านดนตรีไทยสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรีในยุคปัจจุบัน

ที่มา : ผู้วิจัย

การสืบทอดความรู้ในยุคปัจจุบันนี้ จะเป็นเพลงประเภท เพลงช้า เพลงโหมโรง เพลงเถา และเพลงเดี่ยว โดย มีนายชัยวัฒน์ พึ่งทองคำ เป็นผู้ถ่ายทอดแก่ผู้เข้ามาเรียน โดยนำองค์ความรู้ แบบแผน กระบวนการสอนมาจากครู กาหลง พึ่งทองคำ ผลงานทางดนตรีในยุคนี้ จะเป็นผลงานการบรรเลงในโอกาสต่างๆ เช่น การบรรเลงถวายมือในงาน ไหว้ครูดนตรีไทยเป็นส่วนใหญ่ และผลงานการประพันธ์เพลง จะเป็นเพลงประเภทของเพลงเดี่ยว เนื่องจากสมาชิกที่ ได้มาเรียนดนตรีเป็นในระดับเด็กนักเรียนนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จำเป็นต้องใช้เพลงเดี่ยวในการประกวดในแต่ละ โรงเรียน นายชัยวัฒน์ พึ่งทองคำ จึงได้ประพันธ์เพลงเดี่ยวโดยนำวิธีการประพันธ์ที่ได้เรียนมาจากครูกาหลง พึ่งทองคำ มาใช้ในการประพันธ์ เช่น ลักษณะเพลง สำนวนกลอน การใช้ในรูปแบบมือ โดยมีเพลงเดี่ยวที่ครูกาหลง พึ่งทองคำ ได้ ถ่ายทอดไว้มาเป็นรูปแบบในการประพันธ์เพลงเดี่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคปัจจุบันนี้เกิดขึ้นได้ไม่นานนัก ระบบการเรียน การสอนจะเห็นได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากในยุคก่อน แต่ยังมี การสืบทอดความรู้ทางดนตรีไทยโดยใช้แบบแผนและ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

5. การอภิปรายและสรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี พบว่า มีประวัติและ พัฒนาการ ทางดนตรี และมีผลงานทางดนตรี โดยสามารถนำประเด็นมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ประวัติและ พัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี พบว่า เป็นสำนักดนตรีที่เก่าแก่ ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อย ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยมีครูหุด ศรีอยู่ เป็นผู้ก่อตั้ง สามารถ แบ่งตามยุคของผู้วางได้ 3 ยุค ได้แก่ ยุคครูหุด ศรีอยู่ ยุคครูกาหลง พึ่งทองคำ และยุคปัจจุบัน มีการสืบทอดความรู้ ทางด้านดนตรีไทย ไม่ว่าจะเป็นทางเพลง วิธีการถ่ายทอดความรู้ โดยใช้ระบบครูถ่ายทอดความรู้สู่ศิษย์ รุ่นที่ถ่ายทอดสู่ รุ่นน้อง ในการศึกษาประวัติและ พัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ของสำนักดนตรีที่เกิดขึ้นมาแล้ว โดยมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นแล้วเกิดมีความสำคัญ ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ (History) ของนิยพวรรณ วรรณศิริ (2540, น. 89-90) ได้กล่าวว่า “การศึกษา วัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์หลักไม่พ้นการสืบสวนย้อนหลัง ศึกษาด้านการขุดค้นและสืบสวนหลักฐานในอดีต มนุษย์ได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ มาและได้ทั้งผลงานของการกระทำไว้มากมาย” ดังจะเห็นได้จากประวัติของสำนักดนตรีบ้าน บางม่วง จังหวัดนนทบุรีที่ต้องศึกษาเรื่องราวที่ผ่านมา ทั้งในด้านสถานที่ตั้ง บุคคล การสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรี ไทย รวมถึงเหตุการณ์สำคัญ เช่น เหตุการณ์การขับร้องและบรรเลงดนตรี ซึ่งปรากฏเป็นผลงานทางดนตรีของสำนัก ดนตรีบ้านบางม่วงที่เกิดขึ้นมาในอดีต โดยมีช่วงเวลากำหนดและแบ่งได้อย่างชัดเจนนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ มานิดา จันสุวรรณ (2552) เรื่อง ต้นแบบการจัดทำคลังข้อมูลเครื่องดนตรีไทยสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสธ ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของบ้านพาทย์โกสธ ว่า ตระกูลบ้านพาทย์โกสธ เป็นตระกูลเก่าแก่มีชื่อเสียงมาตั้งสมัยรัชกาลที่ 2 มี นักดนตรีที่รู้จักในวงการดนตรีไทย ได้แก่ หลวงกัลยาณมิตรดาวาส ครูจางวางทั่ว พาทย์โกสธ ครูเทวาประสิทธิ์ พาทย์ โกสธ คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ เป็นต้น เป็นครูและนักดนตรีที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการเล่นดนตรีไทยจึงมี

นักดนตรีในหลายๆ สำนักเข้ามาศึกษา อาทิ ครูหยด ศรีอยู่ ครูกาหลง ฟังทองคำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์สันต์ วสันตสุริย์ (2555) เรื่อง การสืบทอดดนตรีไทยบ้านครูสกล แก้วเพ็ญภาค ว่า ครูสกล แก้วเพ็ญภาค เป็นนักดนตรีไทยท่านหนึ่งที่มีชื่อเสียงในวงการดนตรีไทย บ้านดนตรีตั้งอยู่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ครูสกล แก้วเพ็ญภาค ได้เรียนดนตรีไทยกับครูหลายท่านจนมีความชำนาญในการบรรเลงเครื่องมือต่างๆ รวมถึงการขับร้อง มีการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรี ทั้งด้านการบรรเลง การถ่ายทอดบทเพลง มารยาทและจริยธรรม สำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ก็เป็นสำนักหนึ่งที่มีการสืบทอดความรู้และถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลที่เข้ามาเป็นศิษย์ โดยผ่านกระบวนการฝึกตัว การถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทย รวมถึงมารยาทและจริยธรรมที่ถูกรับสืบทอดกันมา

2. ผลงานทางดนตรีของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี พบว่าผลงานทั้ง 3 ยุคนี้ ประกอบด้วย ผลงานการขับร้องและบรรเลง ผลงานการบันทึกสื่อ และผลงานการประพันธ์เพลง ทั้ง 3 ยุคนี้ เริ่มต้นตั้งแต่ยุคครูหยด ศรีอยู่ ผลงานเริ่มปรากฏขึ้น คือ การการประชันวงปีพาทย์ ณ เวทีสังคีตศาลา พ.ศ.2505 เป็นผลงานการบรรเลงครั้งแรกและครั้งสำคัญของสำนักดนตรีบ้านบางม่วง และเป็นเหตุที่ทำให้มีผลงานครั้งต่อไป จนมาถึงในยุคครูกาหลง ฟังทองคำ จะเห็นได้ว่า ยุคนี้ผลงานปรากฏมากมาย เนื่องด้วยมีผู้นำและสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถมาตั้งแต่ในยุคครูหยด ศรีอยู่ ทั้งผลงานภายในสำนักดนตรีและผลงานของครูกาหลง ฟังทองคำ ที่ปรากฏและได้รับการยอมรับจากสังคม จนทำให้ครูกาหลง ฟังทองคำ ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมให้ดำรงตำแหน่ง “ศิลปินแห่งชาติ” สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปีพุทธศักราช 2549 ผลงานทางดนตรีสำนักดนตรีบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรียังคงประจักษ์ต่อสังคมมาจนถึงในยุคปัจจุบัน แต่ยังคงสืบทอดความรู้ทางดนตรีไทยและแบบแผนต่างๆ จากผู้นำในยุคก่อนๆ มาอย่างต่อเนื่อง เช่น การประพันธ์เพลง การใช้ทางเพลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ เขียนทองกุล (2539) เรื่อง มานุษยวิทยาการดนตรี : กรณีศึกษาบ้านบางลำภู ว่า บ้านบางลำภูเป็นบ้านหนึ่งที่ได้การถ่ายทอดดนตรีสายพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) โดยครูโชติ ครูชื่น ดุริยประณีต ทำให้มีลักษณะการขับร้องและการบรรเลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างไปจากที่อื่น และยังมีผลงานทางด้านดนตรีไทยมากมาย อาทิ การประพันธ์เพลง การประชันวง รวมถึงการแสดงในด้านต่างๆ ทำให้เป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑิตกิตติ์ ศิริขานนท์ (2560) เรื่อง สำนักดนตรีไทยบ้านปลื้มปรีชา ว่า สำนักดนตรีไทยบ้านปลื้มปรีชา เป็นสำนักดนตรีเก่าแก่ โดยมีครูโม ปลื้มปรีชาเป็นผู้ถ่ายทอด มีผลงานทางด้านดนตรี ได้แก่ ผลงานการบรรเลงวงปีพาทย์เสภาประชัน ณ วัดพระพิเรนทร์ ผลงานด้านวงกลองยาว ผลงานด้านวงปีพาทย์มอญ เป็นต้น

6. เอกสารอ้างอิง

- วิฑิตกิตติ์ ศิริขานนท์. 2560. **สำนักดนตรีไทยบ้านปลื้มปรีชา**. วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ณรงค์ เขียนทองกุล. 2539. **มานุษยวิทยาการดนตรี: กรณีศึกษาบ้านบางลำภู**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. 2540. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- มานิดา จันสุวรรณ. 2552. **ต้นแบบการจัดทำคลังข้อมูลเครื่องดนตรีไทยสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสธ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วงศ์สันต์ วสันตสุริย์. 2555. **การสืบทอดดนตรีไทยบ้านครูสกล แก้วเพ็ญภาค**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ นาคคง. 2555. **ครูกาหลง ฟังทองคำ ครูดนตรีไทย หัวใจทองคำ**. (ม.ป.ท.).

การพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชาวตามแนวทางของครูป๊อ คงลายทอง
THE DEVELOPMENT OF PI CHAWA PLAYER POTENTIALITY ACCORDING TO
KHRU PEEB KONGLAITHONG'S GUIDELINES

ยุวรัตน์ นักทานา¹ นิวัฒน์ สุขประเสริฐ² บำรุง พาทยกุล³

YUWARAT NAKTAMNA¹, NIWAT SUKPRASERT², BAMRUNG PATTAYAKUL³

^{1 2 3} สาขาดุริยางคศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร

^{1 2 3} DEPARTMENT OF THAI MUSIC, FACULTY OF MUSIC DRAMA, BUNDITPATANASILPA INSTITUTE,
BANGKOK
yuwarat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเป่าปี่ชาวเพลงอัตราจังหวะสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชาวเพลงอัตราจังหวะสามชั้นตามแนวทางของครูป๊อ คงลายทองนั้นครูผู้สอนใช้เพลงลมพัดชายเขา เพลงแขกมอญบางช้าง เพลงแขกไทโร เพลงเหราเล่นน้ำ และเพลงแสนสนา ในการพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชาว เนื่องจากแต่ละเพลงเป็นเพลงในกลุ่มเสียงที่ผู้เป่าปี่ชาวจะปฏิบัติได้ยาก ทั้งการบังคับลม การบังคับลิ้นในการประคองเสียง การแม่นยำแม่นยำลมของระดับกลุ่มเสียงปี่ชาวทั้งสามระดับ คือ กลุ่มเสียงต่ำ กลุ่มเสียงกลาง และกลุ่มเสียงแหลม (เสียงสูง) ทั้งนี้ผู้เป่าปี่ชาวจะได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านความรู้ ทักษะการเป่า (วิธีบรรเลง) การพัฒนาด้านปัญญา (การคิดตัดสินใจในการเป่าปี่ชาว) เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของปี่ชาว เช่น การใช้นิ้วบังคับเสียง การใช้ลมบังคับเสียง การใช้กลวิธีการบรรเลงที่แสดงถึงลีลาท่าทางของปี่ชาว และวิธีการแปรทำนองของปี่ชาว โดยผู้สอนจะต้องจัดรูปแบบบทเรียนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนโดยเฉพาะ

คำสำคัญ: การพัฒนา ศักยภาพ ผู้เป่าปี่ชาว เพลงอัตราจังหวะสามชั้น ครูป๊อ คงลายทอง

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the Pi Chawa blowing on three-tier rhythm music of Khru Peeb Konglaithong. The research methodology was qualitative research. Key informants were 16 persons. The research instruments were unstructured and structured interview forms. The data were analyzed by content analysis. The results showed that: the teacher who needed to develop Pi Chawa player to have potentiality in three-tier rhythm music of Khru Peeb Konglaithong's guidelines must use Lompad chaichao song, Khakmon bangchang song, Khaksai song, Hara lennam song and San sa-nor song. The reasons using five songs because of these songs were difficult to perform in terms of controlling wind and tongue in supporting sound. The accuracy of controlling fingers in three sound group level of Pi Chawa; low, medium and high sound level groups. Thus Pi Chawa players were developed the potentiality in knowledge and blowing skill including intelligence in order to show the identity of Pi Chawa such as controlling sound by fingers, controlling sound by wind, using instrumental techniques of Pi Chawa playing style and transformation of Pi Chawa melody. To achieve the competencies mentioned above, the teacher had to organize the lesson to be suitable for the particular learner.

Keywords: Potentiality, development, Pi Chawa player, Three-tier rhythm music, Khru Peeb Konglaithong

1. ความเป็นมาของปัญหา

ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่โบราณจารย์ได้สร้างและสั่งสมมา เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากจินตนาการ มีวิวัฒนาการมาพร้อมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยควบคู่ไปกับ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ดนตรียังสะท้อนถึงความงามด้านจิตใจ และอารมณ์ของมนุษย์ ทั้งยังเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย เครื่องดนตรีไทยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามกริยาให้เกิดเสียง คือ 1. เครื่องดีด เป็นเครื่องดนตรีที่เกิดจากการดีดสายให้เกิดเสียง ที่ใช้อยู่ในวงดนตรีไทยปัจจุบันมีอยู่ชนิดเดียวคือ จะเข้ 2. เครื่องสี เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้คันชักสีไปมาที่สายให้เกิดเสียง ได้แก่ ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ 3. เครื่องตี เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้มือตีให้เกิดเสียงแบ่งออกเป็นเครื่องตีที่ทำด้วยไม้ โลหะ และชิงด้วยหนัง 4. เครื่องเป่า เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นด้วยการใช้ปากเป่าทำให้เกิดเสียง ได้แก่ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยอู้ และปี่ใน (ชนิดร ฎีกาญจน์. 2544) ซึ่งแต่ละเครื่องมีบทบาทในการบรรเลงที่แตกต่างกันออกไป เช่น ปี่ใน มีบทบาทและหน้าที่ในวงปี่พาทย์ในรูปแบบของการบรรเลงและขับร้องซึ่งในสมัยโบราณถือว่าปี่เป็นประธานของวง เป็นผู้นำวง ปี่จึงมีหน้าที่เป็นผู้ขึ้นต้นหรือขึ้นเพลง เช่น ขึ้นร่ำ ประลองเสภา โหมโรงเสภา เพลงช้า เพลงเร็ว เชิด ตระ เป็นต้น นักดนตรีทุกคนทราบดีว่าถ้าจะบรรเลงเพลงเหล่านี้ ผู้ที่ทำหน้าที่ขึ้นเพลง คือ “คนปี่” (อนันต์ สดกฤษ, 2533: 44) ปี่ในยังสามารถเป่าเลียนเสียงร้องได้อย่างไพเราะดุจภาษาพูด เช่น การเป่าปี่เพลงฉุยฉาย การเป่าว่าดอกลีลาในเพลงลา ปี่ในจึงนับเป็นเครื่องดนตรีที่มีศักยภาพเป็นอย่างมาก ทั้งการบรรเลงร่วมกับวงปี่พาทย์และการบรรเลงเดี่ยว ในวงการดนตรีไทยนับเนื่องเท่าที่ผ่านมา ประมาจารย์ทางด้านดนตรีเครื่องเป่าที่มีชื่อเสียง คือ พระประดิษฐไพเราะ (ศรบุ) พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) และครูเทียบ คงลายทอง ซึ่งครูเทียบ คงลายทอง ยังมีศิษย์อีกมากมายที่มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะครูปี่ คงลายทอง ซึ่งนอกจากเป็นบุตรชายของครูเทียบแล้วยังเป็นศิษย์อีกหนึ่งของครูเทียบ คงลายทอง อีกด้วยครูปี่ คงลายทอง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านเครื่องเป่า สามารถเสริมสร้างความเข้าใจในแก่นแท้ของเพลงที่จะบรรเลงได้อย่างลึกซึ้ง มีกลวิธีในการเป่าปี่ที่เหมาะสม รวมทั้งครูปี่ คงลายทอง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ทำให้มีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์ของครูอยู่หลายรุ่นและสืบทอดกลวิธี รวมถึงขั้นตอนในการฝึกหัดปี่อย่างต่อเนื่อง

การเรียนปี่ในนั้น มีกระบวนการเรียน การฝึกหัดที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ความมานะพยายาม ในการฝึกเป็นเวลานานจึงจะเกิดความสำเร็จ เนื่องจากผู้เรียนต้องผ่านการเรียนดนตรีไทยในระดับพื้นฐานมาก่อนจนมีความรู้พอสมควร หรืออย่างน้อยต้องสามารถปฏิบัติฆ้องวงใหญ่ได้ หรือผ่านการเรียนเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น แต่เมื่อเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนปี่ใน ยังมีความซับซ้อนในขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ได้แก่ 1. ขั้นตอนการฝึกทักษะความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเครื่องมืออุปกรณ์ ได้แก่ การเรียนส่วนประกอบของปี่ใน การเรียนพันเชือก และการเรียนดัดลิ้นปี่ 2. ขั้นตอนการฝึกเป่า ได้แก่ การหัดระบายลม การนั่งจับปี่ใน การเรียนเป่าต่อ (เสียง ลา) การเรียนไล่เสียง การไล่ลิ้น การไล่ลม ในการบังคับเสียงให้สัมพันธ์กับการปิดเปิดนิ้ว ซึ่งการจะทำให้เสียงปี่ที่เป่าออกมาไม่ผิดเพี้ยน จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อยเดือนหรือมากกว่านั้น ผู้เรียนจะต้องฝึกหัดเป็นกิจวัตรมีความหมั่นเพียร 3. ขั้นตอนต่อเพลง เบื้องต้นจะให้ผู้เรียนเรียนเพลงเต่ากินผักบึงสองชั้น เพลงไล่ เพลงเหาะ และเพลงฉิ่งมุล่ง ซึ่งเป็นเพลงฝึกทักษะในกระบวนการเป่าปี่ในขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติเพลงในกลุ่มเพลงเสียงในลด เช่น เพลงสุรินทราหู สามชั้น เพลงนารายณ์แปลงรูปสามชั้น เพลงแขกมอญ เพลงหกบทสามชั้น เมื่อเรียนปี่ในจนมีทักษะพื้นฐาน จึงเริ่มเปลี่ยนเครื่องมือ (เครื่องเป่า) ในระดับขั้นต่อไป ได้แก่ ปี่มอญ ปี่ชวา เป็นต้น

ปี่ชวา เป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะของเสียงปกติค่อนข้างจะเรียงเสียง เรียงนิ้ว ไม่สลับนิ้วแบบปี่ใน ซึ่งปี่ชวามีลักษณะพิเศษ ตรงเสียง ฮ่อ เป็นเสียงเอกลักษณ์สำคัญ ถ้าเปรียบเทียบกับโน้ตจะเป็นเสียง ซอล ในการเรียนปี่ชวานั้น มีกระบวนการปฏิบัติ 2 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการไล่เสียง เพื่อให้เกิดทักษะในการบังคับเสียงให้สัมพันธ์กับการปิดเปิดนิ้ว เพื่อให้เสียงปี่ที่เป่าออกมาไม่ผิดเพี้ยน 2. ขั้นต่อเพลง เริ่มแรกจะเป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น ที่มีลักษณะของทำนองห่าง ๆ โดยใช้เสียงยาว ต่อไปเป็นการดำเนินทำนองเพลงอัตราจังหวะสามชั้น ซึ่งการดำเนินทำนองเพลงอัตราจังหวะสามชั้นของปี่ชวา มักจะพบปัญหาต่อผู้เรียนเพราะมีข้อจำกัดในการใช้นิ้วบังคับเสียง ผู้เรียนจะต้องให้ครูผู้สอนผูกสำนวนที่จะใช้ในกลุ่มเพลงอัตราจังหวะสามชั้นนี้โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกลุ่มเสียงที่ผู้เป่าปี่ชวาจะปฏิบัติยาก ในการบังคับลม บังคับลิ้นในการประคองเสียง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และได้เสียงที่มีคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงเห็นถึงประโยชน์และ

ความสำคัญของการแปรทำนองปี่ชวา ในเพลงอัตราจังหวะสามชั้น เพื่อใช้ในการฝึกฝน แก่ไขข้อบกพร่อง พัฒนาการแปรทำนองในการใช้นิ้ว ใช้เสียงของผู้เรียนปี่ชวา ซึ่งครูปี่บ่ คงลายทอง คิดสำนวนการดำเนินทำนองเพลงอัตราจังหวะสามชั้นของปี่ชวา โดยใช้วิธีผูกสำนวนกลอนตามแบบอย่างที่ได้เห็นครูเทียบ คงลายทองเป่าไว้ ผสมกับลักษณะการใช้เสียงยาว เช่น เสียงครั้น ตีนิ้ว เป็นต้น ซึ่งวิธีการดำเนินทำนองด้วยสำนวนกลอนอันเป็นเอกลักษณ์ของครูปี่บ่ คงลายทองนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเป่าปี่ชวาเพลงอัตราจังหวะสามชั้น โดยศึกษาครูปี่บ่ คงลายทอง เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บรรเลงปี่ชวาในด้านทักษะการเป่าปี่ชวา (วิธีบรรเลง) และการพัฒนาด้านปัญญาในการคิดตัดสินใจ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานในการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการเป่าปี่ชวาเพลงอัตราจังหวะสามชั้นจากครูปี่บ่ คงลายทอง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง บุคคลผู้มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินทำนองปี่ชวา อัตราจังหวะสามชั้น ตามแหล่งความรู้ต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การศึกษาด้านข้อมูลบุคคล

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มบุคคลให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จากผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทย การศึกษาด้านข้อมูลบุคคลกำหนด 3 กลุ่มคือ

3.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ครูปี่บ่ คงลายทอง ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่องลักษณะช่วงเสียงปี่ชวา, การดำเนินทำนองปี่ชวาและข้อมูลทางปี่ชวาเพลงอัตราจังหวะสามชั้น

3.1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบรรเลงปี่ชวาในวงดนตรีไทย และบรรเลงประกอบการแสดง ได้แก่

อาจารย์บุญช่วย โสวัตร ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์เรื่องการแปรทำนองปี่ชวา

อาจารย์อนันต์ สบฤกษ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดุริยางคศิลป์ สถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล สัมภาษณ์เรื่อง การแปรทำนองปี่ชวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรธะ คมขำ หัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์เรื่อง ช่วงเสียงเพลงปี่ชวา ความโดดเด่นของเพลงอัตราจังหวะสามชั้น

อาจารย์สุรศักดิ์ กิ่งไทร ดุริยางคศิลป์อาวุโส กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่อง ความลำบากในการแปรทำนองปี่ชวา

อาจารย์พรชัย ตรีเนตร ดุริยางคศิลป์อาวุโส กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่อง ความลำบากในการแปรทำนองปี่ชวาในอัตราจังหวะสามชั้น

อาจารย์สุรราช ใหญ่สูงเนิน ดุริยางคศิลป์ชำนาญงาน กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่อง ความลำบากในการแปรทำนองปี่ชวาในอัตราจังหวะสามชั้น

อาจารย์บุญเสก บรรจงจัด อาจารย์ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เรื่อง เอกลักษณ์ของปี่ชวาในการบรรเลง

อาจารย์ธรรณิธิ สิทธิชัย อาจารย์ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เรื่องการ เอกลักษณ์ของสำนวนกลอนของครูปี่บ่ คงลายทอง ในการเป่าปี่ชวา

3.1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นนักวิชาการและเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านดนตรีไทยได้แก่

อาจารย์ไผ่ยยะ ทางมีศรี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย กลุ่มดุริยางค์ไทยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่องประวัติเพลงลมพัดชายเขาสามชั้น เพลงแขกมอญบางช้างสามชั้น เพลงแขกไพรสามชั้น เพลงเหราเล่นน้ำสามชั้น เพลงแสนเสนาะสามชั้น

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล สัมภาษณ์เรื่องประวัติเพลงแขกไพรสามชั้น เพลงเหราเล่นน้ำสามชั้น เพลงแสนเสนาะสามชั้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สหัสวัฒน์ ปลื้มปรีชา รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย (เครื่องหนัง) สัมภาษณ์เรื่อง แนวจังหวะในการบรรเลงเครื่องสายปี่ชวา การเข้าเพลง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุดประเสริฐ รองคณบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปนาฏดุริยางคสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เรื่อง ลักษณะเครื่องสายปี่ชวากับการขับร้อง

รองศาสตราจารย์ ดร.ข้าคม พรประเสริฐ รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์เรื่องประวัติเพลงลมพัดชายเขาสามชั้น เพลงแขกมอญบางช้างสามชั้น

รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย (จะเข้) สัมภาษณ์เรื่อง ปี่ชวากับแนวมวงเครื่องสาย

อาจารย์ฐกฤต สุกฤตทิไกร หัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เรื่อง การบรรเลงเครื่องสายปี่ชวา

อาจารย์อภิชัย พงษ์ลือเลิศ ดุริยางคศิลป์อาวุโส กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สัมภาษณ์เรื่อง การบรรเลงเครื่องสายปี่ชวา

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว จึงนำมาทำการถอดเทปพร้อมจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์และข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อความถูกต้อง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยมีการใช้แบบสัมภาษณ์ มาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประเด็นคำถามมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชวาตามแนวทางของครูปี่บ่ คงลายทอง โดยเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกในสมุดบันทึกและบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพลงอัตราจังหวะสามชั้น จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปประกอบใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ มาตรวจสอบจำแนกข้อมูลเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี มาเป็นหลักในการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง มาถอดคำสัมภาษณ์และตรวจสอบความถูกต้อง

3.4.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเรียนการสอนจากครูปี่บ่ คงลายทอง มาบันทึกเป็นโน้ตสากล จากนั้นผู้วิจัยนำส่งให้ครูปี่บ่ คงลายทองเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

3.4.4 ผู้วิจัยทำการบันทึกโน้ตทำนองหลัก เป็นโน้ตสากล และนำเสนอให้ครูปี่บ่ คงลายทอง และครูบำรุงพาทยกุลเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

3.4.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมมาจัดกระทำเป็นรูปแบบของเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) (สุรางค์ จันทวานิช. 2554)

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจำแนกตามวัตถุประสงค์ และเรียบเรียงเพื่อนำเสนอเป็นรูปเล่ม

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาการเป่าปี่ชาวเพลงอัตราจังหวะสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง ผู้วิจัยสามารถแยกประเด็นในการวิเคราะห์ของเพลงลมพัดชายเขา เพลงแขกมอญบางช้าง เพลงเหราเล่นน้ำ เพลงแขกไพร และเพลงแสนเสนาะ ออกเป็นดังนี้ คือ 1) ด้านการดำเนินทำนอง 2) ด้านการฝึกทักษะการบรรเลงของผู้เรียน 3) ด้านความสอดคล้องของทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne) (ศศิธร เวียงวะลัย. 2556) กับวิธีการสอนของครูป๊อ คงลายทอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการดำเนินทำนอง

จากศึกษาการเป่าปี่ชาวเพลงอัตราสามชั้น ของครูป๊อ คงลายทอง ผู้วิจัยพบว่าครูป๊อ คงลายทอง คิดประดิษฐ์สำนวนการดำเนินทำนองของปี่ชาว ที่ครอบคลุมระดับเสียงทั้ง 3 ระดับคือ ระดับเสียงต่ำ ระดับเสียงกลาง และระดับเสียงแหลม มีการร้อยเรียงสำนวนทางปี่ชาวอย่างสนิทยสนมกลมกลืนกัน ในแต่ละวรรค แต่ละประโยค โดยยึดทำนองลูกตกของทำนองหลักเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าความคิดดำเนินทำนองทางปี่ชาวของครูป๊อ คงลายทอง มีหลายลักษณะดังนี้

- 1.1) สำนวนกลอนที่แสดงถึงการตั้งหลักเริ่มต้น เพื่อการสะดวกต่อการบรรเลงในประโยคต่อไป
- 1.2) สำนวนกลอนที่ทำให้เกิดความรู้สึกกระฉับกระเฉงและแสดงเอกลักษณ์ของการดำเนินทำนองทางปี่ชาว
- 1.3) สำนวนกลอนที่มีความเรียบร้อย ดำเนินทำนองแบบห่างๆ ทำให้รู้สึกฟังไพเราะผ่อนคลาย
- 1.4) สำนวนกลอนมีการแสดงออก ชื่นเชิง ลีลา และการเล่นจังหวะ ทำให้เกิดความน่าสนใจ ชวนติดตาม และแสดงเอกลักษณ์ของการดำเนินทำนองทางปี่ชาว
- 1.5) สำนวนกลอนที่โลดโผนและเป็นสำนวนกลอนที่สะท้อนให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ ที่แสดงออกถึงบุคลิกที่เป็นคนร่าเริง มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 1.6) สำนวนกลอนที่ดำเนินทำนองของปี่ชาว มีความสัมพันธ์กันกับทำนองหลักซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นการส่งทำนองไปยังประโยคต่อไป
- 1.7) สำนวนที่มีลักษณะของการสรุปประโยคเพลง เมื่อจบท่อนหรือจบเพลง ทำให้เกิดความรู้สึกไปในทางลักษณะผ่อนคลาย และดูคล้ายเหมือนจะจบท่อน หรือจบเพลง
- 1.8) สำนวนการดำเนินทำนองในลักษณะยืดยาวของทำนองหลักลูกเท่า มีการเคลื่อนเสียงให้สัมพันธ์กับทำนองหลัก
- 1.9) สำนวนกลอนที่มีลักษณะเรียบร้อย
- 1.10) สำนวนกลอนที่ให้ความรู้สึกตื่นเต้น น่าสนใจ
- 1.11) สำนวนกลอนการกลับต้น ที่แสดงถึงการตั้งหลักเริ่มต้น เพื่อการสะดวกต่อการบรรเลงในวรรคต่อไป

2. ด้านการฝึกทักษะการบรรเลงของผู้เรียน

จากการการเป่าปี่ชาวเพลงอัตราจังหวะสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง ผู้วิจัยพบว่าครูป๊อ คงลายทอง มีวิธีการฝึกทักษะต่างๆ เพื่อใช้ในการฝึกทักษะการเป่าปี่ชาว การฝึกทักษะการแก้ปัญหาของการเป่าพ่น การเคลื่อนเสียงจากเสียงสูงลงมายังเสียงต่ำ ซึ่งมีการใช้กลวิธีการเป่าโยกเสียงและการเป่าเรียงในลักษณะที่มีการหนักเบาของการบังคับลม การแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนปี่ชาวของผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ การฝึกความคล่องแคล่วของผู้บรรเลง การคิดวิเคราะห์จัดระบบในการได้ยิน รับฟัง การสังเกต การฝึกสติปัญญาในการจดจำทำนองเพลง การจดจำในระดับเสียง การนำไปประยุกต์ใช้กับเพลงกลุ่มเสียงในลด เพลงอื่นๆ

นอกจากนี้ ครูป๊อ คงลายทอง ได้ถ่ายทอดกลวิธีการบรรเลง โดยผ่านทางบทเพลง ซึ่งผู้เรียนได้ฝึกทักษะกลวิธีต่างๆ ดังนี้ การเป่าเคลื่อนเสียงในกลุ่มเสียง โด-ฟา การเป่าลิ้นสัมผัส ลมสัมผัสลิ้น การเป่าเดินตอดเคลื่อนเสียง การเป่าประคองลิ้นสัมผัส ลมสัมผัสลิ้น การเป่าผสมผสาน การเป่าตอดประคองลมเยื้องจังหวะ การเป่าตอดเดิน การเป่าตอดลิ้น การเป่าลมสัมผัสลิ้น การเป่าตอดเยื้องจังหวะ การเป่าลิ้นสัมผัส ลมสัมผัสลิ้น การเป่าลิ้นลมเคลื่อนเสียง และการเป่าตอด

3. ด้านความสอดคล้องของทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne) กับวิธีการสอนของครูبيب คงลายทอง

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne) ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับวิธีการสอนของครูبيب คงลายทอง ดังนี้

1) การจูงใจ (Motivation Phase) ครูبيب คงลายทองเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยระดับประเทศ จึงเป็นแรงจูงใจที่ดีในการทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก ที่จะได้เรียนกับครูผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเป่าปี่ชวา และยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และยังสร้างความภาคภูมิใจต่อผู้เรียนอีกด้วย

2) การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) ครูبيب คงลายทอง มีการทดสอบความรู้ความสามารถผู้เรียนทุกครั้ง ก่อนที่จะเรียนเพลงที่หลักสูตรกำหนด โดยการดูศักยภาพ ของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด สามารถที่จะเรียนเพลงที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้หรือไม่ หากพบปัญหาต่อการเรียนเพลงในหลักสูตร ครูจะมีเพลงอื่นๆ ที่ใช้เสริมทักษะการเป่าปี่ชวา เพื่อเป็นการสร้างฐานให้มีความมั่นคงต่อการเรียน ในระดับที่ยากขึ้นไป จึงถือได้ว่าครูبيب คงลายทอง มีการกำหนดเป้าหมายในการสอน เพื่อประสิทธิภาพของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถรับรู้ตามเป้าหมายที่ครูได้ตั้งไว้ หลังจากจบบทเรียน

3) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) ครูبيب คงลายทองเป็นผู้ที่นำความรู้เดิมของผู้เรียนมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ได้ง่ายขึ้น โดยใช้การอธิบาย การเล่าเรื่องจากประสบการณ์การบรรเลงดนตรี ประสบการณ์ในการสอนมาถ่ายทอดแก่ผู้เรียน

4) ความสามารถในการจำ (Retention Phase) ครูبيب คงลายทองมีเทคนิควิธีการจดจำเพลงต่างๆ ได้อย่างแม่นยำ และสามารถถ่ายทอดเทคนิควิธีการจดจำเพลง ผ่านการสอนแก่ผู้เรียน โดยมีการอธิบาย การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และบูรณาการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

5) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase) ครูبيب คงลายทองจัดการเรียนการสอนโดยมีการทบทวนบทเพลงที่ได้เรียนผ่านมาแต่ในอดีต อยู่อย่างสม่ำเสมอ

6) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase) ความรู้ที่ได้เรียนมาจากครูبيب คงลายทอง สามารถนำไปใช้กับเพลงอื่นๆ หรือ นำไปพัฒนาต่อยอดกับเพลงอื่นๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

7) การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase) หลังจากได้รับความรู้ ที่เรียนมาจากครูبيب คงลายทองแล้ว ผู้เรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น

8) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนอย่างดีแล้ว ผู้เรียนสามารถที่จะคิดวิเคราะห์ ทบทวน ถึงข้อบกพร่องของตัวผู้เรียนที่ผ่านมาในอดีต ส่งผลให้ผู้เรียนมีความซาบซึ้ง เห็นประโยชน์และคุณค่าของความรู้ที่ครูได้สอนมา และนำไปใช้ในอนาคตได้

นอกจากนี้หลักและวิธีการสอนของครูبيب คงลายทองยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ตามแนวคิดของนักการศึกษา กาเย่ (Gagne) ซึ่งมี 3 องค์ประกอบคือ

1. ผู้เรียน (Learner) มีระบบสัมผัสและระบบประสาทในการรับรู้ ครูبيب คงลายทอง มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ อย่างซ้ำ ๆ ให้มีความเข้าใจในระบบสัมผัส และระบบประสาทของผู้เรียนในขณะที่เรียน จนเกิดความแม่นยำ ชำนาญ และสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. สิ่งเร้า (Stimulus) คือ สถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ครูبيب คงลายทอง เป็นแบบอย่างในการเป่าปี่ชวาที่ดี และเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทย โดยครูมีเอกลักษณ์ในการเป่าปี่ชวา ซึ่งแสดงออกถึงความงดงาม ไพเราะ อ่อนหวาน มีชั้นเชิง กลเม็ดเด็ดพราย ยากที่จะหาผู้เปรียบเทียบกับในเสียงปี่ เหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจหรือเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้เรียนปี่ชวา อยากที่จะพัฒนาตนเองให้มีฝีมือเหมือนอย่างครูبيب คงลายทอง

3. การตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ หลังจากการได้เรียนกับครูبيب คงลายทองมาแล้ว ผู้เรียนสามารถที่จะพัฒนาตนเองอย่างเห็นได้ชัด

5. การอภิปรายผลและสรุปผล

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชาวตามแนวทางของครูป๊อ คงลายทอง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ด้านการเป่าปี่ชาวเพลงลมพัดชายเขาสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง มีลักษณะการดำเนินทำนองด้วยการใช้วิธีการเป่าเก็บทางพื้น ซึ่งลักษณะของสำนวนจะมีสำนวนกลอนที่แสดงถึงการตั้งหลักเริ่มต้นหรือสำนวนกลอนที่ทำให้เกิดความรู้สึกกระฉับกระเฉงและแสดงเอกลักษณ์ของการดำเนินทำนองทางปี่ชาวฯ โดยการตกแต่งสำนวนกลอนที่เป็นลักษณะเฉพาะทางเครื่องมือ การโหยเสียง การครั่นลม การเชื่อมเสียงของทำนองมีความสัมพันธ์กับสำนวนของปี่ชาว ในกลุ่มเสียงของเพลงลมพัด=ชายเขาเป็นเพลงในการบังคับนิ้วหรือระบบนิ้วที่มีความลำบากเนื่องด้วยการเปลี่ยนบันไดเสียงในตัวบทเพลง เป็นเพลงที่เป็นสำนวนไทย มีการเอื้อนเสียง และมีสำนวนเท่าที่เปลี่ยนรูป ซึ่งผู้เป่าต้องมีทักษะการจดจำสำนวนเพลง กลุ่มเสียง ระบบการดำเนินทำนองของการใช้นิ้วปิด – เปิด

2. ด้านการเป่าปี่ชาวเพลงลมแขกมอญบางช้างสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง เป็นการเป่าในลักษณะการดำเนินกลอนทางเก็บที่เป็นทางพื้น ซึ่งลักษณะของสำนวนกลอนที่มีความเรียบร้อย ดำเนินทำนองแบบต่างๆ ทำให้รู้สึกฟังไพเราะผ่อนคลายหรือสำนวนกลอนมีการแสดงออก ชื่นเชิง ลีลา และการเล่นจังหวะ โดยการคิดสำนวนผสมผสานกับการบังคับลิ้น บังคับลม ประคองลม ประคองเสียง ผ่านการเชื่อมทำนองที่ใช้ระดับกลุ่มเสียงทั้ง 3 ช่วงเสียง ได้แก่ กลุ่มเสียงต่ำ กลุ่มเสียงกลาง และกลุ่มเสียงแหลม (เสียงสูง) มีการเป่าเสียงพิเศษของปี่ชาวซึ่งผู้เป่าต้องใช้ทักษะการประคองลมให้ตรงกับระดับเสียงซึ่งเป็นชั้นเชิงลีลาอันเป็นเอกลักษณ์ของการเป่าปี่ชาว และมีการเคลื่อนเสียงจากเสียงต่ำไปยังเสียงสูงและเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ โดยเฉพาะเพลงลมแขกมอญบางช้างสามชั้นในท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 มีสำนวนที่ทำงานเท่าเปลี่ยนรูป ท่อนที่ 3 มีการเปลี่ยนบันไดเสียงหรือถ้ากลับต้นจะเปลี่ยนรูปเพื่อเชื่อมบันไดเสียง

3. ด้านการเป่าปี่ชาวเพลงเหราเล่นน้ำสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง เป็นการเป่าในลักษณะการดำเนินกลอนทางเก็บที่เป็นทางพื้น ซึ่งลักษณะของสำนวนกลอนที่โลดโผนและเป็นสำนวนกลอนที่สะท้อนให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ ที่แสดงออกถึงบุคลิกที่เป็นคนร่าเริง มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสัมพันธ์กันกับทำนองหลักซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นการส่งทำนองไปยังประโยคต่อไป โดยมีการบังคับลิ้น บังคับลม การประคองเสียง พร้อมการสอดแทรกกลวิธีต่างๆ ของปี่ชาวที่แสดงถึงเอกลักษณ์ในการเป่าปี่ชาวในการเชื่อมเสียงของสำนวนในตัวเพลงที่มีความสละสลวย เปรียบเสมือนน้ำตกไหลจากที่สูงลงมาที่ต่ำ การฝึกทักษะความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป่า และเครื่องดนตรี โดยผ่านทางเพลงซึ่งเพลงเหราเล่นน้ำสามชั้นนั้นเป็นเพลงที่มีความซับซ้อนโดยทำนองเพลงที่ซ่อนสำนวนลูกเท่า ซึ่งเป็นการซ่อนรูปอยู่ในทำนองหลักถ้าผู้บรรเลงไม่เข้าใจ ก็จะเป็นทำนองหลัก

4. ด้านการเป่าปี่ชาวเพลงแขกไพรสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง มีลักษณะการดำเนินทำนองด้วยการใช้วิธีการเป่าเก็บเป็นพื้น ซึ่งลักษณะของสำนวนที่มีลักษณะของการสรุปประโยคเพลง เมื่อจบท่อนหรือจบเพลง ทำให้เกิดความรู้สึกไปในทางลักษณะผ่อนคลายในลักษณะยืนเสียงของทำนองหลักลูกเท่า มีการเคลื่อนเสียงให้สัมพันธ์กับทำนองหลักโดยการตกแต่งสำนวนกลอนที่เป็นวิธีการดำเนินทำนองของปี่ชาว และเป่าตามทำนองหลักโดยมีการประดิษฐ์ให้เป็นสำนวนของทางปี่ชาว โดยอยู่ในเสียงลูกตกของทางฆ้อง ซึ่งลักษณะวิธีการเป่าจะเป่าเป็นพยางค์ต่างๆ ตามทางฆ้องบ้างหรือเก็บพยางค์บ้าง ซึ่งผู้เรียนได้ฝึกทักษะการบรรเลงต่างๆ เช่น การตีนิ้ว การเป่าตอด การเป่าบังคับลมให้สัมพันธ์กับลิ้นปี่ชาว การใช้ลิ้น การใช้ลม ให้มีความสอดคล้องกันในการประคองเสียงในกลุ่มเสียงแหลมซึ่งผู้เป่าต้องใช้ลิ้นผู้เป่าไปประคองที่ลิ้นปี่ การเป่าลมผ่านลิ้นปี่ บังคับลมให้ถึงตำแหน่งเสียง

5. ด้านการเป่าปี่ชาวเพลงแสนสามชั้นของครูป๊อ คงลายทอง เป็นการเป่าในลักษณะการดำเนินกลอนทางเก็บที่เป็นทางพื้น ซึ่งลักษณะของสำนวนกลอนที่ให้ความรู้สึกตื่นเต้น น่าสนใจ สำนวนกลอนการกลับต้น ที่แสดงถึงการตั้งหลักเริ่มต้น เพื่อการสะดวกต่อการบรรเลงในวรรคต่อไป โดยการตกแต่งสำนวนกลอนที่เป็นลักษณะการบังคับลิ้น บังคับลม การประคองเสียงการเชื่อมเสียงของทำนองมีความสัมพันธ์กับสำนวนของปี่ชาว ซึ่งเพลงแสนสามชั้น เป็นเพลงที่มีสร้อยท้ายที่ทำเป็นลูกล่อลูกแหลมเป็นการผสมผสานทำนองที่เหมาะสมและทำนองท่อนที่ 1 เทียบกลับมีการเปลี่ยนทำนองเพลงไปจากเดิมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของครูผู้ประพันธ์ โดยผู้เป่าจะต้องมีทักษะความคล่องแคล่วของการใช้นิ้วเปิด – ปิด ในการบังคับของการดำเนินทำนองเพลง ความเข้าใจบริบทของตัวเพลงและการแม่นยำกลุ่มเสียงที่ใช้บรรเลง

6. ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เป่าปี่ชาวผู้วิจัยทราบถึงความรู้ความสามารถของครูปี่บ่ คงลายทอง ที่มีความเป็นอัจฉริยะในการคิดประดิษฐ์สำนวนกลอนการเป่าปี่ชาว ในกลุ่มเสียงในลวด ความรู้ในบทเพลงอัตราจังหวะสามชั้นนี้เป็นคุณประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ในด้านการแก้ปัญหาของผู้เรียน ด้านการฝึกฝนพัฒนาทักษะของผู้เรียน ซึ่งสำนวนกลอนที่พบในบทเพลงนี้ มีลักษณะการดำเนินกลอนที่ผสมผสานกันทั้ง กลวิธีการบรรเลง ชั้นเชิงลีลา โดยผ่านทางบทเพลง อันเป็นเอกลักษณ์ของการดำเนินทำนองของปี่ชาว ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพ ด้านความรู้ทักษะการเป่า (วิธีบรรเลง) ได้แก่

1. สามารถศึกษาเรียนรู้ ค้นคว้า ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการเป่าปี่ชาว
2. สามารถรู้ที่มา ความสำคัญ และคุณค่าของเนื้อหาได้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและเป็นระบบ
3. สามารถสืบค้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอน และผู้มีประสบการณ์การเป่าปี่ชาว ตลอดจนมี

ความสามารถในการคิดเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. สามารถปฏิบัติโดยยึดตามแนวทางของผู้สอน คือ

- 1) แนวการดำเนินทำนองถูกต้องเหมาะสมกับเพลง
- 2) มีกลเม็ด / รสมือ / ในการดำเนินทำนอง

- 3) การแสดงออกทางอารมณ์สุนทรียศาสตร์

5. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับ วิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้

การพัฒนาด้านปัญญา ได้แก่

1. มีความสามารถในการคิดตัดสินใจในการเป่าปี่ชาว และสามารถคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้
2. สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการบรรเลงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามสถานการณ์ต่างๆ
3. มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์งานในการอนุรักษ์สืบทอด องค์ความรู้ การพัฒนา การสร้างสรรค์เพื่อ

การเรียนรู้

การเป่าปี่ชาวเพลงอัตราจังหวะสามชั้นตามแนวทางของครูปี่บ่ คงลายทองนั้นสามารถนำลักษณะของสำนวนกลอนทางปี่ชาวไปใช้ในการเรียนการสอน และเป็นข้อมูลทางวิชาการในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ โดยนำผลการศึกษาการดำเนินทำนองเพลงอัตราจังหวะสามชั้นทางปี่ชาว ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับเพลงต่าง ๆ รวมถึงลักษณะการปิด – เปิด บังคับนิ้วของการดำเนินทำนอง กลวิธีต่างๆ ของเพลงอัตราจังหวะสามชั้นของทางปี่ชาว เพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เป่าปี่ชาว

6. เอกสารอ้างอิง

ชนิตร์ ภูภาณจน์. 2544. แก่นแท้ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

ศศิธร เวียงจะลย์. 2556. การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : พริ้งดั่ง เค้าส์.

สุภางค์ จันทวานิช. 2554. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ สบฤกษ์. 2533. บทบาทและหน้าที่ของปี่ใน ประวัติการพัฒนาคดนตรีไทยของปี่ไทย. กรุงเทพฯ: ป. สัมพันธ์พาณิชย์.

มรดกภูมิปัญญาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
: เตียวปี่ใน เพลงแขกมอญ สามชั้น

THE MUSICAL WISDOM OF PHRAYA PRASAN DURIYASAP (PLAEK PRASANSAP)
: THE PI NAI SOLO PIECE IN KHAEK MON SAM CHAN

ศาสตรา เลาสูงเนิน¹ บำรุง พาทย์กุล² บุญช่วย โสวัตร³

SATTRA LAOSOONGNOEN¹, BAMRUNG PHATTAYAKUL², BOONCHUAY SOVAT³

^{1 2 3} สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร

^{1 2 3} DEPARTMENT OF THAI MUSIC, FACULTY OF MUSIC AND DRAMA, BUNDITPATANASILPA INSTITUTE, BANGKOK

Sattra3160@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทางเตียวปี่ใน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ แผ่นเสียงโบราณ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงปี่ในปัจจุบัน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า เป็นแผ่นเสียงที่บันทึกในปี พ.ศ.2453 สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นทางเตียวปี่ใน มี 3 ท่อน หน้าทับปรบไก่ ความยาวทั้งสิ้น 22 จังหวะ 88 ประโยค ลักษณะการบรรเลงท่อนละ 1 เตียว ท่อน 3 พบว่าส่วนที่เกินเป็นส่วนที่บรรเลงกลับต้นท่อน 3 จำนวน 4 จังหวะ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์พบว่าเป็นนัยยะแห่งการใช้ปัญญาของผู้ประพันธ์ อันเป็นช่องทางทั้งเชิงการประพันธ์และเพิ่มวิวัฒนาการให้เป็นลักษณะบรรเลง 2 เตียวได้ ตลอดจนสามารถใช้บรรเลงเปลี่ยนสำนวนในท่อน 3 เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซาก นับว่าเป็นมรดกทางภูมิปัญญา เป็นผลงานที่วิเคราะห์โดยใช้หลักและเกณฑ์ทฤษฎีของวิชาชีวดุริยางค์ไทย อันเป็นบรรทัดฐานตามมาตรฐานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อการสืบสานวิชาชีวดุริยางค์ไทยให้คงรูปไว้ถาวรสืบไป

คำสำคัญ: เตียวปี่ใน เพลงแขกมอญสามชั้น พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) มรดกภูมิปัญญา

ABSTRACT

This Article objective is to analyse the musical characteristics of Pi nai solo piece in Khaek Mon Sam Chan based on Phraya Prasan Duriyasap's style. (Plaek Prasansap). The researcher collected data from related document, a gramophone recorded and interview with Pi nai masters. This research is quantitative research and descriptive analysis presented. The results of research found that a gramophone recorded in 1910, the reign of King Rama V, was Pi nai solo piece in Nathap Propkai rhythmic pattern which includes 3 parts, 22 rhythmic units, 88 musical sentences. This pieces played base on a single cycle structure. The third section of the piece has been found at the final part of the section is the repeated segment of the section which include 4 rhythmic units. The researcher found that the composer was intentionally created to express the elaborated and sophisticated musical performance and composing Thai piece to be the double-cycle structure for the subsequent Thai music community. Therefore, from all the unique musical attributes analysed based on Thai music theory, it could be said that this piece is one of the valuable Thai music knowledge useful for Thai music community.

Keywords: pi nai solo piece, Khaek Mon SamChan, Phraya Prasan Duriyasap (Plaek Prasansap), The musical wisdom

1. ความเป็นมาของปัญหา

เพลงเดี่ยวเป็นศิลปะชั้นสูงของคนไทย เป็นศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา ความรู้ ความสามารถและกลวิธีต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถและศักยภาพของศิลปินผู้สร้างสรรค์สะท้อนการมีพัฒนาการจากการบรรเลงรวมวงไปจนถึงขั้นบรรเลงเดี่ยวใช้ทางบรรเลงที่เรียกว่า "ทางเดี่ยว" มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นอย่างวิจิตรพิสดาร ด้วยกลเม็ดเด็ดพรายต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความไพเราะที่แตกต่างกันตามแนวคิดและความนิยมของผู้ประพันธ์ มีการดำเนินทำนองที่พิเศษๆ แตกต่างกันไป เช่น โคลงโหมโรงเร้า อ่อนหวานไพเราะ เป็นต้น เพลงเดี่ยวนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้ฟังและนักดนตรีไทย ที่มีความใฝ่ฝันต้องการที่จะมีความรู้ความสามารถโดยมาตรฐานเพลงเดี่ยวที่ดีและปรารถนาที่จะพัฒนาฝีมือตนเองให้บรรเลงเพลงเดี่ยวได้อย่างดีเยี่ยม

เพลงเดี่ยวแขกมอญ เป็นเพลงเดี่ยวเพลงหนึ่งที่โบราณจารย์ได้พิจารณาเห็นความสำคัญ นำมาเป็นฐานในการประดิษฐ์สร้างเป็นทางเดี่ยวตามลักษณะเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรี ด้วยประสงค์จะแสดงความสามารถของผู้บรรเลง ให้ปรากฏในโครงสร้างของเพลงที่ต้องใช้ความสามารถในการบรรเลงมากกว่าปกติ

เดี่ยวยี่โน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์) เป็นเพลงเดี่ยวที่มีรูปแบบสำคัญรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากเพลงเดี่ยวรูปแบบอื่นๆ ที่ถือเป็นมาตรฐานเพลงเดี่ยว เช่น เซียนอก ลาวแพน เป็นต้น เอกลักษณ์ที่ต่างไปเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำการศึกษาให้ปรากฏ

พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อวงการดนตรีไทย ด้วยความรอบรู้และเชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทยอย่างแตกฉานหลายด้าน ทั้งด้านเป่าพาทย์ เครื่องสายและขับร้อง ที่โดดเด่นเป็นพิเศษได้แก่ เครื่องมือระนาดเอกและปี่ใน ตามประวัติที่ได้มีการกล่าวนั้น ปรากฏดังต่อไปนี้

"...คณะพิณพาทย์สยาม ถวายการบรรเลงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย 5 กรกฎาคม 2428 คณะนักดนตรีชาวสยาม(มีนายแปลก นายตาด ฯลฯ) เข้าเฝ้าถวายการบรรเลงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย และพระราชวงศ์อังกฤษ(ในบันทึกเขียนว่าเฝ้าที่วังแก้ว) เมื่อการบรรเลงเพลงรวมวงจบแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย มีรับสั่งอยากฟังเสียงแคน นายเปียและนายสินจึงเป่าแคนถวาย ด้วยเพลงเทพบรรทมและภริมย์สุรางค์ ในโอกาสเดียวกันนี้สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียได้ตรัสถามนายแปลกว่า "เจ้าเป่าอย่างไร เสียงจึงดังไม่ขาด เจ้ามีลมหายใจมากเป็นพิเศษอย่างนั้นหรือ" นายแปลกจึงได้เป่าบรรยายลมถวายเป็นตัวอย่าง วิธีการเป่าบรรยายลมของคนไทยจึงได้มีการแพร่หลายเป็นครั้งแรก ณ ประเทศอังกฤษ ในครั้งนั้น...."

(จดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล เล่ม1, 2549 : 69-70)

ซึ่งนับได้ว่า พระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์)เป็นผู้เผยแพร่ศักยภาพการเป่าปี่รวมทั้งเทคนิควิธีการของไทยเรานั้นออกสู่สายตาชาวต่างชาติเป็นคนแรกดังนี้

"...เมื่อกลับจากประเทศอังกฤษแล้วชื่อเสียงของพระยาประสานดุริยศัพท์ก็เป็นที่รู้จักมาก กระทั่งพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นต้องการจะชมฝีมือของท่านมาก โดยกล่าวว่า "นายแปลกนี้ฝีมือดีนัก ทำอย่างไรจะจะได้เห็น" เมื่อท่านทราบวาทะพระประดิษฐ์ไพเราะต้องการจะพบท่าน จึงรีบไปพบและบรรเลงปี่เพลงทยอยเดี่ยว ให้ฟังจนได้รับคำชมเชยว่า "เก่งไม่มีใครสู้ได้...."

(พงศศิลาป อนุรัตน์, 2537 : 183)

เดี่ยวยี่โน เพลงแขกมอญ สามชั้น ของพระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์) เป็นหลักฐานที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพและวิชาการปี่ใน ที่มาตรฐานวิชาการทางเดี่ยวเพลงแขกมอญ ยังขาดความสมบูรณ์อย่างมีเหตุผลขั้นพื้นฐานได้ การมีโอกาสพิสูจน์ผลงาน ที่ปรากฏหลักฐานบันทึกลงแผ่นเสียงโบราณผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน

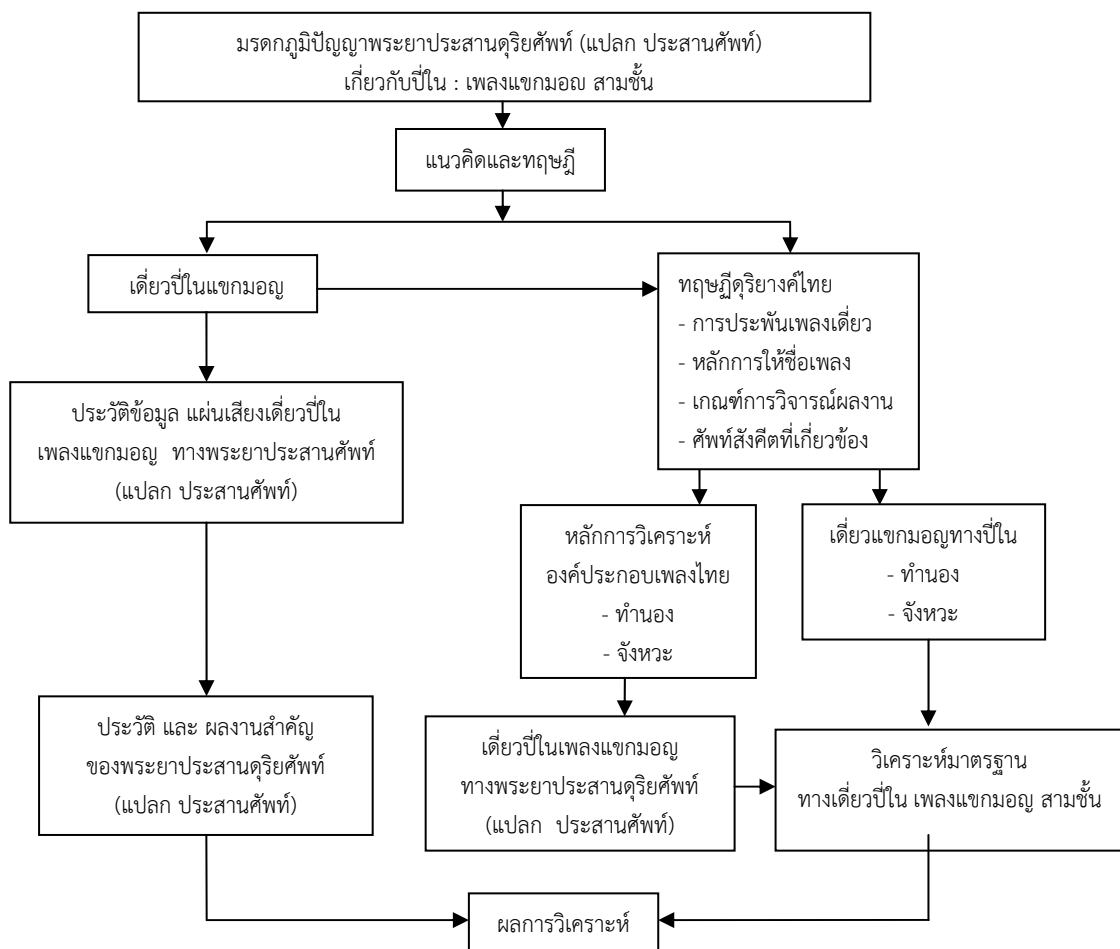
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำเรื่องนี้ เพราะเป็นผลงานราชสำนัก อันสะท้อนความสมบูรณ์ตามมาตรฐานวิชาการประพันธ์และการบรรเลงทางเดี่ยว ย่อมมีประโยชน์สำหรับให้นักดนตรีไทยได้ศึกษาสืบทอดอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ทางเดี่ยวปีใน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการตามระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎีดุริยางค์ไทยและหลักวิชาภาษาศาสตร์ศิลปกรรม ดำเนินการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ได้จำแนกวิธีการดำเนินการวิจัยและกระบวนการวิเคราะห์ไว้เป็นลำดับ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและวิชาชีพการเป่าปี่ใน เพื่อหาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่างๆ อย่างมีนัยยะสำคัญต่อปัญหางานวิจัย เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู ผู้เชี่ยวชาญด้านแผ่นเสียงโบราณจากนั้น รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยตามบริบททฤษฎีดุริยางค์ไทยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาจัดระเบียบเพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลงานวิจัยที่สะท้อนมาตรฐาน โครงสร้าง งานประพันธ์ งานบรรเลง (เกณฑ์การบรรเลง) ลักษณะพิเศษ รวมทั้งหลักการ วิธีการ และเทคนิค อันนำไปสู่มาตรฐานเพลงเดี่ยวและเป็นบรรทัดฐานได้ตาม มาตรฐานวิชาการ เสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยกระบวนการวิจัยตามกรอบแนวคิด ดังนี้

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์ทางเดี่ยวปีใน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ผลการวิจัยพบว่าเป็นทางเดี่ยวชนิด “ทางปีใน” ความยาวทั้งสิ้นจำนวน 22 จังหวะ จำแนกได้ 88 ประโยค ทั้งนี้ชอบด้วยทฤษฎีการประพันธ์เพลงเดี่ยวตามเกณฑ์ทฤษฎีดุริยางค์ไทย ประเภทเพลงหน้าทับบับบัก อัตรา

สามชั้น ชนิดบรรเลง 1 เที้ยว โดยเกณฑ์โครงสร้างเพลงแขกมอญ สามชั้น ทั้งหมด 3 ท่อน ท่อนละ 6 จังหวะ 72 ประโยค ปรากฏรูปการเรียงร้อยประโยคฉาวยรูปเข้าหาทำนองหลัก 13 ประโยค ฉาวยรูปเข้าหาลักษณะเฉพาะ (ปีโน) 59 ประโยค และไม่ปรากฏลักษณะสำนวนฉาวยรูปเข้าหาทำนองโอด ครวญ-พบลไกการดำเนินทำนอง งานประพันธ์ ใช้สำนวนตรงจังหวะ จำนวน 63 ประโยค และใช้สำนวนยักเยื้องจังหวะ จำนวน 9 ประโยค ประพันธ์กำหนดเป็น 1 เที้ยว พบว่ามีการดำเนินทำนองเต็มช่วงการใช้เสียงของปีโน ทั้งช่วงเสียงทางต่อ ช่วงเสียงทางกลาง และช่วงเสียงทางแหบ ทั้งยังพบการใช้ชั้นเชิงการดำเนินทำนองสลับช่วงเสียง ภายใต้บทบาทของการดำเนินกลอนให้ได้ความซับซ้อนอย่างชาญฉลาด (ยาก) และพิสดาร (ใช้ความคิดล้าลึก) คุณสมบัติการใช้สำเนียง สำเนียงไทย 17 ประโยค สำเนียงมอญ 55 ประโยค ไม่พบสำเนียงแขก คุณสมบัติการใช้สำนวนกลอนเชิงสัมผัส 22 ประโยค สำนวนกลอนเชิงสัมผัส 52 ประโยค โดยเกณฑ์โครงสร้างทำนองหลัก 1 เที้ยว ปรากฏทำนองในท่อน 3 เกินมาจำนวน 4 จังหวะ 16 ประโยค

ทำนองส่วนที่เกิน พบว่าไม่ปรากฏรูปการเรียงร้อยประโยคฉาวยรูปเข้าหาทำนองหลัก ปรากฏเพียงสำนวนฉาวยรูปเข้าหาลักษณะเฉพาะ (ปีโน) 16 ประโยค ไม่ปรากฏลักษณะสำนวนฉาวยรูปเข้าหาทำนองโอด-ครวญ พบลไกการดำเนินทำนอง ปรากฏงานประพันธ์ใช้สำนวนตรงจังหวะ จำนวน 11 ประโยค และใช้สำนวนยักเยื้องจังหวะ จำนวน 5 ประโยค ประพันธ์กำหนดเป็นทางเดียว พบว่ามีการดำเนินทำนองเต็มช่วงการใช้เสียงของปีโน ทั้งช่วงเสียงทางต่อ ช่วงเสียงทางกลาง และช่วงเสียงทางแหบ ไม่พบการใช้สำเนียงไทย พบการใช้สำเนียงมอญ 16 ประโยค ไม่พบสำเนียงแขก พบการใช้สำนวนกลอนเชิงสัมผัส 8 ประโยค สำนวนกลอนเชิงสัมผัส 15 ประโยค

ภายใต้หลักการวิพากษ์วิจารณ์ศิลปกรรมทั้ง 6 ประการ ในการวิพากษ์ผลงานทางศิลปะดนตรีไทย โดยกำหนดเป็นปัจจัยการวิเคราะห์ประกอบการใช้เหตุผลทางทฤษฎีดุริยางค์ศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้องพบผลการวิเคราะห์ (กรมศิลปากร 2531 : 100) ดังนี้

1. ความนึก (conception) คือ จินตนาการที่ผู้ประพันธ์กำหนด โดยกรณีวิจัยนี้ คือ คุณสมบัติของทางเดียวปีโน จากการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ทฤษฎีดุริยางค์ศิลป์ไทยที่กำหนดขึ้นเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์จำแนกคุณสมบัติของทางเดียวปีโน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ภายใต้จินตนาการ

2. ความสะเทือนใจ (emotion) คือ ความรู้สึกที่ผู้ประพันธ์มีความประสงค์จะสะท้อนออกมาในรูปอารมณ์ของทางเดียวแขกมอญสำหรับปีโน โดยคุณสมบัติของสำนวนและลีลาการดำเนินทำนองที่สร้างสรรค์ความไพเราะได้ในสถานการณ์ที่มีอุปสรรค (ระดับเสียงลด)

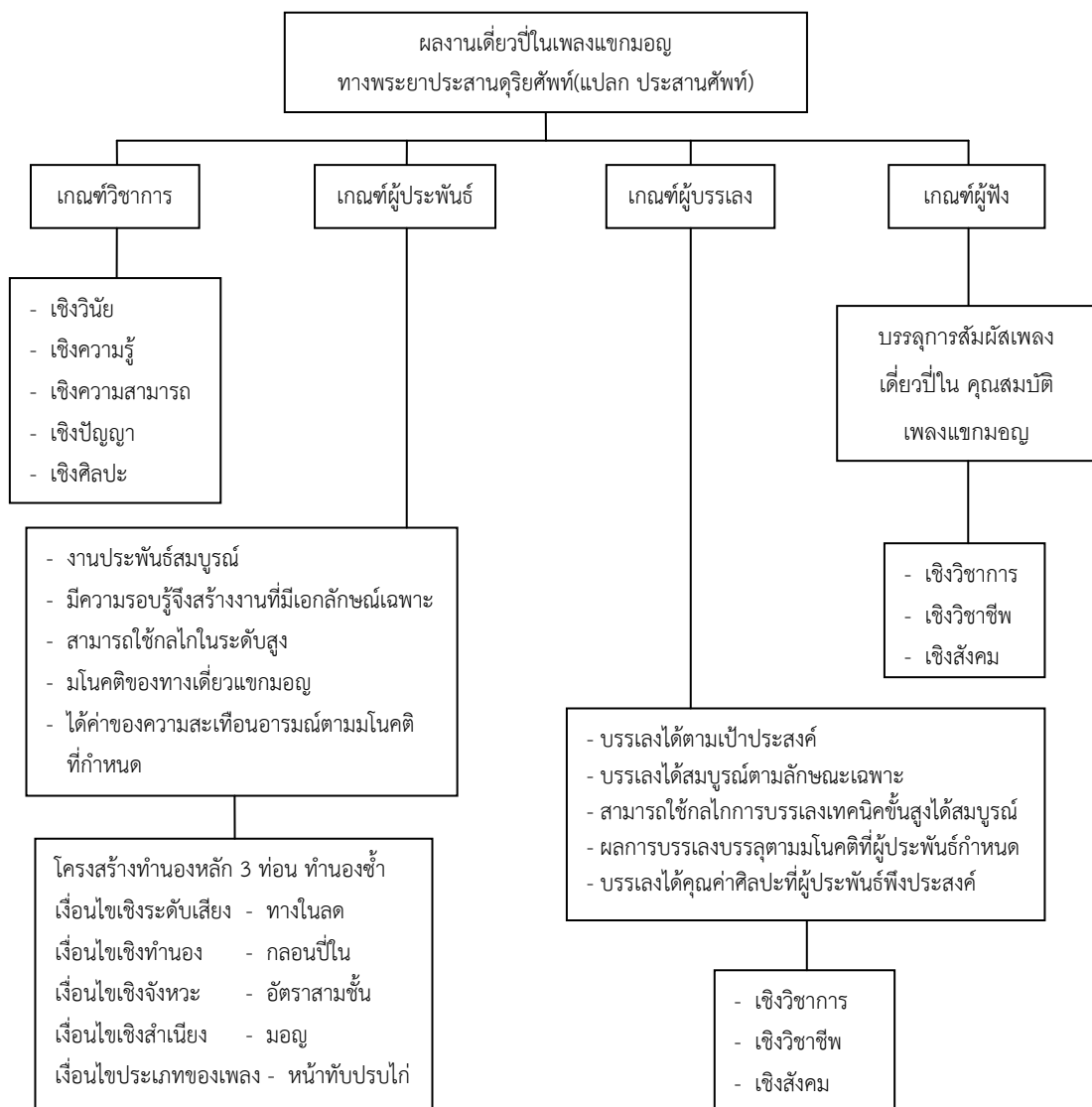
3. การแสดงออก (expression) คือ ระดับการแสดงออกเชิงฝีมือการบรรเลงระดับสูง อันสะท้อนถึงความบากบั่น พากเพียรอย่างสูง เพื่อให้มีความเพียงพอต่อการควบคุมการบรรเลงให้ได้ตามเป้าประสงค์แห่งภาระกิจการบรรเลงเพลงเดียว โดยความสามารถในการควบคุมลม ควบคุมกลไกการบังคับเสียง ตลอดจนการดำเนินทำนองฝ่าปัจจัย ที่ผู้ประพันธ์วางเงื่อนไขให้เป็นผลงานสำหรับผู้มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนที่มากพอในระดับบังคับและควบคุมทางเดียวที่ผู้ประพันธ์กำหนดได้สำเร็จ

4. องค์ประกอบ (composition) คือ ฐานวิชาการอันเป็นมาตรฐานรองรับการเกิดผลงานประพันธ์เพลงเดียว สำคัญอยู่ที่จะต้องประกอบตามเงื่อนไขของงานประพันธ์เพลงเดียวที่จะต้องได้มาตรฐาน อันสะท้อนแสดงถึงการอดทน อดความแม่นยำ และอดฝีมือ โดยวางรูปแบบที่ใช้กลไกรูปแบบหนึ่งในท่อน 1 เป็นเบื้องต้นและทวีความสามารถที่สูงขึ้นในท่อน 2 และท่อน 3 ตามลำดับ อันเป็นองค์ประกอบเฉพาะสำหรับคุณสมบัติทางเดียวแขกมอญสำหรับบรรเลงด้วยปีโน

5. ท่วงท่าที่แสดง (style) คือ ศักยภาพที่สะท้อนโดยคุณสมบัติเฉพาะของทางเดียว (แขกมอญ) นั้น ผู้บรรเลงจะต้องบรรเลงสะท้อนให้ได้ ความมองอาจ กล่าวหาญ ทะยานอารมณ์ได้เหมาะสมกับระดับของผลงานเพลงเดียวแขกมอญ ดังกรณีวิจัยที่กำหนดเป็นปัจจัยหลัก โดยรูปแบบของทางเดียวแขกมอญทางปีโน กรณีวิจัยนี้ผู้ประพันธ์กำหนดใช้ ทางดำเนินทำนองที่ให้ความสะเทือนอารมณ์ในระดับที่ไพเราะอย่างพิสดาร โดยสะท้อนถึงระบบการบังคับเสียงที่ยากภายใต้ความคล่องตัวอย่างชำนาญ ทั้งระดับเสียงต่อ เสียงกลาง และเสียงแหบ ที่มีความซับซ้อนพิสดาร

6. เทคนิค (technique) คือ ระดับการใช้เทคนิคหรือกลวิธีที่ได้ระดับตามที่ผู้ประพันธ์ได้วางเงื่อนไขสอดแทรกไว้ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของงานประพันธ์เพลงเดี่ยว ที่แตกต่างกันไปของแต่ละทางของเครื่องดนตรีนั้นๆ ที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้อย่างเหมาะสมและชาญฉลาด โดยเฉพาะการใช้เสียงเลื่อนไหลเชื่อมโยงต่างๆ เข้าเรียงร้อยภายใต้การบังคับลม บังคับลิ้นให้ได้เสียงที่มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับทางเดี่ยวปีโนขึ้นเพลงลดเสียงดังกรณีวิจัย ที่ผู้ประพันธ์กำหนดให้ใช้คุณสมบัติเสียงที่ต้องควบคุมให้ได้เสียงด้วยคุณสมบัติพิเศษ เช่น เสียงควง และตอดแหบ ที่จะมีปรากฏเฉพาะในเพลงเดี่ยวแخمมอญนี้สำคัญ

ด้านมาตรฐานวิชาการงานประพันธ์ทางเดี่ยวปีโน และมโนทัศน์เพลงเดี่ยว คือ ทักษะทางความคิด ความคาดหวังจะให้ได้ผลงานประพันธ์ที่ดีที่สุดนั้นอย่างไร แนวคิดและความคาดหวังในการประพันธ์นั้นมีเป้าหมายในคุณสมบัติต่างๆ ของผลงานเดี่ยวปีโนเพลงแخمมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) โดยสรุปไว้ดังรูปต่อไปนี้

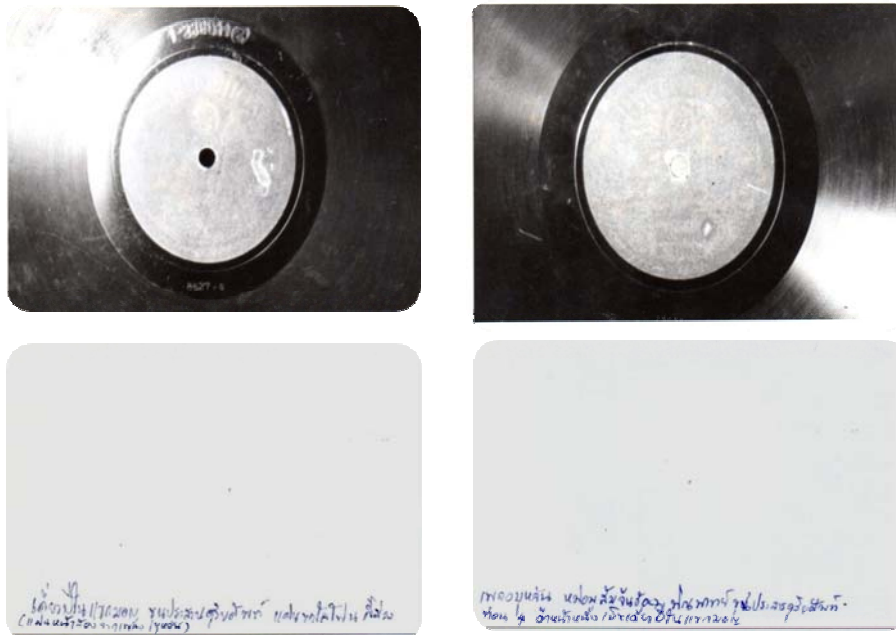

รูปที่ 2 ปรากฏการณ์ตามมาตรฐานวิชาการเพลงเดี่ยวปีโน

ที่มา : ผู้วิจัย

5. การอภิปรายและสรุปผล

จากการวิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์ทางเดี่ยวปีโน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์แปลก) (ประสานศัพท์เป็นเพลงเดี่ยวที่มีแบบแผน และการเรียงร้อยสำนวนกลอน ด้วยที่มีรากมาจากภูมิปัญญาราชสำนัก อันมีลักษณะเฉพาะและลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นอย่างวิจิตรพิสดาร ด้วยกลเม็ดเด็ดพรายกลวิธี พิเศษ ตามมาตรฐานวิชาการเพลงเดี่ยว ที่ผู้ประพันธ์สรรสร้างสำนวนเรียงร้อยตามจินตนาการที่ฟังประสงค์กำหนดเป็น เงื่อนไขได้อย่างดีเยี่ยมตามเป้าหมาย ด้วยความรู้และความสามารถอัจฉริยะทางดนตรีอย่างรอบด้าน และเป็นที่ยอมรับ ในเหล่าศิลปินนักดนตรีด้วยกัน ทำให้ในสมัยนั้นท่านได้บรรเลงอัดบันทึกลงแผ่นเสียง ดังที่ พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ (2537 : 45) ได้สัมภาษณ์อาจารย์มนตรี ตราโมท เกี่ยวกับการคัดเลือกผู้บันทึกเสียงไว้ในสารนิพนธ์ตอนหนึ่งว่า "...การ คัดเลือกศิลปินที่บรรเลงบันทึกแผ่นเสียงเช่นเดียวกับกระบอกเสียง ต้องมีการคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความสามารถเป็น เลิศมาบรรเลงให้สมกับราคาที่สูงของแผ่นเสียงด้วย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่นักดนตรีไทยบางคนในสมัยนั้นไม่มีผลงานการ บันทึกแผ่นเสียงเอาไว้เลย เพราะต้องมีการคัดเลือกผู้ที่จะมาบรรเลงดนตรีบันทึกต้องมีฝีมือถึงขั้นจริงๆ ผู้บันทึกนั้นเป็น ชาวอังกฤษและเยอรมัน โดยใช้เวทีในโรงละครบ้างหรือห้องที่เงียบกันม่านเป็นฉาก ต่อท่อจ่อไว้กับเครื่องดนตรีทุกชิ้น แล้วโยงท่อนั้นมาไว้ที่เครื่องบันทึกซึ่งมีม่านกันเอาไว้ไม่ให้ใครเข้าไปดูเด็ดขาด การบรรเลงดนตรีนั้นต้องมีความแน่นอน ไม่บรรเลงผิดเด็ดขาด ไมเช่นนั้นจะเปลืองงบประมาณในการเริ่มบันทึกใหม่ จึงต้องใช้นักดนตรีที่มีความสามารถดีเลิศ เท่านั้น..." นับว่าเป็นการบันทึกที่ผ่านกาลเวลาที่ยาวนาน อันเป็นหลักฐานที่ตกผลึกด้านการศึกษาวิชาวิชาชีพด้านวิชาการ ปีโนที่สำคัญมาก ดังที่ ปืบ คงลายทอง (สัมภาษณ์, 10 ก.ย. 2560) กล่าวถึงความสำคัญของแผ่นเสียง ว่า "ที่มีเสียงให้ เราได้ศึกษาถือว่าเป็นบุญเป็นพระคุณอย่างยิ่งแล้ว และทำให้เห็นร่องรอยการเก็บรักษาสำนวนเพลงเอาไว้ นับว่าเป็น หลักฐานทางวิชาการทางดนตรีที่ทำให้พวกเราได้ชื่นใจกันในความสำคัญของเพลง" สุรพล หนูจ้อย (สัมภาษณ์, 14 ส.ค. 2560) กล่าวว่า "เพลงนี้เขาถือกันว่าเป็นเพลงชั้นครู มาตรฐานในเพลงเดี่ยวแขกมอญ เดี่ยวโดยทั่วๆ ไปก็จะคล้ายๆ กัน คือต้องมีความชัดเจน แขกมอญนั้นเปรียบเสมือน พญาศุภสาร พญาช้างใหญ่ ไปไหนก็ต้องมีลีสลา และจากที่ฟังทาง เดี่ยวปีโน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานฯ มีเสียงที่ทำให้ยากมีสำนวนที่ยากอยู่หลายๆ ที่ ซึ่งเสียงปีโนและ ทางปีโนครุฟังแล้ว (ครุยกมือขึ้นไหว) เสียงปีโนทำนภูมิฐาน และครุถือว่าเป็นบุญที่ได้ฟัง " ดังรูปภาพแผ่นเสียงโบราณที่ บันทึกผลงานเดี่ยวปีโน เพลงแขกมอญ สามชั้น ทางพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ดังต่อไปนี้

รูปที่ 3 ภาพแผ่นเสียงโบราณ ที่บันทึกทางเดี่ยวปีโน
ที่มา : ผู้วิจัย

การดำเนินงานเพิ่มเติมช่วงเสียงของปีโน ทั้งช่วงเสียงทางต้อ ช่วงเสียงทางกลาง และช่วงเสียงทางแหบ ทั้งยังปรากฏการใช้ชั้นเชิงการดำเนินงานสลับช่วงเสียง ภายใต้บทบาทของการดำเนินกลอนให้ได้ความซับซ้อนอย่างชาญฉลาด (ใช้ความคิดล้าลึก) และพิสดาร (ยาก) เพลงแขกมอญนั้นมีโครงสร้างที่ซ้ำกันในจังหวะที่ 4,5,6 ทั้ง 3 ท่อนพบว่าผู้ประพันธ์ใช้สำนวนกลอนที่แตกต่างกันออกไปไม่ซ้ำกัน สะท้อนความนึกคิดของผู้ประพันธ์ ดังที่ บุญช่วย โสวัตร (สัมภาษณ์, 1ก.พ.2561) กล่าวถึงคุณสมบัติของงานประพันธ์เพลงเดี่ยว ว่า “จำต้องสะท้อนคุณสมบัติเฉพาะ อันประกอบด้วย 1. สะท้อนความซับซ้อนในทางความคิด 2. สะท้อนการสร้างสำนวนที่พิสดาร 3. สะท้อนคุณสมบัติของเพลงที่กำหนดใช้เป็นโครงสร้างเพื่อการประพันธ์เพลงเดี่ยว 4. สะท้อนระดับการใช้ศักยภาพของผู้บรรเลง” และดังที่ มนตรี ตราโมท (2545 : 72-73) กล่าวไว้ในคำบรรยายวิชา ดุริยางคศาสตร์ไทย ถึงความประสงค์ของเพลงเดี่ยวไว้ 3 ประการ คือ “เพื่ออวดทาง (วิธีดำเนินของทำนองเพลง) เพื่ออวดความแม่นยำ และเพื่ออวดฝีมือ”

ผลงานทางเดี่ยวปีโนเพลงแขกมอญ สามชั้นของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ผลการวิเคราะห์โดยเกณฑ์โครงสร้างทำนองหลัก 1 เที้ยว ปรากฏทำนองในท่อน 3 เกินมาจำนวน 4 จังหวะ 16 ประโยค โดยวิเคราะห์พิจารณาพบว่าส่วนที่เกินเป็นส่วนที่บรรเลงกลับต้นใน 4 จังหวะแรกของท่อนที่ 3 โดยเปลี่ยนสำนวนภายใต้เจตจำนงแห่งลีลาการดำเนินทำนองทางเดี่ยว อย่างแยกคายต่างกันไปเพิ่มขึ้น ทั้งนี้การปรากฏลงจบที่จังหวะหน้าทับที่ 4 นั้นโดยมีอาจทราบเจตนาของผู้ประพันธ์และผู้บรรเลง ทั้งนี้ผู้ประพันธ์อาจสร้างเงื่อนไขขึ้นไว้เป็นนัยยะแห่งการใช้ปัญญา ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างงานของศิลปินชั้นต่อมาให้ได้คิด ทั้งเชิงการเพิ่มวิวัฒนาการผลงานเพลงเดี่ยวในชั้นหลัง อันเป็นช่องทางทั้งเชิงประพันธ์และเพิ่มวิวัฒนาการเป็นลักษณะบรรเลง 2 เที้ยวได้ ตลอดจนสามารถใช้บรรเลงเปลี่ยนสำนวนในท่อน 3 เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซากได้

สรุปผลการวิจัยที่สะท้อนลักษณะเฉพาะภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ดังปรากฏตามผลการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. ใช้โครงสร้างทำนองหลัก 3 ท่อน ท่อนละ 6 จังหวะ หน้าทับปรบไก่ อัตราสามชั้น
 2. ประพันธ์เป็นทางเดี่ยวปีโน เพลงแขกมอญ ชนิด 3 ท่อน 18 จังหวะ ชนิดบรรเลงเดี่ยวเดียว ที่สามารถใช้ส่วนเกิน ในท่อนที่ 3 จำนวน 4 จังหวะ สำหรับใช้ปรุงการบรรเลงให้เกิดความแปลกใหม่ไม่ซ้ำซากในท่อนที่ 3
 3. ใช้ช่วงเสียงที่ครบทั้ง ทางต้อ ทางกลาง และทางแหบ
 4. กำหนดเงื่อนไขให้ปรากฏที่ระบบควงเสียง ตอดแหบ คล่องลม คล่องลิ้น และคล่องนิ้ว
 5. ผลงานประกอบเป็นทางเดี่ยวปีโน โดยโครงสร้างเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ ชนิดเสียงลด
- ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ประโยคการใช้ช่วงเสียงของปีโนและสลับช่วงเสียงครบทุกช่วงเสียง

{	ทำนองหลักประโยคที่ 14		}
	ทางเดี่ยวประโยคที่ 14		
{	ทำนองหลักประโยคที่ 27		}
	ทางเดี่ยวประโยคที่ 27		

ตัวอย่าง ประโยคการใช้ระบบคองเสียง

ทำนองหลักประโยคที่ 4

ทางเดี่ยวประโยคที่ 4

ตัวอย่าง ประโยคการใช้เทคนิคพิเศษ “ตอแหบ”

ทำนองหลักประโยคที่ 33

ทางเดี่ยวประโยคที่ 33

รูปที่ 4 แสดงตัวอย่างลักษณะเฉพาะปี่ใน
ที่มา : ผู้วิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อประจักษ์ในรูปแบบ แบบแผน และการเรียงร้อยสำนวนกลอนทางเดี่ยวปี่ใน เพลงแขกมอญ สามชั้น ของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ที่มีความเป็นเอกลักษณ์อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ควรแก่การสืบสานให้คงไว้ด้วยเหตุผลทางวิชาการดุริยางคไทยสืบไป
2. ผลของการวิจัยนี้สะท้อนส่งผลนำไปสู่การคลี่คลายปัญหาต่างๆ ทั้งเชิงหลักวิชาการและเป้าหมายเชิงศิลปะ อันเอื้อต่อการพัฒนาวิชาการดนตรีไทยในระดับสูงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยที่สะท้อนภูมิปัญญาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ที่ปรากฏเป็นบรรทัดฐานเชิงมาตรฐานวิชาการทางเดี่ยวปี่ใน เพลงแขกมอญ สามชั้น

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. 2545. **คำบรรยาย วิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร องค์การคำของคุรุสภา และมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป. 2531. **๑๐๐ ปี พระยาอนุমানราชธนาณินพนธ์ชุดสมบูรณ์ของศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธนาณิน พนมวรรณคดี เล่ม ๓ เรื่อง การศึกษาวรรณคดี แห่งวรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- งานวิจัยเอกสารและลำดับเหตุการณ์. 2549. **จดหมายเหตุดนตรี ๕ รัชกาล**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พูนพิศ อมาตยกุลและคณะ.
- บุญช่วย โสวัตร. (2561, 1 กุมภาพันธ์). **เรื่องคุณสมบัติงานประพันธ์เพลงเดี่ยว**. [สัมภาษณ์โดย ศาสตรา เลาส่งเนิน].
- ปิ๊บ คงลายทอง. (2560, 10 กันยายน). **เรื่องผลงานพระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์) กับแผ่นเสียง**. [สัมภาษณ์โดย ศาสตรา เลาส่งเนิน].
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. 2537. **ชีวิตและงานของครูพระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์)**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนตรี ตราโมท. (2536, 20 กุมภาพันธ์). **เรื่องแผ่นบันทึกเสียงโบราณ**. [สัมภาษณ์].
- สุรพล หนูจ้อย. (2560, 14 สิงหาคม). **เรื่องผลงานพระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์) กับแผ่นเสียง**. [สัมภาษณ์โดย ศาสตรา เลาส่งเนิน].

หลักภาษาไทย 4 ประการ: ปัจจัยในการระบุเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ THE 4 FUNDAMENTALS OF THAI LANGUAGE: THE FACTORS IN IDENTIFYING THAI SOUNDS OF FOREIGN STUDENTS

ประโชค ชัยสุวรรณ

PRACHOK CHAISUWAN

สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร
Department of Thai for Foreigners, Faculty of Liberal Arts Kasem Bundit University, Bangkok
prachok.cha@kbu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาว่า หลักภาษาไทย 4 ประการ เป็นปัจจัยต่อการระบุเสียงภาษาไทยมากน้อยเพียงใด โดยใช้ทฤษฎีแบบไวยากรณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชาวต่างประเทศ ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ทั้ง 4 ชั้นปี จำนวน 90 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 จำนวน 11, 26, 34 และ 19 คนตามลำดับ ใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ชนิด คือ 1) แบบทดสอบอัตนัยเกี่ยวกับหลักภาษาไทย 4 ประการ 2) แบบทดสอบการระบุเสียง เป็นปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐานและการหาค่าร้อยละ ส่วนเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายผลการวิจัยพบว่า หลักภาษาไทย 4 ประการ คะแนนรวม 127 คะแนน นักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ได้คะแนนร้อยละ 61.06, 83.68, 93.33 และ 97.89 ตามลำดับ สอดคล้องกับคะแนนการระบุเสียง คะแนนรวม 100 คะแนน นักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ได้คะแนนร้อยละ 29.55, 61.04, 80.56 และ 95.79 ตามลำดับ ชี้ให้เห็นว่า ความรู้หลักภาษาไทยทั้ง 4 ประการมีผลต่อการระบุเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ช่วงห่างระหว่างร้อยละของคะแนนหลักภาษากับร้อยละของคะแนนการระบุเสียงเป็น 30.51, 22.64, 12.77 และ 2.10 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การระบุเสียงขึ้นอยู่กับทักษะการประยุกต์ใช้หลักภาษาและประสบการณ์ในการอ่านเขียน

คำสำคัญ: หลักภาษาไทย ปัจจัยในการระบุเสียงภาษาไทย นักศึกษาชาวต่างประเทศ

ABSTRACT

The objective of the present research is to study how much the 4 fundamentals of Thai language are the factors in identifying Thai sounds by using grammar method. The target group is 90 foreign students in the Bachelor of Arts Program Thai Language for Foreigners Kasem Bundit University; 11 of 1st year, 26 of 2nd year, 34 of 3rd year and 19 of 4th year students. There are 2 research tools; 1) Subjective test about 4 Thai fundamentals 2) The 5 multiple choices of sound identification test, 100 items. Analyze the quantitative data by using basic statistics and percentage and the qualitative content by description. The results revealed that 4 Thai fundamentals, total score of 127, grade 1, 2, 3 and 4 students scored 61.06%, 83.68%, 93.33% and 97.89% respectively are in accordance with the score of sound identification, total score of 100, grade 1, 2, 3 and 4 students scored 29.55%, 61.04%, 80.56% and 95.79% respectively. They point out that the knowledge of 4 Thai fundamentals has an effect on the identification of Thai sounds of foreign students. The distance between the percentage of the 4 Thai fundamentals' score and the sound identification score is 30.51, 22.64, 12.77 and 2.10, respectively. They show that the identification of Thai sounds depends on the application of language skills and experience in reading and writing.

Keywords: Fundamentals of Thai language, the factors in Identifying Thai sounds, foreign student.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

คำหรือพยางค์หนึ่งๆ ในภาษาไทยจะต้องประกอบด้วยหน่วยเสียง 3 หน่วยเป็นอย่างน้อย คือ หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ (เรื่องเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์, 2554) ตัวอย่างเช่น คำว่า กิน /kin/ ประกอบด้วยพยัญชนะต้น ก /k/ สระ อิ /i/ พยัญชนะท้าย น /n/ และเสียงวรรณยุกต์สามัญ คำว่า กัด /kàt/ ประกอบด้วยพยัญชนะต้น ก /k/ สระ อะ /à/ พยัญชนะท้าย ต /t/ และเสียงวรรณยุกต์เอก / ˊ / และคำว่า สิ้น /sîn/ ประกอบด้วยพยัญชนะต้น ส /s/ สระ อิ /i/ พยัญชนะท้าย น /n/ และเสียงวรรณยุกต์จัตวา / ˋ / ที่ออกเสียงวรรณยุกต์ต่างกันเพราะ กิน เป็นคำเป็น กัด เป็นคำตาย ส่วน สิ้น แม้จะเป็นคำเป็นเหมือนกับ กิน แต่พยัญชนะต้นของ กิน เป็นอักษรกลาง ส่วนพยัญชนะต้นของ สิ้น เป็นอักษรสูง ดังนั้น การสอนภาษาไทยให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ ในเบื้องต้นจึงต้องให้ผู้เรียนจำหลักภาษาไทย 4 ประการ กล่าวคือ 1) รูปและเสียงสระ 2) รูปและเสียงพยัญชนะแบบไตรยางศ์ 3) เงื่อนไขคำเป็นคำตาย และ 4) รูปและเสียงตัวอย่างคำไทยมาตรฐาน 23 คำ เพราะคำไทยแต่ละคำสร้างขึ้นมาจากหลักภาษาไทยเหล่านี้

สำหรับเหตุผลที่ให้ผู้เรียนจำรูปและเสียงพยัญชนะแบบไตรยางศ์หรืออักษร 3 กลุ่ม เพราะไตรยางศ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เสียงคำไทยแตกต่างกันเช่นเดียวกับคำเป็นคำตาย ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้วิเคราะห์เสียงได้โดยตรง แต่การจำแบบเรียงลำดับ ก - ฮ ใช้ประโยชน์เพียงเพื่อค้นคำในพจนานุกรมกับใช้บอกชื่อตัวอักษรเมื่อต้องการสะกดคำ การให้ผู้เรียนรู้จักชื่อตัวอักษรก็เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ ส่วนการจำรูปและเสียงตัวอย่างคำไทยมาตรฐานซึ่งเป็นการประมวลเสียงคำไทยมาตรฐานไว้ 23 คำ ตามหลักไตรยางศ์และเงื่อนไขคำเป็นคำตาย จะช่วยให้ผู้เรียนใช้เทียบเสียงคำไทยได้ทุกเสียง ลดภาระและเวลาในการจำเสียงคำไทยเป็นคำๆ ได้ รูปและเสียงตัวอย่างคำไทยมาตรฐานแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรูปและเสียงตัวอย่างคำไทยมาตรฐาน

กลุ่ม classes	คำเป็น Live syllables 开音节	คำตาย Dead syllables 闭音节
กลาง middle 中	กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า ka: kà: kâ: ká: kâ:	- กะ กัะ กึะ กึะ กัะ - kà kâ ká kă
สูง high 高	- ข่า ข้า - ข่า - khà: khâ: - khă:	- ขะ ขัะ - - - khà khâ - -
ต่ำ low 低	คา - ค่า ค้า - kha: - khâ: khâ: -	- - คะ คะ คะ - - khâ khâ khâ - - คาบ ค้าบ ค้าบ - - khâ:p khâ:p khâ:p

ถ้าผู้เรียนจำหลักภาษาไทย 4 ประการได้ และผ่านการฝึกผสมคำและการผันอักษรมาแล้ว เมื่อพบคำไทยก็สามารถวิเคราะห์เสียงคำนั้นได้ว่า อักษรอะไร กลางสูงหรือต่ำ คำเป็นหรือคำตาย เพราะอะไรที่ตอบว่าคำเป็นหรือคำตาย ตัวอย่างเสียงมาตรฐานเป็นอย่างไร และเทียบเสียงที่พบกับเสียงมาตรฐานได้อย่างไร เมื่อทำได้เช่นนี้ก็ถือว่าเรามีความรู้ระดับอ่านออกเขียนได้ (literacy)

อย่างไรก็ตาม การสอนภาษาไทยระดับพื้นฐานแก่ชาวต่างประเทศ หากผู้สอนทุกคนในหลักสูตรไม่ประชุมปรึกษาและวางแผนการสอนร่วมกันมาก่อน อาจเกิดปัญหาไม่เพียงความเข้าใจของเนื้อหา แต่เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้เรียนโดยไม่จำเป็นได้ เช่น การสอนวิชาทักษะการเขียนอ่าน ถ้าผู้สอนคนหนึ่งสอนให้เขียนอ่านพยัญชนะ ก - ฮ จนจำได้ ก่อนการเขียนอ่านสระการประสมคำและการผันอักษร ซึ่งวิธีนี้น่าจะเหมาะกับผู้ที่เรียนที่เป็นเจ้าของภาษา (native speaker) เพราะผู้เรียนอายุน้อยมีเวลามากจึงเรียนแบบค่อยเป็นค่อยไปได้ แต่ผู้สอนอีกคนสอนให้เขียนอ่านพยัญชนะไทยแบบไตรยางศ์ จนจำได้ ก่อนการเขียนอ่านสระการประสมคำและการผันอักษร ซึ่งวิธีหลังนี้น่าจะเหมาะกับผู้ที่เรียนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา (non-native speaker) เพราะผู้เรียนเป็นผู้ใหญ่และต้องการผลสำเร็จในระยะเวลาอันสั้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาว่า หลักภาษาไทย 4 ประการ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการระบุเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ หรือไม่ อย่างไร

3. คำจำกัดความ

3.1 คำว่า “หลักภาษาไทย 4 ประการ” หมายถึง หลักภาษาไทยพื้นฐาน 4 ประการ ที่ผู้ต้องการเรียนภาษาไทยพึงเรียนรู้เป็นเบื้องต้น ได้แก่ รูปเสียงสระไทย รูปเสียงพยัญชนะไทยแบบไตรยางศ์ เงื่อนไขคำเป็นคำตาย และตัวอย่างเสียงมาตรฐานภาษาไทย

3.2 คำว่า “นักศึกษาชาวต่างประเทศ” หมายถึง นักศึกษาชาวต่างประเทศทุกชั้นปีที่กำลังศึกษา ในสาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ในปีการศึกษา 2561

4. ทบทวนวรรณกรรม

ในหนังสือ ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่งฤดี แพลงคร (2560) ได้พูดถึงวิธีสอนแบบ ไวยากรณ์และแปล (Grammar-Translation Method) ว่า ไม่เน้นทักษะการฟังและการพูดแต่เน้นทักษะการอ่านและการเขียน ผู้เรียนต้องท่องจำกฎเกณฑ์และคำศัพท์เฉพาะต่างๆ ในไวยากรณ์ แล้วจึงต้องท่องจำคำศัพท์พร้อมทั้งคำแปล ในภาษาของตน จนสามารถแปลประโยคกลับไปมาระหว่างภาษาที่เรียนกับภาษาของตนได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยแม้จะใช้วิธีสอนแบบไวยากรณ์มาตลอด แต่จุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้เท่านั้น มิได้เน้นที่การแปล

ในหนังสือ แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น ในบริบทไทยศึกษาสำหรับชาวต่างประเทศ ในภาคที่ 2 การอ่านและการเขียน สมพงศ์ วิยศักดิ์พันธุ์ และคณะ (2545) ได้กำหนดให้ผู้เรียนฝึกอ่านพอรู้จักชื่ออักษรไทยตามลำดับ ก – ฮ ไม่ได้ให้ฝึกเขียนอ่านจนจำได้ แต่กำหนดให้ผู้เรียนฝึกเขียนและอ่านอักษรไทยในแบบของอักษร 3 หมู่ คืออักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ แสดงว่าผู้เขียนต้องการเน้นให้ผู้เรียนจำอักษร 3 หมู่ เพื่อนำไปใช้อ่านเขียนได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาถัดไปในหนังสือเล่มนี้ที่กำหนดให้ประสมอักษรและผันเสียงวรรณยุกต์ตามลำดับของอักษร 3 หมู่

ในหน้าคำนำของหนังสือ แบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม 1 ได้พูดถึงประโยชน์ของหนังสือว่า ช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านหนังสือไทยได้แตกฉาน ด้วยกระบวนการสอนอ่านจากง่ายไปหายาก คือ เริ่มจากการเรียนรู้พยัญชนะ สระ การประสมอักษร การสะกดคำ การแจกลูก และการผันอักษร โดยใช้อักษร 3 หมู่เป็นหลัก เริ่มจากอักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ ตามลำดับ แล้วจึงฝึกอ่านเป็นคำ ข้อความ และเรื่องราวต่างๆ และในหน้าคำชี้แจงของหนังสือเล่มนี้ ตั้งความหวังไว้ว่า เพื่อใช้ฝึกฝนทักษะด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนในปัจจุบัน โดยหวังให้เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้อย่างยิ่งยั้ง (หลวงศรีคุณกิจวิฑูร และนายฉันท ขำวิไล, 2557)

ในคำนำเมื่อพิมพ์ครั้งแรกของหนังสือ แบบหัดอ่านเบื้องต้น ของพระยาผดุงวิทยาเสริม (2481) ได้แนะนำการสอนภาษาไทยไว้ว่า “เบื้องต้นไม่ควรสอนให้นักเรียนจำ ก ข ค ฯลฯ ไปตามลำดับก่อน เพราะจะทำให้นักเรียนเบื่อ และจำอักษร 3 หมู่ไม่ใคร่ได้ แต่ควรให้นักเรียนจำอักษร 3 หมู่ และการแจกลูกควบคู่กันไป” ด้วยเหตุนี้ ในหนังสือ แบบหัดอ่าน ก ข ก กา ซึ่งเป็นหนังสือชุดเดียวกัน ของผู้ประพันธ์คนเดียวกัน แต่ต้องใช้เรียนก่อน ได้กำหนดให้บทที่ 1 ถึงบทที่ 8 เป็นเรื่องของอักษร 3 หมู่ เริ่มจากอักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ ตามลำดับ พร้อมทั้งการประสมคำแจกลูก (2467)

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ค้นหาหาข้อมูลเพื่อการทบทวนวรรณกรรม

5.2 สร้างเครื่องมือเป็นแบบทดสอบ 2 แบบคือ

5.2.1 แบบทดสอบอัตนัย มีทั้งหมด 4 ข้อตามหลักภาษาที่ต้องการวัด คือ

5.2.1.1 เขียนสระไทยอย่างน้อย 30 ตัว 30 คะแนน (ไม่รวม ฤ ฦา)

5.2.1.2 เขียนพยัญชนะไทยอย่างน้อย 42 ตัว 42 คะแนน (ไม่รวม ข ค)

5.2.1.3 เขียนเงื่อนไขคำเป็นคำตาย 20 คะแนน

5.2.1.4 เขียนตัวอย่างเสียงมาตรฐานของไทย 23 เสียง 35 คะแนน (รวมตำแหน่งที่ไม่มีเสียง 12 ตำแหน่งด้วย)

5.2.2 แบบทดสอบปรนัย ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ โดยตัวเลือกทั้ง 5 ตัวเลือกสร้างเลียนแบบรูปเขียนของอักษรกลางคำเป็น ซึ่งมีครบทั้ง 5 รูป 5 เสียง คือ กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า โดยไม่คำนึงว่า อักษรกลางคำตาย อักษรสูงคำเป็นคำตาย และอักษรต่ำคำเป็นคำตาย จะมีรูปและเสียงนั้นๆ หรือไม่ เช่น กะ กะ กะ กะ กะ, ขา ข่า ข้า ข๊า ข๋า, และ ขะ ขะ ขะ ขะ ขะ เป็นต้น ในการเลือกเสียงวรรณยุกต์มาทำเป็นโจทย์ จะเลือกเสียงที่นักศึกษามักใช้ผิด เนื้อหาในแบบทดสอบจึงกระจายน้ำหนักเป็นเสียงต่างๆ 14 เสียง ดังนี้

5.2.2.1 อักษรกลางคำเป็นเสียงที่ 1 (กป.1) จำนวน 1 ข้อ 1 คำ คือ ตอม

5.2.2.2 อักษรกลางคำตายเสียงที่ 2 (กต.2) จำนวน 6 ข้อ 6 คำ คือ กัด ดัด บาด ปัก
ปลอก และ กลัก

5.2.2.3 อักษรกลางคำตายเสียงที่ 3 (กต.3) จำนวน 1 ข้อ 1 คำ คือ ปาด

5.2.2.4 อักษรกลางคำตายเสียงที่ 4 (กต.4) จำนวน 2 ข้อ 2 คำ คือ จีบ และ ตูด

5.2.2.5 อักษรสูงคำเป็นเสียงที่ 3 (สป.3) จำนวน 2 ข้อ 2 คำ คือ สิ้น และ ผ้า

5.2.2.6 อักษรสูงคำเป็นเสียงที่ 5 (สป.5) จำนวน 16 ข้อ 16 คำ คือ ขาน ถม
หอน หงาย หั้น ฉาย ขวาน หลอม หวาย ฟืน ผลาญ ช้าง หลาน หลวม หลอน และ หนอง

5.2.2.7 อักษรสูงคำตายเสียงที่ 2 (สต.2) จำนวน 19 ข้อ 19 คำ คือ ขับ ฉาด ผัก ผัด
สาด หอก หงอก ผัก ฉาบ ฉืด ถัก ขาด ฉุด ผลัก หัวดี ผลัด หลัก และ ผลับ

5.2.2.8 อักษรต่ำคำเป็นเสียงที่ 1 (ตป.1) จำนวน 11 ข้อ 11 คำ คือ ยาน คาน งาม
นอน ความ พราน คล้า คล้าง พราย โคลง และ คลุ่ม

5.2.2.9 อักษรต่ำคำเป็นเสียงที่ 3 (ตป.3) จำนวน 6 ข้อ 6 คำ คือ ค่าย เช่า ช่าง ท่อง ไช้
และ นั้น

5.2.2.10 อักษรต่ำคำเป็นเสียงที่ 4 (ตป.4) จำนวน 6 ข้อ 6 คำ คือ คั้น ฟ้อง ท้อง ฟ้อน
ร้าน และ คว้าน

5.2.2.11 อักษรต่ำคำตายสระสั้นเสียงที่ 3 (ตตส.3) จำนวน 2 ข้อ 2 คำ คือ คะ และ
คลัก

5.2.2.12 อักษรต่ำคำตายสระสั้นเสียงที่ 4 (ตตส.4) จำนวน 12 ข้อ 12 คำ คือ คัด ชัด
ลัก พัด มัก คับ ครับ ครก พลัด พลิก ควัก และ ครบ

5.2.2.13 อักษรต่ำคำตายสระยาวเสียงที่ 3 (ตตย.3) จำนวน 14 ข้อ 14 คำ คือ คาด
พาด ทาบ ลาก พาด ชืด คลอด คราบ ครีบ ครอบ พลาด พลอด ครูด และ คลอก

5.2.2.14 อักษรต่ำคำตายสระยาวเสียงที่ 4 (ตตย.4) จำนวน 2 ข้อ 2 คำ คือ โน้ต และ
วัก

5.3 นำเสนอเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกตรวจสอบ

5.4 ดำเนินการทดสอบกับนักศึกษาชาวต่างประเทศ จำนวน 90 คน

5.5 นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐานและการหาค่าร้อยละ ส่วนเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยาย

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยขอเสนอคะแนนของแบบทดสอบหลักภาษาและคะแนนของแบบทดสอบการระบุเสียงในรูปของตารางพร้อมทั้งคำอธิบายประกอบตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนหลักภาษาที่นักศึกษาทุกชั้นปีและแต่ละชั้นปีตอบถูก

หลักภาษา	คะแนน	ทุกชั้นปี (90 คน)	ชั้นปีที่ 1 (11 คน)	ชั้นปีที่ 2 (26 คน)	ชั้นปีที่ 3 (34 คน)	ชั้นปีที่ 4 (19 คน)
สระ	30	2,435/2,700 (90.19%)	202/330 (61.21%)	685/780 (87.82%)	989/1,020 (96.96%)	559/570 (98.07%)
พยัญชนะ	42	3,407/3,780 (90.13%)	277/462 (59.96%)	962/1,092 (88.10%)	1,385/1,428 (96.99%)	783/798 (98.12%)
คำเป็น คำตาย	20	1,514/1,800 (84.11%)	150/220 (68.18%)	400/520 (76.92%)	604/680 (88.82%)	360/380 (94.74%)
เสียง มาตรฐาน	35	2,652/3,150 (84.19%)	224/385 (58.18%)	716/910 (78.68%)	1,052/1,190 (88.40%)	660/665 (99.25%)
รวม	127	10,008/11,430 (87.56%)	853/1,397 (61.06%)	2,763/3,302 (83.68%)	4,030/4,318 (93.33%)	2,362/2,413 (97.89%)

จากตาราง ร้อยละของคะแนนแต่ละช่องเป็นร้อยละของคะแนนที่นักศึกษาตอบถูกจากคะแนนที่นักศึกษาพึงได้ทั้งหมด เช่น สระมีคะแนน 30 คะแนน นักศึกษาทุกชั้นปีมีจำนวน 90 คน ดังนั้น คะแนนที่นักศึกษาพึงได้ทั้งหมด $30 \times 90 = 2,700$ คะแนน แต่นักศึกษาตอบถูก 2,435 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.19 ในตารางแนวดิ่งเป็นชนิดของหลักภาษาเรียงจาก สระ พยัญชนะ คำเป็นคำตาย และเสียงมาตรฐาน ในตารางแนวนอนเป็นคะแนนของหลักภาษาแต่ละชนิด คะแนนรวมของนักศึกษาทุกชั้นปี และคะแนนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ตามลำดับ อย่างก็ตาม เพื่อให้เห็นภาพของความแตกต่างของคะแนนได้ชัดเจน ควรดูเฉพาะค่าร้อยละของคะแนนที่บรรจุไว้ในวงเล็บ ในภาพรวม นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้ร้อยละของคะแนนน้อยที่สุดในทุกชนิดของหลักภาษา และร้อยละของคะแนนจะเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นปีจนถึงชั้นปีที่ 4 เช่น คะแนนสระ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ได้คะแนน 61.21%, 87.82%, 96.96% และ 98.07% ตามลำดับ เป็นต้น ส่วนค่าร้อยละของคะแนนที่นักศึกษาทุกชั้นปีทำได้ เมื่อนำไปเทียบกับค่าร้อยละของคะแนนแต่ละชั้นปีจะอยู่ระดับกลางระหว่างร้อยละของคะแนนชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 3 เช่น ร้อยละของคะแนนพยัญชนะที่นักศึกษาทุกชั้นปีทำได้ คือ 90.13% อยู่ระหว่างร้อยละของคะแนนชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 3 คือ 88.10% กับ 96.99% เป็นต้น สำหรับคะแนนแบบทดสอบการระบุเสียงเสนอในรูปตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนการระบุเสียงที่นักศึกษาทุกชั้นปีและแต่ละชั้นปีตอบถูก เรียงจากน้อยไปมาก

ที่	เสียง	จำนวน ข้อ	ทุกชั้นปี (90 คน)	ชั้นปีที่ 1 (11 คน)	ชั้นปีที่ 2 (26 คน)	ชั้นปีที่ 3 (34 คน)	ชั้นปีที่ 4 (19 คน)
1	ตตย. 3	14	703/1,260 (55.79%)	8/154 (5.19%)	110/364 (30.22%)	334/476 (70.17%)	251/266 (94.36%)
2	ตตส. 4	12	650/1,080 (60.19%)	10/132 (7.58%)	137/312 (43.91%)	288/408 (70.59%)	215/228 (94.30%)
3	สส. 2	19	1,087/1,710 (63.57%)	31/209 (14.83%)	223/494 (45.14%)	484/646 (74.92%)	349/361 (96.68%)
4	กต. 2	6	370/540 (68.52%)	20/66 (30.30%)	92/156 (58.97%)	150/204 (73.53%)	108/114 (94.74%)
5	กต. 3	1	68/90 (75.56%)	4/11 (36.36%)	16/26 (61.54%)	30/34 (88.24%)	18/19 (94.74%)

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนการระบุเสียงที่นักศึกษาทุกชั้นปีและแต่ละชั้นปีตอบถูก เรียงจากน้อยไปมาก (ต่อ)

ที่	เสียง	จำนวน ข้อ	ทุกชั้นปี (90 คน)	ชั้นปีที่ 1 (11 คน)	ชั้นปีที่ 2 (26 คน)	ชั้นปีที่ 3 (34 คน)	ชั้นปีที่ 4 (19 คน)
6	ตตย. 4	2	136/180 (75.56%)	11/22 (50.00%)	36/52 (69.23%)	54/68 (79.41%)	35/38 (92.11%)
7	สป.5	16	1,107/1,440 (76.87%)	86/176 (48.86%)	288/416 (69.23%)	435/544 (78.12%)	298/304 (98.03%)
8	ตป.4	6	421/540 (77.96%)	37/66 (56.06%)	120/156 (76.92%)	169/204 (82.84%)	95/114 (98.03%)
9	ตตส.3	2	142/180 (78.89%)	12/22 (54.55%)	40/52 (76.92%)	55/68 (80.88%)	35/38 (92.11%)
10	ตป.3	6	462/540 (85.56%)	34/66 (51.52%)	120/156 (76.92%)	196/204 (96.08%)	112/114 (98.25%)
11	ตป.1	11	910/990 (91.92%)	72/121 (59.50%)	255/286 (89.16%)	374/374 (100.00%)	209/209 (100.00%)
12	กป.1	1	83/90 (92.22%)	6/11 (54.55%)	24/26 (92.31%)	34/34 (100.00%)	19/19 (100.00%)
13	กต.4	2	166/180 (92.22%)	12/22 (54.55%)	48/52 (92.31%)	68/68 (100.00%)	38/38 (100.00%)
14	สป.3	2	166/180 (92.22%)	12/22 (54.55%)	48/52 (92.31%)	68/68 (100.00%)	38/38 (100.00%)
รวม	ทุกเสียง	100	6,471 /9,000 (71.90%)	325 /1,100 (29.55%)	1,587 /2,600 (61.04%)	2,739 /3,400 (80.56%)	1,820 /1,900 (95.79%)

ตามปกติคำในภาษาไทยที่มีเสียงกับรูปตรงกันครบทั้ง 5 เสียง 5 รูป ปรากฏเฉพาะในอักษรกลางคำเป็นเท่านั้น จากตารางคะแนนระบุเสียงในแนวดิ่ง พบว่าเสียงที่นักศึกษาได้คะแนนน้อย 10 อันดับแรกล้วนเป็นเสียงที่ไม่ตรงกับรูป ยกเว้นเสียงในลำดับที่ 5 อักษรกลางคำตายเสียงที่ 3 ที่ตรงกับรูปที่ 3 แต่เป็นคำที่มีใช้น้อยนักศึกษายังไม่คุ้นเคยกับเสียงนี้ คำไทยที่มีเสียงไม่ตรงกับรูปเช่นนี้จึงถือว่าเป็นคำยากสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ ส่วนเสียงในลำดับที่ 11-14 จะตรงกับรูป จัดว่าเป็นคำง่าย นักศึกษาชั้นปีที่ 3, 4 จึงตอบถูกทุกข้อได้คะแนน 100.00% ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2 บางคนยังตอบผิดอยู่บ้าง ถ้าดูในแนวนอนจากคะแนนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จะพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้คะแนนน้อยที่สุดในทุกเสียง คะแนนจะเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นปีจนสูงสุดในชั้นปีที่ 4 เช่น คะแนนของเสียงที่ 1 คือ อักษรต่ำคำตายสระยาวเสียงที่ 3 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ได้คะแนน 5.19%, 30.22%, 70.17% และ 94.36% ตามลำดับ เป็นต้น

7. อภิปรายและสรุปผล

จากผลของการวิจัยข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ระดับความรู้ในหลักภาษาไทย 4 ประการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักศึกษาชาวต่างประเทศระบุเสียงภาษาไทยได้หรือไม่ได้ ข้อเปรียบเทียบระหว่างร้อยละของคะแนนหลักภาษากับร้อยละของคะแนนการระบุเสียงตามลำดับชั้นปีชี้ชัดว่า นักศึกษาชั้นปีต่ำซึ่งยังมีระดับความรู้ในหลักภาษาต่ำจะได้คะแนนการระบุเสียงต่ำไปด้วย นักศึกษาชั้นปีสูงขึ้นซึ่งมีระดับความรู้ในหลักภาษาที่สูงขึ้นก็จะได้คะแนนการระบุเสียงสูงขึ้นตาม กล่าวคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้คะแนนหลักภาษา 61.06% ได้คะแนนการระบุเสียง 29.55% นักศึกษาชั้นปีที่ 2

ได้คะแนนหลักภาษา 83.68% ได้คะแนนการระบุเสียง 61.04% นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้คะแนนหลักภาษา 93.33% ได้คะแนนการระบุเสียง 80.56% และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้คะแนนหลักภาษา 97.89% ได้คะแนนการระบุเสียง 95.79% ถ้าดูจากชั้นปีที่ 1 ขึ้นไปจะพบว่า คะแนนหลักภาษา เพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นปี และคะแนนการระบุเสียงก็เพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นปีเช่นกัน ดังจะแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนหลักภาษากับคะแนนการระบุเสียงที่นักศึกษาทุกชั้นปีและแต่ละชั้นปีตอบถูก

แบบทดสอบ	คะแนนรวม	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
หลักภาษา	10,008/11,430 (87.56%)	853/1,397 (61.06%)	2,763/3,302 (83.68%)	4,030/4,318 (93.33%)	2,362/2,413 (97.89%)
การระบุเสียง	6,471/9,000 (71.90)	325/1,100 (29.55%)	1,587/2,600 (61.04%)	2,739/3,400 (80.56%)	1,820/1,900 (95.79%)

มีข้อสังเกตเพิ่มเติมคือ เมื่อเปรียบเทียบส่วนต่างระหว่างร้อยละของคะแนนหลักภาษากับร้อยละของคะแนนการระบุเสียงแล้ว จะพบว่าตัวเลขส่วนต่างของคะแนนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สูงที่สุด คือ 30.51 และส่วนต่างจะลดลงตามลำดับจนถึงส่วนต่างของคะแนนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คือ 2.10 ดังจะแสดงเป็นตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงส่วนต่างระหว่างร้อยละของคะแนนหลักภาษากับร้อยละของคะแนนการระบุเสียงที่นักศึกษาทุกชั้นปี และ แต่ละชั้นปีตอบถูก

ทุกชั้นปี	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
87.56 - 71.90 =15.66	61.06 - 29.55 =30.51	83.68 - 61.04 =22.64	93.33 - 80.56 =12.77	97.89 - 95.79 =2.10

ส่วนต่างของร้อยละคะแนนแบบทดสอบทั้งสองบอกให้ทราบว่า ความรู้ในหลักภาษาเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนระบุเสียงได้ แต่ยังคงอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ระยะเวลาเรียน ทักษะในการประยุกต์ใช้หลักภาษากับการวิเคราะห์เสียงคำศัพท์ต่างๆ ไป และประสบการณ์ในการอ่านการเขียน เป็นต้น ดังนั้น ชั้นปีที่ 1 แม้จะได้คะแนนหลักภาษาเกินครึ่งคือ 61.06% แต่ยังคงอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ ดังกล่าวแล้ว จึงได้คะแนนระบุเสียงค่อนข้างต่ำคือ 29.55% ส่วนต่างของร้อยละคะแนนแบบทดสอบทั้งสองจะค่อยๆ ปรับตัวเข้าสู่ความสมดุล คือค่อยๆ ลดลงในชั้นปีที่สูงขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- ดร.ณิกจิวิฑูร, หลวง และนายฉันทน์ ขำวิไล. 2557. แบบเรียนเร็วใหม่เล่ม 1 ตอนต้น. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ผดุงวิทย์เสริม, พระยา. 2467. แบบหัดอ่าน ก ข ก กา. (ม.ป.ท.).
- ผดุงวิทย์เสริม, พระยา. 2481. แบบหัดอ่านเบื้องต้น. (ม.ป.ท.).
- รุ่งฤดี แผลงศรี. 2560. ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองเดช ปิ่นเชื้อนชัย. 2554. ภาษาศาสตร์ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์ และคณะ. 2545. แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นในบริบทไทยศึกษาสำหรับชาวต่างประเทศ. โครงการพัฒนาความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาไทยบนฐานของไทยคดีศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (ม.ป.ท.).

ยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์
พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
THE WONG PHROM GIANT IN THE NATIONAL EPIC OF THAILAND,
RAMAKIEN, WRITTEN BY KING RAMA 1

พิษณุ กมลเนตร์¹ สายวรุณ สุนทรโทก²
สรตี ปรีชาปัญญากุล³ รุ่งภัสสรณ์ ศรีทธธานพัฒน์⁴
PISANU KAMOLNATE¹, SAIWAROON SOONTHEROTOKE²
SORATEE PREECHAPANYAKUL³, RUNGBHASSORN SATTHATHANABHAT⁴

¹สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{2 3 4}ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

¹Department of Thai Studies, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Bangkok

^{2 3 4}Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities,
Ramkhamhaeng University, Bangkok

pisanu.kamolnate@gmail.com, saiwaroonn@hotmail.com,

soratee@hotmail.com and waralee5424@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคลิกลักษณะ บทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยศึกษาเฉพาะตัวละครยักษ์ในเมืองลงกาที่มีความสัมพันธ์กับศกัณฐ์ทางสายเลือด ซึ่งมีความสำคัญต่อความขัดแย้งในเรื่อง ประกอบด้วย ท้าวจตรพัตร์ ท้าวลัสเตียน ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ ฬีกะ นางสำนักรา อินทรชิต ไพนาสุริยวงศ์ อสุรผัด ยามลิวันและกันยเวก ผลการศึกษาพบว่า ยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์จะมีความหลากหลายทางบุคลิกลักษณะซึ่งถือเป็นของเฉพาะตน การพิจารณาว่ายักษ์วงศ์พรหมตนใดเป็นยักษ์ดีหรือไม่ดีนั้นจะขึ้นอยู่กับการแสดงออกต่อฝ่ายพระราม อันเป็นตัวแทนของฝ่ายธรรมะเป็นสำคัญ ในส่วนบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมได้พิจารณาจากสถาบันทางสังคมที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมยักษ์วงศ์พรหมในเมืองลงกา คือ สถาบันทางการเมืองการปกครอง ทำให้พบบทบาทและสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับสถาบันนี้ คือ บทบาททักขตรีและบทบาทนักรบ และสถาบันครอบครัว ทำให้พบบทบาทและสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับสถาบันนี้ คือ บทบาทพ่อ บทบาทลูก บทบาทพี่ และบทบาทน้อง ผลการศึกษาพบว่า ยักษ์แต่ละตนจะแสดงบทบาทมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานภาพของตน โดยมีบุคลิกลักษณะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำตามบทบาทได้อย่างสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ แม้ว่าตัวละครยักษ์บางตนจะมีบทบาทและสถานภาพเดียวกันก็ตาม

คำสำคัญ: ยักษ์วงศ์พรหม บุคลิกลักษณะ บทบาทและสถานภาพ

ABSTRACT

This article aims to study the personality characteristics, roles and status of the characters of The Wong Phrom Giants in the National Epic of Thailand, Ramakien, written by King Rama I. This article focuses on the descendant giants of Thotsakan Family who plays an important role when it comes to conflicts. These descendant giants comprise Thao Jaturaphak, Thao Latsatien, Thotsakan, Kumphakan, Phiphek, Intrachit, Sammanakkha, Phainasuriyawong, Asuraphat, Yamliwan and Kanyuwek. The results indicate that The Wong Phrom Giants have various personality characteristics, unique to individual. Justification good Giants and evil Giants will be considered by

actions and expressions towards Phra-Ram, who signifies the Dhamma symbol. With regards to roles of the characters of the Wong Phrom Giants, these will be considered by social institutions that are important to an existence of the society. The social institutions and ramly, the political institution which brings to king's role and warrior's role and 2 the family institution which brings to father's role, son's role, older brother's role and younger brother's role. The results also indicate that more or less roles each giant plays will be depending upon his status. Complete or incomplete role fulfillment will be affected by personality and characteristics, regardless of similar role and status of some giant characters.

Keywords: The Wong Phrom Giants, Personality Characteristics, Roles and Status

1. ความเป็นมาของปัญหา

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นวรรณคดีเอกเรื่องหนึ่งของไทยที่มีสิ่งน่าสนใจประการหนึ่งคือความขัดแย้งระหว่างตัวละครสำคัญ 2 ฝ่าย คือฝ่ายพระรามที่ประกอบด้วยเหล่าเทพเทวดา วานร มนุษย์ และสัตว์อื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือการดำเนินภารกิจของพระรามให้ลุล่วงและฝ่ายทศกัณฐ์ที่ประกอบไปด้วยยักษ์วงศ์พรหมในเมืองลงกาและยักษ์ญาติมิตรต่างเมืองที่เข้าช่วยเหลือในการทำศึกกับฝ่ายพระราม เหตุที่ตัวละคร 2 ฝ่ายต้องทำศึกนั้นเกิดมาจากความขัดแย้งที่ทศกัณฐ์ได้ลักนางสีดามาจากพระรามผู้เป็นสามี ส่งผลให้ตัวละครยักษ์กลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งหลักในเรื่อง และถูกมองว่าเป็นผู้ร้ายเฉกเช่นในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากเป็นฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับมนุษย์ ดังนั้น ฝ่ายร้ายที่เป็นคู่อริกับฝ่ายดีจึงแสดงบทบาทของมารร้ายที่เต็มไปด้วยความน่าเกลียดน่ากลัวและมีความหยาบช้า ซึ่งเป็นภาวะที่ติดกับฝ่ายดีอย่างชัดเจน ยักษ์ในรามเกียรติ์จึงปรากฏออกมาในรูปของความดุร้าย น่าเกลียดน่ากลัว เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความชิงชังในฐานะที่เป็นปรปักษ์กับตัวละครเอกที่เป็นฝ่ายดี (สิริวรรณ วงษ์ทิต, 2545, หน้า 20)

อย่างไรก็ตามจะพบว่าตัวละครยักษ์ในรามเกียรติ์กลุ่มหนึ่งจะแสดงออกถึงความขัดแย้งกับฝ่ายพระรามโดยมีทศกัณฐ์เป็นศูนย์กลาง แต่ก็มีอีกกลุ่มหนึ่งที่แสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยกับความขัดแย้งเนื่องจากได้ยึดถือ ความถูกต้องตามหลักคุณธรรมเป็นสำคัญ ส่งผลให้ตัวละครยักษ์ที่แต่เดิมจะถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้ายได้มีบทบาทและพฤติกรรมที่สมจริงตามลักษณะนิสัยของมนุษย์ที่มีทั้งดีและชั่วปะปนกันไป ดังที่ทรงวิทย์ ดลประสิทธิ์ (2545, หน้า 5) ได้กล่าวไว้ว่า “แม้ว่ายักษ์จะเป็นตัวแทนของฝ่ายอธรรมในเรื่องรามเกียรติ์ แต่ก็ไม่ควรลืมว่ายักษ์ก็มีทั้งความชั่วและความดีปะปนคละเคล้ากันอยู่ เช่นเดียวกับในหมู่คนดีก็มักปรากฏความชั่วปะปนอยู่บ้าง” ในท้ายที่สุด ยักษ์ที่ขัดแย้งกับฝ่ายพระรามจะถูกปราบปรามจนหมดสิ้น ส่วนยักษ์ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของทศกัณฐ์หรือยักษ์ที่ไม่มีความขัดแย้งกับฝ่ายพระรามจะสามารถมีชีวิตอยู่รอดต่อไปได้ เพราะการอวดารของพระรามมิได้หมายจะปราบยักษ์ให้สิ้นเผ่าพันธุ์ แต่จะปราบเฉพาะยักษ์พาลให้พ้นจากสังคม ซึ่งการตัดสินใจว่าตัวละครยักษ์ตนใดดีหรือไม่ดีจะพิจารณาจากบุคลิกลักษณะ (ลักษณะนิสัย) เป็นสำคัญ

นอกจากบุคลิกลักษณะจะเป็นเครื่องชี้วัดพฤติกรรมของตัวละครยักษ์ที่ทำให้ทราบถึงความสมจริงเช่นเดียวกับมนุษย์แล้ว ยังพบการแสดงออกที่มีความสมจริงกับมนุษย์อีกประการหนึ่งคือการแสดงบทบาทและสถานภาพ ซึ่งทั้ง “บทบาท” และ “สถานภาพ” จะมีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องของการปฏิบัติตามหน้าที่ กล่าวคือบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ คือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพอย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนด (สุชา จันทรเอน และสุรารค์ จันทรเอน, 2520, หน้า 46) การที่ยักษ์แต่ละตนมีบทบาทและสถานภาพ จึงทำให้เป็นที่คาดหวังของสังคมที่ต้องการให้ตัวละครได้กระทำตามบทบาทหรือหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยการบรรลุถึงความสำเร็จของการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตัวละครนั้น ๆ ได้รับ โดยจะมีบุคลิกลักษณะเป็นปัจจัยสำคัญในการควบคุมให้เกิดความสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ของการปฏิบัติตามหน้าที่ถึงแม้ว่าตัวละครยักษ์บางตนจะมีบทบาทหน้าที่และสถานภาพเดียวกันก็ตาม

ความน่าสนใจของตัวละครยักษ์ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาบุคลิกลักษณะ บทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์ โดยเลือกศึกษาเฉพาะยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งคำว่า “ยักษ์วงศ์พรหม” นี้ มีความหมายเดียวกับคำว่า “ยักษ์พรหมพงศ์” ของ เสาวณิต จุลวงศ์ (2536, หน้า 49) ที่หมายถึงชื่อเรียกกลุ่มยักษ์โดยมีท้าวจตุรพักตร์ที่เป็นอสุรพรหมเป็นต้นวงศ์ เหตุที่เลือกศึกษายักษ์วงศ์พรหมเพราะเป็นกลุ่มตัวละครที่ทำให้เห็นถึงความหลากหลายทางพฤติกรรมอย่างชัดเจน เพราะต่างก็มีทั้งด้านดีและชั่วปะปนกันไปตามบุคลิกลักษณะอันเป็นพื้นฐานนิสัยของแต่ละคน หรือการทำตามบทบาทและสถานภาพได้อย่างสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ ทำให้เข้าใจว่ายักษ์อาจมิได้มีบทบาทเป็นผู้ร้ายในวรรณกรรมของทุกชาติ แต่อาจมีนิสัยเฉกเช่นมนุษย์ผู้เป็นปุถุชนทั่วไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบุคลิกลักษณะของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
2. เพื่อศึกษาบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
2. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรามเกียรติ์และยักษ์
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
4. นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. บุคลิกลักษณะของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์

คำว่า “บุคลิกลักษณะ” หมายถึง “ลักษณะจำเพาะตัวของแต่ละคน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งในบทความนี้จะหมายถึงลักษณะนิสัย ที่ทำให้เห็นถึงนิสัยใจคอและพฤติกรรมของตัวละครยักษ์ที่มีความแตกต่างกันมากกว่าที่จะตีความว่ายักษ์มีลักษณะนิสัยเดียวกันทั้งกลุ่ม การศึกษาบุคลิกลักษณะของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมพบว่าตัวละครยักษ์วงศ์พรหมจะมีความหลากหลายทางบุคลิกลักษณะ จึงมีทั้งที่ดีและไม่ดีปะปนกันไป แม้จะอยู่ในวงศ์ตระกูลเดียวกันก็ตาม ซึ่งสามารถสรุปแยกตัวละครตามบุคลิกลักษณะที่พบได้ ดังนี้

1. **ยักษ์วงศ์พรหมที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี** ประกอบด้วย ท้าวจตุรพักตร์ ท้าวลัสเตียน พิเภก อสุรผัด ยามลิวัน และกันยู่เวก โดยท้าวจตุรพักตร์เป็นยักษ์รักสงบ ไม่รุกรานผู้อื่น เนื่องจากตลอดช่วงชีวิตของท้าวจตุรพักตร์นั้น ไม่พบการสู้รบหรือการขยายอำนาจที่ทำให้สังคมอื่นต้องได้รับความเดือดร้อน การมิได้ทำให้บ้านเมืองต้องตกอยู่ในสภาวะสงครามทำให้เมืองลงกาอยู่ดีมีสุข อีกทั้งยังได้สร้างความเป็นมิตรที่ดีกับท้าวสหมลิวันเจ้าเมืองบาดาล ซึ่งทำให้เกิดการเกื้อกูลกันในยุคสมัยต่อมา

ท้าวลัสเตียน เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อท้าวมาลีราชผู้เป็นอัยกาของตนที่ได้มาเยี่ยมเยียนถึงเมืองลงกา จึงให้ความเคารพและออกต้อนรับอย่างสมเกียรติ อีกทั้งยังได้สานต่อความสัมพันธ์ระหว่างเมืองลงกากับเมืองบาดาลที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยของท้าวจตุรพักตร์ด้วยการเข้าช่วยเหลือท้าวสหมลิวันรบกับพญากาลนาครผู้รุกราน ทำให้ยักษ์วงศ์พรหมมีเกียรติยศและมีความสัมพันธ์อันดีกับเมืองบาดาลของพญากาลนาครด้วย เหตุเพราะได้รับนางกาลอัคคีผู้เป็นธิดาของพญากาลนาครมาเป็นมเหสีในเมืองลงกา

พิเภก เป็นยักษ์เพียงคนเดียวในบรรดาพี่น้องของทศกัณฐ์ที่แยกตัวออกห่างจากพี่ชายผู้ประพฤติพาลโดยมิได้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นพี่น้องมากกว่าความถูกต้อง เนื่องจากตนสามารถรู้จักผิดชอบชั่วดีได้ด้วยตนเองการสวามิภักดิ์ต่อพระรามจึงทำให้พิเภกเป็นยักษ์ที่ดูอย่างเห็นได้ชัด เหตุเพราะได้เลือกที่จะอยู่กับฝ่ายธรรมะเพื่อช่วยเหลือภารกิจในการปราบอธรรมให้หมดสิ้นไป

อสุรผัด เป็นยักษ์ที่คิดหาหนทางช่วยเหลือพิเภกให้พ้นจากภัยของฝ่ายอธรรมอย่างไพนาสุริยวงศ์และท้าวจักรวรรดิ การเข้าสวามิภักดิ์ต่อฝ่ายพระรามจึงเป็นไปเพื่อต้องการกตัญญูต่อพิเภก และความต้องการที่จะปราบญาติมิตรผู้ประพฤติพาลไปในคราวเดียวกัน เหตุเพราะตนมีความยึดมั่นในความถูกต้องเป็นสำคัญ ซึ่งการกระทำของอสุรผัดนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะทำให้เมืองลงกากลับมาสงบสุขดังเดิม

ยามลิวันและกันยวเก เป็นยักษ์ที่มีแนวทางในประเพณีต่างจากอสุรผัด คือการรู้จักผิดชอบชั่วดีได้ด้วยตนเอง จึงไม่เห็นด้วยกับการประพฤติดลของไพนาสูริยวงศ์ที่เป็นภัยแก่บ้านเมืองและอาจเป็นภัยแก่ตนได้ การเข้าสวามิภักดิ์ต่อฝ่ายพระรามจึงทำให้สถานการณ์อันเลวร้ายในเมืองลงกาได้คลี่คลายลง โดยตนทั้งคู่ได้มีส่วนช่วยในการจับตัวไพนาสูริยวงศ์อันเป็นการแสดงถึงความกล้าหาญทางหนึ่งด้วย

ยักษ์วงศ์พรหมที่มีบุคลิกลักษณะที่ดีจะพิจารณาจากการมีลักษณะนิสัยที่ดี คือจะต้องมีความยึดมั่นในคุณธรรมและความถูกต้องอย่างแน่วแน่ โดยการไม่แสดงออกถึงการเป็นภัยต่อสังคม หรือการไม่แสดงออกในสิ่งที่ขัดต่อหลักคุณธรรมอันสังคมมิได้ให้การยอมรับ เพราะทุกสมาชิกในสังคมนั้นมีจุดหมายในการอยู่ร่วมกันคือการรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคม และจะต้องแสดงให้เห็นถึงการไม่ปรารถนาที่จะเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างทศกัณฐ์กับพระรามในลักษณะของการช่วยเหลือฝ่ายอธรรม หรือการไม่แสดงตนเป็นศัตรูต่อฝ่ายพระราม การที่ยักษ์วงศ์พรหมอย่างพิเภก อสุรผัด ยามลิวันและกันยวเกได้เข้าสวามิภักดิ์ต่อพระรามนั้น เป็นไปเพื่อความต้องการที่พึงพาที่ดี และเพื่อแสดงตนว่าเป็นฝ่ายดีที่ได้ปฏิเสธความชั่วร้ายของญาติมิตร ยักษ์เหล่านี้จึงถือว่าเป็นยักษ์ดี เหตุเพราะได้เลือกอยู่ฝ่ายพระรามที่เป็นตัวแทนของฝ่ายธรรมะในการปราบปรามคนชั่วให้หมดสิ้นจากสังคม

2. ยักษ์วงศ์พรหมที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี ประกอบด้วย ทศกัณฐ์ กุมภกรณ นางสำนักรา อื่นทรชิต และไพนาสูริยวงศ์ โดยทศกัณฐ์เป็นยักษ์ที่มีนิสัยใจคอหยาบซ่า ชอบใช้กำลังรุกรานและเบียดเบียนผู้อื่น จากเหตุการณ์ที่ได้แย่งชิงบุษบกแก้วมาจากกุเปรี๊น การใช้นางกานาสูรีไปทำลายพิธีบำเพ็ญเพียรของเหล่าฤๅษีเพื่อไม่ให้มีฤทธิ์มาก ความมักมากในกามคุณจากเหตุการณ์ที่ได้เที่ยวเสเพลกับนางฟ้าเป็นเวลานานถึงเจ็ดคืน การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าบ้านเมืองจากเหตุการณ์ลักพาณีสิดาโดยไม่ฟังคำทัดทานจากผู้ใด ทำให้บ้านเมืองวุ่นวายเพราะติดพันศึก อีกทั้งยังทำให้บรรดาญาติพี่น้อง ทหารและไพร่พลต้องล้มตายลงเป็นจำนวนมาก การหุบเขา รุ้เท่าไม่ทันคนจากเหตุการณ์ที่เชื่อวิธีการประหารชีวิตตามคำแนะนำของหนุมานจนเกิดเพลิงไหม้ทั้งเมือง หรือการหลงเชื่อหนุมานที่ออกอุบายทำให้มาเข้าพวกกับตน และการมีนิสัยหุนหันพลันแล่น ขาดความรอบคอบ จากเหตุการณ์ที่ได้ปล้นพลาดสังหารชีวหาผู้เป็นน้องเขยเพราะคิดว่าเป็นศัตรู หรือการตัดความสัมพันธ์กับพิเภกโดยไม่ไตร่ตรองว่าการกระทำของตนจะเป็นสาเหตุความหายนะของบ้านเมือง

กุมภกรณ เป็นยักษ์ที่ยึดมั่นในศีลธรรมและความถูกต้อง จึงได้แนะนำให้ทศกัณฐ์ส่งนางสีดาคืนแก่พระราม เพื่อระงับศึกอันจะทำให้บ้านเมืองไม่เกิดความเดือดร้อน แต่เมื่อถูกทศกัณฐ์ต่อว่า กุมภกรณก็ได้ละซึ่งคุณธรรมที่ตนเองยึดถือ พร้อมตัดสินใจเข้าช่วยเหลือทศกัณฐ์ ส่งผลให้ตนกลายเป็นปรปักษ์กับฝ่ายพระรามไปด้วย การตัดสินใจออกรบตามความต้องการของทศกัณฐ์ทำให้ทราบว่ากุมภกรณเห็นถึงความเป็นพี่น้องและหน้าที่สำคัญกว่าคุณธรรมที่ตนเองยึดถือมาโดยตลอด จึงสมควรถูกปราบปรามในฐานะที่เป็นยักษ์พาลตนหนึ่ง

นางสำนักรา เป็นยักษ์ที่มีความมักมากในกามารมณ์อย่างไร้ยาวยาย ด้วยการปรารถนาอยากได้พระรามและพระลักษมณ์มาเป็นคู่ครองของตนโดยมิได้คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักศีลธรรม นางจึงกล่าววาจาอันเป็นเท็จเพื่อขอความช่วยเหลือจนพิชิตอย่าง ขร พุชน และตรีเศียร ต้องจบชีวิตลงเหตุเพราะต้องการแก้แค้นให้นางที่อ้างว่าถูกพระรามและพระลักษมณ์ทำร้ายจนพิการ ต่อมานางได้ใช้วาจาอันเป็นเท็จอ้างเป็นเหตุผลให้ทศกัณฐ์แก้แค้นให้แก่ นางอีกครั้ง ประกอบกับการขโมยนางสีดาให้ทศกัณฐ์เกิดกิเลสอยากได้มาครอบครอง การลักพาณีสิดาจึงเริ่มต้นนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จึงถือว่านางเป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหลักของเรื่องขึ้น

อินทรชิต เป็นยักษ์ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ จึงทำให้เฉลียวฉลาด มีฤทธิ์และมีความสามารถในการรบมากกว่ายักษ์วงศ์พรหมตนอื่น ๆ เหตุเพราะมีอาวุธและพรวิเศษที่ได้รับจากเทพเจ้าทั้งสามองค์ แต่อินทรชิตกลับประพฤติดลตนมิต่างจากทศกัณฐ์ผู้เป็นพ่อ คือมีนิสัยใจคอที่หยาบซ่า ชอบใช้กำลังเบียดเบียนและรุกรานผู้อื่น และเมื่อคราวที่เข้ารบกับฝ่ายพระราม ก็ได้แสดงถึงความกล้าหาญ การรักในเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวงศ์ตระกูลของตนอย่างแรงกล้า จึงมุ่งออกรบเอาชัยจนตัวตาย

ไพนาสูริยวงศ์ เป็นยักษ์ที่ต้องการแสดงความกตัญญูต่อทศกัณฐ์ด้วยการแก้แค้นแทนในฐานะที่ตนเป็นลูกความกตัญญูด้วยวิธีการนี้จึงทำให้เมืองลงกาเกิดความวุ่นวายขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีท้าวจักรวรรดิเจ้าเมืองมลิวันให้การสนับสนุนจับตัวพิเภกได้สำเร็จ แต่เมื่อถึงคราวที่ต้องประหารพิเภก ไพนาสูริยวงศ์กลับเลือกแสดงถึงความกตัญญูในทางที่ถูกต้องทั้งที่ตนได้มุ่งร้ายต่อพิเภกมาก่อนหน้า แต่ทำไปเพื่อป้องกันการถูกสังคมนินทาว่าร้ายว่าเป็นผู้ไม่รู้จักรบบุญคุณ

ของผู้มีพระคุณเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การมุ่งร้ายต่อพิภพที่ได้กระทำตั้งแต่แรกจึงทำให้ไพนาสุริยวงศ์กลายเป็นปรปักษ์กับฝ่ายพระรามด้วย และเมื่อถึงคราวออกรบก็ยินดีที่จะสู้จนตัวตายเพื่อรักษาเกียรติของวงศ์ตระกูลของตนเอง เณรเช่นเดียวกับที่ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ และอินทรชิต ได้ยึดถือมาโดยตลอด

ยักษ์วงศ์พรหมที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดีจะพิจารณาจากการมีลักษณะนิสัยที่ไม่ดี คือจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นภัยต่อสังคมด้วยการเบียดเบียนหรือรุกรานอันเป็นเหตุให้สมาชิกอื่นได้รับความเดือดร้อน และจะต้องแสดงตนว่าเป็นปรปักษ์กับฝ่ายพระรามด้วยการขัดแย้ง หรือการช่วยเหลือและสนับสนุนฝ่ายอธรรม ดังนั้น การเลือกที่จะเป็นศัตรูกับพระรามจึงถือว่าเป็นความผิดเพราะมิได้มองเห็นถึงความถูกต้องโดยชอบธรรมของพระรามว่าเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าการถดถอย การรักษาน้ำใจ หรือการรักในเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวงศ์ตระกูลของตน ในท้ายที่สุด ยักษ์วงศ์พรหมเหล่านี้จะถูกปราบปรามเพื่อทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม สมดังวัตถุประสงค์ของการอวตารของพระนารายณ์ทุกประการ การศึกษาบุคลิกลักษณะของยักษ์วงศ์พรหมจึงทำให้ทราบว่ายักษ์มิได้เป็นผู้ร้ายในวรรณกรรมของทุกชาติเสมอไป แต่กลับมีลักษณะนิสัยเอนกเช่นมนุษย์ผู้เป็นปวงชนทั่วไป อันจะมีความดีและความชั่วเป็นของเฉพาะตนเท่านั้น

5. บทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์

คำว่า “บทบาท” หมายถึง “การทำหน้าที่ตามที่กำหนดไว้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และ “สถานภาพ” หมายถึง “ฐานะ ตำแหน่ง หรือสิทธิหน้าที่ตามบทบาทของบุคคล” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทั้งบทบาทและสถานภาพจึงมีความเกี่ยวข้องกัน คือการมีหน้าที่ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามแนวทางที่สังคมคาดหวัง จึงจะเรียกว่าเป็นการทำตามหน้าที่อย่างสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้นได้ หากมิได้ปฏิบัติตามแนวทางของหน้าที่นั้น ๆ ให้ถูกต้อง

การศึกษาบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์พบว่า ยักษ์วงศ์พรหมแต่ละตนจะมีหน้าที่ที่แตกต่างกันไป และหนึ่งตนอาจมีมากกว่าหนึ่งหน้าที่ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานภาพของตน การทำตามบทบาทและสถานภาพสามารถประเมินค่าได้จากความสมบูรณ์ของการทำตามหน้าที่นั้น ๆ เช่น ผู้มีบทบาทและสถานภาพกษัตริย์จะต้องใช้หลักทศพิธราชธรรมปกครองบ้านเมืองให้อยู่ดีมีสุข หรือผู้ที่มีบทบาทและสถานภาพลูกจะต้องประพฤติตนเป็นลูกที่ดีและปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่ เป็นต้น หากตัวละครใดไม่ทำหน้าที่ตามแนวทางที่ถูกต้อง เช่น การละเลย หรือการทำนอกเหนือจากหน้าที่ จะถือว่าทำตามหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ซึ่งจะส่งผลเสียต่อบทบาทและสถานภาพของตน อย่างไรก็ตาม การทำตามบทบาทและสถานภาพได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่นั้น จะขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของตัวละครเป็นสำคัญ เนื่องจากการทำตามหน้าที่จะเกิดขึ้นจากการที่พฤติกรรมหลาย ๆ พฤติกรรมมาเชื่อมโยงกันตามหน้าที่ที่มีต่อสังคมของตนเอง ดังจะเห็นได้จากท้าวจตุรพักตร์และท้าวลัสเตียนที่มีบุคลิกลักษณะทางนิสัยที่ไม่ดี จึงสามารถแสดงบทบาทและสถานภาพของกษัตริย์ที่ดี หรือทศกัณฐ์ที่มีบุคลิกลักษณะทางนิสัยที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าญาติพี่น้องและบ้านเมือง จึงไม่สามารถแสดงบทบาทและสถานภาพกษัตริย์หรือบทบาทและสถานภาพที่ดีได้

การศึกษาในครั้งนี้ ได้พิจารณาบทบาทและสถานภาพของยักษ์วงศ์พรหม จากสถาบันทางสังคมที่สำคัญต่อสังคมยักษ์วงศ์พรหมในเมืองลงกา คือ สถาบันทางการเมืองการปกครอง ที่ตอบสนองความต้องการด้านความเป็นอยู่ที่ดีและมีความปลอดภัย ทำให้บทบาทและสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับสถาบันนี้ คือ บทบาทกษัตริย์ และบทบาทนักรบ และสถาบันครอบครัว ที่ตอบสนองความต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อกระทำการต่าง ๆ ทำให้บทบาทและสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับสถาบันนี้ คือ บทบาทพ่อ บทบาทลูก บทบาทพี่ และบทบาทน้อง ซึ่งบทบาทและสถานภาพดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทบาทและสถานภาพกษัตริย์ ประกอบด้วยท้าวจตุรพักตร์ ท้าวลัสเตียน ทศกัณฐ์ และพิเภก โดยท้าวจตุรพักตร์เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพกษัตริย์ได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นนักปกครองที่ดี ทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข เนื่องจากตนมิได้เบียดเบียนหรือรุกรานผู้อื่น และยังเป็นความเป็นมิตรกับกษัตริย์ต่างเมืองคือท้าวสมลิวัน ซึ่งส่งผลต่อการเกื้อกูลกันระหว่างเมืองในยุคสมัยของท้าวลัสเตียนและทศกัณฐ์

ท้าวลัสเตียน เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพกษัตริย์ได้อย่างสมบูรณ์ คือการสืบสานมิตรภาพกับท้าวสมลิวันที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยของท้าวจตุรพักตร์ และการเป็นกษัตริย์ที่มีเกียรติซึ่งสังคมให้การยอมรับ ส่งผลให้พญากาลนาคนิดที่จะมอบลูกสาวคือนางกาลอัคคีให้ เพราะเห็นว่าท้าวลัสเตียนมีเกียรติและพึ่งพาได้

ทศกัณฐ์ เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะไม่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพกษัตริย์ได้ไม่สมบูรณ์ คือการบริหารบ้านเมืองตามอารมณ์ของตนเอง ที่ไม่ยอมออกจากราชการเมื่อครั้งที่สูญเสียนางมณโฑไปให้แก่พาลี และการไม่ตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม เพราะตนได้ลักนางสีดามาจากพระรามจนทำให้บ้านเมืองต้องเดือดร้อนจากภัยสงคราม

พิเภก ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี แต่ก็มีส่วนที่แสดงบทบาทและสถานภาพกษัตริย์ได้ไม่สมบูรณ์ คือการไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องพึ่งพาฝ่ายพระรามอยู่เสมอ จึงบริหารบ้านเมืองในฐานะที่เป็นเมืองขึ้นตรงต่อเมืองโยธยาของพระราม และในส่วนที่สมบูรณ์ คือการปกครองบ้านเมืองอย่างสงบสุข เนื่องจากไม่คิดรุกรานหรือขัดแย้งกับผู้ใดเหมือนกับยุคสมัยของทศกัณฐ์

2. บทบาทและสถานภาพนักรบ ประกอบด้วยท้าวลัสเตียน ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ พิเภก อินทรชิต ไพนาสुरียวงศ์ อสุรผัด ยามลิวันและกันยูเวก โดยท้าวลัสเตียนเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นนักรบที่มีฝีมือ สามารถเอาชนะพญากาลนาคนิดได้และการเป็นนักรบที่มีคุณธรรม ไม่สังหารพญากาลนาคนิดผู้แพ้ที่ร้องขอชีวิต

ทศกัณฐ์ เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้ไม่สมบูรณ์ คือการเรียกใช้ผู้อื่นมากกว่าการออกรบด้วยตนเอง ส่งผลให้ญาติมิตรต่างล้มตายเป็นจำนวนมาก แต่ในส่วนที่สมบูรณ์ก็มี คือการยอมสัจจตัวตายดีกว่าต้องยอมแพ้แก่มนุษย์เมื่อคราวที่ตนหมดที่พึ่งพา

กุมภกรรณ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็มีส่วนที่แสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการใช้สติปัญญาในการสู้รบมากกว่าการใช้กำลังเพื่อรักษาไพร่พล สังเกตได้จากเหตุการณ์ที่ลงสุคริพให้ไปถอนคันธนูเพื่อตัดกำลังในการสู้รบ และการทอนน้ำเพื่อทำให้ฝ่ายพระรามอดน้ำตายโดยที่ตนไม่ต้องนำไพร่พลออกรบ และการทำตามบัญชาของทศกัณฐ์ผู้เป็นกษัตริย์อย่างเต็มที่จนตัวตายในฐานะมหาอุปราชาเมืองลงกา

พิเภก เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี ถึงแม้ว่าบุคลิกลักษณะที่ไม่นั้นจะไม่เอื้อต่อการแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบ แต่พิเภกก็สามารถทำหน้าที่ของนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการพยายามพึ่งพาตนเองทุกครั้งเมื่อมีศัตรูมาประชิดเมือง แม้ว่าในบางครั้งจะมีหนุมานคอยช่วยเหลือแต่ก็ยังขอสู้รบด้วยตนเองก่อน สังเกตได้จากศึกท้าวมหาบาลเทพาสูร ต่อมาเมื่อท้าวจักรวรรดิยกทัพประชิดเมือง พิเภกก็ตั้งใจออกรบหวังเอาชนะอย่างเต็มที่ ทั้งที่ตนไม่มีความสามารถที่จะต่อกรกับศัตรูได้

อินทรชิต ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็แสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นนักรบที่มีฤทธิ์มากจนเป็นที่เกรงกลัวของเหล่าเทวดา การเป็นผู้เฉลียวฉลาดในการออกกลอุบายศึก และการมุ่งมั่นในการรบโดยไม่อาลัยต่อชีวิต

ไพนาสुरียวงศ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็แสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการคิดทำการใหญ่อย่างชาญฉลาด ไม่ผินรบเพียงลำพัง จึงไปขอแรงท้าวจักรวรรดิมาช่วยรบเพื่อยึดเมืองจากพิเภก และการเป็นผู้กล้าหาญที่ยอมสัจจตัวตายดีกว่าต้องตกอยู่ใต้อำนาจของพระพรต

อสุรผัด เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นผู้กล้าหาญและมีสติด้วยการตามหนุมานให้มาช่วยเหลือกอบกู้สถานการณ์ในเมืองลงกาโดยที่ตนไม่ตัดสินใจกระทำเพียงลำพัง การมั่นใจในฝีมือการรบของตนเองว่าจะสามารถเอาชนะไพนาสुरียวงศ์ได้ และการมีความสามารถในการรบที่เก่งกาจเป็นที่ประจักษ์ชัดจนเป็นที่ยอมรับของนิลพัท ทำให้นิลพัทมีความต้องการที่จะออกศึกคู่กับอสุรผัดอยู่เสมอ

ยามลิวันและกันยูเวก เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นนักรบที่มุ่งใช้สติปัญญามากกว่าใช้กำลังด้วยการวางแผนจับตัวไพนาสुरียวงศ์ให้แก่พระพรต และถึงแม้ว่าตนทั้งคู่จะไม่มีฤทธิ์มาก แต่ก็ยังมีความกล้าหาญในการรบด้วยวิธีการที่ไม่เกินตัว คือการเลือกต่อกรกับไพนาสुरียวงศ์เพราะคิดว่าตนสู้ได้ ในท้ายที่สุดทั้งคู่ก็สามารถจับตัวไพนาสुरียวงศ์ไปให้พระพรตตัดสินใจได้สำเร็จ

3. บทบาทและสถานภาพพ่อ ประกอบด้วยท้าวลัสเตียน ทศกัณฐ์ และพิเภก โดยท้าวลัสเตียนเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพพ่อได้อย่างสมบูรณ์ คือการให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่

ทศกัณฐ์ การวางแผนให้ทศกัณฐ์ได้เป็นกษัตริย์ต่อจากตนในภายหลัง การคำนึงถึงความจำเป็นในการมีมเหสีของทศกัณฐ์มากกว่าตน และการแบ่งสมบัติให้ลูกทุกคนตามความเหมาะสมก่อนที่จะตาย

ทศกัณฐ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็มีส่วนที่แสดงบทบาทและสถานภาพพ่อได้อย่างสมบูรณ์ คือการให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่อินทรชิต การวางแผนให้อินทรชิตได้เป็นกษัตริย์ต่อจากตนในภายหลัง และการแสดงความรักต่อลูก เมื่อลูกทำงานได้สมใจตนเอง จากเหตุการณ์ที่อินทรชิตสามารถบุกสวรรค์เอาชนะพระอินทร์ได้ หรือเมื่ออินทรชิตมีชัยต่อพระลักษมณ์ ในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ คือการเป็นพ่อที่ถูกเกรงกลัวหากทำงานผิดพลาด การรักชีวิตตนเองมากกว่าลูกจึงสั่งให้น้ำไปทิ้งน้ำเพื่อมิให้เป็นภัยแก่ตนตามคำทำนายของพิเภก และการรักษานางสีดามากกว่าอินทรชิต จึงยอมให้อินทรชิตออกรบเพื่อตนจนตัวตาย

พิเภก เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพพ่อได้อย่างสมบูรณ์ คือการรักลูกในทางที่ถูกต้อง เมื่อลูกทำผิดก็เห็นสมควรให้ได้รับโทษ เห็นได้จากเมื่อครั้งที่นางเบญจกายยอมรับใช้ทศกัณฐ์ พิเภกจึงเสนอโทษประหารชีวิตเพื่อสั่งสอนให้รู้ถึงการไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับพวกพาลอันจะส่งผลให้เกิดเป็นภัยแก่ตัวลูกได้ และการแสดงออกถึงความรักต่อไพนาสุริยวงศ์ด้วยความเข้าใจว่าเป็นลูกแท้ ๆ ของตน

4. บทบาทและสถานภาพลูก ประกอบด้วยอินทรชิตและไพนาสุริยวงศ์ โดยอินทรชิต ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็แสดงบทบาทและสถานภาพลูกได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นลูกที่ทำตามความต้องการของผู้เป็นพ่ออย่างเต็มใจจนสำเร็จทุกครั้ง โดยเฉพาะการอาสาทศกัณฐ์ออกรบด้วยความเต็มใจจนตัวตาย อีกทั้งยังได้แสดงถึงความเป็นห่วงทศกัณฐ์และนางมณโฑก่อนออกรบครั้งสุดท้ายเมื่อจะต้องอยู่โดยไม่มีตนคอยดูแล

ไพนาสุริยวงศ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็มีส่วนที่แสดงบทบาทและสถานภาพลูกได้อย่างสมบูรณ์ คือการมุ่งแก้แค้นให้แก่ทศกัณฐ์ผู้เป็นพ่อแท้ ๆ ของตน และการสำนึกในบุญคุณของพิเภก จึงขอให้ทศกัณฐ์โทษประหารชีวิต ในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ คือการมุ่งร้ายต่อพิเภกผู้ที่ได้เลี้ยงตนมาเพื่อต้องการแก้แค้นให้แก่ทศกัณฐ์

5. บทบาทและสถานภาพพี่ ประกอบด้วยทศกัณฐ์และกุมภกรรณ โดยทศกัณฐ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็มีส่วนที่แสดงบทบาทและสถานภาพพี่ได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นพี่ที่รักษานางสำนึกขาเป็นอย่างมาก ด้วยการปลอบใจเมื่อนางต้องสูญเสียชีวหาผู้เป็นสามี และการมุ่งแก้แค้นให้นางสำนึกขาที่ถูกพระรามและพระลักษมณ์ทำร้ายจนพิการ ในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ คือการให้ความสนใจนางสีดามากกว่าเรื่องความตายของ ขร พุชน และตรีเศียร การขับไล่พิเภกออกจากเมือง ทั้งที่พิเภกเตือนด้วยความหวังดี และการมุ่งหวังให้กุมภกรรณออกศึก โดยที่ตนมิได้คำนึงถึงความปลอดภัยของน้อง

กุมภกรรณ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็มีส่วนที่แสดงบทบาทและสถานภาพพี่ได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นพี่ที่เข้มงวดต่อนางสำนึกขาผู้เป็นน้อง เมื่อรู้ว่าน้องทำผิดก็จะประณามโดยไม่ปกป้องเพื่อมิให้น้องเสียชื่อเสียง ในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ คือการมองข้ามคุณค่าของพิเภกเมื่อเห็นว่าอยู่ฝ่ายตรงข้ามกัน และการเป็นพี่ที่คิดว่าตนรู้ดีกว่าน้องเสมอ จึงมิได้เชื่อฟังคำของพิเภกและตัดสินใจทำศึกกับฝ่ายพระราม

6. บทบาทและสถานภาพน้อง ประกอบด้วยกุมภกรรณ พิเภก และนางสำนึกขา โดยกุมภกรรณ ถึงแม้ว่าจะเป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี แต่ก็แสดงบทบาทและสถานภาพน้องได้อย่างสมบูรณ์ คือการจงรักภักดีต่อทศกัณฐ์ด้วยการช่วยเหลือเพื่อให้พ้นทุกข์ จากเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ได้สูญเสียนางมณโฑให้แก่พาลี แต่ในที่สุดก็ได้กลับคืนมา การเตือนทศกัณฐ์ด้วยความหวังดีในเรื่องการส่งนางสีดาคืนให้แก่พระราม และการยินดีทำตามประสงค์ของทศกัณฐ์เพื่อรักษาน้ำใจด้วยการออกรบ และมองว่าการกระทำของตนเป็นการกตัญญูต่อทศกัณฐ์

พิเภก เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพน้องได้อย่างสมบูรณ์ คือการร่วมมือกับกุมภกรรณช่วยเหลือทศกัณฐ์ให้นางมณโฑกลับคืนมาจากพาลี การเตือนทศกัณฐ์ด้วยความหวังดีในเรื่องการส่งนางสีดาคืนให้แก่พระราม การจงรักภักดีต่อกุมภกรรณด้วยการขอให้พระรามไว้ชีวิตกุมภกรรณ และขอให้ตนได้เป็นผู้เจรจาก่อนเริ่มรบเพราะเห็นว่าเป็นยักษ์ที่ดีที่จำใจออกมารบตามคำสั่งของทศกัณฐ์ และการแสดงความอาลัยเมื่อทศกัณฐ์และกุมภกรรณถึงคราวตาย ทำให้ทราบว่าพิเภกยังคงรักและเป็นห่วงพี่ชายของตนอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะอยู่ฝ่ายตรงข้ามกันก็ตาม

นางสำนึกขา เป็นยักษ์ที่มีบุคลิกลักษณะที่ไม่ดี จึงแสดงบทบาทและสถานภาพน้องได้ไม่สมบูรณ์ คือการเป็นน้องที่เอาแต่ใจ โดยจะประพฤตินี้กับทศกัณฐ์แต่เพียงเท่านั้นเพราะรู้ว่าตนเป็นน้องที่ทศกัณฐ์รักและเอาใจ

เป็นอย่างมาก และการออกอุบายเพื่อให้ตนและทศกัณฐ์ได้ประโยชน์ในการครองคู่ด้วยวิธีการที่ผิดศีลธรรม ซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้ทศกัณฐ์เกิดกิเลสจนหลงผิดไปจากความถูกต้องด้วยการลักพานางสีดามาจากพระราม

การศึกษาบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พบว่าการทำตามบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมสามารถเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ คือ การทำตามบทบาทและสถานภาพได้อย่างสมบูรณ์ ไม่สมบูรณ์ และทั้งสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ในบทบาทและสถานภาพเดียวกัน โดยในลักษณะที่สมบูรณ์จะมีบุคลิกลักษณะที่เอื้อต่อบทบาทและสถานภาพนั้น ยกตัวอย่างอินทรชิตซึ่งเป็นยักษ์ที่มีลักษณะนิสัยใฝ่เรียนรู้จนมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด ประกอบกับความกล้าหาญ รักในเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวงศ์ตระกูลของตน จึงส่งผลให้อินทรชิตแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ คือการเป็นนักรบที่มีความสามารถในการสู้รบสูง ซึ่งได้คิดหาอุบายสร้างปัญหาให้แก่ฝ่ายพระรามอยู่บ่อยครั้ง รวมไปถึงการยอมสัจจนตัวตาย ทั้งนี้ การแสดงบทบาทและสถานภาพนักรบได้อย่างสมบูรณ์ ได้ส่งผลให้อินทรชิตแสดงบทบาทและสถานภาพลูกที่สมบูรณ์แบบตามด้วย เหตุเพราะมุ่งรบเพื่อทำตามความต้องการของทศกัณฐ์และเป็นผู้ที่ตายแทนพ่อของตนได้

การทำตามบทบาทและสถานภาพที่ไม่สมบูรณ์จะมีผลมาจากบุคลิกลักษณะของตัวละครเช่นเดียวกัน เห็นได้จากทศกัณฐ์ที่มีลักษณะนิสัยมักมากในกามคุณ จึงส่งผลให้แสดงบทบาทและสถานภาพกษัตริย์ที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากทำผิดศีลธรรมจนบ้านเมืองต้องประสบกับภัยสงคราม หรือนางสำนักราชที่มีลักษณะนิสัยมักมากในกามารมณ์และมีวาจาไม่ซื่อตรง จึงส่งผลให้แสดงบทบาทและสถานภาพน้องที่เอาแต่ใจ และมีได้เป็นน้องที่มุ่งหวังมอบในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมให้แก่พี่ แต่กลับเป็นน้องที่นำภัยมาสู่ของตนด้วยการใช้วาจาพูดให้ทศกัณฐ์เกิดหลงใหลในนางสีดาจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในที่สุด

การทำตามบทบาทและสถานภาพทั้งสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ก็จะมีผลมาจากบุคลิกลักษณะของตัวละครเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างบทบาทและสถานภาพพ่อของทศกัณฐ์ที่ได้ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่อินทรชิต อีกทั้งยังหมายมั่นให้อินทรชิตได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองลงกาต่อจากตนในอนาคต แต่ในขณะเดียวกัน ทศกัณฐ์ก็ได้เห็นแก่ชีวิตของอินทรชิตมากนัก เนื่องจากต้องการให้อินทรชิตออกรบแทนตนต่อไปแม้ว่าจะสิ้นฤทธิ์และสิ้นอาวุธแล้วก็ตามหรือการคลายจากอาการเศร้าโศกเมื่ออินทรชิตได้ตายไปเพียงเพราะได้นึกถึงนางสีดา แสดงให้เห็นว่าแม้ทศกัณฐ์จะเป็นพ่อที่ดี แต่เมื่อเห็นแก่สตรีเพราะความมักมากในกามคุณก็อาจเป็นพ่อที่ไม่ดีได้เช่นเดียวกัน

กล่าวสรุปได้ว่า การทำตามบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมจะมีผลมาจากบุคลิกลักษณะเป็นสำคัญ ทั้งนี้ การทำตามบทบาทและสถานภาพมิได้เป็นตัวชี้วัดว่าตัวละครนั้นดีหรือไม่ดี เพราะความสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำตามบทบาทและสถานภาพจะพิจารณาจากการปฏิบัติต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทและสถานภาพนั้น ๆ เป็นหลัก ยักษ์ช่วยอย่างอินทรชิตจึงสามารถเป็นนักรบและเป็นลูกที่ดี ยักษ์ช่วยอย่างกุมภกรรณก็สามารถเป็นน้องที่ดีได้ หรือยักษ์ตัวอย่างพิเภกก็ไม่สามารถเป็นกษัตริย์ที่ดีอย่างครบถ้วนได้ และถึงแม้ว่าแต่ละบทบาทและสถานภาพจะมีแนวทางในการปฏิบัติที่สังคมคาดหวังให้เป็นไปอย่างถูกต้อง แต่ก็พบว่าผลของการทำตามบทบาทและสถานภาพของยักษ์วงศ์พรหมแต่ละตนนั้นเป็นไปอย่างหลากหลาย เพราะแต่ละตนจะมีวิธีการแสดงออกต่อบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกันเช่นมนุษย์ทั่วไป

6. การอภิปรายและสรุปผล

การศึกษายักษ์วงศ์พรหมในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทำให้ทราบว่ายักษ์วงศ์พรหมเป็นตัวละครที่มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องเป็นอย่างมาก เนื่องจากยักษ์กลุ่มนี้ได้มีความขัดแย้งกับฝ่ายพระราม ซึ่งส่งผลให้เกิดการตีความว่าเป็นฝ่ายอธรรมเหมือนกับที่เข้าใจว่ายักษ์ย่อมเป็นผู้ร้ายในวรรณกรรมของทุกชาติ แต่เมื่อได้ศึกษาบุคลิกลักษณะแล้วจะพบว่า ยักษ์วงศ์พรหมทุกคนจะมีความเหมือนกับมนุษย์ทั่วไป คือมีทั้งที่เป็นยักษ์ดีและยักษ์ชั่ว โดยใช้หลักการพิจารณาและตัดสินยักษ์ดีคือการมีคุณธรรมและการไม่เข้าร่วมกับผู้ที่เป็นพาล ส่วนยักษ์ชั่วคือการมีประพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคมและการเป็นปรปักษ์กับฝ่ายพระราม ท้ายที่สุดจะมีเพียงยักษ์ดีเท่านั้นที่จะสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ เพราะบทละครเรื่องรามเกียรติ์ต้องการสื่อให้เห็นว่าการมีบุคลิกลักษณะที่เป็นภัยต่อผู้ที่ตั้งมั่นอยู่ในธรรมจะต้องถูกกำจัดเพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคม

เมื่อยักษ์วงศ์พรหมถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามบุคลิกลักษณะที่ปรากฏจะพบว่าต่างฝ่ายต่างก็ขัดแย้งกันเอง คือยักษ์ที่ดีจะไปเข้ากับฝ่ายพระรามแล้วมาขัดแย้งกับยักษ์ชั่ว ส่วนยักษ์ชั่วนอกจากจะขัดแย้งกับฝ่ายพระรามแล้วยังจะขัดแย้งกับยักษ์ดีด้วย แม้ว่ายักษ์ทั้ง 2 กลุ่มนี้จะเห็นได้จากพิภพที่ไปเข้ากับฝ่ายพระรามได้ ขัดแย้งกับทศกัณฐ์ กุมภกรณ อินทรชิต และไพนาสุริยวงศ์ หรืออสูรผัด ยามลิ้นและกันยูวกที่ไปเข้ากับฝ่ายพระราม ได้ขัดแย้งกับไพนาสุริยวงศ์ ทั้งนี้ พระรามถือว่าเป็นศูนย์กลางของความดีในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ที่รอคอยสมาชิก กลุ่มต่าง ๆ ที่มีแนวคิดและแนวทางในการประพฤติตนในลักษณะเดียวกันเข้ามาเป็นพวกเพื่อปฏิบัติภารกิจปราบคน พาลให้ลุล่วง จากการศึกษาจึงไม่พบว่ายักษ์วงศ์พรหมในเมืองลงกาตนใดที่แสดงถึงการนิ่งเฉยต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยการไม่ฝักใฝ่ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ยักษ์แต่ละตนจะเลือกข้างเพื่อบอกว่าตนนั้นเป็นยักษ์ดีหรือยักษ์ชั่วอย่างชัดเจน

ในส่วนบทบาทและสถานภาพของตัวละครยักษ์วงศ์พรหมพบว่าการทำตามบทบาทและสถานภาพจะเกิดผล ออกมา 3 ลักษณะ คือ ความสมบูรณ์ ความไม่สมบูรณ์ และทั้งที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ อันเป็นผลมาจากลักษณะนิสัยของตัวละคร เพราะในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามสถานภาพของตนย่อมเป็นไปตามบุคลิกลักษณะที่ตนมี เช่น อินทรชิตมีบุคลิกลักษณะกล้าหาญจึงเป็นนักรบที่ดีได้ คือแสดงบทบาทและสถานภาพของนักรบได้อย่างสมบูรณ์หรือ ทศกัณฐ์ที่มีบุคลิกลักษณะเห็นแก่ตัวจึงเป็นกษัตริย์ที่ดีไม่ได้ คือการแสดงบทบาทและสถานภาพของกษัตริย์ได้ไม่ สมบูรณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสมบูรณ์และความไม่สมบูรณ์ของการทำตามบทบาทและสถานภาพในบทละคร เรื่องรามเกียรติ์จะเป็นเพียงผลของการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น ไม่สามารถเป็นตัวชี้วัดความดีและไม่ดีของตัวละครได้ ถึงแม้ว่าสังคมจะมีความคาดหวังให้กระทำด้วยวิธีการที่ถูกต้องซึ่งจะนำไปสู่ความสมบูรณ์ก็ตาม แต่หากไม่สมบูรณ์ก็ มิใช่เรื่องที่เสียหาย เพราะบทละครเรื่องรามเกียรติ์มิได้ให้ความสำคัญกับส่วนนี้มากเท่ากับการที่ตัวละครจะปฏิบัติต่อ พระราม

7. เอกสารอ้างอิง

- ทรงวิทย์ ดลประสิทธิ์. (2545). **โคตรวงศ์ทศกัณฐ์**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. จาก <http://www.royin.go.th/dictionary>
- สิริวรรณ วงษ์ทัต. (2545). **การศึกษาการสร้างตัวละครปรีกษีในวรรณคดีไทย**. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม. (2520). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: แพร่วิทยา.
- เสาวณิต จุลวงศ์. (2536). **โครงสร้างของสังคมในรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1**. วิทยานิพนธ์อักษร ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมเยาวชน ของ ชัยมัยกร แสงกระจ่าง AN ANALYSIS OF CONCEPT AND PRESENTATION TECHNIQUE IN CHILDREN'S LITERATURE ON CHAMAIPORN SAENGKRAJANG

จิตติวิสุทธิ์ ปิ่นทอง¹ สรตี ปรีชาปัญญากุล²

JITTAVISUT PINTONG¹, SORATEE PREECHAPANYAKUL²

^{1 2} ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1 2} Department of Thai and Oriental Languages, Ramkhamhaeng University, Bangkok

nardladaa@gmail.com, soratee@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิด ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมเยาวชน ของ ชัยมัยกร แสงกระจ่าง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดจากงานวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 18 เรื่อง มีแนวคิดสำคัญทั้งหมด 6 ด้าน คือ แนวคิดเรื่องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะและการวางตัวในสังคม แนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดเรื่องปรัชญาการใช้ชีวิต แนวคิดเรื่องความรักและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว แนวคิดเรื่องการศึกษา และแนวคิดเรื่องการทำงานและการประกอบอาชีพ เนื้อหาเหล่านี้ส่งผ่านถึงผู้อ่านที่ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนเพื่อหวังจะให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีและมีความประพฤติที่เหมาะสม ด้านกลวิธีการนำเสนอแนวคิด มีวิธีการนำเสนอแนวคิด 2 วิธี คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดของตัวละครรุ่นสู่รุ่นและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดโดยแสดงกระแสสำนึกโดยมีอารมณ์ต่างๆ ทั้งดีใจ ภูมิใจ ในตัวเอง สับสน วิทกกังวล และละอายในการกระทำความผิด

คำสำคัญ: แนวคิด กลวิธีการนำเสนอแนวคิด วรรณกรรมเยาวชน ชัยมัยกร แสงกระจ่าง

ABSTRACT

This thesis aimed to study and analyze concepts and presentation technique appearing in children's literature of Chamaiporn Saengkrajang. Findings showed that all of the eighteen stories in children's literature have six main concepts. The first concept regarding to the behavior matching up with the appropriate maturity and to conduct oneself in society. The second concept involving in morals and ethics. The third concept relating to the philosophy of life. The fourth concept referring to love and relationship through the family. The fifth concept mentioning to education and the sixth concept involving in working and earning one's living. These main substances are passed on to readers who are mostly young people in the hope that they will have a positive attitude and proper behavior. There are two presentation techniques, the first technique is presenting concept through the characters by generation to generation. The second technique is presenting concept through the common sense by means of various emotions, be happy, confuse, anxious, worried and ashamed of the guilty.

Keywords: concepts, technique, children's literature, Chamaiporn Saengkrajang

¹ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สาขาไทยศึกษา ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์ สาขาไทยศึกษา ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. ความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมเยาวชนเป็นสื่อที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์จากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีบทบาทต่อการพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามได้ทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา สามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้ความบันเทิงความเพลิดเพลิน ช่วยหล่อหลอมจิตใจของเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติได้

ชัยภร แสงกระจ่าง เป็นนักเขียนนวนิยายที่มีผลงานอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาของนวนิยายเน้นความอบอุ่น ความรักสอดแทรกแนวคิดเพื่อสังคมไว้อย่างกลมกลืนมีกลวิธีนำเสนอที่น่าสนใจและชวนติดตาม ลักษณะเด่นคือ การนำเสนอเรื่องราวของชีวิตจริงในแง่มุมที่พบได้ทั่วไป ได้แก่เรื่องราวเกี่ยวกับวัยรุ่น ความรัก ค่านิยมในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอเรื่องราวมีลักษณะสมจริง สื่อสารผ่านมายังผู้อ่านได้อย่างเข้าถึงแก่นแท้ของชีวิตด้วยภาษาที่เรียบง่ายและชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดจากงานวรรณกรรมของชัยภร แสงกระจ่าง เพื่อศึกษาแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในงานวรรณกรรม

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดจากงานวรรณกรรมเยาวชน ของ ชัยภร แสงกระจ่าง
- 2.2 เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอแนวคิดจากงานวรรณกรรมเยาวชน ของชัยภร แสงกระจ่าง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเอกสาร โดยการดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

- 3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมเยาวชนและกลวิธีการนำเสนอแนวคิด
- 3.2 ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 18 เรื่องของชัยภร แสงกระจ่างดังนี้ 1.คุณปู่แว่นตาโต 2.คุณปู่แว่นตาแตก 3. คุณยายหวานซ่าส์ 4.เที่ยวบินยามเช้า 5.บันทึกจากลูก (ผู้)ชาย 6.บ้านฟ้าใส 7.ป่าจำ ไก่ ตีตตี๋ นะจ๊ะ 8.แมวดำในสวนสี่ชมพู 9.รีบับบี้เขี้ยวกับกล่องกระดาษแดง 10.โลกนี้น่ารัก 11.ส้มโอน้ำหมูหมูแมว 12.สวัสดีข้างถนน 13.แสงดาวกลางเมือง 14.อลวนบนหลังคา 15.อำมาบนคอนโด 16.หน้าต่างสี่ชมพู ประตูลีฟ้า 17.คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟส 18.สุภาพบุรุษ สุดลำบากส์ส์

- 3.3 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดจากงานวรรณกรรมเยาวชน ของ ชัยภร แสงกระจ่าง

- 3.4 สรุปผลการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่นำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดจากงานวรรณกรรมเยาวชน ของ ชัยภร แสงกระจ่าง พบว่าผู้เขียนเสนอไว้ 6 แนวคิด ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพและการวางตัวในสังคม เป็นแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อมาถึงผู้อ่านให้เกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกเพื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม ประกอบด้วยแนวคิดย่อยดังนี้ 1.1 การคำนึงถึงส่วนรวม การมีจิตอาสา ไม่เอารัดเอาเปรียบ 1.2 การวางตัวให้เหมาะสมกับเพศตรงข้าม 1.3 การยอมรับความจริง 1.4 ความอ่อนน้อมถ่อมตน 1.5 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 1.6 ความมีมารยาทไม่ละลาบละลั้วเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น 1.7 การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การเห็นอกเห็นใจกัน 1.8 การรู้จักหน้าที่ของตนเอง และ 1.9 การเชื่อฟังคำสั่งสอนผู้ใหญ่

ตัวอย่างการวางตัวให้เหมาะสมกับเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นภาพที่คนทั่วไปในสังคมมองเห็นความไม่เหมาะสมระหว่างการคบหาเพศตรงข้ามของเยาวชนมีหลายตัวอย่าง ผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดผ่านตัวละครดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...แล้ววัยก็เลยสอนแม่ว่า โตเป็นสาวแล้วไปไหนมาไหนต้องระวังตัว อย่างนี้กว่าตัวเองโตแล้วช่วยตัวเองได้ การคบผู้ชายก็เหมือนกัน อย่าทำให้เขามีความหวังหรือทำให้เขาคิดว่าเราชอบเขา เพราะเราไม่รู้หรอกว่า เขาเป็นตัว

จริงหรือเปล่า เพราะว่าเราอายุยังน้อย เป็นเพื่อนกันคบกันรู้จักรู้จักกันพอดีๆ ก็พอได้ อย่าให้ถึงขนาดไปไหนมาไหนด้วยกันสองต่อสองนะ ปัญหามันจะตามมาอีกมาก เราเป็นลูกผู้หญิงเกิดอะไรขึ้นมีแต่เสียหาย”

(ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2549, หน้า 95)

ผู้เขียนให้ผู้สูงวัยที่มีประสบการณ์มากกว่าเป็นผู้บรมสั่งสอน โดยสื่อสารผ่านตัวละครเพื่อให้เนื้อหาที่ยาสั่งสอนปรากฏแก่ผู้อ่านให้ได้คิดและยึดถือเป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้จริง และไม่เพียงพฤติกรรมเท่านั้นที่ผู้ใหญ่จะสั่งสอนเด็กได้ หากแต่ความคิด การควบคุมอารมณ์ต่างๆ ของตนเองก็มีความสำคัญ ผู้เขียนสื่อสารมาถึงผู้อ่านดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฟังปู่ให้ดีๆ บางเรื่อง บางเวลา เราก็ต้องยอมรับความผิดหวัง โลกไม่ได้มีแต่ความสมหวังด้านเดียว หากมีความไม่สมหวังด้วย อาจารย์สายจันทร์ท่านต้องการจะลาออกเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่สังคม เพื่อให้คนอื่นได้เห็นว่าการลาออกเป็นเรื่องปกติธรรมดา การทำงานทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อมีเหตุที่สมควรแก่การลาออกเกิดขึ้น เราก็ต้องทำ เพื่อรักษากฎระเบียบ วินัย หรือจรรยาอันดีของสังคมนี้ไว้ มนุษย์โดยทั่วไป ถ้าเราไม่หลงตัวเองจนเกินไป ย่อมมีความสามารถไม่แตกต่างกัน ขอแต่ต้องตั้งใจและมีความรับผิดชอบ ถ้าอาจารย์สายจันทร์พิจารณาแล้วว่า ควรลาออกเพราะได้เกิดเหตุต่างๆ มากมายอันเกิดจากการควบคุมดูแลของอาจารย์ ก็ให้อาจารย์ลาออกไป เพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นได้ทำงาน คนมาใหม่อาจจะเก่งไม่เท่าอาจารย์ แต่เป็นการเปิดโอกาสให้คนอื่นได้ทำงาน...”

(ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2555, หน้า 116)

ผู้เขียนนำเสนอแนวทางให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ โดยสอนให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ควบคุมตัวเองให้มีพฤติกรรมที่ดีงามเหมาะสมกับเพศและวัย เตือนสติให้มุ่งพัฒนาตัวเองฝึกฝนและฝึกหัดตนเองเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

2. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในการจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้นั้น ย่อมต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ คุณธรรมและจริยธรรมที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ เป็นพื้นฐานของการปรับจิตใจและฝึกตนเองให้เป็นคนดีทั้งกาย วาจา และใจ ประกอบด้วยแนวคิดย่อย ดังนี้ 2.1 การไม่พูดโกหก 2.2 ความไม่เอาหาตพยาบาล ไม่โกรธแค้น 2.3 การไม่กระทำความผิดและสร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่น

คุณธรรมพื้นฐานที่ต้องปลูกฝังกันตั้งแต่เป็นเด็กคือ การไม่พูดโกหก เพราะเป็นก้าวแรกของการทำความผิด อันจะส่งผลให้เกิดความเสียหายในเรื่องอื่นๆ ได้ ผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร ว่าการโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรทำ

หนูหนึ่งเจ็บ เพราะหนูไม่ชอบการโกหก ยายสั่งสอนหนูหนักหนา หนูจำได้ ยายบอกว่าคนเราถ้าโกหก ได้เสียครั้งหนึ่ง ครั้นต่อไปก็จะทำได้ง่ายขึ้น ในที่สุดก็จะกลายเป็นคนโกหกหลอกลวง ไม่มีใครคบหาสมาคม

(ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2547, หน้า 69)

ข้อต่อมาที่ควรปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชนต่อไปก็คือ การไม่ผูกใจเจ็บ ไม่คิดร้ายกับผู้อื่น เพราะหากจิตใจคิดร้ายกับผู้อื่นแล้วก็จะนำไปสู่การผิดใจกันเช่นกัน

“แม่ห้ามหนูคิดอะไรร้ายๆ แบบนี้อีกนะ เป็นการฝึกให้ตัวเองเป็นคนไร้จริยธรรมเสียตั้งแต่แรกคิด และมันก็จะติดต่อไปในกมลสันดานในที่สุด คนในตระกูลของเราต้องไม่คิดแบบนี้จำไว้”

(ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2549, หน้า 222)

การที่ชมัยกร แสงกระจ่าง นำเสนอแนวคิดไว้ในงานวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการสื่อว่าการเป็นเยาวชนที่ดีควรต้องกระทำสิ่งใดและพฤติกรรมใดที่มีความเหมาะสมกับการที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้

นอกเหนือไปจากนั้น การที่ผู้เขียนสมมติตัวละครผู้ใหญ่ให้ดูแล ว่ากล่าวสั่งสอนตัวละครที่เป็นเด็กและเยาวชน แสดงว่าผู้เขียนยังคงมีความเชื่อในบทบาทความเป็นผู้ใหญ่โดยมีประเด็นที่สำคัญคือการดูแล อบรม ชัดเกล้าเยาวชนให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของประเทศ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้ใกล้ชิด เพราะหน้าที่ในการดูแล

บุตรหลานก็เป็นหนึ่งในหน้าที่ของผู้ใหญ่ในครอบครัวเช่นกัน ในขณะที่เยาวชนเองก็ต้องให้ความสนใจกับคำสั่งสอนพร้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในสังคมได้ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. ด้านปรัชญาการใช้ชีวิต สังคมในปัจจุบันพร้อมรับกับเทคโนโลยีทุกอย่าง หากแต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว จนท้ายที่สุดอาจหลงลืมสิ่งที่ถูกต้องดีงาม จึงจำเป็นต้องมีหลักปรัชญาไว้น้อมนำจิตใจให้ไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งเร้าต่างๆ อันจะทำให้เกิดผลเสียที่จะตามมาผู้เขียนนำเสนอแนวคิดผ่านงานวรรณกรรมโดยแทรกคำสอนเพื่อส่งต่อมาถึงผู้อ่านให้มีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตไม่หลงผิด

ปรัชญาการใช้ชีวิตอาจเป็นเรื่องค่อนข้างกว้างและเข้าใจยาก แต่แท้จริงแล้วผู้เขียนกำลังสอนให้มีสติและควบคุมจิตใจของตนให้ได้ อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคม การสอนให้มีสติเป็นการยั้งคิดไม่ทำอะไรในสิ่งที่ไม่ถูกต้องรวมถึงการตั้งสติควบคุมอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ทั้งโกรธ โมโห เสียใจ เศร้าใจ ผิดหวัง ตัวอย่างที่ผู้เขียนเสนอไว้

“คนเราย่อมไม่มีวันรู้ความจริงเกี่ยวกับตัวเองหรอก ตราบใดที่ความโง่ยังปิดบังดวงตา”

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2547, หน้า 184)

“หนูไม่เคยรู้จักคำว่ากาลเวลาหรือ มันจะผ่านไปเอง อะไรที่เราเป็นกังวลว่ามันจะไม่เป็นอย่างที่คิดกาลเวลา จะจัดสรรเอง อีกไม่นานหนูก็อาจจะมาเล่าให้แม่ฟังใหม่ เพราะมันไม่มีอะไรหรอกที่จะคงที่อยู่ได้ตลอดไป ท่องคาถาของแม่ไว้เลยนะ แล้วมันก็จะผ่านไป”

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2549, หน้า 137)

ผู้เขียนสอนให้ฉลาดรู้เท่าทันตนเองและมีสติควบคุมอารมณ์ของตนเองไว้ได้ ให้ผู้อ่านที่ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนรับรู้ แต่กระนั้นสามารถเตือนใจผู้ใหญ่ได้ด้วยเช่นกัน ผู้เขียนมีประสบการณ์มากกว่าจึงต้องการสอนว่าในสังคมนั้นหากขาดสติหรือควบคุมตนเองไม่ได้ก็จะทำให้เกิดผลเสียตามมา โดยให้ตัวละครผู้ใหญ่สั่งสอนตัวละครเด็กๆ นอกจากนี้ยังแทรกแนวคิดในการดำเนินชีวิตไว้อีกมากมาย ทั้งการมีสติฉลาดรู้เท่าทันตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเห็นอกเห็นใจกัน เป็น การเน้นให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของแนวคิด และหากทุกคนปฏิบัติตามได้จะส่งผลให้ตนเองมีสติในการใช้ชีวิตอยู่

4. ด้านความรักและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว เป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิตและความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม การใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขตั้งต้นมาจากพื้นฐานครอบครัวที่ดี หากครอบครัวแตกแยก หรือขาดความรักใคร่ต่อกันจะกลายเป็นปัญหาสังคม ผู้เขียนจึงเสนอว่าสมาชิกในครอบครัวต้องรักใคร่กลมเกลียวกัน แม้ในบางครั้งก็เกิดความไม่เข้าใจหรือกระทบกระทั่งกัน ที่สุดแล้วต้องรักษาความรักใคร่นั้นให้คงไว้

“ผมเจอครูนพดลตั้งแต่หน้าประตู อยากจะบอกว่าเกิดอะไรขึ้นกับผม แต่ก็ไม่รู้จะขึ้นต้นลงท้ายว่าอย่างไร กลัวเหมือนกันว่าครูนพดลจะมองผมไปในทางไม่ดี แม้ว่าพ่อจะร้ายกับผมสักเท่าไรแต่พ่อก็ยังเป็นพ่อของผมนะครับ ผมก็ไม่อยากให้ใครเห็นว่าพ่อผมไม่ดีอยู่ดีแหละ”

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, หน้า 58)

จากตัวอย่างเป็นตอนที่นางชาย ถูกพ่อทำโทษเนื่องจากแอบอ่านหนังสือที่ยืมจากครูนพดลไว้ ด้วยความเมาทำให้พ่อโกรธและทำลายหนังสือ นางชายกลัวว่าครูนพดลจะโกรธแต่นางชายก็ไม่อยากให้พ่อถูกใครตำหนิ สื่อให้เห็นว่าความรักของลูกที่มีต่อพ่อมีความสำคัญ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าในการพัฒนาประเทศ ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างพื้นฐานชีวิตที่ดี

5. ด้านการศึกษา การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคมทำให้มนุษย์เป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม กล่าวคือ การศึกษาช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ มีปัญญาและความมั่งคั่งทางจิตใจ สร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ มีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรค ดังที่เสนอไว้ในเรื่องสุภาพบุรุษสุดล้ำปากสัสส์

“มึงต้องขยันเรียนนะไอ้แก คนเราจะเป็นผู้เป็นคนได้ก็ต้องมีการศึกษา สังคมนี้มันต้องการปริญญา มึงเข้าใจมั๊ย ถ้ามึงมีปัญหาที่ทำงานส่งเสียตัวเองจนเรียนจบปริญญาได้มึงก็จะเป็นผู้เป็นคน ได้รับความนับถือ

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, หน้า 63-64)

ในการเป็นผู้ใหญ่ที่มั่นคงต้องมีการศึกษาเป็นพื้นฐานให้นำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพเพื่อได้รับการยอมรับจากสังคม ไม่เพียงแต่วิชาความรู้เท่านั้นที่ต้องศึกษา วิชาอื่นก็มีความสำคัญเช่นกัน ทั้งด้านศิลปะ ความเป็นมนุษย์หรือวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งรอบตัว ล้วนกลมกลืนให้จิตใจอ่อนโยนและมีความเป็นคนมากขึ้น ความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่สามารถค้นคว้าได้ด้วยตัวเองด้วยการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5

6. ด้านการทำงานและการประกอบอาชีพ แม้ผู้เขียนจะไม่ได้เน้นย้ำมากเท่ากับแนวคิดด้านอื่นแต่ยังให้ความสำคัญในการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้คิดและปฏิบัติตาม ว่าในการทำงานนั้นแม้จะได้เงินตอบแทนไม่มากแต่ไม่ควรดูถูกเงิน ดังตัวอย่างจากเรื่องสุภาพบุรุษสุดลาบาสส์ส์ที่ชายรับจ้างครุนพลไปจัดหนังสือที่ห้องพักของครู

.....แต่ที่เหนืออื่นใดและทำให้ผมตื่นใจสุดๆ คือ ครุนพลตกลงจะให้ค่าจ้างผมด้วย วันละ 100 บาท ถ้าผมทำทุกวันที่มาโรงเรียน ผมก็จะได้อาติดยล 500 บาท เดือนละ 2,000 บาท ไม่ใช่ใช้อยู่ๆนะครับ

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, หน้า 46)

แนวคิดที่เสนอมานี้จำเป็นต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนทั้งสิ้น หากเยาวชนมีหลักพื้นฐานในการคิดด้วยเหตุผล ก็จะคำนึงถึงความถูกต้องอยู่เสมอ สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนวนิยายเหล่านี้ เป็นเสมือนประสบการณ์จำลองที่ทำให้เยาวชนมีบทเรียน กระตุ้นให้เยาวชนยังคิด โดยผู้อ่านไม่ต้องใช้ตัวเองทดสอบกับประสบการณ์ดังกล่าว หากทว่าได้เรียนรู้จากชีวิตของตัวละคร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้จึงแสดงให้เห็นผ่านเนื้อหาในเรื่อง

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดจากงานวรรณกรรมเยาวชน ของขมัยกร แสงกระจ่าง

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดของผู้เขียน คือ วิธีการที่ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อนำเสนอความคิดเห็นในงานเขียนของตนทั้งนำเสนออย่างตรงไปตรงมาหรือผ่านกระแสนึกของตัวละคร จากการศึกษางานวรรณกรรมเยาวชนของ ขมัยกร แสงกระจ่าง ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดดังต่อไปนี้

1. กลวิธีนำเสนอแนวคิดจากตัวละครจากรุ่นสู่รุ่น จากเอกสารทางวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคมและสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นเกณฑ์ให้ผู้วิจัยวิเคราะห์งานเขียนของ ขมัยกร พบว่าผู้แต่งแบ่งตัวละครตามช่วงอายุและเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครแต่ละรุ่นให้เห็นแนวคิดอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาโดยแบ่งเป็น 4 รุ่น ดังนี้ 1.1 รุ่นปู่ตายาย 1.2 รุ่นพ่อแม่ 1.3 รุ่นวัยทำงาน 1.4 รุ่นลูก

บทสนทนาของตัวละครในวรรณกรรม มีส่วนสำคัญทำให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารให้เห็นแนวคิดในด้านต่างๆได้มากขึ้น ทำให้ผู้อ่านรู้ทันที่ว่าตัวละครไหนคือคนยุคใด ดังนี้

คนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ หรือรุ่นปู่ตายาย มักถูกมองว่าเป็นพวกหัวเก่ามีนิสัยยึดมั่นไม่เปลี่ยนแปลงไม่ยอมแพ้กับอะไรต่างๆ สั่งสอนลูกหลานจากประสบการณ์ที่ผ่านมา จะตำหนิหรือว่ากล่าวที่เห็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ดังตัวอย่างในเรื่องคุณยายหวานซ่าส์ส์ ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครหลานต้องย้ายโรงเรียนใหม่และต้องมาอยู่กับคุณยาย ในสายตาของคุณยายเพื่อนต่างเพศเป็นสิ่งที่ต้องระวังและหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของเยาวชนคือการเรียน คุณยายจึงกลัวว่าเพื่อนชายจะทำให้การเรียนเกิดอุปสรรคและเมื่อยังไม่มียายได้เป็นของตนเองก็ต้องช่วยพ่อแม่ประหยัดในทุกๆด้าน

“จะโทรศัพท์มาทำไม เพิ่งเจอกันที่โรงเรียนอยู่หยุกๆ เปลืองเงินเปลืองทอง เรายังทำเงินไม่ได้อย่ารบกวนเงินพ่อแม่”

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2549, หน้า 83)

การบอกกล่าวหรือสั่งสอนของคนรุ่นนี้ตรงไปตรงมา หรือบ่นว่าและตำหนิการกระทำที่ไม่ดีออกมาไม่อ้อมค้อมและเน้นย้ำให้เด็กและเยาวชนกระทำแต่ในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องและเหมาะสมเท่านั้น

Generation X หรือคนรุ่นพ่อแม่ คนในยุคนี้เทียบเท่ากับพ่อแม่ของเด็กและเยาวชนในเรื่อง ซึ่งมีความรักความห่วงใยและถนอมความรู้สึกของลูกๆ หากจะบอกหรือสอนเรื่องใดก็มักจะบอกด้วยความอ่อนโยน มีเหตุผลและค่อย

เป็นค่อยไปไม่บ่นหรือดุด่าว่ากล่าวให้เด็กต้องเสียใจ เจ็บซ้ำใจ คนรุ่นพ่อแม่ให้ความสำคัญกับความคิดทั้งที่มีต่อผู้อื่นหรือใดๆก็ตาม ปลุกฝังให้เป็นคนจิตใจดี มีน้ำใจ มีคุณธรรม

“เดี๋ยว...เราเป็นผู้ชายลูกผู้ชายต้องอดทนต้องอดกลั้นต้องให้เกียรติผู้หญิง ขึ้นรถเมล์เห็นผู้หญิงต้องลุกให้นั่งนะลูกนะ...”
(ขมิ้นกร แสงกระจ่าง, 2537, หน้า 20)

ในการเลี้ยงลูกของคนรุ่นพ่อแม่หรือที่เรียกว่า GEN X จะมีวิธีการสอนลูกแบบใจเย็นมีเหตุผล ไม่ดุด่า ทำให้ลูกๆ ยอมรับได้และสบายใจทั้งสองฝ่าย เพราะจะไม่เกิดการต่อต้านหรือไม่พอใจใดๆ เพราะไม่ใช่อารมณ์ที่รุนแรงใส่ต่อ

Generation Y หรือคนวัยทำงาน คนรุ่นนี้เป็นคนวัยหนุ่มสาวที่แม้จะยังไม่มีประสบการณ์มากแต่เกิดการเรียนรู้มาพอสมควร คนวัยนี้ให้ความสำคัญกับการหาทางสังคม คำนึงถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรมาก่อนเรื่องอื่นใด ในการสั่งสอนหรือเสนอสิ่งใดกับใครก็ตามจึงเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมาชัดเจนแต่ไม่บังคับเพียงแต่ต้องการพูดในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมเท่านั้น

“นี่โชค แกนี่เป็นอย่างที่ใครต่อใครเขาว่าจริงๆนะ เด็กรุ่นใหม่ไม่มีเอาใคร เอาแต่ตัวเอง ทำอะไรๆก็มีแต่ฟรีเซนต์ตัวเอง อดตัวเอง มีแต่ตัวเองเป็นศูนย์กลาง ไม่เคยเห็นคนอื่น ๆ ที่อยู่สังคมเดียวกันเลย เล่นแต่เกมกับเฟซบุ๊ก ลองคิดดูนะ ถ้าพวกแกกับเพื่อนๆ ของแกเป็นแบบนี้กันหมด แล้วอนาคตของประเทศไทยจะอยู่ตรงไหน หา...”
(ขมิ้นกร แสงกระจ่าง, 2557, หน้า 74)

จากบทสนทนาจะเห็นได้ว่าการสั่งสอนเป็นเหมือนการพูดคุย บอกต่อความรู้สึกจากใจ หรือตำหนิออกมาตรงๆ เมื่อสิ่งที่พบเห็นหรือเมื่อคนใกล้ชิดกระทำการที่ไม่เหมาะสม

Generation Z หรือรุ่นลูก คนรุ่นนี้มักเป็นคนที่ทำเพื่อตัวเอง ยึดถือตัวเองเป็นที่ตั้ง เอาความคิดของตนเองเป็นหลัก ตอบสนองความรวดเร็วของโลกได้อย่างทันที หาคำความรู้ผ่านเทคโนโลยีได้ทุกที่ทุกเวลา การแสดงความคิดเห็นมักออกมาจากใจคิดอย่างไรก็พูดอย่างนั้น ดังตัวอย่างจากเรื่องอาฆาตบงกชโคตรที่ตัวละครสนทนากัน

“ผมรับคอมพิวเตอร์ของอาฆามาเฉยๆ ไม่ได้หรรหรรครับ ผมขอเสนอข้อแลกเปลี่ยนเป็นว่า นอกจากจะพาอาฆามาไปชุบเปอร์มาร์เก็ตทุกวันเสาร์แล้ว ทุกวันอาทิตย์ผมยังจะขอเป็นอาสาสมัครช่วยอาฆามาทำความสะอาดห้อง ทำงานบ้านขัดห้องน้ำด้วย”
(ขมิ้นกร แสงกระจ่าง, 2557, หน้า 223)

ผู้เขียนเน้นให้ตัวละครแต่ละรุ่นได้สื่อสารต่อกันในรูปแบบต่างๆ ทั้งบ่นว่า ดุด่า ตำหนิติเตียน หรือแม้กระทั่งพูดคุยกินเปิดออกอย่างตรงไปตรงมาโดยใช้เหตุผลให้อ่านแล้วมีความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนเสนอ เพราะบางเรื่องตัวละครต้องต่อสู้โดยลำพัง การนำเสนอเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามร่วมให้กำลังใจและตื่นต่อนายกติดตามจนจบเรื่อง

ในการใช้บทสนทนาของตัวละครทำให้ผู้อ่านรับสารที่ผู้เขียนส่งมาเหมือนผู้เขียนได้พูดคุยกินหรือบอกกล่าวสั่งสอนผู้อ่านโดยตรง ทำให้เข้าใจง่ายสามารถคิดและปฏิบัติตามโดยไม่รู้สึกอึดอัดหรือถูกบังคับ

2. กลวิธีนำเสนอแนวคิดโดยแสดงกระแสสำนึกโดยมีอารมณ์ต่างๆ ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมีอารมณ์ความรู้สึก ดังนี้ 2.1 ตีใจ 2.2 ภูมิใจในตัวเอง 2.3 สับสน วิดกกังวล 2.4 รู้สึกกลายในการกระทำความผิด เหล่านี้ทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วม ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนตัวเองคือตัวละครในเรื่องคล้อยตามคำสอนและรับเอาแนวคิดนั้นไปปฏิบัติตาม

“น้ำพรวและน้ำธรรพ์ทำให้ฟ้าสะอึก ฟ้าทำกับเขาทั้งสองไว้มากทีเดียว (ในความรู้สึกของฟ้า) แต่เขากลับรู้สึกดีกับฟ้าถึงขนาดนี้ การได้อยู่คนเดียวบนถนนสายนั้นกับความกลัวของตัวเองทำให้ฟ้ามองเห็นความไม่สำคัญในหลายๆเรื่อง เรื่องที่เขาควรทำและควรเรียนรู้ยังมีอีกมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตก้าวพลาดแม้แต่เพียงนิดเดียวผลที่ตามมานั้นฟ้ารู้ดีว่ามหาศาลนัก”

(ขมิ้นกร แสงกระจ่าง, 2539, หน้า 149)

ผมเองก็ไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นฮีโร่หรือใครหรอกครับแต่ผมก็เป็นลูกผู้ชายพอที่จะรับว่า “ผมเองครับ”

(ชัยกร แสงกระจ่าง, 2537, หน้า 16)

ตัวอย่างทั้งสองเป็นตอนที่ตัวละครละอายใจที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและอีกตัวอย่างเป็นตอนที่ยึดถือรับว่าตนเองเป็นคนทำความผิดและมีความภูมิใจที่กล้าทำกล้ารับ ผู้เขียนสื่อว่าสิ่งใดควรและไม่ควรทำ การกำหนดให้ตัวละครคิดได้เองและทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นการเน้นให้เด็กและเยาวชนรู้จักคิดไตร่ตรองในการกระทำของตัวเอง

การแสดงกระแสน้ำของตัวละครในความรู้สึกต่างๆ เป็นการสอนทางอ้อมให้รู้ว่าการทำอะไรที่เหมาะสม หากทำผิดแล้วจะแก้ไขหรือต้องรับผลอย่างไร เป็นวิธีที่สามารถปลูกฝังแนวคิดที่ดีได้อย่างกลมกลืนเป็นธรรมชาติ

4. การอภิปรายและสรุปผล

ด้านแนวคิดพบว่าแนวคิดสำคัญทั้งหมด 6 ด้าน คือ แนวคิดเรื่องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพและการวางตัวในสังคม แนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดเรื่องปรัชญาการใช้ชีวิต แนวคิดเรื่องความรักและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว แนวคิดเรื่องการศึกษา และแนวคิดเรื่องการทำงานและการประกอบอาชีพ เนื้อหาเหล่านี้ส่งผ่านถึงผู้อ่านที่ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนเพื่อหวังจะให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีและมีความประพฤติที่เหมาะสม พบว่า แนวคิดที่ปรากฏให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม คุณธรรมจริยธรรม ผลงานแต่ละเรื่องมีความอบอุ่น ใช้ภาษาเรียบง่ายแต่แฝงข้อคิดที่มีประโยชน์ เน้นบทสนทนาของตัวละครให้ได้แสดงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดอย่างเป็นธรรมชาติสะท้อนแนวคิดอย่างแนบเนียน ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยใช้บทสนทนาของตัวละครในแต่ละรุ่นและการให้ตัวละครแสดงกระแสน้ำซึ่งเป็นกลวิธีแบบเดียวกันสำหรับทุกแนวคิด ซึ่งแนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นแนวคิดที่ผู้เขียนเน้นย้ำให้ความสำคัญเพราะผู้เขียนมีความหวังว่าเด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติ ต้องมีสมบูรณ์พร้อมทั้งความคิดและพฤติกรรม

งานวรรณกรรมเยาวชนของชัยกรที่นำมาศึกษานี้ครอบคลุมระยะเวลายาวนานมีแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอทั้งในเรื่องพื้นฐานที่เยาวชนควรตระหนักและยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและในเรื่องที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย ในยุคปัจจุบันจะมีการเสนอถึงเรื่องของเทคโนโลยี พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียของเด็กและเยาวชนเพียงแต่ยังไม่เน้นย้ำเท่าใดเพราะแนวคิดส่วนใหญ่ยังคงเป็นการปลูกฝัง ขัดเกลา ให้เด็กและเยาวชนมีความคิด ทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมืองรวมไปถึงเรื่องมารยาททางสังคม

5. เอกสารอ้างอิง

ชัยกร แสงกระจ่าง. 2555. *คุณปู่แว่นตาแตก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คมบาง.

_____. 2549. *คุณยายหวานซ่าส์ส์*. กรุงเทพฯ : คมบาง.

_____. 2537. *บันทึกจากลูก (ผู้) ชาย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : คมบาง.

_____. 2547. *แมวดำในสวนสี่ชมพู*. กรุงเทพฯ : ชมนาด.

_____. 2547. *ริบบิ้นเขียวกับกล่องกระดาษแดง*. กรุงเทพฯ : คมบาง.

_____. 2558. *สุภาพบุรุษสุดล้ำปากส์ส์*. กรุงเทพฯ : คมบาง.

_____. 2557. *อาม่าบนคอนโด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คมบาง.

- พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช. 2547. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรอง ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต.วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รศรินทร์ เกรย์,อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์,อัษราภักค์ หลักทอง และเจตพล แสงกล้า. 2559. คุณภาพชีวิตต่างวัยของผู้มีงานทำ. เอกสารทางวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารยา ทองเพชร. 2550. การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในงานวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ของ นงไฉน ปริญญาวัช.สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก

THE INFLUENCE OF THAI TELEVISION MEDIA ON THAI LANGUAGE SKILLS OF LAO NATIONAL UNIVERSITY, DONGDOK CAMPUS STUDENTS

ศรายุทธ พรหมแสงสิงห์

SARAYUT PROMSAENG SING

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Southeast Asian studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok

playingfootballs@gmail.com

mailto:playingfootballs@gmail.com

บทคัดย่อ

สื่อโทรทัศน์ไทยมีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาววิทยาเขตดงโดก ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก และอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อกลุ่มนักศึกษาดังกล่าว โดยอาศัยทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อ และทฤษฎีการใช้ภาษาใน 4 มิติ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ผ่านการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า (1) นักศึกษานิยมรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยเนื่องจากสื่อโทรทัศน์ไทยมีช่องหลากหลาย มีเนื้อหารายการครอบคลุม โดยนิยมนับชมเพื่อผ่อนคลายความเครียด ความบันเทิง เพิ่มพูนความรู้ ในช่วงตอนดึก (20:01-00:00 น.) เฉลี่ยประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อวัน และรับชมสื่อโทรทัศน์ในทุก ๆ วัน (2) สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการฟังและการพูดมากที่สุด ส่วนการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง และการเขียนมีอิทธิพลน้อยที่สุด ดังนั้นสื่อโทรทัศน์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมทางภาษา

คำสำคัญ: อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทย ทักษะการใช้ภาษาไทย นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก

ABSTRACT

The Thai television media has a great influence on the use of Thai language, especially Lao National University, Dongdok campus students. Therefore, this article aims to study the behavior of watching Thai television media of the Lao National University, Dongdok campus students and The influence of Thai television media on students. By using media selection theory and the theory of language usage in 4 dimensions, including listening, speaking, reading and writing. Data collection using questionnaires and In-depth interviews. The study indicated that (1) The students often watch Thai television media because the television media has many channels and comprehensive content. The purpose of watching is to relieve stress, entertain and increase knowledge. Most students watch at night about 8:01p.m.-12:00 a.m. average 1-2 hours per day and watching every day. (2) Thai television media has a great influence on listening and speaking while reading is moderate level and writing is the lowest level so television media is an important tool in disseminating language culture.

Keywords: The influence of Thai television media, Thai language skills, Lao National University, Dongdok campus students

1. ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่กึ่งกลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป ทำให้สัญญาณโทรทัศน์ไทยสามารถเผยแพร่ออกไปยังพรมแดนของประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะประเทศลาว ทำให้ประชาชนลาวสามารถรับสื่อโทรทัศน์ไทยได้อย่างง่ายดาย วิธีการนี้เรียกว่า “spillover signal” โดยสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ล้นข้ามพรมแดนเข้าไปยังประเทศใกล้เคียง จนนำไปสู่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural broadcasting) (วิภา อุตมฉันทน์, 2544) การแพร่สัญญาณของสื่อโทรทัศน์ทำให้เกิดการไหลเวียนข้อมูลข่าวสาร นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวสามารถรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยได้อย่างชัดเจน ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เท่าทันและเป็นประโยชน์ สารความบันเทิงที่ผ่อนคลายความเครียดและความเหน็ดเหนื่อยจากการเรียน โดยปัจจัยที่ทำให้สื่อโทรทัศน์ไทยประสบความสำเร็จและมีอิทธิพลต่อนักศึกษา ได้แก่ ความหลากหลายของเนื้อหารายการ จำนวนชั่วโมงออกอากาศ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ภายหลังจากการรับชมสื่อโทรทัศน์ นักศึกษาได้เรียนรู้ภาษาไทย ทั้งคำศัพท์ทั่วไป คำศัพท์หมวดข่าว คำศัพท์วัยรุ่น (Slang) คำราชาศัพท์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันกับคนในครอบครัว ชุมชน สังคม และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าไปท่องเที่ยวในประเทศลาว อิทธิพลสื่อโทรทัศน์ไทยทำให้เกิดการผสมผสานทางภาษา กล่าวคือ ภาษาไทยได้เข้าไปผสมผสานกับภาษาลาวทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว นิยมใช้ภาษาไทยมากขึ้น Manager (2550) อธิบายว่า ในปัจจุบันโครงสร้างประโยคภาษาลาวรวมทั้งคำศัพท์ลาวมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น “น้ำแข็ง” แทนคำว่า “น้ำก้อน”, “เจอกัน” แทนคำว่า “พอกัน”, “หล่อ” แทนคำว่า “เจ้าชู้”, “เลิกแล้ว” แทนคำว่า “เซาแล้ว”, “แม่บ้าน” แทนคำว่า “แม่เรือน”, “ปิดประตู” แทนคำว่า “อัดประตู” และ “แป็บหนึ่ง” แทนคำว่า “บิตหนึ่ง” นอกจากนี้ประโยคและวลีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น “ซื้อเสื้อผ้ามามาก” แทนคำว่า “ซื้อเครื่องมาตอน”, “หน้าต่าง” แทนคำว่า “ปองเยี่ยม” หรือใช้คำว่า “ถุงเท้า” แทนคำว่า “ถุงตีน”

สื่อโทรทัศน์ถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ภาษาที่สำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันสามารถถ่ายทอดเนื้อหาจากผู้ถ่ายทอดไปยังมวลชนได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม ผู้รับสารแต่ละคนมีความแตกต่างกันทางจิตวิทยา เช่น ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ ทำให้ความสนใจในการเลือกเปิดรับข่าวสารหรือตีความหมายข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน ดังนั้นการเรียนรู้ภาษา และการจดจำคำศัพท์จะขึ้นอยู่กับรายการที่ผู้ชมเลือกเปิดรับ ดังนั้นนักศึกษานิยมรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยทำให้ได้ซึมซับและคุ้นเคยกับภาษาไทยจนทำให้เกิดการจดจำคำศัพท์และนำไปใช้ในที่สุด (Klapper, 1960)

อิทธิพลสื่อโทรทัศน์ไทยที่ข้ามเส้นพรมแดนไปยังประเทศลาวส่งผลให้นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวได้รับอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ไทยจนนำไปสู่ความเหนียวแน่นระหว่างสายสัมพันธ์ไทย-ลาวในหลากหลายมิติ ทั้งด้านทัศนคติ มุมมองที่ดีต่อไทย เกิดการนิยมบริโภคสินค้าไทย การพบปะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทย-ลาว ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงนำมาซึ่งคำถามการวิจัยว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตงโดก มีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ไทยอย่างไร และสื่อโทรทัศน์ไทยมีอิทธิพลต่อทักษะการใช้ภาษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตงโดก อย่างไร ทั้งนี้ผลการศึกษางานวิจัยนี้จะสะท้อนให้แนวความคิดอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตงโดก

2. วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 2 ประการ คือ (1) พฤติกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตงโดก และ (2) อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตงโดก

3. สมมติฐาน

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อสมมติฐานว่า ช่องทางการรับชมสื่อโทรทัศน์ ประเภทรายการสื่อโทรทัศน์ วัตถุประสงค์การรับชมสื่อโทรทัศน์ ช่วงเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์ ประสบการณ์การรับชมสื่อโทรทัศน์ ระยะเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์ ความถี่ในการรับชมสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับทักษะการใช้ภาษาไทยใน 4 มิติ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Method) โดยมีรายละเอียดของประชากร ขนาดกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนในการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ประชากร ขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดด้วยวิธีการใช้สูตรของ Taro Yamane (ทรงชัย ทองปาน, 2557) กำหนดขนาดตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 385 คน และสำรองไว้ 4% หรือเท่ากับจำนวน 15 คน รวมขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน โดยในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบเพื่อคัดเลือกคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างก่อน (Screening Question) โดยมีคำถาม 3 ข้อที่ใช้ในการตรวจสอบเพื่อคัดเลือกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก หรือไม่ (2) เป็นผู้ที่เคยรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยหรือไม่ และ (3) มีทักษะด้านการใช้ภาษาไทยหรือไม่ และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่คำนึงถึงความเป็น (Non Probability Sampling) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในส่วนของการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างจากกรณีที่มีความน่าสนใจ 4 ตัวอย่าง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ (1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก (2) พฤติกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก (3) ทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก โดยแบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน และผ่านการทดสอบความง่ายของคำถาม รวมถึงผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือของมาตรวัดด้วยการทดสอบแบบสอบถาม (pretest) จำนวน 30 ชุด และวิเคราะห์ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แบบอัลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach' Alpha) ได้ระดับความเชื่อมั่นของมาตรวัดเท่ากับ 0.948 ในส่วนของแบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์นั้น ประกอบด้วย คำถาม 2 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ประเด็นเรื่องการเปิดรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก และ (2) ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ประเด็นเรื่องสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีอิทธิพลต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก

4.3 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย (1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ หนังสือ บทความ ตำรา วิทยานิพนธ์ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทย การแพร่ภาพออกอากาศของสื่อโทรทัศน์ไทย ความนิยมของสื่อโทรทัศน์ไทยต่อประชาชนลาว การรับวัฒนธรรมทางด้านภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อการรับวัฒนธรรมทางภาษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก (2) การเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก โดยให้นักศึกษาประเมินตนเองจากการรับอิทธิพลสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยรวมถึงทักษะความสามารถทางภาษาไทยทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนผ่านหัวข้อคำถาม 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก (2) พฤติกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก (3) ทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก อีกทั้งสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) กับกลุ่มนักศึกษาที่รับสื่อโทรทัศน์ไทยและสามารถสื่อสารภาษาไทยได้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ภาษาไทย ด้านทัศนคติ มุมมอง ความคิดที่เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทย รวมไปถึงทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 การวิเคราะห์ตัวแปรคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรศาสตร์ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรศาสตร์และปัจจัยพฤติกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ และ Crosstab (3) การวิเคราะห์

ข้อมูลทักษะการใช้ภาษาไทย ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ โดยจะนำมาให้คะแนนแล้ววิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยพร้อมทั้งแปลผลข้อมูลตามข้อมูลประเภทอันตรภาค 5 ระดับ และ (4) การวิเคราะห์ทักษะการใช้ภาษาไทย ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติ Chi-square ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

4.4.2 ระดับทักษะการใช้ภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจำแนกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จากช่วงคะแนน ได้แก่ ระดับคะแนน 4.21-5.00 เท่ากับ มากที่สุด, ระดับคะแนน 3.41-4.20 เท่ากับ มาก, ระดับคะแนน 2.61-3.40 เท่ากับ ปานกลาง, ระดับคะแนน 1.81-2.60 เท่ากับ น้อย และระดับคะแนน 1.00-1.80 เท่ากับ น้อยที่สุด

5. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยพฤติกรรมกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์และอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตดงโดก ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 20–21 ปี (57%) ส่วนใหญ่จะศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์สังคม (20.3%) ในระดับปริญญาตรี (98%) และมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 บาท (27.6%) นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยเพื่อความบันเทิง (31.6%) เป็นหลัก รองลงมาเพื่อผ่อนคลายความเครียด (25.8%) และเพิ่มพูนความรู้เป็นหลัก (25.5%) โดยนักศึกษาที่รับชมสื่อโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การรับชมสื่อโทรทัศน์ประมาณ 19 ปี (70.9%) และรับชมโทรทัศน์ในช่วง 20:01–00:00 น. เป็นหลัก (48.3%) เฉลี่ยประมาณ 1–2 ชั่วโมงต่อวัน (34.4%) และนักศึกษาเกือบทั้งหมดรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยในทุก ๆ วัน (48.8%)

ผลการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปกับพฤติกรรมกรรมการรับชมสื่อโทรทัศน์แบ่งออกเป็น 8 ประการ ประกอบไปด้วย (1) ด้านช่องทางการรับชมสื่อโทรทัศน์ นักศึกษารับชมสื่อโทรทัศน์ผ่านช่องทางโทรทัศน์เป็นหลัก เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ไทยมีช่องรายการหลากหลาย รูปแบบรายการที่น่าสนใจ นำเสนอเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมาจึงทำให้นักศึกษานิยมรับชมสื่อโทรทัศน์ (2) ช่องทางที่นิยมในการรับชมสื่อโทรทัศน์ นักศึกษานิยมรับชมสื่อโทรทัศน์ผ่านช่องทางโทรทัศน์ เช่นเดียวกับช่องทางการรับชมสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากสัญญาณโทรทัศน์จากประเทศไทยสามารถไหลข้ามผ่านเข้าไปยังประเทศลาวได้ อย่างไรก็ตามในยุคปัจจุบันโทรศัพท์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้นทำให้นักศึกษาเริ่มนิยมรับชมสื่อโทรทัศน์จากช่องทางออนไลน์มากตามไปด้วย (3) ด้านประเภทรายการสื่อโทรทัศน์ นักศึกษานิยมรับชมประเภทรายการละคร (ซีรีส์) และข่าวสารเพราะรายการดังกล่าวมีความสนุกสนาน เนื้อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารวมไปถึงการเข้าใจและก้าวทันสถานการณ์ของโลกซึ่งเนื้อหาข้างต้นเป็นประเภทรายการที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษา (4) ด้านวัตถุประสงค์การรับชม ภายหลังจากการเรียน การทำงาน จนทำให้นักศึกษาเหน็ดเหนื่อย และเครียด จึงทำให้นักศึกษาเลือกรับชมสื่อที่สร้างความบันเทิง สนุกสนาน เพื่อให้ตนเองได้ผ่อนคลายความเครียด (5) ด้านประสบการณ์การรับชมสื่อ นักศึกษาที่รับชมสื่อโทรทัศน์ไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การรับชมสื่อโทรทัศน์ประมาณ 19 ปี โดยนักศึกษาจะรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยตามพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่รับชมจึงส่งอิทธิพลต่อลูก ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่รับฟังวิทยุและรับชมโทรทัศน์ไทยจนเกิดความคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก ทำให้มีความรู้สึกผูกพันกับภาษาไทย และจากอดีตจนถึงปัจจุบันถือได้ว่าสื่อโทรทัศน์ไทยเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว (6) ด้านช่วงเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากนักศึกษาต้องใช้เวลากลางวันเรียนหนังสือ ทำการบ้าน หรือกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้ช่วงเวลาที่นักศึกษารับชมโทรทัศน์จะอยู่ในช่วง 20:01–00:00 น. เป็นหลัก นอกจากนี้ช่วงเวลาดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบรายการ ซึ่งได้แก่ ละคร ซีรีส์ เป็นหลัก ซึ่งรายการเหล่านี้ต่างเป็นที่นิยมในกลุ่มนักศึกษาจนเกิดเป็นทั้งกระแส และเป็นทีกล่าวขานในวงกว้าง (7) ด้านระยะเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์ นักศึกษารับชมสื่อโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง และยาวนานส่งผลให้นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาจากรายการอย่างเข้มข้น จนนำไปสู่การเพิ่มพูนองค์ความรู้จากสื่อโทรทัศน์ไทย รวมไปถึงทักษะการใช้ภาษาไทยในด้านต่าง ๆ ซึ่งนักศึกษารับชมสื่อโทรทัศน์ประมาณ 1–2 ชั่วโมงต่อวัน (8) ด้านความถี่การรับชมสื่อโทรทัศน์ นักศึกษารับชมสื่อโทรทัศน์ไทยในทุก ๆ วัน เนื่องด้วยความคุ้นเคย และความชื่นชอบสื่อโทรทัศน์ไทยตั้งแต่เด็ก โดยจะรับชมในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาว่างจากการทำงานหรือกิจธุระ ซึ่งการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยในทุกวัน ทำให้สื่อโทรทัศน์ไทยมีอิทธิพลต่อค่านิยมความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของนักศึกษา

5.2 อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทย นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวมีทักษะทางภาษาไทยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.15 ส่วนทักษะรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟังมีทักษะทางภาษาอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 3.73 รองลงมาด้านการพูดมีทักษะทางภาษาอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.27 ด้านการอ่านมีทักษะทางภาษาอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.17 และด้านการเขียนมีทักษะทางภาษาอยู่ในระดับน้อยที่ค่าเฉลี่ย 2.33 (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงทักษะการใช้ภาษาไทยในภาพรวม

ทักษะการใช้ภาษาไทย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับทักษะทางภาษา
การฟัง	3.73	.939	มาก
การพูด	3.27	1.015	ปานกลาง
การอ่าน	3.17	.958	ปานกลาง
การเขียน	2.33	.994	น้อย
รวม	3.15	.976	ปานกลาง

(1) ด้านช่องทางการรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาไทยทั้งการฟัง การอ่าน (sig=.006, Chi-square=14.502) (sig=.007, Chi-square=14.006) การพูด (sig=.014, Chi-square=12.557) การเขียน (sig=.019, Chi-square=11.750) และการใช้ภาษาไทยในภาพรวม (sig=.022, Chi-square=11.481) เนื่องจากการรับชมสื่อโทรทัศน์ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ภาษาไทยจากการฟังพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ และผู้เข้าร่วมรายการสนทนากันทำให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคยกับสำเนียงภาษาจนเกิดความเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ในส่วนการเขียนนั้นเกิดจากการจดจำและคุ้นเคยกับคำศัพท์ภาษาไทยที่แสดงให้เห็นผ่านหน้าจอโทรทัศน์ ภายหลังจากการรับชมเป็นระยะเวลาอันยาวนานจึงสามารถเขียนและสะกดคำในภาษาไทยได้ (2) ช่องทางที่นิยมในการรับชมสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาไทย (3) ด้านประเภทรายการสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการเขียนภาษาไทย (sig=.038, Chi-square=21.995) เนื่องจากประเภทรายการแตกต่างกันทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้คำศัพท์ได้แตกต่างกัน หากนักศึกษารับชมรายการที่แตกต่างหลากหลายจะทำให้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ มากขึ้นตามไปด้วย (4) ด้านวัตถุประสงค์การรับชมมีความสัมพันธ์กับการเขียนภาษาไทย (sig=.002, Chi-square=31.733) และการพูด (sig=.022, Chi-square=23.767) เนื่องจากนักศึกษารับชมรายการที่ตนเองสนใจจนเกิดการลอกเลียนแบบการออกเสียงในภาษาไทย รวมไปถึงการอ่านภาษาไทยจากสื่อโทรทัศน์ (5) ด้านประสบการณ์การรับชมสื่อมีความสัมพันธ์กับการอ่าน (sig=.017, Chi-square=30.153) และการเขียน (sig=.041, Chi-square=27.025) เนื่องจากการรับชมสื่อโทรทัศน์เป็นระยะเวลาอันยาวนานจะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับภาษา และเรียนรู้ภาษาได้เป็นอย่างดี (6) ด้านช่วงเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการเขียน (sig=.000, Chi-square=57.741) การใช้ภาษาไทยในภาพรวม (sig=.000, Chi-square=60.144) การอ่าน (sig=.000, Chi-square=73.721) และการฟัง (sig=.001, Chi-square=44.439) เนื่องจากการรับชมสื่อโทรทัศน์ในเวลาที่แตกต่างกัน เนื้อหารายการแตกต่างกัน จะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ภาษาไทยที่หลากหลาย (7) ด้านระยะเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการฟัง (sig=.000, Chi-square=46.523) การพูด (sig=.000, Chi-square=62.716) การใช้ภาษาไทยในภาพรวม (sig=.000, Chi-square=74.763) การอ่าน (sig=.000, Chi-square=85.302) และการเขียน (sig=.014, Chi-square=30.801) เนื่องจากการใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อโทรทัศน์เป็นระยะเวลาอันยาวนานจะทำให้นักศึกษามีความคุ้นเคย และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ (8) ด้านความถี่การรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาไทยในภาพรวม (sig=.019, Chi-square=29.842) การพูด (sig=.022, Chi-square=29.249) และการฟัง (sig=.034, Chi-square=27.751) เนื่องจากการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยอย่างต่อเนื่องจะยิ่งส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของสื่อโทรทัศน์ไทยกับทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย

ตัวแปร	ทักษะการฟัง	ทักษะการพูด	ทักษะการอ่าน	ทักษะการเขียน	ภาพรวม
1) ช่องทางการรับชมสื่อโทรทัศน์					
(1.1) โทรทัศน์	✓	✓	×	✓	✓
(1.2) เพชบุ๊ก	×	×	×	×	×
(1.3) ยูทูบ	×	×	×	×	×
(1.4) อินเทอร์เน็ต	✓	✓	✓	×	✓
2) ช่องทางที่นิยมในการรับชมสื่อโทรทัศน์	×	×	×	×	×
3) รายการโทรทัศน์ที่นิยมรับชม	×	×	×	✓	×
4) จุดประสงค์การรับชมสื่อโทรทัศน์	×	✓	×	✓	×
5) ประสบการณ์การรับชมสื่อโทรทัศน์	×	×	✓	✓	×
6) ช่วงเวลาที่นิยมรับชมสื่อโทรทัศน์	✓	×	✓	✓	✓
7) ระยะเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์แต่ละวัน	✓	✓	✓	✓	✓
8) ความถี่การรับชมสื่อโทรทัศน์ไทยแต่ละสัปดาห์	✓	✓	×	×	✓

หมายเหตุ : แทน ✓ หมายถึง ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แทน × หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

6. การอภิปรายและสรุปผลความสัมพันธ์ของสื่อโทรทัศน์ไทยที่มีต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ช่องทางการรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาไทยทั้งการฟัง การพูด การเขียน และการใช้ภาษาไทยในภาพรวม สื่อโทรทัศน์มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ทางภาษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประม ะ สตะเวทิน (2541, น.171-178) กล่าวว่า สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลด้านการศึกษา ผู้ชมจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษามาจากสื่อโทรทัศน์ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (3) ประเภทรายการโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการเขียนภาษาไทย นักศึกษาเรียนรู้ภาษาไทยจากการจดจำคำศัพท์ โครงสร้างประโยคจนนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนาพร พิทยาบุรณ์ (2554) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปิดรับชมรายการละครวิทยุโทรทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงพบว่า ผู้ชมรายการละครวิทยุโทรทัศน์แต่ละคนมีความแตกต่างกันตามเพศ คณะที่ศึกษา และสถานที่อยู่อาศัย ซึ่งความแตกต่างทางภูมิหลังมีผลต่อความคิด การดำเนินชีวิต จนทำให้เลือกรับชมรายการละครที่แตกต่างกันตามไปด้วย (4) วัตถุประสงค์การรับชมมีความสัมพันธ์กับการพูด และการเขียนภาษาไทย นักศึกษาเลือกรับชมเฉพาะรายการที่ตนเองสนใจและต้องการฟัง ดังนั้นนักศึกษาจึงมีพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดและการเขียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขหทัย ปิโยบล (2556) ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้และทัศนคติของผู้ชมรายการกึ่งดุษฎีสารเพลงเงินล้านพบว่า วัตถุประสงค์หลักของการรับชมรายการกึ่งดุษฎีสารเพลงของผู้ชม คือ รับชมรายการเพื่อความบันเทิง ชื่นชอบในเนื้อหารายการทั้งพิธีกรดำเนินรายการ กรรมการประจำรายการ และผู้เข้าร่วมแข่งขันในขณะเดียวกันนักศึกษาที่รับชมสื่อโทรทัศน์ก็เนื่องมาจากการชื่นชอบเนื้อหารายการจากสื่อโทรทัศน์ไทย และเมื่อรับชมอย่างต่อเนื่องจึงทำให้มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย (5) ประสบการณ์การรับชมสื่อมีความสัมพันธ์กับการอ่าน และการเขียนการรับชมสื่อโทรทัศน์เป็นเวลานานมีส่วนช่วยให้เรียนรู้ภาษาไทยได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยุพดี ฐิติเจริญ (2536) กล่าวว่า บุคคลใดที่สามารถเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้ในจำนวนที่มาก และมีเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอยู่ก็จะสามารถนำข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาประกอบการตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ (6) ช่วงเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการฟัง การอ่าน การเขียน และการใช้ภาษาไทยในภาพรวม ช่วงเวลาแต่ละช่วงจะถ่ายทอดเนื้อหารายการที่แตกต่างกัน หากนักศึกษา

รับชมรายการที่หลากหลายจะสามารถรับรู้คำศัพท์ และรูปแบบประโยคที่หลากหลายตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรารุณ วัฒนจิตร (2558) ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการเปิดรับละครโทรทัศน์ไทยกับค่านิยมทางวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวลาวในนครหลวงเวียงจันทน์พบว่า การเปิดรับชมโทรทัศน์ไทยทำให้ประชาชนลาวมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารได้มากขึ้น (7) ระยะเวลาการรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการใช้ภาษาไทยในภาพรวม ระยะเวลาการรับชมสื่อที่ยาวนานมีผลโดยตรงต่อการรับรู้และจดจำภาษาไทยได้เป็นอย่างดี นักศึกษาที่มีทักษะการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดีมักจะติดตามรายการสื่อโทรทัศน์ไทยเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรพจน์ นวลสกุล (2559) กล่าวว่า สื่อมวลชน (mass media) คือ สื่อหรือตัวกลางที่พาเนื้อหาสาระไปยังกลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนมากในเวลาเดียวกันด้วยความรวดเร็ว และถูกต้องแม่นยำ ในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ กระตุ้นความสนใจกลุ่มเป้าหมายจนทำให้เกิดการลอกเลียนแบบหรือปฏิบัติตามเนื้อหาที่สื่อถ่ายทอดออกมา (8) ความถี่การรับชมสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการฟัง การพูด และการใช้ภาษาไทยในภาพรวม ทักษะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความถี่ในการรับชม เพราะหากรับชมยาวนานอย่างต่อเนื่องจะมีทักษะการใช้ภาษาดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริษฐ์ มีสนม (2554) เรื่องการใช้ประโยชน์จากการรับชมละครไทยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์พบว่า ภายหลังจากการรับชมสื่อโทรทัศน์ไทย ประชาชนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ได้รับอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ไทยจนทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมที่ถ่ายทอดออกมาจากสื่อโทรทัศน์

7. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิริจิตต์ เดชอมรชัย อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ยินดีสละเวลามาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน กรรมการสอบภาคินพนธ์ที่เสียสละเวลามาตรวจสอบ ปรับปรุงเนื้อหาภาคินพนธ์ให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ ท่านอาจารย์บุญคง เพชรดาวอยู่ คุณอนุลัก อินทะพน คุณวิฑิตะวัต แสนลาด คุณมะลิซ้อน วงสีประสม คุณสอนไซและเพื่อน พี่ น้อง นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามภาคินพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

8. เอกสารอ้างอิง

- ศิริษฐ์ มีสนม. 2554. การใช้ประโยชน์จากการรับชมละครไทยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวลาวในนครหลวงเวียงจันทน์. ปรินญาณิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โจเซฟ ที แคลปเปอร์. 1960. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (Media exposure). ค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2561, จาก <https://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior>
- ชนาพร พิทยายุรณ์. 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปิดรับชมรายการละครวิทยุโทรทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารรามคำแหง, 117-120.
- ทรงชัย ทองปาน. 2557. การใช้สถิติในการวิจัยทางภูมิศาสตร์. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประม ะตเวทิน. 2541. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพดี จิตกุลเจริญ. 2536. ทฤษฎีการสื่อสาร : Communication Theory. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรพจน์ นวลสกุล. 2559. บทบาทและความสำคัญของรายการวิทยุทัศน์ในสังคม. ค้นเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2561, จาก www.lib.ubu.ac.th
- วรารุณ วัฒนจิตร. 2558. ความสัมพันธ์ของการเปิดรับละครโทรทัศน์ไทยกับค่านิยมทางวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวลาวในนครหลวงเวียงจันทน์. ปรินญาณิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภา อุตมฉันท. 2544. ผลกระทบของสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริญา วิรุณราช และคณะ. 2556. อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ไทยต่อการบริโภคสินค้าของผู้บริโภคในสปป.ลาว
กรณีศึกษานครหลวงเวียงจันทน์. วารสารวิทยาลัยพาณิชศาสตร์ บุรพาปริทัศน์, 8(1), น. 42-55.
- สุขหทัย ปิโยบล. 2556. การรับรู้และทัศนคติของผู้ชมรายการกึ่งคู่สงครามเพลง. ปรินญานพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- MGR ONLINE. 2550. อิทธิพลไทยทำภาษาลาววิบัติ สื่อโซเชียลไม่ดูแล. ค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561, จาก
<https://mgronline.com/around/detail/9500000016984>

ลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง SUPERNATURAL ELEMENTS IN “RUN PI” AND “RUN NONG”

จุฑาทิพย์ สุทธิธรรม¹ สรตี ปรีชาปัญญากุล²

JUTATIP SUTTHITHAM¹, SORATEE PREECHAPANYAKUL²

^{1,2} สาขาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Department of Thai Studies, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Bangkok
uknow_fern@hotmail.co.th and soratee@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติและพฤติกรรมการเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้องของวิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง โดยนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติ ผู้แต่งสามารถถ่ายทอดพฤติกรรมและธรรมชาติของมนุษย์โดยสอดแทรกเหตุการณ์เหนือธรรมชาติไว้ในโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแก่นเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกตื่นเต้นกับเรื่องราวเหนือธรรมชาติที่มนุษย์กับวิญญาณร่วมกันค้นหาความจริงที่เป็นปริศนาของคดีและทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาสังคม โดยสะท้อนผ่านความคิดและพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงความรัก โลภ โกรธ หลง อันเป็นสาเหตุให้มนุษย์ทำร้ายมนุษย์กันเอง ส่วนพฤติกรรมการเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติ พบ 3 ลักษณะ คือ 1) รูปแบบการเล่าเรื่อง ผู้แต่งใช้วิธีการเล่าเรื่องโดยไม่ลำดับเหตุการณ์ แต่สลับเรื่องราวไปมาระหว่างเหตุการณ์ในอดีตกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน โดยย้อนอดีตจากความสามารถพิเศษของตัวละคร 2) ผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งใช้กลวิธีที่หลากหลายในการเล่าเรื่อง จึงพบว่าหลายบุคคลมีส่วนร่วมสำคัญในการเล่าเรื่องผ่านมุมมองความรู้สึกรักนึกคิดของตน ซึ่งมีสำคัญในการดำเนินเรื่อง และ 3) การอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติ ผู้แต่งใช้การเปรียบเทียบ การยกตัวอย่าง และการอ้างอิงผลการทดลองทางวิทยาศาสตร์ทำให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติได้อย่างสมเหตุสมผล

คำสำคัญ: เหนือธรรมชาติ พฤติกรรมการนำเสนอ พฤติกรรมการเล่าเรื่อง วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง

ABSTRACT

This study aims to study the techniques in presenting supernatural elements and storytelling in novels, “Run Pi” and “Run Nong”, written by Wisit Sasanatieng. Regarding the results of the study, the author displayed behaviors and nature of the human by inserting supernatural situations into the plots, characters, settings and themes. As a consequence, not only they worked together in the stories to find the truths of mysterious cases, but also reflected the existence of social problems in moral values and messages through characters’ behaviors such as love, greed, anger, and delusion which all the causes of humans harmed each other. Besides, there are 3 storytelling techniques were found in the study: 1) a storytelling technique: an not chronological order, it shuffled interchangeably between the past and present events, in which the characters utilized their talents to go back in time; 2) a storyteller: the author used the characters to tell the story from their own views and thoughts to process the story; and 3) an explanation of supernatural events: the author compared and exempted to a scientific result that could be adopted as a basis to explain the supernatural phenomena.

Keywords: Supernatural, Presenting, Storytelling, Wisit Sasanatieng

1. ความเป็นมาของปัญหา

นวนิยายเหนือธรรมชาติ (Supernatural Novel) เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ และเรื่องราวลึกลับของเหตุการณ์ต่างๆ ผู้แต่งสร้างสรรค์เนื้อหาโดยผสมผสานเรื่องราวระหว่างจินตนาการและความเชื่อ ซึ่งเนื้อเรื่องมีความน่าสะพรึงกลัวของสิ่งเร้นลับอย่างลึกลับพิศวงทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจผู้อ่าน (สมเกียรติ รักษมณี, 2558)

นวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้องเป็นผลงานเขียนของวิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง เป็นนวนิยายชุดหนึ่งที่มีเรื่องราวต่อเนื่องกันโดยตัวละครเอกที่จับตัวละครวิญญาณต้องร่วมค้นหาความจริงที่เป็นปริศนาของคดีฆาตกรรมในอดีต มีโครงเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณที่ต้องการความช่วยเหลือและร้องขอความยุติธรรมจากมนุษย์ การสร้างปมปัญหาซ้อนเรื่องราวต่างๆ ทำให้เนื้อเรื่องมีความซับซ้อนและชวนให้อ่านติดตามถึงฆาตกรตัวจริงและปริศนาที่ซ่อนเร้น การสร้างตัวละครที่มีทั้งตัวละครมนุษย์และอมมนุษย์ช่วยกันค้นหาความจริงเพื่อคลี่คลายปริศนาของคดี การสร้างฉากและบรรยากาศที่แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ และแก่นเรื่องซึ่งผู้แต่งได้สอดแทรกแนวคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และสะท้อนปัญหาสังคมผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทำให้อ่านตระหนักถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติผู้แต่งสามารถบรรยายเหตุการณ์เหนือธรรมชาติได้อย่างน่าสนใจโดยเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากกลิ่นวิญญาณที่ตัวละครเอกสัมผัสได้ และมีผู้เล่าเรื่องหลายบุคคลในการดำเนินเรื่อง รวมถึงวิธีการอธิบายเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของผู้เขียนทำให้อ่านเห็นถึงกลวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติได้อย่างชัดเจน

จะเห็นว่านวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมในอดีต โดยตัวละคร “อติติ” พยายามสืบหาความจริงที่เกิดขึ้นและต้องพบกับอุปสรรคต่างๆ แต่ได้รับความช่วยเหลือจากวิญญาณ ซึ่งผู้แต่งได้สอดแทรกเหตุการณ์เหนือธรรมชาติไว้ในโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง รวมถึงกลวิธีการเล่าเรื่องทำให้อ่านสนใจศึกษาเกี่ยวกับลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง
- 2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

- 3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง ลักษณะเหนือธรรมชาติ ในวรรณกรรม และกลวิธีการเล่าเรื่อง
- 3.2 ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติที่ผู้แต่งใช้ในการสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแก่นเรื่อง
- 3.3 ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องที่ผู้แต่งใช้ในการเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติ ได้แก่ รูปแบบการเล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่อง และการอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติ
- 3.4 เรียบเรียงผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 สรุปอภิปรายผลเพื่อเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

4.1 กลวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง

จากการศึกษากลวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้แต่งสามารถถ่ายทอดลักษณะพฤติกรรมและธรรมชาติของมนุษย์โดยการสอดแทรกเหตุการณ์เหนือธรรมชาติไว้ในโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแก่นเรื่องได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

- 4.1.1 โครงเรื่อง ผู้แต่งใช้กลวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การเปิดเรื่อง การสร้างปมปัญหา การคลี่คลายปมปัญหา และการจบเรื่อง ดังนี้

4.1.1.1 การเปิดเรื่อง ผู้แต่งเปิดเรื่องด้วยการบรรยายถึงตัวละครเอกเพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงลักษณะพิเศษของตัวละคร ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่ ความว่า

และแล้วสิ่งที่เรียกว่าวิญญาณหรืออะไรก็ตามที่ยังหลงเหลืออยู่ของไอ้บอล ก็เริ่มเล่าความจริงให้ฉันฟัง...

...
นั่นคือครั้งแรกที่ฉันรับรู้ถึงความสามารถพิเศษที่ตัวเองมี

มันเริ่มมาตั้งแต่วันที่พ่อแม่ฉันประสบอุบัติเหตุรถยนต์เมื่อสิบสามปีก่อน

ตอนนั้นฉันอายุแค่สี่ขวบ เป็นคนเดียวที่รอดมาได้! (วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง, 2558)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งเปิดเรื่องด้วยการบรรยายถึงตัวละครเอกเพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงข้อมูลภูมิหลังของตัวละครและทราบถึงลักษณะพิเศษของตัวละครเอกที่เกิดขึ้นหลังจากที่ตนประสบอุบัติเหตุในวัยเด็กทำให้สามารถได้ยินและได้ยินเสียงของวิญญาณ

4.1.1.2 การสร้างปมปัญหา ผู้แต่งผูกปมปัญหาในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่ทำร้ายกันเองเพราะความรัก โลก โกรธ หลง และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติที่วิญญาณรอคอยการแก้แค้น ส่วนในนวนิยายเรื่องรุ่นน้องมีการผูกปมปัญหา 2 ลักษณะ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่เข่นฆ่ากันเพื่อเพื่อประโยชน์ส่วนตน และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่มนุษย์ต้องการเอาชนะการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่มนุษย์พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอด

4.1.1.3 การคลี่คลายปมปัญหา ผู้แต่งใช้ความสามารถพิเศษของตัวละครเอกที่สามารถได้กลิ่นวิญญาณและสื่อสารกับวิญญาณได้ในการคลี่คลายปมปัญหาโดยใช้กลิ่นเป็นเครื่องนำทางในการเปิดเผยความจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่องรุ่นน้อง ความว่า

แต่คราวนี้ หลังจากผ่านการสืบคดีจนทะลุปรุโปร่ง กลิ่นตรงหน้าก็อติสัมผัสได้บ่งบอกชัดเจนว่า เคยมีเด็กพิการหลายคนถูกสังหารอย่างโหดเหี้ยม รวมถึงเด็กหญิงจันซึ่งเป็นเหยื่อรายแรก อวัยวะภายในทั้งหมดถูกควักออกมวางกองบนลาดโลหะขนาดใหญ่ใบนั้น

อติติดหนึบถึงเหตุการณ์ในคืนปริศนา คืนที่มวลคล้าทางเข้ามาในดึกเล็กเพื่อช่วยจัน...

(วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง, 2559)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งคลี่คลายปมปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุที่เด็กพิการหายตัวไปในดึกเล็กโดยผู้แต่งเลือกใช้สถานที่ที่คาดไม่ถึงเช่นพิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยาในการซ่อนเรื่องราวในอดีตได้อย่างแนบเนียนเสมือนที่ที่อันตรายที่สุดย่อมปลอดภัยที่สุด อีกทั้งผู้แต่งยังบรรยายภาพเหตุการณ์ความโหดร้ายของมนุษย์ที่ฆ่าเด็กเพื่อนำอวัยวะมาทดลองจากกลิ่นที่อติสัมผัสได้จากเตียงและอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการผ่าศพ ซึ่งกลิ่นวิญญาณทำให้อติหวนระลึกถึงเหตุการณ์ที่วิญญาณนวลเคยเล่าให้ฟัง ผู้แต่งใช้ความสามารถพิเศษของอติที่ได้กลิ่นและสื่อสารกับวิญญาณในการคลี่คลายปมปัญหาและเปิดเผยความจริงที่เกิดขึ้น

4.1.1.4 การจบเรื่อง ผู้แต่งจบเรื่องแบบสุขนานุกรม โดยให้ตัวละคร “อติ” สรุปเรื่องราวทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงทัศนคติและความเชื่อผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ความเชื่อเรื่องโชคชะตาสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกล้วนเป็นชะตากรรมที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อว่าชะตากรรมเกิดจากบุญและกรรมที่สร้างร่วมกันมาในชาติก่อนและส่งผลในชาติต่อไป อีกทั้งการจบเรื่องดังกล่าวผู้แต่งยังสอดแทรกแนวคิดให้ผู้อ่านตระหนักถึงความผิดชอบชั่วดีด้วย

4.1.2 ตัวละคร ผู้แต่งสร้างตัวละครที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษและตัวละครอมมนุษย์ ดังนี้

4.1.2.1 ตัวละครมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษ เป็นตัวละครมนุษย์ที่มีลักษณะหรือพฤติกรรมแปลกประหลาดแตกต่างจากธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไป (มาโนช ดินลานสกุล, 2547) ซึ่งตัวละครมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษที่ปรากฏ

ในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง ได้แก่ อติติ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีสัมผัสพิเศษสามารถได้กลิ่นวิญญาณและสื่อสารกับวิญญาณได้ รวมถึงมีลางสังหรณ์บอกถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเมื่อเลือดกำเดาไหลทางจมูกข้างซ้าย ผู้แต่งสร้างตัวละครจากความเชื่อเกี่ยวกับผู้มีสัมผัสพิเศษโดยสะท้อนผ่านตัวละครที่เป็นมนุษย์ธรรมดาสามัญแต่มีความสามารถพิเศษซ่อนอยู่

4.1.2.2 ตัวละครมนุษย์ เป็นตัวละครที่มีรูปร่างคล้ายมนุษย์ แต่ดำรงอยู่ในโลกในรูปแบบของพลังงานเหนือธรรมชาติและมีอำนาจพิเศษในการดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์มหัศจรรย์ได้ ซึ่งตัวละครมนุษย์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่ ได้แก่ รุ่นพี่ นายประพันธ์ และนางสาววรรณกร ส่วนตัวละครมนุษย์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องรุ่นน้อง ได้แก่ นายชุ่นไช่ นวล และกานต์ ซึ่งตัวละครมนุษย์ที่ในนวนิยายทั้งสองนี้มีความเกี่ยวข้องกับปริศนาของเหตุการณ์ทั้งหมด วิญญาณจึงต้องการเรียกร้องความยุติธรรมให้กับตนเองโดยมี “อติติ” มนุษย์ที่มีสัมผัสพิเศษช่วยเหลือเพื่อสืบหาข้อเท็จจริง

4.1.3 ฉาก ผู้แต่งมีการบรรยายฉากและบรรยากาศเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้น มี 3 ลักษณะ ได้แก่ ฉากที่แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ฉากเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ และฉากเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงมิติหลอมนซ่อนระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ดังนี้

4.1.3.1 ฉากที่แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส เป็นการสร้างฉากและบรรยากาศจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (วนิดา บำรุงไทย, 2544) ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่องรุ่นน้อง ความว่า

หลังตกลงแล้วเฟื่องสมาธิในความมืด และเฝ้ารออย่างอดทน เวลาผ่านไปนาทีเดียวแล้วนาทีเดียว จมกระทั้งกลิ่นที่ฉันทิ้งตามหาค่อยๆปรากฏขึ้นในฆานสัมผัสอย่างแผ่วเบา กลิ่นหอมเย็นอ่อนๆเหมือนกลิ่นดอกกลิ่นทมลยมาตามลม จู่ๆอุณหภูมิของห้องก็เย็นลงอย่างฉับพลัน บ่งบอกว่ามีบางสิ่งบางอย่างกำลังตรงเข้ามาจากด้านหลัง แม้ว่าจะเคยสื่อสารกันมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ชนที่หลังคอกของฉันทก็ยังลุกเกรียวด้วยความกลัวที่เกินกว่าจะข่มไว้ได้

ลักพัก ฉันทก็รู้สึกถึงสัมผัสเย็นๆจากปลายนิ้วมือเล็กๆนับสิบ คลำปะปะอยู่บนใบหน้า!

‘หนู...หนูมาแล้วหรือ’

เสียงแบบคลื่นความถี่สูงเกินกว่ามนุษย์ทั่วไปจะได้ยินกระซิบเบาๆข้างหู ขณะนี้มือที่มองไม่เห็นยังไม่หยุดสำรวจทั่วใบหน้าของอติติ (วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง, 2559)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องนอนที่นวลเสียชีวิตโดยแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของตัวละครมนุษย์ที่มีสัมผัสพิเศษอย่างอติติที่รับรู้ถึงการปรากฏตัวของวิญญาณนวลจากกลิ่นวิญญาณที่สัมผัสได้ บรรยากาศของห้องที่เปลี่ยนแปลงไป และความรู้สึกขุ่นลุกที่หลังคอ ซึ่งอาการดังกล่าวเป็นปฏิกิริยาของมนุษย์เมื่อรู้สึกกลัวหรือสัมผัสได้ถึงบางสิ่งที่ไม่เห็น อีกทั้งผู้แต่งยังบรรยายลักษณะเสียงของวิญญาณที่ตัวละครได้ยินแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเสียงที่มีลักษณะผิดปกติจากเสียงทั่วไป จะเห็นได้ว่าผู้แต่งบรรยายปฏิกิริยาของตัวละครเมื่อต้องเผชิญกับวิญญาณโดยเลือกใช้การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสเฉพาะกลิ่น เสียงและการสัมผัสในการบรรยายให้ผู้อ่านเห็นถึงฉากและบรรยากาศเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

4.1.3.2 ฉากเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงความมหัศจรรย์อย่างปรากฏการณ์ที่เกิดจากอำนาจหรือพลังงานลึกลับที่บันดาลให้เกิดเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่องรุ่นน้อง ความว่า

ดร.อุทัยเล็งปืนตรงมาเตรียมเหนียวไก แต่จู่ๆดวงตาหลังแว่นของชายชราก็เบิกโพลง เมื่อเห็นภาพอันเหลือเชื่อปรากฏขึ้นเบื้องหน้า!

ศพน่าเกลียดน่ากลัวของนายชุ่นไช่ขยับออกจากตู้กระจกช้าๆ ร่างสตัฟฟ์เหมือนนมมีเดินชูสองมือยื่นตรงมาหา ดร.อุทัยด้วยความอาฆาตแค้น ได้ยินเสียงลมลอดจากรูกระสุนบนหน้าอกดังฟู่ตลอดเวลา (วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง, 2559)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์นิเวศวิทยาโดยแสดงให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นจากความอาฆาตแค้นของวิญญาณเมื่อรู้ตัวว่าตรึงตัวจริงก็เกิดความโกรธแค้นและต้องการทวงชีวิตของตนเองคืนจึงมาปรากฏตัวด้วยสภาพที่สยดสยองทำให้ตร.อุทัยเกิดความกลัวและตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง

4.1.3.3 ฉากเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงมิติเชื่อมระหว่างอดีตกับปัจจุบันซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในช่วงเวลาเดียวกันแต่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งการสร้างฉากลักษณะนี้ไม่ปรากฏในนวนิยายเรื่องรุ่นน้อง แต่ปรากฏในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่ ความว่า

รุ่นพี่ได้ยินเสียงอติร้องดังมาจากอีกฟากของกาลเวลา เขาหันไปดูเห็นอติถูกวิญญาณร้ายใช้เชือกรัดคอคืนรนไปมา รุ่นพี่พยายามวิ่งออกไปช่วยแต่ถูกผนังห้องในอดีตขวางไว้ ไม่สามารถออกไปได้ ทั้งๆที่ในความ-เป็นจริงเขาอยู่ห่างจากเธอเพียงไม่กี่ก้าวเท่านั้น รุ่นพี่เอามือทุบผนังด้วยความหงุดหงิด (วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง, 2558)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องสมุด อติถูกวิญญาณร้ายทำร้ายแต่รุ่นพี่ไม่สามารถไปช่วยได้ เนื่องจากในช่วงสมัยอดีตของรุ่นพี่บริเวณห้องสมุดมีกำแพงกันแยกห้องเป็นส่วนต่างๆ แต่ยุคสมัยปัจจุบันของอติกำแพงถูกทุบทิ้ง อีกทั้งรุ่นพี่เคยเล่าว่าวิญญาณจะเคยชินกับพื้นที่ในช่วงสมัยของตน ดังที่รุ่นพี่ไม่สามารถออกไปช่วยอติได้เพราะมีกำแพงในอดีตขวางกั้นอยู่ ผู้แต่งบรรยายเหตุการณ์เหนือธรรมชาติโดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเสมือนโลกสองโลกที่ต่างมิติแต่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้

4.1.4. แก่นเรื่อง ผู้แต่งใช้ธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความรัก โลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นแนวคิดของเรื่อง โดยแฝงแง่คิดผ่านความรู้สึกรักนึกคิดของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาที่ทำให้มนุษย์ต้องทำร้ายผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน รวมถึงลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการเอาตัวรอดเอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่าจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมหลายด้าน

4.2 กลวิธีการเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง

จากการศึกษาวิธีการเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้แต่งมีวิธีการเล่าเรื่องเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะเหนือธรรมชาติที่ปรากฏหลายวิธี ได้แก่ รูปแบบการเล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่อง และการอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติที่ปรากฏ ดังนี้

4.2.1 รูปแบบการเล่าเรื่อง ผู้แต่งใช้วิธีการเล่าเรื่องในลักษณะย้อนกลับไปกลับมาโดยเล่าเหตุการณ์ในปัจจุบันสลับกับเหตุการณ์ในอดีตและสอดแทรกเรื่องเหนือธรรมชาติทำให้รูปแบบการเล่าเรื่องมีความน่าสนใจ ซึ่งการเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตที่ปรากฏจะเกิดจากการได้กลิ่นวิญญาณที่ตัวละครเอกสัมผัสได้มี 3 ลักษณะ ดังนี้

4.2.1.1 การเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากการบอกเล่าของวิญญาณทำให้ตัวละครเอกรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตของวิญญาณที่ต้องการบอกเล่าชะตาชีวิตของตนก่อนเสียชีวิต

4.2.1.2 การเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากกลิ่นวิญญาณที่เคยอาศัยอยู่ในสถานที่นั้น ผู้แต่งเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางกลิ่นจากสถานที่ที่ตัวละครเอกอยู่ขณะนั้น ซึ่งกลิ่นวิญญาณชวนให้หวงระลึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและเป็นเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์ด้านสถานที่กับตัวละคร ก่อนจะเล่าถึงเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งการเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตนี้แสดงให้เห็นถึงเรื่องเหนือธรรมชาติที่มนุษย์สามารถได้กลิ่นวิญญาณและรับรู้เรื่องราวในอดีตที่มีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณนั้นได้

4.2.1.3 การเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากวัตถุที่วิญญาณเคยสัมผัสทำให้ตัวละครเอกรับรู้เรื่องราวบางอย่างในอดีตของวิญญาณที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุชิ้นนั้น ซึ่งในนวนิยายเรื่องรุ่นน้องไม่พบกลวิธีการเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากวัตถุที่วิญญาณเคยสัมผัส แต่มีการเล่าเรื่องในลักษณะที่คล้ายคลึงกันโดยใช้กลิ่นในการตามหาร่องรอยในอดีต แต่ผู้แต่งไม่ได้บรรยายถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้น

4.2.2 ผู้เล่าเรื่อง ผู้แต่งกำหนดให้มีผู้เล่าเรื่องหลายบุคคลซึ่งมีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่องและสามารถเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งพบผู้เล่าเรื่อง 3 ลักษณะ ได้แก่ ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครหลัก ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรอง และผู้เล่าเรื่องเป็นผู้แต่ง ดังนี้

4.2.2.1 ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครหลัก โดยผู้แต่งกำหนดให้ตัวละคร “อติติ” เป็นผู้เล่าเรื่อง เนื่องจากเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษสามารถได้กลิ่นวิญญาณและสื่อสารกับวิญญาณได้ จึงมีคุณสมบัติรับรู้มิติต่างๆเกี่ยวกับวิญญาณที่หลากหลายและเล่าเรื่องราวต่างๆผ่านมุมมองความคิดและความรู้สึกของตัวละครเอง

4.2.2.2 ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรอง โดยผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครมนุษย์อย่าง “รุ่นพี่” “นวล” และ “กานต์” เป็นผู้เล่าเรื่องผ่านมุมมองความรู้สึกนึกคิดของตนเกี่ยวกับปมในใจเพื่อช่วยให้ตัวละครเอกสนใจและช่วยสืบหาความจริงทำให้การเล่าเรื่องมีรสอร่อยและเรื่องราวจากโลกของวิญญาณเสมอ นอกจากนี้ยังพบตัวละครมนุษย์ที่เป็นผู้เล่าเรื่องเช่นกัน แต่ตัวละครมนุษย์จะเล่าถึงเฉพาะเหตุการณ์ที่ตนเองเคยประสบโดยไม่มีเรื่องเหนือธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงไม่กล่าวถึงผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครมนุษย์

4.2.2.3 ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้แต่ง โดยเล่าเรื่องแบบผู้รู้แจ้งที่เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเป็นอย่างดีเสมือนผู้แต่งอยู่ร่วมในเหตุการณ์นั้นกับตัวละคร

4.2.3 การอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติที่ปรากฏ ผู้แต่งใช้วิธีการอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติ 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้อุปมา การยกตัวอย่าง และการอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติด้วยหลักวิทยาศาสตร์ ดังนี้

4.2.3.1 การใช้คำอุปมาในการเปรียบเทียบเรื่องเหนือธรรมชาติเพื่ออธิบายให้ผู้อ่านเห็นภาพหรือเข้าใจลักษณะเหนือธรรมชาติที่ปรากฏจากลักษณะของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ

4.2.3.2 การยกตัวอย่างเพื่อขยายความหรืออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่ออธิบายลักษณะของเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเรื่องเหนือธรรมชาติได้มากขึ้น

4.2.3.3 การอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติด้วยหลักวิทยาศาสตร์โดยการอ้างอิงผลการทดลองเพื่ออธิบายปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติได้อย่างสมเหตุสมผล เพื่อสร้างความสมจริงให้กับเนื้อเรื่องและยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้น ดังในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่ ความว่า

‘ถึงแม้ว่าดอกไม้ที่เป็นต้นกำเนิดของน้ำหอมจะเน่าเปื่อยผุพังไปนานแล้ว แต่กลิ่นของมันยังคงอยู่ เพียงแต่เปลี่ยนรูปจากดอกไม้ที่จับต้องได้กลายเป็นอากาศธาตุที่สามารถลอยไปทั่ว’

‘จริงๆแล้ว น้ำหอม ก็คือกลิ่นวิญญาณของดอกไม้มันเอง’ (วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง, 2558)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งอธิบายเรื่องกลิ่นวิญญาณโดยเปรียบเทียบกับกลิ่นน้ำหอมเพื่ออธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจถึงการได้กลิ่นจากประสาทสัมผัสทางจมูก โดยเปรียบน้ำหอมคือกลิ่นวิญญาณของดอกไม้ที่เน่าสลายและไม่มีรูปร่าง ซึ่งการอธิบายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะของกลิ่นวิญญาณด้วยการอ้างอิงหลักวิทยาศาสตร์เพื่อรองรับสมมติฐานเรื่องวิญญาณให้มีความสมเหตุสมผลมากขึ้นว่ามนุษย์อาจสามารถได้กลิ่นวิญญาณเช่นกันแม้จะไม่เห็นรูปร่างก็ตาม

5. การอภิปรายและสรุปผล

จากการศึกษาวิธีการนำเสนอลักษณะเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องรุ่นพี่และเรื่องรุ่นน้อง ผู้วิจัยเห็นว่า กลวิธีที่ผู้แต่งสร้างสรรค์และนำมาใช้ในการเขียนนวนิยายทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเหนือธรรมชาติที่ปรากฏ ซึ่งผู้แต่งสอดแทรกเหตุการณ์เหนือธรรมชาติไว้ในโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง และวิธีการเล่าเรื่องได้อย่างน่าสนใจ โดยโครงเรื่องผู้แต่งเปิดเรื่องด้วยการให้ข้อมูลภูมิหลังของตัวละครที่มีความพิเศษสามารถได้กลิ่นวิญญาณและสื่อสารกับวิญญาณได้ จึงช่วยเหลือวิญญาณในการเปิดเผยความจริงและเรียกร้องความยุติธรรมให้กับคนตาย อีกทั้งยังใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และมนุษย์กับธรรมชาติในการสร้างปมปัญหาของเรื่อง ซึ่งปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นสามารถคลี่คลายด้วยความสามารถพิเศษของตัวละครที่ใช้กลิ่นเป็นเครื่องนำทางในการเปิดเผยความจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดทำให้เรื่องราวจบลงแบบสุขนานุกรม

ตัวละครที่ใช้ในการดำเนินเรื่องประกอบด้วยมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษและตัวละครมนุษย์ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเหนือธรรมชาติและสะท้อนความเชื่อเรื่องผีในสังคม

ฉากที่ผู้แต่งใช้บรรยายเรื่องให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยบรรยายฉากที่แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสซึ่งตัวละครเอกจะรับรู้ถึงการปรากฏตัวของวิญญาณจากกลิ่น เสียง และสัมผัส ฉากเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดจากอำนาจลึกลับที่บันดาลให้เกิดเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ และฉากเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงมิติเชื่อมต่อระหว่างอดีตกับปัจจุบันซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในช่วงเวลาเดียวกันแต่มีลักษณะแตกต่างกัน

แก่นเรื่อง ผู้แต่งแฝงความคิดผ่านมุมมองความคิดของตัวละครที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เกิดกิเลสและอารมณ์ อันจะนำไปสู่การต่อสู้แข่งขันกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง รวมถึงลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการเอาตัวรอดเอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่าจึงทำให้เกิดปัญหาสังคม

กลวิธีการเล่าเรื่องเหนือธรรมชาติ ผู้แต่งใช้วิธีการเล่าเรื่องเหตุการณ์ในอดีตสลับกับเหตุการณ์ในปัจจุบันโดยเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากคำบอกเล่าของวิญญาณที่ต้องการบอกเล่าชะตาชีวิตของตนก่อนเสียชีวิต และเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ในอดีตจากกลิ่นวิญญาณที่สัมผัสได้จากสถานที่และวัตถุที่วิญญาณเคยสัมผัสทำให้ได้รับรู้เหตุการณ์ในอดีตที่นำไปสู่การคลี่คลายปัญหาของตัวละคร อีกทั้งผู้เล่าเรื่องโดยส่วนใหญ่ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องรองลงมาเป็นตัวละครคนอื่นเป็นผู้เล่าเรื่อง และผู้แต่งยังทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องด้วย

นอกจากนี้ผู้แต่งสามารถอธิบายเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏโดยใช้คำอุปมา การยกตัวอย่าง และการอ้างอิงผลการทดลองทางวิทยาศาสตร์เพื่ออธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าการอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติโดยการอ้างอิงหลักวิทยาศาสตร์ยังเป็นลักษณะเฉพาะของผู้เขียนที่อธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยการหาเหตุผลมารองรับเพื่อให้เหตุการณ์เหนือธรรมชาติมีความสมเหตุสมผลแตกต่างจากงานวิจัยเรื่องอื่นที่นิยมใช้ความเชื่อเรื่องวิญญาณหรืออำนาจของสิ่งเร้นลับในการอธิบายเรื่องเหนือธรรมชาติ

6. เอกสารอ้างอิง

- มาโนช ดินลานสกุล. 2547. การอ่านและการเขียนบันเทิงคดี. สงขลา: การกิจเอกสาร และตำรา กลุ่มงานบริการ-การศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วนิดา บำรุงไทย. 2544. ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง. 2558. รุ่งพี. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง. 2559. รุ่งน้อง. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- สมเกียรติ รักษ์มณี. 2558. การแตงนวนิยาย. กรุงเทพฯ: สัมปชัญญะ.

ศิลปะการแสดงออกทางเพศผ่านบทอาศรัยที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำ
PERFORMING ARTS REFLECTING SEXUAL ACTS THROUGH EROTIC SCENES IN KLON
LUM, NORTHEASTERN FOLK CLASSICAL LITERATURES

กฤตนันท์ ในจิต

KITTANAN NAICHIT

ภาควิชาภาษาไทยเพื่อนวัตกรรมสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี

Thai Language for Communicative Innovation Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathumtani
kritgotmay@gmail.com

บทคัดย่อ

วรรณกรรม วรรณคดี ล้วนมีวรรณศิลป์หรือศิลปะที่ถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมในรูปแบบของการสรรคำใช้ ในเชิงสร้างสรรค์ อันจะสามารถจรดลงคำนิยมในด้านต่าง ๆ ออกมาได้อย่างมีความสัมพันธ์ในเชิงสัญลักษณ์ บทร้อยกรอง ตามธรรมเนียมนิยมในวรรณคดี ก็จะมีวิธีพรรณนาสังวาสระหว่างพระ - นาง ได้อย่างแยบคาย ซึ่งโดยมากมักกล่าวให้เป็นที่ เข้าใจโดยใช้โวหารเป็นสัญลักษณ์หรืออุปมาอุปไมย โดยใช้ภาษาและสิ่งสมมติแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ปรากฏทั้งในวรรณกรรม วรรณคดีไทย และหมายรวมไปถึงวรรณกรรมท้องถิ่นอื่น ๆ อย่างเช่นภาคอีสานยังปรากฏวรรณกรรมประเภท “กลอนลำ” ซึ่งเป็นวรรณกรรมขึ้นเอกของวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า บทอาศรัยที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน อาทิ การกล่าวโดยนัยความหมายใกล้เคียงเพื่อสื่อถึงอวัยวะเพศ การอุปมาเปรียบธรรมชาติกับเพศ หรือการใช้คำพวนเพื่อแสดงการใช้คำให้สื่อถึงเพศ ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้ต่างได้สร้างสรรค์ความงามทางภาษาให้เกิดกับวรรณกรรมประเภทกลอนลำและได้รับความนิยมต่อผู้รับชม รับฟังตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การคงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปของบทอาศรัยในแต่ละช่วงยุคสมัยนั้นย่อมเกิดจากกระแสวัฒนธรรม และความนิยมในสมัยนั้น ๆ ทำให้บทอาศรัยในกลอนลำอีสานมีลักษณะร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นแต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นอีสานได้อย่างลงตัว

คำสำคัญ: กลอนลำ บทอาศรัย เพศ

ABSTRACT

Literary work as well as classical literature has always been conveyed through the areas of literature in terms of creatively selecting words. Such the literary work is believed to help sustain and display various perspectives of social value via symbolic relationship. To compose traditional verse of Thai classical literature, poet ingeniously describes the erotic scene between a main actor and an actress employing rhetorical messages or simile. These can be found in literary works, Thai classical literatures including folklores, for examples; Klon Lum, a masterpiece classical literature of northeastern part of Thailand.

According to the researcher's study, Klon Lum is one of the northeastern-folk classical literatures which has been descended from the ancient time. It relates to the art of singing and performing; consequently, a northeastern-style singer, or even actors, must memorize its verse which is normally composed in Thai-northeastern language then perform it perfectly.

Keywords: Klon Lum classical literatures Erotic scenes Sex

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนในภาคอีสาน หรือตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีวัฒนธรรมอันยาวนานมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่เข้าจากประเทศที่ใกล้เคียง อาทิ ประเทศเวียดนาม และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น จึงทำให้วัฒนธรรมของชาวอีสานมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยสามารถอนุมานกล่าวได้ว่าเป็นสังคมเชิงพหุวัฒนธรรม ก่อให้เกิดวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมทางการแต่งกาย ความเชื่อ ประเพณี และที่สำคัญที่สุดคือวัฒนธรรมทางภาษา เมื่อชุมชนชาวอีสานมีการขยายตัวไปตามหลักของการอยู่รอด จึงเกิดมีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นอีสานขึ้น และเป็นที่โดดเด่นอันเป็นภาพติดตาของชาวอีสาน คือความสนุกสนาน ครึกครื้น ด้วยไฟเร้าอันเกิดจากศิลปะการแสดงท้องถิ่น เช่น การฟ้อนรำประกอบดนตรี และการขับร้องประเภทต่าง ๆ และที่สำคัญจนเป็นที่โดดเด่นคือ “หมอลำ” ซึ่งเป็นการแสดงประเพณีหรือสืบทอดของชาวอีสาน กำเนิดขึ้นครั้งใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด (สรวง บุญเจิม, ม.ป.ป.)

หมอลำจึงเป็นศิลปะของการขับร้องที่อาศัยวรรณกรรมประเภท “กลอนลำ” ฉะนั้นผู้ประพันธ์จึงมีส่วนสำคัญทำให้หมอลำได้รับความสนใจในวงกว้าง ซึ่งหมอลำสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือหมอลำที่แสดงเพื่อความบันเทิง อาทิ หมอลำพื้น หมอลำกลอน หมอลำเรื่อง หมอลำเพลิน (ฉวีวรรณ พันธุ, 2539) ซึ่งจะมีความแตกต่างในลักษณะของการขับร้องและทำนอง ส่วนหมอลำประเภทที่สองคือ หมอลำที่ใช้ในพิธีกรรมตามความเชื่อ อาทิ หมอลำผีฟ้า หมอลำปาว (รักษา) โดยมีจุดประสงค์หมายเอาความเชื่อผูกกับเรื่องราวในกลอนลำให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย รักษา และสามารถพยากรณ์ดินฟ้าอากาศตามความเชื่อพื้นถิ่นในลักษณะต่าง ๆ (สำเร็จ คำโหม่ง, ม.ป.ป.) ดังนั้นการร้องลำขับลำที่หมอลำแสดงออกมาผ่านกลอนลำนั้น แสดงออกถึงการนำเอาวรรณกรรมพระพุทธศาสนา วรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นภาษาถิ่นอีสานนำมาแสดงเป็นเรื่องราวผ่านการแสดงหมอลำในประเภทต่าง ๆ

การดึงดูดให้ผู้รับชมให้ความสนใจต่อการแสดงหมอลำ หรือการขับร้องหมอลำนับตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันนั้น นอกจากทำนองที่เปลี่ยนไป หรือการนำจังหวะ เครื่องดนตรีนำมาผสมผสานให้ได้รับความนิยมแล้วนั้น สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้เลยนั่นก็คือการสรรคำใช้ เนื่องมาจากจุดขายของกลอนลำนั้นก็คือคำประพันธ์ ซึ่งคำประพันธ์นั้นย่อมผูกขึ้นมาเป็นใจความให้ได้รับความสนใจ การที่ผู้ขับร้องหมอลำจะสามารถทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมโดยไม่ต้องปฏิสนธิการกับผู้ฟังนั้นก็คือการทำให้ผู้ฟังได้คิดในใจไปตามผู้ขับร้อง บทอรรถรยจึงเป็นส่วนสำคัญที่เข้ามาสร้างสีสันทำให้กลอนลำนั้น ๆ มีความสนุกสนานยิ่งขึ้น ในสังคมอีสานไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเรื่องเพศถือเป็นเรื่องสนุกสนาน ซึ่งบทอรรถรยในวรรณกรรมคืออย่างของภาคกลางเองก็มีให้เห็นโดยมาก หากแต่เป็นบทประพันธ์ในวรรณคดีนั้นไม่ได้นำมาเพื่อขับร้องเป็นทำนองอย่างกลอนลำอีสาน ฉะนั้นลักษณะความคล้ายหรือแตกต่างย่อมมีข้อจำกัดทางลักษณะโครงเรื่องหรือฉันทลักษณ์เป็นตัวกำหนด

ผู้ศึกษามีความสนใจทั้งในด้านฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมประเภทกลอนลำ ที่หมอลำนำไปขับร้องประกอบการแสดงซึ่งโดยมากจะเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น นิยาย หรือหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยกลอนลำไม่นิยมเสริมคำสร้อยแต่มีฉันทลักษณ์ที่เคร่งครัดในเรื่องสัมผัสระหว่างคำ สัมผัสระหว่างบทเป็นต้น ซึ่งฉันทลักษณ์ในประเภทกลอนลำจะมีหลายลักษณะแตกต่างกันออกไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาทัศนคติทางการแสดงออกทางเพศ ผ่านบทอรรถรยในกลอนลำอีสาน
- 2.2 ศึกษาถึงศิลปะ วัฒนธรรม ของชาวอีสานที่ปรากฏผ่านบทอรรถรยในกลอนลำอีสาน

3. วิธีการดำเนินงานศึกษาค้นคว้า

กรอบแนวคิดในการศึกษา ศิลปะการแสดงออกทางเพศผ่านบทอรรถรย ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน ประเภทกลอนลำนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางการศึกษาจากทฤษฎีระบบ โดยใช้ทฤษฎีมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมของชาวอีสานทั้งในด้านความเป็นอยู่ วัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ละอาศัยทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยมุมมองที่ให้ความสำคัญกับตัวแสดงในฐานะเงื่อนไขที่มี

อิทธิพลกำหนดลักษณะประการสำคัญ โดยที่วัฒนธรรมอีสานที่ศึกษานั้นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์ (ธนพร นุตสาระ, 2557) โดยมีวิธีการดำเนินงานศึกษาค้นคว้าโดยลำดับ ดังนี้

3.1 การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลอนลำ และประเภทของกลอนลำอีสาน

3.2 การศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) โดยได้มีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญในด้านวัฒนธรรมอีสานรวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านกลอนลำ ผู้เชี่ยวชาญด้านการขับร้องกลอนลำ หรือที่เรียกว่า หมอลำ

3.3 วิเคราะห์และสรุปผล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร รวมถึงข้อมูลทางด้านเอกสารทั้งหมดวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

4. ผลการศึกษาค้นคว้า

ชาวอีสานนับตั้งแต่ครั้งโบราณ ยึดถืออาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ ประกอบการสลับผลัดเปลี่ยนไปตามฤดูกาล เมื่อเวลาพลบค่ำเสร็จจากกิจการงานด้วยบ้านใกล้เรือนเคียงจึงมักจับกลุ่มพูดคุยระหว่างเพื่อนบ้าน ครอบครัว หรือกับพ่อแม่ผู้แก่เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาสารทุกข์สุกดิบ และเมื่อเวลาพูดคุยจับกลุ่มกันใหญ่ขึ้นก็มักจะมีการนำหลักคำสอน นิทาน หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ หยิบยกมาให้ลูกหลานได้รับฟังกันแรกเริ่มเดิมทีมักเป็นการเล่าเรื่องปลูกฝังจารีตประเพณี ศีลธรรม เมื่อมีการเล่าแต่เดิมที่ธรรมดาไม่เป็นที่สนใจกาลเวลาผ่านไปภูมิปัญญาของชาวอีสานที่มีความรักการสนุกสนาน จึงปรับแต่งเสียงรู้จักการนำเสียงสั้น ยาวเสียงสูง เสียงต่ำ และท้ายที่สุดจึงนำดนตรีพื้นถิ่นของตนนำมาประกอบการเล่าเรื่อง

ในขณะเดียวกันนิทานหรือเรื่องเล่าต่าง ๆ มักมีองค์ประกอบหลากหลาย อาทิ ตัวละครฉากประกอบ จึงต้องมีการแต่งกายสมมติให้เข้ากับการแสดงในเรื่องนั้น ๆ จึงเกิดเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทหมอลำขึ้นครั้งแรกเรียกว่า “หมอลำพื้น” ซึ่งท่วงทำนองแรกเริ่มจะมีลักษณะช้า ๆ เนิบ ๆ หรือที่ชาวอีสานเรียกว่าเย็น ๆ น้ำเสียงลูกคอในการขับร้องกลอนลำประกอบจังหวะการฟ้อนสมมติตามท้องเรื่องนั้น ๆ โดยมีผ้าขาวม้าเป็นเครื่องแต่งกาย กล่าวคือเมื่อหน้าผ้าขาวม้าทรงสะพักเป็นตัวนาง เมื่อนำผ้าขาวม้าไปมัดที่เอวเป็นพระเอก ถ้านำผ้าขาวม้าไปมัดที่หัวเป็นพญามหากษัตริย์ (พ่อพญา) เมื่อนำผ้าขาวม้าแล้วทำท่าคร่อมผ้าอยู่แล้วเคลื่อนไหวอย่างในลักษณะม้าเรียกว่าการขี่ม้า จึงนับเป็นการแสดงหมอลำที่นำการแสดงบทบาทสมมติผ่านกลอนลำได้อย่างสมบูรณ์แบบ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่านไปการแสดงหมอลำพื้นจึงต้องมีพัฒนาการตามกระแสนิยมของสังคม

กลอนลำจึงถือเป็นวรรณกรรมของชาวอีสานประเภทหนึ่ง ที่ถูกประพันธ์ขึ้นโดยกวีชาวอีสานภาษาที่ใช้ในการประพันธ์ล้วนเป็นภาษาถิ่นอีสานทั้งสิ้น โดยคำประพันธ์จะแตกต่างออกไปตามประเภทของกลอนลำ อาทิ ทางสั้น ทางยาว ลำเต้ย และอาจมีแยกย่อยออกไปตามบริบทนั้น ๆ ซึ่งการแต่งกลอนลำอีสานมีลักษณะเค้าโครงหรือปมประพันธ์เดียวกันกับบทกลอน กล่าวคือ มีฉันทลักษณ์ มีสัมผัส มีการสรรคำใช้ต่าง ๆ มีรสทางวรรณคดี และอาจมีองค์ประกอบอื่นใดแตกต่างออกไป ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ล้วนยึดถือการแต่งตามฉันทลักษณ์เพื่อให้เหมาะสมตามประเภทของกลอนลำ อาทิ ประเภทกลอนร้อย หรือ กลอนย่าย, ประเภทกลอนตัด หรือ กลอนกาพย์, ประเภทกลอนยาว หรือ กลอนเย็น ที่ผู้ขับร้องนำไปแสดงเรียกว่าหมอลำ ฉะนั้นหมอลำจึงเป็นผู้ถ่ายทอดกลอนลำให้ผู้ฟังได้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งการที่หมอลำแต่ละคนจะสามารถถ่ายทอดกลอนลำจากผู้ประพันธ์ได้นั้นจะต้องมีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และแตกฉานในการแสดงบทบาทตามความรู้สึกลำ ๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้ขับร้องกลอนลำหรือหมอลำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (สำเริง คำโหม่ง ,2524)

5. บทอรรถรย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน ประเภทกลอนลำ

เจริญ เจษฎาวัลย์. (2546) ได้กล่าวถึงบทอรรถรย์ไว้ว่า โดยส่วนมากกวีมักจะไม่นำเสนอถึงเรื่องทางเพศโดยตรง แต่จะนำความสารททางวรรณศิลป์เปรียบเทียบกับธรรมชาติต่าง ๆ นับว่าเป็นคางมางดงามอีกประการหนึ่ง และทำให้ผู้เสพงานทางวรรณศิลป์ไม่รู้สึกระด้างกระเดื่อง ชาวอีสานถือว่ามิมหรสพประกอบทำนองหลายประเภท โดยถือว่าหมอลำเป็นมหรสพอีสานประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ทั้งนัยตรงและนัยประหวัดอันโดดเด่นเป็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ “บทอรรถรย์” อันเป็นความสามารถและแสดงถึงชั้นเชิงของผู้ประพันธ์ที่แตกต่างกันออกไป ผู้

ศึกษาจึงมีความสนใจในด้านความสัมพันธ์ดังกล่าวที่เป็นศิลปะในบทกวีซึ่งแสดงออกในเรื่องเพศ ที่ปรากฏในกลอนลำไอ้สานประเภทต่าง ๆ

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์บทกวีในกลอนลำไอ้สาน

บทกลอนลำ (ฝ่ายชาย)	บทกลอนลำ (ฝ่ายหญิง)
โอเด่พระนางเอ๋ย (พระนางเอ๋ย) พอแต่เหลือเห็นหน้าสาวคนงามอยากถามข่าว หัวใจอ้ายปวดจ้าว ๆ พอปานผ้าใส่หนอง จั่งว่าถามข่าวน้ำ ถามข่าวผู้ทางปลา จั่งว่าถามข่าวนา ถามข่าวทางข้าว พ่อยากถามข่าวเจ้าว่ามีผัวแล้วหรือไป หรือว่ามีแต่ซู้ ผัวซื่อนกะบมี จั่งว่าแก้มปี้ลี้ ซู้ผู้ผู้งามหนา (งามหนา) <u>ถามเบ้งนาหนองโหล้ง มีฝนตกลงมันโห่งแนบ</u> มีปลาบ่ลื้อลื้อน้อยมาลอยเล่นเจ้าอยู่หนอง จั่งว่าถามข่าวน้องอยากถามข่าวเจ้าโขงเซง จั่งว่าถามโคงเคงค้อยอยู่ตึบโคงเค้ง ถามว่าปลาเซ้งน้องนั้นลองกินปลาบ่ แล้วไปน้อพระนางเอ๋ย (พระนางเอ๋ย) เชิญเฉยข่าวซ้อ พอให้อ้ายได้ส่วงใจ จั่งว่าแก้มใหม่ ๆ บั้นท้ายใหญ่ผู้ผู้งามเอ๋ย (ผู้ผู้งามเอ๋ย)	โอเด่พี่ชายเอ๋ย (พี่ชายเอ๋ย) พอแต่มาเห็นหน้าอยากมีวาจาถามข่าว น้องกะมาฟ้าว ๆ อ้ายกะมาฟ้าว ๆ บ่ทันได้ข่าวถาม ถามว่าบ้านน้องลี้ บ้านอ้ายที่ผู้นำหา บ้านบักเซียงจันทา <u>เพิ่นเล่นน้ำอยากคลำกัน</u> <u>บ่อนเคยเอาหัวหม่น เอาดั่งซิ่นเข้าไต้งาม</u> นางอยากถามข่าวอ้าย ว่าเมืองบ้านเจ้าอยู่ไส จั่งว่าแก้มใหม่ ๆ แม่นผัวผู้ได้มางามเด่ (งามเด่) อกซิเพิ่นซู้ อยากเมื่อชุนนอยซื่อนบ่าโหล ๆ มีแล้วไปคู่ซื่อนทือนอนแล้งเปล่าตาย จั่งว่าถามข่าวอ้ายอยากถามข่าวน้องคอดัง <u>ถามว่าดั่งของเจ้าเคยดมไผแล้วหรือปี้</u> อ้ายที่ผู้ผู้งามหนอ (ผู้ผู้งามหนอ) ขอให้เขยข่าวซ้ออย่าทรงอั้งเจ้าหนึ่งสอง จั่งว่าแก้มอ่องตองวาทเจ้าคองผู้ผู้งามเอ๋ย (งามเอ๋ย)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นกลอนลำประเภทกลอนเต้ย กลอนเต้ยมีอยู่หลายจังหวะด้วยกัน จังหวะที่นำเสนอข้างต้นนั้นเรียกว่า “เต้ยหัวโนนตาล” เต้ยจังหวะนี้จะมีภาพพจน์ของภาษาและความงามเชิงวรรณศิลป์ นิยมร้องสลับคู่ระหว่างชายหญิง เป็นกลอนลำที่จะสามารถบ่งบอกถึงปฏิภาณไหวพริบของหมอลำได้เป็นอย่างดี และเมื่อพิจารณาจากบทประพันธ์ข้างต้นพบว่ามีบทกวีที่สอดแทรกอยู่ในการเกี่ยวพาราสีระหว่างพระ – นาง ได้อย่างแนบเนียน ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นสามารถจำแนกลักษณะของบทกวีในกลอนลำได้ ดังนี้

การอุปมาเพื่อเปรียบถึงเรื่องเพศ

เป็นที่แน่นอนว่าหากกล่าวถึงบทกวีที่สอดแทรกการอุปมา เปรียบเทียบ เปรียบเปรย เพื่อแทนสิ่งหนึ่งให้เหมือนอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งในขนบวรรณกรรมคดีกลอนใช้การอุปมาในบทกวีโดยมาก จากคำประพันธ์ข้างต้นได้เห็นถึงศิลปะการใช้โวหารในการประพันธ์ผนวกกับวิถีชีวิตของชาวอีสานได้อย่างลงตัว ซึ่งบทกวีที่สอดแทรกอยู่ในคำประพันธ์นั้นมีความน่าสนใจอยู่หลายคำด้วยกันดังจะได้อธิบายโดยลำดับ ดังนี้

“ถามเบ้งนาหนองโหล้ง มีฝนตกลงมันโห่งแนบ

มีปลาบ่ลื้อลื้อน้อยมาลอยเล่นเจ้าอยู่หนอง

จั่งว่าถามข่าวน้องอยากถามข่าวเจ้าโขงเซง

จั่งว่าถามโคงเคงค้อยอยู่ตึบโคงเค้ง

ถามว่าปลาเซ้งน้องนั้นลองกินปลาบ่

แล้วไปน้อพระนางเอ๋ย (พระนางเอ๋ย)”

ดังคำประพันธ์ข้างต้นที่ยกมาแสดงเป็นตัวอย่างนั้น สามารถถอดคำประพันธ์จากภาษาถิ่น ให้เข้าใจได้ง่ายด้วยภาษากลางนั้นโดยลำดับคือ “นาหนองโหล้ง” แปลว่า ที่นาในที่ราบลุ่ม นัยความหมายแทนอวัยวะเพศหญิง หรือแทนเพศหญิง “มีฝนตกลงมันโห่งแนบ” แปลว่า ฝนตกลงนามีน้ำขังบ้างหรือเปล่า นัยความหมายดังกล่าวเป็นการสื่อและผนวกกับความหมายเดิมของคำว่านาหนองโหล้งหรือที่แปลว่านาที่ลุ่มที่เปรียบถึงอวัยวะเพศหญิงหรือผู้หญิงนั้น การที่กล่าวว่ามีฝนตกบ้างหรือเปล่านั้นเป็นการสื่อถึงความต้องการทางเพศว่าฝ่ายหญิงได้ผ่านการมีเพศสัมพันธ์มาบ้างแล้วหรือยัง ซึ่งนอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้อุปมาเปรียบผู้ชาย ผู้หญิง อวัยวะเพศชาย เพศหญิง ให้เข้ากับสัตว์น้ำ

ในพื้นที่อีสานนั้นก็คือ “ปลาช่อน” แปลว่า ปลาช่อน แทนผู้ชาย หรืออวัยวะเพศชาย และในด้านเพศหญิงนั้นก็คือ “ปลาเซ่ง” แปลว่า ปลาหม่อ แทนอวัยวะเพศหญิง ด้วยลักษณะทางกายภาพของปลาย่อมสือถึงเพศชายเพศหญิงได้โดยตรง ยิ่งเมื่อผนวกเข้ากับคำประพันธ์ที่ว่า “ถามว่าปลาเซ่งน้องนั้นลองกินปลาช่อน” ย่อมมีนัยความหมายสื่อให้เห็นถึงเพศสัมพันธ์ได้อย่างงดงาม

บทอัครรยผ่านการนำเสนอโดยตรง

บทอัครรยนั้นมีความหมายถึงการแสดงออกทางเพศ การแสดงออกทางเพศวิถี และมีข้อจำกัดว่า จะต้องแสดงออกในบทประพันธ์ ซึ่งมีลักษณะมากมายด้วยกันแตกต่างกันไปตามความสามารถ และอารมณ์ของผู้ประพันธ์ซึ่งทั้งหลายเหล่านั้นที่กล่าวมานั้นว่าเป็นความงามทางภาษาที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง บทอัครรยในกลอนลำของอีสานนั้นสามารถสื่อได้หลายประเภทด้วยกัน ทั้งนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำเสนอถึงบทอัครรยที่ผ่านการนำเสนอโดยตรง กล่าวคือเป็นบทอัครรยที่กล่าวถึงเรื่องทางเพศโดยตรง โดยที่ไม่มีการเปรียบเทียบหรือการสรรคำใช้แต่ประการใด ทั้งนี้ก็เพื่อความสนุกสนานของผู้ขับร้องที่มีต่อผู้รับฟัง เช่น

“บ้านบักเซียงจันทา เพิ่นเล่นน่ายากคลำกัน

บ่อนเคยเอาหัวหม่น เอาดงซ้นเข้าไต้ง่าม”

เมื่อถอดคำประพันธ์แล้วจะให้ความหมายดังนี้ “เพิ่นเล่นน่ายากคลำกัน” แปลว่า เขาวิ่งไล่เอากลับกัน “บ่อนเคยเอาหัวหม่น เอาดงซ้นเข้าไต้ง่าม” แปลว่า ตรงที่เคยเอาหัวมัด และเอาจุมูกตม ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นการแสดงออกถึงเรื่องเพศในด้านเพศสัมพันธ์โดยตรง ซึ่งไม่มีคำเปรียบเทียบ เปรียบเปรยแต่อย่างใด ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงสรุปและอนุมานได้ว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้ผู้รับฟังได้เข้าใจโดยง่าย ไม่ซับซ้อนเหินห่างเช่นบทประพันธ์ที่มีลักษณะอื่นๆ เป็นต้น

บทอัครรยในลักษณะคำผวน

คำผวน ถือเป็นคำที่มีในวรรณกรรมคดีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งคำผวนนั้นมีความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๖๒ ว่า เป็นคำที่พูดทวนกลับได้ เช่น ตกที่อัฐ ผวนเป็น ดิด ที่อก วรรณกรรมที่ใช้คำผวนที่รู้จักกันโดยมาก คือ สรรพหลัทวน เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ มีเนื้อหายาวไกล แต่แสดงภูมิทางกาพย์กลอนของผู้แต่ง เป็นหนังสือหายากเล่มหนึ่งไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ หากแต่ความหมายในคำประพันธ์ทั้งหมดแสดงออกถึงเรื่องเพศทั้งสิ้น บางครั้งจะเห็นมีผู้เรียกบทประพันธ์นี้ว่า “ท้าวโลตึง สรรพหลัทวน”

บทอัครรยในลักษณะคำผวน ที่ปรากฏในกลอนลำอีสานนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ยกคำประพันธ์บางส่วนมาแสดงเพื่อให้เข้าใจได้โดยง่าย ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

“ถามว่าดงของเจ้าเคยดมไ้แล้วหรือปี่”

คำประพันธ์ข้างต้นในคำที่ว่า “เคยดมไ้แล้วหรือปี่” เมื่อผวนทวนกลับจะให้ความหมายว่า “เคยดมไ้แล้วหรือปี่” ซึ่งคำว่าไ้ในที่นี้พื้นที่อีสานย่อมมีความเข้าใจตรงกันและทราบว่ามีความหมายแปลว่า อวัยวะเพศหญิง เป็นการแสดงออกในเชิงตลกขบขันมากกว่าจะเป็นการแสดงออกถึงการร่วมเพศโดยตรง

นับได้ว่าผู้ประพันธ์กลอนลำอีสาน เพื่อให้ผู้นำไปขับร้อง (หมอลำ) นั้นมีความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะบทประพันธ์ข้างต้นนับได้ว่ามีความสามารถอย่างยิ่งที่สามารถผูกคำกลอนให้สละสลวยเปรียบเทียบ เปรียบเปรยให้ดูสวยงาม สามารถสอดแทรกบทอัครรยได้อย่างไม่น่ารังเกียจ ผู้ฟังสามารถจับใจความและถอดคำประพันธ์ได้โดยนัยประหวัด เป็นการแสดงออกถึงเรื่องเพศผ่านวิถีชีวิตชาวอีสานเกี่ยวกับการทำไร่ทำนา ตลอดทั้งพันธุ์สัตว์น้ำพื้นถิ่นอย่างปลาหม่อ ปลาช่อน ที่นำมาอุปมาเป็นบทอัครรย โดยผ่านการขับร้องหมอลำฝ่ายชาย

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประพันธ์กลอนลำ (ราตรีศรีวิไล บงสิทธิพร, 2562) ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่าวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำที่ประพันธ์ขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันพบว่าผู้ประพันธ์ล้วนสอดแทรกบทอัครรยในวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นทั้งสิ้น มาก น้อย ตามแต่ลักษณะและประเภทของกลอนลำที่เรียกว่า (ทาง หรือ จังหวะ) รวมไปถึงเอกลักษณ์ของผู้ประพันธ์ และอัตลักษณ์โดยส่วนตัว ทั้งนี้ผู้ขับร้องหมอลำก็มีส่วนสำคัญในการเลือกบทอัครรยอีกด้วย เช่น หมอลำผู้ชายก็จะนำบทอัครรยไปขับร้องเพื่อเกี้ยวพาราสีหมอลำผู้หญิง ส่วนหมอลำผู้หญิงจะนำบทอัครรยไปขับร้องในลักษณะปกป้องตนเอง ลักษณะเขินอาย หรือตัดพ้อต่อฝ่ายชาย เป็นต้น

โดยแม่ครูราตรีศรีวิไล บงสิทธิพร ได้กรุณาให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า บทอัครรรยในกลอนลำอีสานนั้น นอกจากอุปมาเปรียบธรรมชาติต่าง ๆ แล้วนั้นคำก่ำกวมต่าง ๆ ยังถือเป็นบทอัครรรยได้ เช่น คำว่าหวี ที่ใช้ในกลอนลำว่า “ฮู้ว่าหวีไตน้อยอย่าไปเอาผิวฝรั่ง” หรือ “ฮู้ดงโกนจิ้งปิ้งคือเผดคือผี คั่นเจ้าปมหวีลิแบกปิ่นนำไล” ซึ่งคำว่าหวีนี้เองที่เปรียบแทนอวัยวะเพศหญิง เป็นคำก่ำกวมที่กลุ่มผู้ฟังจะต้องตีความกลอนลำสร้างความสนุกสนานและเรียกความสนใจทุกครั้งเมื่อนำกลอนลำดังกล่าวนำไปขับร้อง

6. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้า เรื่อง ศิลปะการแสดงออกเรื่องเพศผ่านบทอัครรรย ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำนั้น สามารถวิเคราะห์ถึงความหมาย และนัยสำคัญของบทอัครรรยผ่านทัศนคติของหมอลำหรือผู้ขับร้องกลอนลำได้ในหลายมุมมอง ผู้ศึกษาค้นคว้ามีโอกาสได้สัมภาษณ์หมอลำในระดับอายุ 20-35 ปี, 35-55 ปี, 55-75 ปี พบว่าหมอลำนิยมนำกลอนลำประเภทลำเต้ยในทุกจังหวัดเพื่อสอดแทรกบทอัครรรยมากที่สุด เนื่องมาจากปัจจัยในหลายประการ อาทิ

1. กลอนเต้ยมีลักษณะฉันทลักษณ์ที่สละสลวย
2. กลอนเต้ยเป็นกลอนเกี้ยวพาราสี
3. จังหวัดของกลอนเต้ยมีความสนุกสนาน (สามารถนำไปประกอบดนตรีได้)
4. โอกาสในการใช้กลอนเต้ยมีมากกว่ากลอนประเภทอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันกลอนเต้ยมีการประยุกต์ และปรับเปลี่ยนให้เข้าตามสมัยนิยมโดยการนำดนตรีเข้ามาประกอบสร้างความสนุกสนาน เมื่อพูดถึงหมอลำอีสานผู้ฟังก็จะนิยมเรียกร้องให้มีการเต้ยในทุกประเภททั้งหมอลำกลอน หมอลำซิ่ง หรือหมอลำเรื่องต่อกลอน นอกจากลำเต้ยที่ปรากฏบทอัครรรยมากที่สุดในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำแล้วนั้นลำซิ่งที่เกิดการประยุกต์ขึ้นในปัจจุบันก็ปรากฏบทอัครรรยเช่นกัน แต่ลักษณะของบทอัครรรยนั้นเปลี่ยนไปในทิศทางตรงกันข้าม หมอลำหรือผู้ขับร้องกลอนลำมีอิทธิพลในการเลือกใช้คำหยาบโลน หยอกล้อ หรือโต้ตอบกันด้วยคำหยาบเกี่ยวกับเรื่องเพศขณะประกอบการแสดงบทเวที โดยที่ไม่มีการเขินอาย ความตลกขบขันหรือเอาเรื่องมาล้อเลียนเป็นการสื่อความหมายอีกวิธีหนึ่ง เรื่องตลกขบขันสามารถลดอำนาจความต้องการของบุคคลลง และทำให้สถานการณ์ที่ตึงเครียดผ่อนคลาย ในอีกด้านหนึ่ง หากมองในมุมเชิงจิตวิทยา การใช้ถ้อยคำทางเพศเป็นการสร้างเหตุการณ์ที่ตนเองสนใจขึ้น เป็นเครื่องมือการผ่อนคลายความตึงเครียดชั่วคราว การใช้คำที่เกี่ยวกับทางเพศอาจพิจารณาในแง่พฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเกิดจากความคับข้องใจได้อีกเช่นกัน (นิคม วงเวียน, ๒๕๒๘)

“... ก็พี่ฮักน้องมานาน ก็พี่ฮักน้องมานาน จนหัวควยบานเท่าหมากโอโหล...”

ไม่ปรากฏผู้ประพันธ์

คำประพันธ์ข้างต้นที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ยกมาเป็นบทประพันธ์ตัวอย่าง ถึงแม้จะไม่ทราบผู้ประพันธ์ที่แน่ชัด หากแต่เป็นการแสดงการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของคำประพันธ์ที่มีบทอัครรรย ด้วยเป็นการแสดงให้เห็นถึงการสื่อถึงเรื่องเพศในทางตรง ไม่อ้อมค้อม และไม่ถือเป็นบทอัครรรยตามองค์ประกอบที่ได้บรรยายตามหัวข้อข้างต้นที่ผ่านมา เนื่องด้วยมีการกล่าวคำเปรียบของอวัยวะเพศชายโดยตรงไม่เปรียบเปรยดังที่นิยมในบทอัครรรย แต่ก็นับเป็นศิลปะการแสดงออกถึงเรื่องเพศผ่านบทวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำสมัยใหม่ แต่ทว่าหากกล่าวคำลักษณะนั้นโดยไม่ใช่เป็นการขับร้องหมอลำ ก็จะเป็นคำที่ไม่เหมาะสมเพราะเป็นคำที่สังคมให้ความหมายในทางหยาบคาย ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากกระแสนิยม สื่อ และความต้องการของผู้ฟัง เมื่อหมอลำกล่าวถึงเพลง หรือขับร้องกลอนลำบทนี้ แล้วได้รับความสนใจ สนุกสนาน มีเสียงตอบรับที่ดีจากผู้ฟัง ผู้ขับร้องก็จะหยิบยกกลอนลำหรือบทเพลงในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาประจําเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ฟัง

จากการศึกษาศิลปะการแสดงออกเรื่องเพศผ่านบทอัครรรย ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานประเภทกลอนลำนั้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ว่า ศิลปะในการแสดงออกเรื่องเพศผ่านบทอัครรรยมีการวิวัฒนาการ หรือการเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยมจากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นการแสดงฝีมือของกวีที่สามารถนำเรื่องที่สื่อในลักษณะปกปิดหรือเรื่องเพศ สามารถประพันธ์ขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบ เปรียบเปรย อุปมาได้อย่างงดงามเรียกว่าบทอัครรรย ถึงแม้ว่าปัจจุบันการขับบทอัครรรยผ่านกลอนลำจะเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปโดยมาก แต่ก็เห็นว่าชาวอีสานมีมีศิลปะที่แสดงออก

ถึงเรื่องเพศผ่านบทอัครจริยได้อย่างงดงาม ถ้าหากมีหมอลำ มีการแสดงในปัจจุบัน ย่อมมีเรื่องเพศเข้าไปสอดแทรกอยู่ในกลอนลำ หรือบทเพลงที่ประยุกต์จากกลอนลำและได้รับความนิยมแพร่หลายในปัจจุบัน

7. เอกสารอ้างอิง

เจริญ เจษฎาวัลย์. 2546. ศาสตร์และศิลป์ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: พอดี.

ราตรีศรีวิไล บงสิทธิพร. 2552. เอกสารประกอบการเรียนหมอลำชั้นอาชีว. มหาสารคาม: ศูนย์การเรียนรู้ภูมิ

ปัญญาไทยด้านศิลปกรรมการแสดงพื้นบ้านหมอลำ (แม่ครูราตรีศรีวิไล). (เอกสารอัดสำเนา).

_____. (2562, 16 มีนาคม). ศิลปินมรดกอีสานและผู้เชี่ยวชาญด้านกลอนลำ. [สัมภาษณ์] นิคม วงเวียน. “เพศในกลอนลำ,”. ใน ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 (กรกฎาคม 2528)

ธนพชร นุตสาระ. 2557. เครื่องดนตรีลำหู่. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 18(2), น. 21-35

สวิง บุญเจิม. (ม.ป.ป.). ประเพณีอีสาน. อุบลราชธานี: ส.ธรรมภักดี.

สำเร็จ คำโฆง. 2524. เอกสารการสัมมนาเพลงพื้นบ้านอีสานมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม (เอกสารหมายเลข 7). มหาสารคาม: (ม.ป.พ.). (เอกสารอัดสำเนา).

ละครชุด นักเรียนพลังกิฟต์ กับความย้อนแย้งของปฏิบัติการของ GMMTV THE GIFTED SERIES AND THE CONTRADICTION OF GMMTV'S PRACTICE

ธงชัย แซ่เจี๋ย

THONGCHAI SAE-CHIA

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม
Department of Thai for Career, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom
thepurpleink@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสารและกลวิธีการนำเสนอสารของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* เปรียบเทียบกับรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการของ GMMTV จากการศึกษาพบว่า ละครชุดดังกล่าวมุ่งนำเสนอสารว่าด้วยการวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทยโดยใช้วิธีการทำให้แปลก (defamiliarization) ผ่านการสร้างตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์ที่มีทั้งศักยภาพทางวิชาการและพลังเหนือธรรมชาติ ให้เป็นอภิสิทธิ์ชนภายในโรงเรียน พร้อมกับนำเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างนักเรียนห้องกิฟต์กับนักเรียนห้องปกติ อันมีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำและนโยบายที่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันต่อนักเรียนของโรงเรียน อันนำไปสู่ความพยายามล้มล้างระบบห้องกิฟต์ในตอนท้ายเรื่องอย่างใดก็ได้ เมื่อเปรียบเทียบอุดมการณ์ของละครชุดนี้ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการอย่างหนึ่งกับรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการของบริษัทเดียวกัน พบว่า อุดมการณ์ของละครกับรายการดังกล่าวมีความย้อนแย้งกัน ความย้อนแย้งดังที่กล่าวมาลดทอนพลังของสารในละครชุดให้อ่อนลงกลายเป็นเพียงเรื่องสำหรับจินตนาการเพื่อความบันเทิงของผู้ชมเท่านั้น

คำสำคัญ: ความย้อนแย้ง ปฏิบัติการ รายการโทรทัศน์ อุดมการณ์

ABSTRACT

This article aims to study the message of *The Gifted Series* and the technique uses in its' representation, and also analyze the ideology of this series comparing with *School Bus*, *School Rangers* as GMMTV's practice. It is found that; this series intend to represent the message on critique an inequality in Thai educational system through the use of defamiliarization by creating the character of the gifted students, who have both academic potential and supernatural power, to be the privileges in their school, and also represent the conflict between the gifted students and the normal students, as a result of an inequality and school's policy, and lead to the destruction of the gifted classroom at the end of the series. Nevertheless, by comparing the ideology of the series as one of GMMTV's practice with *School Bus*, *School Rangers*, other program in the same company, it is found that the ideology of those programs are in contradiction. It lessens the power of the message from the series and makes it to be the imagined story only for viewers' entertainment.

Keywords: Contradiction, Ideology, Practice, TV Program

1. ความเป็นมาของบทความ

ชีวิตวัยรุ่นเรียนเป็นเรื่องราวที่ละครโทรทัศน์ไทยนำเสนอมาเป็นเวลานานแล้ว บางเรื่อง เช่น *น้องใหม่ร้ายบริสุทธิ์* นำเสนอต่อเนื่องทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นเวลายาวนานกว่า 20 ปี (พ.ศ. 2539 – 2561) ก่อนจะ

ยุติการออกอากาศ ขณะที่บางเรื่องก็นำเสนอในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เช่น *กลิ้งไว้ก่อนพ่อสอนไว้* *วัยร้ายไฮสคูล* เป็นต้น การนำเสนอเนื้อหาของละครแต่ละเรื่องก็แตกต่างกันไป บ้างนำเสนอปัญหาของการก้าวเข้าสู่วัยรุ่นหรือชีวิตวัยเรียน บ้างสะท้อนปัญหาที่เป็นประเด็นในสังคมขณะนั้น บ้างก็นำปัญหามาเสนอในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ อย่างไรก็ตาม ในปี 2561 มีละครชุดหนึ่งที่มีความโดดเด่นและแตกต่างไปจากละครเรื่องอื่น ๆ ที่เคยมีมา นั่นคือ *นักเรียนพลังกิฟต์*

นักเรียนพลังกิฟต์ หรือ *The Gifted Series* เป็นละครชุดเรื่องหนึ่งที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตวัยรุ่นวัยเรียนของนักเรียนนักศึกษาในระบบการศึกษาไทย มีเค้าโครงมาจากภาพยนตร์สั้นเรื่อง *The Gifted* (SandOtnim, 2558) และนวนิยายเรื่อง *The Gifted* *ภารกิจลับนักเรียนพลังกิฟต์* (SandOtnim, 2559) ทั้งสองฉบับเป็นผลงานของ SandOtnim (นามปากกาของ ธรรมรงค์ เสริมฤทธิ์รงค์) ส่วนฉบับที่ดัดแปลงเป็นละครชุดนั้นเป็นผลงานของผู้กำกับ 4 คน ได้แก่ ปัญญา ปานทอง ธรรมรงค์ เสริมฤทธิ์รงค์ วาสุเทพ เกตุเพชร และจารุพัฒน์ กันนูลา ดำเนินการผลิตโดยบริษัท GMMTV จำกัด (ต่อไปนี้จะเรียกโดยย่อว่า GMMTV) ในเครือบริษัท GMM Grammy จำกัด (มหาชน) ฉบับละครออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ทางช่อง ONE31 มีจำนวนตอนที่ออกอากาศทั้งสิ้น 13 ตอน นอกจากนี้ยังสามารถรับชมทางแอปพลิเคชัน LINE TV ได้ด้วย ความโดดเด่นประการหนึ่งที่ทำให้ละครชุดนี้แตกต่างจากละครเรื่องอื่น ๆ ก็คือ องค์ประกอบแบบแฟนตาซีและแนวเรื่องที่มีลักษณะเป็นเรื่องสืบสวน

ในแง่ความสำเร็จ ละครชุดนี้ได้รับรางวัล LINE TV BEST FIGHT SCENE ในงาน LINE TV AWARDS 2019 จากตอนที่ 5 ฉากที่ตัวละคร “ปณณ” เกิดภาวะหลายบุคลิกในจิตใจและบุคลิกเหล่านั้นต่อสู้กันเองจนทำให้ตัวละครดังกล่าวได้รับบาดเจ็บ (LINE TV, 2562) ทั้งนี้เพราะ ฉากดังกล่าวมีความแปลกใหม่ ไม่เคยปรากฏในละครเรื่องใดมาก่อน นอกจากนี้ ละครชุดนี้ยังได้รับการยกย่องจากสื่อมวลชนว่าเป็น “ซีรีส์วัยรุ่นน้ำดี” (แจ้วริมจ่อ, 2561) เนื่องจากมีโครงเรื่องที่แปลกแหวกแนวกว่าละครวัยรุ่นเรื่องอื่น ๆ และสามารถเป็นกระแสบนโลกออนไลน์ได้ภายในครึ่งชั่วโมงที่ออกอากาศ อีกทั้งยัง “สะท้อนแง่มุมบางแง่ของการศึกษาไทยอย่างสร้างสรรค์” (แจ้วริมจ่อ, 2561) จากคำกล่าวนี้อาจสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่า ละครชุดนี้เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาของไทยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และน่าจะแตกต่างจากละครเรื่องอื่น ๆ จนทำให้เกิดกระแสตอบรับข้างต้น ความสำเร็จและเสียงตอบรับในแง่บวกดังที่กล่าวมานี้ทำให้นักเรียนพลังกิฟต์ เป็นละครชุดที่น่าสนใจและควรที่จะนำมาศึกษาในฐานะที่เป็น “ตัวบท” หนึ่งในบริบทสังคมร่วมสมัย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในบริบทของบริษัทผู้ผลิตซึ่งอยู่เบื้องหลังละครชุดดังกล่าว จะพบว่า ในปี 2561 GMMTV มิได้ผลิตเพียงละครชุดนี้เท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาของไทยและชีวิตวัยรุ่นวัยเรียน หากยังมีรายการอื่นที่เกี่ยวข้องกับคนกลุ่มดังกล่าวด้วย นั่นคือรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* รายการดังกล่าวเป็นรายการประเภทวไรตี้ แม้จะแตกต่างจากละครอยู่บ้าง แต่ก็ถือว่าเป็นรายการทั้งสองเป็นปฏิบัติการ (practice) ของ GMMTV ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตและผู้อุปถัมภ์ (patron) รายการในอุตสาหกรรมความบันเทิง นอกจากนี้ แม้รายการทั้งสองจะจัดอยู่ในประเภทที่ต่างกัน แต่การศึกษาเปรียบเทียบรายการทั้งสองก็สามารถกระทำได้ตามแนวทางของวิชาวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ด้วยการศึกษาคูณธรรม (ideology) ในสื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุดของสำนักวัฒนธรรมศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ด้วยเหตุที่ “การศึกษาวรรณธรรมก็คือการศึกษาคูณธรรม” (กาญจนา แก้วเทพ, 2557)

อนึ่ง คำว่าคูณธรรมในที่นี้มีใช้ระบบคิดซึ่งอยู่ในคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มิใช่ความคิดเกี่ยวกับโลกและชีวิต หากแต่เป็นปฏิบัติการที่เป็นจริง เป็นการลงมือกระทำการในชีวิตประจำวัน เป็นพิธีกรรมที่ตึงให้มนุษย์ติดอยู่กับคูณธรรม (Althusser, 1984) วิธีการศึกษาคูณธรรมในสื่อสามารถทำได้ 2 วิธี วิธีหนึ่ง คือ การวิเคราะห์คูณธรรมที่ปรากฏอยู่ในตัวบทควบคู่ไปกับการวิเคราะห์กระบวนการบริโภคนิยมหรือเปิดรับตัวบทนั้นของผู้รับสาร อีกวิธีหนึ่ง คือ การวิเคราะห์คูณธรรมในตัวบทภายในปริณิณของการกระบวนการผลิตวัฒนธรรมและคูณธรรมที่มีในสังคมโดยรวม (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) บทความนี้จะศึกษาละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* ในแง่สารและกลวิธีการนำเสนอสาร พร้อมทั้งวิเคราะห์คูณธรรมและเปรียบเทียบกับคูณธรรมของรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* เพื่อสะท้อนแง่มุมบางประการภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่ควรมองข้าม

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สารและกลวิธีการนำเสนอสารของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์*
2. เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* เปรียบเทียบกับรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการของ GMMTV

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์สารและกลวิธีการนำเสนอสารของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์*
3. พิจารณาละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* เปรียบเทียบกับรายการอื่น ๆ ของ GMMTV
4. บันทึกผลการศึกษาในแบบบันทึกและเรียบเรียงเป็นบทความ
5. สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษา

4. ผลการวิจัย

1. สารและกลวิธีการนำเสนอสารของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์*

การวิเคราะห์สารและกลวิธีการนำเสนอสารของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* ในที่นี้ จะใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ตามแนวทางของรูปแบบนิยม (Formalism) ซึ่งมุ่งเน้นวิเคราะห์ปัจจัยภายในของตัวบท เช่น โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก และองค์ประกอบต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นโครงสร้างที่ร้อยเรียงกันอยู่ภายในตัวบท (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2559)

เมื่อพิจารณาละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* พบว่า ละครชุดนี้นำเสนอเรื่องราวการสอบวัดระดับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนฤทธาวิทยาคมในตอนแรกทีออกอากาศ การสอบครั้งนี้เป็นการคัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพเพียงพอสำหรับการเข้าเรียนในห้องกิฟต์ นอกจากข้อสอบส่วนที่เป็นปรนัยแล้ว ตัวละครบางตัวจะได้ยินข้อสอบอีกข้อหนึ่งผ่านคลื่นความถี่เสียงที่นักเรียนปกติไม่ได้ยิน ดังความว่า “ข้อสอบข้อสุดท้ายเป็นข้อสอบอัตนัยคำถามคือ ด้วยเทคโนโลยีปัจจุบันทำให้มนุษย์ไม่ได้อยู่ในกฎการคัดสรรโดยธรรมชาติของชาลส์ ดาร์วิน อีกต่อไปแล้ว คุณเห็นด้วยหรือไม่ จงอภิปรายที่ด้านหลังของกระดาษคำตอบ” (GMMTV, 2561ฉ) ข้อสอบข้อสุดท้ายนี้จะเป็นตัวชี้วัดว่านักเรียนคนใดมีศักยภาพที่จะสามารถผ่านเข้าไปเรียนในห้องกิฟต์ของโรงเรียนได้

รูปที่ 1 แสดงฉากที่ตัวละครบางตัวได้ยินข้อสอบอีกข้อหนึ่งผ่านคลื่นความถี่เสียงที่นักเรียนปกติไม่ได้ยิน

โดยปกติแล้ว ห้องกิฟต์คือห้องเรียนที่จัดหลักสูตรให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมศักยภาพของเด็กนักเรียนที่เป็นอัจฉริยะ เป็นผลมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุให้มีการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้มีความสามารถพิเศษ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการนำเสนอตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์ซึ่งผ่านการสอบดังกล่าวมาได้ พบว่า ตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์ไม่ได้มีศักยภาพทางวิชาการโดดเด่นทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบาง นักเรียนที่มาจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 ซึ่งเป็นห้องสุดท้ายของชั้นปีและเป็นห้องที่นักเรียนมักสอบได้คะแนนไม่ดี ทว่าศักยภาพของนักเรียนห้องกิฟต์ที่นำเสนออยู่ในละครชุดนี้ คือ พลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของเรื่องแนวแฟน

ดาซี ในละครชุดนี้ พลังเหนือธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญที่ใช้จำแนกนักเรียนห้องกิฟต์กับนักเรียนธรรมดา ดังปรากฏผ่านข้อสอบและการสอบคัดเลือกที่ได้กล่าวไปแล้ว พลังเหนือธรรมชาติของตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์สามารถแสดงเป็นตารางได้ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์

ตัวละคร	พลังเหนือธรรมชาติ	ผลข้างเคียงหรือข้อจำกัด
แบง	มีวาจาสิทธิ์ โน้มน้าวและสั่งคนอื่นให้ปฏิบัติตามได้	จำเป็นต้องสัมผัสตัวคู่สนทนาจึงจะออกคำสั่งได้
เวฟ	แทรกแซงและควบคุมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้	จำเป็นต้องสัมผัสอุปกรณ์ก่อนจึงจะควบคุมได้
โอม	ทำให้สิ่งของหายไป / ล่องหนได้	หากวัตถุชิ้นใหญ่จะทำให้เลือดกำเดาไหล
น้ำตาล	มองเห็นอดีตของวัตถุต่าง ๆ ได้	ทำให้เหนื่อยง่าย ร่างกายอ่อนเพลีย
แคลร์	มองเห็นอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสีต่าง ๆ	หากใช้มากไปจะมีอาการสับสนเวียนศีรษะ
ปณณ	เลียนแบบความสามารถของผู้อื่นได้ไม่จำกัด	ทำให้เป็นคนที่มีภาวะหลายบุคลิก
มณ	ร่างกายมีพลังกำลังมากกว่าคนทั่วไป	สารพัดพลังในร่างกายสามารถกระตุ้นจิตใต้สำนึกของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นคลุ้มคลั่ง
กร	ฟื้นฟูร่างกายได้เร็วกว่าคนทั่วไป	ร่างกายตื่นตัวตลอดเวลาจนไม่สามารถนอนหลับได้
แจ๊ค-โจ	เป็นฝาแฝดที่ส่งความคิดและความรู้สึกถึงกันได้โดยไม่ต้องออกเสียง	หากคนใดคนหนึ่งรู้สึกเจ็บ อีกคนจะรู้สึกด้วย

พลังเหนือธรรมชาติของตัวละครแต่ละตัวที่น่าสนใจอยู่ในละครนี้ ในแง่หนึ่งคือการตอกย้ำและขับเคลื่อน “ศักยภาพ” ของนักเรียนห้องกิฟต์ภายในเรื่องว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความพิเศษ แตกต่างไปจากนักเรียนคนอื่น ๆ สัมพันธ์กับคำว่า “ฤทธา” ในชื่อโรงเรียน “ฤทธาวิทยา” ที่หมายถึงอำนาจศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจพิเศษด้วย ในอีกแง่หนึ่งพลังดังกล่าวช่วยสร้างความน่าสนใจให้แก่เรื่องราวของตัวละครแต่ละตัวในฐานะที่เป็นโครงเรื่องย่อยภายในโครงเรื่องใหญ่ ขณะเดียวกัน พลังเหนือธรรมชาติยังส่งผลต่อการพยายามคลี่คลายปริศนาเบื้องหลังห้องกิฟต์ซึ่งเป็นโครงเรื่องใหญ่ของละครชุดนี้ด้วย การที่ละครชุดนี้สร้างตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์ให้มีพลังเหนือธรรมชาติแตกต่างกันไปดังที่ปรากฏในตารางข้างต้น นับว่าเป็นการทำให้แปลก (defamiliarization) ไปจากละครที่นำเสนอเรื่องราวของนักเรียนปกติ

อย่างไรก็ตาม พลังเหนือธรรมชาติของนักเรียนห้องกิฟต์มิได้เป็นเพียงเครื่องมือจำแนกนักเรียนธรรมดากับนักเรียนห้องกิฟต์เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นอภิสิทธิ์ชนของนักเรียนห้องกิฟต์ด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ตัวละครแน็ค นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ซึ่งเป็นเพื่อนกับแบงพูดถึงห้องกิฟต์ว่า “มันคือฐานันดรสูงสุดของโรงเรียนเลยนะ มันคือโลกของอัจฉริยะแค่มึงก็สับสน ทึนนอกจากจะได้ทุนเรียนฟรีจนถึงมหาวิทยาลัย และยังได้อภิสิทธิ์ทุกอย่างในโรงเรียน” (GMMTV, 2561ฉ) “ฐานันดร” หรือ “อภิสิทธิ์” ในข้อความดังกล่าวปรากฏผ่านการจัดการศึกษาและกฎระเบียบภายในโรงเรียนที่ไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ละครชุดนี้นำเสนอว่า ความไม่เท่าเทียมของการจัดการศึกษาทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักเรียนธรรมดากับนักเรียนห้องกิฟต์ ดังในตอนต้นที่ 2 ที่นำเสนอความขัดแย้งระหว่างโพล์ซึ่งเป็นนักเรียนห้องธรรมดาที่ต้องการไฉ่ผมยาว กับโอมซึ่งเป็นนักเรียนห้องกิฟต์ ความว่า

“มึงรู้ไหมว่าทำไมกูต้องขโมยข้อสอบ เพราะถ้ากูจะขออนุญาตโรงเรียนไฉ่ผมได้ มันท้องทำคะแนนให้ได้มากกว่า 60 เปอร์เซนต์นี่”

“ก็ไม่เกี่ยวอะไรกับกูเปลววะ”

“ก็ใช่เงิ เด็กกิฟต์อย่างพวกมึงอะ มันไม่ต้องมาพยายามอะไรเหมือนพวกกูอยู่แล้ว”

(GMMTV, 2561ข)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักเรียนห้องกอล์ฟได้รับอภิสิทธิ์ในเรื่องทรงผมมากกว่านักเรียนธรรมดา ขณะที่นักเรียนธรรมดาต้องสอยให้ผ่านเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้จึงจะสามารถไว้ทรงผมตามที่ต้องการ กล่าวได้ว่า กฎระเบียบที่เลือกปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไม่เท่าเทียมกันเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักเรียน โรงเรียนพุทธาวิทยาคมในละครชุดนี้

ความขัดแย้งระหว่างนักเรียนธรรมดากับนักเรียนห้องกอล์ฟอันมีสาเหตุมาจากการเลือกปฏิบัติต่อนักเรียน อย่างไม่เท่าเทียมกันของได้รับการตอกย้ำอีกครั้งในตอน 6 ซึ่งนำเสนอเรื่องราวของมณกับชมรมป้องกันตัว มณเป็นนักเรียนที่มีศักยภาพด้านพลังกำลังที่มากกว่าคนทั่วไป จึงได้รับเลือกเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งกีฬา แต่ศักยภาพของมณมีผลข้างเคียง คือ พิโรธในสารคดีหลังที่ขับออกมาจากร่างกายของมณสามารถไปกระตุ้นจิตใต้สำนึกของนักเรียนคนอื่น ๆ จนเกิดอาการคลุ้มคลั่งได้ อาร์ตซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งชมรมป้องกันตัวได้กล่าวกับมณขณะมีอาการคลุ้มคลั่งว่า “มึงมันขี้โกง มึงโกงความฝันของคนอื่น มึงเอาเปรียบพวกเราทุกคน มึงรู้ไหมคนในชมรมต้องฝึกหนักกันขนาดไหน แต่ก็ไม่มีใครเอาชนะพรสวรรค์ของมึงได้เลย ถ้าไม่มีมึงสักคน ทุกคนก็มีความสุขมากกว่านี้ ทุกคนเขาเกลียดมึง กูก็เกลียดมึง” (GMMTV, 2561ช) คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างนักเรียนธรรมดา กับนักเรียนห้องกอล์ฟเป็นสิ่งที่ไม่ที่นักเรียนธรรมดาจะไม่แสดงออกในเวลาปกติแต่ก็เก็บอยู่ในจิตใต้สำนึกและพร้อมจะปลดปล่อยออกมาเมื่อถึงเวลา

อาจกล่าวได้ว่า ละครชุดดังกล่าวมุ่งนำเสนอสาระว่าด้วยการวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทยโดยใช้วิธีการทำให้แปลก (defamiliarization) ผ่านการสร้างตัวละครนักเรียนห้องกอล์ฟให้มีพลังเหนือธรรมชาติและเป็นอภิสิทธิ์ชนภายในโรงเรียน พร้อมกับนำเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างนักเรียนห้องกอล์ฟกับนักเรียนห้องปกติ อันมีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำและนโยบายที่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันต่อนักเรียนของโรงเรียน อันนำไปสู่ความพยายามล้มล้างระบบห้องกอล์ฟด้วยการเปิดโปงด้านมืดของนักเรียนห้องกอล์ฟที่ทำให้เกิดปัญหาหลายประการตามมา

อย่างไรก็ตาม แม้ละครชุดนี้จะมุ่งนำเสนอสารดังที่กล่าวมา ว่าตอนจบของละครกลับนำเสนอว่า ความพยายามของนักเรียนห้องกอล์ฟในการที่จะล้มล้างระบบห้องกอล์ฟเป็นความพยายามที่สูญเปล่า เมื่อแบ่งกันพบว่า ผู้ที่อยู่เบื้องหลังห้องกอล์ฟและการทดลองพัฒนาศักยภาพของนักเรียนห้องกอล์ฟเพื่อนำไปพัฒนา คือ กระทรวงศึกษาธิการ ดังในตอนแรกที่พยายามเปิดโปงด้านมืดของห้องกอล์ฟ แล้วตัวแทนคนหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการกล่าวกับแบ่งว่า “เด็กอย่างคุณ เอาเวลาคิดเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง มาตั้งใจเรียนดีกว่า อย่างนี้สิ ผู้ใหญ่ต้องการ” (GMMTV, 2561ฉ) และอีกตอนหนึ่งที่ตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการกล่าวกับผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธาวิทยาคมหลังสัญญาว่าจะอนุมัติงบประมาณเพิ่มให้กับโรงเรียน ความว่า “แต่มีเรื่องหนึ่ง สำหรับทัศนคติของเด็กพวกนี้ คุณต้องปรับปรุง ก่อนมันจะจูนวายไปมากกว่านี้” (GMMTV, 2561ฉ)

อาจกล่าวได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการเป็นทั้งผู้อนุมัติงบประมาณและเป็นผู้สั่งการเกี่ยวกับการดำเนินการใด ๆ ก็ตามของนักเรียนห้องกอล์ฟในโรงเรียนพุทธาวิทยาคม โดยนัยนี้สามารถอนุมานได้ว่า ละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* นำเสนอว่ากระทรวงศึกษาธิการคือผู้ที่อยู่เบื้องหลังความเหลื่อมล้ำและนโยบายที่เลือกปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไม่เท่าเทียมกัน นั้นยืนยันได้ถึงอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเหนือโรงเรียน ทั้งยังทำให้เห็นว่าด้วยการวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทยที่ละครชุดนี้พยายามนำเสนอมาตั้งแต่ต้นอ่อนพลังลงไปพร้อมกับตอนจบของเรื่องด้วย

2. การเปรียบเทียบอุดมการณ์ของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* กับรายการ *รถโรงเรียน School Rangers*

ดังได้กล่าวไปแล้วว่า ละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* เป็นผลงานการผลิตของ GMMTV และมีสถานะเป็นปฏิบัติการหนึ่งของบริษัทผู้ผลิตหรือผู้อุปถัมภ์ (patron) ในเบื้องต้นจะได้กล่าวถึงความเป็นมาของบริษัท ก่อนจะนำเสนอผลการวิจัยส่วนที่สองเป็นลำดับต่อไป

GMMTV จัดทะเบียนเป็นบริษัทเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2538 (บริษัท จีเอ็มเอ็มทีวี จำกัด, 2562) เดิมคือบริษัท แกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด เป็นบริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ ผลิตรายการประเภทเกมโชว์ รายการเพลง และรับจ้างผลิตละครโทรทัศน์ด้วย (บริษัท แกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด, 2548) ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้เปลี่ยนชื่อบริษัทเป็น GMMTV ก่อนจะเริ่มดำเนินกิจการสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมและเคเบิลทีวีในชื่อ “แบงแซนแนล” ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 และยุติการออกอากาศไปเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เนื่องจากปรับเปลี่ยน

มาใช้ในการออกอากาศในระบบดิจิทัล (GMMTV, 2558) จากนั้นเป็นต้นมา GMMTV ยังคงเป็นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับช่อง ONE 31 และช่อง GMM 25 และได้เพิ่มช่องทางออกอากาศออนไลน์ผ่าน www.youtube.com และทางแอปพลิเคชัน LINE TV ด้วย

เมื่อพิจารณาปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิตรายการต่าง ๆ ของ GMMTV จะพบว่า ละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* เป็นละครที่ออกอากาศเมื่อปี พ.ศ. 2561 และมีความโดดเด่นด้านเนื้อหาที่แตกต่างไปจากละครชุดเรื่องอื่น ๆ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษาเป็นตัวละครหลักดังที่ได้กล่าวไปแล้วตอนต้น อย่างไรก็ตาม ในปีเดียวกันนี้ GMMTV ยังได้ผลิตรายการโทรทัศน์อีกรายการหนึ่งซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับนักเรียนในระบบการศึกษาของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา นั่นคือรายการ *รถโรงเรียน School Rangers*

รายการ *รถโรงเรียน School Rangers* เป็นรายการเพื่อความบันเทิงที่นำพิธีกรและศิลปินรับเชิญในแต่ละตอนเดินทางไปทำกิจกรรมและภารกิจที่โรงเรียนต่าง ๆ ที่มีผลงานโดดเด่น หรือมีชื่อเสียงจากกิจกรรมด้านดนตรี กีฬา และวิชาการ ทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนในแต่ละโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและแสดงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันรายการนี้ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 12.00 – 13.00 น. ทางช่องจีเอ็มเอ็ม 25 นอกจากนี้ยังสามารถรับชมย้อนหลังได้ทาง www.youtube.com และทางแอปพลิเคชัน LINE TV ตั้งแต่วันที่ 13.00 น. (รถโรงเรียน (รายการโทรทัศน์), 2561)

รายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ปรับเปลี่ยนรูปแบบมาจากรายการเดิมของ GMMTV โดยมีคำว่า “รถโรงเรียน” เป็นชื่อหลักที่เชื่อมโยงให้เห็นพัฒนาการของรายการเหล่านั้น (Sea-Mist, 2559) รูปแบบของรายการ *รถโรงเรียน* ในแต่ละช่วงเวลาสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลรายการ “รถโรงเรียน” ในช่วงเวลาต่าง ๆ

ชื่อรายการ	รูปแบบรายการ	ช่วงเวลาออกอากาศ	ช่องทางออกอากาศ
รถโรงเรียน School Bus	นำศิลปินไปรำลึกอดีต ในโรงเรียนที่เคยเรียน	พ.ศ. 2550 ถึง มกราคม พ.ศ. 2555	ช่อง 5
รถโรงเรียน LLPD	ปรับจาก รถโรงเรียน School Bus ให้ชัดเจน เป็น L (Love) L (Learn) P (Play) และ D (Dream)	กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน พ.ศ. 2555 และ มิถุนายน ถึง กันยายน พ.ศ. 2555	ช่อง 5
รถโรงเรียน First Class	ปรับเป็นเกมโชว์ให้ศิลปินแข่งทาย ปัญหาและวีรกรรมของผู้ร่วมรายการ	ตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557	ช่อง 5
รถโรงเรียน เกรียน+ดี	เป็นเกมโชว์เช่นเดียวกับ รถโรงเรียน First Class แต่เพิ่มความเข้มข้นของเกม	มีนาคม พ.ศ. 2557 ถึง มกราคม พ.ศ. 2558	ช่อง 5
รถโรงเรียน High School Reunion	นำศิลปินไปรำลึกอดีต ในโรงเรียนที่เคยเรียน	มกราคม พ.ศ. 2558 ถึง กันยายน พ.ศ. 2558	ช่อง ONE 31
		ตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึง มกราคม พ.ศ. 2561	ช่อง GMM 25
รถโรงเรียน School Rangers	นำพิธีกรและศิลปินรับเชิญไปทำ กิจกรรมที่โรงเรียน	มกราคม พ.ศ. 2561 ถึงปัจจุบัน	ช่อง GMM 25

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่า รูปแบบของรายการ *รถโรงเรียน* ในอดีตจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การนำศิลปินไปรำลึกอดีตในโรงเรียนที่เคยเรียน และการแข่งขันเกมโชว์ของศิลปิน ขณะที่รายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ซึ่งเป็นรายการในปัจจุบันนั้นได้ปรับเปลี่ยนไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง เพราะไม่ใช่นำศิลปินไปรำลึกอดีตในโรงเรียนที่เคยเรียนและการแข่งขันเกมโชว์ของศิลปินอย่างเดียว แต่ปรับให้พิธีกรและศิลปินรับเชิญไปแข่งขันเกมในโรงเรียนต่าง ๆ ประการสำคัญคือ การปรับให้นักเรียนในโรงเรียนแต่ละแห่งได้มีส่วนร่วมกับการ์ตูนหรือเกมที่แข่งขัน

ในรายการด้วย จุดมุ่งหมายของการปรับเปลี่ยนนี้ก็เพื่อยกย่องเชิดชูของดีของเด่นหรือนักเรียนที่มีความสามารถในโรงเรียนต่าง ๆ ดังที่ตอนหนึ่งของรายการกล่าวว่า “ทุกโรงเรียนมีเรื่องเด่น ทุกโรงเรียนมีคนดัง สิ่งเหล่านั้นกำลังรอการทำอาสาสมัครโดยเรนเจอร์ทั้ง 12” (GMMTV, 2561ก) หรือดังที่รายการอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า “เพื่อบอกให้โลกรู้ว่าโรงเรียนนี้มีดีไม่แพ้ที่ใด” (GMMTV, 2561ข) เช่น การเชิดชูผลงานของนักเรียนหญิงโรงเรียนสตรีภูเก็ตซึ่งเป็นนักกีฬาฟันดาบประเภทเซเบอร์บุคคลหญิงเยาวชนชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยและนักกีฬาฟันดาบทีมชาติไทยชุดเยาวชนชิงแชมป์เอเชีย (GMMTV, 2561ง) การเชิดชูผลงานของวงดนตรีลูกทุ่งแชมป์ 3 สมัย 3 ปีซ้อน รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย (GMMTV, 2561จ) การเชิดชูนักเรียนโรงเรียนวัดนวลนรดิศที่ได้รับรางวัลเพชรยอดมงกุฎ เหรียญทอง สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย (GMMTV, 2561ค) เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบกับแง่อุดมการณ์ของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* กับรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ภายในปริบทของกระบวนการผลิตวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่มีในสังคม จะเห็นได้ว่า แม้ละครชุดนี้จะนำเสนอสารว่าด้วยความพยายามล้มล้างระบบห้องกิฟต์ผ่านการเปิดโปงด้านมืดของนักเรียนห้องกิฟต์ที่ทำให้เกิดปัญหภายในละคร อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นอุดมการณ์ที่พยายามทำลายมายาคติเกี่ยวกับห้องกิฟต์และความสามารถของนักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาไทยอันเป็นผลมาจากระบบการคัดแยกนักเรียนตามความรู้ความสามารถ และได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม ดังปรากฏอยู่ในวิถีปฏิบัติของโรงเรียนทุกแห่ง ทว่าในทางตรงกันข้าม รายการ *รถโรงเรียน School Rangers* กลับมีอุดมการณ์ที่มุ่งยกย่องเชิดชูนักเรียนที่มีความสามารถในโรงเรียนต่างๆ ลักษณะดังนี้มีเพียงตอกย้ำการแบ่งแยกนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ตามความรู้ความสามารถซึ่งเป็นแนวปฏิบัติในโรงเรียนแต่ละแห่งแต่ยังเป็นการเน้นย้ำหรือผลิตซ้ำภาพเด็กนักเรียนที่มีความสามารถผ่านการยกย่องเชิดชูและการปรากฏตัวในรายการโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อมวลชน กล่าวได้ว่า การวิเคราะห์อุดมการณ์ในละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* และรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ทำให้เห็นลักษณะที่ตรงข้าม ย้อนแย้ง ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสื่อทางโทรทัศน์อันเป็นปฏิบัติการภายใต้เครือข่ายเดียวกัน

5. การอภิปรายและสรุปผล

ละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* เป็นละครที่ได้รับกระแสตอบรับเป็นอย่างดี จากการศึกษาสารและกลวิธีการนำเสนอสารของละครชุด พบว่า ละครชุดนี้ใช้วิธีการทำให้แปลก (defamiliarization) ผ่านการสร้างตัวละครนักเรียนห้องกิฟต์ให้มีพลังเหนือธรรมชาติ การนำเสนอว่าตัวละครเหล่านั้นคืออภินิหารภายในโรงเรียนก็เพื่อมุ่งนำเสนอสารว่าด้วยการวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทยซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความเหลื่อมล้ำและนโยบายที่เลือกปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไม่เท่าเทียมกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับแง่อุดมการณ์ของละครชุด *นักเรียนพลังกิฟต์* กับรายการ *รถโรงเรียน School Rangers* ภายในปริบทของกระบวนการผลิตวัฒนธรรมและอุดมการณ์ที่มีในสังคม จะเห็นได้ถึงความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ที่พยายามทำลายมายาคติเกี่ยวกับห้องกิฟต์และความสามารถของนักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาไทยในละครชุด กับอุดมการณ์ที่มุ่งยกย่องเชิดชูนักเรียนที่มีความสามารถในโรงเรียนต่างๆ ผ่านรายการดังกล่าว การยกย่องเชิดชูนักเรียนในโรงเรียนมิใช่พันธกิจเลื่อนลอย ไร้ที่มาที่ไป หากสัมพันธ์กับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่ว่า “ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) การมุ่งสู่ “ความเป็นเลิศ” ย่อมมิใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดแก่นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม หากเกิดแก่นักเรียนเพียงจำนวนหนึ่งและทำให้เกิด “นักเรียนที่ไม่เป็นเลิศ” เป็นจำนวนที่มากกว่านักเรียนที่เป็นเลิศ อันเป็นการตอกย้ำถึงความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมที่อยู่ในระบบการศึกษาของไทย ทั้งยังตอกย้ำมายาภาพความรุนแรงในระบบการศึกษาไทยผ่านการจำแนกแบ่งพื้นที่ของนักเรียนโดยใช้ความสามารถหรือศักยภาพเป็นเกณฑ์ด้วย (อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พระประชาธรรม, 2553)

ความย้อนแย้งดังที่กล่าวมา ได้ลดทอนสารในละครชุดที่มุ่งวิพากษ์ความเหลื่อมล้ำของระบบการศึกษาไทยให้อ่อนพลังลง กลายเป็นเพียงเรื่องสำหรับจินตนาการเพื่อความบันเทิงของผู้ชมเท่านั้น ขณะเดียวกันก็ตอกย้ำบทบาทของ GMMTV ในฐานะสื่อมวลชนว่าเป็นสื่อที่มุ่งผลิตรายการเพื่อความบันเทิงมากกว่าที่จะนำเสนอสารในเชิง

วิพากษ์วิจารณ์อย่างจริงจังเพื่อนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในสังคม กล่าวเฉพาะในกรณีนี้ก็คือ การลดความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาของไทย มีพักต้องกล่าวว่า สื่อมวลชนเองก็ได้กลายเป็นเครื่องมือส่งเสริมความเหลื่อมล้ำในสังคมอยู่ในที่ ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

6. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. 2557. **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- แจ้วริมจ. (2561, 9 พฤศจิกายน). ซีรีส์วัยรุ่นน้ำดี. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์]. **ไทยรัฐ**. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1415635>.
- บริษัท แกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด. 2548. **คู่มือพนักงานฉบับย่อ**. มกราคม.
- บริษัท จีเอ็มเอ็มทีวี จำกัด. 2562. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://smelink.net/company/gmm-tv-co-ltd.html>.
- รถโรงเรียน (รายการโทรทัศน์). 2561. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: [https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A3%E0%B8%96%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99_\(%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%99%E0%B9%8C\)](https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A3%E0%B8%96%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99_(%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%99%E0%B9%8C)).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2561. **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561**. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018/08/obec61.pdf>
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. 2559. **ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม. 2553. “การศึกษา: มายาการความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม.” ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บก.). **ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน. น. 219-326.
- Althusser, L. 1984. **Essays in Ideology**. London: British Film Institute
- GMMTV. 2558. **ประกาศยุติการออกอากาศ**. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.facebook.com/gmmtvofficial/photos/a.332014076223.193794.81944441223/10153689279946224/>
- GMMTV. 2561ก. **รถโรงเรียน School Rangers [EP. 2] รร. ชัยภูมิภักดีชุมพล ตอนที่ 2..** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=ZEldxFdHanI>
- GMMTV. 2561ข. **รถโรงเรียน School Rangers [EP. 3] รร. จ่านกร้อง ตอนที่ 1.** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=oqRLZbDi9o>
- GMMTV. 2561ค. **รถโรงเรียน School Rangers [EP. 9] รร. วัดนวลนรดิศ ตอนที่ 1.** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=DTE4FNnjco>
- GMMTV. 2561ง. **รถโรงเรียน School Rangers [EP. 35] รร. สตรีภูเก็ต ตอนที่ 2.** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=lgdleDE3crl>
- GMMTV. 2561จ. **รถโรงเรียน School Rangers [EP. 47] รร. พระปฐมวิทยาลัย ตอนที่ 1.** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=cbiUkuw71g4>
- GMMTV. 2561ฉ. **THE GIFTED นักเรียนพลังกิฟต์ | EP.1 [2/4].** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=gOUaNmG2fXg&t>
- GMMTV. 2561ช. **THE GIFTED นักเรียนพลังกิฟต์ | EP.2 [2/4].** ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://www.youtube.com/watch?v=myMAcBcNUkY>

- GMMTV. 2561ซ. THE GIFTED นักเรียนพลังกิฟต์ | EP.6 [4/4]. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก:
<https://www.youtube.com/watch?v=HCdDduqUfVs&t>
- GMMTV. 2561ฉ. THE GIFTED นักเรียนพลังกิฟต์ | EP.13 [2/4]. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก:
<https://www.youtube.com/watch?v=eFnbuQWaERl>
- LINE TV. 2562. LINE TV BEST FIGHT SCENE | กัน อรรถพันธ์ | THE GIFTED นักเรียนพลังกิฟต์. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก: <https://tv.line.me/v/5475598>.
- SandOtnim. 2558. "The Gifted" หนังสือนิเทศจุฬาฯ ทางจอ22 โตไปด้วยกัน. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562). จาก <https://www.youtube.com/watch?v=RsTkEMkTH5A>
- SandOtnim. 2559. The Gifted ภารกิจลับนักเรียนพลังกิฟต์. กรุงเทพฯ: บันลือพับลิเคชั่นส์.
- Sea-Mist. 2559. 12 นวัตกรรมรายการรถโรงเรียน แต่ละรุ่น หล่อ งานดีทุกคน. ค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562. จาก <https://campus.campus-star.com/star/22524.html>

วิเคราะห์เรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณ AN ANALYSIS OF WIN LIAWWARIN'S IMAGE OF SHORT STORY

อุไรริสา ขวัญแก้ว¹ สรตี ปรีชาปัญญากุล²

URAIRISA KWANKAEW¹, SORATEE PREECHAPANYAKUL²

^{1,2} สาขาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Department of Thai Studies, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Bangkok

juin_ey@hotmail.com and soratee@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องโดยใช้ภาพเป็นสื่อและแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณจากหนังสือรวมเรื่องสั้นประสาณภาพจำนวน 4 เล่ม ประกอบด้วยเรื่องสั้นทั้งหมด 216 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นประสาณภาพมีการใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่อง โดยระยะแรกวินทร์ใช้ภาพประกอบเรื่อง ภาพช่วยเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ จากนั้นจึงพัฒนาโดยใช้ภาพเล่าเรื่องและวรรณูปเพิ่มขึ้นในระยะหลัง ส่วนกลวิธีการนำเสนอเรื่องวินทร์ใช้บทบรรยายประกอบบทสนทนาคู่กับภาพประกอบมากที่สุด และใช้บทบรรยายคู่กับภาพช่วยเล่าเรื่องหรือภาพเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ทั่วไปในสังคม ใช้บทสนทนาหรือบทพูดเดี่ยวคู่กับภาพช่วยเล่าเรื่อง ภาพเล่าเรื่องเพื่อแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งกลวิธีที่ใช้จะแตกต่างกันตามภาพและแนวคิดที่ต้องการนำเสนอ แนวคิดในเรื่องสั้นประสาณภาพกล่าวถึงสังคม การเมือง การศึกษาในสังคมไทย ความรัก ครอบครัว และสัจธรรมชีวิต พบแนวคิดสะท้อนสังคมเป็นส่วนใหญ่ โดยชี้ให้เห็นสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาด้านวัตถุและเทคโนโลยี รวมถึงระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ทำให้ผู้คนต้องดิ้นรนใช้ชีวิตในสังคม เรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณถือเป็นวรรณกรรมสร้างสรรค์ที่มีกลวิธีการนำเสนอแปลกใหม่ น่าสนใจทันต่อการรับสารในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: เรื่องสั้นประสาณภาพ วินทร์ เลียววาริณ วรรณกรรมแนวทดลอง

ABSTRACT

The purpose of this research was to conduct an analysis study of the story presentation's method through image as a media, and the conceptual idea appearing in image of short story of Win Liawwarin. From the 4 short story books, which comprise of 216 Image of short stories. The result founded that there are storytelling illustration for presenting image of short story. The first phase, Win mostly used the storytelling illustration of picture. After that, it was developed by using the narrative image, and concrete poetry increasing in the later phase. In the case of the presentation's method of the story, Win used the narrative image to accompany the dialogue with the illustrations as the most. And used the narrative along with images help to illustrate stories or narrative images to present the general events in society. Moreover, Win used conversations or monologues together with pictures to illustrate stories. Storytelling illustrate stories to show human behavior which the strategies used is differentiated according to the images and concepts that be presented. The analysis also covered author's thought concerning society, politics, education in Thai society, love, family and life truth. Most of the ideas represented to the society. By pointing out the current social conditions that are changing rapidly from materialism and technological developments including the capitalist economy that making people struggling to live in society.

Win Liawwarin is considered a creative literature that offers innovative and interesting presentation techniques that are up to date in modern times.

Keywords: Image of Short Story, Win Liawwarin, Experimental literature

1. ความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมแนวทดลองเกิดขึ้นเริ่มแรกในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น โดยทดลองเล่าเรื่องด้วยวิธีการใหม่ๆ เน้นการใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องที่ต่างจากเดิมเพื่อสอดคล้องกับสังคมยุคหลังสมัยใหม่ที่ขยับตัวจากสังคมอุตสาหกรรมเป็นสังคมบริโภคนิยม เน้นข้อมูลข่าวสารให้ความสำคัญกับความรู้และการจัดการกับข้อมูล วรรณกรรมในยุคนี้มีลักษณะนามธรรม ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องที่โดดเด่น ผู้แต่งคิดค้นและสร้างสรรค์ให้แตกต่างจากรูปแบบเดิม ก่อให้เกิดวิธีและแนวทางใหม่ เช่น ใช้สัญลักษณ์ การบรรยายแบบกระแสนึก สื่อมสุม เพื่อสื่อความหมายของเรื่องราวอย่างมีชั้นเชิง สะท้อนแนวคิดในเรื่องทุนนิยมซึ่งพัฒนาต่อจากวรรณกรรมเพื่อชีวิต โดยขยายกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากชาวนา กรรมกร และคนจน มาสู่คนชนชั้นกลางในเมือง (เสาวณิต จุลวงศ์, 2557, หน้า 21) วรรณกรรมแนวทดลองประเภทเรื่องสั้นในยุคหลังสมัยใหม่ของไทยเกิดขึ้นจากการประกวดเรื่องสั้นช่อการะเกด ปี พ.ศ.2533 โดยนักเขียนที่ริเริ่มวรรณกรรมประเภทนี้ คือ มหรรณพ โฉมเฉลา ทดลองใช้ลักษณะแบบเมจิกคัล เรียลลิสซึม (Magical Realism) ในบริบทสังคมไทย หรือทินกร หุตางกูร ที่สร้างงานแบบโรแมนติกท่ามกลางอิทธิพลของวัฒนธรรมป๊อป (Pop Culture) รวมถึงนักเขียนที่มีความโดดเด่นของวรรณกรรมแนวทดลอง คือ วินทร์ เลียววาริณ (สุภาพ พิมพ์ชน, 2542)

วินทร์ เลียววาริณ ทดลองและพัฒนาการนำเสนอเรื่องในเรื่องสั้นหลากหลายวิธี จนเกิดเป็นเรื่องสั้นชนิดหนึ่งเรียกว่า “เรื่องสั้นประสาณภาพ” เป็นงานเขียนที่มีการประสานกลวิธีทางวรรณศิลป์เข้ากับทัศนศิลป์ (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2549, หน้า 92) นำเอาเทคนิคการนำเสนอแบบงานโฆษณา โดยใช้ภาพถ่าย ภาพกราฟิก วรรณกรรมมาสะท้อนปัญหาและเสนอภาพชีวิตที่พบเห็นทั่วไปในสังคม โดยเรื่องสั้นประสาณภาพตีพิมพ์ครั้งแรกลงในคอลัมน์ life in a day ของนิตยสาร a day และรวบรวมเป็นเล่มจนถึงปัจจุบันทั้งหมด 4 เล่ม คือ หนึ่งวันเดียวกัน (2544) วันแรกของวันที่เหลือ (2547) โลกด้านที่หันหลังให้ดวงอาทิตย์ (2549) เส้นรอบวงของหนึ่งวัน (2552)

งานเขียนแนวทดลองของวินทร์ถือเป็นวรรณกรรมสร้างสรรค์ กล่าวคือ เป็นวรรณกรรมที่มีแนวคิดและกลวิธีใหม่ๆ ต่างจากขนบการเล่าเรื่องแบบเดิม (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2542) สร้างความแปลกใหม่ให้แก่ผู้อ่านที่ต้องปรับเปลี่ยนการอ่านจากเดิมสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่นิยมอ่านงานเขียนที่มีขนาดสั้นและใช้รูปภาพประกอบเพื่อต่อเติมจินตนาการแก่ผู้อ่าน รวมทั้งมีลักษณะคตินิยมหลังสมัยใหม่ซึ่งเล่นกับกลวิธีนำเสนอเรื่องแปลกใหม่และแนวคิดที่กล่าวถึงสภาพสังคมที่หมุนเปลี่ยนตามระบบทุนนิยม สะท้อนสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างเด่นชัด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นประสาณภาพ ของวินทร์ เลียววาริณในด้านกลวิธีการนำเสนอเรื่องโดยใช้ภาพเป็นส่วนประกอบของเนื้อหาและแนวคิดที่ต้องการสะท้อนสังคมผ่านเรื่องสั้นประสาณภาพ เพื่อเป็นแนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมแนวทดลองที่ใช้ภาพเป็นสื่อต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องโดยใช้ภาพเป็นสื่อและแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์เรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ศึกษาเรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณ จำนวน 4 เล่ม ได้แก่ หนึ่งวันเดียวกัน (2544) วันแรกของวันที่เหลือ (2547) โลกด้านที่หันหลังให้ดวงอาทิตย์ (2549) เส้นรอบวงของหนึ่งวัน (2552)

3.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์การนำเสนอเรื่องสั้น แนวคิดของเรื่องสั้น การใช้ภาพประกอบหนังสือ

2. ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นและแนวคิดที่ปรากฏ
3. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์
4. สรุปและอภิปรายผล

4. ผลการวิจัย

กลวิธีการนำเสนอในเรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณ

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ การใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องและกลวิธีการนำเสนอเรื่องในเรื่องสั้นประสาณภาพ สรุปผลได้ดังนี้

4.1 การใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นประสาณภาพ พบว่า การนำภาพมาช่วยเล่าเรื่องทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้อย่างรวดเร็วโดยใช้จำนวน 2-4 หน้าซึ่งน้อยกว่าเรื่องสั้นที่มีข้อความบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยการนำภาพมาใช้ประกอบในเรื่องสั้นประสาณภาพพบ 4 ลักษณะ คือ ภาพประกอบเรื่อง ภาพช่วยเล่าเรื่อง ภาพเล่าเรื่อง และวรรณรูป ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

4.1.1 ภาพประกอบเรื่อง หมายถึง รูปหรือภาพใดๆ ที่ช่วยส่งเสริมอธิบายส่วนที่เป็นข้อความหรือเนื้อหา (ผดุง พรหมมูล, 2547, หน้า 80) โดยภาพประกอบในเรื่องสั้นประสาณภาพมีลักษณะเป็นภาพช่วยเสริมความเข้าใจ ช่วยชี้แนะหรือบอกเล่าเบื้องต้นแก่ผู้อ่านว่าผู้เขียนต้องการกล่าวถึงเรื่องใด แต่ไม่มีส่วนช่วยเล่าเรื่อง หากตัดภาพดังกล่าวออกผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้ครบถ้วน ดังเช่น เรื่อง “ของเล่นคลาสสิก” (วินทร์ เลียววาริณ, 2547, หน้า 48-49) เล่าถึงชายแก่คนหนึ่งซึ่งประกอบก้นกระดาศซึ่งเป็นของเล่นเด็กในสมัยก่อน แต่ไม่นิยมเล่นในปัจจุบัน เนื่องจากเด็กยุคนี้นิยมเล่นเกมคอมพิวเตอร์จึงไม่รู้จักและไม่สนใจ ภาพก้นกระดาศในด้านซ้ายมือจึงเป็นสีขาวดำเพื่อสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่ของเล่นชิ้นดังกล่าวเป็นของเล่นโบราณหรือคลาสสิกในยุคปัจจุบัน

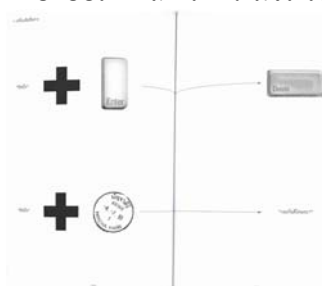
รูปที่ 1 เรื่อง “ของเล่นคลาสสิก”

4.2 ภาพช่วยเล่าเรื่อง หมายถึง ภาพที่มีส่วนให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน ไม่ได้กล่าวถึงในเนื้อหาหรืออาจกล่าวถึงแต่ไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจง มีส่วนช่วยเติมข้อมูลให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้นไม่ใช่ส่วนประกอบหลักของเนื้อเรื่อง ดังเรื่อง “ตัวชีวิต” (วินทร์ เลียววาริณ, 2544, หน้า 84-85) วินทร์เลือกใช้ภาพตัวรถโดยสารประจำทางเพื่อช่วยเสริมเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงผู้หญิงคนหนึ่งขึ้นรถโดยสารประจำทางในวันหนึ่งเพื่อไปสมัครงาน รับลูกที่ไม่สบายจากโรงเรียนไปหาหมอที่โรงพยาบาล นำเตารีดไปขายที่โรงรับจำนำ และสุดท้ายเดินทางกลับบ้านต่างจังหวัด วินทร์ใช้คำบรรยายความคิดของตัวละครประกอบกับภาพตัวรถที่แสดงให้เห็นราคาตัวว่าผู้หญิงคนนี้มีฐานะยากจนเพราะตกงานมาหลายปี ผู้อ่านจะต้องอ่านราคาตัวในภาพประกอบการอ่านเนื้อเรื่องไปด้วยจึงจะเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

รูปที่ 2 เรื่อง “ตัวชีวิต”

4.3 ภาพเล่าเรื่อง หมายถึง ภาพที่ใช้เพื่อสื่อความหมายเช่นเดียวกับตัวอักษร แต่ให้รายละเอียดได้มากกว่า ทำให้เกิดความเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาตีความ ภาพเล่าเรื่องจะแทนข้อความที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ โดยตัดทอนส่วนข้อความออก ทำให้ภาพดังกล่าวมีความหมายเท่ากับข้อความในเนื้อเรื่อง ไม่สามารถตัดภาพดังกล่าวได้ ถือเป็นส่วนประกอบหลักของเรื่อง ดังเรื่อง “เครื่องมือสื่อสาร” (วินทร์ เลียววาริณ, 2552, หน้า 84-85) ใช้การตัดทอนรูปแป้นพิมพ์ “Enter” เพื่อสื่อถึงการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต กับภาพตราปั๊มไปรษณีย์เพื่อสื่อถึงการติดต่อผ่านจดหมายหรือไปรษณียบัตร รวมกับคำว่า “คิดถึง” ในด้านซ้าย และโยงเส้นไปด้านขวาว่า “Delete” และ “เจอกันดีไหมคะ?” เพื่อชี้ให้เห็นว่าการติดต่อแบบใดที่แสดงถึงความจริงใจและใส่ใจ

รูปที่ 3 เรื่อง “เครื่องมือสื่อสาร”

4.4 วรรณรูป หมายถึง การนำคำมาสร้างให้เกิดเป็นรูปภาพ เป็นการผสมผสานระหว่างการสื่อสารด้วยตัวอักษรและภาพ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวหรือแนวคิดที่ต้องการสื่อจากภาพหรือคำนั้นๆ กลวิธีที่วินทร์เลือกใช้ในการจัดวางวรรณรูปมี 2 ลักษณะ คือ วรรณรูปประกอบภาพกับวรรณรูปเล่าเรื่อง โดยวรรณรูปประกอบภาพจะนำวรรณรูปมาเป็นส่วนหนึ่งของภาพเพื่อสื่อความหมาย ดังเรื่อง “การสื่อสาร” (วินทร์ เลียววาริณ, 2547, หน้า 64-65) ใช้รูปกระป๋องประกอบกับคำพูดที่กล่าวถึงคุณโดมที่จะลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรูปเชือกที่เชื่อมต่อกระป๋องทั้งสอง ดังการเล่นโทรศัพท์ที่กระป๋องแทนโทรศัพท์ ส่วนวรรณรูปเล่าเรื่อง คือการนำคำหรือประโยคมาเรียงต่อกันเป็นภาพโดยไม่มีภาพประกอบ ดังเช่นเรื่อง “นางกวัก” (วินทร์ เลียววาริณ, 2549, หน้า 76-77) นำสัญลักษณ์สกุลเงินดอลลาร์ (\$) ซึ่งหมายถึงเงินมาประกอบเป็นรูปนางกวัก ตามความเชื่อของไทยคือนางกวักมาบูชาในสถานประกอบการค้าแล้วจะช่วยกวักเงิน กวักลูกค้าเข้าร้าน ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น แต่ในประโยคสุดท้ายของวรรณรูปกล่าวว่า “ร้านนางกวักเลิกกิจการแล้ววันนี้” สื่อให้เห็นว่า แม้แต่ร้านที่ขายนางกวักยังเลิกกิจการ ร้านค้าที่มิ้นางกวักอยู่นั้นอาจขายสินค้าได้จากความสามารถของตนมากกว่าความเชื่อที่คิดว่านางกวักช่วยเรียกลูกค้า

รูปที่ 4-5 แสดงวรรณรูป เรื่อง “การสื่อสาร” และ “นางกวัก”

จากการวิเคราะห์กลวิธีในการนำเสนอเรื่องสั้นประสาณภาพ พบว่า ระยะแรกในรวมเรื่องสั้นชุดแรกเรื่องหนึ่งวันเดียวกัน วินทร์เลือกใช้ภาพประกอบ จำนวน 17 เรื่อง ภาพเล่าเรื่อง จำนวน 19 เรื่อง และวรรณรูปจำนวน 2 เรื่อง จากนั้นจึงพัฒนาการเล่าเรื่องด้วยภาพมากขึ้นในเรื่องสั้นรอบวงของหนึ่งวันซึ่งเป็นรวมเรื่องสั้นชุดสุดท้าย ปรากฏ

การใช้ภาพประกอบจำนวน 12 เรื่อง ภาพเล่าเรื่องจำนวน 21 เรื่อง และวรรณรูปจำนวน 6 เรื่องแสดงให้เห็นว่าวินทร์พัฒนาและปรับเปลี่ยนกลวิธีการเล่าเรื่องโดยนำภาพมาใช้เล่าเรื่องมากขึ้น

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์การจัดวางภาพในเรื่องสั้น พบ 3 ลักษณะ คือ การจัดวางภาพไว้ด้านซ้ายของเรื่องเรียกว่า “Given” เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน การจัดวางภาพไว้ด้านขวาของเรื่องเรียกว่า “New” เพื่อสื่อสารสิ่งใหม่หรือการเฉลยเรื่อง และการจัดวางภาพไว้ตรงกลางของเรื่องเพื่อนำสายตาหรือเน้นย้ำข้อความที่สำคัญรวมทั้งใช้ภาพเป็นข้อมูลหลักใช้ข้อความบรรยายส่วนต่างๆ ของภาพ อีกทั้งกลวิธีการจัดวางภาพในการเล่าเรื่องของวินทร์สอดคล้องกับทฤษฎีของเกสโตลต์ที่กล่าวถึงการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร ดังนี้

1. กฎของความคล้ายคลึงกัน คือ การจัดวางภาพที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่เปลี่ยนแปลงขนาด รูปร่าง และสี เพื่อช่วยให้รับรู้อย่างรวดเร็ว ดึงดูดความสนใจเมื่อภาพเกิดความต่างได้ ดังเช่นเรื่อง “หม้ออุ่นกับพ่อ” “โลกที่หมุนด้วยเงิน” และ “คำถาม” เป็นต้น โดยนำภาพเข้ามาจัดวางทั้งหน้า เปลี่ยนรูปร่างในตอนปิดเรื่อง หรือนำมาจัดวางด้านซ้ายและด้านขวา เพื่อให้ผู้อ่านเปรียบเทียบความแตกต่างของภาพในตอนเปิด-ปิดเรื่องได้อย่างชัดเจน

รูปที่ 6-8 แสดงกฎของความคล้ายคลึงกัน จากเรื่อง “หม้ออุ่นกับพ่อ” “โลกที่หมุนด้วยเงิน” “คำถาม”

2. กฎของความใกล้ชิดกัน คือ การจัดวางองค์ประกอบภาพย่อยๆ ให้อยู่ในตำแหน่งใกล้ชิดกันเพื่อสื่อความหมายใหม่ หรือนำคำที่สื่อถึงลักษณะของภาพนั้นมาวางเรียงต่อกันเป็นภาพ ดังเช่นวรรณรูปในเรื่อง “พระราช” “นางกวี” และเรื่อง “เขากับเธอ” ที่ใช้ตัวเลขมาวางเรียงต่อกันให้เกิดภาพใหม่

รูปที่ 9-10 แสดงกฎของความใกล้ชิดกัน จากเรื่อง “พระราช” “นางกวี” “เขากับเธอ”

3. กฎของความต่อเนื่อง คือ การจัดองค์ประกอบภาพโดยเรียงลำดับตามความสำคัญให้สอดคล้องกับทิศทางในการอ่าน ทั้งการจัดวางจากซ้ายไปขวา บนไปล่าง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของภาพ ช่วยให้การถ่ายทอดเป็นไปตามลำดับ พบกลวิธีนี้ในเรื่อง “คำของงาน” “รอยแยก” และ “ขอบปิ้ง” เป็นต้น ที่นำภาพจัดวางต่อเนื่องทั้งสองหน้าอาจใช้หมายเลขหรือเส้นลูกศรโยงกำหนดทิศทางในการอ่าน

รูปที่ 11-13 แสดงกฎของความต่อเนื่องจากเรื่อง “คำของงาน” “รอยแยก” “ขอบปิ้ง”

4. กฎของการประสานกันสนิท คือ การนำภาพที่ไม่สมบูรณ์ หรือตัดทอนมาเพียงบางส่วน เพื่อให้ผู้อ่านระลึกถึงภาพที่สมบูรณ์และนำมาต่อเติมได้สนิท ดังเรื่อง “สายตรง” นำภาพโทรศัพท์ตัดทอนให้เหลือเพียงสายโทรศัพท์ เรื่อง “คนร้าย” ตัดทอนภาพรถยนต์ให้เหลือเพียงกระจกข้างด้านขวาเปรียบผู้อ่านเป็นคนขับรถยนต์ หรือเรื่อง “โน้ตในหนัง” ตัดภาพภายในโรงภาพยนตร์เหลือเพียงเก้าอี้ในโรงภาพยนตร์ แม้จะตัดทอนภาพที่สมบูรณ์ให้เหลือเพียงบางส่วน ผู้อ่านยังสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นภาพอะไรจากจินตนาการที่ผู้อ่านเคยพบเห็นภาพเหล่านั้นมาก่อน

รูปที่ 14-16 แสดงกฎของการประสานกันสนธิ จากเรื่อง “สายตรง” “คนร้าย” “ในโรงหนัง”

จากทฤษฎีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวินทร์นำกลวิธีการจัดวางภาพในการเล่าเรื่องจากการออกแบบสื่อสารหรือการโฆษณา มาใช้เพื่อสื่อความหมายได้อย่างตรงไปตรงมา กระตุ้นให้ผู้อ่านใช้จินตนาการจากการอ่านและดูภาพประกอบกัน จึงเป็นกลวิธีที่แปลกใหม่ สอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่คนอ่านหนังสือไม่ก็บรรทัดและคิดเป็นภาพทำให้เรื่องสั้นประสานภาพแตกต่างจากเรื่องสั้นโดยทั่วไป

2. กลวิธีการนำเสนอเรื่องในเรื่องสั้นประสานภาพ

การนำเสนอเรื่องในเรื่องสั้นประสานภาพยังคงใช้การบรรยายและบทสนทนาในการเล่าเรื่องดังเช่นเรื่องสั้นทั่วไป แต่นำภาพมาประกอบการเล่าเรื่องเพื่อเสริมจินตนาการผู้อ่าน ซึ่งภาพที่นำมาใช้เล่าเรื่องอาจทำหน้าที่ประกอบเรื่อง หรือแทนข้อความบรรยายเรื่อง แต่ทั้งนี้ก็ยังปรากฏส่วนของข้อความอยู่ในเรื่องเสมอ โดยใช้ในการบรรยายเรื่องทั้งหมด หรือใช้บรรยายประกอบภาพ โดยพบว่า กลวิธีการนำเสนอเรื่อง ดังนี้

2.1 การใช้บรรยายประกอบบทสนทนา คือ กลวิธีการเล่าเรื่องที่การใช้การบรรยายเหตุการณ์ประกอบกับบทสนทนาหรือบทพูดเดี่ยวของตัวละคร ซึ่งเป็นกลวิธีที่นิยมใช้ในเรื่องสั้น โดยบทบรรยายจะช่วยเล่าเหตุการณ์ ฉากหรือบรรยายกาศที่ตัวละครพบเจอในเรื่อง ส่วนบทสนทนาหรือบทพูดเดี่ยวจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัย ความคิดของตัวละคร โดยพบกลวิธีดังกล่าวในเรื่องสั้นประสานภาพมากที่สุด มักใช้ประกอบกับภาพประกอบเรื่อง เนื่องจากภาพประกอบไม่มีส่วนในการช่วยเล่าเรื่อง จึงต้องใช้บรรยายประกอบบทสนทนาในการบอกเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่

2.2 การใช้บรรยายอย่างเดียว คือ กลวิธีการเล่าเรื่องที่ใช้บรรยายเหตุการณ์ ความคิดหรือความรู้สึกของตัวละคร โดยไม่ปรากฏบทสนทนาหรือบทพูดเดี่ยวในเรื่อง กลวิธีนี้ใช้ประกอบกับภาพช่วยเล่าเรื่องและภาพเล่าเรื่องมากกว่าภาพประกอบ มีลักษณะเป็นบทบรรยายขนาดสั้น หรือบทบรรยายประกอบภาพ เนื่องจากใช้ภาพเล่าเรื่องเป็นหลัก กลวิธีดังกล่าวเหมาะกับการเสนอมุมมองผ่านเรื่องมากกว่าตัวละคร เช่น การนำเสนอเหตุการณ์ในสังคม นอกจากนี้ผู้อ่านต้องนำภาพมาใช้ตีความมากกว่าการใช้บรรยายประกอบบทสนทนา

2.3 การใช้บทสนทนาหรือบทพูดเดี่ยวอย่างเดียว คือ การใช้บทสนทนาหรือบทพูดเดี่ยวของตัวละครแทนการบรรยายเหตุการณ์และดำเนินเรื่องหรือใช้บทพูดเดี่ยวของตัวละครแทนความคิด ความรู้สึกที่ตัวละครมีต่อเหตุการณ์ภายในเรื่อง กลวิธีดังกล่าวใช้ประกอบกับภาพช่วยเล่าเรื่องและภาพเล่าเรื่องมากกว่าภาพประกอบ มีลักษณะเป็นบทสนทนาขนาดสั้น โดยจะกล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์และแสดงออกถึงความคิดของตัวละครได้ดีกว่าบรรยาย

จากที่กล่าวมาทั้งหมด กล่าวโดยสรุปได้ว่า วินทร์เลือกใช้กลวิธีที่เล่าเรื่องแตกต่างกันตามแนวคิดที่ต้องการนำเสนอและภาพที่นำมาใช้เล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านตีความ สร้างจินตภาพและเข้าใจเรื่องราวตามแนวคิดที่วินทร์ต้องการนำเสนอได้ชัดเจนยิ่งขึ้นมากกว่าการใช้ข้อความเพื่อนำเสนอเรื่องสั้นเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ภาพที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ถือเป็นความท้าทายที่ผู้อ่านจะต้องตีความหรือทำความเข้าใจกับภาพนั้นว่าสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องในประเด็นต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นประสานภาพของวินทร์ เลียววาริณ

แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นประสานภาพเกี่ยวข้องกับเรื่องราวชีวิตของคนในสังคมไทยทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ความรัก ครอบครัว และจริยธรรมชีวิต แม้วินทร์จะนำภาพมาใช้ในการเล่าเรื่องแต่ก็ยังคงสะท้อนแนวคิดดังกล่าวให้แก่ผู้อ่านได้ดี จากการวิเคราะห์พบแนวคิดที่ปรากฏดังนี้

แนวคิดสะท้อนสังคมไทย กล่าวถึง สังคมไทยที่แปรเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง โดยวินทร์นำเสนอภาพเมืองกรุงเทพมหานครที่มีความสะดวกสบาย แต่สิ่งอำนวยความสะดวกกลับไม่ตอบสนองแก่ผู้คนส่วนใหญ่ ดังเช่น รถไฟฟ้า

ที่มีค่าโดยสารสูง ทำให้ผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถใช้งาน ต้องใช้รถโดยสารสาธารณะที่มีราคาสูง แต่ค่าเช่า แออัด ส่วนคนในสังคมเมืองอาศัยอยู่อย่างแออัดจน จะสร้างความสัมพันธ์เมื่อมีผลประโยชน์ต่อกันเท่านั้น ต่างจากสังคม ชนบทที่ค่อยพึ่งพาอาศัยกัน เป็นต้น ด้วยสังคมที่ต้องดิ้นรนทำให้นิสัยของคนไทยนิ่งเฉยต่อความเดือดร้อนของผู้อื่น ไม่ ยอมรับความสามารถของคนไทยด้วยกัน นอกจากนี้ ค่านิยมและวัฒนธรรมจากชาติตะวันตกที่เข้ามาสร้างกระแสอย่าง รวดเร็วทำให้คนรุ่นเก่าปรับเปลี่ยนไม่ทัน การรับวัฒนธรรมดังกล่าวจึงควรทำอย่างผสมผสานทั้งแบบเก่าและแบบใหม่

สังคมไทยพัฒนาจากเศรษฐกิจทุนนิยมกลายเป็นบริโภคนิยมและวัตถุนิยม คนไทยนิยมสินค้าที่มียี่ห้อทั้ง เครื่องอุปโภคและบริโภค การใช้สินค้าที่มีราคาสูง การบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดที่มาเปิดบริการในไทย เพื่อแสดงฐานะ ของตนที่มีระดับสูงกว่าชนชั้นแรงงาน สร้างความนิยมทางด้านวัตถุมากขึ้น นิยมบริโภคสินค้าอย่างฟุ่มเฟือย กักตุน สินค้ามากขึ้นเพราะเห็นแก่ความคุ้มค่ามากกว่าความจำเป็น แม้ว่าเศรษฐกิจจะตกต่ำลง แต่คนในสังคมก็ยังดิ้นรนหา เงินมาใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยจนนำไปสู่การทำงานผิดกฎหมาย หรือยอมทำงานที่ถูกเอาเปรียบจากนายทุน แนวคิด ดังกล่าวสะท้อนภาพวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เนื่องจากหนังสือรวมเรื่องสั้นประสาณภาพเล่มแรก คือ “หนึ่งวัน เดียวกัน” ออกตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2544 แต่ถึงกระนั้นแนวคิดดังกล่าวก็ไม่แตกต่างจากเดิมในหนังสือรวมเรื่องสั้นเล่ม สุดท้าย คือ “เส้นรอบวงในหนึ่งวัน” ในปี พ.ศ.2552 และไม่แตกต่างจากปัจจุบัน

นอกจากนี้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้ครอบครัวในสังคมปัจจุบันแตกต่างจากสมัยก่อน พ่อแม่ต้องทำงานหา เงินจนไม่มีเวลาดูแลลูก ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีระยะห่างมากขึ้น ในขณะที่บางครอบครัวดูแลเอาใจใส่ลูก มากเกินไปจนสร้างความกดดัน ลูกจึงไม่มีความสุข นอกจากนี้ การศึกษาไทยยังอ้างอิงกับเศรษฐกิจทุนนิยมและ ค่านิยมในวัตถุที่ต้องการเรียนให้ได้คะแนนดี เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่ดี และทำงานที่รายได้สูง การเรียนจึง มุ่งเน้นการท่องจำเพื่อจดจำเนื้อหาไปสอบให้ได้มากที่สุด ไม่เน้นการเรียนที่สร้างความเข้าใจเป็นพื้นฐาน วินทร์ชี้ให้เห็น ว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตแต่ไม่ใช่สิ่งที่สร้างรายได้ เพราะหลายคนที่เรียนจบปริญญาก็ตกงานหรือไม่ ยอมทำงานต่างจากคนที่ขาดโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษา แต่สามารถหาเลี้ยงชีพได้

แนวคิดสะท้อนการเมืองของไทยก็นำเสนอเรื่องราวที่ไม่มีความแตกต่างจากอดีตถึงปัจจุบันเช่นเดียวกับด้าน เศรษฐกิจ การทำงานของรัฐบาลและข้าราชการยังไม่โปร่งใส รับสินบนและใช้อำนาจในทางที่ผิด ไม่รับฟังคำวิจารณ์ จากประชาชนที่เป็นผู้เลือกตนเข้าไปบริหารประเทศ มองการเมืองเหมือนเกมที่วนเวียนแก้ปัญหาเดิมทุกรัฐบาล ไม่ ยอมแก้ปัญหาให้หมดไปเพื่อนำมาสร้างนโยบายในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับความรักและสังขธรรมชีวิตนำเสนอภาพรวมของมนุษย์ทั่วไป ไม่ได้เจาะจงที่สังคมไทยเป็น หลัก โดยสอดแทรกข้อคิดด้านความรักว่าคนในปัจจุบันเลือกคู่ครองจากรูปลักษณ์ภายนอก คุณสมบัติต้องเพียบพร้อม เมื่อเจอคนที่ถูกใจก็สร้างความสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว ทำให้ผิดหวัง เมื่อใช้ชีวิตคู่ก็ขาดการดูแลเอาใจใส่กัน ไม่มีความ อดทน จนต้องเลิกรากันในที่สุด ดังนั้น การเลือกคู่ครองจึงต้องสร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้ในระยะเวลาหนึ่งก่อน ตัดสินใจคบหากัน รวมทั้งการดูแลเอาใจใส่กันเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตคู่ ส่วนแนวคิดสะท้อนสังขธรรมชีวิตเป็นข้อคิด ที่เหมาะสำหรับคนในยุคปัจจุบันที่ต้องดิ้นรนหมุนตามกระแสวัตถุนิยม ดังเช่น การสอนให้รู้จักปล่อยวาง การเปลี่ยน มุมมองจากเชิงลบให้เป็นเชิงบวก การมองเห็นคุณค่าของตนเองและสิ่งรอบข้าง รวมถึงการรู้จักพอเพียง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณนิยมใช้แนวคิดสะท้อนสังคมมากที่สุด เนื่องจาก สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกิดจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่กระจายออกเป็นบริโภคนิยม และวัตถุนิยม ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวัตถุและเทคโนโลยีที่ส่งผลให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง คนในสังคมส่วน ใหญ่ยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก ต่างดิ้นรนหาเงินเพื่อเลี้ยงชีพและสร้างฐานะให้ทัดเทียมชนชั้นนายทุน ทำให้ สถาบันครอบครัวไม่มั่นคงดังสมัยอดีต สภาพจิตใจของคนเสื่อมโทรม รวมถึงนักการเมืองและข้าราชการที่เข้ามา บริหารประเทศโดยคำนึงผลประโยชน์ส่วนตน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย

5. สรุปและอภิปรายผล

กลวิธีในการนำเสนอเรื่องสั้นประสาณภาพของวินทร์ เลียววาริณแตกต่างจากการนำเสนอเรื่องสั้นทั่วไปที่ใช้ข้อความบอกเล่าเรื่องราว วินทร์นำภาพมาใช้อธิบายเรื่องดังกล่าวให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ง่ายขึ้น หรือบางครั้งใช้ภาพแทนข้อความ แสดงให้เห็นว่า ภาพสามารถใช้เป็นสื่อกลางแทนข้อความในการบอกเล่าเรื่องราวได้เช่นกัน วินทร์ทดลองใช้การนำเสนอด้วยภาพมากขึ้น โดยสังเกตจากหนังสือรวมเรื่องสั้นประสาณภาพชุดแรก คือ “หนึ่งวันเดียวกัน” (2544) ปรากฏเรื่องสั้นที่ใช้ภาพประกอบและภาพช่วยเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ แต่ในเรื่อง “เส้นรอบวงในหนึ่งวัน” (2552) ปรากฏเรื่องสั้นที่ใช้ภาพเล่าเรื่องและวรรณูปเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่า วินทร์พัฒนาการนำเสนอเรื่องสั้นให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่รับสารผ่านทางออนไลน์ซึ่งใช้ข้อความสั้นๆ ประกอบกับภาพ ผู้รับสารต้องการความรวดเร็วในการอ่านและเข้าใจง่ายมากขึ้น

แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นประสาณภาพส่วนใหญ่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ และสังคมไทย ดังที่วินทร์ตั้งชื่อหนังสือรวมเรื่องสั้นชุดนี้ว่า “Life in a day” เพื่อชี้ให้เห็นถึงชีวิตของคนในแต่ละวันที่ต้องเจอเหตุการณ์ในเรื่อง และเลือกใช้กลวิธีในการนำเสนอเรื่องที่หลากหลายในแต่ละแนวคิด ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว กระตุ้นให้ผู้อ่านตีความแนวคิดนั้นในหลายแง่มุมและหลายมิติเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาให้ผู้อ่านนำไปใช้ในชีวิตจริง

ภาพที่นำมาใช้ในเรื่องเปรียบดังโครงเรื่อง กล่าวคือ ภาพอาจเป็นส่วนเปิดเรื่องที่ชี้แนะตัวละคร แทนฉากหรือเหตุการณ์ในเรื่อง ส่วนปิดเรื่องใช้เฉลยเรื่อง หรือจุดสุดยอด (climax) ใช้คลี่คลายปมปัญหาของเรื่อง และข้อความเป็นส่วนสร้างเรื่องราวหรือส่วนเติมเต็มของเรื่องเพื่อสื่อถึงแนวคิด ดังการใช้คำบรรยายภาพที่แตกต่างกันก็จะทำให้การตีความภาพนั้นแปรเปลี่ยนไป นำไปสู่การนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างกันอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นประสาณภาพเป็นเรื่องสั้นที่แปลกใหม่ เหมาะกับการนำเสนอสารในยุคปัจจุบันแม้เรื่องสั้นดังกล่าวจะแต่งมานาน รวมทั้งเป็นการสร้างเรื่องสั้นแนวใหม่ในสังคมไทย

6. เอกสารอ้างอิง

- ธนศ เวศร์ภาดา. 2542. ศิลปะการทำให้แปลกในเรื่องสั้นไทยช่วงปี พ.ศ. 2541-2547. (ม.ป.ท.), น. 273-289.
- ผดุง พรมมูล. 2547. ศิลปะการสร้างสรรค์ภาพประกอบ. กรุงเทพฯ: มุลนิธิเด็ก.
- รีณฤทัย สัจจพันธุ์. 2549. สุนทรียรสแห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ณ เพชร.
- วินทร์ เลียววาริณ. 2549. โลกด้านที่หันหลังให้ดวงอาทิตย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 113.
- _____. 2547. วันแรกของวันที่เหลือ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 113.
- _____. 2544. หนึ่งวันเดียวกัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 113.
- _____. 2552. เส้นรอบวงของหนึ่งวัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 113.
- สุภาพ พิมพ์ชน. 2542. วรรณกรรมแนวทดลองกับยุคข้อมูลข่าวสารท่วมท้น. *ข่าวกรุง* 2000, 3(141).
- เสาวณิต จุลวงศ์. 2557. วรรณกรรมไทยในกระแสหลังสมัยใหม่ (จบ). *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 20(1), น. 3-28.

การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดโดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศ DEVELOPMENT OF LISTENING AND SPEAKING SKILLS BY WEARING THAI CLOTHES, WEARING NATIVE FABRICS FOR FOREIGN STUDENTS

ผกาเพ็ญ จรูญแสง

PAKAPEN CHAROONSEANG

อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร

Lecturer in Thai language for foreigner

Faculty of Liberal Arts Kasem Bundit University, Bangkok

pakapen20091@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูดภาษาไทย ของนักศึกษาชาวต่างประเทศก่อนและหลังที่ได้รับการสอนนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง โดยใช้กิจกรรมมาประกอบการสอน โดยผู้วิจัยได้นำแบบเรียนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เรียนชาวต่างประเทศที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้แก่ 1.แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยการใช้ผ้าไทย 2. แบบทดสอบวัดทักษะการฟัง 3. แบบทดสอบวัดทักษะการพูด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศหลังเรียนดีกว่าก่อนเรียนเพราะกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เรียน ได้มีการสนทนาระหว่างดำเนินกิจกรรมมีการสนทนาโดยการตั้งคำถามตอบคำถามกันเกี่ยวกับวิธีการสวมใส่ผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศที่ได้ฟังและพูดสนทนากันซึ่งในขณะนั้นนักศึกษาได้ฟังและพูดโดยไม่รู้ตัวในขณะที่ทำกิจกรรมเป็นการฝึกทักษะการพูดและการฟังดีขึ้นการฟังและการพูดโดยมีคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศเท่ากับ 81.15 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.71 และมีคะแนนสอบหลังการเรียนนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศเท่ากับ 87.54 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.57

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการฟัง การพูดภาษาไทย ผู้เรียนชาวต่างประเทศ การนุ่งผ้าไทย

ABSTRACT

This research The objective is to improve the listening skills of foreign students before and after being taught to wear Thai fabrics, wearing native fabrics. By using activities to teach The researcher used the study form to experiment with the sample group. Foreign learners studying at Year 1, Thai language courses for foreigners Faculty of Liberal Arts, University Kasem Bundit, Rom Klao Campus Semester 1, academic year 2561, number 13, The tools that the researcher created themselves are: 1. Thai language learning management plan By using Thai fabrics 2. Test of listening skills 3. Test of speaking skills Analyze data by finding the mean standard deviation. The research found that The use of Thai cloth ,wearing activities to wear native fabrics of foreign students after studying better than before learning because Such activities make the students Have a conversation during the activity. Have a conversation by asking questions to answer questions. About how to wear Thai fabrics, put on local fabrics of foreign students who listened to and talked to each other. And speaking unconsciously while doing activities, practicing speaking and listening

skills better Which the researcher found to be a skill development Before learning to wear Thai fabrics, wear the native fabrics of foreign students equal to 81.15, with the standard part of 5.71 And having a post-test score for wearing Thai clothes, wearing native fabrics for foreign students Equal to 87.54, with a standard deviation of 4.57

Keywords: developing listening skills, speaking Thai, foreign learners , Thai cloth wear

1. ความเป็นมาของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของคนในชาติ ให้มีความเป็นไทยและเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ และความสามารถเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ ให้มีความพร้อมความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจอีกทั้ง ให้มีการอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่กับวัฒนธรรมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ,2553)อีกทั้งภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และ มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยที่ดีย่อม ส่งผลให้ผู้เรียน มีการพัฒนาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และ เขียน ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือ ในการสื่อสาร ความคิด ความเข้าใจ รักการอ่าน การศึกษา และการประกอบอาชีพ ซึ่งสังคมได้ก็ตามหากมีความแตกต่าง ทางด้านวัฒนธรรม หรือ การใช้ภาษาย่อมเกิดอุปสรรค ในด้านการติดต่อสื่อสาร ทำให้มนุษย์มีความจำเป็น ต้องเรียนภาษา อื่นเพิ่มเติม ดังนั้นจึงมีความต้องการที่จะเรียนรู้ มากกว่าหนึ่งภาษาดังที่ (อาทิตยา จตุทอง,2549) กล่าวว่าโดยเฉพาะภาษาที่มีความเกี่ยวข้องและมีประโยชน์กับตนเองมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ(กฤษณา สุภาพักตร์.2551) ที่ได้วิจัย เรื่องแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับชาวต่างประเทศพบว่านักศึกษาชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาศึกษาและทำงานในประเทศไทยนั้น การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการใช้ชีวิตประจำวันซึ่ง เห็นได้จากการเปิดสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ ในหลักสูตรต่างๆ ในประเทศและต่างประเทศทำให้การสอนภาษาไทยให้กับชาวต่างประเทศตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ฐิติมา นามโชคสมุท,2555) ที่ได้วิจัยเรื่อง ชุดการสอนภาษาไทยเบื้องต้นเพื่อการทำงานสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศกล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนให้ชาวต่างประเทศต้องตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของสื่อหรือกิจกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะมีประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นผู้สอน วิชาพูด.1000 ความรู้เบื้องต้นในการใช้ภาษาไทย มาหลายปีจนถึงปัจจุบันพบว่าการใช้กิจกรรมที่หลากหลายมาประกอบการสอน ส่งผลดีต่อการสอนและการเรียนของนักศึกษาชาวต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ทำการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศโดยมีวัตถุประสงค์ในการเรียนต่างๆกัน เช่น เรียนภาษาไทยเพื่อการทำงาน เพื่อการทำงาน เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย และเพื่อศึกษาต่อ การนำกิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ประกอบการสอนภาษาไทย จะช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ ในเรื่องการฟัง และ การพูด ภาษาไทยโดยการสนทนา ซึ่งกิจกรรมที่มีการสนทนาจึงจะ ช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูดอย่างแน่นอน ซึ่งการสนทนานี้ มีส่วนช่วยฝึกฝนทักษะโดยใช้คำศัพท์ และ บทสนทนา ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยการฝึกพูดบ่อยๆ ฟังบ่อยๆ ย่อมส่งผลดีให้กับผู้เรียน (ผกาเพ็ญ จรูญแสง, 2556) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนจึงนำกิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องการฟังและการพูดภาษาไทย รวมถึงการสนทนาหากได้มีการฝึกฝนอยู่บ่อยๆย่อมส่งผลให้เกิดความชำนาญ และยังสามารถลดภาระของผู้สอนภาษาไทยให้กับชาวต่างประเทศในวิชาอื่นได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูดภาษาไทย ของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1ที่เรียนโดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ก่อนและ หลังเรียน

3. สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการฟังและการพูดภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร

ประชากร คือ นักศึกษานักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 13 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผ้าไทย
2. แบบทดสอบวัดทักษะการฟัง
3. แบบทดสอบวัดทักษะการพูด

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูด ภาษาไทยให้นักศึกษานักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 แผนการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดทักษะการฟัง เรื่องประเพณีไทย การแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง 4 ภาคคำศัพท์ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
3. แบบทดสอบวัดทักษะการพูด เรื่องคำศัพท์เกี่ยวกับการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง ชนิดการทดสอบแบบปากเปล่า จำนวน 10 ข้อ
4. นำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
5. ดำเนินการทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 13 คน
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

4.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ชี้แจงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษานักศึกษาชาวต่างประเทศในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูด ภาษาไทย ให้นักศึกษานักศึกษานักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาจุดประสงค์ของการเรียนรู้และวิธีการประเมินผลการเรียน
2. นำแบบทดสอบทักษะการฟังก่อนเรียน (Pre test) และแบบทดสอบวัดทักษะการพูดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบกับนักศึกษานักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 เพื่อวิเคราะห์ว่านักศึกษามีพื้นฐานก่อนเรียนโดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองในการพัฒนาทักษะการฟัง จำนวน 30 ข้อ การพัฒนาทักษะการพูดจำนวน 10 ข้อ โดยใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ / เรื่อง	เวลาชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มรดกไทย มรดกโลก การแต่งกายแบบไทย	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง วัฒนธรรมไทยการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง 4 ภาค	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแต่งกายแบบไทยทางภาคเหนือ	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแต่งกายแบบไทยทางภาคกลาง	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การแต่งกายแบบไทยทางภาคอีสาน	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การแต่งกายแบบไทยทางภาคใต้	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง ประเพณีไทยการทำบุญตักบาตร	1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ / เรื่อง	เวลาชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง ประเพณีสงกรานต์ประเพณีลอยกระทง	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การละเล่นพื้นบ้านการฟ้อนรำ 4 ภาค	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง แต่งกายตามกระแสละคร “บุพเพสันนิวาส”	1
รวม	10

โดยใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศ มาประกอบการสอนกับประชากรคือนักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนดำเนินการขั้นออกแบบ

1. ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองประกอบการสอนภาษาไทยที่มีผลการพัฒนาทักษะการฟัง และการพูด ภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 แผน ใช้เวลา 10 ชั่วโมง

2. กำหนดหัวข้อและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองประกอบการสอนภาษาไทยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้

1. สอนความหมายของคำศัพท์ใหม่โดยวิธีต่าง ๆ เช่น ใช้บัตรคำ บัตรภาพ ของจริง กิริยาท่าทาง บริบท การให้คำนิยาม เป็นต้น

2. สอนออกเสียงคำศัพท์ให้ นักศึกษาฟัง หลาย ๆ ครั้ง

3. ให้นักศึกษาอ่านออกเสียงคำศัพท์ตามหลายๆครั้งโดยเริ่มต้นจากการฝึกออกเสียงพร้อมกันทั้งห้องก่อน แล้วค่อยฝึกเป็นกลุ่ม และฝึกทีละคนตามลำดับ

4. ให้นักศึกษาสะกดคำศัพท์ หลายครั้ง โดยครั้งแรกจะให้ดูบัตรคำก่อน แล้วจึงฝึก แบบไม่ให้เห็นบัตรคำ

ขั้นที่ 2 กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

1. แผนการสอนที่มีกิจกรรมประกอบ ให้นักศึกษาฝึกโดยการทำกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ในแผน กิจกรรมการเรียนรู้

2. ให้นักศึกษา ฝึกการสนทนา ถาม – ตอบ เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน

ขั้นที่ 3 กิจกรรมความคิดรวบยอด

1. ให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด

2. ให้นักศึกษาจับคู่สนทนา

ขั้นที่ 4 ทดสอบหลังเรียน (Post – test) หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองประกอบการสอน ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการฟัง ชุดเดียวกันกับก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดทักษะการพูด จำนวน 10 ข้อ เวลา 1 ชั่วโมง แล้วนำผลคะแนนจากแบบทดสอบวัดทักษะการฟัง และแบบทดสอบวัดทักษะการพูด มาเปรียบเทียบกับก่อนเรียนและหลังเรียนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง โดยการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาทุกแผนการเรียนรู้ในแบบบันทึกการสอน

ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1 การเปรียบเทียบความสามารถ ด้านทักษะการฟังภาษาไทย ของ นักศึกษาที่ได้รับการสอน โดยการใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ประกอบการสอน โดยนำคะแนนการทดสอบวัดทักษะการฟัง ก่อน

เรียนและ หลังเรียน มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

2 การเปรียบเทียบความสามารถ ด้านทักษะการพูดภาษาไทย ของ นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยการใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ประกอบการสอนโดยนำคะแนนการทดสอบวัดทักษะการพูด ก่อนเรียน และ หลังเรียน มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

3 เก็บรวบรวมข้อมูล จากทุกแผนการเรียนรู้ของการวิจัย โดยใช้แบบบันทึกการสอน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง

4 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Microsoft Excel หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ทำการแปลผลและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงแล้วสรุปผลการวิจัยโดยการบรรยาย

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แผนการแผนกิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของ นักศึกษานักศึกษาชาวต่างประเทศชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ภาคการศึกษาที่ 1/2561

คนที่	ทักษะการฟัง ก่อนเรียน	ทักษะการฟัง หลังเรียน	ทักษะการพูด ก่อนเรียน	ทักษะการพูด หลังเรียน
1	84	90	81	81
2	92	93	85	90
3	83	93	83	93
4	80	83	80	81
5	71	80	71	80
6	71	86	71	80
7	86	84	72	84
8	80	89	75	89
9	81	84	81	84
10	86	96	86	90
11	82	88	82	88
12	79	85	79	82
13	80	87	80	85
คะแนนเฉลี่ย	81.15385	87.53846	78.92308	85.15385
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.713233	4.575576	5.106557	4.394052

5. ผลการวิจัย

จากตาราง ทักษะการฟังภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ของนักศึกษาชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตวิทยาเขตร่มเกล้า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 81.15 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 87.54 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้น 6.39 ทักษะการพูดภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ของนักศึกษาชาวต่างประเทศชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตวิทยาเขตร่มเกล้า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 78.92 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 85.15 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้น 6.23

6. อภิปรายและสรุปผล

ความสามารถในการฟังภาษาไทยโดยการใช้กิจกรรมนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตวิทยาเขตร่มเกล้า มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 81.15 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 87.54 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 6.39 เนื่องจากการใช้กิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างการทักษะการฟังให้นักศึกษา ส่งผลให้ให้นักศึกษามีทักษะการฟังภาษาไทยดีขึ้น เพราะนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทักษะการฟัง ในขณะที่ทำกิจกรรมโดยไม่รู้ตัว นักศึกษาได้ฝึกฟัง ฝึกพูด โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังเรียนภาษาไทย นักศึกษาจึงได้ฝึกการฟังจากเพื่อน ช้า ๆ และมีโอกาสพูดวนเวียนกัน ในการทำกิจกรรม ส่งผลให้นักศึกษาจดจำคำ ประโยคได้โดยไม่ต้องท่องจำจึงส่งผลให้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนความสามารถในการพูดภาษาไทยโดยการใช้กิจกรรมนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตวิทยาเขตร่มเกล้า มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 78.92 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 85.15 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 6.23 เนื่องจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง มีการพูดผ่านการทำกิจกรรมการนุ่งผ้าไทยใส่ผ้าพื้นเมือง ของนักศึกษาชาวต่างประเทศส่งผลให้ ผู้เรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 7.1 ควรแนะนำให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
- 7.2 ควรจัดกิจกรรมอื่นให้นักศึกษาได้ฝึกโดยใช้กิจกรรมชนิดอื่น เช่น ทำอาหารไทย ทำขนมไทย ทำกระทง ใบตองสำหรับลอยกระทง การสลักผลไม้ ฯลฯ

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2544. คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2544. (ม.ป.ท.). กรุงเทพฯ : สุภาพักตร์.
- 2555 แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงควบกล้ำสำหรับชาวต่างชาติ. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐิติมา งามโชคสมุทร. 2555 ชุดการสอนสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นเพื่อการทำงานสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ในบริษัท อินโดรามา โพลีเมอร์ส จำกัด (มหาชน) สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผกาเพ็ญ จรูญแสง. 2556. ผลของการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้สถานการณ์จำลอง กับบทบาทสมมติและการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อความสามารถในการฟัง และการพูดภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างประเทศชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน – การสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อาทิตยา จตุทอง. 2549. การรับรู้วัฒนธรรมไทยของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ลักษณะคำถามและกลวิธีทางภาษาของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ

THE CHARACTERISTICS OF QUESTIONS AND LANGUAGE STRATEGIES OF RIDDLES IN THE PRISSANA FALEB SHOW

ดั่ง ตรัน อัญ ทือ¹ วาสนา กาญจนะคุหะ²

DANG TRAN ANH THU¹, WASANA KANCHANAKHUHA²

^{1,2}สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสมัยใหม่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร

^{1,2}Department of Thai Language to Modern Communication, Faculty of Liberal Arts, KasemBundit University, Bangkok
anhthu085@gmail.com and aaakbu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะคำถามและกลวิธีทางภาษาในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2561 – มีนาคม 2561 รวมทั้งสิ้นจำนวน 430 คำถาม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะคำถามของปริศนาคำทาย แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ คำถามที่สัมพันธ์กับคำตอบ และคำถามที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบ ส่วนกลวิธีทางภาษาในปริศนาคำทาย พบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลวิธีได้แก่ กลวิธีเกี่ยวกับเสียง กลวิธีเกี่ยวกับคำ และกลวิธีเกี่ยวกับข้อความ 1) กลวิธีเกี่ยวกับเสียงพบ 4 ลักษณะคือ การเล่นเสียงพยัญชนะ การเล่นเสียงสระ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ และการใช้เสียงที่คล้ายคลึงกัน 2) กลวิธีเกี่ยวกับคำ พบ 6 ลักษณะ ได้แก่ การซ้ำคำ การใช้คำหลายความหมาย การใช้คำพ้อง การใช้ภาษาต่างประเทศและคำทับศัพท์ การใช้คำตรงข้าม และการใช้ภาษาถิ่น 3) กลวิธีเกี่ยวกับข้อความพบ 6 ลักษณะ คือ การใช้สำนวน การคิดคำนวณ การใช้ชื่อผู้เล่น การใช้ข้อความนำไม่สอดคล้องกับคำถาม การใช้คำถามที่มีสาระเกี่ยวข้องกัน และการวางชุดคำถาม

คำสำคัญ: คำถาม ลักษณะคำถาม กลวิธีทางภาษา ปริศนาคำทาย ปริศนาฟ้าแลบ

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the characteristics of questions and language strategies of riddles in The Prissana Faleb Show. A sample is riddles which was selected of The Prissana Faleb Show from February 1, 2018 to March 31, 2018. There are 430 questions. The results of the characteristics of questions revealed that 2 categories: questions which are related to the answer and questions which are not related to the answer. On the other hand, the language strategies study revealed that 3 categories: sound strategies, word strategies and textual strategies. 1) Sound strategies was found in 4 characteristics: play vowel, play the consonant, play tonal, and using similar sounds. 2) Word strategies was found in 6 characteristics: repetition, words have many meanings, homophone, foreign words and transliteration, opposite words, and dialect. 3) Textual strategies was found in 6 characteristics: Thai idioms, numbers, the name of players, lead messages which does not correspond to questions, related questions, and the creation of a question set.

Keywords: questions, characteristics of questions, language strategies, riddles, The Prissana Faleb Show

1. ความเป็นมาของปัญหา

ปริศนาคำทายเป็นการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่คนไทยทุกวัยนิยมเล่นกันเพราะนอกจากให้ความสนุกสนานแล้ว ยังให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เสริมสร้างสติปัญญาให้แก่ผู้ทาย เป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่มีคุณค่าและได้สืบทอดกันมานานจนถึงปัจจุบัน ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของปริศนาคำทายคือ “สิ่งหรือถ้อยคำที่ผูกขึ้นเป็นเงื่อนไขเพื่อให้แก้ให้ทาย เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อทดสอบความรู้ของคน”

ปริศนาคำทายมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีรูปแบบเป็นฉันท์ กาพย์ กลอน และใช้ถ้อยคำที่มีความสัมผัสคล้องจอง แสดงถึงลักษณะของความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทยตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งยังมีการเล่นเสียง เล่นคำ เล่นความหมายแสดงออกถึงภูมิปัญญาความชำนาญทางด้านภาษาของผู้สร้างสรรค์และความเฉลียวฉลาดของผู้ตอบ ปริศนาคำทายมีส่วนประกอบสองส่วนคือคำถามและคำตอบ ส่วนคำถามจะมีการเล่นภาษาทำให้มีความกะทัดรัดและใช้คำคล้องจองกัน ปริศนาคำทายมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องและได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามความนิยมของคนในแต่ละสมัย ดังที่น้ำทิพย์ ทิมา (2548) ได้กล่าวถึงลักษณะของปริศนาคำทายร่วมสมัยว่า ปริศนาคำทายมีลักษณะหลากหลายมากขึ้น อาจจะมีคำ “อะไรเอ่ย” ในตัวคำถามหรือไม่ก็ได้ รูปแบบมักเป็นข้อความสั้นๆตอนเดียวหรือสองตอน ไม่เน้นความไพเราะและสัมผัสคล้องจอง ส่วนศิริพร ภักดีผาสุข (2552) ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของปริศนาคำทายว่า มีการเล่นกับภาษามากขึ้น ในขณะที่ปริศนาที่เป็นการพรรณนาเชิงเปรียบเทียบมีน้อยลง มีการเล่นกับความกำกวมของภาษา และนิยมใช้การพวนคำ รูปแบบใหม่ของปริศนาคำทายในยุคปัจจุบันคือ มีความซับซ้อนมากขึ้น อาจมีการพวนคำและปรับเปลี่ยนรูปคำหลายชั้นจึงจะได้คำตอบที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ บางครั้งยังมีการผูกปริศนาคำทายเป็นชุด

จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะตามกาลเวลาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยที่ปริศนาคำทายปัจจุบันจะมีความแตกต่างจากเดิมเพราะมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากทำให้เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ข้อสังเกตของผู้ศึกษาพบว่าในสมัยปัจจุบันนี้ยังนิยมเล่นปริศนาคำทายกันเป็นอย่างมาก เช่นในการเล่นของเด็ก เล่นทายปริศนาคำทายกันในหมู่เพื่อน ในการเรียนการสอนภาษาไทย เช่นใช้ปริศนาคำทายมาประกอบการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษา เพื่อความสนุกสนานในการเรียน เสริมสร้างสติปัญญา และไหวพริบให้แก่เด็ก เพื่อบ่มบ่มความรู้รอบตัว และความรู้ทางด้านภาษา ปริศนาคำทายยังปรากฏในการเล่นต่างๆ มีการเล่นทายปริศนาจากหนังสือ หรือในเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งนี้ยังมีลักษณะการเล่นทายปริศนาในรายการโทรทัศน์ เช่น รายการเวทีทองเวทีเธอ รายการปริศนาฟ้าแลบ เป็นต้น

รายการปริศนาฟ้าแลบเป็นรายการหนึ่งที่ได้รับคามนิยม เนื่องจากสร้างความบันเทิงและเพิ่มความรู้อให้แก่ผู้ชม ตลอดจนได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น รางวัล Top Talk About TV Show ในฐานะรายการเกมโชว์ที่ถูกพูดถึงมากที่สุด กระแสแรงที่สุดในอินเทอร์เน็ต งานประกาศรางวัล MThai Top Talk-About 2015 วันที่ 12 มีนาคม 2558 และ รางวัล "เกมโชว์ยอดเยี่ยม" จากงานประกาศผลรางวัลนาฏราช ครั้งที่ 9 ประจำปี 2560 โดยสมาคมสมาพันธ์วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

ตัวอย่างปริศนาคำทายในปัจจุบัน ที่พบจากเว็บไซต์ www.sanook.com เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2561

ตัวอย่างที่ 1: คำถาม: ไก่อะไรเป็นฆาตกร? (คำตอบ: ไก่จิกเด็กตายบนปากโอ่ง)

ตัวอย่างที่ 2: คำถาม: เกาะอะไรมีเสาไฟฟ้าเยอะที่สุด? (คำตอบ: เกาะกลางถนน)

ตัวอย่างปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ วันที่ 12 มกราคม 2562

ตัวอย่างที่ 1: คำถาม: ฟ้าร้อง ฟ่าลั่น ฟ่าแลบ ฟ่าหลัว อันไหนเป็นชื่อพันธุ์ผลไม้? (คำตอบ: ฟ่าลั่น)

ตัวอย่างที่ 2: คำถาม: มองเรือนร่าง ต้องมองส่วนบนหรือส่วนล่าง? (คำตอบ: มองทั้งหมด)

ตัวอย่างที่ 3: คำถาม: ถ้าสิบก้าว 19 ก้าว ส่วนเก้าก้าว 9 ก้าว ใครก้าวเยอะกว่ากัน? (คำตอบ: สิบ)

จากการสังเกตและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าทั้งปริศนาคำทายสมัยก่อนและปริศนาคำทายในปัจจุบันจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ใกล้ชิดกับคน ปริศนาคำทายที่เล่นในปัจจุบันมีรูปแบบเป็นร้อยแก้วมากขึ้น และนิยมใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีการเล่นภาษาเช่น การเล่นเสียง ใช้คำพ้องเสียง คำพ้องรูป ฯลฯ เพื่อเพิ่มความกำกวมและทำให้ผู้ฟังเกิดความสับสน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับลักษณะคำถามและกลวิธีทางภาษาของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ ที่เล่นทายโดยมีรูปแบบการตอบคำถามในเวลาจำกัด

โดยที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของปริศนาสมัยใหม่จากการรวบรวมข้อมูลปริศนาคำทายที่ปรากฏในรายการปริศนาฟ้าแลบ เป็นรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศครั้งแรกในปี พ.ศ. 2557 และออกอากาศอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะเด่นของรายการนี้คือมีการใช้คำถามที่มีลักษณะกำกวม ขวนให้สับสน ใช้คำถามที่มีความตลกขบขันเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชม และเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งของและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวจึงทำให้ดึงดูดความสนใจของผู้ชม ทำให้กลายเป็นรายการที่ได้รับความนิยม ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษา

เกี่ยวกับลักษณะคำถามและกลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างปริศนาคำทายในสมัยปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลจากรายการปริศนาฟ้าแลบ เพื่อสามารถเห็นได้ลักษณะของปริศนาคำทายที่เล่นกันในปัจจุบัน รวมทั้งแสดงถึงภูมิปัญญาในการใช้ภาษาของคนปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาลักษณะคำถามของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ
- 2.2 เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาการสื่อสารปริศนาคำทายในสมัยปัจจุบัน โดยศึกษาข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคำปริศนาในรายการปริศนาฟ้าแลบ ประกอบด้วยคำถามคำตอบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ศึกษา ลักษณะของปริศนาคำทาย และกลวิธีทางภาษาในการสร้างปริศนาคำทายนั้น

ขอบเขตด้านเวลา คำปริศนาที่นำมาศึกษาได้จากการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดือนกุมภาพันธ์ 2561 – มีนาคม 2561

ขอบเขตด้านสถานที่ เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคำปริศนาในรายการเกมโชว์ปริศนาฟ้าแลบ เป็นรายการโทรทัศน์ประเภทเกมโชว์แนวควิซโชว์ ผลิตรายการโดย บริษัท เวิร์คพอยท์เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด ออกอากาศครั้งแรกในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ออกอากาศทุกวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 19.20 - 20.00 น. ทางช่องเวิร์คพอยท์ หมายเลข 23

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

วิเคราะห์และจำแนกประเภทคำถามของปริศนาคำทาย โดยวิเคราะห์จากตัวคำถามและคำตอบและพิจารณาประเภทคำถามที่สัมพันธ์กับคำตอบ และประเภทคำถามที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบ

วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการสร้างปริศนาคำทาย โดยวิเคราะห์การใช้ภาษา เช่น การใช้คำ กลวิธีทางเสียง กลวิธีทางคำ กลวิธีทางข้อความที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายนั้น

4. ผลการวิจัย

4.1 ลักษณะคำถามของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถจำแนกคำถามที่ใช้ในรายการปริศนาฟ้าแลบเป็น 2 ประเภทใหญ่ได้แก่ ประเภทคำถามที่สัมพันธ์กับคำตอบ และ ประเภทคำถามที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบ

4.1.1 ประเภทคำถามที่สัมพันธ์กับคำตอบ คือ คำถามที่มีความสอดคล้องกันและความสมเหตุสมผลในเนื้อหาของคำถาม มีคำตอบที่สัมพันธ์กับคำถาม และคำตอบต้องเจาะจง ตอบตรงประเด็นคำถาม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1) คำถามประเภทเนื้อความที่มีคำถามสัมพันธ์กับคำตอบ ตัวอย่างเช่น คำถาม: ถ้าแม่ล่าน้อยไป แม่สาย แม่จะไปจังหวัดอะไร (คำตอบ: เชียงราย)

2) คำถามประเภทให้เลือกตอบที่มีคำถามสัมพันธ์กับคำตอบ ตัวอย่างเช่น คำถาม: จอ/ จ่อ/ จ้อ/ จ๊อ/ จ่อ อะไรเป็นสิ่งที่เราสัมผัสได้ (คำตอบ: จอ จ่อ)

3) คำถามประเภทให้ตอบรับหรือปฏิเสธที่มีคำถามสัมพันธ์กับคำตอบ ตัวอย่างเช่น คำถาม: ถนนมิตรภาพมีไปจนถึงสะพานมิตรภาพไหม (คำตอบ: ถึง)

4.1.2 ประเภทคำถามที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบ เป็นคำถามที่มีคำตอบไม่เฉพาะเจาะจง อาจมีคำตอบหลายคำตอบและสามารถเลือกตอบอย่างไรก็ได้ หรือว่าเป็นคำถามที่ไม่มีคำตอบที่สามารถตอบสนองเนื้อหาของคำถามได้จึงทำให้ต้องใช้คำตอบที่ไม่ตรงกับคำถาม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

- 1) คำถามประเภทเนื้อความที่มีคำถามไม่สัมพันธ์กับคำตอบ ตัวอย่างเช่น คำถาม: ถ้ามีคนบอกสามน้ำว่า “สามหา” แสดงว่า ใครเพิ่งตื่น (คำตอบ: ไม่เกี่ยว)
- 2) คำถามประเภทให้เลือกตอบที่มีคำถามไม่สัมพันธ์กับคำตอบ ตัวอย่างเช่น คำถาม: บักสีดาเป็นเมียพระลักษณ์หรือพระราม (คำตอบ: บักสีดาคือฝรั่ง)
- 3) คำถามประเภทให้ตอบรับหรือปฏิเสธที่มีคำถามไม่สัมพันธ์กับคำตอบ ตัวอย่างเช่น คำถาม: อุตุร่ำแมนเซเวน เปิด 24 ชม. ใช่ไหม (คำตอบ: ไม่เกี่ยว)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเภทคำถามที่สัมพันธ์กับคำตอบ เป็นคำถามที่มีความสอดคล้องในเนื้อหาและผู้ตอบต้องมีความรู้เพื่อจะสามารถทายปัญหาได้อย่างถูกต้อง ส่วนประเภทคำถามที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบ นอกจากต้องมีความรู้แล้วผู้ตอบยังต้องใช้สติและพิจารณาคำถามเป็นอย่างดี เพราะคำถามประเภทนี้มักมีความกำกวม ความไม่ตรงกันหรือไม่สอดคล้องกันในเรื่องของคำถาม ผู้ตอบต้องเลือกคำตอบที่เหมาะสมที่สุด

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของคำถามได้แก่ ประเภทคำถามที่สัมพันธ์กับคำตอบ ประเภทคำถามที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบ แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ ที่นอกจากต้องใช้ความรู้เพื่อนำมาตอบคำถามให้ถูกต้องเหมือนการทายปริศนาทั่วไป ผู้ทายยังต้องพิจารณาเนื้อหาของคำถามอย่างละเอียดว่ามีความสอดคล้องและความสมเหตุสมผลหรือไม่ ดังนั้นการใช้คำถามประเภทที่ไม่สัมพันธ์กับคำตอบเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งเพื่อลวงให้ผู้ทายเข้าใจผิดและตอบคำถามผิด

4.2 กลวิธีทางภาษาของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ

จากผลการวิเคราะห์พบว่ากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลวิธีได้แก่ กลวิธีเกี่ยวกับเสียง กลวิธีเกี่ยวกับคำ และ กลวิธีเกี่ยวกับข้อความ

4.2.1 กลวิธีเกี่ยวกับเสียง

กลวิธีนี้เป็นการสร้างปริศนาคำทายให้มีความกำกวมโดยการเล่นเสียงด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น เล่นเสียงพยัญชนะ เล่นเสียงสระ เล่นเสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น เพื่อลวงให้ผู้ฟังเกิดความสับสนและเข้าใจผิด กลวิธีเกี่ยวกับเสียงที่ใช้ในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบพบ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเล่นเสียงพยัญชนะ การเล่นเสียงสระ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ และ การใช้เสียงที่คล้ายคลึงกัน

4.2.1.1 การเล่นเสียงพยัญชนะในการตั้งคำถาม การเล่นเสียงพยัญชนะ ตามที่ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ (2552) หมายถึง “การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมาต่อเป็นประโยค ข้อความ หรือบทร้อยกรองเพื่อให้อ่านหรือพูดเล่นกัน”

ตัวอย่าง คำถาม: **ตีโต้ตันตาล ตกตันตาล ตอตาลตำตุตตี** ที่พูดมามีแต่กั๊ตัว (ตอบ: ไม่มี) ในคำถามนี้มีการเล่นเสียงพยัญชนะระหว่างคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียว โดยการเล่นเสียง /t/ ระหว่างคำว่า “ตี” “โต้” “ตันตาล” “ตก” “ตอตาล” “ตำ” “ตุตตี”

4.2.1.2 การเล่นเสียงสระในการตั้งคำถาม การเล่นเสียงสระ ตามประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ (2552) หมายถึง “การนำคำที่มีสระเสียงเดียวกันมาแต่งเป็นประโยค ข้อความ หรือบทร้อยกรองที่อ่านเพื่อความสนุกสนาน”

ตัวอย่างปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ คำถาม: **อาแปะหีบรองเท้าแตะไปใส่ให้แพะ** อะไรแตะรองเท้าแน่ๆ (ตอบ: มีอาแปะ) ในคำถามนี้มีการเล่นเสียงสระ แอะ /e/ ระหว่างคำที่มีพยางค์เดียว ได้แก่ “แปะ” “แตะ” “แพะ”

4.2.1.3 การเล่นเสียงวรรณยุกต์ในการตั้งคำถาม การเล่นเสียงวรรณยุกต์ ตามที่ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ (2552) หมายถึง “การนำคำที่มีเสียงพยัญชนะกับเสียงสระเหมือนกัน แต่ต่างกันที่วรรณยุกต์มาแต่งเป็นประโยค ข้อความ หรือบทร้อยกรองที่อ่านเพื่อความสนุกสนาน”

ตัวอย่างปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ คำถาม: **มวน/ ม่วน/ ม้วน** อะไรที่คุณทำได้ตอนนี้ (ตอบ: แล้วแต่) ในคำถามนี้มีการเล่นเสียงวรรณยุกต์ 3 เสียง คือ เสียงสามัญ เสียงโท และ เสียงตรี ระหว่างคำว่า “มวน” “ม่วน” “ม้วน”

4.2.1.4 การใช้เสียงที่คล้ายคลึงกันในการตั้งคำถาม เป็นการใช้เสียงที่คล้ายกับเสียงของคำอื่นซึ่งทั้งสองคำที่มีความหมายแตกต่างกัน เพื่อจุดประสงค์ทำให้ผู้ฟังคำถามเกิดความสับสนและเข้าใจผิดในความหมายของคำ

ตัวอย่าง คำถาม: หอเอนพิซซา อยู่ประเทศอะไร (ตอบ: ไม่มีหอเอนพิซซา) ใช้คำว่า “พิซซา” /p^hit - sa:/ ที่ออกเสียงคล้ายกับคำว่า “ปิซา” /pi - sa:/ โดยที่พยางค์แรกของแต่ละคำออกเสียงต่างกันคือ /p^hit/ กับ /pi/ จึงทำให้สองคำมีความหมายต่างกัน คำว่า “พิซซา” มีความหมายว่าเป็นชื่อขนมอย่างหนึ่งทำด้วยแป้ง มีลักษณะกลม ส่วน คำว่า “ปิซา” คือ หอเอนปิซา เป็นหอรฆังสูงใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ เมืองปิซา ประเทศอิตาลี

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ว่าปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบมีการใช้กลวิธีเกี่ยวกับเสียงอย่างหลากหลาย เนื่องจากในภาษาไทยมีความหลากหลายในด้านเสียงและยังสื่อความหมายไม่เหมือนกัน ดังนั้นการเล่นเสียงในการตั้งคำถามเพื่อให้คำถามมีความกำกวม ผู้ฟังคำถามต้องใช้สติและพิจารณาอย่างละเอียด เพื่อไม่เกิดความเข้าใจผิด สามารถฟังและตีความหมายของคำได้อย่างถูกต้อง

4.2.2 กลวิธีเกี่ยวกับคำ

กลวิธีนี้เป็นการสร้างปริศนาคำทายให้มีความกำกวมโดยการเล่นกับคำด้วยวิธีต่างๆ เช่น ซ้ำคำ ใช้คำพ้องเสียง คำพ้องรูป คำพ้องความหมาย เป็นต้น กลวิธีเกี่ยวกับคำที่ใช้ในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบพบ 6 ลักษณะ ได้แก่ การซ้ำคำ การใช้คำหลายความหมาย การใช้คำพ้อง การใช้ภาษาต่างประเทศและคำทับศัพท์ การใช้คำตรงข้าม และการใช้ภาษาถิ่น

4.2.2.1 การซ้ำคำในการตั้งคำถาม

เป็นการเลือกใช้คำต่างๆที่มีเสียงพยางค์หนึ่งเหมือนกัน
ตัวอย่าง คำถาม: ถ้าจ๊อบกำลังจะปิดจ๊อบของจ๊อบ ที่จ๊อบทำไว้ แต่จ๊อบรับจ๊อบมาอีกจ๊อบ ถามว่ามีจ๊อบกี่คน (ตอบ: หนึ่งคน) ในคำถามนี้มีการซ้ำคำว่า “จ๊อบ” ที่เป็นชื่อของคน 5 ครั้ง และคำว่า “จ๊อบ” ซึ่งหมายถึงงาน มีการซ้ำคำนี้ 3 ครั้ง ทั้งนี้ยังพบกลวิธีที่ 2 ที่ใช้ในตัวอย่างนี้ คือ การใช้คำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “จ๊อบ” ที่เป็นชื่อของคน และ “จ๊อบ” ซึ่งหมายถึง งาน

4.2.2.2 การใช้คำหลายความหมายในการตั้งคำถาม

เป็นการเลือกใช้คำที่มีความหมายหลากหลายต่างกัน ใช้คำที่มีความหมายได้หลายนัยยะ ใช้คำกำกวมสร้างความเข้าใจผิดให้แก่ผู้ฟัง
ตัวอย่าง คำถาม: ขนตางอน ใครต้องจ้อ (ตอบ: ไม่ต้องจ้อ) ในคำถามนี้ คำว่า “งอน” สามารถตีความหมายได้ในสองทาง ความหมายที่ 1 คือ ส่วนปลายของบางสิ่งที่เป็นรูปยาวเรียว และอ่อนช้อยขึ้น และความหมายที่ 2 คือ อาการโกรธ โมโห หรือไม่พอใจ

4.2.2.3 การใช้คำพ้องในการตั้งคำถาม

คำพ้อง คือ คำที่มีคุณสมบัติบางอย่างเหมือนกัน เช่น การเขียน การอ่าน หรือความหมาย
ตัวอย่าง คำถาม: แม่น้ำท่าจิ้น จะลงไปว่าย ต้องว่ายท่าอะไร (ตอบ: ท่าอะไรก็ได้) ในคำถามนี้มีการใช้คำพ้องทั้งรูปและเสียงคือคำว่า “ท่า” ซึ่งความหมายของแต่ละคำไม่เหมือนกัน “ท่า” ในคำแรกหมายถึงที่สำหรับขึ้นลงหรือจอดเรือ ส่วน “ท่า” คำที่สองหมายถึง ลักษณะท่วงท่าของร่างกาย การแสดงกิริยาท่าทาง

4.2.2.4 การใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้คำทับศัพท์ในการตั้งคำถาม

ตัวอย่าง คำถาม: ร้องเพลงคันทรี ต้องคันกี่ที (ตอบ: ไม่ต้องคันทีไหน) ในคำถามนี้มีการใช้คำภาษาอังกฤษคำว่า คันทรี หรือ country มีความหมายว่า ประเทศ ขนบท ถิ่นที่อยู่ ทั้งนี้ยังพบกลวิธีที่สองที่ใช้ในตัวอย่างนี้ คือ การใช้คำซ้ำคำว่า “คัน” ระหว่างคำภาษาอังกฤษและคำภาษาไทย

4.2.2.5 การใช้คำตรงข้ามในการตั้งคำถาม

ตัวอย่าง คำถาม: เรียนม.ปลายตอนต้น กับ เรียนม.ต้นตอนปลาย อันไหนเรียนสูงกว่ากัน (ตอบ: ม.ปลายตอนต้น) ในคำถามนี้มีการใช้คำตรงข้ามกันคือคำว่า “ต้น” กับ “ปลาย”

4.2.2.6 การใช้ภาษาถิ่นในการตั้งคำถาม

ตัวอย่าง คำถาม: บัคสีดา เป็นเมียพระลักษณหรือพระราม (ตอบ: บัคสีดาคือฝรั่ง) ในคำถามนี้ใช้คำภาษาอีสานคำว่า “บัคสีดา” แปลว่าฝรั่ง ทั้งนี้ยังมีคำว่า “นางสีดา” ซึ่งมีความหมายเป็นชื่อของคู่ครองของพระรามในเรื่อง รามเกียรติ์

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ว่าปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบมีการใช้กลวิธีเกี่ยวกับตัวอย่างหลากหลาย เพื่อจุดประสงค์ต่างๆ เช่น ทำให้คำถามมีความกำกวมชวนให้สับสน ลงให้ผู้ฟังคิดไปในทางอื่นซึ่งผิดกับเนื้อหาของคำถาม ดังนั้นผู้ฟังต้องมีความรู้เรื่องคำศัพท์ต่างๆ รวมทั้งคำภาษาต่างประเทศ คำภาษาถิ่น และพิจารณาคำถามเป็นอย่างดีเพื่อตีความหมายและตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง

4.2.3 กลวิธีเกี่ยวกับข้อความ

กลวิธีนี้เป็นการสร้างข้อความ เช่น ข้อความที่มีขนาดยาว ข้อความที่มาจากสำนวนไทย ข้อความที่มีความต่อเนื่องกันจากคำถามข้อที่ 1 2 3 ฯลฯ เป็นต้น ให้มีลักษณะชวนให้เกิดความกำกวม และสร้างความสนุกสนานให้ผู้ฟังด้วยวิธีการต่าง ๆ กลวิธีเกี่ยวกับข้อความที่ใช้ในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบพบ 6 ลักษณะ ได้แก่ การใช้สำนวน การคิดคำนวณ การใช้ชื่อผู้เล่น การใช้คำถามที่มีข้อความนำไม่สอดคล้องกับคำถาม การใช้คำถามที่มีสาระเกี่ยวข้องกัน และการวางชุดคำถาม

4.2.3.1 การใช้สำนวนในการตั้งคำถาม

ตัวอย่าง คำถาม: **ล้างไฟ** ใช้น้ำยาอะไร (ตอบ: ไม่ต้องใช้น้ำยาอะไร) ในคำถามนี้มีการใช้สำนวนคำว่า “ล้างไฟ” ซึ่งสำนวนนี้ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) มีความหมายว่า “การละเลงไฟทั้งกองให้ลุกกัน คนให้ทั่วหลาย ๆ หนแล้วรวบเข้าเป็นกองใหม่ หลังจากกินกันหลายๆ ตาแล้ว”

4.2.3.2 การคิดคำนวณในการตั้งคำถาม เป็นการใส่ตัวเลขเข้าไปในเนื้อหาของคำถามเพื่อถามเกี่ยวกับเรื่องจำนวน

ตัวอย่าง คำถาม: บนรถตู้มีผู้โดยสาร 10 คน คนขับรถตู้ลงไปเข้าห้องน้ำพร้อมกับผู้ชายอีก 1 คน ถามว่าจะเหลือคนอยู่บนรถกี่คน (ตอบ: 9 คน) ในคำถามบอกว่าบนรถตู้มีผู้โดยสาร 10 คน และคนขับรถอีกหนึ่งคน รวมเป็น 11 คนที่กำลังนั่งอยู่บนรถ ดังนั้นเมื่อ “คนขับรถตู้ลงไปเข้าห้องน้ำพร้อมกับผู้ชายอีก 1 คน” ในรถตู้จึงเหลือคนอยู่บนรถ 9 คน

4.2.3.3 การใช้ชื่อผู้เล่นในการตั้งคำถาม

การใช้ชื่อผู้เล่นในการตั้งคำถามเป็นการนำชื่อผู้เข้าร่วมรายการปริศนาฟ้าแลบมาเป็นหัวข้อในการตั้งคำถาม โดยมีทั้งชื่อของบุคคลหรือกลุ่มคน จากการศึกษาพบว่าผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นคนทำงานในวงการบิน เช่น ดารา นักร้อง นักแสดง นักแสดงตลก พิธีกรรายการต่าง ๆ ของไทย หรือนักกีฬา ฯลฯ

ตัวอย่าง ผู้เล่นชื่อ **บ๊วย** เป็นนักแสดงและพิธีกรชื่อ เชษฐวุฒิ วัชรคุณ มีการนำชื่อผู้เล่นมาใช้ในการตั้งคำถามดังนี้

- 1) คุณ**บ๊วย** มีโอกาสบ๊วยไหม (ตอบ: มี)
- 2) ถ้ามีคนเมาที่ว่า “**บ๊วย**เค็ม” แสดงว่าอะไรมีรสเค็ม (ตอบ: ไม่เกี่ยวกับรสเค็ม)
- 3) ถ้ามีคนบอกว่า “บ๊วยของ**บ๊วย**เค็ม” แสดงว่าอะไรมีรสเค็ม (ตอบ: เม็ดบ๊วยมีรสเค็ม)

จากตัวอย่างข้างบน สามารถเห็นได้ว่าการนำชื่อผู้เล่นคือ “บ๊วย” มาตั้งคำถามและใช้คำพ้องทั้งรูปและเสียงระหว่างคำว่า “บ๊วย” ที่เป็นชื่อคน และ คำว่า “บ๊วย” ที่เป็นชื่อผลไม้ กับคำว่า “บ๊วย” ที่หมายถึง ลำดับสุดท้าย

4.2.3.4 การใช้คำถามที่มีข้อความนำไม่สอดคล้องกับคำถาม คำถามในรายการปริศนาฟ้าแลบมักมีการใช้ข้อความเกริ่นนำ ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่สอดคล้องกับประโยคคำถามที่ตามมาภายหลัง หรือมีเนื้อหาที่ชวนให้เข้าใจผิด

ตัวอย่าง คำถาม: คนประเภท “พูดหูซ้าย ทะลุหูขวา” ถ้าเราพูดใส่หูขวาของเขา เสียงจะทะลุออกข้างไหน (ตอบ: ไม่มีการทะลุ) ในคำถามนี้มีการเกริ่นนำเพื่อบอกให้รู้ว่า คนที่พูดถึงในคำถามเป็นคนประเภท “พูดหูซ้าย ทะลุหูขวา” ซึ่งสำนวนนี้ ตามพจนานุกรมภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2543) มีความหมายว่า “บอกหรือสอนไม่ได้ผล” เป็นสำนวนที่ใช้ความหมายแฝง ดังนั้นจึงไม่มีการทะลุของเสียง

4.2.3.5 การใช้คำถามที่มีสาระเกี่ยวข้องกัน เป็นการใช้คำถามหลายข้อที่มีความเกี่ยวข้องกันทางด้านสาระเนื้อหา ทำให้เป็นชุดคำถามที่เรียงลำดับต่อเนื่องและอยู่ในหัวข้อเดียวกัน ตัวอย่างชุดคำถามที่มีสาระเกี่ยวข้องกันกับคนชื่อ “ชมพู”

- 1) ถ้าเพื่อนกะเทย “ชมผู้” ให้ชมผู้ฟัง เพื่อนกะเทยของชมผู้ต้องพูดว่าอย่างไร (ตอบ: พูดชมผู้ชาย)
- 2) ถ้าชมผู้ ชมผู้ชมของชมผู้ ใครโดนชื่นชม (ตอบ: ผู้ชม)
- 3) ถ้าชมผู้ ชมผู้ชม ที่กำลังชมชมผู้ คนที่กำลังชมชมผู้ ถามว่า ชมผู้/ ผู้ชม/ ชมผู้ ใครโดนชม (ตอบ: ทั้งสาม)

4.2.3.6 การวางชุดคำถามในแต่ละรอบ ชุด 10 คำถาม ในรายการปริศนาฟ้าแลบมีลักษณะได้แก่ ข้อคำถามในช่วงต้น คือข้อที่ 1 ถึงประมาณข้อที่ 7 มักจะมีลักษณะเป็นคำถามเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้เล่น นำชื่อผู้เล่นมาเป็นหัวข้อในการตั้งคำถาม ใช้คำถามที่เน้นการเล่นภาษาเพื่อลองให้เข้าใจผิดแต่ที่จริงเนื้อหาคำถามไม่ยาก หรือใช้คำถามที่เป็นความรู้ทั่วไปที่มีระดับความยากน้อย ซึ่งคำถามเหล่านี้มักจะเน้นความบันเทิงเป็นหลัก ส่วนคำถามในช่วงท้ายของชุดคำถาม จะมีลักษณะเป็นคำถามเชิงความรู้ เป็นคำถามอย่างตรง ๆ และไม่เน้นการเล่นภาษา คำถามในข้อนี้จะเป็นคำถามวัดความรู้ที่มีระดับความยากสูง เนื่องจากเป็นคำถามสุดท้ายเพื่อชิงรางวัลใหญ่ที่สุด

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ว่าปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบมีการใช้กลวิธีเกี่ยวกับข้อความอย่างหลากหลาย แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการตั้งคำถาม และยังทำให้เห็นลักษณะโดดเด่นของคำถามที่ใช้ในรายการ เช่น มีการใช้ชื่อผู้เล่นในการตั้งคำถาม หรือ ใช้คำถามที่มีข้อความน่าสนใจสอดคล้องกับคำถามเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้ผู้ชม และสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม

5. อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

จากการจำแนกประเภทของคำถามที่ใช้ในรายการปริศนาฟ้าแลบ พบว่าคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” มีจำนวนมากที่สุด แสดงถึงค่านิยมในการตั้งคำถาม คำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” ยังสอดคล้องกับการสร้างปริศนาคำทายในอดีต ซึ่งมักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “อะไรเอ๋ย” แล้วจึงมาถึงเนื้อหาของคำถาม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของปริศนาคำทายมาตั้งแต่เดิม แสดงว่าปริศนาคำทายชนิดนี้ได้มีการถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการเปลี่ยนแปลงจากคำว่า “อะไรเอ๋ย” เป็น “อะไร” โดยที่ปริศนาคำทายประเภท “อะไรเอ๋ย” ในสมัยก่อนมักจะมีรูปแบบเป็นกาพย์ กลอน มีลักษณะแบ่งเป็นตอนๆ และคำว่า “อะไรเอ๋ย” มักจะใช้ต้นประโยคเพื่อเป็นการเกริ่นนำเข้าสู่คำถาม ปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบมีรูปแบบเป็นประโยคยาว และคำว่า “อะไร” สามารถปรากฏอยู่บนส่วนแรกหรือส่วนท้ายสุดของประโยคก็ได้

ในคำถามประเภทให้เลือกตอบ ที่สามารถนำเสนอตัวเลือกได้หลากหลายจำนวนมากในเนื้อหาของคำถาม ไม่ใช่มีเพียงแค่ 2 ตัวเลือก และผู้ศึกษาได้พบลักษณะที่น่าสนใจในการตั้งคำถามประเภทให้เลือกตอบที่คำตอบไม่อยู่ในตัวเลือก เป็นกลวิธีสร้างคำถามเพื่อลองให้ผู้ฟังคิดค้นคำตอบอยู่ในกรอบตัวเลือกต่าง ๆ ที่ให้มาโดยไม่พิจารณาความเหมาะสมของตัวเลือกต่าง ๆ กับเนื้อหาคำถาม จึงทำให้คำตอบผิด ผิดนั้นในการตอบคำถามประเภทนี้ ผู้ตอบต้องมีสติอย่างดี มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เสนอในคำถาม และต้องตั้งใจฟังคำถามอย่างละเอียด จึงสามารถเลือกคำตอบได้อย่างถูกต้อง

เรื่องกลวิธีการสร้างคำถาม รายการปริศนาฟ้าแลบมีลักษณะการถามตอบแบบพิธีกรจะอ่านคำถามออกมาให้ผู้ฟังแล้วตอบ ผู้ตอบไม่ได้อ่านหรือเห็นตัวหนังสือของคำถาม เป็นการฟังคำถามแล้วตอบ ดังนั้นกลวิธีทางเสียงที่พบในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบจึงมีใช้เป็นจำนวนมากและมีหลากหลายชนิดเช่น การใช้คำที่ออกเสียงคล้ายกัน เล่นเสียงสระ เล่นเสียงพยัญชนะ เล่นเสียงวรรณยุกต์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้ฟังสับสนและเข้าใจผิด ทั้งนี้รูปแบบของรายการยังเป็นการให้ตอบคำถามโดยมีการจำกัดเวลา ผู้ทายต้องเร่งรีบตอบคำถาม ดังนั้นกลวิธีทางคำที่ใช้ในปริศนาคำทายจึงทำให้ผู้ฟังเกิดความสับสน โดยเฉพาะการใช้คำพ้องเสียงที่พบเป็นอย่างมากในคำถามเพื่อทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดในความหมายของคำ และในคำถามข้อเดียวสามารถมีหลายกลวิธีใช้ร่วมกันเพื่อทำให้เพิ่มความน่าสนใจในตัวคำถาม

ผู้วิจัยยังพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในปริศนาคำทายจากรายการปริศนาฟ้าแลบมีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยา ทับทัน (2551) ในเรื่อง “ปริศนาคำทาย: กลไกทางภาษาและภูมิปัญญาแบบไทย” กล่าวคือ มีการเล่นคำ ใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน ใช้ภาษาต่างประเทศ ใช้คำพ้อง เล่นสำนวน นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้พบกลวิธีทางภาษา

ที่แตกต่าง กล่าวคือ มีการใช้กลวิธีอื่น ๆ เช่น การซ้ำคำ การเล่นเสียงสระ เสียงพยัญชนะ เสียงวรรณยุกต์ การใช้ภาษาถิ่น การใช้คำพ้องเสียงระหว่างคำทับศัพท์และคำภาษาไทย และกลวิธีที่เป็นลักษณะเฉพาะของรายการปริศนาฟ้าแลบ ได้แก่ การใช้ชื่อผู้เล่นมาตั้งคำถาม การใช้คำถามที่มีข้อความนำไม่สอดคล้องกับประโยคคำถาม และการจัดวางชุดคำถาม

การเล่นแข่งขันตอบคำถามปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบ ยังแสดงให้เห็นว่าการเล่นทายปริศนาจากเดิมที่เป็นการเล่นในหมู่เพื่อนๆ มีลักษณะมีคนตั้งคำถามและมีคนตอบ ได้กลายเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมาก เป็นรายการตอบคำถามปริศนาคำทายที่ผู้เล่นแบ่งเป็นทีมๆ ตอบคำถามในเวลาจำกัด และฝ่ายชนะจะได้รับรางวัล เป็นรายการซึ่งจัดขึ้นเพื่อความบันเทิงและเพิ่มเติมความรู้ในหลายด้าน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบการเล่นปริศนาคำทายในปัจจุบันมีความสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของสังคมในปัจจุบัน

จากกลวิธีต่างๆทางภาษาของปริศนาคำทายในรายการปริศนาฟ้าแลบแสดงให้เห็นว่ามีความหลากหลายทางด้านเสียงและคำ ปริศนาคำทายเป็นลักษณะการใช้ภาษาไทยที่เป็นภูมิปัญญาของคนไทยมาตั้งแต่อดีต และกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนไทยอย่างกลมกลืน ปริศนาคำทายในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านรูปแบบและเนื้อหาเพื่อให้เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ ด้วยจุดประสงค์คือเพิ่มเติมความรู้ รวมทั้งความรู้รอบตัวและความรู้ทางด้านภาษา และสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่ผู้เล่นและผู้ชม

6. เอกสารอ้างอิง

คำถามกวนๆ ฮาๆ บันทึบนสติปัญญา. 2561. ค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2561. จาก :

<https://www.sanook.com/campus/1381277/>

น้ำทิพย์ ทิมา. 2548. การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบเดิมและแบบใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง นิมนานเหมินท์ และคณะ. 2552. บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม ๔ : วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์องค์การคำของ สกสค.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2543. ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ศิริพร ภักดีผาสุข. 2552. ปริศนาคำทายของไทย. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. เล่ม 34. น. 277-313. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.

สรียา ทับทัน. 2551. ปริศนาคำทาย: กลไกทางภาษาและภูมิปัญญาแบบไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 1(2), น. 83-95.

การใช้ภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ด: กรณีศึกษา Pantip Trend จากเว็บไซต์พันทิป
THE USE OF LANGUAGE AND NAMING METHODOLOGY FOR THE TITLES OF WEB
BOARD NAME: A CASE OF PANTIP TREND IN WWW.PANTIP.COM

สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข

SUREERAT BUMRUNGSUK

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จังหวัด กรุงเทพฯ

Department of Thai Language Faculty of Humanities, Kasetsart University ,Bangkok

fhumrsm@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ 1.เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บบอร์ด และ 2. เพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ด ประชากรคือ รายชื่อเว็บบอร์ดจากเว็บไซต์พันทิปจำนวน 38 ห้อง กลุ่มตัวอย่างคือ เว็บบอร์ดหมวด Pantip trend ซึ่งเป็นหมวดที่รวบรวมรายการเว็บบอร์ดที่มีผู้นิยมอ่านสูงสุดของแต่ละห้อง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คัดเลือกเฉพาะข้อมูล 10 อันดับสูงสุดจากหมวด Pantip trend เก็บข้อมูลเดือนมกราคม พ.ศ.2562 ได้ข้อมูลทั้งสิ้น 310 รายการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองตามกรอบแนวคิดด้านการใช้ภาษา และกลวิธีทางภาษาในข้อความ ผลการศึกษาด้านการใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บบอร์ดพบ 5 วิธีได้แก่ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การเล่นคำ การใช้คำขยาย การใช้คำแสดงอารมณ์ และการใช้สัญลักษณ์ ส่วนผลการศึกษาด้านกลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ด พบหลายกลวิธีได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ เช่น การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การใช้คำกริยา การใช้คำถาม การเปรียบเทียบ และกลวิธีทางวาทศิลป์ปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรมเช่น การใช้วัจนกรรมประกอบด้วยวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว กลุ่มชี้แนะ และกลุ่มแสดงความรู้สึก การประชดประชัน ทั้งนี้การใช้ภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ดมีความสัมพันธ์กัน การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นว่าการตั้งชื่อกระทู้ในพันทิปใช้วิธีการโน้มน้าวใจให้เกิดการติดตามอ่านและส่งผลกระทบต่อกระทู้ดังกล่าวกลายเป็นกระทู้ Pantip trend

คำสำคัญ: การใช้ภาษา กลวิธีการตั้งชื่อ เว็บไซต์พันทิป PANTIP TREND

ABSTRACT

This is a qualitative research. The study aims at 1) to study the use of language for the title of web board name and 2) to study the naming methodology for the title of web board. The population were 38 topics of www.pantip.com. The sample group were webboard category Pantip trend, which is a category that collects the list of forums that are the most popular readers of each room. Using a specific sampling method. Select only the top 10 data from Pantip Trend. The data is stored in 2019 March. There are 310 information. Analyze qualitative data with self-analysis. Data analyze according to the conceptual framework of linguistic strategies in discourse. The study has found that the following five strategies of naming for giving the title of web board. Using of informal language, Using Puns, Using adverb, Using of emotion words, and Using of emoticons. There were various linguistic strategies: lexical strategies, such as name and naming and verb forms, question words, comparative and discourse pragmatic strategies, such as speech acts representative, directive and expressive, irony. This study suggests that the naming of the topic in Pantip shows that persuasive methods to follow-up reading. And result in the post becoming a Pantip trend.

Keywords: The use of Language, Language strategies, www.pantip.com, Pantip trend

1. ความเป็นมาของปัญหา

เว็บไซต์ไทยที่ได้รับความนิยมในเรื่องการพูดคุยผ่าน Bulletin Board หรือ กระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุดในปัจจุบันคือ www.pantip.com เว็บไซต์พันทิป ปัจจุบันมีจำนวนผู้เข้าสู่เว็บเฉลี่ย 4.5 ล้านคนต่อวัน หรือประมาณ 30-40 ล้านคนต่อเดือน นอกจากนี้ผลการสำรวจอันดับเว็บไซต์ยอดนิยมของคนไทยพบว่า เว็บไซต์พันทิปอยู่ในอันดับที่ 5 มีผู้ใช้งานเฉลี่ยนาน 5.08 นาที และเข้าใช้งานเฉลี่ย 4.05 ครั้งต่อวัน (ลงทุนแมน, 2561)

เว็บไซต์พันทิปเป็นเว็บไซต์ที่มีเครือข่าย และได้รับความนิยมมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยในด้านการให้บริการกระดานข่าวสาธารณะบนอินเทอร์เน็ตหรือ “เว็บบอร์ด” ที่รู้จักกันในนามพันทิปคาเฟ่ โดยเว็บบอร์ดดังกล่าวเป็นแหล่งรวบรวมประเด็นอภิปรายต่างๆทางสังคมตามแต่ที่ผู้ใช้จะนำลง (post) ไว้ “ด้านคุณลักษณะของเว็บบอร์ดที่เปรียบเสมือนเวทีสาธารณะ จึงเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่ตนสนใจได้อย่างเสรี โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน สามารถเข้าไปสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ตามลักษณะความสนใจ” (ชาตินพคุณ วิไลวรรณ, 2552) จากการสำรวจเว็บไซต์พันทิป ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 มีจำนวนห้องต่างๆ แบ่งตามหัวข้อหลักได้ 38 ห้อง ที่มาของชื่อห้องตั้งขึ้นมาเพื่อสื่อถึงความสนใจของห้องนั้นๆ เช่น บางรัก เป็นห้องที่รวบรวมเว็บบอร์ดเกี่ยวกับความรัก ห้องกรุ๊ปโซลรวบรวมเว็บบอร์ดเกี่ยวกับประเทศเกาหลี ห้องบลูแพลนเน็ตรวบรวมเว็บบอร์ดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ห้องเฉลิมไทยรวบรวมเว็บบอร์ดเกี่ยวกับดาราศาสตร์ ศิลปิน และละคร ห้องสวนลุมพินี รวบรวมเว็บบอร์ดเกี่ยวกับสุขภาพ การออกกำลังกาย เป็นต้น

ผู้วิจัยสนใจศึกษาเว็บบอร์ด โดยเฉพาะเว็บบอร์ดที่มีผู้สนใจเข้าไปอ่านข้อความมากที่สุด เรียกว่าเป็นเว็บบอร์ดติดtrend หรือ Pantip trend “ทั้งนี้เว็บบอร์ดในหมวด Pantip Trend เป็นเว็บบอร์ดที่แสดงถึงหัวข้อได้รับความนิยมนมากที่สุด 24 ชั่วโมงของแต่ละห้อง” (<https://pantip.com/topic/33921230>)

จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับเว็บไซต์พันทิปพบงานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ และด้านบริหารธุรกิจ ได้แก่ เพ็ญพรรณ รัชชิตกุล (2544) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ทฤษฎีบนอินเทอร์เน็ต Bulletin Board ของเว็บไซต์พันทิป ซึ่งเป็นผลงานด้านนิเทศศาสตร์ ส่วนกิจสมิธรัตน์ รัตนศิริทรัพย์ (2546) ศึกษาเรื่อง การใช้ข้อมูลจากกระดานข่าวในอินเทอร์เน็ตกับกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอาง: กรณีศึกษา กลุ่มสนทนาโภชนาการ และความงามของโต๊ะสวนลุมพินี เว็บไซต์พันทิปดอทคอม เป็นการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ วิเคราะห์การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค เน้นศึกษาเฉพาะห้องสวนลุมพินี ส่วนงานที่วิเคราะห์เว็บไซต์พันทิปด้านภาษา พบงานของฉายสิริ พัฒนถาวร (2551) วิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในการตั้งกระทู้ของกระดานสนทนา: กรณีศึกษา www.pantip.com เนื่องด้วยงานวิจัยเรื่องนี้เก็บข้อมูลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551 ซึ่งในปัจจุบันผ่านมากกว่า 10 ปี ทำให้มีข้อมูลหลายประเด็นเปลี่ยนแปลงไป

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับเว็บไซต์พันทิปดังกล่าวข้างต้น แต่ยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษากรณี Pantip Trend ผู้วิจัยมีคำถามวิจัยว่าลักษณะการใช้ภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ดของ Pantip Trend มีลักษณะอย่างไร เนื่องจากเว็บบอร์ดที่เกิดขึ้นในกระดานสนทนาแต่ละวันมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นชื่อของเว็บบอร์ดต้องมีการตั้งชื่อและกลวิธีการใช้ภาษาที่โน้มน้าวใจให้ผู้ร่วมสนทนาเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นในเว็บบอร์ดตามประเด็นที่เปิดไว้ จนทำให้เว็บบอร์ดธรรมดากลายเป็นเว็บบอร์ดติดเทรนด์ (Pantip Trend)

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บบอร์ดหมวด Pantip Trend
- 2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ดหมวด Pantip Trend

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพประกอบข้อมูลเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดังนี้

3.1 กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ รายชื่อเว็บบอร์ดจากเว็บไซต์พันทิปจำนวน 38 ห้อง เก็บรวบรวมข้อมูลชื่อเว็บบอร์ดโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างชื่อเว็บบอร์ดจากหมวด Pantip trend ซึ่งเป็นหมวดที่รวบรวมรายการเว็บบอร์ดที่มีผู้เยี่ยมชมสูงสุด คัดเลือกข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงคัดเลือกชื่อเว็บบอร์ดที่มีผู้เข้าชมสูงสุด 10 อันดับแรกของแต่ละวัน ตั้งแต่วันที่ 1 – 31 มกราคม พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ได้เข้าถึงข้อมูลจำนวน 310 รายชื่อ

3.2 ทบทวนแนวคิดการตั้งชื่อการตั้งชื่อ จากหนังสือของรุ่งฤดี แผลงศร (2557) ที่ศึกษาการตั้งชื่อเรื่องบทความนำมาปรับเป็นแนวทางการศึกษาการตั้งชื่อเว็บไซต์ พบลักษณะการตั้งชื่อเว็บไซต์ 5 วิธีได้แก่ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การเล่นคำ การใช้คำขยาย การใช้คำแสดงอารมณ์ และ การใช้สัญลักษณ์ ด้านกลวิธีทางภาษาใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษาในข้อความ ของจันทิมา อังคพณชกิจ (2557) ประกอบด้วยกลวิธีทางศัพท์ กลวิธีการขยายความ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม และกลวิธีทางวาทศิลป์ ทั้งนี้กลวิธีที่พบในบทความนี้ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ พบ 4 ลักษณะได้แก่ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การใช้คำกริยา การใช้คำถาม และการเปรียบเทียบ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้วัจนกรรม พบวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวและกลุ่มแสดงความรู้สึก และการประชดประชัน

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลการใช้ภาษาประกอบกับกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อเว็บไซต์ดังกล่าวข้างต้น คิดค่าร้อยละการปรากฏ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

การใช้ภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อเว็บไซต์: กรณีศึกษา Pantip Trend จากเว็บไซต์พันทิปจำนวน 310 รายชื่อ จำแนกผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บไซต์ ผลการวิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บไซต์ พบ 5 ลักษณะเรียงตามลักษณะการปรากฏมากที่สุด ได้แก่

4.1.1 การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือ การตั้งชื่อเว็บไซต์ด้วยการใช้ภาษาพูด ใช้คำศัพท์เฉพาะ และใช้คำภาษาต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 73.88 ดังนี้

4.1.1.1 การใช้ภาษาพูด เช่น ตี๋มบี้, ตังโป๊ะ, หอกรับ, เพลาๆ, แพนบอล, สดุด, ลือสนั่น, หมูแดง, ขนจิกแร้, คดีอื้อฉาว, ฉบับเกร๋ๆ ตัวอย่างเช่น “ลงทุนทำแบรนด์ครีมไป 3 ล้านบาท เจ๊งไม่เป็นท่า”

4.1.1.2 การใช้คำศัพท์เฉพาะ พบคำศัพท์เฉพาะในวงการบันเทิง เช่น คำศัพท์สำหรับการชมคอนเสิร์ตศิลปิน โดยเฉพาะกลุ่มศิลปินชาวเกาหลี เช่น นอกด้อม หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มแฟนคลับของศิลปิน หากเป็นกลุ่มแฟนคลับจะเรียกว่า แฟนด้อม (fandom), หนีด้อม หมายถึง ออกจากด้อม (อาจจะเพื่อไปติดตามศิลปินกลุ่มอื่น หรือ เลิกติดตามศิลปินกลุ่มเดิม, กลับด้อม หมายถึง กลับเข้ามาเป็นกลุ่มแฟนคลับ ตัวอย่างเช่น “ถามคนนอกด้อม คุณเคยหนีด้อมแล้วกลับด้อมมาไหมไหม”

4.1.1.3 การใช้คำภาษาต่างประเทศ พบการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น, Review, รีโนเวท, รีวิว, สปอยต์, โพสต์, อัปเดต, รีไทร์ ตัวอย่างเช่น “มาแล้วจ้าดราม่า บัทร M PASS (ใช้ได้ไม่ทุกเรื่อง!!! ตามที่ระบุไว้ในข้อแม้ตอนสมัคร)” นอกจากนี้ในกลุ่มห้องกรุ๊ปโซลจะพบการใช้คำทับศัพท์ภาษาเกาหลีเช่น 가나리(เชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่ง มีสีเหลือง), [K-POP] BAE JINYOUNG (배진영) - ‘Hard To Say Goodbye’ #Official M/V (Solo Debut*)

4.1.2 การใช้คำขยาย คือ การตั้งชื่อเว็บไซต์ด้วยการใช้คำขยายเพื่อบอกปริมาณ และบอกลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 16.45 ดังนี้

4.1.2.1 การใช้คำขยายเพื่อบอกปริมาณ ตัวอย่างเช่น “รีวิวจัดหนักนมของฝากจากญี่ปุ่น คนตะกละแห่งชาติ”

4.1.2.2 การใช้คำขยายเพื่อบอกลักษณะ ตัวอย่างเช่น “ของกินเยอะ ตัวจะแตกแล้วววว ... มังคุด น้ำผึ้ง ฯลฯ พาไปแวะเที่ยวทะเลด้วยโพสนี้”

4.1.3 การใช้คำแสดงอารมณ์ คือ การตั้งชื่อเว็บไซต์ด้วยการใช้คำแสดงอารมณ์เชิงบวก และคำแสดงอารมณ์เชิงลบ คิดเป็นร้อยละ 4.84 ดังนี้

4.1.3.1 การใช้คำแสดงอารมณ์เชิงบวก ตัวอย่างเช่น “ไอ้โห นี่ใช่เมอปรางจริงรีเนี่ย จำแทบไม่ได้ เก๋สุดๆ”

4.1.3.2 การใช้คำแสดงอารมณ์เชิงลบ ตัวอย่างเช่น “แฉลากได้พนักงานสายการบินดัง ผกมือถือนอกจากกระเป๋าโหลด ชัดทอดถึงระดับหัวหน้า”

4.1.4 การใช้สัญลักษณ์ คือ การตั้งชื่อเว็บบอร์ดด้วยการใช้สัญลักษณ์แบบเน้นข้อความ สัญลักษณ์แสดงอารมณ์บวก และสัญลักษณ์แสดงอารมณ์ลบ คิดเป็นร้อยละ 3.21 ดังนี้

4.1.4.1 การใช้สัญลักษณ์แบบเน้นข้อความ เช่น “” ใช้รูปแก้วกาแฟเน้นข้อความว่า กาแฟ,

4.1.4.2 การใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์บวก เช่น -'๑'-'๑'- ...เพื่อที่จะสักดีเวอร์ฟูล แมนยูต้องลงทุนทำเนียบขนาดนี้เลยหรือครับ!!! -'๑'-'๑'- ใช้สัญลักษณ์เป็นรูปดวงตา เพื่อแสดงอารมณ์เชิงล้อเล่น

4.1.4.3 การใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์ลบ เช่น “วิชาอเมริกา ไม่ผ่านTAT” ใช้สัญลักษณ์แสดงอาการเสียใจ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ

4.1.5 การเล่นเกม คือ การตั้งชื่อเว็บบอร์ดด้วยการเล่นเกมคำคล้องจอง คิดเป็นร้อยละ 4.84 ตัวอย่างเช่น “Aurora at Murmansk แสงเหนือศึกษา กับ ผึ้งหมาไซบีเรียน”

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ

ค่าร้อยละการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ					
1.การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ	2.การใช้คำขยาย	3.การใช้คำแสดงอารมณ์	4.การใช้สัญลักษณ์	5.การเล่นเกม	คิดเป็นร้อยละ
73.88	16.45	4.84	3.21	3.21	100

4.2 กลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ด

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อเว็บบอร์ด พบ 2 กลวิธีหลักได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ และกลวิธีทางวัฒนธรรม ดังนี้

4.2.1 กลวิธีทางศัพท์ เป็นกลวิธีทางภาษาที่เน้นการวิเคราะห์จากขอบเขตภายในตัวบท อาศัยบริบทภายในตัวบทเป็นสำคัญ ผลการศึกษาพบ 4 ลักษณะย่อย ได้แก่ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การใช้คำกริยา การใช้คำถาม และการคำแสดงการเปรียบเทียบ คิดเป็นร้อยละ 62.43 ดังนี้

4.2.1.1 การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การเรียกชื่อเป็นกลวิธีการใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อเรียกบุคคล พบการใช้ชื่อ-สกุลของบุคคลในการตั้งชื่อเว็บบอร์ด เช่น ญาญา อรุสยา ปุ๊กลูก ฝนทิพย์ และกลวิธีการเรียกชื่อเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึง เช่น คุณผู้หญิง, คนมีแฟน ดังตัวอย่าง

“ญาญา อรุสยา” ทูบสถิติเจ้าแม่ฟรีเซ็นเตอร์ อันดับหนึ่งของวงการ

“ขอถามคุณผู้หญิงนะครับว่าตั้งแต่เกิดมาในชีวิตนี้ไม่เคยมีผู้ชายมาแจกขนมจีบเลยคุณรู้สึกอย่างไรกันบ้าง”

4.2.1.2 การใช้คำกริยา กลวิธีการใช้คำกริยาเป็นคำที่ใช้แสดงเหตุการณ์ การกระทำ ความคิด ความรู้สึก เช่น แอร์ประสบการณ์จากคนตกงาน สู่วิศวกรเงินเดือนครึ่งแสน

“แอร์ประสบการณ์จากคนตกงาน สู่วิศวกรเงินเดือนครึ่งแสน”

“ปิดตำนานรถเมย์ร้อนเหลือแค่แอร์”

4.2.1.3 การใช้คำถาม พบกลวิธีการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ คำถามแบบให้เลือกตอบ คำถามแบบต้องการคำตอบ และคำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ ดังนี้

4.2.1.3.1 คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ พบการใช้คำถามด้วยคำว่า “จริงๆไหม, จริงไหม, จริงหรือ, เคยไหม” ดังตัวอย่าง

“พฤติกรรมของแฟนและเพื่อนสนิทมันปกติจริงๆไหม”

“ใครเคยเป็นแบบนี้บ้างมัยยะ ร่างกายมีไฟฟ้าสถิตถึงขั้นปล่อยแสงสว่างออกจากร่างกาย”

4.2.1.3.2 คำถามแบบให้เลือกตอบ คำถามแบบให้เลือกตอบจะพบการใช้คำว่า “หรือ” เชื่อมระหว่างประเด็นแรกกับประเด็นที่สอง ดังตัวอย่าง

“ถอยคิมบี้ หรือจะไปต่อ?? ” กับบ้านโบราณอายุเกือบร้อยปี”

“รักจังเอ๋ย” ตัวอย่างล่าสุดที่เพิ่งปล่อยออกมา จะเรียกคนดูหรือจะไล่คนดู”

4.2.1.3.3 คำถามแบบต้องการคำตอบ คำถามแบบต้องการคำตอบพบการใช้คำว่า “ทำไม, อย่างไร, ใคร, ถ้า, และ อะไร” ดังตัวอย่าง

“ทำไมคนไทยชอบส่งงานทางไลน์ ต่างจากฝรั่งซึ่งชอบคุยงานทางอีเมลครับ”

“คิดยังไงกับการที่เพื่อนร่วมงานพาลูกมาเลี้ยง(มาเล่น)ที่ออฟฟิศ?”

4.2.1.3.4 คำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ การใช้คำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ มักเป็นคำถามที่มีคำตอบที่ต้องการแล้ว มิได้มีเจตนาถามโดยตรง เช่น ทำไม, เคยไหม, อะไร ดังตัวอย่าง

“ทำไมช่วงนี้ ตม.เกาหลีถึงเข้มงวดกับคนไทยจัง”

“รถ Fortuner เขาทำไฟมาเพื่อส่องหาอะไรอะ??”

4.2.1.4 การใช้คำแสดงการเปรียบเทียบ กลวิธีการเปรียบเทียบเป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่ออธิบายได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ห้องเย็น, นางฟ้ามาอยู่บนโลกมนุษย์, กลายเป็นทารก, สกปรกที่สุดเท่าที่เคยเจอ, ดังนี้

“ทริปเกาหลีครั้งแรก เข้าห้องเย็นครั้งแรก”

“น่ารักสุดๆ ใจผมเต้นแรงไม่หยุด ผมนึกว่านางฟ้ามาอยู่บนโลกมนุษย์”

4.2.2 กลวิธีทางวาทศิลป์และวาทกรรม เป็นกลวิธีที่อาศัยบริบทภายนอกตัวบทวิเคราะห์และตีความตัวบท ผลการศึกษาพบ 2 ลักษณะได้แก่ การใช้วาทกรรม และการประชันประชัน คิดเป็นร้อยละ 37.57 ดังนี้

4.2.2.1 การใช้วาทกรรม วาทกรรมเป็นถ้อยคำที่บังเจตนา พบวาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ และวาทกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก คิดเป็นร้อยละ 35.98 ดังนี้

4.2.2.1.1 การใช้วาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว เป็นวาทกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาบอกกล่าวในสิ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าเป็นความจริงให้ผู้ฟังรับทราบ พบลักษณะการให้ข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งด้านการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การแสดงตัวอย่าง การบอกเล่าประสบการณ์ และการแบ่งปันเรื่องราวต่างๆ ดังนี้

“@@แจ้งข่าวจะเปลี่ยนสถานะของหนุ่มข้างบ้านมาเป็นบ้านเดียวกันแล้วนะคะ ^O^@@” (แจ้งข้อมูลข่าวสาร)

“[BR] ทดลองใช้ C-HR ตามประสบการณ์เงินเดือน ทั้งทำงานและเที่ยวคนเดียวเอออยู่” (แสดงตัวอย่าง)

“[CR] รีวิวเด็กจบใหม่กับความล้มเหลวในการกู้บ้าน” (บอกเล่าประสบการณ์)

“แบ่งปันประสบการณ์การพาพี่ชายเข้ารักษาตัวที่ รพ.ธัญญาลักษณ์” (แบ่งปันเรื่องราว)

4.2.2.1.2 การใช้วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ เป็นวาทกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้อ่านกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วาทกรรมที่อยู่ในกลุ่มนี้อาจมีพลังวาทกรรมที่ต่างกันไปเป็นระดับจากมากไปหาน้อย เช่น การขอร้อง การขอคำแนะนำ และการให้แนะนำ

“อยากให้เพื่อนๆช่วยแชร์วิธีเก็บเงินของแต่ละคน ที่เห็นผลให้หน่อยค่ะ” (การขอร้องวิธีการปฏิบัติ)

“ท้องคะ ตอนนี้อายุ20 ไม่กล้าบอกแม่...ทำยังไงดี” (การขอคำแนะนำ)

“(1)Hip in Seoul: คู่มือเที่ยวเกาหลี ฉบับเก๋ๆ แนะนำที่เท่ๆ ที่ควรค่าแก่การไปโดนเป็นอย่างยิ่ง” (การให้คำแนะนำ)

4.2.2.1.3 การใช้วาทกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก เป็นวาทกรรมที่แสดงถึงสภาพจิตใจหรืออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด พบทั้งการแสดงความรู้สึกเชิงบวก-เชิงลบ การเชิญชวน และการชื่นชม ดังนี้

4.2.2.1.3.1 วาทกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกเชิงบวก และความรู้สึกเชิงลบ

“ทรงกรม มันช่างสวยงาม ดูแบบป๊อปปูล่าร์ สงบเงียบ ร่มเย็น เป็นสุข” (แสดงความรู้สึกเชิงบวก)

“สำนักข่าวเวิร์คพอยท์ทำงานชุกชุม!!! ออกมารับผิดชอบด้วยค่ะ” (แสดงความรู้สึกเชิงลบ)

4.2.2.1.3.2 วิจารณ์กรรณกลุ่มเขียน พบลักษณะการเขียนให้ปฏิบัติตามและ
การเขียนให้คล้ายตาม ดังนี้

รณรงค์ไม่ไปค้าประกันให้ใครๆ กันเถอะพวกเรา (ยกเว้นพ่อแม่ลูกจริง) (การเขียนให้ปฏิบัติตาม)
เกาะหมากเกาะขาม มัลดีฟส์แห่งภาคตะวันออกของไทย ขนน้อยก็เที่ยวได้ (การเขียนให้คล้ายตาม)

4.2.2.1.3.3 วิจารณ์กรรณกลุ่มชื่นชม เป็นการที่ผู้พูดแสดงความพึงพอใจชื่นชมต่อ
เหตุการณ์ บุคคล หรือสถานที่ จึงกล่าวยกย่อง ชมเชย ดังนี้

[SEOUL Me] เกาหลีปลายปี ดีต่อใจ เที่ยวไป ดังไป ไปคนเดียวแต่ฟินระดับ10 (ชื่นชมสถานที่)
จาก.....ยาม.....สู่นิตกร สดุดียอดบัณฑิตผู้ชีวิต ม.รามฯ ใครซี้เกียจดูเค้าเป็นตัวอย่าง (ชื่นชมบุคคล)

4.2.2.2 กลวิธีการประชดประชัน เป็นกลวิธีที่ต้องการนำเสนอข้อมูลโดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่งให้มีความหมายไป
อีกทางหนึ่ง โดยใช้รูปภาษาที่ไม่ตรงกับความคิดเห็นของตน คิดเป็นร้อยละ 1.59 ดังนี้

“ทำไมชะนีชอบเอาหน้าไปใส่ดอกไม้เวลาถ่ายรูป” (รูปภาษาใช้คำแสดงการถาม แต่เจตนาต้องการตำหนิ)

สรุปผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของการกลวิธีการตั้งชื่อ

กลวิธีการตั้งชื่อ		
1.กลวิธีทางศัพท์	2. กลวิธีทางวินปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม	คิดเป็นร้อยละ
62.43	37.57	100

5. การอภิปรายและสรุปผล

5.1 การใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บไซต์ผู้ตั้งชื่อเว็บไซต์จะเลือกใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ

อภิปรายผลการวิจัยด้านการใช้ภาษาในการตั้งชื่อเว็บไซต์ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัชวดี ศรีลัมพ์
(2547) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาษาไทยในห้วงยุคทางอินเทอร์เน็ต มักจะเน้นความเป็นกันเองในการสื่อสาร สะท้อน
จากการเลือกใช้ภาษาในรูปแบบไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับผู้วิจัยพบลักษณะการใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการมาก
ที่สุด ร้อยละ 65.49 ปรากฏทั้งการใช้ภาษาพูดในลีลาภาษาแบบเป็นกันเองเช่น ตังโป๊ะ, แพนบอล, เจ้งไม่เป็นท่า, ลือ
สนั่น, ขนจึกแฉ้, คดีอื้อฉาว, ฉบับเกรๆ พบการใช้คำภาษาต่างประเทศ ทั้งภาษาอังกฤษ เช่น 10 Reasons Why I
Quit my Job และภาษาเกาหลี เช่น [#오지] นอกจากนี้ยังพบการใช้คำขยาย การเล่นคำ การใช้คำแสดงอารมณ์
และการใช้สำนวน ล้วนเป็นวิธีการใช้ภาษาที่มีส่วนสนับสนุนให้การตั้งชื่อเว็บไซต์ดังกล่าวมีผู้เข้าไปติดตามชมจน
กลายเป็นเว็บไซต์ติดเทรนด์ (Pantip Trend)

5.2 กลวิธีการตั้งชื่อเว็บไซต์ผู้ตั้งชื่อเว็บไซต์จะเลือกใช้หลากหลายกลวิธี

อภิปรายผลการวิจัยด้านกลวิธีการตั้งชื่อเว็บไซต์ สอดคล้องกับงานวิจัยของฉายศิริ พัฒนถาวร(2551)
ที่กล่าวถึงกลวิธีการตั้งชื่อกระทู้ของกระดานสนทนาในเว็บไซต์พันทิปว่ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มวินกรรมหลากหลาย
กลุ่ม ซึ่งกลุ่มวินกรรมดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการตั้งเว็บไซต์ คือ เป็นเว็บไซต์ที่มี
วัตถุประสงค์ในการบอกเล่าเหตุการณ์หรือขอคำปรึกษาปัญหาส่วนตัว สอบถามความคิดเห็น หรือแสดงความคิดเห็น
ส่วนตัว

ผู้วิจัยพบว่าผู้ตั้งชื่อเว็บไซต์หมวด Pantip Trend จะเลือกใช้กลวิธีที่หลากหลายทั้งกลวิธีทางศัพท์
และกลวิธีทางวินปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม พบร้อยละ 37.57 เช่น “รีวิว¹รีโนเวท²ตกแต่ง³ห้องคอนโด⁴ เอื้ออาทร
สุดพิ้ง⁵ให้เป็นห้องน่ายุ... รีวิวทุกชั้นตอน ฉบับคนขนน้อย⁶”

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อเว็บไซต์นี้ มีการใช้กลวิธีทางศัพท์โดยการใช้คำกริยาว่า รีวิว¹ รีโน
เวท² ตกแต่ง³ ประกอบกับการใช้วินกรรมกลุ่มบอกกล่าว ว่า ห้องสุดพิ้ง⁵ และ รีวิวฉบับคนขนน้อย⁶

5.3 ลักษณะการตั้งชื่อเว็บบอร์ดหมวด Pantip trend

การตั้งชื่อเว็บบอร์ดหมวด Pantip trend ใช้ตั้งชื่อเว็บบอร์ดที่มีหลายกลวิธี ทั้งการถาม การให้ข้อมูล การแสดงอารมณ์ การใช้ภาษาพูด การใช้คำภาษาต่างประเทศ รวมถึงการใช้สัญลักษณ์เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้เข้าไปติดตาม แสดงความคิดเห็นร่วมกับเจ้าของเว็บบอร์ด

ลักษณะเช่นนี้ ผู้วิจัยพบข้อมูลเพิ่มเติมจากงานวิจัยของฉายศิริ พัฒนถาวร(2551: 172) ซึ่งได้กล่าวถึงการใช้เครื่องหมายต่างๆในการตั้งชื่อกระทู้ว่าการใช้สัญลักษณ์ภาพในกระดานสนทนาของ www.pantip.com ยังไม่ปรากฏมากนัก เช่น เครื่องหมายจุดไข่ปลา (...) เครื่องหมายอัฒจันทร์ (!) เครื่องหมายดอกจัน (*) และการใช้สัญลักษณ์ภาพแสดงใบหน้า เช่น ☺ แสดงการยิ้ม Y_Y แสดงการร้องไห้น้ำตาไหลเท่านั้น ส่วนเว็บบอร์ดหมวด Pantip trend ในปัจจุบัน พบการใช้กลวิธีที่หลากหลาย เช่น * * * ♥♥♥ [Glory Glory Man United @ EPL]⁷ โบกมือลา³ Top 4⁴ บ้ายบาย⁵ ป๊อบพร้อมมากจ้า⁶ ‘รมณ์เสีย!!!’ ♥♥♥ * * * *⁸

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ลักษณะของชื่อเว็บบอร์ดหมวด Pantip trend เลือกใช้หลากหลายกลวิธี ทั้งด้านการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ พบการใช้ภาษาไม่เป็นทางการในคำว่า โบกมือลา³ บ้ายบาย⁵ ป๊อบพร้อมมากจ้า⁶ [Glory Glory Man United @ EPL]² และ Top 4⁴ การใช้คำแสดงอารมณ์ ได้แก่ รมณ์เสีย!!!⁷ การใช้สัญลักษณ์แบบเน้นข้อความเพื่อเปิดชื่อเว็บบอร์ด * * * ♥♥♥¹ และใช้สัญลักษณ์เพื่อปิดชื่อเว็บบอร์ด ♥♥♥ * * * *⁸

6. เอกสารอ้างอิง

- กิจสมิชนันท์ รัตนศิริทรัพย์. 2546. การใช้ข้อมูลจากกระดานข่าวในอินเทอร์เน็ต กับ กระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอาง : กรณีศึกษา กลุ่มสนทนาโภชนาการ และความงามของไต้สวนลุมพินี เว็บไซต์พันทิพย์ ดอทคอม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทิมา อังคพนิกิจ. 2557. การวิเคราะห์ข้อความ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉายศิริ พัฒนถาวร. 2551. การวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในการตั้งกระทู้ของกระดานสนทนา: กรณีศึกษา www.pantip.com. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ซังวดี ศรีลัมพ์. 2547. รายงานผลการวิจัย ลักษณะภาษาไทยใน “ห้องคุย” ทางอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาตินพคุณ วิไลวรรณ. 2552. ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารในเว็บบอร์ดบลูฟลาเน็ต พันทิปดอทคอม. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญพรรณ รัชชิตกุล. 2544. การวิเคราะห์วาทกรรมบนอินเทอร์เน็ต Bulletin Board ของเว็บไซต์พันทิพย์. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งฤดี แผลงสร. 2557. การเขียนบทความสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลงทุนแมน. 2561. เว็บไซต์ไหน คนไทยเข้าบ่อยสุด.? ค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561, จาก <https://today.line.me/th/pc/article>
- Pantip Trend. ค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561, จาก <https://pantip.com/topic/33921230>
- The Espresso - Issue 110 : 3 ยุค ของพันทิป กับเรื่องราวที่คุณสงสัย. ค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2562 <https://pantip.com/topic/34598608>

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8
(The 8th National Conference on Applied Liberal Arts NCAA2019)

วิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ”
และ “อาม่าบนคอนโด”

URBAN WAY OF LIFE IN “KHUN YA TID LINE KHUN YAI TID FACE”
AND “A MA BON KHONDO”

วิชชุดา กาละโภชน¹ สรตี ปรีชาปัญญากุล²

VITCHUDA KALAPOCH¹ SORATEE PREECHAPANYAKUL²

^{1,2}สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

^{1,2}Department of Thai Studies, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, Bangkok

Vitchuda.k@gmail.com and soratee@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาวิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ” และ “อาม่าบนคอนโด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีเมืองที่ปรากฏผ่านฉากของเมืองกรุงเทพฯ และศึกษาตัวละครเพื่อแสดงให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในเมือง ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายทั้งสองเรื่องสะท้อนให้เห็นฉากของกรุงเทพฯ ที่เต็มไปด้วยคอนโดมิเนียม ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย ห้างสรรพสินค้าที่เป็นแหล่งรวมสินค้าทันสมัย และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การคมนาคมด้วยรถไฟฟ้า ทั้งรถไฟฟ้าลอยฟ้า และรถไฟฟ้าใต้ดิน การเดินทางด้วยรถรับจ้างประจำทาง รวมถึงรถยนต์ส่วนตัวที่แออัดอยู่บนท้องถนน รวมไปถึงฉากของการใช้พื้นที่ทุกแห่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนในสังคมเมือง ประกอบไปด้วยตัวละคร 3 กลุ่ม กลุ่มแรก ได้แก่ ตัวละครหลัก ซึ่งเป็นคนวัยชรา ทั้งคุณย่าและอาม่า เป็นตัวแทนของคนรุ่นเก่าที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยความเป็นอยู่ในปัจจุบัน กลุ่มที่สอง ได้แก่ ตัวละครรอง เป็นกลุ่มวัยกลางคน ที่ลงหลักปักฐานในกรุงเทพฯ เป็นกลุ่มคนที่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองและครอบครัว กลุ่มสุดท้าย ได้แก่ ตัวละครเสริม เป็นคนวัยรุ่น หรือเด็ก ที่เกิดมาท่ามกลางสังคมเมือง คนกลุ่มนี้จะคุ้นชินกับสภาพของวิถีเมืองมากที่สุด

คำสำคัญ: วิถีเมือง ชัยภรณ์ แสงกระจ่าง สังคมออนไลน์

ABSTRACT

This research aims to study the civil life which appears in the novel named URBAN WAY OF LIFE IN “KHUN YA TID LINE KHUN YAI TID FACE” AND “A MA BON KHONDO” with the purpose of expressing the civil life which appears through the scenes of Bangkok Metropolitan city. Furthermore, studying characters to express the lifestyle of the people in the city. The research found that both novels can reflect to the scene of Bangkok which overwhelming with the condominiums, which is referred to the residence, the department store which referred to a source of modern commodities, and also be an commercial hub. In addition expressing to the Transportation by BTS Skytrain and MRT Subway systems as well as taxis, buses, and cars on public roads. and private cars crowded on the road, including the urban land use to maximize profit of the economy. Each characters represented the type of people in the civil society consists of 3 groups. The first group is the main character who is an elderly, such as Grandma and Ama. It represented to elderly generation who have to adapt to the current era. The second group considered as the secondary character, a middle age group who settled in Bangkok. They are the group of people who create economic stability for themselves and their own

families. For the last group is an extra character, a teenager or a child who was born in the urban society. This group will be familiar with the conditions big cities as the most.

Keywords: Urban way of Life, Chamaiporn Saengkrachang, Social Network

1. ความเป็นมาของปัญหา

กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงศูนย์กลางแห่งเศรษฐกิจที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและความทันสมัยทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การศึกษา เทคโนโลยี เป็นต้น เป็นพื้นที่ศูนย์กลางของการรวมตัวของผู้คนหลากหลายชนชั้นต่างอายุ ต่างวัย ต่างความคิด อาศัยอยู่ร่วมกันเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อชวนหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและความสะดวกสบายที่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือวิถีของผู้นั้น เหล่านี้ สังคมเมืองในกรุงเทพมหานครจึงเป็นศูนย์รวมผู้คนที่มีพฤติกรรม บทบาท หน้าที่ การดำเนินชีวิตผ่านเรื่องราวชีวิตที่มีสถานที่ “กรุงเทพมหานคร” จึงเปรียบเสมือนเวทีหรือฉากให้กับตัวละครในนวนิยายคุณย่าติตไลน์ คุณยายติตเฟชและอาม่าบนคอนโดได้แสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกความเป็นวิถีเมืองผ่านลักษณะนิสัยและบทบาทจากตัวละครที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพวิถีเมืองของผู้คนในสังคมปัจจุบันผ่านนวนิยายทั้งสองเรื่องนี้

ชัยกร แสงกระจ่าง ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ นักเขียนที่มีผลงานวรรณกรรมประเภททั้งบันเทิงคดีและสารคดี ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ วรรณกรรมเยาวชนและบทวิจารณ์ เป็นต้น วรรณกรรมเยาวชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว สังคม และความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่สะท้อนภาพสังคมในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน ตระหนักถึงคุณค่าของจริยธรรม ศีลธรรม งานเขียนที่สร้างความหวังและพลังในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังสร้างสังคมที่ดีผ่านผลงานเขียนในอุดมคติในการมองโลกในแง่ดีในผลงานเขียน นอกจากนี้ผลงานเขียนวรรณกรรมเรื่อง “อาม่าบนคอนโด” ยังได้รับรางวัลรองชนะเลิศรางวัลเชว่นบุ๊คอวอร์ด ครั้งที่ 11 ประจำปี พ.ศ. 2557 ประเภทวรรณกรรมเยาวชน ผลงานเขียนของชัยกรยังได้รับประกาศจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาและหนังสืออ่านเพิ่มเติมในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น

วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบัน โลกที่หมุนเปลี่ยนไปตลอดเวลา ย่อมนำพาความเจริญก้าวหน้าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกัน ประชากรที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง และเป็นกลุ่มบริโภคนิยม มีวิถีการดำรงชีวิตแบบคนในสังคมเมือง ซึ่งสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในเมืองของนวนิยายเยาวชน ทั้ง 2 เรื่องนี้ ที่ปรากฏให้เห็นภาพสังคมบริโภคนิยม โดยส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานวนิยายคุณย่าติตไลน์ คุณยายติตเฟช และอาม่าบนคอนโด เพื่อวิเคราะห์วิถีเมืองในแง่มุมต่างๆ ที่ปรากฏ การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ความเข้าใจมุมมองความคิดของชัยกร แสงกระจ่าง ที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเมืองในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ การเมือง เศรษฐกิจ และบริบท ที่ปรากฏผ่านฉากและตัวละครที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีเมืองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาฉากและตัวละครที่สะท้อนความเป็นวิถีเมืองในนวนิยายเรื่อง คุณย่าติตไลน์ คุณยายติตเฟช และอาม่าบนคอนโด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์วิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติตไลน์ คุณยายติตเฟช” และ “อาม่าบนคอนโด” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษานวนิยายเรื่องนวนิยาย “คุณย่าติตไลน์ คุณยายติตเฟช” และ “อาม่าบนคอนโด”

- 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์วิถีเมือง กลวิธีการใช้ฉากและตัวละคร
- 3.2 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นกลวิธีการใช้ฉากและตัวละครที่สะท้อนความเป็นวิถีเมือง
- 3.3 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์
- 3.4 สรุปและอภิปรายผล

4. ผลการวิจัย

ฉากที่สะท้อนวิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ” และ “อำมาบ่นคอนโด”

ผลการวิจัยพบฉากที่สะท้อนถึงความเป็นวิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ” และ “อำมาบ่นคอนโด” ฉากที่พบทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสังคมเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่ การเดินทาง การซื้อของ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นคอนโดมิเนียม ที่นอกจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในคอนโดมิเนียมแล้ว ยังเปรียบเสมือนชุมชนขนาดเล็กที่ผู้คนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเดินทางก็ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นเพราะมีการเดินทางหลากหลายรูปแบบหากเป็นสถานที่ที่ไม่ไกลนักก็สามารถใช้บริการรถสาธารณะ (แท็กซี่) รถไฟฟ้า BTS ได้ หรืออาจใช้รถยนต์ส่วนบุคคลแทน หรือหากการเดินทางที่ระยะทางไกล อาทิ ต่างจังหวัด ก็สามารถเดินทางด้วยเครื่องบินเพราะนอกจากจะสะดวกสบายแล้ว ยังลดระยะเวลาในการเดินทางได้อีกด้วย นอกจากนี้การเลือกซื้อของในเมืองก็มีร้านค้าให้เลือกซื้อเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านอาหารข้างทาง ร้านกาแฟ ที่นอกจากจะให้ความสะดวกสบายแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ผู้คนมักนัดพบกันเพื่อพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกันด้วย รวมถึงยังแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้นเสมือนย่อโลกทั้งใบให้ผู้คนได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น จะเห็นได้ว่าฉากที่ผู้เขียนสร้างขึ้นแสดงให้เห็นถึงวิถีเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกลักษณะของสภาพสังคมเมืองในปัจจุบัน และการดำเนินชีวิตของคนเมืองที่มีวิถีที่เปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม ผู้เขียนนำเสนอภาพวิถีเมืองของคนในปัจจุบันคือการอยู่ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ แต่นิสัยของคนเมืองนั้นมีความเป็นปัจเจกบุคคลและโยกย้ายการมีพื้นที่ส่วนตัวและเวลาส่วนตัวของตนเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในนวนิยายอำมาบ่นคอนโดดังนี้

“ผมกำลังยืนรอลิฟต์อยู่ครับ มือขวากำลังถือลูกฟุตบอลมือซ้ายกำลังเกาหัว ตัวเลขลิฟต์ แสดงว่าใกล้ถึงพื้นดินเต็มทน พอลิฟต์เปิด ก็มีคนประมาณสามสี่คนออกมา ผมรอจนคนออกหมดแล้วจึงค่อยๆ เดินเข้าไปมองตรงไปข้างหน้า ‘ไม่มีใครเข้ามาพร้อมผมสักคน อะฮ้า ผมจินตนาการเอาไว้ว่าจะเป็นเจ้าของยานอวกาศคนเดียว’ ผมเอื้อมมือไปกดปุ่มปิด และทำท่าจะกดหมายเลข ๑๔ อันเป็นชั้นที่ผมอยู่ ทันใดนั้นเอง ผมก็ได้ยินเสียงแหบแหบดังขึ้น ”

(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2557, หน้า 13)

โชคใช้ ‘ลิฟต์’ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายเพื่อแทนบันไดบนคอนโดมิเนียมด้วยเพราะคอนโดมิเนียมมีจำนวนชั้นมากทำให้ไม่สามารถใช้บันไดแต่เพียงอย่างเดียวได้ ลิฟต์จึงถือว่าเป็นศูนย์รวมของผู้คนที่อาศัยอยู่ของสมาชิกในคอนโดมิเนียมแห่งนี้ แต่ว่านี่โชครู้สึกดีใจเป็นอย่างมากที่ ‘ลิฟต์’ พื้นที่สาธารณะหรือยานพาหนะส่วนรวมของทุกคนบนคอนโดมิเนียมแห่งนี้ ไม่มีผู้ร่วมเดินทางมากับตน โชคถึงกับจินตนาการว่าลิฟต์ที่ตนโดยสารนั้นเป็นเสมือนยานอวกาศของเขาเพียงผู้เดียว จากฉากนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีเมืองของประชากรที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองที่มักจะโยกย้ายความเป็นส่วนตัวพื้นที่ส่วนตัวของตนอยู่เสมอแม้กระทั่งพื้นที่สาธารณะอย่างลิฟต์โดยสารแห่งรวมประชากรของคอนโดมิเนียม แม้เป็นเพียงแค่ระยะเวลาสั้นๆ เพียงไม่กี่นาที แต่เพียงไม่กี่นาทีนั้นทำให้โชครู้สึกว่ามันเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งวรรณกรรมกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านได้คิดว่าแม้สักนาทีชีวิตของโชคก็ไม่ได้มีเวลาส่วนตัวตราตรึงที่ยังอยู่ในเมืองใหญ่

กฤษฎา ขำยัง (2552) อธิบายว่า ลักษณะการศึกษาวិถีเมืองในนวนิยายของปราบดา หยุ่น ว่าเป็นการศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ พื้นที่เมือง และวัฒนธรรมเมืองในงานเขียนที่สะท้อนภาพความเป็นเมือง ผ่านฉาก และตัวละครที่เกี่ยวข้องกับเมืองและความเป็นวิถีเมืองร่วมสมัย บริโณคินิยมที่เกี่ยวข้องกับเมือง เป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมือง การบริโณคินิยมแทรกซึมเข้าไปทุกสัดส่วนของสังคมเมืองในยุคปัจจุบัน จนกลายเป็นระบบทุนนิยมที่ขับเคลื่อนสังคมในโลกปัจจุบัน งานเขียนของปราบดา หยุ่น นำเสนอความเป็นวิถีเมืองในภาพมุกกว้าง ที่มีกรอบโครงสร้างความเป็นวิถีเมืองผ่านฉาก และ ตัวละครเชิงนามธรรม โดยจะไม่ได้นำเสนอภาพเมืองในเชิงลบ อาทิ ภาพชุมชนแออัด ความยากจน เป็นต้น

ดังฉากที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟส” นำเสนอภาพเมืองที่มีวิถีชีวิตความเป็นเมืองร่วมสมัยของคนในกรุงเทพมหานครผ่านการพบปะสังสรรค์ผู้คน พูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารบ้านเมือง ณ สภากาแฟ แบบดั้งเดิม แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ร้านกาแฟในสังคมเมืองอย่างกรุงเทพมหานคร จึงมีการตกแต่งให้สวยงามทันสมัยและบรรยากาศที่ดึงดูดผู้คนเข้ามาใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นเข้ามาเพื่อนั่งดื่มกาแฟ เพื่อพักผ่อน หรือการเข้ามาใช้บริการในร้านกาแฟเพื่อนัดเจอเพื่อนฝูง พบปะกัน ทำให้กลายเป็นสังคมบริโณคินิยมโดยพบฉากที่ปรากฏในนวนิยายคุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟสดังนี้

“วันหนึ่ง คุณย่าจะออกไป “มีพดิ่ง” กับเพื่อนๆ อีกแล้ว แต่คราวนี้เขานัดกันวันอาทิตย์ที่ร้านกาแฟของลูกสาวของเพื่อนคุณย่าคนหนึ่ง คุณย่าบอกกับน้ำอุ่นว่า “ย่าจะเอาหนูไปด้วยนะ”

ร้านสวยงาม ชื่อร้านง่าย ๆ ว่า ‘คิดถึง’ ตามชื่อเพื่อนของคุณย่าทันทีที่รถของคุณพ่อจอด เพื่อนของคุณย่าก็ออกมาต้อนรับคุณย่าคิดถึงผมชาวไปทั้งหัวเหมือนคุณย่าของน้ำอุ่น พอมองเข้าไปในร้าน น้ำอุ่นก็ต้องตกใจ เพราะมีคุณย่าผมชาวๆ นั่งอยู่ในร้านแล้วสี่ห้าคน กำลังยิ้มแบบคุณย่ากันทุกคนเลย คือเต็มไปด้วยความเมตตา”

(ขมิยกร แสงกระจ่าง, 2560, หน้า 65-66)

ปัจจุบันการดื่มกาแฟของคนเมืองไม่ใช่เพียงแค่ดื่มกาแฟเสร็จแล้วเดินออกจากร้านไปเลยเท่านั้น หากแต่เป็นการดื่มกาแฟที่แฝงไปด้วยการพูดคุยซื้อขายทางธุรกิจ การพบปะสังสรรค์ หรือการทำข้อตกลงทางการค้า ที่ไม่ได้จำกัดด้วยเพศ มีตั้งแต่วัยรุ่น เด็กนักศึกษา กระทั่งวัยผู้สูงอายุที่มักจะเลือกร้านกาแฟเป็นจุดนัดพบ สถานที่ที่สะดวกสบายหาได้ไม่ยากนักเนื่องจากร้านกาแฟในกรุงเทพมหานคร มีแทบจะทั่วทุกหัวมุมตรอกซอกซอย

เมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานครไม่ได้เป็นเมืองหลวงที่มีพื้นที่กว้างใหญ่มากนัก ดังนั้นนอกจากที่อยู่อาศัยที่แออัดแล้ว ปัญหาที่ตามมาคือ การคมนาคม หรือปัญหาการจราจร หากนึกถึงกรุงเทพมหานคร ย่อมนึกถึงภาพรถยนต์ที่จอดติดเรียงรายกันอย่างหนาแน่นบนท้องถนน แทบทุกพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร หรือที่เรียกติดปากกันว่า “ปัญหาการติด” ดังนั้นในปัจจุบันรัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศจึงมีนโยบายจัดการเรื่องปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครให้เป็นไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น โดยมีการสร้างรถไฟฟ้า BTS รถไฟฟ้าใต้ดิน MRT ให้ผู้โดยสารสามารถใช้บริการและเชื่อมต่อสถานีได้อย่างสะดวกสบายยกตัวอย่างจากนวนิยายอำมาบ่นคอนโดดังนี้

“ผมใช้เวลาเดินทางไปโรงพยาบาลไม่นานนัก เพราะรู้แล้วว่าสามารถเดินทางด้วยรถไฟฟ้าได้สะดวก (ผิดกับเมื่อวานที่งงไม่รู้ทางกลับบ้านต่อรถเมล์เกือบแย่)

“เวลายังเหลืออีกเยอะ ผมเลยตัดสินใจนั่งรถไฟฟ้ากลับไปกลางเมืองตั้งใจว่าจะไปเดินเล่นแถวห้างสรรพสินค้าต่างๆ”

(ขมิยกร แสงกระจ่าง, 2557, หน้า 98,117)

ภาพรถไฟฟ้าใจกลางเมืองผ่านตึกสูงระฟ้าของกรุงเทพมหานครอีกทั้งยังภาพของประชากรที่โดยสารรถไฟฟ้าอย่างหนาแน่น ของกรุงเทพฯ เพื่อสะท้อนและบ่งบอกถึงฉากที่เป็นเมืองหลวงของกรุงเทพมหานครอย่างชัดเจน เนื่องจาก

การเลือกโดยสารรถไฟฟ้าในกรุงเทพฯ นั้นถือว่าเป็นตัวเลือกที่ดีที่สุด เนื่องจาก ประหยัดเวลา หลีกเลียงปัญหาการจราจรบนท้องถนนได้ดีที่สุด และที่สำคัญ การเลือกโดยสารบริการรถไฟฟ้านั้นทำให้ประชากรสามารถกำหนดเวลาได้แน่นอน ซึ่งเหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชากรในสังคมเมืองในปัจจุบัน

ตัวละครที่สะท้อนวิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณยาดิดไลน์ คุณยายดิดเฟช” และ “อาม่าบนคอนโด”

ผลการวิจัยพบตัวละครที่สะท้อนถึงความเป็นวิถีเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณยาดิดไลน์ คุณยายดิดเฟช” และ “อาม่าบนคอนโด” ตัวละครที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองที่มีปัจจัยหลักเป็นเทคโนโลยี ความทันสมัยที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ตัวละครแต่ละยุคแต่ละสมัยจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ดังตัวละครที่ปรากฏในนวนิยาย “คุณยาดิดไลน์ คุณยายดิดเฟช” ตัวละครหลักอย่าง คุณย่าเทวีที่มีเทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นตัวขับเคลื่อนในการใช้ชีวิตวัยเกษียณอยู่กับการใช้งานของ “iPad” ที่ลูกชายจัดหาให้เพื่อต้องการให้คุณแม่ได้ใช้เวลาคลายความเหงาระหว่างวันอยู่กับ “iPad” คุณย่าเองเมื่อได้ลองเล่นเกม และสามารถเริ่มใช้งานเองได้แล้วมีความรู้สึกผ่อนคลาย และเพลิดเพลินกับโปรแกรมต่างๆ เป็นอย่างมาก กิจกรรมหลักของคุณย่าที่มักใช้งานคือการเล่นเกม หรือ พูดคุยกับเพื่อนร่วมรุ่นของคุณย่าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook , Line เป็นต้น สาเหตุที่คุณย่าจำเป็นต้องเล่นเกม หรือ พูดคุยกับเพื่อนร่วมรุ่นนั้น เกิดมาจากสิ่งแวดล้อม สถานที่ที่คุณย่าไม่สามารถเอื้ออำนวยให้คุณย่าทำกิจกรรมอื่นๆ ได้ เหมือนครั้งที่ยังอยู่บ้านสวน อาทิ ปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้ พบปะเพื่อนฝูงในละแวกใกล้เคียง ทั้งนี้ก็สาเหตุหนึ่งเกิดจากสมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องเดินทางไปทำงานนอกบ้าน เป็นเวลาเช้าตรู่และเดินทางกลับบ้านเป็นเวลาค่ำ การใช้เวลาว่างของคุณย่าในเมืองหลวง จึงเป็นภาพที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับสังคมชนบท ในสังคมชนบทมีกิจกรรมอื่นๆ ที่คุณย่าสามารถทำได้ด้วยตัวเองภายนอกบ้าน หากแต่เป็นในเมืองหลวงไม่มีพื้นที่มากพอให้คุณย่าทำได้ เช่น การเลี้ยงสัตว์ ตัวอย่างดังนี้

“ไม่ไหว ย่าช่วยมันไม่ไหวจริงๆ”

“ช่วยใครคะ...คุณย่า” น้ำอุ่นถามงงๆ

“ไอ้พวกหมา หมี แมว กระรอก กระแต อะไรนั่น โอ้ย มันเยอะจริงๆ ย่าช่วยมันไม่ได้ มันก็ทำตากระดุกกระดิก น่าสงสารเชียว”

น้ำอุ่นเลยขอดูเกมของคุณย่า และพบว่าเล่นเกมเพื่เรสคิวที่คุณพ่อโหลดไว้ให้ คุณย่าจะต้องเอามือจิ้มช่องเดียวกัน เพื่อช่วยสัตว์ตัวเล็กๆ แต่ละด่าน คุณย่าเล่นไปเป็นสิบด่านแล้ว แต่ทุกด่าน หัวใจจะหมด คุณย่าก็ต้องรอเวลาจนกว่าจะมีหัวใจเพิ่มขึ้นมาจึงจะเล่นต่อได้

“มันรอนานเหลือเกิน...” คุณย่าบ่น น้ำอุ่นก็เลยแนะนำคุณย่าให้ขอหัวใจ

“เวลาเล่นคุณย่าก็ต้องมีเพื่อนเล่น จะได้ช่วยกันได้”

(ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2560, หน้า 32)

การเลี้ยงสัตว์ของคุณย่าในเมืองหลวง ต้องทำผ่านการเล่นเกมใน iPad ซึ่งคุณย่าจะเอาใจใส่ติรารกับสัตว์เหล่านั้นมีชีวิต เหมือนที่คุณย่าได้เลี้ยงตัวจริงครั้งอยู่ชนบทการเลี้ยงสัตว์จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตของคุณย่า พื้นที่ที่จำกัดของกรุงเทพมหานคร อย่างบ้านจัดสรรที่มีพื้นที่จำกัด ทำให้คุณย่าไม่สามารถเลี้ยงสัตว์ตัวจริงได้ดังนั้น ‘เกมเลี้ยงสัตว์’ จึงเข้ามาทดแทนการเลี้ยงสัตว์ตัวจริงของคุณย่าในพื้นที่เมืองแทนพฤติกรรมของคุณย่าเปลี่ยนไปตามลักษณะนิสัยของคนเมืองโดยมีปัจจัยที่ 5 อย่าง iPad เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคุณย่า

นอกจากนี้ผู้เขียนยังนำเสนอภาพของตัวละครรุ่นใหม่ที่เกิดมาในยุคสมัยที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยี ความทันสมัย อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือเรียกอีกอย่างว่า Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับการสื่อสารที่ไร้พรมแดน มีชีวิตในสังคมแบบ ดิจิตอล สื่อบันเทิงความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี อาทิ YouTube,

Facebook, Google, โทรศัพท์มือถือ Smart phone, iPad, iPhone เป็นต้น โดยพบตัวละครที่เป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่อย่าง Generation Z ที่ปรากฏในนวนิยาย “อาม่าบนคอนโด” ตัวอย่างดังนี้

“นี่โซค แกนี่เป็นอย่างที่ใครต่อใครเชื่อว่าจริงๆนะ เด็กรุ่นใหม่ไม่เอาใคร เอาแต่ตัวเอง ทำอะไรๆ ก็มีแต่ฟรีเซนต์ตัวเอง อดตัวเอง มีแต่ตัวเองเป็นศูนย์กลาง ไม่เคยเห็นคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกันเลย เล่นแต่เกมกับเฟซบุ๊ก ลองคิดดูนะ ถ้าพวกแกกับเพื่อนๆ ของแกเป็นแบบนี้กันหมด แล้วอนาคตของประเทศไทยจะอยู่ตรงไหน หา...”

(ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557, หน้า 74)

โซคเป็นเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดโตในสังคมเมืองอย่างกรุงเทพฯ เมืองหลวงวัฒนธรรม เมืองที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีที่พร้อมจะเติบโตไปชีวิตเด็กคนหนึ่ง เด็กรุ่นใหม่อย่างโซค ที่เกิดมาพบกับความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุดของเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีเด็กรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจครอบครัวยุคเก่าของตัวเอง ไม่พูดจาสื่อสารกันแบบซึ่งหน้า แต่เลือกที่จะใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ ที่ผ่านโปรแกรม Line, Facebook เข้ามาเป็นสื่อกลางโดยการพิมพ์ แทนการพูดคุยสนทนาโต้ตอบกันแบบต่อหน้า

5. สรุปและอภิปรายผล

นวนิยาย “คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ” และ “อาม่าบนคอนโด” นำเสนอภาพเมืองผ่านการใช้ชีวิตและพฤติกรรมผ่านตัวละครที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเมือง ทั้งคนรุ่นเก่าอย่างผู้สูงอายุ และเด็กรุ่นใหม่ ที่มีอายุ ความคิด และวิถีการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การคมนาคม ที่ทันสมัยด้วยภาพของคอนโดมิเนียม ห้างสรรพสินค้า รถไฟฟ้า BTS ร้านอาหารสะดวกซื้อ ร้านกาแฟ เทคโนโลยี เป็นต้น

ผู้เขียนต้องการให้มองเห็นภาพสังคมเมืองในปัจจุบันที่กำลังเริ่มมีผู้สูงอายุจากการย้ายถิ่นฐานเดิมจากสังคมชนบทเข้ามาอาศัยอยู่ในสังคมเมืองกับบุตรหลานที่จำเป็นต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว และลงหลักปักฐานในพื้นที่เศรษฐกิจอย่างกรุงเทพมหานคร ความกตัญญูต่อบุพการีที่บุตรหลานพึงมีจึงนำพาการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุที่มาจากสังคมชนบทมาสู่สังคมเมืองให้ค่อยๆ เรียนรู้และปรับตัวกับสังคมและสิ่งแวดล้อมใหม่ตามบริบทของสังคมเมือง เช่น การใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุอย่าง iPad เพื่อความบันเทิง ผ่อนคลาย ระหว่างวันที่สมาชิกในครอบครัวต่างเดินทางออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้สามารถใช้เวลาร่วมอยู่กับ เกม เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อทดแทนการใช้เวลาที่บุตรหลานไม่สามารถอยู่ดูแลได้ระหว่างวัน ประชากรส่วนใหญ่ในสังคมเมืองมักจะอยู่กับหน้าจอออนไลน์และสร้างโลกส่วนตัวให้กับตนเอง และใช้เวลาอยู่กับหน้าจอของตัวเองผ่านโทรศัพท์มือถือเป็นเวลานานๆ สมาชิกในครอบครัวพยายามสร้างโลกส่วนตัวให้กับผู้สูงอายุเช่นเดียวกับตนเพื่อทดแทนเวลาที่ไม่สามารถดูแลท่านได้ นอกจากนี้ยังมีตัวละครที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้เขียนต้องการให้มองเห็นภาพของเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีและมีเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นโลกส่วนตัว ผู้เขียนพยายามใช้ตัวละครคนรุ่นใหม่ดำเนินเรื่องให้คล้ายกับวิถีชีวิตของเด็กรุ่นใหม่ในปัจจุบันเพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของเยาวชนที่มักสนใจอยู่กับความคิดของตัวเอง ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการใช้โลกออนไลน์อย่างเกินพอดี ผู้เขียนมองเห็นถึงคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่แตกต่างกันเพียงแค่อายุ การใช้ชีวิตของคนทั้งสองรุ่นนั้นยังคงมีวิถีการดำเนินที่ยังคงเดิมเพียงแค่อุปกรณ์ในชีวิต เทคโนโลยี ความเจริญต่างๆ เท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อตัวละครเหล่านี้ได้มาอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมเมืองอย่าง กรุงเทพมหานครที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ พื้นที่ที่มีเทคโนโลยี วัตถุ เศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นตัวละครเหล่านี้จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองแบบใหม่ที่ทันสมัย และปัจจัยหลักอย่าง เทคโนโลยี เพื่อก้าวตามให้ทันสังคมเมืองที่จำเป็นต้องมีวิถีชีวิตและปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้าง เพื่อให้ตัวเองนั้นมีชีวิตอยู่รอดในสังคมเมือง อย่างไม่ลำบาก

การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 8
(The 8th National Conference on Applied Liberal Arts NCAA2019)

6. เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ขำยัง. 2552. **วิธีเมืองในงานเขียนของปราบดา หยุ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยกร แสงกระจ่าง. 2557. **อาม่าบนคอนโด**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัยกร แสงกระจ่าง. 2560. **คุณย่าติดไลน์ คุณยายติดเฟซ**. กรุงเทพฯ: คมบาง.

ปฏิบัติการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษา THE PRACTICE OF CREATING A LEARNING SOCIETY BY GIVING NEW MEANINGS TO EDUCATION

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ

MONTANA PIPATPEN

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

Department of Curriculum and Instruction, Thaksin University, Songkhla

maymonta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการศึกษาในระบบโรงเรียน: ปฏิบัติการสร้างสังคมและอัตลักษณ์ให้กับภูมิปัญญาของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา และวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการการสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นกลไกนำสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยอาศัยวิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม ซึ่งเอกสารรายงานการวิจัยประสบการณ์จริงของผู้ปฏิบัติงานในระบบการศึกษาและชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึกเป็นตัวบ่งชี้สำหรับการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าการพึ่งตนเองทางความรู้เป็นอุดมการณ์ของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ขณะที่ความหมายใหม่ของการศึกษาถูกพัฒนาเป็นภาคปฏิบัติการจริงที่ทำให้สังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษาเกิดขึ้นได้ ประกอบด้วย 1) การสะท้อนวิกฤตการณ์ทางการศึกษาที่ละเลยความรู้เพื่อการพึ่งตนเอง 2) การสร้างความหมายใหม่ของการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3) การปรับเปลี่ยนฐานะ ตำแหน่งของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีความเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ความหมายใหม่ของการศึกษาที่นำสู่สังคมแห่งการเรียนรู้มีนัยถึง 1) การศึกษาเพื่อรับใช้ชีวิตของคนในชุมชนและสังคม 2) การศึกษาที่ช่วยให้คนสามารถสร้างสรรค์ ปรับเปลี่ยนความรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง และ 3) การศึกษาที่สร้างความฉลาดรู้ให้กับคนในชุมชนและสังคม

คำสำคัญ: ปฏิบัติการ สังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษา

ABSTRACT

This article is part of a study entitled Formal Education: Meaning and Identity Construction of Local Wisdom. The objectives of the present study are to analyze the ideology of creating a learning society in the educational system and the practice of creating new meanings of education that can change education to a mechanism leading to a learning society. Discourse analysis was performed with related documents, research reports, and experiences of practitioners in the educational system and data from in-depth interviews with people in the community. The study found that self-reliance through knowledge is an ideology of creating a learning society in the educational system while new meanings of education are developed for the practices that make a learning society possible in the educational system. They comprise 1) reflection of the educational crisis that neglects knowledge for self-reliance; 2) the new meanings of education that cover informal and non-formal education systems; and 3) equalization between informal and non-formal education systems and formal education system. The new meanings of education imply education

that 1) serves life of people in the community and society; 2) creates and changes knowledge to correspond with real life; and makes people in the community and society intelligent. (200 คำ)

Keywords: Practice, learning society, education

1. ความเป็นมาของปัญหา

การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งมีนัยถึงสังคมที่ผู้คนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ พร้อมทั้งสร้างสรรค์ ปรับเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การศึกษาถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งที่จะนำพาคนในสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ความคาดหวังต่อการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ปรากฏชัดในเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งประชาชนจะได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีสิทธิและมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา และให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพของกลุ่มตน และบูรณาการเข้าเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม

แม้ว่าเป้าหมายของการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้จะมีความกระฉับกระเฉง หากแต่ในสถานการณ์จริงจำเป็นต้องพิจารณาภาวะความเปลี่ยนแปลงของสังคมแบบโลกาภิวัตน์และสังคมที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการทำงานและดำรงชีวิต สถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ถูกผูกโยงเข้ากับความเป็นสังคมสมัยใหม่ที่มีจุดเน้นเรื่องการสร้างความมั่งคั่งเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ด้วยกรอบโครงสร้างนี้ การศึกษาจึงถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือของการพัฒนาประเทศตามเป้าหมายดังกล่าวด้วยการผลิตกำลังแรงงานตามความต้องการของตลาดแรงงานและสร้างความชอบธรรมให้แก่กำลังแรงงานในอันที่จะได้รับค่าจ้าง สวัสดิการและสถานภาพทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ความเชื่อมโยงระหว่างระบบเศรษฐกิจและระบบการศึกษาเช่นนี้ นำไปสู่การตั้งคำถามต่อการทำหน้าที่ของระบบการศึกษาที่มีได้ให้ความสำคัญต่อศักยภาพของคนซึ่งอาจจะมีได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องของการทำงานในตลาดแรงงาน ขณะที่ระบบเศรษฐกิจมักจะถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับการสร้างชนชั้นและความไม่เป็นธรรมในสังคม ทั้งในมิติความไม่เสมอภาคของหญิงชาย ความไม่เท่าเทียมเชิงโอกาสของการเข้าสู่ระบบการศึกษา ปัญหาเหล่านี้ยังเพิ่มความเข้มข้นในสังคมเศรษฐกิจสมัยใหม่ ซึ่งเรียกว่าเป็นสังคมแห่งความเสี่ยง (Beck, 1992)

คำถามต่อปัญหาอันเป็นผลพวงของการพัฒนาที่กระทบต่อคนในสังคมวงกว้างประเด็นหนึ่งคือปัญหาในเรื่องของการศึกษา ซึ่งการศึกษาถูกมองว่ามีปัญหาในระดับกระบวนทัศน์ที่กำลังอยู่เบื้องหลังของการศึกษา กระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยมที่เป็นกรอบความคิดหลักของการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย มีผลให้การศึกษาดึงแยกจากชีวิตจริง ปัญหาของการศึกษาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การพิจารณาทบทวนของนักคิดและนักวิชาการในสังคมไทย อันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบคิด และทัศนะของการศึกษาและกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษานำพาคนในสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนสามารถพึ่งตนเองทางความรู้ได้

ความคาดหวังของการศึกษาที่ถูกนำเสนอผ่านนักคิดและนักการศึกษามีนัยสำคัญ สอง ประการ ได้แก่ หนึ่ง การมุ่งให้เกิดการนิยามความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่ไม่ผูกติดเฉพาะความรู้ตามแบบแผนของระบบโรงเรียน แต่มีความหมายแนวกว้าง ยืดหยุ่น เชื่อมโยงไปสู่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีความเป็นอิสระ ตอบโจทย์วิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคม สอง กระบวนการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความรู้แบบแผนต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายในสังคมไทย

การใช้วิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม เพื่อคลี่คลายและทำความเข้าใจปฏิบัติการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษา จะช่วยให้เกิดการทบทวนความคิด และความเชื่อเบื้องหลังของการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่ไม่เคยมีที่ว่างให้กับความรู้และการศึกษาในแบบแผนอื่น ๆ การสร้างสรรค์ความหมาย

ใหม่ให้กับการศึกษา จึงเป็นภาคปฏิบัติการของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีคนในสังคมเป็นผู้กำหนดสร้างความรู้
พร้อม ๆ กับการกำหนดเป้าหมายในการดำรงชีวิต ซึ่งเชื่อว่าจะนำพาให้คนสามารถพึ่งพาตนเองทางความรู้ได้อย่าง
แท้จริง

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่

2.1 วิเคราะห์อุดมการณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา

2.2 วิเคราะห์ภาคปฏิบัติการการสร้างสรรคความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน
การศึกษาให้เป็นกลไกนำสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความนี้ต้องการวิเคราะห์อุดมการณ์ของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ซึ่งมีความ
เชื่อมโยงกับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการศึกษาเพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมถึงวิเคราะห์ภาค
ปฏิบัติการการสร้างสรรคความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นกลไกนำสู่สังคม
แห่งการเรียนรู้ การตั้งคำถามต่อกระบวนทัศน์ของการศึกษา โดยอาศัยวิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม (discourse
analysis) ของมิเชล ฟูโกต์ ที่มองว่าวาทกรรมมีนัยถึงระบบและกระบวนการในการผลิตสร้างเอกลักษณ์ อัตลักษณ์
และความหมายให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ทั้งความจริง อำนาจ หรือแม้แต่ตัวตนของเรา นอกจากนั้นวาทกรรมยัง
ทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้สามารถดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างกว้างขวาง กระทั่งกลายเป็นวาทกรรม
หลัก (dominant discourse) ขึ้นมาในสังคม วาทกรรมยังมีนัยถึงการเป็นระบบที่ทำให้การพูด การเขียน รวมทั้ง
ปฏิบัติการในเรื่องราวต่าง ๆ มีความเป็นไปได้ เพราะวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไขและกลไกต่าง ๆ ใน
การพูด การเขียน รวมทั้งการปฏิบัติในเรื่องราวและรูปแบบต่าง ๆ ด้วย วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าภาษาหรือคำพูดหรือ
ถ้อยแถลง แต่วาทกรรมมีสิ่งที่เรียกว่าภาคปฏิบัติการจริง (discursive practice) ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงจารีต
ปฏิบัติ ความคิดความเชื่อ ระบบคุณค่าและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเรื่องนั้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543)

ขั้นตอนของการวิเคราะห์วาทกรรมประกอบด้วย 1) การตั้งคำถามเพื่อทบทวนต่อกระบวนทัศน์ที่กำกับ
การศึกษา อันเป็นการสืบค้นถึงเบื้องหลังของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษาที่เกิดขึ้นได้ยาก หากคน
ยังมองไม่เห็นกระบวนการของวาทกรรมการศึกษาที่ทำให้คนในสังคมต่างยอมรับต่อการศึกษาระบบโรงเรียนว่าเป็น
การศึกษาแบบแผนเดียวที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินชีวิต 2) การเผยให้เห็นถึงวิกฤติการณ์ทางการศึกษา
ที่ละเลยความรู้ในแบบแผนอื่นที่มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง 3) การสร้างความหมายใหม่ของการศึกษาที่ครอบคลุม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงการปรับเปลี่ยนฐานะ ตำแหน่งของการศึกษานอกระบบและ
การศึกษตามอัธยาศัยให้มีความเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อเป็นการปรับทิศทางการศึกษาให้
การศึกษาได้ทำหน้าที่รับใช้ชีวิตของคนในสังคมได้อย่างแท้จริง หรือเรียกว่าการเกิดขึ้นของสังคมแห่งการเรียนรู้โดย
อาศัยการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญ

ในการวิเคราะห์อุดมการณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษาอาศัยเอกสาร รายงานการวิจัย
ระเบียบ กฎเกณฑ์ของการศึกษาที่ปรากฏในรูปของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และข้อเสนอการปฏิรูป
การศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เป็นตัวบทของการวิเคราะห์ เพื่อให้มองเห็นถึงวิกฤติการณ์ของ
การศึกษาที่ละเลยความรู้ในแบบแผนต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งวิกฤติการณ์ของการศึกษานี้เองที่เป็น
เงื่อนไขไปสู่การตั้งคำถามทบทวนต่อการศึกษาระดับกระบวนทัศน์ ที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ของ
การศึกษาไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ขณะที่การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการการสร้างสรรคความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน
การศึกษาให้เป็นกลไกนำสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ อาศัยการวิเคราะห์จากเอกสารเชิงนโยบาย ระเบียบกฎเกณฑ์ของ

การศึกษาที่ปรากฏในรูปของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เพื่อชี้ให้เห็นถึงทิศทางของนโยบายที่เอื้อให้เกิดการทบทวนและสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษา ส่วนตัวบทการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน คนในชุมชน นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียนในหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 42 คน จะนำไปสู่การวิเคราะห์ความหมายใหม่ของการศึกษาที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากการปฏิบัติงานครูในโรงเรียนที่สามารถตั้งคำถามกับนโยบาย และปรับเปลี่ยนกระบวนการปฏิบัติงานประจำวันให้ตอบสนองต่อธรรมชาติ ความจำเป็นของครู นักเรียนและสังคมชุมชนที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สะท้อนอุดมการณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา และภาคปฏิบัติการการสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นกลไกไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การพึ่งตนเองทางความรู้เป็นอุดมการณ์ของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษากฎระบุเป็นเจตนารมณ์สำคัญในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 116/ตอนที่ 74 ก/หน้า 1/19,2542) ที่มีความพยายามในการส่งเสริมให้สถานศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรจะได้ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ของความเป็นจริง รวมถึงการให้ความหมายแก่การเรียนรู้ที่มีความกว้างขวางทั้งในเชิงของกระบวนการ ระยะเวลาของการเรียนรู้ พื้นที่สำหรับการเรียนรู้ รวมถึงผู้รู้และผู้ให้ความรู้ ดังตัวอย่างที่ว่า

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง...
- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนี้ในข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ยังให้นิยามใหม่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่การศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนา ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามที่จะยึดเอาอุดมการณ์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เป็นส่วนสำคัญของระบบการศึกษา ได้แก่

ระบบการเรียนรู้ คือระบบที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความสามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และมีคุณธรรมนำความรู้ โดยอาจอยู่ในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา และมีปัจจัยและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเต็มตามศักยภาพ...

ภาพปรากฏของแนวนโยบายการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษาที่นำมาแสดงข้างต้น มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การปรับเปลี่ยนกรอบคิดในการมองความรู้และการศึกษาแบบใหม่ที่ว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนจะให้ความสำคัญกับความรู้วิชาการที่สอนกันในโรงเรียนมากกว่าความรู้ในแบบแผน หากแต่ในปรากฏการณ์จริงของสังคมเริ่มมีการตั้งคำถามต่อคุณค่าของความรู้วิชาการกับความรู้ในแบบแผนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยในทางปฏิบัติมีระบบการศึกษาจะให้พื้นที่แก่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับความรู้วิชาการ และจัดให้มีการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรของโรงเรียน แต่การให้คุณค่าแก่ความรู้สองชุดนี้ยังมีความแตกต่างกัน โดยความรู้วิชาการที่เชื่อว่าจะสามารถตอบโจทย์การมีงานทำในสังคมอุตสาหกรรมจะได้รับการยอมรับในฐานะของความรู้ระดับสูงที่มีคุณค่า ขณะที่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกมองว่าเป็นความรู้ระดับรอง เพราะมีบางส่วนไม่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และบางส่วนก็มีประโยชน์น้อย

การทบทวนต่อปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำในเชิงความรู้เช่นนี้ ทำให้มองเห็นอีกมุมหนึ่งว่าแท้จริงแล้วความรู้ได้เกิดตามต่าง ถูกผลิตสร้างให้เป็นจริงโดยการเชื่อมโยงและสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับการให้คุณค่าต่อบุคคลในสังคม ทำให้เกิดระบอบแห่งคุณค่า (rigmes of values) ที่ถูกทำให้เชื่อว่ามีมาตรฐานสำหรับการตัดสินคุณค่าเชิงความรู้ (McGuigan, 1996)

4.2 ภาวะปฏิบัติการของการสร้างความหมายใหม่ให้กับการศึกษาที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นกลไกนำสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

ในการสร้างความหมายใหม่ให้กับการศึกษาภายใต้การศึกษาที่นำคนในสังคมไปสู่ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เป้าหมายในการดำรงชีวิต รวมถึงสร้างสรรค์ พัฒนาความรู้ปรับเปลี่ยนความรู้ให้มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของคนในแต่ละถิ่นที่นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยภาคปฏิบัติการจริงซึ่งเป็นกระบวนการที่มีเซล ฟูกู (Foucault, 1980) อธิบายว่าเป็นการสร้างความรู้ชุดใดชุดหนึ่งให้เป็นความจริง โดยความรู้ความจริงนี้จะถูกผูกโยงกับอำนาจ ความรู้และอำนาจจึงมิได้แยกออกจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งความรู้และอำนาจต่างมีเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง โดยอำนาจต้องการความรู้ที่เข้ามาสนับสนุนตัวอำนาจนั้น และความรู้ก็ต้องการอำนาจในการขยายอาณาเขตของความรู้เพื่อประกาศความถูกต้อง และการเป็นที่ยอมรับให้แก่ความรู้ชุดนั้น ขณะเดียวกันความรู้และอำนาจก็มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของความจริง (truth) คือแต่ละส่วนมีระบอบของความจริงที่ผลิตขึ้นผ่านการมีอยู่ของอำนาจที่สร้างมาจากความรู้ ดังนั้นความจริงงามทัศนะนี้จึงเป็นกระบวนการที่มีระเบียบในการผลิต (production) การกำหนดกฎเกณฑ์ (regulation) การกระจาย (distribution) การเผยแพร่ (circulation) และการจัดการ (operation) ในเรื่องราวทั้งปวง เพื่อให้ความรู้หลักเป็นความจริงและมีอำนาจในสังคม

อำนาจที่ส่งผ่านรูปแบบของความรู้ มีลักษณะของการสร้างระบบควบคุมทางสังคมเพื่อขยายขอบเขตของความรู้ ทำให้การควบคุมมีความเป็นไปได้ และความรู้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับปฏิบัติการแห่งการควบคุมพฤติกรรม การกำหนดให้องค์ความรู้มีฐานะเป็นระบอบแห่งกฎเกณฑ์ของปฏิบัติการทางความรู้ (regulatory regimes of knowledgeable practice) ผ่านการควบคุม โดยกระบวนการสังเกต การตรวจตรา การใช้เกณฑ์มาตรฐานและศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์ เพื่อผลิตร่างกายที่ถูกทำให้เชื่อเชื่อ (docile body) ทั้งในลักษณะของผู้กระทำที่ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นผู้มีความสามารถ มีความรู้ดีกว่า และผู้ถูกกระทำหรือผู้อยู่ภายใต้การควบคุม (Foucault, 1977)

กระบวนการสร้างความรู้ความจริงเกี่ยวกับความหมายใหม่ของการศึกษาที่เชื่อว่าจะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้ถูกกระทำผ่านภาคปฏิบัติการจริง ดังต่อไปนี้

4.2.1 วิฤติการณ์ทางการศึกษาที่ละเลยความรู้ในแบบแผนอื่นที่มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง

เดิมก่อนที่รัฐจะปรับเปลี่ยนแนวนโยบายของการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยที่มีจุดเน้นที่การพัฒนาให้เกิดความมั่งคั่งเติบโตแก่ระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม คนในสังคมชนบทต่างมีเป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่อาศัยการสร้างสรรคความรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ ของสังคม กระทั่งเกิดเป็นความรู้ในการดำรงชีวิตที่มีความหลากหลาย ทำให้คนสามารถจัดการกับปัญหาที่อยู่ในการดำรงชีวิตได้ ด้วยเหตุนี้คนส่วนใหญ่จึงมุ่งหวังที่จะมีชีวิตที่ดีภายในชุมชนของตน แต่เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่การสร้าง ความเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เป้าหมายในการดำรงชีวิตของคนก็เปลี่ยนแปลงไปสู่การมีงานทำใน ตลาดแรงงาน แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงแนวทางของการพัฒนาประเทศข้างต้นจะทำให้คนในชุมชนมีอาชีพ ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งก็สะท้อนถึงปรากฏการณ์ของการขาดความเชื่อมั่นที่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนของตน โดยหันมาให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตสะดวกสบายสมัยใหม่ที่อาศัยความรู้ตามแบบแผนของการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นบันไดสู่ความสำเร็จนั้น ดังนั้นเมื่อคนในชุมชนได้รับการศึกษาสูงเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ก็จะทำให้จำนวนของคนที่ย้ายออกจากชุมชนไปใช้ชีวิตในระบบเศรษฐกิจในสังคมเมืองมากขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามลูกหลานจากชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะมีความรู้เพียงระดับพื้นฐานจึงถูกจัดเข้าทำงานที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ซึ่งได้รับค่าตอบแทนไม่มากนัก ขณะที่สถานประกอบการซึ่งมิได้เป็นอิสระจากระบบเศรษฐกิจระดับใหญ่ของประเทศและ

สังคมโลกประสบปัญหา ก็จะส่งผลกระทบต่อสถานประกอบการธุรกิจขนาดต่าง ๆ ตามไปด้วย ซึ่งหมายถึงการ
สั่นคลอนเชิงสถานภาพในการทำงานของแรงงานในสถานประกอบการด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังแรงงานใน
ระดับพื้นฐาน

ความไม่มั่นคงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานของผู้ที่พลัดหวัง ไม่สามารถฟันฝ่าการแข่งขันใน
ตลาดแรงงานได้ และได้กลับมาใช้ชีวิตภายในชุมชนของตนในฐานะของผู้แพ้ในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งแม้กลุ่มคนเหล่านี้จะ
กลับมาใช้ชีวิตอยู่ในบ้านเกิดของตน หากแต่พวกเขาไม่สามารถนำความรู้จากระบบการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการ
ดำรงชีวิตในชุมชนได้ เนื่องจากความรู้ตามแบบแผนวิชาการสมัยใหม่มีเป้าหมายเพื่อการทำงานและมีชีวิตในชุมชน
วิกฤติการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้จึงถูกตั้งคำถามมาโดยตลอด ประเด็นปัญหานี้ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยน
แปลงในระดับนโยบายของรัฐที่จะหันกลับมาทบทวนและความสำคัญกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้
ความรู้ในสังคมที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้ถูกสร้างสรรค์ พัฒนา เพื่อการใช้ประโยชน์ผ่านกลไกของระบบการศึกษา

4.2.2 การสร้างความหมายใหม่ของการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัย

ความหมายใหม่ของการศึกษาที่ถูกอธิบายว่ามีความยืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิตของผู้คนโดยรวมในสังคมได้ถูก
พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเป็นความรู้และการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนที่มีความพร้อม วัย และศักยภาพที่มีความ
แตกต่างกันให้มีโอกาสได้รับการศึกษา ที่มีได้เป็นการศึกษาซึ่งตอบโจทย์สังคมเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม แต่เป็นโจทย์
ของการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ และสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้คน

ความหมายใหม่ของการศึกษาเช่นนี้ นำไปสู่การดึงตัวการศึกษานอกจากกระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยมที่ให้
ความสำคัญกับหลักการของการแยกส่วนและลดทอนเพื่ออธิบายว่าชุดความรู้ใดเป็นจริง หรือไม่จริง หรือ ชุด
ความรู้ใดมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์เพื่อหาคำอธิบาย โดยนัยของการสร้าง
ความหมายใหม่ของการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงมีนัยของการปรับเปลี่ยน
กระบวนทัศน์ของการศึกษาไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจะได้
ทำหน้าที่เป็นกลไกสำหรับให้คนในสังคมได้มีพื้นที่ของการศึกษา เรียนรู้เรื่องราวของชีวิตและสังคมที่พวกเขากำลัง
เผชิญได้อย่างอิสระ กระทั่งสามารถพัฒนาเป็นความรู้ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริงในวิถีของการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงมิใช่ภาคขยายของการศึกษาในระบบโรงเรียนอีกต่อไป แต่เป็น
การศึกษาที่มีคุณค่าในตัวของมันเอง

4.2.3 การปรับเปลี่ยนฐานะ ตำแหน่งของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีความ
เท่าเทียมกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

การปรับเปลี่ยนให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีฐานะ และตำแหน่งเท่าเทียมกับ
การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นกระบวนการสร้างความรู้ความจริงเกี่ยวกับความหมายใหม่ของการศึกษาที่เชื่อว่าการ
พึ่งตนเองทางความรู้ที่เป็นฐานคิดสำคัญของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นปฏิบัติการทางการศึกษาที่สำคัญ
โดยนัยนี้จุดเริ่มต้นของการศึกษานอกระบบจึงถูกสร้างให้เป็นพื้นที่ทางเลือกสำหรับกลุ่มคนในสังคมที่มีความมุ่งหวังจะ
ศึกษาเรียนรู้ตามแบบแผนที่มีความยืดหยุ่นกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งในมิติของเวลา สถานที่เรียน ค่าใช้จ่าย
ในการเรียน

4.3 ความหมายใหม่ของการศึกษาที่นำสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

ความหมายใหม่ของการศึกษาที่เชื่อว่าจะนำสังคมก้าวสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนสามารถพึ่งตนเอง
ทางความรู้ได้ ประกอบด้วย

4.3.1 การศึกษาเพื่อรับใช้ชีวิตของคนในชุมชนและสังคม

การตั้งคำถามต่อเบื้องหลังของการศึกษาในระบบโรงเรียนและความรู้วิชาการสมัยใหม่ที่มีได้มี
เป้าหมายเพื่อการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ของสังคม ได้นำไปสู่การสร้างสรรค์ภาคปฏิบัติของการ ที่มุ่งให้เกิดการ
ปรับเปลี่ยนเป้าหมายของการศึกษาให้มีความกลมกลืนกับชีวิตจริงของคน และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็น

รูปธรรม ทั้งนี้ในการสร้างสรรค์ภาคปฏิบัติการของการศึกษา มิได้หมายถึงการสร้างใหม่ทั้งหมด หรือการสร้างที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเอกเทศจากเงื่อนไขและข้อจำกัดของการศึกษา แต่ในทางกลับกันภาคปฏิบัติการของการศึกษา มีนัยถึงการตั้งคำถามเพื่อทบทวนต่อสถานการณ์ทางการศึกษาและความรู้ที่ผ่านมาว่ามีเป้าหมายเพื่ออะไร ระหว่างการตอบสนองความต้องการและวิถีการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม หรือการเอื้อประโยชน์ต่อสิ่งอื่นภายนอก ดังเช่นการศึกษาที่ดำเนินการภายใต้ความเชื่อที่ว่าการศึกษากับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เป็นส่วนหนึ่งหรือองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันโดยการศึกษาเป็นกลไกในการผลิตกำลังคน เพื่อการมีงานทำในตลาดแรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังพิจารณา ทบทวนต่อผลที่เกิดขึ้นของการศึกษาในลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตามการตั้งคำถามเพื่อทบทวนต่อสถานการณ์ทางการศึกษาและความรู้ที่ดำเนินการผ่านมา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการผลิตสร้างภาคปฏิบัติการทางการศึกษา นอกจากจะทำให้มองเห็นอุดมการณ์และเป้าหมายของการศึกษา ที่มีได้มุ่งรับใช้ชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคมแล้ว ยังช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงานทางด้านการศึกษาและความรู้วิชาการสมัยใหม่ว่าแท้จริงแล้วมิได้มีความเป็นกลางอย่างที่มีมักจะเข้าใจกัน ดังนั้นการท้าทายต่อวิธีคิดและวิธีการของการศึกษาในระบบโรงเรียนจะมีผลให้ไม่เกิดการยอมจำนนหรือตกอยู่ในภาวะจำยอมแต่เป็นศักยภาพของคนในอันที่จะท้าทาย พุดคุย สนทนา ถกเถียงเพื่อวิเคราะห์ ตีความต่อการศึกษาที่เข้ามากระทบต่อชีวิตของคนในสังคม

แม้ว่าในสถานการณ์จริงทางด้านการศึกษา มักจะมีการกล่าวกันว่าการจัดการศึกษาของไทยได้มีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายไปสู่การศึกษาเพื่อชุมชนและสังคมแล้ว ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หากแต่การปรับแก้ดังกล่าวยังคงดำเนินการอยู่ภายใต้กรอบความคิดของการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งเป็นการศึกษากระแสหลักซึ่งถูกมองว่าดี มีคุณค่า จึงแทบไม่มีคำถามต่อการจัดการศึกษาเช่นนี้ นัยสำคัญก็คือการศึกษาเช่นที่กล่าวมานี้ ยังคงมีเป้าหมายเพื่อเชิดชูการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแวดวงการศึกษา จึงเรียกได้ว่าเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงแบบแผนเทคนิค ที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ใหม่ของการศึกษาเท่านั้น ซึ่งก็หมายความว่าการศึกษา ยังคงทำหน้าที่สร้างประโยชน์ให้แก่ระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ที่ให้ความสำคัญกับความรู้ที่ถูกนำเข้าจากภายนอก คนส่วนใหญ่ในชุมชนและสังคมจึงตกอยู่ในฐานะของผู้พึ่งพิงต่อการศึกษาและความรู้ที่ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง คำถามที่มีต่อการศึกษาและความรู้วิชาการสมัยใหม่จึงต้องชี้ชัดให้เห็นว่า แท้จริงแล้วการศึกษาควรจะทำหน้าที่รับใช้ชีวิตของคนในชุมชนและสังคม หรือ ควรทำหน้าที่สร้างความมั่งคั่งเติบโตให้กับระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะหากการศึกษาควรจะทำหน้าที่รับใช้ชีวิตของคนในชุมชนและสังคม คนในชุมชนและสังคมก็ย่อมจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการดำรงชีวิต เป็นผู้สร้างความรู้ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายนั้น รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยน หรือยุติการผลิตความรู้บางชุด ที่ชุมชนเห็นว่าไม่สอดคล้องกับชีวิตจริงได้ตลอดเวลา หากทิศทางของการศึกษาเป็นเช่นนี้แล้ว คนในชุมชนและสังคมก็ย่อมจะได้ประโยชน์จากการศึกษาและความรู้ดังกล่าว การศึกษาและความรู้จึงมีความหมายและความสำคัญต่อการดำรงชีวิต หรือเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาที่รับใช้ชีวิตของชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

4.3.2 การศึกษาที่ช่วยให้คนสามารถสร้างสรรค์ ปรับเปลี่ยนความรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง

การมุ่งหวังให้การศึกษาได้นำพาคนส่วนใหญ่ของสังคมไปสู่การพึ่งพาตนเองทางความรู้ได้นั้นย่อมหมายถึงว่า คนในสังคมมีศักยภาพในอันที่จะทบทวน ไตร่ตรองต่อเป้าหมายการจัดการศึกษาของสังคมที่ผ่านมา จนได้ข้อสรุปแล้วว่าการศึกษาระเบียบหลักนั้นถูกจัดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อความมั่งคั่ง ทันสมัยในระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ดังนั้นคนส่วนใหญ่ของสังคมที่มักจะอาศัยอยู่ในชุมชนชนบท จะไม่ได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษาที่แยกคนออกจากชีวิตจริงนี้ เมื่อเกิดการทบทวน ไตร่ตรองต่อการศึกษาที่ทำหน้าที่รับใช้สิ่งอื่นแล้ว การรื้อปรับความหมายของการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าความหมายของการศึกษาที่แท้จริงนั้น มีนัยถึงการศึกษาที่ถูกกำหนดสร้างโดยคนส่วนใหญ่ นับตั้งแต่เป้าหมายของการจัดการศึกษา ตัวความรู้ที่สร้างขึ้นตามครรลองของชีวิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การศึกษาที่จะนำพาให้คนสามารถพึ่งตนเองทางความรู้ได้

นั้น เป็นการศึกษาที่คนมีอำนาจอิสระในการกำหนดทิศทาง เป้าหมายของการจัดการศึกษา และการสร้างสรรค์ความรู้ที่ย่อมต้องมาจากการคิด และตัดสินใจร่วมกันของคนส่วนใหญ่ในสังคม

การศึกษาในลักษณะนี้ จะทำให้คนมีศักยภาพในการรู้จักตัวเองและเข้าใจตัวเอง มีความสามารถในการกำหนดและปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการดำรงชีวิตซึ่งเป็นทักษะในการมองโลกของคนที่ไม่แยกตนเอง และการดำเนินชีวิตของตนเองออกจากชีวิตจริง ขณะที่การมีความสามารถในการกำหนดและสร้างความรู้ก็เป็นสิ่งที่บุคคลมองเห็นความจำเป็นโดยการปรับเปลี่ยนสถานะของตนเองจากการเป็นผู้รับความรู้ไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของผู้สร้างความรู้ในสังคม ซึ่งมีนัยถึงการให้คุณค่าต่อตนเองในฐานะบุคคลหนึ่งที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและคนในสังคมโดยรวม ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจึงเป็นกระบวนการทางปัญญาที่มีผลให้เกิดองค์ความรู้มากมายซึ่งครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินชีวิต ท้ายที่สุดจะนำไปสู่ความสามารถของคนในอันที่จะเรียนรู้เพื่อดำรงอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ รวมถึงส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างประสานสอดคล้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

4.2.3 การศึกษาที่สร้างความฉลาดรู้ให้กับคนในชุมชนและสังคม

การศึกษาที่สร้างความฉลาดรู้ให้กับคนในชุมชนและสังคม มีนัยถึงกระบวนการที่ทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องการศึกษาและความรู้ ทั้งกระบวนการที่สนับสนุนซึ่งกันและกันกับการศึกษา ความรู้และผลที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนอื่น ๆ ในสังคม การรู้เท่าทันต่อเรื่องของการศึกษาจะช่วยให้คนสามารถมองการศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงตัวกระบวนการที่กำกับอยู่เบื้องหลัง สามารถปรับเปลี่ยนฐานะ ตำแหน่งจากการเป็นผู้บริโภคความรู้ ไปสู่การเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ เพื่อต่อรองกับวัฒนธรรมความรู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าอย่างรู้เท่าทัน การศึกษาที่สร้างความฉลาดรู้ให้กับคน จะทำให้เกิดสังคมของการวิพากษ์วิจารณ์ต่อการศึกษาที่กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะก่อให้เกิดภาวะความสั่นคลอนต่อความรู้วิชาการสมัยใหม่ และการศึกษาในระบบโรงเรียน กระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงระเบียบแบบแผนของความรู้ที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ล้วนแล้วนำไปสู่การตั้งคำถามอย่างมากมาย จึงมีอาจมองได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง หรือเป็นวิวัฒนาการของการศึกษา แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของความรู้และอำนาจ

5. การอภิปรายและสรุปผล

บทความวิจัยนี้ก่อให้เกิดการตั้งคำถามต่อวาทกรรมการศึกษากระแสหลัก กระทั่งนำไปสู่การกำหนดให้การพึ่งตนเองทางความรู้เป็นอุดมการณ์ของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา นำไปสู่การอภิปรายและสรุปผล 3 ประเด็นต่อไปนี้

5.1 การวิพากษ์พื้นที่ของการศึกษาในระบบโรงเรียนที่ปกคลุมไปด้วยอำนาจ ทำให้มองเห็นถึงการครอบงำให้เกิดการมองและรับรู้ว่าความรู้วิชาการสมัยใหม่ตามแบบแผนของการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นความรู้สำคัญ อำนาจดังกล่าวถูกสร้างขึ้นผ่านความรู้ ซึ่งกระทำตามหลักวิชาการ สถาบัน โดยมีได้มีลักษณะของความรุนแรงในรูปของการกดขี่บังคับอันเป็นอำนาจเชิงลบ แต่เป็นอำนาจที่กระทำเป็นเครือข่ายโยงใยอยู่ในทุกหนแห่งของการศึกษาที่ครอบงำและครอบครองความคิดของคนในสังคมได้ การยอมรับและให้ความสำคัญต่อความรู้วิชาการสมัยใหม่ตามแบบแผนของการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและถูกจัดกระทำอย่างเป็นกระบวนการ กล่าวคือเป็นการสร้างความจริงเกี่ยวกับการศึกษาขึ้นให้เป็นสิ่งที่รับรู้กันภายในสังคม หลังจากนั้นก็จะทำให้ความรู้วิชาการสมัยใหม่มีสถานะของความจริงที่ไม่มีผู้โต้แย้ง ในท้ายที่สุดเมื่อความจริงเกี่ยวกับความรู้วิชาการสมัยใหม่ตามแบบแผนของการศึกษาในระบบโรงเรียนถูกถ่ายทอดส่งต่อจนเป็นส่วนหนึ่งของความคิดของคนในสังคม ความรู้ที่ชุมชนสร้างสรรค์ขึ้นก็จะถูกปฏิเสธพร้อมทั้งมีการให้ความหมายว่าเป็นความรู้เฉพาะในแต่ละพื้นที่ ซึ่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ในวงกว้างได้ อันมีนัยถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ความรู้วิชาการสมัยใหม่ตามแบบแผนของการศึกษาในระบบโรงเรียนจึงถูกกระทำให้เป็นความจริงหนึ่งเดียวให้ทุกคนเชื่อและยอมรับ การเชื่อถือและยอมรับต่อความรู้วิชาการสมัยใหม่ตามแบบแผนของการศึกษาในระบบโรงเรียนทำให้เกิดระบอบใหม่ของความรู้ที่สร้างระบอบความจริงได้อย่างรวดเร็ว

5.2 การปรับฐานการมองการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างรู้เท่าทัน ซึ่งหมายถึงการมองไปยังเบื้องหลังของ

การศึกษาที่ถูกกำกับโดยอุดมการณ์ของการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจว่าแท้จริงแล้ว การศึกษามีได้มีความเป็นกลาง และการศึกษานี้ก็จะถูกสร้างให้เกิดความถูกต้อง ชอบธรรมกว่าความรู้ในแบบแผนอื่น ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย ดังนั้นการรู้เท่าทันต่อการศึกษาจึงเป็นการเปิดโอกาสให้กับความรู้แบบแผนอื่นที่การศึกษาในระบบโรงเรียนมองว่าใช้การไม่ได้ ได้ฟื้นตัวจากการถูกกดทับเอาไว้

5.3 ปฏิบัติการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยการสร้างความหมายใหม่ให้กับการศึกษา เป็นระบอบความจริงชุดใหม่ของการศึกษาที่มุ่งให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ความหมายใหม่ของการศึกษาที่มาจากการผลิตสร้างของครูจากการปฏิบัติงานจริง รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษาที่ได้ปรับเปลี่ยน สร้างสรรค์ การศึกษาให้มันยังถึงการศึกษาเพื่อรับใช้ชีวิตของคนในชุมชนและสังคม การศึกษาที่ช่วยให้คนสามารถสร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนความรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง และการศึกษาที่สร้างความฉลาดรู้ให้กับคนในชุมชนและสังคม การศึกษาตามความหมายนี้จะช่วยให้คนในสังคมไทยสามารถพึ่งตนเองทางความรู้ได้อย่างแท้จริง

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย

6.1 การทบทวนตอนนโยบายด้านการจัดการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ ที่ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาได้เข้ามามีส่วนในการพิจารณาทบทวน รวมถึงการนำข้อมูลด้านการศึกษาที่มาจากทั้งแนวนโยบายที่ผ่านมา และปัญหาการศึกษาในระดับพื้นที่เข้ามารวบรวมเรียนรู้ ทบทวนและพัฒนา

6.2 โรงเรียนควรถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นโรงเรียนของชุมชน ที่คนในชุมชนและครูร่วมกันสร้างสรรค์การศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียน การศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตัวความรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในระบบการศึกษามาใช้พัฒนาชีวิต และปรับปรุงชุมชนของตนเอง อันเป็นส่วนสำคัญของการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

6.3 ด้วยองค์ความรู้ด้านการศึกษาที่จะนำพาสังคมไทยไปสู่ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีไม่เพียงพอ จึงควรหันกลับมาศึกษา วิจัยพัฒนา สร้างสรรค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาในมิติที่มีความหลากหลาย เพื่อตอบโจทย์การนำพาสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

7. เอกสารอ้างอิง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2543. วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอื่น.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. 2542. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 74. น. 1/19.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552. **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)**.

กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Beck, U. 1992. **Risk society toward new modernization**. London: Sage Publications.

Foucault, M. 1977. **Discipline and punish: The birth of prison**. Translated from the French by Alan Sheridan. New York : Pantheon Books.

_____, M. 1980. **Power/knowledge. Selected interviews and other writings 1972-1977**. Edited by Cglin Gordon. New York : Pantheon Books.

McGuigan, J. 1996. **Culture and the public sphere**. London: Routledge.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีน
ในกรุงเทพมหานคร

FACTORS THAT AFFECT THE ADAPTATION FOR THE SOCIAL COEXISTENCE
CULTURAL OF CHINESE STUDENTS IN BANGKOK

นันทภา ปัญญารัตน์

NANTAPA PANYARAT

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

General Education, Faculty of Liberal Arts

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

Nantapa.p@mutp.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการเรียนรู้และการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร วิธีวิทยาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชาวจีน จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่มีความรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมไทยมาก่อนล่วงหน้าที่จะมาอยู่ประเทศไทย การเรียนรู้แต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารภาษาไทย ส่วนใหญ่สามารถพูด อ่าน เขียน ได้ระดับปานกลาง 2) ด้านกฎหมายและข้อควรปฏิบัติของประเทศไทย ส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสามารถทำตามกฎระเบียบได้ถูกต้อง 3) ด้านวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งส่วนใหญ่ชื่นชอบวัฒนธรรมและประเพณีของไทยในระดับมาก ได้แก่ วัฒนธรรมการบริโภค ชุมชนท้องถิ่น ประเพณีสงกรานต์ การละเล่นของไทย 4) ด้านการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาวิถีของชุมชนท้องถิ่น และภูมิสถาปัตยกรรมของไทยในระดับมาก และ 2.แนวทางการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีน ได้แก่ 1) มีการยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมไทย 2) มีทัศนคติที่ดีต่อการปรับตัวในสังคมต่างวัฒนธรรม 3) มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนชาวไทย 4) มีการติดตามข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์เพื่อเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การปรับตัว การอยู่ร่วมกัน สังคมต่างวัฒนธรรม นักศึกษาชาวจีน

ABSTRACT

The objective of this study was to find out the adaptation for the social coexistence cultural of Chinese students in Bangkok. There were 2 methods that researcher employed which were the quantitative research and the qualitative research. The sample consisted of 30 Chinese students, the questionnaires and interviewing were used as a tool. The findings indicated that most of the Chinese students had prepared and learned about Thai culture before coming to Thailand. The results were displayed as follows: 1) Thai language communication skill: Most Chinese students could basically read and write Thai which considering as intermediate level of Thai skills. 2) Thai law and regulations: Most Chinese understood and able to behave according to Thai law and regulations well. 3) Thai cultural and traditions: Most Chinese students admired Thai culture and traditions at a high level such as traditional food, local communities, Songkran festival, Thai's amusements and plays. 4) Thai's travelling: Most Chinese students were highly interested in local community way of life and ancient Thai architectures. Secondly, the adaptation for the social coexistence cultural of Chinese students in Bangkok. The findings showed that 1) There were

acceptances and understanding of Thai culture. 2) There were good attitude toward adaptation for social coexistence cultural. 3) Exchanging knowledge between Chinese and Thai people. 4) Updating news information including situations for social and culture study.

Keywords: Adaptation, coexistence, socio-cultural differences, Chinese student

1. ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ปัจจุบันประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติ(International Education Destination) ในภูมิภาคเอเชีย และรองรับประชาคมอาเซียน (AEC) อย่างสมบูรณ์ในปี 2558 การก้าวเข้าสู่ยุค AEC ทำให้ทุกภาคส่วนต้องการคนที่มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศมากขึ้น อีกทั้งการเปิดเสรีทางการศึกษาเป็นโอกาสให้นักเรียน/นักศึกษาจากต่างประเทศเข้า มาศึกษาหลักสูตรภาษาต่างประเทศในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น โดยคาดว่า นักศึกษาจากประเทศจีนและภูมิภาคอาเซียนจะมีสัดส่วนที่เข้ามาศึกษาในไทยสูงสุด โดยชาติที่เข้ามาศึกษามากที่สุด ได้แก่ นักศึกษาจีน คิดเป็น 44% ของนักศึกษาต่างชาติทั้งหมด รองลงมาเป็นนักศึกษาพม่า เกาหลีใต้ และเวียดนาม ทั้งนี้สาขาวิชาที่นักศึกษาต่างชาติให้ความสนใจเลือกศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์ นิเทศศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาการจัดการ และศิลปศาสตร์ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561) สาเหตุที่นักศึกษาต่างชาติเข้าศึกษาในไทยคือ 1. ที่ตั้งของไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่สะดวกในการเดินทางและเป็น gateway เชื่อมต่อกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ซึ่งเหมาะในการเป็นศูนย์กลาง การศึกษาในอนาคต อีกทั้ง สภาพภูมิอากาศและอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นที่ชื่นชอบของชาวต่างชาติ 2. ค่าใช้จ่ายทั้งในส่วนของการค่าเทอมและค่าครองชีพในประเทศไทยที่ยังอยู่ในระดับไม่สูงนัก ในขณะที่คุณภาพของการเรียนการสอนที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และ 3. การมีมหาวิทยาลัยที่เป็นทางเลือกมากมายและมีหลักสูตร การเรียนการสอนหลากหลาย ความพร้อมของบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในมหาวิทยาลัยไทยที่สามารถรองรับนักศึกษาต่างชาติได้อย่างเพียงพอ(กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

จำนวนนักศึกษาชาวจีนที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น นักศึกษาชาวจีนเหล่านี้จึงต้องเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนต่างวัฒนธรรม ซึ่งความต่างทางวัฒนธรรมนั้นหมายรวมถึงความแตกต่างทางภูมิภาค จริยธรรม ศาสนา เพศ ยุคสมัย และระดับชนชั้น (Hofstede & Hofstede, 2005) ทั้งนี้การเรียนรู้และปรับตัวได้ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นจะมีความสามารถปรับตัวได้มากหรือน้อย เมตตา วิวัฒนานุกูล(2548) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปรับตัวนั้นมาจากด้านพื้นฐาน ลักษณะส่วนบุคคล การเตรียมความพร้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ในแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน เช่น บุคลิกนิสัย ทักษะการใช้ภาษา ภูมิหลัง เมื่อผู้เข้ามามีอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างอาจประสบปัญหาต่างๆ มีความวิตกกังวล ความเครียด ความเหงา และการไม่เข้าใจในการสื่อสารระหว่างกันของคนในวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งเรียกว่า “เป็นความตระหนกทางวัฒนธรรม”(Culture Shock) ที่ผ่านมามีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาแนวความคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมทั้งด้านปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยเมื่อต้องอยู่ในสังคมต่างวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยรวมถึงแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรมได้แก่ งานวิจัยของ ลัซซา ชุนห์วีจิตรา, วาสนา บุญสมัย และไพรินทร์ ต้นพุด (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนิสิตบัณฑิตศึกษานานาชาติ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาจากประชากรซึ่งเป็นนิสิตต่างชาติที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับบัณฑิตศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าผลกระทบของปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนิสิตบัณฑิตศึกษา

นานาชาติ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีช่วงระยะเวลาที่เข้าศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นปัจจัยด้านทุนการศึกษาและการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนงานวิจัยของมัญชรี โชติรสสุติ (2556) ได้ศึกษาการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการปรับตัวและปัจจัยที่เอื้อต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมพบผลจากการศึกษา 2 ด้านคือ ด้านทัศนคติของตนเอง คือมองในด้านบวก เปิดใจกว้างยอมรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาและไม่ยึดติดโดยเอาตนเองเป็นที่ตั้ง และด้านภาษาที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมเนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจระหว่างกัน โดยมีแนวทางในการปรับตัว คือพยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เลือกคบเพื่อนที่หลากหลายกลุ่มและทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น สำหรับงานวิจัยของสุรศักดิ์ บุญอาจ (2558) ได้ศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จากองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลจากการศึกษาพบว่าความคาดหวังในภาพรวมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาโดยส่วนใหญ่ ความคาดหวังเรื่องการเรียนในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเข้มข้น เมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาสามารถนำ ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง แต่ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่ความคาดหวังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้แก่ การเลือกสาขาที่เรียนไม่ตรงกับความต้องการหรือความสามารถของตนเอง นักศึกษาเหล่านั้นจึงได้แก้ปัญหาด้วยการเรียนในสาขาอื่นที่ตนถนัดแทน ซึ่งงานวิจัยของดวงทิพย์ เจริญรุขซ์ เพื่อนโชติ และพัชราภา เอื้ออมรวนิช (2557) ศึกษาการปรับตัวของนักศึกษาจีนที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พบว่า บริบททางสังคมไทยมีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาจีน โดยนักศึกษาจีน ที่มีการเปิดเผยตนเองและมีความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ดี รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมไทย จะสามารถปรับตัวในวัฒนธรรมไทยได้ดี และงานวิจัยของ Zhiyuan, ศักดินา บุญเปี่ยม และภารดี มหาขันธ์ (2555) พบว่า ปัญหาของนักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาในไทย คือ ปัญหาด้านภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความแตกต่างระหว่างบุคคล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติในประเทศไทยมีบริบทที่หลากหลายทราบถึงปัญหาการอยู่ร่วมสังคมต่างวัฒนธรรมและนำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนร่วมในสถาบันการศึกษาให้เกิดการปรับตัวและอยู่ร่วมกันได้ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะนักศึกษาชาวจีนที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงวิธีการเรียนรู้และการปรับตัวของนักศึกษาชาวจีนในการอยู่ร่วมกันเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมว่า มีวิธีการเรียนรู้และปรับตัวได้อย่างไร และมีแนวทางของตนเพื่อสามารถอยู่ร่วมเชิงสังคมต่างวัฒนธรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือกลุ่มนักศึกษาชาวจีนที่เข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยน (MOU) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยทำการศึกษาวิธีการเรียนรู้แต่ละด้านของนักศึกษาชาวจีนและแนวทางการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนเพื่ออยู่ร่วมเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการความยอมรับปรับตัวได้และเข้าใจความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อศึกษาและทราบวิธีการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้และอยู่ร่วมเชิงสังคมต่างวัฒนธรรม
2. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาภายในสถาบันการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาชาวจีนให้เกิดประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิธีการเรียนรู้และการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วย

รายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชาวจีนในระดับปริญญาตรี สาขาภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน เป็นนักศึกษาชาวจีนที่เรียนร่วมกันในชั้นเรียนเดียวกันและเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในการวิจัยจึงเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ที่ระบุคือ มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย 1 ปี สามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ และยินยอมให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนจากปัจจัยพื้นฐานการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการสื่อสารภาษาไทย 2. ด้านความรู้เรื่องกฎหมายและข้อควรปฏิบัติของประเทศไทย 3. ด้านวัฒนธรรมและประเพณี 4. ด้านการท่องเที่ยว และส่วนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการปรับตัวทางวัฒนธรรมเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีน โดยเครื่องมือที่สร้างขึ้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(content validity)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลนักศึกษาชาวจีนไปที่หัวหน้าสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร เพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลวิจัยนักศึกษาชาวจีน จำนวน 30 คน โดยนำแบบสอบถามแจกนักศึกษาชาวจีนและทำการสัมภาษณ์นักศึกษาชาวจีนด้วยตนเอง ในช่วงเดือนมีนาคม 2562

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS โดยแบ่งได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากร กลุ่มตัวอย่าง โดยหาค่าร้อยละ และ 2) การวิเคราะห์การปรับตัวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัย

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิธีการปรับตัวทางวัฒนธรรมปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมและแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาชาวจีน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	23.30
หญิง	23	76.70
รวม	30	100.00
อายุ		
21-25 ปี	25	83.30
16-20 ปี	5	16.70
รวม	30	100.00
ระยะเวลา		
1 ปี	30	100.00
รวม	30	100.00

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศาสนา		
ไม่นับถือศาสนา	30	100.00
รวม	30	100.00
การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย		
ฟังการบรรยายจากวิทยากร	25	83.30
ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	5	16.70
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 76.70 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 23.30 มีอายุ 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 83.30 มีอายุ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.70 ระยะเวลาที่อาศัยในประเทศไทย 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่มีศาสนาที่นับถือ คิดเป็นร้อยละ 100 มีการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากการบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 83.30 และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 16.70

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมนักศึกษาชาวจีน

พื้นฐานที่ติดตัวและการเตรียมตัวล่วงหน้า	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านทักษะการฟังภาษาไทย	3.28	0.71	ปานกลาง	1
2. ด้านทักษะการพูดภาษาไทย	3.10	0.59	ปานกลาง	2
3. ด้านทักษะการอ่านภาษาไทย	3.07	0.62	ปานกลาง	3
4. ด้านทักษะการเขียนภาษาไทย	3.03	0.70	ปานกลาง	4
ภาพรวม	3.12	0.65	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพื้นฐานการเตรียมความพร้อมความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมด้านทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมนักศึกษาชาวจีน

พื้นฐานที่ติดตัวและการเตรียมตัวล่วงหน้า	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย	4.24	0.75	มาก	1
2. เข้าใจข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ	4.10	0.82	มาก	2
3. สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ	4.04	0.88	มาก	3
4. ประพฤติตนตามวัฒนธรรมไทย	3.97	0.95	มาก	4
ภาพรวม	4.08	0.85	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพื้นฐานการเตรียมความพร้อมความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมด้านความรู้เรื่องกฎหมายและข้อควรปฏิบัติของประเทศไทย ส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสามารถทำตามกฎระเบียบได้ถูกต้อง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมนักศึกษาชาวจีน

พื้นฐานที่ติดตัวและการเตรียมตัวล่วงหน้า	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. มีความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์	4.46	0.78	มาก	1
2. มีความรู้วัฒนธรรมการบริโภค	4.06	0.83	มาก	2
3. มีความสนใจชุมชนท้องถิ่น	4.00	0.91	มาก	3
4. มีความสนใจการเล่นของไทย	3.98	0.79	มาก	4
ภาพรวม	4.12	0.82	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพื้นฐานการเตรียมความพร้อมความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี ส่วนใหญ่ชื่นชอบวัฒนธรรมและประเพณีของไทย ในระดับมาก ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ วัฒนธรรมการบริโภค ชุมชนท้องถิ่น การละเล่นของไทย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมนักศึกษาชาวจีน

พื้นฐานที่ติดตัวและการเตรียมตัวล่วงหน้า	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. สนใจศึกษาวิถีชุมชนท้องถิ่นแต่ละภูมิภาค	4.12	1.10	มาก	1
2. มีความรู้ด้านภูมิสถาปัตยกรรมของไทย	4.11	1.09	มาก	2
3. มีความสนใจโบราณสถาน โบราณวัตถุ	3.27	0.66	น้อย	3
4. มีความเข้าใจด้านพิธีกรรม	3.26	0.68	น้อย	4
ภาพรวม	3.69	0.88	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพื้นฐานการเตรียมความพร้อมความสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาวิถีชุมชนท้องถิ่น และภูมิสถาปัตยกรรมของไทย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69)

ผลการศึกษาแนวทางการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การมีทัศนคติเชิงบวก การรู้สึกยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมไทย การมีเพื่อนคนไทยและได้แลกเปลี่ยนความรู้ และการติดตามข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ

5. การอภิปรายและสรุปผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จากพื้นฐานที่ติดตัวมาและการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) เนื่องจากนักศึกษาจีนได้ศึกษาภาษาไทยมาล่วงหน้า แต่เมื่อมาอยู่ในสังคมต่างวัฒนธรรมย่อมต้องใช้เวลาปรับตัวและด้วยระยะเวลาที่จะอยู่ในประเทศไทย 1 ปี ความคาดหวังในการสื่อสารให้เกิดการเข้าใจจึงต้องพึ่งพาอาจารย์ผู้สอนในสาขาที่เรียนในการพัฒนาในการสื่อสาร รวมถึงการฝึกฝนแลกเปลี่ยนการใช้ภาษากับเพื่อนคนไทย ทั้งนี้ในลักษณะการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันตามลักษณะวัฒนธรรม ดังนั้นนักศึกษาจีนจึงต้องใช้โอกาสในเรียนรู้ในชั้นเรียน การพูดคุยสนทนา กับอาจารย์และเพื่อน เพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านการสื่อสารให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุรศักดิ์ บุญอาจ (2558) พบว่าความคาดหวังในภาพรวมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาโดยส่วนใหญ่ ความคาดหวังเรื่องการเรียนในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเช่น การมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเข้มข้น เมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับดวงทิพย์ เจริญรุขซ์ เพื่อนโซติ และพัชราภา เอื้ออมรวนิช (2557) พบว่า นักศึกษาจีนมีความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ดี รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมไทย และสามารถปรับตัวในวัฒนธรรมไทยได้ดี

ด้านความรู้เรื่องกฎหมายและข้อควรปฏิบัติของประเทศไทย นักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสามารถทำตามกฎระเบียบได้ถูกต้อง อยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย 4.08) เนื่องจากตามข้อตกลงการมาเรียนในประเทศไทยนักศึกษาชาวจีนต้องรู้ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆก่อนเดินทางเข้ามาในประเทศไทยหากทำผิดและปฏิบัติไม่ถูกต้องจะถูกส่งตัวกลับประเทศของตน และอาจทำให้ไม่สามารถขอวีซ่าเพื่อเข้ามาในประเทศไทยได้อีก จึงจำเป็นต้องรู้กฎหมายรองรับวัฒนธรรม การเข้า-ออกประเทศ สอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมในการเข้ามาทำงานและศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียน ต้องรู้ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ รวมถึงข้อกฎหมายต่างๆ(กรมอาเซียน,2556) สอดคล้องกับอภิรักษ์ อองสันเทียะ(2556)ในสถานศึกษาจะต้องมีกฎระเบียบการควบคุมพฤติกรรม และการติดตามนักเรียนนักศึกษาอย่างใกล้ชิด

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ส่วนใหญ่ชื่นชอบวัฒนธรรมและประเพณีของไทย ในระดับมาก ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ วัฒนธรรมการบริโภค ชุมชนท้องถิ่น การละเล่นของไทย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) และด้านการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาวิถีชุมชนท้องถิ่น และภูมิสถาปัตยกรรมของไทย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69)

พบว่า นักศึกษาชาวจีนได้มีโอกาสไปลงพื้นที่ชุมชนในจังหวัดทางภาคเหนือ ได้รับฟังการบรรยายจากวิทยากรให้ความรู้ ทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้สัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น ได้ชมการเล่นพื้นบ้าน วัฒนธรรมการรับประทานอาหารพื้นเมืองที่แตกต่างทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมสอดคล้องกับ สุนทรียา ไชยปัญญา และอรุณรักษ์ ศรีประเสริฐ (2559) การท่องเที่ยวเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้อาศัยอยู่ในประเทศต่างกันได้เดินทางไปมาหาสู่กันได้ ในการท่องเที่ยวนั้นเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในประเทศต่างๆได้มีความปฏิสัมพันธ์กันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน และเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ก่อนการเดินทางท่องเที่ยวต้องศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมของประเทศเจ้าบ้าน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดใดๆที่ผิดไปจากการกระทำปกติ หรือผิดธรรมเนียม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมต่างวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การมีทัศนคติเชิงบวก การรู้สึกรับและเข้าใจวัฒนธรรมไทย การมีเพื่อนคนไทยและได้แลกเปลี่ยนความรู้ และการติดตามข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับเมตตา วิวัฒนานุกูล (2559) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปรับตัวนั้นมาจากด้านพื้นฐาน ลักษณะส่วนบุคคล การเตรียมความพร้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ในแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน เช่น บุคลิกนิสัย ทัศนคติ ความคาดหวัง การศึกษาหาความรู้ ความแตกต่างทางความคิด ทักษะการใช้ภาษาและภูมิหลัง สอดคล้องกับ REN ZHIYUAN, ศักดินา บุญเปี่ยม และภาณี มหาจันทร์(2555) วิธีการปรับตัวของนักศึกษาจีนมีสองแนวทางคือแนวทางแรกจะรู้สึกตื่นเต้นกับความแปลกใหม่ และแนวทางที่สอง จะเกิดการช็อกทางวัฒนธรรมในช่วงแรกก่อน แล้วค่อยปรับตัว เพื่อดำรงชีวิตซึ่งเป็นกระบวนการที่นักศึกษาจีนส่วนใหญ่ประสบมา การที่นักศึกษาจีนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมจะทำให้ได้รับประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งการใช้ภาษาไทย และการศึกษาร่วมกัน

หลังการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีการแลกเปลี่ยนทางการค้าเสรี การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี รวมถึงการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของนักศึกษาในกลุ่มประเทศสมาชิกที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมเดิมของชาวต่างชาติ ทำให้ต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสังคมนั้น ดังนั้นการปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ผู้เข้ามาต่างวัฒนธรรมเข้าสู่กระบวนการของการปรับตัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นใจในการปรับตัว และสามารถอยู่ร่วมเชิงสังคมต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข เกิดการยอมรับแนวคิด วิถีชีวิตและมีทัศนคติเชิงบวกกับวัฒนธรรมในองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจแก่นแท้ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างวัฒนธรรม และสามารถอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ด้วยความตั้งใจศึกษาและเรียนรู้ เคารพ กตัญญู อดทน อดกลั้น จนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตเพื่อบรรลุตามเป้าหมาย

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ และคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเรียนรู้การปรับตัวทางวัฒนธรรมและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.2561. **ธุรกิจบริการการศึกษานานาชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจบริการ กระทรวงพาณิชย์.
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.2557. **ธุรกิจบริการการศึกษานานาชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจบริการ กระทรวงพาณิชย์.
- ดวงทิพย์ เจริญรุ่งษ์ ผีออนโซติ และพัชราภา เอื้ออมรวิช.2557. การปรับตัวของนักศึกษาจีนที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์**, 18 (1), น. 75-86.
- มัณฐิ์ โชติรสสุติ.2556. **การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ**.การค้นคว้าอิสระหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสื่อสารประยุกต์ คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.เมตตา วิวัฒนานุกูล. 2559.**การสื่อสารต่างวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ลัชชา ชุณหวิจิตร, วาสนา บุญสมัย และไพรินทร์ ต้นพุฒ.2561.ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนิสิตบัณฑิตศึกษานานาชาติ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 5(2), น. 82-94.
- สุนทรียา ไชยปัญญา และอรุณรักษ์ ศรีประเสริฐ. 2559.แนวคิด ทฤษฎีวัฒนธรรมการจัดการ: การปรับตัวภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*,1(2), น. 104-116.
- สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2558). กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารนิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*, 33(2), น. 91-106.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2560. *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*.กรุงเทพฯ: พริกหวาน
- อภิรักษ์ อองสันเทียะ(2556). *ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเสรีทางการศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนกรณีศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐบาล จังหวัดนครราชสีมา*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร.
- Zhiyuan, R., ศักดินา บุญเปี่ยม และภารดี มหาขันธ์. (2555). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 20(34), น. 185-201.
- Brein, M., & David, K. H.1971.Intercultural communication and the adjustment of the sourjourner. *Psychological Bulletin*, 76(3), p. 215-230.
- Hofstede, G & Hofstede, G.J. 2005. *Cultures and Organizations: Software of the mind*. Revised and Expanded (2nd edition). USA.: McGraw-Hill.
- Ting-Toomey, S. 1999. *Communicating across cultures*. New York: The Guilford Press.

ชีวจิน ภาพแทนของสตรีจีนสมัยใหม่ในจีนต้นศตวรรษที่ 20

QIU JIN – THE MODEL OF THE “NEW WOMAN” IN EARLY 20th CENTURY CHINA

จุฬาลักษณ์ ชีวศุภกร¹ ศิริวรรณ วรชัยยุทธ²

JULALAK CHEEWASUPAKORN¹, SIRIWAN WORRACHAIYUT²

^{1,2} ภาควิชา วัฒนธรรมจีนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

^{1,2} Department of Chinese culture studies, Faculty of Liberal Art,
Thammasat University, Bangkok

julalak1314@gmail.com and siriwan.w@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งประสงค์ศึกษาแนวคิดและการเกิดขึ้นของสตรีสมัยใหม่ในจีนต้นศตวรรษที่ 20 โดยศึกษาผ่านหนึ่งในสตรีจีนนามว่าชีวจิน (秋瑾 Qiū jīn) ซึ่งเป็นสตรีที่มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องการเป็นสตรีสมัยใหม่ การใช้คำว่า สตรีสมัยใหม่ (新女性/Xīn nǚxìng /new woman) นั้นได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงเวลาช่วงหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จีน อาจกล่าวได้ว่าชีวจินเป็นหนึ่งในภาพแทนของการเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลงจากสตรีจีนแบบขนบมาเป็นสตรีสมัยใหม่ รวมถึงศึกษามูลเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเป็นสตรีสมัยใหม่ อิทธิพลที่มีผลกระทบต่างๆ และปัญหาในการเป็นสตรีสมัยใหม่ ตลอดจนภาพลักษณ์ของสตรีในช่วงยุคดังกล่าว จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคของการเป็นสตรีสมัยใหม่ (新女性/Xīn nǚxìng /new woman) ส่วนหนึ่งเกิดจากอิทธิพลการยึดถือขนบแบบขงจื้อ การยินยอมดำรงสถานะการเป็นสตรีแบบขนบมาเป็นระยะเวลานานในระบบสังคมครอบครัวแบบจีนโบราณ ทำให้การเป็นสตรีสมัยใหม่มักได้รับการไม่ยอมรับและขัดขวางจากกลุ่มคนที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม อย่างไรก็ตามการเรียกร้องเพื่อเป็นสตรีสมัยใหม่อาจเป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือทางการเมืองที่ต้องการให้มีการปฏิวัติทางวัฒนธรรมใหม่ บทความยังศึกษาเกี่ยวกับวิธีการที่สตรีนิยมนำมาใช้พัฒนาและยืนหยัดในประเทศจีนอีกด้วย

คำสำคัญ: ชิวจิน สตรีสมัยใหม่

ABSTRACT

This article aims to study the concepts and occurrences of modern women in China at the beginning of the 20th century by studying through one of the Chinese women named QIU JIN (秋瑾 Qiū jīn). She was a woman who played an important role in claiming to be a modern woman. The use of the word modern woman (新女性 / Xīn nǚxìng /new woman) has been widely used during the new cultural movement. This period is considered to be one of the most important periods of Chinese history. It can be said that QIU JIN is one of the representations of the movement for the transformation of traditional Chinese women into modern women, including studying the causes of factors that make changes for modern women, influences that have various effects and problems in being modern women, as well as the image of women during the era. According to the study data, it was found that the problems and obstacles of being modern women (新女性 / Xīn nǚxìng /new woman) were partly influenced by Confucianism, consent to maintain the status of women for a long time in traditional Chinese culture, made modern women often unacceptable and obstructed by conservative groups. However, claiming to be a modern

woman may be just one of the political tools that require a new cultural revolution. The article also studies how women are used to develop and stand in China as well.

Keywords: Qiu Jin, new woman

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ช่วงเวลาของการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมใหม่(New Culture Movement) ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย เกิดเหตุการณ์ต่างๆมากมายที่สำคัญที่นำไปสู่การสิ้นสุดการปกครองของราชวงศ์จีนที่มายาวนานนับพันปี หนึ่งในเหตุการณ์สำคัญก็คือการเกิดขึ้นของแนวความคิดการเป็นสตรีสมัยใหม่(新女性/ Xīn nǚxìng / new woman) แนวคิดนี้ได้ถูกเผยแพร่อย่างแพร่หลายในช่วงเวลาดังกล่าว จากสภาพสังคมจีนแบบในอดีตจะเห็นได้ว่าสถานะของสตรีนั้นไม่ได้รับการยกย่องเทียบเท่าผู้ชาย อันเนื่องมาจากอิทธิพลแนวคิดของขงจื้อที่สังคมจีนนำมายึดถือจนกลายเป็นชนบทหลักของสังคม เมื่อเกิดการเรียกร้องแนวความคิดการเป็นสตรีสมัยใหม่เกิดขึ้น จึงถือเป็นเรื่องใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าว มีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการเกิดขึ้นของแนวความคิดการเป็นสตรีสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามในช่วงเวลานั้นก็ได้เกิดตัวตนของสตรีจีนหลายท่านที่มีบทบาทในการเรียกร้อง ผลักดัน แนวคิดการเป็นสตรีสมัยใหม่ให้เกิดขึ้น ถือเป็นส่วนสำคัญในการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมใหม่ บทความนี้จึงมุ่งศึกษาตัวตนสตรีจีนนามว่าชีวจิน ซึ่งเป็นหนึ่งในสตรีจีนที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องแนวคิดสตรีสมัยใหม่

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาจุดเริ่มต้นของแนวคิดสตรีสมัยใหม่ในสังคมจีนและบทบาทของการเป็นสตรีจีนสมัยใหม่ผ่านสตรีจีนนามว่าชีวจิน

3. สมมติฐาน

ระบอบสังคมครอบครัวจีนแบบชนบทมีอิทธิพลต่อการเรียกร้องแนวความคิดการเป็นสตรีสมัยใหม่และเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเกิดขึ้นของแนวคิดสตรีสมัยใหม่

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาจากวิทยานิพนธ์ภาษาจีนและภาษาอังกฤษรวมถึงบทความวิชาการภาษาไทยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

4.1 วิทยานิพนธ์เรื่อง The Emergence of the Radical Qiu Jin (Wang Quan, 2016) ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างสตรีนิยมและชาตินิยมโดยใช้กรณีของ Qiu Jin และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในบทบาทการเป็นนักปฏิรูปที่มุ่งเน้นไปที่สภาพสังคมและการเมืองที่สนับสนุนกิจกรรมการปฏิวัติ

4.2 วิทยานิพนธ์เรื่อง Women's Movement and Change of Women's Status in China (Li Yuhui, 2000). ศึกษาการพัฒนาการทางแนวคิดสตรีนิยมในประเทศไทย เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของสตรีจีนที่ได้รับความรู้สึกกดดันจากชนบทขงจื้อมานานนับพันปี ทนทุกข์จากสถานะทางเพศที่ถูกวางสถานะไว้ในระดับล่าง สตรีจีนแบบชนบทจะต้องเชื่อฟังสามี ผู้ปกครองและผู้ที่อยู่สูงกว่า จนกระทั่งช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมใหม่ที่ได้มีการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาประกอบด้วย ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีเกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่ความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิง รักเสรีและการมีอิสระในการแต่งงาน โอกาสทางการศึกษาของสตรี เป็นต้น

4.3 วิทยานิพนธ์เรื่อง 《新女性》与民国时期的妇女解放运动 (Xu Xia, 2018) ศึกษาผู้หญิงใหม่และขบวนการปลดปล่อยผู้หญิงในช่วงสาธารณรัฐจีน การเพิ่มขึ้นของขบวนการปลดปล่อยผู้หญิงสมัยใหม่ของจีนเป็นผลมาจากการเปิดตัวแนวคิดสตรีนิยมตะวันตก ภายใต้การผสมผสานของวัฒนธรรมจีนและตะวันตก ปรากฏการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ได้เกิดขึ้น ประเพณีแบบดั้งเดิม, การจับคู่ในการแต่งงาน, ปรากฏการณ์โสเภณีถูกวิพากษ์วิจารณ์ ความรักแบบเสรี การแต่งงานเลือกคู่ครองแบบอิสระได้รับการสนับสนุน

4.5 วิทยานิพนธ์เรื่อง TRANSFORMATIONS OF WOMAN'S SOCIAL STATUS IN CHINA (Yi Jia, 2015) ศึกษาการแปรสภาพของสถานภาพทางสังคมของสตรีในประเทศจีน บทบาทของสตรีในประวัติศาสตร์สังคมจีน สถานภาพและพฤติกรรมของผู้หญิงในยุคก่อนราชวงศ์ฉิน การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงและพฤติกรรมในยุคของยุคศักดินาสังคม เหตุผลและการแสดงออกของการปรับปรุงสถานภาพสตรีในสมัยราชวงศ์ถัง เหตุผลและการแสดงออกของสถานภาพสตรีในเพลงสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เสรีภาพและข้อจำกัดของผู้หญิงในยุคใหม่และในสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากการเข้ามาของผู้สอนศาสนาชาวตะวันตก

4.6 หนังสือเรื่องพลังผู้หญิง แม่ เมียและเทพสตรี : ความจริงและภาพแทน บทที่ 15 “แม่และเมีย” บทบาทของผู้หญิงในสังคมจีน ศึกษาแนวคิดที่ส่งผลต่อผู้หญิง คือ “แม่และเมีย” ในสังคมจีน พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลของบทบาทผู้หญิงที่สังคมรังเกียจ โดนสังคมตีตราว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดีเพื่อตอกย้ำว่า “ผู้หญิงที่ดี” หมายถึงการทำหน้าที่แม่และเมียที่ดีตามแนวคิดจารีตของสังคมจีนมาแต่ยุคโบราณ (ศิริวรรณ วรชัยยุทธ, 2558)

5. ผลการวิจัย

ระบบครอบครัวจีนแบบชนบในประเทศจีนตั้งแต่สมัยโบราณที่ผู้ชายถูกมองว่าเป็นแกนหลักของครอบครัว เริ่มต้นจากราชวงศ์แรกๆ ที่ปกครองประเทศจีนในราชวงศ์ซางหรือราชวงศ์โจวจะมีการทำการสักการะบรรพบุรุษที่เชื่อมโยงผ่านผู้ชายเท่านั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง อาจกล่าวได้ว่าคำสอนของขงจื๊อมีอิทธิพลอย่างมากต่อระบบครอบครัวจีนแบบชนบ แนวคิดคำสอนของขงจื๊อนำไปใช้ในการนับถือพิธีกรรมของบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นคนแก่หรือคนหนุ่ม เป็นคนมีฐานะหรือไม่มีฐานะก็ตาม จะต้องเรียนรู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่และบทบาทของตนเอง ตามแนวคิดของขงจื๊อกล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงไว้ว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่มีบทบาทเกี่ยวกับเครือญาติ เช่น การมีสถานะเป็นลูกสาว น้องสาว ภรรยา ลูกสะใภ้ แม่และแม่สามี ในบทบาทเหล่านี้เป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแนวคิดคำสอนของขงจื๊อ คือ สามคล้อยตามสี่คุณธรรม (三从四德 Sāncóng sì dé) อันปรากฏอยู่ในคัมภีร์จี้จื๊อ (礼记 Lǐ jì) เป็นตำราที่สำคัญของสำนักปรัชญาขงจื๊อ

สามคล้อยตามสี่คุณธรรม (三从四德 Sāncóng sì dé) ประกอบไปด้วย สามคล้อยตาม คือ ผู้หญิงหากยังไม่ออกเรือนต้องเชื่อฟังบิดา (未嫁从父 Wèi jià cóng fù) เมื่อออกเรือนแล้วต้องเชื่อฟังสามี (既嫁从夫 Jì jià cóng fū) และเมื่อสามีถึงแก่กรรมต้องเชื่อฟังลูก (夫死从子 Fū sǐ zòng zǐ) ในส่วนคุณธรรม 4 ประการ (四德 Sì dé) อธิบายได้ดังนี้ 1. คุณธรรมของสตรี (妇德 Fù dé) รักษาเกียรติ สงบเสงี่ยม จะทำสิ่งใดระมัดระวังตน 2. วาจาของสตรี (妇言 Fù yán) สงบปากสงบคำ ไม่แสดงวาจาที่ไม่สุภาพ 3. รูปลักษณ์ของสตรี (妇容 Fù róng) ดูแลตนเองแต่งหน้าแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสม 4. การงานของสตรี (妇功 Fù gōng) เก่งงานบ้านงานเรือน ดูแลงานครัว รู้จักการต้อนรับ จากแนวคิดสามคล้อยตามสี่คุณธรรมจะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างให้สตรีเป็นลูกสาวที่กตัญญู (孝女 Xiàonǚ) เป็นภรรยาที่ฉลาด (贤妻 Xián qī) และเป็นมารดาที่ประเสริฐ (良母 Liáng mǔ) (ศิริวรรณ วรชัยยุทธ, 2558)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นเป้าหมายของการศึกษาของสตรีดั้งเดิมนั้นจำกัดอยู่ที่การสอนจริยธรรมทางสังคมและประเพณีของครอบครัวโดยเน้นที่การเป็นภรรยาที่ดีและแม่ที่ดีจนกระทั่งสมัยราชวงศ์ถัง (618-907) สถานะทางสังคมของผู้หญิงดีขึ้นเล็กน้อยภายใต้อิทธิพลของประชาชนชาวพุทธที่อพยพมาจากทางเหนือไปทางทิศใต้เป็นจำนวนมาก การพัฒนาระบบนี้กระตุ้นให้มีจำนวนประชากรผู้หญิงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเริ่มทำงานเกี่ยวกับงานฟูกันและทำน้าหมัก ในช่วงราชวงศ์ถังสตรีชนชั้นสูงเข้าร่วมในสังคมและมีความสุขในระดับที่สูงกว่า แต่สถานะของผู้หญิงกลับล้มเหลวเมื่อมาถึงราชวงศ์ซ่ง (960-1279) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดีของการลัทธิขงจื๊อแพร่หลายในสังคม มีการแพร่กระจายของวัฒนธรรมการรัดเท้าและการกักตัวสตรีไว้ที่บ้าน จากนั้นเป็นต้นมา กระแสนิยมการรัดเท้าภายใต้การริเริ่มของนักปกครองในระบบศักดินา ก็ได้สืบทอดต่อๆ กันมา นับวันกระแสนิยมนี้ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกระทั่งสาวที่มีเท้าใหญ่แทบไม่มีโอกาสได้แต่งงาน ช่วงเวลาต่อมาผู้หญิงชั้นสูงที่อาศัยอยู่ในช่วงราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงได้ฝึกฝนทักษะด้านการเขียนการเย็บปักถักร้อย การเขียนบทกวีและดนตรีและหลายคนประสบความสำเร็จอย่างสูงใน

แวดวงศิลปะเหล่านี้ ผู้หญิงน้อยมากที่จะถามถึงโครงสร้างทางสังคมที่ทำให้พวกเขามีสถานะผูกติดอยู่กับบ้านในขณะที่ผู้ชายเป็นฝ่ายควบคุมสถาบันการเมือง กฎหมายการศึกษาและเศรษฐกิจของจีน

จากพื้นฐานระบบครอบครัวจีนแบบชนบททำให้เกิดปัญหาต่อสตรีหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านการแต่งงาน สตรีแบบชนบทจะต้องแต่งงานกับผู้ชายที่พ่อแม่จัดหาให้เท่านั้น ไม่มีสิทธิเรียกร้องความรักแบบเสรี ปัญหาด้านการศึกษา สตรีแบบชนบทไม่มีโอกาสทางการศึกษา โดยจะได้รับการปลูกฝังเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานบ้านงานเรือน การเป็นแม่และเมียที่ดีเท่านั้น ปัญหาด้านการรัดเท้าที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งจนถึงปลายราชวงศ์ชิง ประเพณีการรัดเท้าถือได้ว่าเป็นความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานให้แก่ผู้หญิงจีนมาก ผู้หญิงจีนนับไม่ถ้วนต้องพิการหรือเสียชีวิต เหล่านี้เป็นเพียงปัญหาบางส่วนที่เกิดขึ้นกับสตรีจีนแบบชนบท

แนวคิดของ “ผู้หญิงใหม่” (新女性/ Xīn nǚxìng / new woman) เป็นคำใหม่และเป็นแนวคิดใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นและเป็นที่ยอมรับในช่วงขบวนการวัฒนธรรมใหม่เริ่มต้นขึ้นในปี 1919 ในบริบททางสังคมเช่นนี้คำว่า ‘ใหม่’ (新/ Xīn /new) กลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มคำศัพท์ใหม่ que แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในทุกสิ่งในชีวิต จากขบวนการปฏิรูปราชวงศ์ซ่งตอนปลายก็มีการกำหนดสถาบันตั้งแต่การใช้คำว่า ‘นโยบายใหม่’ (新政 Xīnzhèng) ไปจนถึงคำว่า ‘โรงเรียนใหม่’ (新学校 Xīn xuéxiào) และคำขวัญต่างๆ เช่น ‘วัฒนธรรมใหม่’ (新文化 Xīn wénhuà) และ ‘วรรณกรรมใหม่’ (新文学 Xīn wénxué) ของขบวนการสี่พฤษภาคม (五四运动 Wūsì yùndòng) ขบวนการสี่พฤษภาคมเป็นจุดของการประท้วงทางการเมืองโดยชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมจีนเพื่อต่อต้านการตอบสนองที่อ่อนแอของรัฐบาลจีนในการประชุมสันติภาพปารีสครั้งที่ 2 ซึ่งครั้งแรกเกิดจากการประท้วงของนักเรียนเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 1919 การประท้วงทางการเมืองในไม่ช้าก็กลายเป็นการวิจารณ์แบบทั่วถึงและเกิดการทบทวนวัฒนธรรมจีนรอบข้างเกือบทุกด้านของสังคมจีนซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักในนามขบวนการวัฒนธรรมใหม่ ในขบวนการวัฒนธรรมใหม่ คำศัพท์ใหม่ก็เริ่มต้นด้วย “ใหม่” คำว่า “ผู้หญิงใหม่” (新女性/ Xīn nǚxìng / new woman) ก็ใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงเวลาดังกล่าว โดยคำว่าใหม่มักจะให้ความหมายเท่ากับความก้าวหน้าและความทันสมัยในประเพณีที่หลากหลาย ในบรรดาคำศัพท์ที่กล่าวมานี้คำว่า “ผู้หญิงใหม่” (新女性/ Xīn nǚxìng / new woman) นั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อแยกแยะผู้หญิงที่แตกต่างอย่างมากจากผู้หญิงแบบชนบทดั้งเดิม การปลดปล่อยและการเสริมอำนาจของผู้หญิงซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองแบบครอบครัวตามแนวคำสอนขงจื๊อในบริบทของวิกฤตการณ์แห่งชาติได้กลายเป็นหนึ่งในจุดเริ่มต้นของปัญญาชนในเวลานั้น

ในช่วงเวลาดังกล่าวมีกลุ่มสตรีที่ออกมาเรียกร้องแนวคิดการเป็นสตรีสมัยใหม่ หนึ่งในนั้นที่มีความโดดเด่นคือ ชิวจิ้นซึ่งเป็นสตรีจีนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นนักสตรีนิยมคนแรกของจีน เป็นนักเขียนที่มีการศึกษาคดี เป็นนักวิจารณ์ปากกล้าติเตียนราชวงศ์ซ่งและแนวคิดแบบขงจื๊อดั้งเดิม สนับสนุนสิทธิสตรีอย่างจริงจัง เรียกร้องให้ยุติวัฒนธรรมการรัดเท้าสตรี เป็นกวีที่มีพรสวรรค์ มีฝีมือในด้านการใช้อาวุธรวมถึงสามารถขี่ม้าและมีทักษะทางด้านนักรบฝักอาวุธและศิลปะการต่อสู้แบบจีนโบราณ ชิวจิ้นเกิดในปี 1875 ที่เมืองเส้าซิง (绍兴市 Shào xīng shì) มณฑลเจ้อเจียง (浙江省 Zhè jiāng shěng) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศจีนกำลังดิ้นรนต่อสู้กับความทันสมัย เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนด้วยอำนาจปกครองของราชวงศ์ซ่ง เกิดความสนใจในจักรวรรดิตะวันตกและมีการสูญเสียดินแดนหลายครั้งจากการทำสงคราม สภาพแวดล้อมเหล่านี้ก่อให้เกิดนักวิชาการและนักปฏิวัติหลายคนที่จะมีอิทธิพลในการปฏิวัติในปี 1911 การเคลื่อนไหวสี่พฤษภาคม และการเป็นสาธารณรัฐใหม่ในช่วงปี 1920 ช่วงชีวิตในวัยเด็กของชิวจิ้นในช่วงแรกยังคงเติบโตมาในสังคมแบบปิตาธิปไตยอย่างมั่นคงและยึดมั่นอย่างยิ่งกับอุดมคติของขงจื๊อ ความรู้สึกและความกระตือรือร้นในการเรียกร้องให้มีการศึกษาสำหรับสตรีจีนทำให้ชิวจิ้นเกิดความรู้สึกอยากปฏิวัติอย่างไม่ต้องสงสัย ชิวจิ้นโชคดีที่ได้รับความสุขในวัยเด็ก ชิวจิ้นได้รับการศึกษาที่ดีพร้อมกับพี่ชายและน้องสาวในการเรียนในครอบครัว การรัดเท้าเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ชิวจิ้นได้ถือกำเนิดขึ้นมา จากการดำเนินคดีเตียนอย่างรุนแรงของการไร้ความสามารถของสตรีในการทำงานนอกบ้านและการมีส่วนร่วมในสังคมโดยรวม ชิวจิ้นกระตุ้นให้ชาวจีนยอมรับการปฏิรูปโดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเป้าหมายไปที่การให้ความรู้แก่สตรีและความพยายามในการยุติการรัดเท้าสตรี การ

ปฏิรูปเหล่านี้นี้ไม่สามารถปฏิรูปได้ในเวลาสั้นๆ เนื่องจากการปฏิบัติที่ฝังแน่นในวัฒนธรรมจีน และแม้ว่าการรื้อทำจะมีผลข้างเคียงเชิงลบเกิดขึ้นแต่สตรีจีน การรื้อทำไม่ได้ถูกยกเลิกอย่างสมบูรณ์จนกระทั่งถึงช่วงกลางของศตวรรษที่ยี่สิบ

ชีวิตจีนรู้สึกเศร้าที่ถูกระงับให้รักษาบทบาทความเป็นสตรีแบบดั้งเดิม บทกวีและงานเขียนของเธอหลายเรื่องสะท้อนถึงสิ่งนี้ เธอเขียนถึงความปรารถนาที่จะเข้าร่วมกับเพื่อนร่วมชาติเพศชายของเธอในการต่อสู้กับราชวงศ์ชิงและในการพัฒนาประเทศจีน แต่ยังไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ในขณะที่ถูกระงับให้สวมบทบาทแบบสตรีจีนดั้งเดิม การใช้บทกวีเป็นสื่อกลางนั้นเป็นไปเพื่อแสดงออกถึงความปรารถนาทางการเมืองและการปฏิวัติรวมถึงอารมณ์ของเธอซึ่งกลายเป็นจุดเด่นของชีวิตจีน ความไม่พอใจและความปรารถนาในการปฏิวัติคือแรงผลักดันที่ทำให้ชีวิตจีนต้องเลือกประเทศชาติ ในขณะที่ชีวิตจีนและสามีมีชีวิตที่สุขสบาย ในช่วงปี 1897 ในเมืองปักกิ่งมีกองทัพต่างชาติรุกรานประเทศจีน เกิดปัญหาคือเด็กสาวชาวจีนถูกล่วงละเมิดด้วยการขืนใจ ทำให้ชีวิตจีนเกิดความคิดว่าในขณะที่ตนเองมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายนั้น ทุกอย่างกลับดูไร้ค่าเมื่อประเทศชาติกำลังพังพินาศ ชีวิตจีนจึงตัดสินใจขอหย่ากับสามี ชายเครื่องประดับต่างๆที่ตนเองมีแล้วมอบเงินให้กับลูก จากนั้นชีวิตจีนจึงตัดสินใจเดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่นในปี 1903 และเข้าร่วมกับนักปฏิวัติและปัญญาชนชาวจีนที่มีใจเดียวกันและนักปฏิวัติในญี่ปุ่น

หลังจากปลดปล่อยตัวเองจากการแต่งงาน ชีวิตจีนมีอิสระที่จะไล่ตามอุดมคติของพรรคชาตินิยมและการปฏิรูปซึ่งเธอได้จัดขึ้น ชีวิตจีนมีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างและส่งเสริมสังคมต่อต้านการรื้อทำและได้กล่าวสุนทรพจน์มากมายแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของเธอที่ต้องรื้อทำแม้ว่าไม่เต็มใจ สำหรับชีวิตจีน การยุติประเพณีการรื้อทำและการเพิ่มสถานะของผู้หญิงเป็นเรื่องของความภาคภูมิใจเนื่องจากสิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและสถานะของผู้หญิงที่ดีขึ้น ในการกล่าวสุนทรพจน์ของเธอถึงผู้หญิงสองแสนล้านคนในจีน ทำให้ชีวิตจีนเน้นถึงความจำเป็นในการให้ความรู้แก่สตรี และพยายามที่จะโน้มน้าวผู้ฟังให้สนับสนุนผู้หญิงให้มีบทบาทในการเลือกคู่ชีวิตแต่งงาน โดยประมาณกระบวนการจับคู่และเรียกร้องให้ผู้หญิงที่ไม่สามารถหย่าได้รับการชดเชยความผิดของสามีของตน แม้ว่าจะมีหลายประเด็นที่เตือนผู้หญิงของจีน แต่ข้อความทั้งหมดของชีวิตจีนมีจุดประสงค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและให้อำนาจแก่สตรีในประเทศจีนและกระตุ้นให้พวกเขาตื่นขึ้นเพื่อให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างมีความหมายและช่วยให้ประเทศจีนทันสมัยขึ้น

จุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ ในปีที่ชีวิตจีนตัดสินใจจะทิ้งครอบครัวเพื่อไปศึกษาต่อในประเทศญี่ปุ่น มีส่วนร่วมพื้นฟูองค์กรด้านมนุษยธรรม องค์กรสตรีที่ส่งเสริมการศึกษาและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในปี 1905 ชีวิตจีนได้รับการแนะนำให้เข้าร่วมโดยการปฏิวัติโดยสวีซีหลิน ผู้ที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง ในเวลานั้นซุนยัตเซ็นได้ตั้งคณะปฏิวัติโนโตเกียว ชีวิตจีนมีโอกาสได้พบกับซุนยัตเซ็นในญี่ปุ่น เป็นจุดเริ่มต้นเข้าร่วมกลุ่มปฏิวัติและได้รับเลือกให้เป็นผู้นำของมณฑลเจ้อเจียง

บทบาทของชีวิตจีนในการมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ ชีวิตจีนกลับไปยังประเทศจีนในปี 1905 เข้าร่วมกับกลุ่มที่ดินที่สนับสนุนการล้มล้างราชวงศ์ชิง และสมาคมต่อต้านราชวงศ์ชิงอื่น ๆ ทั้งในจีนและญี่ปุ่น เธอกลายเป็นแกนนำในการสนับสนุนสิทธิสตรี กัดดันเพื่อให้มีการปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษาสำหรับผู้หญิงในวารสารและสุนทรพจน์ของเธอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกมาต่อต้านประเพณีการรื้อทำสตรีในสังคมจีน ชีวิตจีนได้ก่อตั้งวารสารสตรีจีน (中国女报 Zhōngguó nǚ bào) ในปี 1906 ซึ่งเป็นงานเขียนเกี่ยวกับสตรี, ชาติและสตรีนิยม ซึ่งแตกต่างจากมุมมองชาตินิยมแบบดั้งเดิมและอื่น ๆ ชีวิตจีนเห็นว่าครอบครัวแบบดั้งเดิมนั้นมีลักษณะของสตรีที่ถูกกดขี่ วารสารที่จัดทำขึ้นเป็นวารสารเพื่อสตรี กระตุ้นให้สตรีจีนเรียกร้องสิทธิ ความเป็นอิสระต่างๆ รวมถึงการต้องการหลุดออกจากกรอบวัฒนธรรมขงจื้อ แต่ทว่าวารสารได้ตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาเพียง 2 ฉบับเท่านั้นก็ปิดตัวลงไปแล้ว จากกล่าวได้ว่าชีวิตจีนคือตัวแทนสตรีจีนที่มีบทบาทในการเรียกร้องเพื่อสตรีให้เปลี่ยนแปลงจากสตรีแบบขนบไปเป็นสตรีสมัยใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ

6.การอภิปรายและการสรุปผล

นอกจากสิ่งที่กล่าวมายังข้างต้นแล้ว ชีวิตจีนยังมีภาพลักษณ์และผลงานอื่นๆ ชีวิตจีนเลือกที่จะแต่งตัวข้ามเพศในรูปแบบเสื้อผ้าของผู้ชายเพื่อแสดงออกถึงการเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างเพศ ในประวัติศาสตร์จีนมีตัวอย่างมากมายของผู้หญิงที่แต่งกายเป็นผู้ชายที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ ฮั่วมู่หลาน และมีการตั้งข้อสังเกตว่าในกรณีส่วนใหญ่การ

แสดงนี้เป็นการแสดงชั่วคราวและเมื่อหมดบทบาทการแต่งกายข้ามเพศก็จะมีบทบาทในการเป็นผู้หญิง (ในกรณีของฮั่วหมู่หลาน หลังจากทำหน้าที่ในกองทัพแล้วเธอจะกลับไปหาครอบครัวและแต่งกายเป็นใช้เสื้อผ้าเครื่องสำอางของผู้หญิง) แต่การแต่งกายข้ามเพศของชีวจินเป็นเรื่องแปลกที่ไม่มีผลดังกล่าว และชีวจินยังยืนหยัดต่อสู้ผ่านการปราศรัย บทกวีและการเข้าร่วมกับองค์กรปฏิวัติ ตลอดชีวิตของชีวจินได้มีผลงานมากมายทั้งบทความ บทกวี ทั้งหมดล้วนสะท้อนถึงการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมให้กับสตรีจีนทั้งสิ้น

ชีวจินเป็นผู้นำทั้งในขบวนการปฏิวัติและการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยสตรี เป็นนักเขียน นักพูด นักปราชญ์และนักการศึกษาผู้อุทิศตัวให้การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศและการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศจากจักรวรรดินิยม ในช่วงเวลาที่ชีวิตสตรีถูกทำเครื่องหมายโดยการปฏิบัติที่กดขี่เช่นการรัดเท้า การแต่งงานที่ถูกบังคับและการไม่ได้รับการศึกษา เธอมองเห็นอนาคตที่ผู้หญิงจะปลดปล่อยตัวเองออกจากขอบเขตของประเพณีและกลายเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและกระตือรือร้นของประเทศเพื่อก้าวเข้าสู่ความทันสมัย ในที่สุดก็นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาล เธอถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏจากราชสำนักแมนจู ถูกจับกุมที่โรงเรียนต้าถงเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม ปี 1907 และได้รับการสอบสวนจากทางการ ชีวจินได้รับความเจ็บปวดจากการโดนทรมาน ในที่สุดวันที่ 15 กรกฎาคม ปี 1907 ชีวจินถูกควบคุมตัวเข้าสู่ลานประหาร ก่อนจะรับโทษประหารชีวจินได้เขียนบทกวีไว้บทหนึ่งใจความว่า

虽死犹生，牺牲尽我责任；即此永别，风潮取彼头颅。

壮志犹虚，雄心未渝，中原回首肠堪断。

แม้ข้าตายคล้ายชีพอยู่ พลีชีพสู้ด้วยมุ่งมั่น จากกันแล้วตราบนิรันดร์ พายูบ่าจะสะบัดหัวศัตรู

ปณิธานไม่สำเร็จ แต่ใจเพชรยังเชิดชู หันกลับมามองดู แสนหนี่...แผ่นดินจีน (แปลโดย สมชาย จิว, 2560)

ชีวจินถูกประหารชีวิตตอนอายุ 31 ปี บทกวีของชีวจินกลายเป็นประกายไฟที่ลุกลามไปทั่วแผ่นดินจีน ทำให้เกิดจุดเริ่มต้นการปฏิวัติได้สำเร็จ ภายหลังจึงเกิดเหตุการณ์การปฏิวัติซินไฮ่ 1911 ถือเป็นการปฏิวัติที่ล้มล้างระบบการปกครองที่มีมายาวนานนับพันปีของประเทศจีนลง ชีวจินกลายเป็นผู้หญิงคนแรกที่เสียสละชีวิตเพื่อการปฏิวัติ อาจกล่าวได้ว่าความไม่พอใจความแค้นของประชาชนที่สั่งสมได้เป็นพลังในการล้มล้างราชวงศ์ชิง จนราชวงศ์ชิงพ่ายแพ้ในที่สุด

จากกรณีการมีส่วนร่วมในการปฏิวัติของชีวจิน จะเห็นได้ว่าการแบ่งขอบเขตของผู้ชายและผู้หญิง ตามความเชื่อวัฒนธรรมขงจื้อที่การแยกเพศออกจากกันอย่างเคร่งครัดเพื่อรักษาความสามัคคีทางสังคม ขอบเขตของผู้ชายประกอบด้วยโลกภายนอก กิจการสาธารณะ ในขณะที่ขอบเขตของผู้หญิงถูกกำหนดให้อยู่ในบ้าน ผู้หญิงถูกห้ามมิให้เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและไม่มีโอกาสทำงานในที่สาธารณะ ในขณะที่ชีวจินรับบทบาทเป็นผู้นำสตรีคนแรกในการมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ ก็ถือว่ายังไม่ได้การยอมรับและไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากอิทธิพลแนวคิดของคำสอนขงจื้อและระบบครอบครัวจีนแบบชนบ ชีวจินเป็นวีรสตรีที่ถูกขนานนามว่าขงจื้อถึงมากที่สุดคนหนึ่ง เรื่องราวของชีวจินถูกนำมาเขียนเป็นบทความ บทกวี นวนิยาย และสร้างเป็นภาพยนตร์หลายครั้ง การเปลี่ยนแปลงจากสตรีแบบชนบเกิดขึ้นในสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว แต่ไม่ได้ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องเพียงครั้งเดียว สภาพการณ์ของสตรีจีนค่อยๆเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาจากจุดเริ่มต้นการเป็นสตรีสมัยใหม่ในต้นศตวรรษที่ 20 มาจนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ชีวจินจึงเป็นเพียงภาพแทนของสตรีจีนสมัยใหม่ในจีนต้นศตวรรษที่ 20 ที่นับว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อสังคมจีนในเวลานั้นไม่น้อย

7. เอกสารอ้างอิง

- ศิริวรรณ วรชัยยุทธ. 2559 **พลังผู้หญิง แม่ เมียและเทพสตรี** : ความจริงและภาพแทน,บทที่ 15 “แม่และเมีย”. น. 249
JIA, Y. 2015. *Annales: Series Historia et Sociologia*, Vol. 25 Issue 2, **Transformations of Woman's Social Status in China**, 25(2). p. 317-328.
Li, Y. 2000. **Women's Movement and Change of Women's Status in China**.*Journal of International Women's Studies*, 1(1), p. 30-40. From Available at: <http://vc.bridgew.edu/jiws/vol1/issue1/3>
Quan, W. 2016. **The Emergence of the Radical Qiu Jin**.
Xia, X. 2018. **《新女性》与民国时期的妇女解放运**. จาก DOI:10.19387/j.cnki.1009-0592.2018.09.115

การศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง รายวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว
THE STUDY OF ERRORS IN CHINESE WRITING OF KMUTL'S STUDENTS
FOR CHINESE FOR TRAVEL SUBJECT

ชาดา เจริญวิทยา, ผ่องพิชญ์ สวงรัมย์²

CHADA TRIAMVITHAYA¹, PHONGPITCH SAWONGRAM²

^{1,2}ภาควิชาภาษา คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์

^{1,2}สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

^{1,2}Department of Language, Faculty of Applied Arts

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok

chada.tr@kmitl.ac.th, phongpitch.sa@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญในปัจจุบันภาษาหนึ่ง ซึ่งมีผู้เรียนภาษาจีนบางส่วนที่ส่วนใหญ่ที่เริ่มเรียนภาษาจีนคิดว่าการเรียนภาษาจีนเป็นสิ่งที่ยากลำบาก แต่ถ้ามีความชอบหรือสนใจในภาษาจีน และเข้าใจเทคนิคและวิธีการเรียนภาษาจีนอย่างถูกต้อง ผู้เรียนก็จะสามารถเรียนภาษาจีนได้ไม่ยาก กล่าวคือ สิ่งที่จะต้องมีในการเรียนภาษาจีนสำหรับผู้เริ่มเรียนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. ความสนใจและอยากเรียนรู้ภาษาจีน 2. การมีความพร้อมในห้องเรียน และ 3. การฝึกการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน ดังนั้น การเรียนภาษาจีนจะต้องมีความตั้งใจในทักษะการเรียนรู้ทักษะ ฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อพัฒนาตนเองให้ทักษะทางภาษาที่ดีขึ้นครบทุกด้าน นอกจากนี้ความตั้งใจ ความขยัน การไม่หยุดที่จะเรียนรู้ ไม่หยุดที่จะแสวงหาสิ่งใหม่ๆ จะทำให้เรียนภาษาจีนได้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่มาเลือกเรียนลงรายวิชาเลือก ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ใบงานกิจกรรมคัดอักษรจีน การเขียนเรียงความประจำสัปดาห์ของนักศึกษา ระยะเวลา 12 สัปดาห์ จำนวน 100 ฉบับ ผลการศึกษาพบปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา มี 5 ประเด็น ดังนี้ 1) อักษรจีน 2) การใช้คำเชื่อม 3) การใช้ประโยค 4) การใช้ตัวเลข 5) การเว้นวรรคและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาที่เลือกเรียนรายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว CHINESE FOR TRAVEL เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T-TEST (INDEPENDENT SAMPLES) และ F-TEST (ONE-WAY ANOVA)

คำสำคัญ: การเขียนภาษาจีนของนักศึกษา ทักษะการเรียนรู้ภาษาจีน ผู้เริ่มเรียน

ABSTRACT

Chinese is one of the most important foreign languages. Most of Thai student who start learning the Chinese language may think that learning Chinese is difficult. However, if the learners are interested in it and understand techniques and methods of learning it correctly, learning this language may not be difficult. Therefore, this paper was intended to present the successful techniques as well as methods of Chinese language learning it as follows. 1) Chinese learners should be interested in the language. 2) The learners should be ready in the classroom. 3) They should practice vocabulary. Based on these, it can be success and success for learning Chinese language.

The purpose of this studies was to investigate the errors in Chinese writing of the Thai students from King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang (KMILT), who had been studied in the Chinese Language for Chinese for Travel subject by General Education – Kmitl in the first semester 2018. The research data was collected during 12 weeks' period of studies for 100 practice paper. The results revealed that there were five types of errors found in Chinses writing of the students; 1) Chinese character, 2) word usage, 3) sentence structure, 4) numbering and 5) spacing and use of punctuation marks.

The samples were students enrolling to the subject “90595033 Chinese for teavel”. The studies instrument was a set of questionnaire designed in 5 Likert Scale. The statistics used in data analysis and hypothesis test were Percentage, Mean Score, Standard Deviation, t-test (Independent Samples), and F-test (One-way ANOVA).

Keywords: Chinese writing of students, Chinese language learning skills , beginner

1. ความเป็นมาของปัญหา

การเขียนหมายถึงการส่งสารเพื่อสื่อสารความหมายไปแก่ผู้รับสารไปยังผู้อ่าน โดยใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการส่งสาร เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบ รับความคิด ความรู้สึก และความเข้าใจของผู้เขียนที่เป็นผู้ส่งสาร ฉะนั้น “การเขียน” เป็นทักษะหนึ่งในการสื่อสารที่สำคัญ เช่นเดียวกับ ทักษะการพูด การฟังและการอ่าน แต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องการส่งสารด้วยลายลักษณ์อักษรจีน จึงทำให้ทักษะการเขียนอักษรจีนเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ดังนั้นผู้ส่งสารด้วยการเขียนจึงต้องใช้ประสบการณ์ การสั่งสมความรู้ ทักษะในการเขียน การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะอักษรภาพอย่างภาษาจีน จึงจะสามารถเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสื่อสารกับผู้รับสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน การเรียนภาษาต่างประเทศเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมาก ภาษาจีน เป็นภาษาหนึ่งในโลกที่มีผู้ให้ความสนใจเรียน โดยเฉพาะนักศึกษาไทยที่ให้ความสนใจเรียนภาษาจีน ซึ่งปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนของไทยที่เปิดหลักสูตรภาษาจีนเพื่อรองรับผู้เรียน ทั้งรูปแบบการจัดการเรียนแบบปรับปริญญาวิชาเอก วิชาโท วิชาเลือกเสรีและโครงการอบรมภาษาระยะสั้น โดยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่สนับสนุนให้มีการเปิดรายวิชาภาษาจีนให้แก่นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในสถาบัน โดยสำนักวิชาศึกษาทั่วไปได้ จัดให้รายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว (Chinese for Travel) ให้เป็นวิชาเลือกแก่นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาจีนให้นักศึกษาถูกพระจอม จำเป็นต้องให้นักศึกษาเรียนรู้ทักษะการสื่อสารทั้งสี่ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนไปพร้อม ๆ กัน ทักษะการฟังและการอ่านนั้น ถือเป็นทักษะการรับสาร ซึ่งจะมีข้อกำหนดไม่มากนัก นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้โดยง่ายโดยเฉพาะทักษะการฟัง แต่ทักษะการพูดและการเขียนเป็นทักษะการส่งสาร ต้องฝึกปฏิบัติในทักษะนี้ โดยเฉพาะทักษะการเขียน ซึ่งมีเงื่อนไขในการเรียนรู้อยู่มาก อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้นักศึกษาถูกพระจอมก็ยังคงจำเป็นต้องให้นักศึกษาเรียนรู้ทักษะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ต้องให้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

การเขียนอักษรจีนเป็นทักษะการส่งสารที่มีข้อจำกัดอย่างมากต่อนักศึกษาที่เลือกเรียนในรายวิชานี้ แม้จะเป็นวิชาเลือกเสรี นักศึกษาผู้เรียนจะเขียนอักษรจีนได้ดีหรือไม่นั้นต้องคำนึงถึงตัวแปรหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเขียนอักษรจีนให้ถูกต้องตามขั้นตอนของลำดับเส้นขีด การเขียนให้ถูก เหมือนการสะกดคำในภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ และเมื่อเขียนได้ก็ต้องรู้จักการเลือกใช้คำศัพท์ให้ตรงความหมายและสถานการณ์ที่เหมาะสม การเลือกใช้ประโยคให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยเฉพาะผู้เรียนชาวต่างชาติที่เป็นนักศึกษาไทยไม่ได้ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ ผู้เรียนได้เริ่มเรียนเมื่อเข้ามาเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนบางคนไม่เคยเรียนไม่เคยมีพื้นฐานภาษาจีนจากชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมปลาย อีกทั้งข้อจำกัดมีระยะเวลาการเรียนไม่นานนักที่รวมการสอบกลางภาคและปลายภาคเพียง 15 สัปดาห์ จึงส่งผลให้มีปัญหาการเขียนเพื่อการสื่อสารค่อนข้างมาก ปัญหาที่พบ

เริ่มตั้งแต่ลำดับขีดตัวอักษรจีนที่เขียน การเลือกใช้คำศัพท์ภาษาจีนที่ไม่ถูกต้องตรงกับ ความหมาย การเขียนประโยคไม่จบอ่านแล้วสับสน การเขียนประโยคออกมาสื่อความหมายไม่สมบูรณ์ อันเกิดจากสาเหตุที่ไม่ได้เรียนรู้ทักษะการเขียนให้มากพอ จึงส่งผลให้นักศึกษาบางคนเลือกเรียนรายวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวประสบปัญหาการสื่อสารในการเขียนมากกว่าทักษะการสื่อสารด้านอื่นในใบงานกิจกรรมความรู้

จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาลูกพระจอมที่เลือกเรียน วิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเรียนภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สอง โดยเฉพาะนักศึกษาคณะเทคโนโลยีเกษตร และคณะอุตสาหกรรมเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาหลายคนที่มีพื้นฐานทางภาษาจีนไม่มากนัก การวิจัยในครั้งนี้มีเป้าประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการเขียนของทุกรายวิชาในหลักสูตรภาษาจีนให้แก่ นักศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา สจล. ที่เลือกวิชาเลือก ในราย วิชา90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว

2.2 เพื่อนำข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามาถอดบทเรียน ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเขียนจีนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population)

นักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่เลือกเรียนวิชา ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว สำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 111 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

นักศึกษาที่เลือกเรียนรายวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว สำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยเลือก จำนวน 111 คน ซึ่งมีคุณลักษณะเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษา และนำผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างนี้ไปอ้างอิงถึงประชากร (Population) นั้นๆ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวิเคราะห์ปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา 5 ประเด็น ได้แก่ 1) อักษรจีน 2) การใช้คำเชื่อม 3) การใช้ประโยค 4) การใช้ตัวเลข 5) การเว้นวรรคและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นในงานแบบฝึกหัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องและครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ ได้แก่ เพศ และผลการคะแนนเรียนเฉลี่ยสะสมของใบงาน

ตอนที่ 2 เกณฑ์ในการวิเคราะห์ปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา ได้แก่

1. ปัญหาเรื่องการเขียนลำดับขีด
2. ปัญหาเรื่องการใช้คำ
3. ปัญหาการใช้คำเชื่อม
4. ปัญหาการใช้ตัวเลข
5. ปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

จากนั้นผู้สอนจึงนำเกณฑ์ดังกล่าวไปวิเคราะห์ผลที่ได้มาของปัญหาการเขียนของนักศึกษา สจล. ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 111 คน จาก จำนวนนักศึกษา 111 คน ลงเรียนวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ภาคเรียนที่ 1/ 2561 (ตั้งแต่สัปดาห์ที่สองของเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561)

3.3 การรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการเขียนจากใบงานของนักศึกษาที่ลงเรียนวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวนนักศึกษา 111 คน ภาคเรียนที่ 1/ 2561 (ตั้งแต่สัปดาห์ที่สองของเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561) ระยะเวลา 15 สัปดาห์
3. การกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา มีดังนี้ 1) อักษรจีน 2) การใช้คำเชื่อม 3) การใช้ประโยค 4) การใช้ตัวเลข 5) การเว้นวรรคและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 นักศึกษาที่เรียนรายวิชานักศึกษา สจล. ที่เลือกวิชาเลือก ในรายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งชายและหญิงที่มีปัญหาการเรียน โดยเฉพาะการเขียนอักษรจีนที่แตกต่างกัน
- 4.2 นักศึกษาที่เรียนรายวิชานักศึกษา สจล. ที่เลือกวิชาเลือก ในราย วิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งชายและหญิงที่มีผลคะแนนแตกต่างกัน โดยเฉพาะการเขียนอักษรจีน เครื่องหมายวรรคตอน ที่จำกัด สืบสน ใช้งานในรูปประโยคไม่ถูกต้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากใบงานที่นักศึกษาส่งมาแล้ว ผู้สอนได้ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาการเขียนของนักศึกษาโดยพิจารณาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเก็บบันทึกลงในตารางเก็บข้อมูล หลังจากนั้นจึงนำมาเขียนสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T-TEST (INDEPENDENT SAMPLES) และ F-TEST (ONE-WAY ANOVA) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการ IOC (Index of Congruence) ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ให้ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ให้ 0 เมื่อไม่แน่ใจและไม่สอดคล้องว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

5.1 การสร้างคุณภาพของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนไปใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่ลงเรียน โดยทดลองใช้ (Try out) กับ นักศึกษาเอกภาษาญี่ปุ่นที่ลงเรียนรายวิชาภาษาจีน รายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวทั้งชายและหญิงที่มีทักษะการเขียนอักษรจีน จำนวน 20 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยวิธี Item-total ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.30 – 0.80

5.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีของคอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลการศึกษานักศึกษาปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนแบบสอบถาม ใบงานแบบฝึกหัด โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วจึงวิเคราะห์ปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา รายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดค่าคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับมากที่สุด	5 คะแนน
ระดับมาก	4 คะแนน
ระดับปานกลาง	3 คะแนน

ระดับน้อย 2 คะแนน

ระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

จากนั้นนำค่าคะแนนของปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักเรียนนักศึกษาที่เรียนรายวิชา รายวิชาวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว Chinese for Travel ไปหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมาย โดยถือตามเกณฑ์ของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีปัญหามาก

2.51-3.50 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

จากนั้นทดสอบเปรียบเทียบระดับปัญหาของนักศึกษาชายและหญิงด้วยค่า t-test (Independent-Sample) ส่วนตัวแปรผลการสอบกลางภาคเฉลี่ยสะสมที่แตกต่างกัน ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ด้วย ค่า F-test (One-way ANOVA)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สอนได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

6.1 สถิติพื้นฐานร้อยละ (Percentage) ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่

- การทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่า t (t-test) Independent Sample ชนิด Pooled Variance
- การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยทดสอบค่า F (F-test One-way ANOVA)

7. การอภิปรายและสรุปผล

7.1 อภิปรายผลการวิจัย

ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่มีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถสื่อสารความโดยใช้ทักษะการเขียนได้ดีเท่าที่ควร ประกอบกับการเรียนภาษาจีนซึ่งถือว่าเป็นภาษาต่างประเทศ ภาษาที่สองนั้นนักศึกษาใช้เวลาเรียนเพียงไม่นาน การเรียนในหนึ่งสัปดาห์เพียงสามชั่วโมง ทำให้ทักษะการใช้ภาษาโดยเฉพาะการเขียนยังไม่ดีเท่าที่ควร ยกเว้นกรณีนักศึกษาเอกภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่มีพื้นฐานการเรียนภาษาจีนตอนมัธยมต้นและมัธยมปลาย ปัญหาที่พบไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการใช้อักษรจีน การใช้ประโยค การใช้ตัวเลข การเว้นวรรคตอนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ล้วนเป็นปัญหาที่ผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาที่สองต้องพบเจอเนื่องจากเป็นปัญหาพื้นฐานในการเขียน

นอกจากนั้นอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเขียนของผู้เรียนชาวต่างชาติ คือ อิทธิพลของภาษาแม่ที่เป็นภาษาแรกที่มีต่อภาษาต่างประเทศที่ภาษาสอง หรือที่สาม ซึ่งอิทธิพลของภาษาแม่คือภาษาไทยที่มีอิทธิพลต่อการเขียนภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาที่ต่างประเทศ พบว่าประโยคที่เป็นข้อบกพร่องเกี่ยวกับอิทธิพลภาษาแรกที่ถ่ายทอดสู่ภาษาที่สอง กล่าวคือตำแหน่งของกรรมรองกรรมตรงในประโยคภาษาจีนต่างกับประโยคภาษาไทย คือ ภาษาไทยกรรมตรงอยู่หน้ากรรมรอง ส่วนภาษาจีนกรรมรองอยู่หน้ากรรมตรงเสมอ ดังนั้นเมื่อนักศึกษาเขียนประโยคโดยมีกรรมตรงและกรรมรองในประโยคจึงเขียนประโยคเหมือนภาษาจีน

การวิเคราะห์ระดับปัญหาการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา รายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อท่องเที่ยว รายวิชาเลือก สำนักงานศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	32	28.83
1.2 หญิง	79	71.17
รวม	111 คน	100.00
2. ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม		
2.1 2.00 - 2.50	22	17.60
2.2 2.51 - 3.00	23	18.40
2.3 3.01 - 3.5	33	32.00
2.4 3.51- 4.00	33	32.00
รวม	111 คน	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาที่เลือกเรียนลงทะเบียนรายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อท่องเที่ยว วิชาเลือก สำนักงานศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง รวม 111 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง จำนวน 79 คน (ร้อยละ 71.17) เป็นนักศึกษาเพศชาย จำนวน 32 คน (ร้อยละ 28.83) ผลคะแนนการเรียนเฉลี่ยสะสม 2.00 - 2.50 จำนวน 22 คน (ร้อยละ 17.60) ระดับ 2.51 - 3.00 จำนวน 23 คน (ร้อยละ 18.40) ระดับ 3.01 - 3.50 จำนวน 33 คน (ร้อยละ 32.00) และระดับ 3.51 - 4.00 (ร้อยละ 32.00)

ตารางที่ 2 แสดงระดับการเรียนภาษาจีนด้านการเขียนของนักศึกษามีปัญหา รายวิชา 90595033 ภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว Chinese for Travel วิชาเลือก สำนักงานศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปัญหาการเรียนภาษาจีนด้านการเขียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา
1) อักษรจีน	2.70	0.37	ปานกลาง
2) การใช้คำเชื่อม	2.53	0.77	ปานกลาง
3) การใช้ประโยค	2.55	0.53	ปานกลาง
4) การใช้ตัวเลข	2.31	0.65	ปานกลาง
5)การเว้นวรรคและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน	2.16	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการเรียนภาษาจีนด้านการเขียนของนักศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ 1) อักษรจีน 2) การใช้คำเชื่อม 3) การใช้ประโยค 4) การใช้ตัวเลข 5) การเว้นวรรคและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ซึ่งในลำดับแรกคือใช้อักษรจีน มีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ คือ 2.70 และ S.D. คือ 0.37 โดยพบว่านักศึกษาบางส่วนที่มีปัญหาการเรียนอักษรจีนคือสับสนการใช้เขียนอักษรจีนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ลำดับที่สองคือการใช้ประโยคมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ คือ 2.55 และ S.D. คือ 0.53 โดยพบว่าการวางตำแหน่งของคำในประโยคของภาษาไทยและภาษาจีนมีความแตกต่างกันและนักศึกษาบางคนมีความสับสนอยู่บ้าง ลำดับที่สามคือการใช้คำเชื่อม ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ คือ 2.53 และ S.D. คือ 0.77 โดยพบว่าการเว้นวรรค ใช้คำเชื่อมในไวยากรณ์จีนเครื่องหมายวรรคตอนค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ คือ 2.16 และ S.D. คือ 0.74 ซึ่งต้องใช้การฝึกฝนการเขียนเครื่องหมายวรรคตอน

โดยการวิเคราะห์ผลการเรียนแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งในระดับค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง ซึ่งปัญหาคือข้อมูลที่เป็นใช้แหล่งการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาให้แก่นักศึกษา เพื่อสามารถใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางภาษาจีนแก่นักศึกษาให้สามารถใช้ภาษาจีนพื้นฐานได้อย่างมีคุณภาพ

7.2 สรุปผลการวิจัย

ผู้สอนวิเคราะห์ปัญหาการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาว่าปัญหา มี 5 ประเด็น ได้แก่ 1) อักษรจีน 2) การใช้คำเชื่อม 3) การใช้ประโยค 4) การใช้ตัวเลข 5) การเว้นวรรคและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

7.2.1 ประเด็นอักษรจีน บางครั้งปรากฏการเขียนอักษรจีนบนตัวอักษรที่ใกล้เคียงกับตัวอักษรที่ถูกต้อง เช่น 场 กับ 汤, 朋 กับ 明, 友 กับ 发, 床 กับ 厌, 块 กับ 快

7.2.2 ประเด็นการใช้คำเชื่อม ไวยากรณ์จีน เช่น 跟、和、与、同、都、一共 不过、但是、是、可是、只是

7.2.3 ประเด็นการใช้ประโยคที่มี 从 กับ 离 และประโยคที่ใช้บอกเวลา 差一刻三点 (2:45 น.) กับ 三点一刻 (3:15 น.) นอกจากนี้การวางตำแหน่งของคำในประโยคของภาษาไทยและภาษาจีนมีความแตกต่างกัน ภาษาไทยกรรมตรงอยู่หน้ากรรมรอง แต่ภาษาจีนกรรมรองอยู่หน้ากรรมตรง ดังนั้นในการเรียงประโยคภาษาจีนนั้น นักศึกษาอาจสับสน เช่น ฉันให้ขนมปังเธอ 我给你面包 [wǒ gěi nǐ miànbāo]

7.2.4 ประเด็นการใช้ตัวเลขสองที่เป็นจำนวนนับ 二 两 พบนักศึกษาส่วนใหญ่สับสนการใช้เลขสอง 二 ใช้เมื่อเป็นตัวเลขและหมายเลข เช่น 十二 [shí'èr] = 12 (เลข 12 หรือหมายเลข 12) หรือ 二十 [èrshí] = 20 (เลข 20 หรือหมายเลข 20) และ 二 ใช้เมื่อบอกลำดับที่ 第二 [dì'èr] = (ลำดับ) ที่สอง(第) 二楼 [(dì) èr lóu] = ตึก (หมายเลข) สอง แต่ 两 ใช้เป็นจำนวนนับ หรือบอกปริมาณวิธีใช้ จะใช้แทนความหมายของคำว่า “สอง” ในจำนวนนับ โดยวางไว้หน้าคำลักษณนาม เช่น 两个人 [liǎng gè rén] = คนสองคน 两本书 [liǎng běn shū] = หนังสือสองเล่ม

7.2.5 ประเด็นการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ได้แก่ 《》、，。 ในหลักภาษาจีนมีข้อกำหนดการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเช่นเดียวกับภาษาอื่นๆ

7.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.3.1 ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสร้างแบบฝึกหัดหรือชุดการเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการเขียนของนักศึกษา สจล.

7.3.2 ควรศึกษาปัญหาการเขียนของนักศึกษาที่มาจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรภาษาจีนทั้งวิชาเอก วิชาโทให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

7.3.3 ควรศึกษาปัญหาทักษะ การพูด การฟัง การเขียนและการอ่านภาษาจีนของนักศึกษาเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาในหลักสูตรที่มุ่งเน้นทักษะทั้งสี่ด้าน ของ ฟังพูด อ่าน เขียน

8. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. 2553. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ครูสภา
ลาดพร้าว.

กรมวิชาการ. 2556. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กรมวิชาการ. 2556. เอกสารประกอบหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ภาวิณี บุญทา. 2555. การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาต่างประเทศที่ 2 (ภาษาจีน): กรณีศึกษาโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2560. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : การศาสนา.

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. 2558. รายงานผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาโรงเรียนนโยบายพิเศษจังหวัดชลบุรี:

กรณีศึกษาเฉพาะโรงเรียนสอนภาษาจีน. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

吴思娜, 徐蝴蝶, 李莹丽. 2019. 泰国学生汉语写作词汇复杂度特点研究. 海外华文教育.

陈诺. 2016. 泰国大学生汉语写作的偏误分析: 以纳瑞宣大学中文系为例. 天津师范大学.

刘晓杨. 2015. 泰国中文系学生写作句法偏误研究及教学策略: 以清迈大学为例. 云南师范大学.

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นแบบองค์รวมสำหรับบุตรหลานบุคลากรในระดับ
ประถมศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
DEVELOPMENT OF HOLISTIC CREATIVE LEARNING BASIC MANDARIN CHINESE SKILLS
FOR DESCENDANTS OF PRIMARY SCHOOL OF KING MONGKUT'S INSTITUTE OF
TECHNOLOGY LADKRABANG'S EMPLOYEE

ชาดา เจริญวิทย์¹ ผ่องพิชญ์ สวงรัมย์²

CHADA TRIAMVITHAYA¹, PHONGPITCH SAWONGRAM²

^{1,2}ภาควิชาภาษา คณะศิลปศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

^{1,2}Department of Languages, Faculty of Liberal Arts

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok

chada.tr@kmitl.ac.th, Phongpitch.sa@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับบุตรหลานบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในช่วงภาคฤดูร้อน เมษายน พ.ศ. 2562 โดยกระบวนการเรียนรู้การออกแบบและพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ระยะเวลาการรวม 30 ชั่วโมง ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการบริการวิชาการให้แก่บุคลากรของสถาบัน ตามแผนโครงการของคณะศิลปศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย หรือ R2R (ROUTINE TO RESEARCH) ซึ่งผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันประกอบด้วย การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้พื้นฐานภาษาจีนของบุตรหลานบุคลากรที่เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในช่วงชั้นที่หนึ่ง (ชั้นประถมศึกษาตอนต้น) และช่วงชั้นที่สอง (ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย) โดยผู้วิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาที่จัดโครงการ โดยใช้การเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นกรณีตัวอย่างในการจัดกิจกรรม (BEST PRACTICE) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนขั้นพื้นฐาน การทดลองจัดกิจกรรม 30 ชั่วโมง ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในภาษาจีนเบื้องต้นอย่างสร้างสรรค์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นอย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับบุตรหลานบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นการใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง อาจารย์ผู้ดำเนินกิจกรรม และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาเป็นผู้ช่วยดูแลการสอน ในกระบวนการให้คำแนะนำช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาแก่ผู้เรียนที่เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การคัดเลือกสมัครผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม 2) การศึกษาสภาพบริบท วัย อายุ สถานศึกษาของผู้เรียน 3) การพัฒนาแบบกิจกรรมทักษะการเรียนรู้แบบองค์รวม 4) นำเสนอและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนากิจกรรมทักษะการเรียนรู้สร้างสรรค์แบบองค์รวม

2. ปัจจัยในการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานภาษาจีน 2) ทักษะการเรียนรู้ 3) การร่วมมือของผู้ปกครองที่เป็นบุคลากรในสถาบัน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารของคณะศิลปศาสตร์ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมเรียนรู้

3. เงื่อนไขการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่ 1) ความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนา 2) ผู้เรียน 3) การเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การสร้างสรรคกิจกรรม

4. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ได้แก่ ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ความหลากหลาย สะท้อนความสุขของผู้เรียน

คำสำคัญ: การเรียนรู้สร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบองค์รวม รูปแบบการพัฒนาทักษะ

ABSTRACT

This aims to develop the holistic creation learning skills for descendants of King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang's employee during the summer of April 2019, the participation of the learning activity model has a total duration for 30 hours, which is an academic service project for the personnel of KMITL. According to the project plan of the Faculty of Liberal Arts 2018.

This research is a routine to research (R2R), the method research methodology which composed of analysis of literature seminar on between quantitative and qualitative research methods consisting of synthesis of knowledge about basic knowledge of Chinese children who are primary school students. Data collection and analysis of learning skills conducting research on the case of basic Chinese language learning activities. In the classroom is an example of organizing activities to be best practice to develop basic Chinese language learning skills for the children. Experiment for organized for 30 hours of activities to develop creative learning skills in a holistic way.

The research results can be summarized as follows: Form for developing basic learning skills in Chinese language for children, personnel of King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. An activity The project is a medium to stimulate learners' learning. Which has received good cooperation from parents Instructor and first year students of the faculty of Engineering KMITL to become a coaching in the learning process of giving advice, helping to solve problems in order to develop students who are elementary students included the following elements.

1. The steps for developing the learning skills. 1) Selection of children to participate in the activity 2) Education, context, age, school age of learners 3) Development of activities in the form of holistic learning skills 4) Present and listen to comments about images Model for developing creative learning skills in a holistic education way.

2. Factors in applying learning skills include: 1) Basic knowledge of Chinese 2) Learning skills 3) Cooperation of parents who are personnel in external institutions, including support from the administrators of the Faculty of Liberal Arts The materials used in learning activities

3. The conditions for applying learning skills, including 1) readiness of the area in learning and development activities 2) Action learning 3) the learning patterns of the children and 4) the activity creation

4. The success indicators: the creative activities, variety, wisdom of usefulness and the happiness of learners.

Keywords: Creative Learning, Holistic, Development skill model

1. ความเป็นมาของปัญหา

การสอนภาษาแบบองค์รวม (Whole Language Approach) หมายถึง การสอนภาษาแบบบูรณาการทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนให้แก่เด็กพร้อมกันอย่างมีความหมาย สอดคล้องเหมาะสมกับวัย และเป็นแบบธรรมชาติของมนุษย์ และเน้นให้เด็กผู้เรียนได้ฝึกฝนกระด้วยตนเองซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็ก โดยเด็กต้องได้เรียนรู้การใช้ภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนไปตามธรรมชาติ อย่างมีความหมาย สอดคล้องเหมาะสมกับวัย โดยไม่แยกว่าต้องอ่านก่อน หรือเขียนก่อน แต่จะเน้นให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง เช่น ฟังนิทาน ร้องเพลง เขียนคำศัพท์ที่เด็กสนใจจากนิทานเรื่องที่ได้ฟังหรือจากเพลงได้ฟังและฝึกท่อง เป็นต้น

Goodman เชื่อว่า การที่เด็กได้เคลื่อนไหวสัมผัสสิ่งต่างๆ รอบตัวจะเป็นการคิดสร้างความรู้ขึ้นภายในตน หรือเด็กเป็นผู้กระทำ (Active) มิใช่การรับเข้าไปเฉยๆ (Passive) การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากอิทธิพลของสังคมและผู้อื่น จึงเน้นให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ ซึ่งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับภาพ เสียงกับตัวอักษร เป็นความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการอ่านของเด็ก เขาเชื่อว่าการสอนภาษาเป็นความสำคัญที่เด็กจะใช้เพื่อการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กและภาษามีความหมายต่อชีวิต การเรียนภาษาต้องมาจากสิ่งที่เป็นจริงและเกี่ยวข้องกับเด็ก โดยการเรียนภาษาแบบองค์รวมคือ เรียน ฟัง พูด อ่าน เขียน ไปพร้อมกัน(Goodman, 1986) การสอนภาษาแบบองค์รวมแพร่หลายในประเทศ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา สำหรับประเทศไทย มูลนิธิไทย-อิสราเอลนำมาเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2538 – 2539 มีนักการศึกษาไทยนำไปใช้และศึกษาวิจัย โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ ในช่วงกิจกรรมเด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมอย่างอิสระ มีความร่วมมือจัดการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างเด็กกับครู ตั้งแต่วางแผนการเรียนรู้ว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่อย่างไร ให้อุปกรณ์อะไรและใครร่วมรับผิดชอบบ้าง คำนึงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับสังคม เพราะเด็กจะต้องอยู่ในสังคม ห้องเรียนเป็นสังคมหนึ่งที่ครูสร้างความรู้สึที่ดีให้เด็กอยู่ในกลุ่มเพื่อนอย่างมีความสุข ในห้องเรียนไม่มีเด็กเรียนเก่ง เด็กเรียนไม่เก่งในห้องเรียน การสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้การใช้ภาษาแบบองค์รวม ฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และมีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารกับเพื่อนนักเรียนในห้องเรียน ครู ครูพี่เลี้ยง และผู้ปกครอง ไม่ใช้การแยกสอนทักษะภาษา เด็กเรียนรู้ภาษาจากการเลียนแบบ ดังนั้น ครู พ่อแม่ และทุกคนที่อยู่รอบตัวเด็กจึงมีความหมายต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก เด็กจะเห็นผู้ใหญ่ใช้ภาษาหลายจุดมุ่งหมาย หลายวิธีการ เพราะเป็นเครื่องมือสื่อสารของคนเรา เช่น ฟังเพลงเพื่อความบันเทิง หรือฟังบรรยายเพื่อเก็บความรู้ การอ่านเพื่อเพลินเพลิน หรือการอ่านเพื่อเก็บความรู้ เป็นต้น ผู้ใหญ่เป็นนักอ่านที่ดีให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่าง และผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง ให้เด็กมีโอกาสซึมซับภาษา (Immersion) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษา เชื่อว่าเด็กทุกคนเรียนรู้ภาษาได้ เด็กสามารถเกิดประสบการณ์ทางภาษาได้ตลอดเวลาในวันหนึ่งๆ ของชีวิตประจำวันที่ได้เห็นสัญลักษณ์ทางภาษารอบตัว เช่น ป้ายโรงเรียน ป้ายชื่อร้านค้า

การสอนภาษาแบบองค์รวมจะทำให้เด็กอ่านออก และเขียนภาษาจีนได้โดยวิธีธรรมชาติ เพราะเกิดจากการคุ้นเคยกับหนังสือและมีประสบการณ์กับตัวหนังสือ เด็กจะมีทัศนคติที่ดีกับภาษาจีน เพราะเด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง เป็นการสร้างแรงจูงใจภายใน เด็กจะตระหนักรู้ว่า ภาษาจีนมีความหมายในชีวิตเพราะเขาเรียนภาษาจีนอย่างมีความหมาย เนื่องจากเขาได้รับประสบการณ์ทางภาษาที่มีอยู่จริง เช่น ภาษาที่อยู่ในนิทาน ภาษาที่อยู่ในเสียงเพลงของภาษาจีนเบื้องต้นก็จะมั่นใจในการสื่อสาร ไม่กลัวผิด เด็กจะมีสังคม เพราะการเรียนรู้เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในห้องเรียน เด็กจะได้รับการส่งเสริมทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน เพราะได้รับการส่งเสริมภาษาแบบบูรณาการ เด็กจะรักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือนิทาน สมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี คือ ได้คิด เพราะได้สัมผัสสิ่งของ ทำให้กล่อม เนื้อมือของเด็กได้รับการกระตุ้น เราจะได้สังเกตเห็นว่าเด็กชอบใช้มือแตะ แกะ ละเลง ลูบมือตามโต๊ะเรียน ฝาผนังห้อง การกระทำเช่นนั้นส่งผลให้เด็กคิดไปด้วย การคิดเป็นอาหารของสมอง สมองเด็กที่ได้ รับการกระตุ้นจะเป็นเด็กฉลาด(Cutting, 1989)

ปัญหาการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษา

ปัจจุบันงานวิจัยพบว่าเด็กไทยช่วงปฐมวัยและประถมศึกษามีปัญหาการเรียนภาษา เนื่องจากมีทัศนคติที่เชื่อว่า เรียนภาษายาก ทั้งนี้เพราะการสอนของเด็กด้วยระบบเก่า เน้นทักษะและเน้นไวยากรณ์โดยการแจกกฎผสมคำ แต่เด็กอ่านหนังสือไม่ออกในระดับประถมศึกษา ถึงแม้จะใช้เวลาฝึกฝนหนักมากเพียงใดก็ตาม(อารี สันทนต์, 2535) การแก้ปัญหาดังกล่าวคือ การเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก เพราะการพัฒนาการทางสมองมีการทำงานแบบองค์รวม ดังนั้น มนุษย์เรียนรู้ภาษาจากการเน้นความหมาย การสื่อสาร และการนำไปใช้ในชีวิตจริง จึงพิจารณาเลือกการสอนภาษาแบบองค์รวม

การเตรียมความพร้อมทางภาษาโดยผ่านกิจกรรม

การเตรียมความพร้อมทางภาษาให้แก่เด็กผ่านกิจกรรมโดยรูปแบบกิจกรรมการเล่น ทั้งให้เด็กเล่นตามลำพัง และการเล่นกับเด็ก เพื่อให้เด็กได้เตรียมพร้อมอวัยวะที่จำเป็นในการใช้ภาษา เช่น เล่นเป่ายาง เล่นเป่าหลอด จะทำให้ริมฝีปากของเด็กทำงานได้แข็งแรงซึ่งส่งผลดีกับการออกเสียง การเล่นวาดภาพหน้าากก พับกระดาษสี การปั้นบวลอย

ทำให้กล้ามเนื้อ มือเท้า ไหล่และแขนแข็งแรง การเขียนหนังสือจะง่ายขึ้น สิ่งสำคัญคือ การที่เด็กได้สัมผัสสิ่งต่างๆ ในกิจกรรมการเล่น จะทำให้เส้นใยสมอง (Cerebrum) ส่วนพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเพิ่มมากขึ้น(Morrison, 1998)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาภาคฤดูร้อน

กิจกรรมการทำอาหารเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้คิดและสามารถประยุกต์รายการอาหารตามความคิดของตนได้ เด็กจะเกิดประสบการณ์จากการทำอาหารกิจกรรม เช่น ในกิจกรรมปั้นบัวลอย ขณะรับประทานบัวลอยที่เด็กได้ปั้นเอง ซึ่งเด็กๆเขาอาจจะมีคำว่า อร่อยมาก (好吃) อิ่มมาก (很饱) ฉันกินอิ่มแล้ว (我吃饱了) ซึ่งเป็นการใช้ภาษาทั้งสิ้น ทำกิจกรรมเกี่ยวกับภาษาร่วมกัน

กิจกรรมการวาดภาพแบบจีน การวาดหน้ากากจีน การตัดกระดาษ พับกระดาษจีน นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กเรียนรู้เรื่องสี ภาษาจีน แล้วเด็กยังได้ฝึกเป็นผู้ฟังที่ดีเมื่อครูเล่าเรื่องวัฒนธรรมจีน

กิจกรรมร้องเพลงจีนทั้งการฟัง การฝึกร้องเสียงภาษาจีนเบื้องต้น เด็กๆสนุกมีความสุขเรียนรู้การใช้ภาษาร่วมกัน

กิจกรรมฝึกวาดพู่กันจีน ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะชั้นสูงของวัฒนธรรมจีน นอกจากเด็กจะได้ฝึกเขียนอักษรจีนแล้ว เด็กยังได้เทคนิคการจับพู่กันจีนแบบดั้งเดิมของจีน คือวางนิ้วหัวแม่มือตรงด้านซ้ายของพู่กันส่วนนิ้วชี้และนิ้วกลางวางไว้ตรงด้านขวา ส่วนนิ้วนางและนิ้วก้อยอยู่ด้านล่างเพื่อช่วยประคองพู่กัน ที่สำคัญพยายามวางตำแหน่งนิ้วให้อยู่ตรงช่วงกลางด้าม เพื่อให้พู่กันอยู่ในแนวตั้งกับกระดาษ ซึ่งเด็กๆได้ฝึกฝนสมาธิ

การจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติไม่เป็นเรื่องยุ่งยากหากผู้สอนเปิดใจยอมรับว่า การเรียนรู้ภาษาเกิดจากคนเราต้องการความเข้าใจ และต้องการรู้เรื่อง ต้องมีการกระทำซ้ำๆ เพื่อความชำนาญและทดสอบว่าการใช้ภาษาสามารถตอบสนองความต้องการสื่อสาร และช่วยมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมด้วยภาษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นแบบองค์รวมสำหรับบุตรหลานบุคลากร สจล.

2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 (ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ,2 และ 3) และช่วงชั้นที่ 2(ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ,5 และ 6) ซึ่งเป็นบุตรหลานบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยสมัครเลือกกิจกรรมวิชาภาษาจีนพื้นฐานในภาคฤดูร้อน เมษายน พ.ศ. 2562

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 (ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ,2 และ 3) และช่วงชั้นที่ 2 (ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ,5 และ 6) ซึ่งเป็นบุตรหลานบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยสมัครเลือกกิจกรรมวิชาภาษาจีนพื้นฐานในภาคฤดูร้อน เมษายน พ.ศ. 2562 จำนวน 20 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อประเมินพัฒนาการด้านภาษา เรื่องการใช้ภาษาจีนสื่อสารได้เหมาะสมซึ่งประกอบด้วยการสังเกตผู้เรียน ในกระบวนการของกิจกรรมเรียนรู้ 30 ครั้ง ที่วัดและประเมินพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เกณฑ์มาตรฐาน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีนเบื้องต้น โดยมีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การคัดสรรสมัครผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม 2) การศึกษาสภาพบริบทวัย อายุ สถานศึกษาของผู้เรียน 3) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมทักษะการเรียนรู้แบบองค์รวม 4) นำเสนอและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนากิจกรรมทักษะการเรียนรู้สร้างสรรค์แบบองค์รวม

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบองค์รวม มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการกิจกรรมดังนี้

- 1.1 ศึกษาขอบข่ายเนื้อหา ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้
- 1.2 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเรียนรู้ภาษาแบบองค์รวม
- 1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบองค์รวม จำนวน 30 ชั่วโมง
- 1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะศิลปศาสตร์พิจารณาตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน
- 1.5 ปรับปรุงแผนการเรียนรู้กิจกรรมที่บกพร่อง
- 1.6 นำแผนการเรียนรู้ฉบับจริงไปใช้ในกิจกรรมภาคฤดูร้อน

ตารางที่ 1 แสดงกิจกรรมค่ายภาษาและวัฒนธรรมจีน ภาคฤดูร้อน 2562

ครั้งที่	วันที่เรียน	เนื้อหาบทเรียน	
		13:00 – 14:00	14:00 – 15:00
1	1 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	พักกระดาดจีน
2	2 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ตัดกระดาดจีน
3	3 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	เขียนพู่กันจีน
4	4 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ร้องเพลงจีน
5	5 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	วาดหน้ากากจีน
6	9 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ทำอาหารจีน (บัวลอย)
7	17 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ตัดกระดาดจีน
8	19 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	เขียนพู่กันจีน
9	22 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ร้องเพลงจีน
10	23 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	วาดรูปจีน
11	24 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	พักกระดาดจีน
12	25 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	เขียนพู่กันจีน
13	26 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ตัดกระดาดจีน
14	29 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	ร้องเพลงจีน
15	30 เมษายน 2562	สนทนาภาษาจีน	วาดภาพจีน

2. แบบทดสอบวัดความเข้าใจทักษะเบื้องต้นของภาษาแบบองค์รวม

- 2.1 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบความเข้าใจเบื้องต้นของภาษาแบบองค์รวม
- 2.2 สร้างแบบทดสอบตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งวัดพฤติกรรมต่างๆ ในด้านจับใจความสำคัญของความเข้าใจในภาษาจีนเบื้องต้นเพื่อการสื่อสาร โดยใช้เกณฑ์ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรียนภาษาจีนของนักศึกษาไทยในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. เอกสารและงานวิจัยการเรียนภาษาแบบองค์รวม เพื่อเป็นแนวทางประกอบในการศึกษาวิเคราะห์
3. ทีมผู้วิจัยคือครูผู้ดำเนินกิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยในการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานภาษาจีน 2) ทักษะการเรียนรู้ 3) การร่วมมือของผู้ปกครองที่เป็นบุคลากรในสถาบัน

4. การจัดกิจกรรมมีเงื่อนไขการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่ 1) ความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนา 2) ผู้เรียนที่อายุแตกต่างกัน 3) การเรียนรู้ของผู้เรียนที่พื้นฐานความรู้ภาษาจีนแตกต่างกัน 4) การสร้างสรรค์กิจกรรม

3.4 สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม มีทักษะการฟังการพูดภาษาจีนเพื่อความเข้าใจระดับพื้นฐานที่มีการพัฒนา
2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ร่วมกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีนและมีความสุขในการเรียน

3.5 ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้วิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาเบื้องต้นแบบองค์รวม
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวการสอนภาษาแบบองค์รวม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (RESEARCH AND DEVELOPMENT) และแบบการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย หรือ R2R (ROUTINE TO RESEARCH) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้พื้นฐานภาษาจีนของบุตรหลานบุคลากรที่เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวนของคะแนน และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความสามารถและพัฒนาการด้านการสื่อสารด้วยภาษาจีนระดับนักเรียนชั้นประถมก่อนเรียน และหลังเรียนรู้กิจกรรม โดยใช้ค่า t-test

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. ค่าความแปรปรวนของคะแนน (Variance)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปอภิปรายผลการวิจัย

4.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้น เพื่อความเข้าใจและการสื่อสารภาษาจีนเพื่อสื่อสารความโดยใช้แนวการสอนแบบองค์รวมของบุตรหลานบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ช่วงอายุ 7 - 12 ปี สรุปผลดังนี้

4.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนกิจกรรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 ที่ตั้งไว้ โดยมี ประสิทธิภาพรวมเท่ากับ 70.69/84.30

4.1.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนจากการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนแบบองค์รวม พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเป็น 16.13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.65 คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเป็น 11.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.15

4.1.4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนภาษาเพื่อสื่อสารความก่อนเรียนและหลังเรียนจากการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเป็น 17.57 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 77.85 คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเป็น 12.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.50

4.1.5 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางด้านการพูดภาษาจีนเพื่อสื่อความก่อนเรียนและหลังเรียน จาก การเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเป็น 10.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.85 คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเป็น 15.10 คะแนน คิด เป็นร้อยละ 75.50

4.1.6 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางด้านการฟังภาษาจีนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการเรียนรู้ด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนน เฉลี่ยหลังเรียนเป็น 9.54 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 70.85 คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเป็น 5.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.50

4.2 อภิปรายผลการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการที่เชื่อถือได้ผ่านการพิจารณาคัดเลือก เสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหาและด้านแผนการเรียนรู้สื่อประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็น เครื่องมือ และวิธีการ เรียนรู้มาใช้ร่วมกันอย่างสัมพันธ์กัน จากผลการวิจัย ผู้สอนที่จัดการกระบวนการเรียนรู้มีประเด็นสำคัญ ได้นำมาอภิปราย ผลร่วมกันการใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ษาเพื่อความเข้าใจและทักษะการสื่อสารภาษาจีนเบื้องต้นโดยใช้แนวการสอนแบบองค์รวม เช่น

你好(หนิห่าว)	:	สวัสดี
您好(หนินห่าว)	:	สวัสดี(สุภาพ)
老师您好(เหล้าซือ หนินห่าว)	:	สวัสดี คุณครู
爸爸你好(ปาปา หนิห่าว)	:	สวัสดี คุณพ่อ
妈妈你好(มามา หนิห่าว)	:	สวัสดี คุณแม่
同学你好(ถงเสว หนิห่าว)	:	สวัสดี เพื่อน
ชื่อเพื่อนในห้อง 你好(หนิห่าว)	:	สวัสดี (ชื่อเพื่อนในห้อง)

การฝึกนับจำนวนตัวเลขเป็นภาษาจีน 一 二 三 四 五 六 七 八 九 十 ที่การจัดกิจกรรมเรียนรู้ใช้เพลง 一 二 三 四 五 六 七 我的朋友在哪里? 在这里。在这里。。。我的朋友在这里。 และผู้จัดกิจกรรมเสริม คำศัพท์กลุ่มสัตว์ ได้แก่ 小狗 小猫 小鸟 鸭子 鸡公 兔子 กลุ่มผลไม้ต่างๆให้แก่เด็ก 苹果 香蕉 草莓 葡萄 木 瓜 木瓜 菠萝 木瓜

จากการสังเกตการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม ที่ผู้ดำเนิน กิจกรรมสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพประสิทธิภาพรวมเท่ากับ 70.69/84.30 หมายความว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แนวการสอนแบบองค์รวมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะด้านการใช้ภาษาจีนเพื่อ ความเข้าใจก่อนเรียน เฉลี่ยร้อยละ 55.15 และหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นแบบองค์รวม ได้เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 80 แสดงว่า แผนการจัดการ เรียนรู้ทักษะการอ่านภาษาจีนเบื้องต้นเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวการเรียนรู้แบบองค์รวม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ กำหนดไว้ร้อยละ 70/70 ตามที่กำหนดเกณฑ์ไว้

การใช้กิจกรรมเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับเด็กเป็นโครงการที่คณะศิลปศาสตร์จัดขึ้นเพื่อเป็นสื่อในการ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถม ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครองที่เป็นบุคลากรของ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยมีอาจารย์ผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นอาจารย์ภาควิชาภาษา กลุ่มวิชาภาษาจีนจำนวน 3 ท่าน และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่มีพื้นฐานความรู้ภาษาจีน เบื้องต้นในระดับ HSK 2 และ HSK3 ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาเป็นผู้ช่วยสอนในกระบวนการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาแก่นักเรียนระดับประถมที่ร่วมกิจกรรมฯ ซึ่งขั้นตอนในการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นแบบองค์ รวมประกอบด้วย

1.ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1) การคัดสรรสมัครผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน

1.2) การศึกษาสภาพบริบทวัย อายุ สถานศึกษาของผู้เรียน 20 คน พบว่า มาจากโรงเรียนในระบบที่แตกต่างกัน ทั้งโรงเรียนนานาชาติ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนสังกัดของกรุงเทพมหานคร ส่วนอายุมีวัยที่ห่างกันมาก ตั้งแต่ 6 ปี ถึง 13 ปี

1.3) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมทักษะการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยเน้นให้ครูผู้สอน นักศึกษาที่เป็นผู้ช่วยสอน และเด็กนักเรียนที่เรียนมาทำกิจกรรมเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบที่ครูผู้ดำเนินกิจกรรมจัดประสบการณ์จริงตามที่ได้จัดไว้ในโครงการ เช่น สนทนาภาษาจีน วาดภาพจีน ทำบวลอยใส่ช็อกโกแลต ตัดกระดาษจีน และเขียนพู่กันจีน

1.4) นำเสนอและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวม

2. ปัจจัยในการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่

1.1) ความรู้พื้นฐานการสนทนาภาษาจีน

1.2) ทักษะการเรียนรู้ โครงสร้างประโยคภาษาจีนแบบง่ายๆ

1.3) การร่วมมือของผู้ปกครองที่เป็นบุคลากรในสถาบัน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารของคณะศิลปศาสตร์ ห้องเรียน สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมเรียนรู้

3. เงื่อนไขการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่

1.1) ความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณค่า (core value) ภายในของผู้เรียน เน้นทักษะสื่อสารด้วยหัวใจ (Heart)

1.2) ผู้เรียน ในด้านอายุ วุฒิภาวะ ผู้ดำเนินกิจกรรมผู้เรียนเสริมการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เข้าถึงวิชาการและกิจกรรมเรียนรู้ พัฒนาคุณค่า (core value) ภายในของผู้เรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางปัญญาด้วยสมอง (Head)

1.3) การเรียนรู้ของผู้เรียนจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (Holistic Learning) พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เข้าถึงวิชาการและกิจกรรมเรียนรู้ พัฒนาคุณค่า (core value) ภายในของผู้เรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้มือ (Hand) ปฏิบัติจริง(กรมวิชาการ, 2553)

1.4) การสร้างสรรค์กิจกรรมที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ โดยเฉพาะการวาดพู่กันจีน การพับกระดาษจีน

4. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ได้แก่ ความแปลกใหม่ของกิจกรรมที่หลากหลาย สะท้อนความสุขของผู้เรียน ในมุมมองของนักการศึกษาปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีเป้าหมายในการทำให้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) การเรียนรู้แบบนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้แบบ Holistic Learning เด็กยังจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน (Collaboration) เพราะความสามารถ (Competency) ที่มนุษย์สมัยนี้ต้องการนั้นไม่ใช่การแข่งขัน(Competition) แต่คือการ Collaboration ที่เด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กจึงต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้อง เพื่อทำให้ตนเองเข้าใจเพื่อน และทำให้เพื่อนเข้าใจตนเองได้ด้วย สิ่งเหล่านี้คือการสื่อสาร (Communication)จะเห็นได้ว่าในกระบวนการเรียนแบบ Activity Based Learning นั้น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้กิจกรรมทุกด้าน จึงเป็น Holistic Learning ครูจึงมีหน้าที่สร้างโจทย์ ออกแบบกิจกรรม โดยโจทย์และกิจกรรมนั้นต้องเป็นของเด็ก การเรียนรู้แบบเก่านั้นทั้งโจทย์ และกิจกรรมเป็นของครูทั้งหมด นักเรียนมีหน้าที่ทำตามทีครูกบอกเท่านั้น แต่การเรียนรู้สมัยใหม่ไม่ใช่อย่างนั้น นอกจากนั้นครูยังต้องมีความรู้ในการประเมินว่าเด็กเรียนได้ตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้หรือไม่ (Formative Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งแตกต่างจากการประเมินให้ได้หรือไม่ผ่านสอบตก (Summative Evaluation)(王福龙, 2018)

5. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการสังเกตและศึกษาผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนเบื้องต้นแบบองค์รวมสำหรับบุคลากรในบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผู้ดำเนินการวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อไป

5.1 ควรมีการปฐมนิเทศหรือแนะนำผู้ปกครองของผู้เรียนเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ของแนวการเรียนรู้เรื่องสอนภาษาแบบองค์รวมก่อนการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับและช่วยให้การเรียนการสอนภาษาจีนเบื้องต้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่โครงการได้ตั้งเป้าหมายไว้

5.2 ควรมีการฝึกการใช้กิจกรรมบางอย่างอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกฟัง การฝึกร้องเพลง การเขียนพู่กันจีน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยและเข้าใจการเรียนรู้ การเรียนการสอนโดยใช้แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม

5.3 ครูผู้สอนที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำเทคนิคแนวการสอนภาษาแบบองค์รวมไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้โดยนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาอื่นๆ ได้โดยการปรับเนื้อหาและออกแบบสื่อและกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและระดับช่วงชั้น

5.3 ครูผู้สอนที่ดำเนินกิจกรรมต้องเปลี่ยนทักษะวิธีการเป็นครูจากการมุ่งถ่ายทอดความรู้ มุ่งสร้างความกลัวเพื่อให้เด็กตั้งใจเรียน มุ่งคอยดูให้เด็กอยู่เงียบๆ เพื่อให้ตนเองเป็นผู้พูดฝ่ายเดียว สิ่งเหล่านี้ต้องเปลี่ยนมาเป็นพฤติกรรมในการชวนเด็กตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้

5.4 ครูผู้สอนที่ดำเนินกิจกรรมต้องมีทักษะในการมองผ่าน (See Through) เข้าไปในสมองของเด็ก ภาษาครูศาสตร์วิชาการเรียกว่า Visible Learning เป็นการที่ครูทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนนั้นเกิด Visible สำหรับครูและเด็กด้วย เด็กก็รู้ว่าเขาได้เรียนรู้อะไร ครูเองก็รู้ว่าเด็กคนไหนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ระดับใด

5.5 ในกระบวนการการเรียนรู้แบบ Holistic Learning นั้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เมื่อครูมีทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เด็กเกิดความรู้ในการเปลี่ยนแปลง มีวิธีคิดที่มีพลัง มีความมั่นใจในตนเอง และเคารพผู้อื่น

5.6 การจัดกิจกรรมครั้งต่อไปควรมีการแบ่งกลุ่มเด็กที่เรียนให้อยู่คนช่วงชั้น เพราะในห้องเรียนผู้เรียนมาจากโรงเรียนต่างกัน พื้นฐานการเรียนรู้พัฒนาที่ต่างกัน ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นก็แตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่รวมเด็กที่มีพัฒนาการต่างกัน ทำให้เกิดการบีบคั้นให้ผู้เรียนมีขีดจำกัด ให้เขาเรียนในสิ่งที่เขาไม่ได้รับ (เด็กเล็ก ป.1,2,3 ไม่สามารถทำกิจกรรมได้เหมือนเด็กโต ป. 4,5 และ 6) เพราะเท่ากับว่าเป็นการทำร้ายโลกของการเรียนรู้ของเด็ก

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2553. การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. 2556. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
ภัณฑ์.
- กรมวิชาการ. 2556. เอกสารประกอบหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545. รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539 การปฏิรูปการศึกษา. ศูนย์ปฏิรูปการศึกษา.
- บุบผา เรืองรอง. 2550. ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วรนาท รักสกุลไทย. 2554. นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: โรงเรียนเกษมพิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2560. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ :
การศาสนา.
- อารี สันทนต์. 2535. นวัตกรรมปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.
- Cutting, B. 1989. *Getting started in whole language: Shared reading experience*. Auckland: Apple
press.
- Goodman, K. 1986. *What's Whole in Whole Language*. New Hampshire: Heinemann.
- Kasper, V. M. 2005. Supporting Brain-Based Education: A Study Investigating Instructional Practices of
Rural Elementary Teachers. *Dissertation Abstracts International*, 66(2); p. 474-A.
- Morrison, G.S. 1998. *Early Childhood Education Today*. 7th ed. Texas: Prentice –Hall
- Piaget, J., and Barbel, I. 1982. *The Psychology of the Child*. Basic Book. Porcher. *Dissertation
abstracts International*, 24 (7), p. 3006–A – 3007–A.
- Yamana. T 1970. *Statistic An Analysis*. New York: Harper and Row Pubication.
- 王富龙. 2018. 关于基础教育中数学创造性学习思维的研究. 宁夏固原市原州区张易中学.

การเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI Singapore) A SINGAPOREAN'S PREPARATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE CAPABILITIES UNDER AI SINGAPORE PROGRAM

ศศิภา ดิษฐกุล

SASIPA DISTAKUL

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ssp.distakul@gmail.com

บทคัดย่อ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีขั้นสูงรูปแบบใหม่ของประเทศสิงคโปร์ ในฐานะประเทศที่ต้องการดำรงขีดความสามารถในการแข่งขัน สิงคโปร์จึงกำหนดโครงการปัญญาประดิษฐ์สิงคโปร์ หรือ AI SINGAPORE ภายใต้ยุทธศาสตร์ SMART NATION และเตรียมความพร้อมประชาชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาที่มาของโครงการปัญญาประดิษฐ์สิงคโปร์ (AI SINGAPORE) (2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของโครงการ ปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE) (3) เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการโครงการ ปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE) โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ แนวคิดเกี่ยวกับระบบนโยบายสาธารณะและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการอธิบายผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยใช้การวิจัยจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าโครงการ AI SINGAPORE จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ของสิงคโปร์ที่ต้องการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการดำรงขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยโครงการดำเนินภายใต้ 3 เสาหลัก คือการวิจัยขั้นพื้นฐานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ ส่วนการเตรียมความพร้อมชาวสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การปรับตัวด้านอุตสาหกรรม ประกอบไปด้วยโครงการกระตุ้นการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในภาคอุตสาหกรรมท้องถิ่นเพื่อรองรับการนำปัญญาประดิษฐ์เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และ การปรับตัวด้านสมรรถนะ ซึ่งวางโครงการพัฒนาในด้านการให้ความรู้สำหรับประชาชนทั่วไป ไปจนถึงการสร้างหลักสูตรสำหรับสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้นความสำเร็จของสิงคโปร์ในด้านการพัฒนาโครงการปัญญาประดิษฐ์รวมถึงการเตรียมความพร้อมของประชาชนสามารถใช้เป็นแบบอย่างต่อประเทศอื่น ๆ ได้ต่อไป

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ ชาวสิงคโปร์ การเตรียมความพร้อม

ABSTRACT

Artificial intelligence has become the latest advanced technology in Singapore. As Singapore has their reputation for competitiveness, Singapore's latest Artificial Intelligence Program (AI Singapore) has been launched under the Smart Nation initiative including a series of preparation's plan to the new digital future for Singaporeans. Therefore, this research aims to present the results of three studies: (1) to study the origin of AI SINGAPORE program (2) to study the operational guidelines of AI SINGAPORE program (3) to study the preparation of Singaporeans under AI SINGAPORE program. This research based on theoretical framework about artificial intelligence's concept, the theory of public policy system and the theory of human resource management and development. As a research method, a documentary analysis and in-depth interview was used in this research. The finding indicated that the AI SINGAPORE program underlies the national's technology initiative which aims to build national capabilities in AI to maintain Singapore competitiveness. The program invests in 3 pillars: advanced AI research, AI technology and AI innovation. For Singaporean's preparation programs has divided in 2 aspects: 1) industrial

adjustment, comprising the project of using AI in local industrial and 2) capacity adjustment for people which aims to educate Singaporeans about AI technology, including create the program to generate AI's expert. Now Singapore has been successful as a leading of AI technology and could has been a role model for others countries.

Keywords: Artificial Intelligent, Singaporean, Preparation

1. ความเป็นมาของปัญหา

โครงการ AI Singapore เป็นโครงการที่จัดตั้งเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีภายใต้ยุทธศาสตร์ เมืองอัจฉริยะ หรือ Smart nation โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้ก้าวเข้ามาเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีขั้นสูงแห่งโลกอนาคตที่จะกลายมาเป็นเครื่องมือด้านยุทธศาสตร์ให้กับประเทศต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ของ World Economic Forum ได้คาดการณ์ไว้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Big Data Analytics จะมีขีดความสามารถอันทรงพลังพร้อมกันในช่วงปี ค.ศ. 2025 ถึงค.ศ. 2030 โดยสามารถสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมสื่อและโทรคมนาคมจะถูกพลิกโฉมอย่างที่ไม่เหลือรูปแบบเดิม ประมาณช่วงปีค.ศ. 2023 ถึงค.ศ. 2025 ตามมาด้วยอุตสาหกรรมการเงินการธนาคารและค้าปลีก ในช่วงปีค.ศ. 2025 ไปจนถึงอุตสาหกรรมพลังงานในปี 2030 ซึ่งหลังจากปี 2030 นั้น จะเป็นปรากฏการณ์แห่งการเปลี่ยนผ่านจากอุตสาหกรรมเก่าเข้าสู่ยุค Industry 4.0 อย่างสมบูรณ์แบบ (เศรษฐกิจ มະลิสุวรณ์, 2560) เหล่าประเทศมหาอำนาจจึงเริ่มเล็งเห็นความเติบโตและโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะเพิ่มขึ้นตามการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงรวมไปถึงการเริ่มดำเนินยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร การเชื่อมต่อข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์รวมไปถึงการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ รวมไปถึงการอบรมบุคลากรให้มีความรู้เพื่อการวิจัยและรองรับสังคมในอนาคต ด้วยเหตุนี้รัฐบาลประเทศจึงเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรควบคู่ไปกับเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมไปถึงประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เริ่มให้ความสนใจกับการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมให้ทันสมัยเพื่อสอดคล้องกับกระแสสังคมโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์ซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพที่น่าจับตามองมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หันมาให้ความสนใจและประกาศยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ตามมาในเดือนพฤษภาคมปีค.ศ. 2017 ภายใต้การดำเนินโครงการที่มีชื่อว่า AI Singapore (AI Singapore, 2561)

โดยการเตรียมความพร้อมประชาชนเพื่อรองรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากการเข้ามาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์นั้น ได้ก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และมนุษย์ เพราะแม้ว่าปัญญาประดิษฐ์จะมีจุดประสงค์การใช้งานเพื่อทุนแรงงานทางสมองของมนุษย์ ทว่าการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในองค์กรต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะทำให้การจ้างงานลดลงหรือไม่ หรือ ปัญญาประดิษฐ์กำลังจะเข้ามาแทนที่บางอาชีพ และก่อให้เกิดภาวะแย่งงานมนุษย์หรือไม่ สิ่งนี้จึงเป็นโจทย์ปัญหาที่สำคัญยิ่งที่ผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ต่างขบคิดมาโดยตลอด รวมไปถึงรัฐบาลประเทศสิงคโปร์ที่มองเห็นถึงปัญหานี้ด้วยเช่นกัน แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์จึงถูกนำมาพิจารณาในการเรียนรู้การประยุกต์ใช้งานปัญญาประดิษฐ์และพิจารณาถึงความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการทำงานร่วมกับมนุษย์ ในส่วนของประเทศสิงคโปร์ได้มีการวางยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ผ่านการพิจารณาตามแนวคิดระบบนโยบายสาธารณะอันนำไปสู่การออกนโยบายและโครงการต่าง ๆ รวมไปถึงการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมประชาชนที่นำแนวคิดด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เข้ามาใช้ในการปรับตัวของพลเมืองเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งคำถามการวิจัยคือ โครงการ AI Singapore นั้นมีที่มา พัฒนาการและแนวทางการดำเนินงานของโครงการอย่างไรรวมถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ของโครงการ AI Singapore เป็นอย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาเหล่านี้ไปปรับใช้เป็นแม่แบบในการออกนโยบายและวางยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีขั้นสูงหรือปัญญาประดิษฐ์ต่อประเทศอื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาที่มาของโครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI Singapore) (2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของโครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์

(AI Singapore) และ (3) เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI Singapore)

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนในการศึกษาดังนี้ต่อไป

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงอันประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ ความชำนาญ เกี่ยวกับโครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI Singapore) และประชาชนชาวสิงคโปร์ที่อาศัยอยู่ในประเทศสิงคโปร์ก่อนตั้งแต่ก่อนปีค.ศ. 2014 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ (1) สมาสร์ ปัทมะสุนทร อัครราชทูตที่ปรึกษา ฝ่ายแรงงานไทย ประจำประเทศสิงคโปร์ (2) Laurence Liew ผู้อำนวยการด้านนวัตกรรมอุตสาหกรรมเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์องค์กร AI Singapore และ (3) Tan Chor Kiang ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายยุทธศาสตร์และวิทยาเขตเพื่อความเป็นเลิศด้านการวิจัยและระบบเทคโนโลยี สำนักวิจัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National Research Foundation) โดยผู้วิจัยได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวโดยการติดต่อผ่านสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศสิงคโปร์ ในการเข้าพบเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารรวมถึงที่มาและพัฒนาการของโครงการปัญญาประดิษฐ์ และแนวโน้มความสำเร็จจากโครงการดังกล่าวความเปลี่ยนแปลงของแผนการเตรียมความพร้อมประชากร ความคืบหน้าของแผนการดังกล่าว และข้อดี ข้อด้อยที่ประชาชนต้องประสบในการเตรียมความพร้อมตามแผนการดังกล่าว

3.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ รายงาน วารสารและเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตการณ์ในงานนิทรรศการ “A.I. You ready?” ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์ประเทศสิงคโปร์ และ การเข้าร่วมงานสัมมนา “AI for Everyone” จัดโดยโครงการ AI Singapore ณ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (NUS)

3.2.3 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยเลือกบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับบริหารผู้มีส่วนร่วมหรือทำงานเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของรัฐบาลสิงคโปร์มาเป็นระยะเวลามากกว่า 4 ปี เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานเชิงลึกในระดับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเป็นการดำเนินการสัมภาษณ์ในลักษณะแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยเตรียมคำถามแบบปลายเปิดให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบอย่างอิสระ

3.3 ขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วย

3.3.1 ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ แนวคิดเกี่ยวกับระบบนโยบายสาธารณะ และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.3.2 ลงภาคสนาม หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อทางเจ้าหน้าที่จากสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศสิงคโปร์ เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐทั้งจากประเทศไทยและสิงคโปร์ จากนั้นจึงเดินทางลงพื้นที่ภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ก่อนจัดประเภทของข้อมูล (category) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและนำไปสู่การอธิบายประเด็นต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลอันเป็นไปในลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะอธิบายถึงที่มาและแนวทางการดำเนินงานของโครงการ AI Singapore รวมไปถึงการดำเนินการเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI Singapore) ก่อนการเขียนรายงานผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาทำการเรียบเรียงข้อมูลในเชิงบรรยายและพรรณนามาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้ผู้เขียนแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วนดังนี้ ส่วนแรกคือการวิเคราะห์เชิงเทคนิค เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการบรรยาย โดยการนำเอาข้อมูลที่เก็บ

รวบรวมได้ตามวิธีการดำเนินศึกษาข้างต้นจำแนกข้อมูลตาม คำถามการวิจัย ก่อนนำมาเรียบเรียงใหม่อีกครั้งเป็นการเขียนรายงานผลวิเคราะห์ข้อมูลแบบร้อยแก้วแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั้งหมด และส่วนที่สองคือการวิเคราะห์เชิงการวิเคราะห์หรือปราชัยข้อมูลผ่านแนวคิดทฤษฎี โดยนำข้อมูลไปเชื่อมโยงกับทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับที่มาของโครงการ AI SINGAPORE แนวทางการดำเนินงานโครงการ รวมไปถึงแผนการเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์อีกด้วย

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยที่มาและแนวทางการดำเนินงานของโครงการปัญญาประดิษฐ์สิงคโปร์ (AI SINGAPORE) และการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการดังกล่าว ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 ที่มา การก่อตัวและการพัฒนาการของยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์อันนำไปสู่การก่อตั้งโครงการ AI SINGAPORE

โครงการ AI SINGAPORE เกิดขึ้นจากการวางยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ของรัฐบาลสิงคโปร์ที่เล็งเห็นความสำคัญและการเติบโตของปัญญาประดิษฐ์ที่กำลังเข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและความต้องการที่จะคงขีดความสามารถในการพัฒนาระดับสูงของประเทศเอาไว้ โดยการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้มีสภาพแวดล้อมของประเทศสิงคโปร์เป็นสภาพแวดล้อมนโยบาย ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของสิงคโปร์นั้นช่วยส่งเสริมการเป็นเมืองท่าการค้าและศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนตั้งแต่อดีต ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนวิทยาการและข่าวสารจากต่างชาติตลอดช่วงเวลาประวัติศาสตร์ สิงคโปร์จึงมีแนวคิดด้านความเป็นสากลตั้งแต่แรกเริ่ม จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อประเทศสิงคโปร์ต้องออกจากความเป็นหนึ่งในสหพันธรัฐมาเลเซียและต้องประสบปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาด้านทรัพยากรที่จำกัดและการสร้างเอกภาพในหมู่ประชาชน นายลี กวน ยู ผู้นำประเทศสิงคโปร์ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงวางยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติเพื่อให้ประเทศสิงคโปร์สามารถอยู่รอดได้ด้วยเงินลงทุนจากต่างชาติ นำไปสู่การพัฒนาประเทศเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิตและมีการพัฒนาสู่ระบบอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากตามกระแสเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตามรัฐบาลสิงคโปร์ได้เล็งเห็นถึงข้อจำกัดในการพึ่งพาแรงงานและผลกระทบจากการนำเข้าแรงงานต่างชาติว่าเป็นสิ่งที่ยั่งยืนสิงคโปร์จึงมองหาเครื่องมือชนิดใหม่ที่จะมาทดแทนการใช้แรงงานได้นั่นคือการใช้เทคโนโลยีและระบบอัตโนมัติเข้าช่วยเหลือในการขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรมของประเทศสิงคโปร์ก่อให้เกิดการวางยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีฉบับแรกขึ้น โดยในช่วงแรกของการก่อตัวของนโยบายนั้น สิงคโปร์ได้มุ่งเน้นการวางยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกมากที่สุด แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาศักยภาพของยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีโลกมากขึ้น จากการใช้เทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างรัฐและประชาชนกลายมาเป็นแม่แบบแห่งแผนยุทธศาสตร์พัฒนาสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะภายใต้แผนงาน SMART NATION ในปัจจุบัน ที่ซึ่งรัฐบาลสิงคโปร์ต้องการที่จะเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของประเทศสิงคโปร์ให้มีการใช้งานนวัตกรรมให้รอบด้านที่สุด ซึ่งนวัตกรรมสำคัญที่ถูกนำมาพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวประกอบไปด้วยนวัตกรรมการเชื่อมต่อขั้นสูงและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ รัฐบาลสิงคโปร์ได้จัดตั้งโครงการและองค์กรย่อยต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามแผนงาน SMART NATION ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ได้ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนประเทศภายใต้แผนดังกล่าวด้วยเช่นกัน รัฐบาลสิงคโปร์จึงจัดตั้งโครงการเพื่อรองรับการดำเนินงานดังกล่าวจึงก่อให้เกิดโครงการ AI SINGAPORE ขึ้นมา โดยมีหน้าที่ดำเนินการภายใต้เสาหลักด้านวิจัยและพัฒนาของแผนงาน SMART NATION

4.2 การดำเนินงานของโครงการ AI SINGAPORE

รัฐบาลสิงคโปร์พยายามผลักดันความก้าวหน้าและการพัฒนาเทคโนโลยี ทั้งนี้ยังคงยึดหลักแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และมองเห็นผลกระทบของการนำเข้าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ในด้านปัญญาประดิษฐ์อีกด้วย ซึ่งอาจกลายมาเป็นข้อจำกัดสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะได้ การดำเนินงานของ AI SINGAPORE จึงประกอบไปด้วยการแบ่งการดำเนินงานภายใต้ 3 เสาหลัก ประกอบไปด้วย

1) เสาหลักด้านการวิจัยปัญญาประดิษฐ์ขั้นพื้นฐาน (AI RESEARCH) คือการดำเนินการด้านวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาค้นคว้าของปัญญาประดิษฐ์เบื้องต้นอันประกอบไปด้วย การเชื่อมต่อช่องว่างระหว่างศักยภาพของ AI และมนุษย์

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากความก้าวหน้าของ AI การใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างปลอดภัย และการออกแบบ AI ให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรม กฎหมายและสังคม

2) เสาหลักด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI TECHNOLOGY) คือการดำเนินด้านวิจัยและพัฒนาในการประสานความท้าทายอันเป็นปัญหาสำคัญที่สังคมต้องเผชิญ ซึ่งสังคมได้เล็งเห็นถึงโอกาสที่จะสามารถนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโครงการ AI SINGAPORE ได้รับบุคลากรหลักที่จะนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้าไปช่วยเหลืออันประกอบไปด้วย ด้านสาธารณสุข, ด้านผังเมืองและด้านธุรกิจการเงิน

3) เสาหลักด้านนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI INNOVATION) คือการดำเนินโครงการด้านอุตสาหกรรมและการพัฒนาความสามารถของประชากร เพื่อรองรับการนำเข้าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างรอบด้านในอนาคต

4.3 การเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE)

ชาวสิงคโปร์โดยเฉพาะในบุคคลรุ่นใหม่ที่กำลังเติบโตเป็นอนาคตของชาติเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการเปลี่ยนผ่านสิงคโปร์เข้าสู่ยุคเทคโนโลยีขั้นสูงโดยมีการให้ข้อมูลว่า “ชาวสิงคโปร์มีทักษะด้านเทคโนโลยีที่เข้มข้นมาก โดยเฉพาะในวัยเด็กที่มีโอกาสได้เข้าถึงเทคโนโลยีตั้งแต่เด็ก ดังนั้นผมจะมองว่าชาวสิงคโปร์รุ่นใหม่จะมีความกระตือรือร้นและปรับตัวเข้ากับโอกาสงานในโลกที่มี AI ในอนาคตได้” (TAN CHOR KIANG, 2561) ด้วยเหตุนี้ การดำเนินการภายใต้โครงการ AI SINGAPORE ประกอบไปด้วยโครงการย่อยหลายโครงการรวมไปถึงโครงการสำหรับการเตรียมความพร้อมชาวสิงคโปร์ที่ครอบคลุมประชาชนรุ่นใหม่เข้าสู่ยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ซึ่งดำเนินการภายใต้เสาหลักด้านนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ โดยโครงการเตรียมความพร้อมประชาชนประกอบไปด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การปรับตัวด้านอุตสาหกรรม มีการวางโครงการย่อยเพื่อกระตุ้นการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในภาคอุตสาหกรรมท้องถิ่นในประเทศสิงคโปร์และรองรับการนำเข้าปัญญาประดิษฐ์เข้าสู่อันประกอบไปด้วย โครงการ 100 EXPERIMENTS (100E) เป็นโครงการหลักเพื่อกระตุ้นการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในภาคอุตสาหกรรมผ่านทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการท้องถิ่น การให้คำแนะนำเพื่อสร้างบุคลากรด้าน AI ภายในองค์กร การจัดหาเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยตรวจสอบ การจัดตั้งและปรับใช้งานโดยทีมวิศวกรรมด้าน AI และการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานและสถาปัตยกรรม โดยโครงการ 100E ได้แบ่งโครงการย่อยออกเป็น 2 รูปแบบ ประกอบไปด้วย 100E FOR RESEARCH (100E4R) และ 100E FOR INDUSTRY (100E4I) เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและความท้าทายในอุตสาหกรรมที่ต้องการการวิจัยอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์

2) การปรับตัวในด้านการพัฒนาสมรรถนะ มีการวางโครงการเพื่อพัฒนาพลเมืองทั้งในด้านการให้ความรู้สำหรับประชาชนทั่วไป ไปจนถึงการสร้างหลักสูตรสำหรับสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อมีสถานะเป็นพลเมืองผู้บุกเบิกเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในสิงคโปร์ โดยแต่ละโครงการย่อยจะมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไปสำหรับโครงการต่าง ๆ โดยทาง AI SINGAPORE พยายามให้ชาวสิงคโปร์คำนึงถึงการมีอยู่ของปัญญาประดิษฐ์ โดยโครงการต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การปรับตัวในด้านการพัฒนาสมรรถนะของชาวสิงคโปร์มีดังนี้ (AI SINGAPORE, 2561)

2.1) AI FOR EVERYONE (AI4E) คือ โครงการบรรยายให้ความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มการเข้าถึงของปัญญาประดิษฐ์ให้กับประชาชนผ่านทางการให้ความรู้และบรรยายในการจัดงานสัมมนา ซึ่งการสัมมนานี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 3 ชั่วโมงโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ด้านภาพรวมที่ครอบคลุมของปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงไม่มีค่าใช้จ่ายอีกด้วย

2.2) AI FOR INDUSTRY (AI4I) คือโครงการอบรมบุคลากรโดยมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้วิศวกร นักพัฒนาซอฟต์แวร์ ผู้จัดการหรือผู้บริหารที่มีความรู้ทางเทคนิคและเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้การเขียนโปรแกรมเพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันพื้นฐานและ AI โดยวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าวคือการส่งเสริมให้บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางเทคนิคสามารถทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้งาน AI ได้อย่างเหมาะสม

2.3) AI FOR STUDENTS (AI4S) เป็นโครงการสนับสนุนหลักสูตรด้านปัญญาประดิษฐ์ให้กับสถานศึกษาและโรงเรียนต่าง ๆ โดยให้ความรู้ด้านการเขียนโปรแกรมพื้นฐานและพื้นฐานการใช้ข้อมูลให้กับนักเรียนทั้งในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และสถาบันการศึกษาหลังมัธยมศึกษา (PSEI) ของสิงคโปร์โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ

2.4) AI APPRENTICESHIP PROGRAMME (AIAP) เป็นโครงการฝึกงานตามหลักสูตรที่กำหนด ประกอบไปด้วยชั้นเรียนอบรมด้านปัญญาประดิษฐ์ รวมไปถึงการเรียนออนไลน์และการปฏิบัติโครงการต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงเริ่มการฝึกอบรมในสถานที่ทำงานจริงเป็นเวลา 7 เดือน เกี่ยวกับการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและความท้าทายด้านปัญญาประดิษฐ์ในชีวิตจริง โดยโครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อผลิตบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์เข้าสู่สังคมสิงคโปร์

นอกจากนี้การดำเนินงานของโครงการพัฒนาสมรรถนะชาวสิงคโปร์สู่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์นั้นยังปรากฏรูปแบบการมุ่งเน้นทางการเสนอตำแหน่งและโอกาสงานใหม่ ๆ ให้แก่ประชากร อีกทั้งรัฐบาลยังสนับสนุนการฝึกอบรมประชากรโดยการจัดหลักสูตรโดยที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะโครงการ AI APPRENTICESHIP PROGRAMME ซึ่งเป็นโครงการสำคัญในการสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์ ก็ได้มีการให้เงินค่าตอบแทนแก่ผู้ที่เข้าร่วมโครงการอีกทั้งยังสร้างโอกาสและตำแหน่งงานให้กับผู้ร่วมฝึกงานโดยสร้างความร่วมมือกับบริษัทหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ AI SINGAPORE ให้คำแนะนำในด้านอุตสาหกรรม ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างรูปแบบการหมุนเวียนบุคลากรที่ถูกสร้างขึ้นจาก AIAP เข้าสู่การเปิดตำแหน่งงานและโอกาสใหม่ ๆ ด้านปัญญาประดิษฐ์ให้กับบุคลากรเหล่านั้น โดยมีได้คำนึงถึงแค่การให้ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังสร้างสถานที่และตำแหน่งสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

5. การอภิปรายและสรุปผล

5.1 วิเคราะห์ที่มาของโครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE)

การศึกษาข้อมูลจากเอกสารสอดคล้องกับการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ซึ่งให้ข้อมูลว่าโครงการ AI SINGAPORE มีที่มาจากแนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์โดยการสร้างเทคโนโลยีที่มีความสามารถและกระบวนการคิดทางสมองคล้ายหรือเหมือนกับมนุษย์ เช่นเดียวกับจุดเริ่มต้นการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์บนโลกและในสิงคโปร์ที่ผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ใช้แนวคิดการทำงานของสมองมนุษย์เป็นแม่แบบสำคัญในการเริ่มต้นพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าว นั่นคือการใช้วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของมนุษย์มาเป็นต้นแบบของแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) และการใช้ระบบการทำงานของระบบประสาทในสมองของมนุษย์มาเป็นต้นแบบของแนวคิดโครงข่ายประสาท (Neural Network) ซึ่งมีเป้าหมายที่จะให้ปัญญาประดิษฐ์มีการรับข้อมูลเข้าสู่กระบวนการคิดและประมวลผลในหลาย ๆ ด้านเหมือนกับร่างกายมนุษย์ที่สามารถรับสัมผัสได้รอบด้าน อันนำไปสู่การสร้างนิยามและตัวแบบปัญญาประดิษฐ์จนกระทั่งกลายมาเป็นยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ของสิงคโปร์ในที่สุด

5.2 วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของโครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI Singapore)

จากการศึกษาจากเอกสารสอดคล้องกับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่รัฐบาลมีสถานะเป็นผู้กำหนดและประกาศใช้นโยบายในประเทศสิงคโปร์และมีการดำเนินงานผ่านการรวบรวมความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะพรรคกิจประชาซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลมากที่สุดในสิงคโปร์และเป็นกลุ่มชนชั้นปกครองที่พาสิงคโปร์ก้าวผ่านปัญหาต่าง ๆ มาโดยตลอด ตัวแบบของนโยบายสาธารณะในสิงคโปร์จึงสอดคล้องกับตัวแบบชนชั้นนำ (Elite model) ซึ่งสอดคล้องกับกลไกอำนาจอธิปไตยกึ่งประชาธิปไตยที่สิงคโปร์มีอยู่ ส่งผลให้รัฐบาลสิงคโปร์สามารถจัดตั้งโครงการเตรียมความพร้อมประชาชนได้อย่างครอบคลุมและได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเข้าด้วยกันอันมาจากอำนาจการสั่งการของชนชั้นนำที่เจ้าหน้าที่รัฐต้องทำตาม นอกจากนี้การจัดตั้งโครงการสำหรับเตรียมความพร้อมประชาชนยังสอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบกระแส - หน้าต่างนโยบายอีกด้วย ในแง่ของการบรรจุกันระหว่างกระแสปัญหา คือ ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล กระแสการเมืองอันหมายถึงความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำรัฐที่จะดำรงขีดความสามารถของประเทศไว้และกระแสนโยบายนั้นคือการประกาศยุทธศาสตร์เมื่ออันวาร์ชนะ อันนำไปสู่หน้าต่างนโยบายนั้นคือการเตรียมความพร้อมประชาชนเพื่อรองรับทั้งสามกระแสอันมีที่มาจากแตกต่างดังกล่าว นอกจากนี้ แนวคิดระบบนโยบายสาธารณะของสิงคโปร์นั้น พบว่ามีองค์ประกอบอันครบถ้วนในปัจจัยของระบบนโยบายสาธารณะ สภาพแวดล้อมนโยบาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ นโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีสถานะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและยังเป็นผู้ที่มีหน้าที่แสดงผลตอบรับของการดำเนินการดังกล่าวให้กับรัฐบาลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในอนาคต

5.3 วิเคราะห์การเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์ภายใต้โครงการปัญญาประดิษฐ์ สิงคโปร์ (AI SINGAPORE)

ในด้านการเตรียมความพร้อมประชาชนเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ในอนาคตนั้น การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับแนวคิดด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันมีที่มาจากแนวทางในการพัฒนาประชากรให้มีความรู้ ความสามารถให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ให้สามารถเกิดผลประโยชน์สูงสุดโดยไม่ก่อให้เกิดสภาวะปัญญาประดิษฐ์เข้ามาแย่งงานหรือแทนที่แรงงานมนุษย์ด้วยเทคโนโลยี ดังนั้น จุดประสงค์ในการเตรียมความพร้อมของชาวสิงคโปร์จึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้พลเมืองสามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ในการทุนแรงงานเพื่อให้บุคลากรมนุษย์สามารถทำงานหรือโจทย์ปัญหาที่สำคัญกว่า มิใช่การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาเพื่อแทนที่ตำแหน่งงานของมนุษย์ ส่วนแง่การบริหารทรัพยากรมนุษย์พบว่าโครงการเตรียมความพร้อมชาวสิงคโปร์ในยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ในอนาคตมีความสอดคล้องกับตัวแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ด (Harvard Model of HRM) ซึ่งเป็นตัวแบบที่รัฐบาลสิงคโปร์ใช้ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการร่วมแรงร่วมใจกันในการขับเคลื่อนประเทศผ่านการเรียนรู้ อีกทั้งยังสร้างระบบการให้รางวัล (Reward System) ในการกระตุ้นหรือจูงใจประชาชน เช่น การนำเสนอโอกาสงาน หรือ การจัดตั้งโครงการเพื่อให้รางวัลผู้ที่มีการพัฒนาตนเองอย่างโดดเด่น เป็นต้น โดยผลลัพธ์จากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในแบบฮาร์วาร์ดที่รัฐบาลต้องการนั้นยังสอดคล้องกันในการมองเห็นถึงการสร้างความกระตือรือร้นให้กับประชาชนในการเรียนรู้ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเชื่อมโยงกับการดำเนินนโยบาย และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อนประเทศต่อไป

นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมประชาชนเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ในอนาคตยังปรากฏแนวคิดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเพิ่มศักยภาพของพลเมืองตามแนวคิดทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ผ่านการให้ความรู้และการอบรมพลเมืองในด้านวิธีการ กระบวนการ และลักษณะของปัญญาประดิษฐ์ นอกจากนี้ยังมี แนวคิดสมรรถนะ (Competency) หรือทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับการที่รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาองค์ความรู้เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ในเชิงคุณภาพที่สามารถวัดผลของการพัฒนาได้อย่างชัดเจนที่สุด เปรียบได้กับส่วนของภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่เหนือน้ำนั่นเอง รองลงมาในการสร้างอิทธิพลด้านแรงจูงใจซึ่งเป็นส่วนของภูเขาน้ำแข็งที่อยู่ในน้ำผ่านโครงการให้รางวัลและนำเสนอโอกาสงานต่าง ๆ ให้กับชาวสิงคโปร์เพื่อเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมบุคลากร ซึ่งชาวสิงคโปร์ที่ให้ความสำคัญและเข้าร่วมหลักสูตรต่าง ๆ ของโครงการ AI Singapore ก็จะสามารถสามารถพัฒนาตนเองขึ้นไปสู่การเป็นบุคลากรในระดับงานที่สูงขึ้นและสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้มากขึ้นอีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการปรับตัวของชาวสิงคโปร์ต่อยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์นั้นมีการปรับตัวในด้านอุตสาหกรรมและการปรับตัวในด้านสมรรถนะ ทั้งภายใต้แผนงาน SMART NATION และ โครงการ AI SINGAPORE ต่างมีความสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสิงคโปร์ตามยุทธศาสตร์เมืองอัจฉริยะและยุทธศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งชาวสิงคโปร์ต้องมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองเพื่อให้สามารถรองรับตลาดแรงงานในอนาคตได้

6. เอกสารอ้างอิง

- AI Singapore. 2561. **ABOUT US**. จาก AI Singapore: <https://www.aisingapore.org/about-ai-singapore/>
Laurence Liew. (2561, 19 ตุลาคม). [สัมภาษณ์โดย ศศิกา ดิษฐกุล]
Tan Chor Kiang. (2561, 19 ตุลาคม). [สัมภาษณ์โดย ศศิกา ดิษฐกุล]
Woo, J. J. 2017. **Singapore's Smart Nation Initiative – A Policy and Organisational Perspective**. Singapore. จาก https://lkyspp.nus.edu.sg/docs/defaultsource/casestudies/singapores_smart_nation_initiative
ก่อเกียรติ เก่งสกุล. 2534. **ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้งานปัญญาประดิษฐ์และระบบผู้เชี่ยวชาญ**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด
ยูเคชั่น.
โทมัส โอ ดาเวนพอร์ท. 2543. **ทุนมนุษย์**. กรุงเทพฯ: เอ. อาร์. บีซิเนส เพรส.

- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. 2555. **นโยบายสาธารณะ**. เชียงใหม่: คณินิจการพิมพ์.
- ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชัย. 2558. การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย: วิเคราะห์ตัวแบบพหุกระแสและการนำไปใช้.
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 7(3), น. 64 - 75.
- มยุรี อนุমানราชชน. 2547. **นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์**. เชียงใหม่: คณินิจการพิมพ์.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. 2560. **Introduction to Artificial Intelligence ปัญญาประดิษฐ์**. จากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ:
<https://www.nbtc.go.th/getattachment/News/Information/Introduction-to-Artificial-Intelligence-ปัญญาประดิษฐ์/เอกสารแนบ.pdf.aspx>
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2553. **Competency: เครื่องมือในการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์**. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สมาส ปัทมสุคนธ์. (2561, 30 สิงหาคม). [สัมภาษณ์โดย ศศิภา ดิษฐกุล]
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. 2549. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส.
- สำนักแรงงานไทย ประเทศสิงคโปร์. 2558. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสิงคโปร์**.
- สำนักแรงงานไทย ประเทศสิงคโปร์. 2561. **Artificial Intelligence - AI ประเทศสิงคโปร์**.
- สุวรินทร์ ปัทมวรคุณ. 2552. **ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)**. กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.

พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน ของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน CONSUMER BEHAVIOR AT AFTER YOU SIAM PARAGON OF ASEAN CUSTOMER

ทิพภาวี พุ่มสงวน

THIPBHAWEE PUMSANGUAN

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Southeast Asian Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok

Thipbhawee.p@gmail.com

บทคัดย่อ

ร้านอาฟเตอร์ ยู เป็นร้านขนมหวานที่มีความนิยมอย่างมากในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอนของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน โดยอาศัยทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคและแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี เป็นนักเรียนนักศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท สัญชาติไทย เลือกซื้อด้วยเหตุผลทางด้านรสชาติเป็นหลัก ใช้บริการสาขาสยามพารากอนเพราะเป็นจุดนัดพบและห้างสรรพสินค้า ชื่นชอบเมนูชิบูย่า ฮันนี่โทสต์ เลือกสองเมนูต่อครั้งในการรับประทาน ในการรับประทานหนึ่งครั้งต่อเดือน ปัจจัยในด้านการลดราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้อ และเพื่อนเป็นบุคคลที่มีส่วนต่อการตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ ด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคเลือกมากที่สุด ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเปิดตลาดขนมหวานในกลุ่มประเทศอาเซียน

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค อาฟเตอร์ ยู กลุ่มประเทศอาเซียน

ABSTRACT

“After You” is a popular dessert café in ASEAN country. This research aims to study about behavior of ASEAN customers and marketing mix factors of After You dessert café, Siam Paragon branch. This research based on theoretical framework is the behavior of customer concept and marketing mix factors. The finding indicated that (1) the most samples are Thai women, aged between 21-30 years old, bachelor degree students, income per month 10,000-20,000 baht. The test influenced their buying decision and top hit menu was Shibuya honey toast. They usually purchased 2 menus each time and used the service once a month. The reason they use the service of Siam Paragon branch, because it is an appointment area. The promotion and friend also influenced their buying decision. Therefore, customer chose product factor most from marketing mix factor. Consequently, product development is one of most important factor that could expand dessert market in ASEAN.

Keywords: Behavior customer, After You Dessert cafe, ASEAN

1. ความเป็นมาของปัญหา

ความเป็นพลวัตของโลกทำให้มีการพัฒนาในด้านต่างๆเกิดขึ้นอยู่เสมอ เนื่องจากจำนวนของประชากรโลกที่เพิ่มจำนวนขึ้น ทำให้เกิดความต้องการในการอุปโภคและบริโภคเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผลจากการรวมตัวของประชาคมอาเซียนที่เกิดจากความร่วมมือของประเทศต่างๆภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันมากยิ่งขึ้นในระดับภูมิภาค ตลอดจนมีการเปิดเส้นทางของสายการบินขึ้นประทศที่เพิ่มจำนวนขึ้น ผู้คนนิยมเดินทางไปยังประเทศใกล้เคียง

กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทยเต็มไปด้วยความหลากหลายทั้งประชากร วัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหารที่มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วโลก ร้านอาหารไทย เป็นหนึ่งในร้านเบเกอรี่แบรนด์ไทยชื่อดังที่มีต้นกำเนิดอยู่ที่อเวนิว ทองหล่อ โดยร้านอาหารไทย เป็นแบรนด์ร้านขนมหวานรายแรกของประเทศไทยที่ได้รับความนิยมจนสามารถขยายสาขาในพื้นที่กรุงเทพมหานครมากกว่า 30 สาขา โดยมีสาขาสยามพารากอนที่เป็นหนึ่งในจุดยุทธศาสตร์สำคัญ เนื่องจากตั้งอยู่ในย่านห้างสรรพสินค้าชื่อดังอาทิเช่น สยามเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ สยามสแควร์วัน เอ็มบีเคเซ็นเตอร์ และย่านช้อปปิ้งชื่อดังของวัยรุ่น สยามสแควร์ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมต่อรถไฟฟ้าบีทีเอสที่สำคัญในกรุงเทพมหานครทำให้พื้นที่บริเวณสยามซึ่งมีห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่มีสถานะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ มีความสามารถในการรองรับผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความนิยมของร้านอาหารไทย ที่แม้จะเปิดให้บริการมากกว่าสิบปีแต่ก็ยังได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องไม่ใช่เพียงแต่ชาวไทยแต่ยังรวมถึงชาวต่างชาติที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่เข้ามาเลือกใช้บริการร้านอาหารไทย ยกตัวอย่างเช่น ลานจิง ทำให้มีผู้บริโภคจำนวนมากที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารไทย ซึ่งปรากฏให้เห็นตามบริเวณหน้าสาขาต่างๆที่มีการรอคิวเพื่อใช้บริการ ตลอดจนสาขาสยามพารากอนที่เป็นหนึ่งในสาขาที่ผู้บริโภคให้ความสนใจเลือกใช้บริการเป็นจำนวนมาก ดังนั้นแล้วจึงนำไปสู่การศึกษาพฤติกรรมในการบริโภคซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความเกี่ยวกับกระบวนการในการผลิตสร้างสรรค์ตลอดจนการให้บริการของทางร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอน จึงเป็นที่มาในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการใช้บริการของผู้บริโภคร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอนของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน

โดยการศึกษาด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคนั้นมีความสำคัญต่อการเปิดตลาดขนมหวานในอนาคตเพื่อนำไปสู่การพัฒนานโยบาย รูปแบบ กลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงในการศึกษารูปแบบตลาดในพื้นที่กลุ่มประเทศอาเซียน โดยการศึกษาในด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคนั้นจะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตน (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550) และแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (วิเชียร วงศ์นิชชากุล, ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว และ โชติรส กมลสวัสดิ์, 2550) นั้น จะเป็นส่วนที่สามารถทำให้ทราบถึงแนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งคำถามการวิจัย คือ พฤติกรรมในการใช้บริการของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอน มีลักษณะเป็นอย่างไรและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอน มีความสำคัญต่อผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนมากน้อยเพียงใด

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 2 ประการ คือ (1) พฤติกรรมในการใช้บริการของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอน และ (2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอนที่มีความสำคัญต่อผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนมากน้อยเพียงใด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดของประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนในการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประชากร ขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอน ทั้งเพศชายและเพศหญิงไม่จำกัดอายุ การใช้บริการร้านอาหารไทย สาขาสยามพารากอน โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ 6 หรือ 0.06 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สัญชาติ คำถามที่ใช้เป็นลักษณะตัวเลือก

(Choice Techniques) ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภค ได้แก่ เหตุผลการตัดสินใจซื้อ เหตุผลการตัดสินใจใช้บริการที่สาขาสยามพารากอน เมนูที่ชื่นชอบ ปริมาณในการเลือกผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการใช้บริการ กิจกรรมส่งเสริมการขาย บุคคลที่มีส่วนต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ คำถามที่ใช้เป็นลักษณะตัวเลือก (Choice Techniques) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อคุณลักษณะของส่วนประสมทางการตลาดบริการร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน ที่มีความสำคัญต่อผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ ความเห็นด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ความเห็นด้านราคา (Price) ความเห็นด้านการจัดจำหน่าย (Place) ความเห็นด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ความเห็นด้านบุคคล (People) ความเห็นด้านกระบวนการให้บริการ (Process) และความเห็นด้านดัชนีชี้วัดคุณภาพการบริการ (Physical Evidence) ตามรูปแบบของ Likert's Scale ซึ่งเลือกคำตอบได้เพียงคำตอบเดียว โดยแบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านสาขาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ใช้ประกอบงานวิจัย โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาซึ่งมีค่ามากกว่า >0.50 ซึ่งผ่านการทดสอบความยากง่ายของคำถามรวมถึงผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือของมาตรวัดด้วยการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) จำนวน 30 ชุด และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แบบอัลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach' Alpha) ได้ระดับความเชื่อมั่นของมาตรวัดเท่ากับ 0.925

3.3 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นประกอบไปด้วย ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 300 ชุด ได้รับกลับมาคืนมาทั้งสิ้นจำนวน 300 ชุดและตอบคำถามครบสมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 100 และหลังจากได้แบบสอบถามครบเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ทำการนำแบบสอบถามทั้งหมดมาบันทึกและลงรหัสโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 ตัวแปรคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภค ได้แก่ เหตุผลการตัดสินใจซื้อ เหตุผลการตัดสินใจใช้บริการที่สาขาสยามพารากอน เมนูที่ชื่นชอบ จำนวนในการเลือกผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการใช้บริการ กิจกรรมส่งเสริมการขาย บุคคลที่มีส่วนต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.4.2 ตัวแปรระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อของคุณลักษณะของส่วนประสมทางการตลาดบริการร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน ที่มีความสำคัญต่อผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน ผู้วิจัยจะทำการนำเสนอในรูปแบบของ ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งประกอบด้วย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน ร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน และเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน ได้ผลการศึกษาดังนี้

4.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนที่ใช้บริการร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน ผู้บริโภคส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (76%) มีอายุ 21-30 ปี (64.7%) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (70.7%) มีอาชีพนักเรียน นักศึกษา (46.3%) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 (28.0%) และประกอบด้วย สัญชาติไทย (65.7%) สัญชาติมาเลเซีย 10.0% สัญชาติเวียดนาม 7.3% สัญชาติอินโดนีเซีย 6.0% สัญชาติสิงคโปร์ 5.7% สัญชาติฟิลิปปินส์ 3.7% สัญชาติเมียนมาร์ 0.7% สัญชาติลาว 0.7% และสัญชาติกัมพูชา 0.2% ตามลำดับ

4.2 พฤติกรรมการใช้บริการของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียน ร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน ผู้บริโภคส่วนใหญ่ ตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์เนื่องจากมีรสชาติอร่อย (51.7%) เหตุผลที่เลือกใช้บริการที่ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนนั้นเพราะเป็นจุดนัดพบและห้างสรรพสินค้า (59.7%) โดยเมนูที่ชื่นชอบมากที่สุด คือ ชูบยาอันนีโทสต์ (32.3%) จำนวนเมนูต่อการรับประทานหนึ่งครั้งเลือกรับประทาน 2 เมนูต่อหนึ่งครั้ง (57.0%) ความถี่

ในการบริโภค 1 ครั้งต่อเดือน (62.0%) กิจกรรมส่งเสริมการขายที่ทำให้ตัดสินใจซื้อ คือ การลดราคา (55.0%) บุคคลที่มีส่วนต่อการตัดสินใจซื้อคือ เพื่อน (42.0%)

4.3 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อคุณลักษณะส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อคุณลักษณะของส่วนประสมทางการตลาดบริการร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน ทั้ง 7 ด้าน เรียงตามลำดับได้ดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 ด้านผลิตภัณฑ์ (คะแนนเฉลี่ย 4.14) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดว่า ร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน เป็นร้านที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักแพร่หลาย (คะแนนเฉลี่ย 4.36) รองลงมาเห็นด้วยมากกว่า รสชาติขนมและเครื่องดื่มชนิดต่างๆมีรสชาติดี (คะแนนเฉลี่ย 4.16) มีความสวยงามของภาชนะและบรรจุภัณฑ์ (คะแนนเฉลี่ย 4.06) ตามลำดับ

ลำดับที่ 2 ด้านบุคคล (คะแนนเฉลี่ย 4.08) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากกว่า พนักงานแต่งกายเหมาะสม (คะแนนเฉลี่ย 4.13) รองลงมาเห็นด้วยมากกว่าพนักงานมีความเต็มใจและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน (คะแนนเฉลี่ย 4.06) พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี (คะแนนเฉลี่ย 4.06) ตามลำดับ

ลำดับที่ 3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (คะแนนเฉลี่ย 4.03) โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้วยระดับมากกว่า มีความสะดวกในการเดินทางไปยังที่ตั้งร้าน (คะแนนเฉลี่ย 4.14) ตำแหน่งที่ตั้งของร้านสามารถหาได้ง่าย (คะแนนเฉลี่ย 3.93) ตามลำดับ

ลำดับที่ 4 ด้านดัชนีชี้วัดคุณภาพการให้บริการ (คะแนนเฉลี่ย 3.98) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากกว่า มีความเหมาะสมของการตกแต่งภายในร้าน (คะแนนเฉลี่ย 4.16) รองลงมาเห็นด้วยมากกว่า มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะของอุปกรณ์ ภาชนะ (คะแนนเฉลี่ย 4.14) บรรยากาศภายในร้านเป็นกันเอง (คะแนนเฉลี่ย 4.09) ตามลำดับ

ลำดับที่ 5 ด้านกระบวนการให้บริการ (คะแนนเฉลี่ย 3.79) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากกว่า มีความสะดวกรวดเร็วในการชำระเงิน (คะแนนเฉลี่ย 3.89) รองลงมาเห็นด้วยมากกว่า มีความสะดวกรวดเร็วในการสั่งซื้อสินค้าบริการ (คะแนนเฉลี่ย 3.80) ได้รับอำนวยความสะดวกจากพนักงานภายในร้าน (คะแนนเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ

ลำดับที่ 6 ด้านราคา (คะแนนเฉลี่ย 3.73) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากกว่า ราคาระบุไว้อย่างชัดเจน (คะแนนเฉลี่ย 4.10) รองลงมาเห็นด้วยมากกว่า (คะแนนเฉลี่ย 3.56) ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ (คะแนนเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ

ลำดับที่ 7 ด้านการส่งเสริมการตลาด (คะแนนเฉลี่ย 3.63) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากกว่า ช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย (คะแนนเฉลี่ย 3.82) การสะสมเพื่อแลกพรีเมียม (คะแนนเฉลี่ย 3.44)ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อคุณลักษณะส่วนประสมทางการตลาดของร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.ด้านผลิตภัณฑ์	4.14	0.520
2.ด้านราคา	3.73	0.634
3.ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.03	0.715
4.ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.63	0.818
5.ด้านบุคคล	4.08	0.671
6.ด้านกระบวนการให้บริการ	3.79	0.667
7.ด้านดัชนีชี้วัดคุณภาพการให้บริการ	3.98	0.588

5. การอภิปรายและสรุปผล

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปผลและอภิปรายผลได้ว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงแสดงให้เห็นว่าเพศหญิงนิยมในการบริโภคอาหารประเภทขนมหวานมากกว่าเพศชายและส่วนมากอยู่ในวัยระดับช่วงกำลังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยรวมถึงวัยทำงานโดยส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในระดับกลาง เมื่อเปรียบเทียบสัญชาติจะพบว่าเป็นสัญชาติไทยมีจำนวนมากที่สุด อย่างไรก็ตามก็อาจจะมีชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการและเป็นผู้บริโภคร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน อาทิ ชาวมาเลเซีย ชาวสิงคโปร์ และชาวเวียดนามเป็นลำดับรองลงมาจากชาวไทยจึงทำให้ทราบว่ามีความนิยมและความชื่นชอบผลิตภัณฑ์จากทางร้านอาหาร ยู อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการขยายสาขาไปยังพื้นที่กลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมายของร้านอาหาร ยู โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งมีอาณาเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ เนื่องจากประชากรในประเทศดังกล่าวมีวัฒนธรรม ความนิยมที่มีความใกล้เคียงกับชาวไทยและมีกำลังทรัพย์ในการที่จะบริโภคอาหารประเภทเครื่องดื่มและขนมหวานได้ ดังเช่น พฤติกรรมผู้บริโภคร้านอาหารกาแฟระดับพรีเมียม กรณี แบรินด์สตาร์บัคส์ ในการดำเนินธุรกิจที่มีประสิทธิภาพจะเน้นการสร้างคุณภาพในด้าน Human Connection, Behind the cup, Starbucks Experience และ The New Challenge แม้ว่าผู้บริโภคจะมีความอ่อนไหวต่อราคาสูงแต่ผู้บริโภคก็ยอมจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งการบริโภค (นิศาชล ศุภขจรณ์, 2556) นอกจากนี้ ยังคงมี วัฒนธรรมในการบริโภคที่เข้ามาครอบงำและกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคโดยอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติมุมมองผู้บริโภคต่อสินค้าจากวัตถุประสงค์ (Objective) ให้กลายเป็นวัตถุของความปรารถนา (Desired Object) (มานพ รัตนารักษ์, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคในด้านรูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ การแสดงออกทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นอายุ อาชีพ รูปแบบการดำเนินชีวิต บุคลิกแนวคิดของตนเอง ตลอดจนปัจจัยด้านจิตวิทยา (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550)

ในด้านพฤติกรรมผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับรสชาติมากที่สุด เป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อผลิตภัณฑ์ทางร้าน เช่น ปัจจัยในการเลือกรับประทานอาหารญี่ปุ่นมาจากรสชาติและคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหาร (กรสุมา ฮอนดา, 2556) และมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคในด้านรูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งเป็นรสชาติที่ดี (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550) ดังนั้นรสชาติที่ดีและถูกปากผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และการเลือกใช้บริการที่ห้างสยามพารากอนนั้น เป็นพื้นที่ที่เป็นจุดนัดพบและห้างสรรพสินค้าทำให้ทราบได้ว่าการบริโภคผลิตภัณฑ์จากทางร้านแล้ว ผู้บริโภคยังสามารถเดินทางมายังร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอนได้โดยสะดวกอีกทั้งสามารถซื้อสินค้าภายในห้างต่อได้ โดยสอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในหลักซื้อที่ไหนซื้อที่ไหนตำแหน่งที่สะดวกไปซื้อ (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550) และผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าสยามพารากอนเพราะลูกค้าสามารถเดินทางได้สะดวกสบาย มีบริการขนส่งสาธารณะให้เลือกมาก (วิซาริยา เรืองโพธิ์, 2553) โดยมีเมนูที่ชื่นชอบมากที่สุดในสองลำดับแรกได้แก่ ชูชูย่า อันนิโทสต์ และ น้ำแข็งใส คากิโกรี ซึ่งเมนูชูชูย่า อันนิโทสต์นั้นเป็นเมนูยอดนิยมของร้านอาหาร ยู มาโดยตลอดและน้ำแข็งใส คากิโกรีเป็นเมนูที่มีการนำมาผสมผสานกับขนมหวานของไทยในรูปแบบต่างๆ ได้เหมาะสม และสาขาสยามพารากอนได้มีเมนู บัวลอยทุเรียน คากิโกรี เป็นเมนูที่เสิร์ฟเฉพาะร้านอาหาร ยู สาขาสยามพารากอน ทำให้เมนูที่มีจำหน่ายสาขานี้ไม่สามารถรับบริการจากสาขาอื่นได้ เมนูบัวลอยทุเรียนนั้นเป็นเมนูที่ได้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมกับวัฒนธรรมสมัยนิยมในการรับประทานน้ำแข็งใสเข้ากันได้เป็นอย่างดีเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการปรับใช้วัตถุดิบในพื้นที่อย่างเหมาะสมแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากผลไม้ไทยที่มีความโดดเด่นอย่างเช่นทุเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวต่างชาติ อีกทั้งเมนูบัวลอยที่เป็นขนมหวานรูปแบบดั้งเดิมที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ทำให้เมื่อนำสองสิ่งนี้มารวมกันจึงได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งจำนวนเมนูต่อการรับประทานหนึ่งครั้งนั้นเลือกรับประทาน 2 เมนูต่อหนึ่งครั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีการรับประทานที่หลากหลาย มีมากกว่า 1 เมนู เพื่อให้การรับประทานไม่น่าเบื่อเพียงหนึ่งเมนูเท่านั้น นอกจากนี้ส่วนใหญ่นิยมบริโภค 1 ครั้งต่อเดือนแสดงให้เห็นว่า การรับประทานขนมหวานอาหาร ยู เป็นไปในลักษณะที่มีโอกาสพิเศษเพื่อการฉลอง การนัดรับประทานเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว และกิจกรรมส่งเสริมการขายคือ การลดราคา เนื่องจากผลิตภัณฑ์จากทางร้านส่วนใหญ่เมื่อเทียบกับปริมาณ ผู้บริโภคอาจรู้สึกว่ามีราคาสูง แต่ทางผู้ผลิตได้ให้เหตุผลว่าการที่ผลิตภัณฑ์มีราคาสูงนั้น เนื่องจากทางร้านได้มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดีและเหมาะสมแก่การเสิร์ฟทำ

ให้คงไว้ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี ซึ่งกิจกรรมส่งเสริมการขายนี้เป็นหนึ่งในแนวคิดของส่วนประสมการตลาดที่จะสร้างให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการในการซื้อผลิตภัณฑ์ (วิเชียร วงศ์ณิชากุล, ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว และ โชติรส กมลสวัสดิ์, 2550) และบุคคลที่มีส่วนต่อการตัดสินใจซื้อคือ เพื่อน แสดงให้เห็นว่าการรับประทานนั้นเป็นไปในลักษณะเชิงเป็นกลุ่มมากกว่าการรับประทานเพียงคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคในรูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อด้านปัจจัยทางสังคมที่มีกลุ่มอ้างอิงคือ กลุ่มเพื่อน (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในด้านผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด พบว่าห้อยออฟเตอร์ ยู เป็นยี่ห้อที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักแพร่หลาย จากการต่อคิวเข้าแถวรอนานกว่าชั่วโมง เพื่อการรับประทานเมนู ชูบูย่า ฮันนีโทสต์ ซึ่งเป็นเมนูยอดนิยมในปัจจุบัน ตลอดจนการเข้าตลาดหลักทรัพย์ทำให้ชื่อเสียงของร้านไม่หายไปจากกระแสนิยม (The Momentum, 2016) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ รู้จักห้อยออฟเตอร์ ยู เป็นอย่างดี เนื่องจากร้านออฟเตอร์ ยู เป็นร้านที่มีสาขาในประเทศไทยมากกว่า 30 สาขา และในพื้นที่เขตปทุมวัน สามารถพบร้านออฟเตอร์ ยู ได้ 4 สาขา ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ห้างสรรพสินค้าสยามสแควร์วัน ห้างสรรพสินค้ามาบุญครองและห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์ เนื่องด้วยการเปิดสาขาในพื้นที่ละแวกใกล้เคียงกันนี้ทำให้ผู้บริโภคสามารถมีตัวเลือกในการบริโภคได้มากยิ่งขึ้น ด้วยคู่แข่งทางการตลาดในปัจจุบันของร้านคาเฟ่ขนมหวานในประเทศไทยที่มีอยู่จำนวนมาก (จิรพัฒน์ อินทรสุวรรณ, ศวิตา โรจนศิริ และเกตุวดี สมบูรณ์ทวี, 2559) และนอกจากนี้ด้วยรสชาติผลิตภัณฑ์ของร้านออฟเตอร์ ยู มีรสชาติที่ดีและมีความเป็นเอกลักษณ์ ด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่างๆจากทางร้าน ไม่ว่าจะเป็นการนำอาหารและเครื่องดื่มที่มีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับของชาวไทย เช่น ชาเย็น ทูเรียน ข้าวเหนียวมะม่วง กะทอนลอยแก้ว เป็นต้น นำมาผสมผสานให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ทางร้าน นอกจากนี้ยังมีการนำผลิตภัณฑ์ที่มีความนิยมจากต่างประเทศมาปรับให้เหมาะสม เช่น ชานมไข่มุก และได้ผลตอบรับที่ดีเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ร้านออฟเตอร์ ยู เป็นร้านที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านราคา พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าราคาห้อยออฟเตอร์ ยู คุ้มค่า ในด้านราคานี้มีการระบุไว้บนเมนูหน้าเคาน์เตอร์ให้บริการภายในร้าน ผู้บริโภคสามารถสังเกตผลิตภัณฑ์และชำระเงินก่อนการบริโภคผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งปัจจัยด้านราคานี้ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญมาก เนื่องจากการกำหนดราคานี้จะผู้บริโภคจะคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้วัตถุดิบซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ (รัตติญา สิทธิศักดิ์, 2559)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าร้านที่ตั้งของร้าน เดินทางได้สะดวก เนื่องจากในพื้นที่ห้างสยามพารากอน ร้านออฟเตอร์ ยู นั้น ตั้งหน้าสาขาย่อยบริเวณชั้น G ซึ่งอยู่ใกล้เคียงทางขึ้นลงบันไดเลื่อนภายในห้างสรรพสินค้า และนอกจากนี้ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนยังมีทำเลที่ตั้งอยู่ใจกลางย่านสยามและมีสถานีรถไฟฟ้าสยามที่เป็นจุดเชื่อมต่อศูนย์กลาง ทำให้การเดินทางมายังห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับปัจจัยทางการตลาดของร้าน สตาร์บัค คอฟฟี่ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดด้านสถานที่มากที่สุด (อภิรักษ์ ศิรินันท์กุล, 2544)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าร้านช่องทางการรับข่าวสาร การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่างๆ เช่น Facebook, Line, Instagram สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งในช่องทางการนำเสนอข้อมูลข่าวสารนี้เป็นหนึ่งในช่องทางที่ทำให้ผู้บริโภคทราบถึงข้อมูลข่าวสารจากทางร้านและยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ทางร้านจะสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคได้โดยง่าย ซึ่งมีความแตกต่างจากการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคา การทำกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกับธุรกิจอื่น (คมสัน โรจนาวีโลวุฒิ, 2560) เนื่องจากร้านออฟเตอร์ ยู ยังคงไม่มีนโยบายในการทำกิจกรรมส่งเสริมการขายในด้านการลดราคา

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านบุคคล พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าร้านพนักงานมีบุคลิกภาพและการแต่งกายที่เหมาะสม แสดงให้เห็นถึงการพัฒนามูลค่าการภายในร้านให้เหมาะสมกับการให้บริการที่ดี โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับองค์ประกอบของทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ร้านกาแฟไทยระดับพรีเมียมที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด คือทำเลที่ตั้งและการบริการของพนักงาน (สุภาฯ ไสงาม, 2552)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านกระบวนการให้บริการ พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีความสะดวกรวดเร็วในการชำระเงิน ในด้านนี้เป็นส่วนหนึ่งที่มีการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว เช่นเดียวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการฝากเงินของลูกค้าธนาคารทิสโก้ จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต

ปทุมธานี โดยให้ความสำคัญกับด้านบุคคล และด้านกระบวนการทำงานมากที่สุด (จันทร์พิมพ์ หลวงแก้ว, 2554) นอกจากนี้แล้วผู้บริโภคได้มีการแนะนำให้มีช่องทางการชำระเงินเป็นการรับบัตรเครดิต หรืออาจเป็นการชำระเงินผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตออนไลน์ เพื่อตอบรับการให้บริการของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านดัชนีชี้วัดคุณภาพการให้บริการ พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการตกแต่งภายในร้านมีความเหมาะสม ทันสมัย เห็นป้ายร้านชัดเจน ในด้านการตกแต่งร้านนั้น ร้านอาฟเตอร์ ยู สามารถทำได้เหมาะสม เนื่องจากบรรยากาศร้านที่ให้ความรู้สึกที่อบอุ่น มีโทนญี่ปุ่น และมีโทนสีที่เหมาะสมแก่การรับประทานขนมหวาน นอกจากนี้ผู้บริโภคได้มีข้อเสนอแนะในการเพิ่มที่นั่งภายในร้านให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีพื้นที่รองรับผู้บริโภคที่มากยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มประเทศอาเซียนที่ใช้บริการร้านอาฟเตอร์ ยู สาขาสยามพารากอน ที่สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนสามารถนำข้อมูลการศึกษานี้ไปปรับใช้ต่อยอดเพื่อสร้างกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ใหม่ ๆ รวมถึงการวางแผนขยายตลาดใหม่ๆ ในต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความนิยมในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุดแล้วยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ แม้ว่าในปัจจุบันตลาดขนมหวานจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในพื้นที่ประเทศไทย และรูปแบบการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีการเลียนแบบผลิตภัณฑ์จากร้านอาฟเตอร์ ยู จะสามารถพบได้มากขึ้น แต่ทว่าเมื่อได้ทดลองรสชาติและนำมาเปรียบเทียบกับสามารถตอบได้อย่างชัดเจนว่าการที่จะมีผู้ผลิตรายใหม่ลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์จากร้านอาฟเตอร์ ยู นั้นยังคงเป็นไปได้ยากที่จะทำให้เหมือนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามหากทางร้านมีการปรับกลยุทธ์ในด้านกิจกรรมส่งเสริมการตลาด สร้างโปรโมชั่น หรือกิจกรรมที่เปิดให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมกับทางร้านได้มากขึ้น อาจทำให้ทางร้านได้แลกเปลี่ยนข้อมูลจากผู้บริโภค และนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้คือ เนื่องจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นประเทศไทยทำให้อัตราส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวต่างชาติในกลุ่มประเทศอาเซียนมีจำนวนน้อยกว่าชาวไทย อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในข้อมูลได้ หากมีการจำกัดกลุ่มตัวอย่างประเทศใดประเทศหนึ่งอาจทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงกับความต้องการได้มากยิ่งขึ้น และเนื่องจากร้านอาฟเตอร์ ยู มีสาขาเป็นจำนวนมากทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอาจเลือกขยายขอบเขตหรือเลือกสาขาอื่น เพื่อทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมในการสำรวจข้อมูลที่ดียิ่งขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- กรสุมา ฮอนดา. 2556. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานคร**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_58020310795218_4312.pdf
- คมสัน โจนนาวิไลกุล. 2560. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการร้านขนมหวานครีสปี้เครป (Crispy Crepes)**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5902031276_7341_6125.pdf
- จันทร์พิมพ์ หลวงแก้ว. 2554. **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการฝากเงินของลูกค้าธนาคารทีเอสไค้จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต จังหวัดปทุมธานี**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, คณะบริหารธุรกิจ. จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/834/124368.pdf?sequence=1>
- จิรพัฒน์ อินทรสุวรรณ, ศวิตา โรจนศิริ และเกตุวดี สมบูรณ์ทวี. 2559. **ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อความเชื่อมั่นในตราสินค้า “After You Dessert Cafe” ในเขตกรุงเทพมหานคร**. นเรศวรวิจัยครั้งที่ 12 จาก <http://conference.nu.ac.th/nrc12/downloadPro.php?plD=262&file=262.pdf>
- ฉัตรยาพร เสมอใจ. 2550. **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- ฉนวนพล รตนานารณ์. 2549. **บทบาทธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะเศรษฐศาสตร์. จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/13129>
- ธงชัย สันติวงษ์. 2549. **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง.
- นิศาชล สุภชวโรจน์. 2556. **พฤติกรรมผู้บริโภคกาแฟควับระดับพรีเมียม กรณีศึกษา แบรินด์สตาร์บัค**. การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์. จาก <http://203.131.219.242/cdm/compoundobject/collection/thesis/id/18067/rec/1>
- รัตติญา สิทธิศักดิ์. 2559. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านเอสแอนด์พีของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5802031806_5204_3979.pdf
- วิชาริยา เรืองโพธิ์. 2553. **ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าสยามพารากอน**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Mark/Witchareeya_R.pdf
- วิเชียร วงศ์นิชชากุล, ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว และโชติรส กมลสวัสดิ์. 2550. **หลักการตลาด**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.
- สุภา ใสงาม. 2552. **ทัศนคติ ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้บริโภคที่มีต่อร้านกาแฟไทยระดับพรีเมียม**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์. จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16427>
- อภิรักษ์ ศิรินันท์กุล. 2544. **ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค กรณีศึกษา สตาร์บัคส์คอฟฟี่**, รายงานโครงการเฉพาะบุคคลวารสารศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. สืบค้นจาก <http://digi.library.tu.ac.th/thesis/jc/0705/01%E0%B8%8A%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87.pdf>
- After You. 2561. **After You**. ค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2561, จาก www.afteryoudessertcafe.com/th/ เกี่ยวกับเรา/
- The Momentum. 2559. **ทำไมความสำเร็จของ After You จึงก๊อปปี้ไม่ได้ เผยสูตรลับร้อยล้านและการโกอินเตอร์กับเมย์ After You**. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2561, จาก <https://themomentum.co/successful-secret-ingredient-may-after-you>

การบริโภคข้ามแดนกับสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่
ในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร
CROSS-BORDER CONSUMPTION AND SELF-REALIZATION OF TAI YAI MIGRANT
WORKERS AT SOI SATHUPRADIT 44/1, BANGKOK

ศศิประภา เพชรศรีสุก

SASIPRAPA PECHSRISUK

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Southeast Asian Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok

Sasiprapa.p@hotmail.com

บทคัดย่อ

ซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่บริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดสำนึกความเป็นตัวตนผ่านการบริโภคสินค้าจากบ้านเกิด ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการบริโภคข้ามแดน เพื่อศึกษาการบริโภคข้ามแดน และเพื่อศึกษาสำนึกความเป็นตัวตนผ่านการบริโภคข้ามแดน โดยอาศัยแนวคิดการบริโภคข้ามแดนและแนวคิดวิถีชีวิตข้ามแดนในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่จะอยู่ในสังคมต่างถิ่น แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความเป็นไทใหญ่หายไป เนื่องจากถูกเติมเต็มผ่านการบริโภคสินค้าข้ามแดน ซึ่งเป็นสินค้าจากบ้านเกิดที่ตนคุ้นเคย ทั้งนี้การบริโภคข้ามแดนไม่เพียงทำให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่คลายความคิดถึงบ้านเท่านั้น แต่ยังสามารถทำให้เกิดการสำนึกถึงตัวตนความเป็นชาวไทใหญ่ ดังนั้นการบริโภคข้ามแดนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ เพื่อยืนยันความเหมือนภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นเครื่องมือสร้างความเหนียวแน่นทางอุดมการณ์ ความคิด และความเป็นพวกพ้อง ดังนั้นการทำความเข้าใจการบริโภคข้ามแดน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการศึกษาปรากฏการณ์ข้ามแดนที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การบริโภคข้ามแดน สำนึกความเป็นตัวตน แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่

ABSTRACT

Soi SathuPradit 44/1, Bangkok is a cross-border consumption area of Tai Yai migrant workers, where plays an important role in the self-realization of the identity through the consumption of products from their homeland. Therefore, the objectives of this study are to examine the characteristics of areas that cause cross-border consumption, study cross-border consumption and study the realization of identity through cross-border consumption. The study based on the concept of cross-border consumption and the cross-border lifestyle to explain the phenomenon and use qualitative research to collect data. The results indicated that although they lived in a foreign society, their identities were not concealed. They were filled through cross-border consumption, which the products are from their hometown. In order to relieve their home nostalgia and realize that they are Tai Yai. Therefore, cross-border consumption plays a crucial role in the realization of Tai Yai migrant workers so as to confirm the similarities within their group by building the firmness of ideology, ideas and unity. Consequently, understanding cross-border consumption is one of the essential ways to study the cross-border phenomenon that is increasingly important these days.

Keywords: Cross-border consumption, Identity realization, Tai Yai migrant workers

1. ความเป็นมาของปัญหา

ขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่พบปะกันของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ทั้งแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่และอยู่นอกพื้นที่ ทั้งนี้ภายในชุมชนมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่สื่อถึงความเป็นไทใหญ่มากมาย อาทิ หนังสือภาษาไทใหญ่ เสื้อยืด ชุดประจำชาติ ตราสัญลักษณ์ประจำชาติ และอาหารไทใหญ่ เป็นต้น ซึ่งสินค้าทุกชนิดจะมีสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นไทใหญ่ ได้แก่ ธงประจำชาติ แผนที่รัฐฉาน หรือภาษาไทใหญ่ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ไม่ได้ทำให้ตัวตนความเป็นไทใหญ่หายไป แต่ยังคงสำนึกถึงความเป็นไทใหญ่ผ่านการบริโภคข้ามแดน และการที่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นิยมบริโภคสินค้าจากบ้านเกิด พื้นที่แห่งใหม่อย่างเข้มข้น ได้สะท้อนให้เห็นว่า “การบริโภคข้ามแดน” เป็นหนึ่งในหลายปัจจัยที่สามารถเชื่อมโยงแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่กับบ้านเกิดที่รัฐฉานได้เป็นอย่างดี

พื้นที่ก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและอุดมการณ์ (อัจฉริยา ชวงค์เลิศ, 2561) ของกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างความหมาย การต่อรอง และการแสดงอำนาจผ่านพื้นที่ การบริโภคข้ามแดนมีความสำคัญต่อแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ต่างถิ่น เนื่องจากผู้บริโภคจะกลายเป็นผู้เสพและสร้างความเป็นตัวตนนอกพื้นที่ (อัมพร จิรัฐติกร, 2558) โดยการรักษาและผลิตสภาพแวดล้อมทางสังคมซ้ำให้เหมือนกับพื้นที่ระยะไกลที่พวกเขาได้มาจาก (Guarnizo, 2003) ดังนั้นการบริโภคข้ามแดนจึงทำให้เกิดการสร้างและตีความหมายผ่านการบริโภคสินค้าจากบ้านเกิด ซึ่งจะส่งผลต่อสำนึกความเป็นตัวตน ยืนยันความเหมือนและความแตกต่าง และเติมเต็มความรู้สึกของผู้บริโภคให้รู้สึกใกล้ชิดกับบ้านเกิดมากขึ้น จึงจะเห็นได้ว่าการบริโภคข้ามแดนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร

ปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้นำมาซึ่งคำถามการวิจัย คือ ขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร มีลักษณะของพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่อย่างไร แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร มีลักษณะการบริโภคข้ามแดนอย่างไร และการบริโภคข้ามแดนได้สร้างสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานครอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติ รวมถึงผลที่เกิดจากการบริโภคสินค้าข้ามแดน ณ พื้นที่ปลายทางของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 3 ประการ คือ ลักษณะของพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ลักษณะการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ และสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายโดยตรง คือ แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ 10 คน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภทผู้บริโภคสินค้า 8 คน ประกอบด้วย สินค้าประเภทอาหาร 3 คน สินค้าประเภทเสื้อผ้าต่าง ๆ 3 คน และสินค้าประเภทเครื่องนุ่งห่ม 2 คน และ (2) ประเภทผู้บริโภคบริการ 2 คน รวมถึงกลุ่มเป้าหมายโดยอ้อม คือ กลุ่มผู้ค้าและกลุ่มผู้นำชุมชน/กลุ่ม จำนวน 6 คน ได้แก่ กลุ่มผู้ค้า 4 คน ตามประเภทสินค้าและบริการข้างต้นอย่างละ 1 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน/กลุ่ม 2 คน

3.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 การศึกษาจากเอกสาร ซึ่งเป็นเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ ข่าวและคลิปข่าวออนไลน์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในขอยสสารุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร

3.2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตพฤติกรรมบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเสริมและเป็นธรรมชาติ รวมถึงการเข้าไปพูดคุยกับแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ เพื่อให้ทราบถึง

ทัศนคติต่อการบริโภคสินค้าข้ามแดน และพูดคุยกับกลุ่มผู้ค้า ผู้นำกลุ่ม/ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจความเป็นมาของการบริโภคข้ามแดน

3.2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ความคาดหวัง และความต้องการในการบริโภคข้ามแดน และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยอ้อม โดยมีประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะของพื้นที่ ร้านค้า และกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในซอยแห่งนี้

3.3 ขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วย

3.3.1 ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ได้แก่ แนวคิดการบริโภคข้ามแดน แนวคิดวิถีชีวิตข้ามแดน และแนวคิดพื้นที่

3.3.2 ลงภาคสนาม เพื่อสำรวจความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลวิจัย ไม่ว่าจะเป็น พื้นที่ ร้านค้า สินค้า รวมถึงจำนวนกลุ่มเป้าหมายโดยตรงและกลุ่มเป้าหมายโดยอ้อม ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ข้างต้น

3.3.3 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายโดยอ้อม โดยเข้าไปพูดคุยและสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของพื้นที่และกิจกรรมการบริโภคข้ามแดน และติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องวัตถุประสงค์การวิจัย

3.3.4 วิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลข้างต้น โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเนื้อหาบรรยาย (Content analysis) โดยผู้วิจัยจะจัดประเภทของข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษา

3.3.5 เขียนรายงานผลการศึกษา ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการเรียบเรียงข้อมูลข้างต้น มาทำการเรียบเรียงข้อมูลในรูปแบบของการเขียนบรรยายและพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งประกอบด้วย เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ เพื่อศึกษาลักษณะการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ และเพื่อศึกษาสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 ขอยสารุประติษฐ์ 44/1: พื้นที่ของการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่

พื้นที่การบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในขอยสารุประติษฐ์ 44/1 สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ พื้นที่ทางกายและพื้นที่ทางสังคม ดังต่อไปนี้

4.1.1 ขอยสารุประติษฐ์ 44/1: พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ในขอยสารุประติษฐ์ 44/1 เป็นที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติธรรม (วัดใหม่สารุประติษฐ์) ด้วยความจำกัดของขนาดพื้นที่ที่มีลักษณะแคบและเป็นขอยตัน ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่คิดว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ของพวกเขา จึงก่อให้เกิดการนำรูปแบบวิถีชีวิตจากบ้านเกิดมาปฏิบัติใช้ในพื้นที่แห่งนี้อย่างเต็มที่ ซึ่งโดยปกติแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นิยมเข้ามาในพื้นที่ เพื่อทำบุญและทำกิจกรรมร่วมกันจากการเข้ามาพื้นที่เป็นจำนวนมากของแรงงานข้ามชาติ ทำให้เกิดการตั้งร้านจำหน่ายสินค้าที่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นิยมบริโภคภายในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่และรายย่อยนำสินค้าเข้ามาจำหน่ายให้แก่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ดังนั้นพื้นที่ทางกายภาพสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ที่ตั้งตลาด ที่ตั้งร้านค้า และสินค้า ดังนี้

(1) **ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพของตลาด** ตลาดในขอยสารุประติษฐ์ 44/1 แบ่งได้เป็น 2 แบบ ได้แก่ ตลาดทั่วไปและตลาดนัดไทใหญ่ โดยตลาดทั่วไปจะเปิดจำหน่ายสินค้าทุกวันอาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุดทำงานของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ทำให้พวกเขานิยมเข้ามาทำบุญ รวมถึงเข้ามาบริโภคสินค้าและการบริการภายในตลาดทุกวันอาทิตย์ ส่วนตลาดนัดไทใหญ่จะเปิดจำหน่ายสินค้าเฉพาะวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลสำคัญ ทั้งนี้ตลาดนัดไทใหญ่จะมีขนาดใหญ่กว่าตลาดทั่วไป เนื่องจากมีแรงงานข้ามชาติรวมตัวกันเพื่อเข้ามาทำบุญและทำกิจกรรมร่วมกันเป็นจำนวนมาก

(2) **ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพของร้านค้า** ที่ตั้งร้านค้าของตลาดทั่วไปจะตั้งภายในบริเวณบ้านเช่าของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ จำนวน 4 ร้าน คือ ร้านขายเครื่องนุ่งห่ม ร้านขายอาหารสด อาหารแห้ง และ

สินค้าทั่วไป ร้านอาหารปรุงสุก และร้านตัดเย็บชุดประจำชาติ รวมถึงร้านขายสังฆทานบริเวณทางเข้าศูนย์ปฏิบัติธรรม (วัดใหม่สาธุประดิษฐ์) ซึ่งเป็นร้านของกลุ่มผู้ค้าชาวไทย สำหรับที่ตั้งร้านค้าของตลาดนัดไทใหญ่จะจำหน่ายสินค้าและการบริการ 5 ประเภทตามตลาดทั่วไปข้างต้น แต่มีจำนวนร้านค้าและมีพื้นที่ตั้งร้านค้ามากกว่าตลาดทั่วไป รวมถึงไม่มีการแบ่งพื้นที่จำหน่ายสินค้าแต่ละประเภทอย่างแน่ชัด จึงทำให้ร้านจำหน่ายสินค้าแต่ละประเภทตั้งร้านปะปนกัน ซึ่งมีพื้นที่ในการตั้งร้านค้าทั้งภายในซอยและนอกซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1

นอกจากนี้การตั้งร้านค้าของตลาดนัดไทใหญ่ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ กลุ่มผู้ค้าที่มีที่ตั้งแน่นอน เป็นกลุ่มที่เข้ามาจองพื้นที่ก่อน 1 วัน ซึ่งสามารถเลือกที่ตั้งที่เหมาะสมสำหรับจำหน่ายสินค้าได้ และกลุ่มผู้ค้าที่ไม่มีที่ตั้งแน่นอน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาจองพื้นที่ก่อน ทำให้ได้ที่ตั้งร้านค้าไม่เหมาะสมแก่การจำหน่ายสินค้า เนื่องจากเป็นพื้นที่แออัดและไม่มีพื้นที่ให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้ามากนัก ทั้งนี้นอกจากมีกลุ่มผู้ค้าชาวไทใหญ่ ยังมีกลุ่มผู้ค้าชาวไทยเข้ามาจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่แห่งนี้

(3) **สินค้า** สินค้าหลักที่กลุ่มผู้ค้านำมาจำหน่ายในตลาดมี 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สื่อชนิดต่างๆ และการบริการ เช่น บริการตัดเย็บชุดประจำชาติ ซึ่งสินค้าทุกประเภทเป็นสินค้าเฉพาะที่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นิยมบริโภค ทั้งนี้สินค้าประเภทเครื่องนุ่งห่มและสื่อชนิดต่างๆ นิยมใส่สัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นไทใหญ่ ในสินค้าทุกประเภท เช่น ธงชาติ ตราประจำชาติ สัตว์ประจำชาติ ดอกไม้ประจำชาติ หรือตัวอักษร ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะได้รับความนิยมจากแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่มากที่สุด

4.1.2 ซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1: พื้นที่ทางสังคม จากการเกิดพื้นที่ทางกายภาพ ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่มีโอกาสบริโภคสินค้าจากบ้านเกิด ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้แรงงานข้ามชาติเกิดการสำนึกตัวตน ยังส่งผลต่อพฤติกรรม วิถีชีวิต ความทันสมัย และทัศนคติของพวกเขาเช่นเดียวกัน

(1) **ลักษณะพฤติกรรม** แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่นิยมบริโภคสินค้าที่มาจากจีน พม่า และรัฐฉาน มากกว่าสินค้าจากไทย ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมความเคยชินในการบริโภคสินค้าที่ปฏิบัติติดต่อกันเป็นเวลานาน การบริโภคสินค้าข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ณ พื้นที่ปลายทาง ได้แสดงให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ไม่เคยเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค อย่างไรก็ตามแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ก็ได้มีการปรับตัวพฤติกรรมให้เข้ากับพื้นที่ปลายทาง แต่ทั้งนี้ก็ไม่ทำให้พฤติกรรมและความเป็นตัวตนของพวกเขาเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

(2) **วิถีชีวิต** การมีพื้นที่เป็นของตนเองอย่างซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ได้จำลองวิถีชีวิตเดิมมาปฏิบัติในพื้นที่แห่งนี้ อีกทั้งยังทำให้วิถีชีวิตของพวกเขาไม่แตกต่างไปจากเดิมมากนัก กล่าวคือ พวกเขาใช้ชีวิตที่ยังคงปฏิบัติแบบเดิมเหมือนเคยปฏิบัติที่รัฐฉาน เช่น วัฒนธรรมประเพณี ภาษาพูด การแต่งกาย อาหารไทใหญ่ และสินค้า สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่รู้สึกว่า พื้นที่แห่งนี้เปรียบเสมือน “บ้าน” ของพวกเขา และการมีบ้านหลังเล็กๆในพื้นที่ปลายทาง จึงส่งผลให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่สามารถดำรงชีวิตในสังคมไทยได้ง่ายมากขึ้น อีกทั้งไม่ถูกกลืนกลายความเป็นตัวตนจากสังคมใหญ่

(3) **ความทันสมัย** แม้ว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ยังคงสำนึกความเป็นตัวตนอย่างเข้มข้น แต่อิทธิพลของสภาพสังคมแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะความทันสมัย ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่เกิดการเปรียบเทียบระหว่างสังคมไทใหญ่กับสังคมไทย เมื่อมองย้อนไปในสังคมของพวกเขา พวกเขาจะรู้ว่าสังคมไทใหญ่ขาดและต้องพัฒนาในด้านใด ดังนั้นจึงนำความทันสมัยจากสังคมที่พัฒนามากว่าอย่างสังคมไทย มาปรับใช้ให้เป็นความทันสมัยเฉพาะแบบไทใหญ่ผ่านการผลิตและบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ

(4) **ทัศนคติ** แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่มีทัศนคติในแง่บวกต่อการบริโภคข้ามแดน โดยมองว่าการบริโภคข้ามแดนมีข้อดีในการสร้างกำลังใจและเติมเต็มความสุขให้แก่แรงงานไทใหญ่ไกลบ้าน ถึงแม้ว่าการบริโภคข้ามแดนไม่อาจทดแทนความรู้สึกคิดถึงบ้านได้อย่างสมบูรณ์ แต่พื้นที่ในซอยทำให้พวกเขาได้พบปะสังสรรค์ แสดงออกถึงตัวตน โดยเฉพาะบริโภคสินค้าจากบ้านเกิดร่วมกัน พวกเขาจึงมองว่าพื้นที่ในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 และการได้บริโภคสินค้าจากบ้านเกิด ทำให้พวกเขาได้หวนคิดถึงความทรงจำจากบ้านเกิด พื้นที่อันเป็นที่รักที่พวกเขาได้จากมา ทั้งนี้สิ่งที่สามารถคลายความคิดถึงบ้านได้ดีที่สุดก็คือ การได้บริโภคสินค้าจากบ้าน โดยสินค้าเหล่านี้ได้ให้ทั้งความสุข

จากการสัมผัสด้วยรูป รส กลิ่น เสียง อีกทั้งยังสามารถจินตนาการถึงความทรงจำผ่านความคิด ในขณะที่บริโภคสินค้าได้เช่นเดียวกัน

4.2 การบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่

ในพื้นที่ต่างถิ่นที่แรงงานข้ามชาติสามารถรวมตัวอยู่กันเป็นกลุ่ม มีโอกาสสูงที่จะเกิดการตั้งพื้นที่เป็นของตนเอง รวมถึงเกิดการบริโภคสินค้าข้ามแดน เนื่องจากการรวมตัวของคนกลุ่มเดียวกันย่อมมีความต้องการที่จะแสดงออกถึงตัวตน รวมถึงต้องการที่จะปฏิบัติตนในแบบวิถีชีวิตเดิมในพื้นที่ใหม่ การบริโภคถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต แม้แรงงานข้ามชาติสามารถปรับตัวในสังคมปลายทางได้ไม่ยากนัก แต่การได้มีโอกาสบริโภคสินค้าจากบ้านเกิด ถือว่าเป็นสิ่งที่พิเศษสำหรับพวกเขา ประกอบกับในปัจจุบันการคมนาคมและการสื่อสารมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น การนำเข้าสินค้าข้ามแดนจึงมีมากขึ้นกว่าในอดีต อีกทั้งการมีที่ตั้งทางกายภาพอย่างที่ตั้งตลาดและที่ตั้งร้านค้า ซึ่งได้นำสินค้าบ้านเกิดเข้ามาจำหน่ายภายในพื้นที่ จึงทำให้พื้นที่ของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การศึกษาการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ต้องศึกษาผ่านตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่โดยตรง ดังนี้

4.2.1 แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ทุกคนพึงระลึกเสมอว่าตนเองคือชาวไทยใหญ่ และหากมีบรรยากาศของบ้านเกิด รวมถึงการบริโภคสินค้าที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันด้วยแล้ว ก็ยังเป็นการย้ำเตือนความเป็นตัวตนของพวกเขาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้แม้ว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ทุกคนจะสำนึกถึงบ้านเกิดผ่านการบริโภคสินค้าข้ามแดน แต่ระดับความสำนึกของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีสภาพทางสังคมที่มีความเจริญมากกว่าบ้านเกิดอย่างรัฐฉาน ก่อนที่จะย้ายเข้ามาในประเทศไทย จึงทำให้ความผูกพันและการสำนึกถึงบ้านเกิดมีน้อยมากกว่าผู้ที่มีความทรงจำที่ดีและไม่ดีจากรัฐฉาน ก่อนที่จะย้ายเข้ามาในประเทศไทย แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะสำนึกมากหรือน้อย ทุกคนยังคงสำนึกเสมอว่าพวกเขาคือชาวไทยใหญ่ ซึ่งยังคงมีทัศนคติ การแสดงออก การดำรงชีวิต และการบริโภคอย่างไทยใหญ่ในพื้นที่ปลายทาง

4.2.2 สินค้าจากบ้าน สินค้าที่แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่นิยมบริโภค ส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศจีน พม่า และรัฐฉาน ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่มีการจำหน่ายในประเทศไทย อย่างไรก็ตามการบริโภคสินค้าบางประเภทสามารถนำสินค้าไทยมาทดแทนได้ แต่ก็ไม่ได้มีความคล้ายคลึงกับสินค้าจากบ้านเกิดทั้งหมด

4.2.3 วัตถุประสงค์ในการบริโภค สินค้าข้ามแดนสามารถบริโภคได้ทั้งประโยชน์และความหมายของสินค้า สำหรับการบริโภคความหมายของสินค้าจะมีทั้งผู้รู้ตัวและไม่รู้ตัวว่าตนกำลังบริโภคความหมายของสินค้าอยู่ ซึ่งผู้ที่ไม่รู้ตัว การบริโภคสินค้าของพวกเขาจะเกิดจากพฤติกรรมความเคยชินที่ต้องการบริโภคเพียงประโยชน์ของสินค้า เช่น รสชาติ คุณสมบัติ และประโยชน์ มากกว่าจะตระหนักถึงความหมายที่แท้จริงในตัวสินค้า ส่วนผู้รู้ตัว ความหมายในการบริโภคสินค้าของพวกเขาจะบริโภคเพื่อคลายความทุกข์ คลายความคิดถึงบ้าน และส่งต่อคุณค่าและความคิดบางอย่างให้แก่ผู้อื่น

4.2.4 อิทธิพลจากผู้อื่นต่อการบริโภค อิทธิพลจากครอบครัว เพื่อน และสังคมออนไลน์ มีส่วนช่วยให้แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่มีโอกาสหรือตัดสินใจบริโภคสินค้าข้ามแดน โดยเกิดจากการชักชวนภายในกลุ่มเพื่อน การได้รับแรงบันดาลใจในการบริโภคจากผู้อื่น และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยใหญ่ผ่านครอบครัว สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลจากผู้อื่นมีบทบาทต่อการสร้างสำนึกและคุณค่าให้แก่ผู้ที่ได้รับอิทธิพลนำมาปฏิบัติต่อไป

4.2.5 โอกาสในการบริโภค การพัฒนาด้านคมนาคมและการสื่อสาร โดยเฉพาะความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่มีโอกาสบริโภคสินค้าผ่านช่องทางนี้ได้ทุกเมื่อ ซึ่งแตกต่างจากการบริโภคสินค้าจากร้านค้าที่ต้องรอวันเปิดจำหน่ายจึงจะสามารถเข้ามาบริโภคได้ ดังนั้นการบริโภคสินค้าข้ามแดนจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะพื้นที่เท่านั้น แต่ยังสามารถบริโภคผ่านช่องทางอื่นที่หลากหลาย ซึ่งได้ปรับให้เข้ากับยุคสมัยที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้โอกาสในการบริโภคสินค้าข้ามแดนจะขึ้นอยู่กับแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่แต่ละคน ซึ่งจะมีทั้งผู้ที่มีโอกาสมาก คือ ผู้ที่เข้ามาบริโภคสินค้าจากตลาดภายในซอยเป็นประจำและผู้ที่สามารถเข้าถึงการบริโภคสินค้าทางออนไลน์ และผู้ที่มีโอกาสน้อย คือ ผู้ที่นานครั้งจะเข้ามาบริโภคสินค้าจากตลาด รวมถึงผู้ที่ไม่รู้และไม่รู้ช่องทางการบริโภคสินค้าทางออนไลน์

4.2.6 แหล่งการบริโภค สินค้าข้ามแดนนิยมนำเข้ามาจากประเทศจีน พม่า และรัฐฉาน ต่อมาสินค้าจะถูกส่ง

มาที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย เนื่องจากมีแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่อาศัยอยู่จำนวนมาก จากนั้นจึงกระจายสินค้าไปในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ทั่วประเทศ เช่นเดียวกันกับการนำสินค้าเข้ามาจำหน่ายในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานครแห่งนี้

นอกจากนี้ยังมีสินค้าไทใหญ่หลายประเภทที่ผลิตในประเทศไทย โดยชาวไทใหญ่เป็นผู้ผลิตด้วยตนเอง แต่ถือได้ว่าสินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าข้ามแดน เนื่องจากได้นำสัญลักษณ์อันสื่อถึงความเป็นไทใหญ่มาใช้ร่วมกันสินค้าประเภทต่างๆ อาทิ ชุดประจำชาติหรือแบบเรียนภาษาไทย

4.2.7 ขั้นตอนการบริโภค การบริโภคสินค้าทางอินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางการบริโภคสินค้าที่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นิยมในปัจจุบัน เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว สินค้ามีความหลากหลาย และสามารถบริโภคได้ทุกเมื่อ นอกจากนี้การเข้าไปบริโภคสินค้าด้วยตนเองและการฝากคนรู้จักซื้อสินค้าจากตลาดในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 ก็เป็นวิธีที่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่นิยมมากเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากตลาดไม่ได้เปิดทำการทุกวัน จึงทำให้การบริโภคด้วยวิธีนี้ต้องมาบริโภคเฉพาะวันที่ตลาดเปิดทำการ

ทั้งนี้การบริโภคสินค้าทางอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงการเพิ่มช่องทางการบริโภคอีกช่องทางหนึ่งเท่านั้น อีกทั้งมีแรงงานข้ามชาติเพียงบางส่วนที่รู้ช่องทางและเคยบริโภคสินค้าทางออนไลน์ แต่ส่วนใหญ่ยังคงไม่รู้จักรับช่องทางการบริโภคแบบใหม่ รวมถึงไม่กล้าที่จะบริโภคสินค้าผ่านทางออนไลน์ เนื่องจากเกรงว่าจะถูกโกงและได้สินค้าที่ไม่เป็นไปตามต้องการ รวมถึงไม่สามารถสัมผัสและทดลองสินค้าด้วยตนเอง จึงทำให้พื้นที่ทางกายภาพอันเป็นที่ตั้งตลาดและร้านค้าในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 ยังคงมีความสำคัญในการเป็นพื้นที่หลักแห่งการบริโภคข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่

4.3 สำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่

สำนึกความเป็นตัวตน เกิดจากพฤติกรรมบริโภคของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม โดยกลุ่มชาวไทใหญ่มีพฤติกรรมและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ทำให้ออกจากจะสำนึกถึงความ เป็นไทใหญ่แล้ว ยังมีการสำนึกเพื่อแสดงความเหมือนและแสดงความแตกต่างอีกด้วย

4.3.1 แสดงความเหมือน การแสดงความเหมือนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่มักแสดงออกผ่านทาง ภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร และวัฒนธรรมประเพณี อย่างไรก็ตามตัวของสินค้าได้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ได้ นวัตกรรมที่เหนียวแน่น “ชู”ผ่านสัญลักษณ์ประจำชาติ อีกทั้งยังเป็น “อำนาจอ่อน”ต่อการสร้างสำนึกและคอยย้ำเตือนกันในกลุ่มแรงงานให้รู้ตัวอยู่เสมอว่าพวกเขาคือใคร การบริโภคข้ามแดนจึงเปรียบเสมือนการส่งต่ออุดมการณ์ทางการเมือง ความรักชาติ และความเป็นพี่น้องชาติเดียวกันให้แก่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ที่พบเห็นสัญลักษณ์ประจำชาติเหล่านี้

4.3.2 แสดงความแตกต่าง ปัญหาจากการถูกเรียกเหมารวมว่าเป็นแรงงานข้ามชาติชนชาติใดชนชาติหนึ่งในสังคมไทย เป็นเรื่องที่สร้างความไม่พอใจให้แก่แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่บางส่วน การแสดงออกถึงตัวตนจึงถือว่าเป็นการพยายามแสดงความแตกต่าง เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกเรียกแบบเหมารวม โดยการแสดงออกถึงความเป็นไทใหญ่ส่วนมากจะแสดงออกในพื้นที่ของพวกเขา อย่างในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร และพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ การแสดงออกในพื้นที่สาธารณะจะเป็นการแสดงออกอย่างเหมาะสม ถึงแม้ว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ต้องการแสดงออกถึงความแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นในสังคม แต่การอยู่ร่วมกันในสังคมใหญ่ ทำให้ต้องเคารพกฎกติกาและมารยาททางสังคม ส่งผลให้การปฏิบัติตัวในพื้นที่สาธารณะต้องปรับตัวให้กลมกลืนกับผู้คนทั่วไปในสังคม อย่างไรก็ตาม ภายใตจิตใจของพวกเขาต่างรู้ดีว่าพวกเขาคือชาวไทใหญ่ และหากมีพื้นที่ให้แสดงออกถึงตัวตน พวกเขาก็จะแสดงออกอย่างเต็มที่

5. การอภิปรายและสรุปผล

การศึกษาเรื่อง การบริโภคข้ามแดนกับสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ ในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาพื้นที่ของการบริโภคข้ามแดน ลักษณะการบริโภคข้ามแดน และสำนึกความเป็นตัวตนของแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

กรุงเทพมหานคร เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่เข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งพวกเขาได้นำ

ความเป็นตัวตนมาปฏิบัติใช้ ณ พื้นที่ปลายทาง โดยศูนย์ปฏิบัติการ (วัดใหม่สาธุประดิษฐ์) ในซอยสาธุประดิษฐ์ 44/1 กรุงเทพมหานคร มีบทบาทสำคัญในที่แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ใช้เป็นพื้นที่จำลองวิถีชีวิตแบบพื้นที่ที่เกียรตินาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ใช้ทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการบริโภคข้ามแดน ดังเช่น ชุมชนข้ามถิ่น: การก่อร่างทางอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น (วิลาสินี โสภากุล, 2559) แม้แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่อยู่มากในสังคมต่างถิ่น แต่ก็ไม่ได้ทำให้พฤติกรรม วิถีชีวิต และทัศนคติความเป็นไทยใหญ่ของพวกเขาหายไป เนื่องจากถูกเติมเต็มผ่านการบริโภคสินค้าข้ามแดน แสดงให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่มีพฤติกรรมในการบริโภคสินค้าที่ตนคุ้นเคย ซึ่งมีความเฉพาะแบบไทยใหญ่ การบริโภคสินค้าข้ามแดนจึงทำให้พวกเขารู้สึกว่าได้ใกล้ชิดกับบ้านเกิด อีกทั้งการมีพื้นที่เฉพาะกลุ่มได้ส่งผลกระทบต่อแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ในเรื่องการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนอย่างเต็มที่ บริบทของพื้นที่จึงมีส่วนช่วยในการเชื่อมร้อยระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง ดังเช่น การเมืองเชิงวัฒนธรรมของรชชาติ: วิถีอาหารของแรงงานไทยใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ (บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล, 2555) อย่างไรก็ตามก็ตีความความทันสมัยจากพื้นที่ปลายทางได้มีอิทธิพลต่อแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ ทั้งนี้พวกเขาก็นำความทันสมัยมาปรับใช้ให้เข้ากับสังคมไทย มากกว่าเปลี่ยนแปลงและยอมรับอิทธิพลเหล่านั้น ต่างจากแนวคิดทฤษฎีการบริโภคข้ามแดนที่ระบุว่า การบริโภคข้ามแดนทำให้วิถีชีวิตของสังคมนั้นๆเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นในด้านกายภาพของสังคมหรือชีวิตของผู้คนในสังคม เช่น พฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อน ร้านค้ามีความทันสมัยมากขึ้น หรือแม้แต่ทัศนคติในการบริโภคที่เป็นผลจากการบริโภคข้ามแดน

แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่นิยมบริโภคสินค้าจากบ้านเกิดมากกว่าสินค้าไทย ทั้งนี้เป็นเพราะนิสัยความเคยชินส่งผลให้เกิดการผลิตและปฏิบัติซ้ำความเป็นไทยใหญ่ ณ พื้นที่ปลายทาง สินค้าข้ามแดนส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้าจากประเทศจีน พม่า และรัฐฉาน ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติมีโอกาสได้สัมผัสรสชาติและกลิ่นอาย อีกทั้งยังทำให้สำนึกถึงตัวตนและหวงคิดถึงความทรงจำจากบ้านเกิดจากการบริโภคสินค้าข้ามแดนประเภทต่างๆ ดังเช่น ชีวิตแรงงานข้ามชาติในชุมชนชนบทไทย : กรณีศึกษาแรงงานสัญชาติพม่าในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร (ปริดา รอดนวล, 2551) นอกจากนี้ผลการศึกษาเรื่อง การเมืองเชิงวัฒนธรรมของรชชาติ: วิถีอาหารของแรงงานไทยใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ (บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล, 2555) ให้ภาพตรงกันข้ามในเรื่องของการทางบริโภคสินค้าไทยใหญ่ เพราะปัจจุบันความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต รวมถึงการต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดกิจกรรมการบริโภคและจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ ช่องทางนี้จึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินค้าจากบ้านเกิด อีกทั้งยังทำให้มีรูปแบบการบริโภคสินค้าที่ไม่จำเจเหมือนในอดีต ซึ่งมีความจำกัดเพียงแค่นี้ในพื้นที่เท่านั้น

แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่นึกความเป็นตัวตน เพื่อยืนยันความเหมือนภายในกลุ่มของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเป็นข้อดีในการสร้างความเหนียวแน่นทางความคิด อุดมการณ์ ความรักต่อชาติ และความเป็นพี่น้องชนชาติเดียวกัน โดยเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคข้ามแดน ที่อธิบายว่า การบริโภคข้ามแดนส่งผลให้เกิดการสร้าง ความหมายและการตีความผ่านการบริโภค ซึ่งผู้บริโภคจะกลายเป็นผู้เสพและสร้างความเป็นตัวตนนอกพื้นที่ (อัมพร จิรัฐติกร, 2558) ทำให้การบริโภคได้กลายเป็นตัวบ่งบอกทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล, 2555) นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่มีการสำนึกเพื่อยืนยันความแตกต่าง ซึ่งทำให้ผู้พบเห็นสามารถแยกความแตกต่างระหว่างแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่และคนกลุ่มอื่นในสังคมผ่านการแสดงออกโดยการดำรงชีวิต การบริโภคสื่อจากบ้านเกิด และภาษาพูด จึงส่งผลให้แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่อยังคงสำนึกถึงความเป็นตัวตน รวมถึงรู้สึกใกล้ชิดบ้านเกิดมากขึ้น ดังเช่น ความเลื่อนไหลของอัตลักษณ์บนเส้นเขตแดน: แรงงานมลายูปาตานีข้ามแดนไทย-มาเลเซียในร้านต้มยำ (สุทธิพร บุญมาก, 2555)

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทรงชัย ทองปาน อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เขียน นับตั้งแต่การเรียบเรียงวิธีวิจัยทางสังคมและมนุษยศาสตร์ (อศ.400) จนถึงวิทยานิพนธ์ (อศ.500) ที่ได้กรุณาช่วยชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าข้อมูล ตลอดจนช่วยแก้ไขจุดบกพร่องในการเขียนงานวิจัยด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์วีรบูรณ์ วิสารทสกุล กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ที่ได้ช่วยชี้แนะแนวทางในการเก็บข้อมูล รวมถึงช่วยให้คำแนะนำและแก้ไขจุดบกพร่องในงานวิจัยให้สมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบพระคุณแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่และกลุ่มผู้ค้าชาวไทยทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาในการให้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลและอาสาพาเรียนรู้วิถีชีวิตไทใหญ่ด้วยความเต็มใจยิ่ง รวมถึงต้อนรับผู้วิจัยอย่างอบอุ่นทุกครั้ง จากรอยยิ้มและคำทักทายด้วยความเป็นมิตรไมตรีที่ดีเสมอมา

7. เอกสารอ้างอิง

- บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล. 2555. การเมืองเชิงวัฒนธรรมของรพชชาติ: วิถีอาหารของแรงงานไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 31(2), น. 123-133.
- ปรีดา รอดนวล. 2551. *ชีวิตแรงงานข้ามชาติในชุมชนชนบทไทย: กรณีศึกษาแรงงานสัญชาติพม่าในชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2561, จาก <http://beyond.library.tu.ac.th/cdm/singleitem/collection/thesis/id/794/rec/1>
- วิลาสินี ไสภาพล. 2559. *ชุมชนข้ามถิ่น: การก่อร่างทางอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุทธิพร บุญมาก. 2555. ความเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์บนเส้นเขตแดน: แรงงานมลายูปาตานีข้ามแดนไทย – มาเลเซีย ในร้านต้มยำ. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์]. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 3, น. 81 – 106. ค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2561, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/6107/5324>
- อัจฉริยา ชวงค์เลิศ. 2561. การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม สถานที่ และอัตลักษณ์ ในการพัฒนาสังคมของคนไทยภาคกลางตอนเหนือของเวียดนาม ในยุคก่อนระบบเศรษฐกิจการตลาด. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- อัมพร จิรัฐติกร. 2558. *พื้นที่สาธารณะข้ามชาติ การเมืองเรื่องพื้นที่ของแรงงานอพยพไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- Luis Eduardo Guarnizo. 2003. The Economics of Transnational Living. *Imr International Migration Review*, 37(3), p. 666-669.

พุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย
BUDDHIST ASSEMBLY AND THE SURVIVAL OF WAT CHAIYAMANGALARAM, PENANG, MALAYSIA

กัลยรักษ์ ลิมโภาสมณี

KANYARAK LIMOPASMANEE

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Southeast Asia Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok

L-kanyarak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททั่วไปและหน้าที่ของพุทธบริษัทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม โดยอาศัยทฤษฎีศาสนากับสังคม และทฤษฎีพื้นที่ทางสังคมในการอธิบายปรากฏการณ์ ผ่านการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าวัดไชยมังคลารามเป็นวัดไทยแห่งแรกที่ก่อตั้งบนเกาะปีนัง ชาวสยามและชาวไทยใช้วัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธเหมือนประเทศไทยทุกประการ วัดยังเป็นพื้นที่ทางสังคมของคนไทยในการจัดกิจกรรม เป็นแหล่งความรู้ถ่ายทอดภาษาไทย บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดด้านพิธีกรรมทางศาสนาพุทธแสดงผ่านการมีศาสนพิธีต่างๆ นอกจากนี้พุทธบริษัทยังมีบทบาทด้านการผสมผสานศาสนาและความเชื่อ ทั้งศาสนาพุทธ พราหมณ์ ทำให้วัดเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่หลากหลายชาติพันธุ์และศาสนา ทั้งชาวไทย จีน อินเดียและนักท่องเที่ยวต่างๆ มากไปกว่านั้นบทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดในด้านการอนุรักษ์ความเป็นไทย คนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐปีนังได้ร่วมกันสอนภาษาไทยและจัดเทศกาลสำคัญของประเทศไทยเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีไทย

คำสำคัญ: วัดไชยมังคลาราม การดำรงอยู่ มาเลเซีย คนไทย

ABSTRACT

The study of “Buddhist assembly and the survival of Wat Chaiyamangalaram”, Penang, Malaysia aims to study history and the role of Buddhist assembly to existing of Chaiyamangalaram temple. The research was based on religious theories and social space theory. As a research method, a documentary analysis, observation and interview was used in this research. The finding indicated that Chaiyamangalaram temple was the first Thai temple on Penang Island. The temple has been used as a spiritual center and the place to perform Buddhist rituals. Moreover, the temple is a social area of Thai people for organizing activities, it is also propagates Thai language. The Role of Buddhist assembly to existing of Chaiyamangalaram temple can perform Buddhist rituals that show through Religious Ceremony. In addition, Buddhists also play a crucial role to integrate religion and faith of Buddhism and Brahmanism together. The temple became the area that people from diverse ethnic and religious such as Thai, Chinese, Indian and other tourist come to have interaction among them. Besides, there is a part to preserve Thai identity by teaching Thai language and organizing Thai festivals.

Keywords: Chaiyamangalaram Temple, Existence, Malaysia, Thai

1. ความมาเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียมีพื้นที่เขตแดนติดต่อกันทั้งทางบกและทางน้ำ รัฐต่างๆ ทั้งที่มีและไม่มีเขตแดนติดต่อกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียโดยมีบรรพบุรุษคนไทยอาศัยอยู่ เรียกตัวเองว่า “ชาวสยาม” (Siamese) เป็นคนพื้นเมืองเป็นคนเชื้อสายไทยและนับถือศาสนาพุทธอาศัยอยู่บริเวณนี้มาแต่โบราณ จนกระทั่งอังกฤษเข้ามาครอบครองแหลมมลายู ในยุครัฐชาติทำให้มีการขีดเส้นแบ่งดินแดนระหว่างประเทศที่ชัดเจน ทำให้รัฐแฉวมลายูตอนเหนือของสยามประกอบไปด้วย รัฐเคดาห์ รัฐกลันตัน รัฐตรังกานู รัฐเปอร์ลิส และเกาะปีนังกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย ในปัจจุบันชาวสยาม (Orang Siam) ยังคงมีศิลปวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ สภาพชีวิต และสังคมแบบไทย เช่นเดียวกับประเทศไทยเมืองแม่(อำเภอตากดีอายุวัฒนะ, 2517) รัฐปีนังในอดีตมีชาวสยามอาศัยอยู่จำนวนมากกว่า 60,000 คน เนื่องด้วยเวลาที่เปลี่ยนไปและปัจจัยต่างๆทำให้ชาวสยามที่อาศัยอยู่ที่ปีนังมีจำนวนที่ลดลง เมื่อพลังแห่งความศรัทธาของชาวพุทธลดลง จึงทำให้ในปัจจุบันวัดไทยที่ปีนังที่แต่เดิมมีจำนวน 5 วัด ภายหลังจึงเหลือเพียง 3 วัดเท่านั้น คือวัดบุพผาราม วัดบุเลาติกุส หรือวัดไชยมังคลาราม และวัดบาตูลันจิง หรือ วัดปีนังบง (พิเชฐ แสงทอง, 2561) วัดกับคนไทยมีความเกี่ยวข้องกันมาอย่างช้านาน คนไทยแต่โบราณตามความเชื่องานบุญงานบวชก็ต้องมีวัดเข้ามาเกี่ยวข้อง วัดยังทำหน้าที่ทางสังคม โดยวัดกลายเป็นสถานที่พบปะกันของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ผ่านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาออกไปกว่านั้น “วัดไทย” เป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นที่รวมของคนไทยในต่างแดนในการจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกัน คนไทยในต่างแดนนอกจากจะถือว่าวัดไทยเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีทาง พระพุทธศาสนาแล้ว ยังถือว่าวัดไทยเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์เพื่อเผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม

โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาและสังคม เนื่องจากวัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาและสังคม วัดเป็นส่วนสำคัญของศาสนา เพราะเป็นที่อาศัยอยู่ของนักบวชและประกอบกิจพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รวมถึงบริบททางสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และพหุศาสนา นอกจากความเชื่อทางศาสนาแล้ววัดไทยเป็นพื้นที่ทางสังคมของคนไทยในต่างแดนอีกด้วย จึงจะเห็นได้ว่าการศึกษาดังกล่าวมีความสำคัญต่อวัดไทยในประเทศที่เป็นพหุศาสนาและเชื้อชาติ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นที่มาของการตั้งคำถามงานวิจัย คือบริบททั่วไปของวัดไชยมังคลารามเป็นอย่างไร และบทบาทของพุทธบริษัทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลารามเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อถอดบทเรียนอันจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงการดำรงอยู่ของวัดไทยโดยวัดเป็นเหมือนศูนย์กลางในการดำรงรักษาวิถีความเป็นไทยและวิถีพุทธในต่างแดน และมองเห็นถึงเงื่อนไขและวิธีการต่างๆที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของวัดไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

- บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา (1) ศึกษาบริบททั่วไปของวัดไชยมังคลาราม และ (2) ศึกษาบทบาทของพุทธบริษัทที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ ได้แก่ กลุ่มสงฆ์ฆราวาส ประกอบด้วยพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ที่วัดไชยมังคลารามและกลุ่มอุบาสกอุบาสิกาประกอบด้วย ผู้ศรัทธาในศาสนาพุทธ กรรมการวัดและผู้ดูแลวัด รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณวัดไชยมังคลาราม และคนไทยในรัฐปีนัง

3.2 วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร ซึ่งเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่นประวัติศาสตร์ประเทศมาเลเซีย ประวัติศาสตร์วัดไชยมังคลาราม หนังสือประวัติศาสตร์ชาวสยามในมาเลเซีย หนังสือที่เกี่ยวข้องกับพุทธบริษัท และเอกสารกิจกรรมต่างๆ

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมต่างๆภายในวัด การทำวัตรสวดมนต์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการ

สำรวจภาพทั่วไปของวัด โดยประเด็นที่ผู้วิจัยสังเกต ได้แก่ บริบททั่วไปของวัดไชยมังคลาราม

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่จำพรรษา ณ วัดไชยมังคลารามและคนไทยที่อาศัยอยู่บริเวณวัดไชยมังคลาราม คนไทยในป็นัง ผู้มีจิตศรัทธา นักท่องเที่ยว โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ บริบททั่วไปของวัด บทบาทหน้าที่ของพุทธบริษัท รวมถึง กิจกรรมของวัดและการดำรงอยู่ของวัด

3.3 ขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วย

3.3.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประวัติศาสตร์ประเทศมาเลเซีย ประวัติศาสตร์วัดไชยมังคลาราม หนังสือประวัติศาสตร์ชาวสยามในมาเลเซีย หนังสือที่เกี่ยวข้องกับพุทธบริษัท เอกสารกิจกรรมต่างๆ

3.3.2 การศึกษาโดยการศึกษจากการออกภาคสนาม (Field study research) โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับพระสงฆ์ที่จำพรรษา ณ วัดไชยมังคลาราม และคนไทยที่อาศัยอยู่บริเวณวัดไชยมังคลาราม คนไทยในป็นัง ผู้มีจิตศรัทธา นักท่องเที่ยว ถึงกิจกรรมของวัดและการดำรงอยู่ รวมถึงการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากองค์ประกอบของขั้นตอนการดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาดังที่ได้กล่าวมานั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเนื้อหาบรรยาย โดยการจัดประเภทของข้อมูล (Categories) เพื่อเชื่อมโยงอธิบายประเด็นต่าง ๆ อันนำไปสู่ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ถึงบริบททั่วไป และบทบาทของพุทธบริษัทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งประกอบไปด้วย การศึกษาบริบททั่วไปของวัดไชยมังคลาราม และบทบาทของพุทธบริษัทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

การดำรงอยู่ด้านประวัติศาสตร์ของวัดไชยมังคลาราม (WAT CHAIYA MANGALARAM) หรือวัดปูเลาติกุส ตั้งอยู่เลขที่ 17 ถนนเบอร์มา เขตปูเลาติกุส รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย เป็นวัดพุทธเถรวาทของชาวสยาม (ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย) โดยวัดไชยมังคลารามหรือวัดปูเลาติกุสมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เป็นวัดไทยวัดแรกที่ก่อตั้งบนเกาะปีนังโดยก่อตั้งเป็นพระอารามเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2388 พระอารามนี้ตั้งในพื้นที่ธรณีสงฆ์ในเขตปูเลาติกุสซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถคือเจ้าหญิง สหราชอาณาจักรอังกฤษเมื่อครองดินแดนแห่งนี้ยังอยู่ในการปกครองของเครือจักรภพอังกฤษ (วัลลภา บุรณวิจารย์, 2556) วัดไชยมังคลารามสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงแรกคือ ยุคที่วัดมีชื่อเรียกว่า “ปูเลาติกุส” โดยแต่เดิมชื่อวัดปูเลาติกุส ตามชื่อของชุมชนที่วัดดำรงอยู่ และช่วงที่สอง วัดไชยมังคลารามยุคปัจจุบัน กล่าวคือวัดปูเลาติกุสในภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นวัดไชยมังคลาราม ในสมัยเจ้าอาวาสแดง ธมฺมปาโล ซึ่งเป็นผู้สร้างปูชนียสถานต่างๆของวัดและพัฒนาวัดในด้านต่างๆ

การดำรงอยู่ด้านความศรัทธาจากหลักฐานต่างแสดงให้เห็นถึงวัดที่อยู่ควบคู่กับสังคมคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียมาอย่างยาวนาน และแสดงให้เห็นถึงบทบาทพุทธบริษัทกับความศรัทธาในวัดไชยมังคลารามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา วัดไชยมังคลารามมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมตามปฏิทินประจำปี กิจกรรมประจำวันของวัด และวัดไชยมังคลารามเป็นวัดที่มีถาวรวัตถุต่างๆ อย่างครบถ้วนล้นหลามจากพลังศรัทธาของพุทธบริษัท ทั้งอุโบสถ ศาลาการเปรียญ โรงครัว ศาลาต่างๆ หรือกุฏิสงฆ์ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยสถาปัตยกรรมไทยปนกับสถาปัตยกรรมจีน ถาวรวัตถุต่างๆ ของวัดล้วนมีขนาดใหญ่ และอยู่ในสภาพดี จึงแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาและความเจริญรุ่งเรืองของวัดที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนาน และวัดเองมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความศรัทธาอย่างแรงกล้ามีปฏิสัมพันธ์กับวัด ไม่ว่าจะเป็น ชาวสยาม ชาวไทย ชาวจีนมลายู ชาวอินเดียและชาวมลายู โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่นั้นเป็นไปด้วยดี มีลักษณะอย่างพ้องกัน แต่ทว่าก็เป็นไปในลักษณะที่มีระยะห่างอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชาวไทยกับชาวมลายู เนื่องจากความแตกต่างทางศาสนา นอกจากนี้วัดไชยมังคลารามยังมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งฝ่ายมาเลเซียและฝ่ายไทย โดยเฉพาะองค์การคณะสงฆ์สยามมาเลเซีย (PERTUBUHAN SAMI BUDDHA KETURUNAN SIAM MALAYSIA) ซึ่งเป็นองค์กร

กลางที่ดูแลวัดและพระสงฆ์สยามในประเทศมาเลเซีย มาเลเซีย ติดต่อประสานงานทางพุทธศาสนากับประเทศอื่น รวมทั้งส่งเสริมการศึกษา ธรรมเนียมประเพณี โดยความสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ไทยนั้นเป็นไปในลักษณะอย่าง “พี่น้อง” ที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และคณะสงฆ์สยามมาเลเซียจะปฏิบัติตามกฎหมายของมหาเถรสมาคมของไทย

แนวโน้มของการดำรงอยู่ของวัดไชยมงคลารามในอนาคตจะสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่ เพราะพุทธบริษัทต่างมีความศรัทธาอย่างแรงกล้า ร่วมสืบทอดและดำรงไว้ซึ่งศาสนาพุทธ พุทธบริษัทต่างมีบทบาทและร่วมดูแลรักษา อีกทั้งวัดไชยมงคลารามมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนในบริเวณรอบวัด นอกจากคนสยาม คนไทยแล้วยังมีคนจีนมลายูที่มีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า และนักท่องเที่ยว ซึ่งบุคคลเหล่านี้คือพุทธบริษัทที่มีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมงคลารามเช่นกัน โดยพุทธบริษัทมีบทบาทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมงคลารามใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

4.1 บทบาทของพุทธบริษัทในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ศาสนา คือสถาบันทางสังคมโดยวัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา บทบาทของพุทธบริษัทในด้านนี้คือ พระและอุบาสกอุบาสิการ่วมกันสืบทอดศาสนาพุทธ โดยปฏิบัติตามพระวินัย รวมถึงช่วยกันทำนุบำรุงศาสนา

โดยจากการสังเกตการณ์การบทบาทของพุทธบริษัทที่อยู่บริเวณวัดพบว่าพระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกามีความสัมพันธ์กัน โดยมีกิจกรรมและพิธีกรรมร่วมกันในด้านศาสนาพุทธ ในปัจจุบันผู้คนที่เดินทางมาวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพบว่า ชาวสยาม ชาวไทยและชาวจีนจะเข้าวัดในวันพระ วันสำคัญทางศาสนา หรือวันงานประเพณีต่างๆเท่านั้น ซึ่งทางวัดมีการจัดศาสนพิธีต่างๆ ได้แก่ กุศลพิธี เช่นการเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ต่อมาคือบุญพิธี ประกอบด้วยงานกุศลพิธีและอุกกุศลพิธี ซึ่งได้ฐานพระนอนและเจดีย์ใหญ่ของวัดเป็นที่บรรจุอัฐิ ทำให้มีผู้คนมาประกอบอุกกุศลพิธีบ่อยครั้งส่วนมากคือชาวจีนมลายูเพราะค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่เก็บอัฐิ มีข้อสังเกตว่าในรัฐป็นังพิธีกรรมความเชื่อเรื่องหลังความตายของคนจีนที่เริ่มเปลี่ยนไป แต่เดิมเวลาเสียชีวิตลูกหลานจะนำร่างฝังดิน แต่ปัจจุบันจะเผาร่างแล้วหาที่เก็บอัฐิแทน ต่อมาคือทานพิธี เช่นการถวายสังฆทาน กฐิน ซึ่งกฐินของวัดมักจัดเป็นกฐินสามัคคี รวมถึงกฐินพระราชทาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานผ้าพระกฐินให้กระทรวงการต่างประเทศนำมาทอดถวายวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 และปกิณกะพิธี เช่น ชาวจีนมลายูและชาวอินเดียที่เชื่อถือในพุทธาคมของหลวงพ่อดำนำถาด นำสิ่งของต่างๆของตนมาให้หลวงพ่อดำเก็บให้ หรือปลูกเสกคาถา พรหมน้ำมนต์ จากการสังเกตการณ์พบว่าชาวจีนมลายูมีความศรัทธาในพุทธแบบไทยและสะสมพระเครื่องจากประเทศไทยที่ปลูกเสกโดยพระสงฆ์ไทย จากการสัมภาษณ์ David Liao(2561) ซึ่งเป็นชาวจีนมลายูที่ทำงานในรัฐป็นังนิยมนำพระเครื่องที่สะสมมาให้พระครูปลัดปรีชาปลูกเสกให้อยู่บ่อยครั้ง เพราะมีความศรัทธาในพระครูปลัดปรีชา มาก เวลาร่างจากการทำงานก็ชอบมาพูดคุยกับพระครูที่วัด ซึ่งศาสนพิธีต่างๆที่เกิดขึ้นภายในวัดมีลักษณะเหมือนกับที่ประเทศไทยและใช้แบบแผนเดียวกันทุกประการ

4.2 บทบาทของพุทธบริษัทในการผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนา

รัฐป็นังมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา เพราะความเป็นเมืองท่าในอดีตทำให้มีผู้คนมาทำการแลกเปลี่ยนสินค้ามาตั้งรกราก ทำให้ป็นังในบริเวณที่ใกล้ๆกันมีทั้งวัด มัสยิด ศาลเจ้าต่างๆ และวัดไชยมงคลารามก็ได้รับอิทธิพลเหล่านี้ วัดมีความผสมผสานทางวัฒนธรรมและผสมผสานศาสนา ทั้งพุทธเถรวาทแบบชาวสยาม พุทธมหายานแบบจีน หรือพุทธเถรวาทแบบพม่า รวมถึงอิทธิพลศาสนาพราหมณ์ วัดไชยมงคลารามตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จึงทำให้มีกลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับวัดที่หลากหลายชาติพันธุ์และศาสนา รวมถึงนักท่องเที่ยว บทบาทของพุทธบริษัทในด้านนี้ปรากฏในพิธีกรรมและศิลปกรรมภายในวัด ประกอบด้วย

4.2.1 การผสมผสานทางพิธีกรรมทางศาสนา

วัดไชยมงคลารามเป็นวัดพุทธนิกายเถรวาทตามแบบวัดพุทธในประเทศไทย แต่มีพิธีกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากพิธีกรรมทางศาสนาพุทธแบบไทย โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนจีน เพราะคนจีนเป็นผู้อุปถัมภ์วัดรายใหญ่ดังที่พระครูปลัดปรีชา รักษาการเจ้าอาวาสวัดไชยมงคลารามกล่าวว่า(2561)

ชาวจีนจำนวนมากมีความศรัทธามากในพระสงฆ์ไทย ชาวจีนนิยมนิมนต์พระสงฆ์ไทยไปสวดงานบุญงานศพ เพราะรู้สึกว่าการสวดแล้วมีความขลังมากกว่า อีกทั้งชาวจีนเป็นผู้อุปถัมภ์วัดรายใหญ่ เนื่องจากชาวจีนส่วนมากประกอบธุรกิจส่วนตัวและมีกำลังในการทำบุญทำทานสูง

วัดไชยมงคลารามจึงจัดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนจีน ประกอบด้วย บำเพ็ญกุศลวันตรุษจีน บำเพ็ญ

กุศลเทศกาลสารทจีน พิธีสักการะดวงสว่างท้าวมหาพรหม และบำเพ็ญกุศลให้บรรพบุรุษ(เทศกาลเซ็งเม้ง)

4.2.2 การผสมผสานทางปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ

วัดไชยมังคลารามเป็นวัดแบบพุทธศาสนา ไม่ว่าพุทธรูปใด รวมถึงศาสนานี้ที่คล้ายคลึงกัน เช่น อินทและพราหมณ์สามารถมาวัดเพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุในวัดประกอบด้วยวิหารเจ้าแม่กวนอิมและศาลท้าวมหาพรหม ซึ่งลุ่มสุชาติ ชั่งสาร(2561) เล่าว่าคนจีนจะมาราบไหว้เจ้าแม่กวนอิมและท้าวมหาพรหมที่วัดกันจำนวนมาก ทั้งคนจีนมาอยู่อาศัยในปิ่นและนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน เพราะความเชื่อของคนจีนที่มีความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิมและท้าวมหาพรหม รวมถึงภายในวิหารพระพุทธรูปซึ่งมีพระพุทธรูปหลายองค์ใหญ่ที่สุดในมาเลเซียแล้ว ยังมีรูปปั้นพระเกจิอาจารย์ชื่อดังของไทย ซึ่งพระพุทธรูปหรือรูปปั้นพระเกจิอาจารย์ล้วนเป็นกำลังศรัทธาของชาวไทยและชาวยุโรปนี้นำมาถวายวัดรูปสักการะพุทธแบบมหายาน เช่น พระพุทธรูปปั้นแบบนิยามมหายาน และรูปปั้นพระโพธิสัตว์แบบนิยามมหายาน เป็นต้น

โดยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้วัดต้องปรับตัวเพื่อให้วัดดำรงอยู่ได้ เป็นเหตุให้วัดมีการหารายได้และการดำเนินกิจการต่างๆ ทางวัดจึงมีการปลูกสร้างสิ่งที่สามารถดึงดูดผู้คนและนักท่องเที่ยว พระครูปลัดปริชา (2561) กล่าวว่า “ทำอะไรก็ได้เงินก็ทำ” ทางวัดจึงมีการผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนา

4.3 บทบาทของพุทธบริษัทด้านอนุรักษ์ความเป็นไทย

พุทธบริษัทมีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของวัดในการเผยแผ่และอนุรักษ์ความเป็นไทย ผ่านการเปิดสอนภาษาไทยในวันอาทิตย์ การจัดกิจกรรมตามประเพณีไทยต่างๆ ที่จัดขึ้นที่วัด เป็นกิจกรรมประจำปีประกอบไปด้วยประเพณีปีใหม่ไทยประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะของคนไทยถิ่นใต้ คือประเพณีสารทเดือนสิบ

5. การอภิปรายและสรุปผล

การอภิปรายผลจากการศึกษาการบทบาทของพุทธบริษัทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลาราม ผู้วิจัยพบว่า

5.1 บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลารามในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลารามในด้านพิธีกรรมทางศาสนาพุทธโดยแสดงให้เห็นผ่านการมีศาสนพิธีต่างๆ ได้แก่ กุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี และปณิณกะพิธี ตลอดจนสังฆกรรมอื่นๆ ของพระภิกษุ การปฏิบัติพิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนาของวัดเป็นไปตามแบบแผนเดียวกับประเทศไทยทุกประการ ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดศาสนากับสังคมที่อธิบายว่า ศาสนาและสังคมเป็นสิ่งคู่กัน ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคม การที่วัดยังดำรงอยู่ได้เพราะพุทธบริษัทเห็นความสำคัญของศาสนา ถึงแม้ปัจจุบันความสำคัญของวัดจะลดลง แต่วัดก็ยังเป็นส่วนประกอบที่ขาดไม่ได้ของชุมชน ชาวบ้านและพระต่างต้องพึ่งพากัน พระเป็นผู้นำทางความเชื่อ ทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน รวมถึงการสร้างศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด การประกอบพิธีกรรม กุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี และปณิณกะพิธีที่ และการที่อุบาสกอุบาสิกาถวายสวดคล้องกับศาสนาเจ็ดมิติของนิเียนสมารท เนื่องจากมิติด้านประสบการณ์และอารมณ์ เป็นความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อศาสนานี้ๆ เช่น ความสุขจากการอธิษฐาน อ่อนน้อมแล้วสมหวัง ความปกติเมื่อได้ทำบุญ หรือความหวาดกลัวเมื่อพบสิ่งเหนือธรรมชาติ เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระนอนซมมงคล ได้มาราบไหว้ขอพรแล้วสมหวังเป็นคำพูดที่เล่าปากต่อปากกันไป รวมถึง มิติด้านวัตถุและศิลปะ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น วัด พระพุทธรูป บทสวดมนต์ ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุต่างๆภายในวัด ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “พุทธพาณิชย์และ ไสยพาณิชย์ในพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของไทย กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม” (ภณกุล ภาควรรณคดี,2555) ที่บอกว่าในปัจจุบันวัดในจังหวัดนครปฐมเป็นวัดแบบ ไสยพาณิชย์ หมายถึงกิจกรรมหรือกระบวนการที่อาศัยช่องทางความเชื่อทางศาสนาและความศรัทธาในไสยศาสตร์ ไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ เช่นการเจิมหน้าผาก เช่นเดียวกับวัดไชยมังคลารามที่มีการเจิมสิ่งของต่างๆ ตามแต่ผู้ศรัทธาจะนำมา

5.2 บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลารามในการผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนา

บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมังคลารามในการผสมผสานศาสนาและความเชื่อใน

บทบาทนี้จะนำแนวความคิดศาสนาสาสมาธิมาอธิบายด้วย การที่วัดไชยมงคลารามนั้นมีรูปแบบสถาปัตยกรรม ปุชนียสถานและปูชนียวัตถุมีความผสมผสานทางวัฒนธรรมและศาสนา ทั้งไทย จีนและพม่า รวมถึงผสมผสานระหว่างพุทธนิกายเถรวาท พุทธนิกายมหายานแบบจีน พราหมณ์ เนื่องจากประเทศมาเลเซียก็เป็นประเทศที่มีศาสนารูปแบบ “พหุศาสนา” ประกอบไปด้วยศาสนาอิสลาม พุทธ และพราหมณ์ ซึ่งประชากรในประเทศมาเลเซียต่างก็มีความเชื่อทางศาสนาของตนที่สืบทอดกันมานานและบางครั้งก็ผสมกับความเชื่อใหม่ ซึ่งการที่มีความหลากหลายทำให้วัดไชยมงคลารามเป็นวัดแบบพุทธศาสน์ ที่ไม่ว่าในกายใด รวมถึงศาสนาชนแห่งศาสนาที่คล้ายคลึงกันเช่น ฮินดูและพราหมณ์สามารถมาวัดเพื่อสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ตลอดจนวัดไชยมงคลารามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสน์และวัฒนธรรมไทย ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและผสมผสานกันของหลายวัฒนธรรม จึงทำให้มีอุบาสกอุบาสิกาเดินทางมาที่วัดเพื่อดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและการท่องเที่ยว

5.3 บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดในการอนุรักษ์ความเป็นไทย

บทบาทของพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดในการอนุรักษ์ความเป็นไทย โดยในปัจจุบันคนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐปิ่นได้ร่วมกันจัดการเรียนการสอนภาษาไทยและจัดงานเทศกาลสำคัญของประเทศไทยที่วัดไชยมงคลารามเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีไทย ซึ่งจากบทบาทนี้จะนำแนวคิดพื้นที่ทางสังคมมาอธิบายถึงวัดที่เป็นพื้นที่ที่ประกอบสร้างขึ้นมาระหว่างพื้นที่ทางกายภาพกับพื้นที่ทางความคิด เป็นพื้นที่ของการปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างตัวตน ประสบการณ์ร่วม และความหมาย วัดไชยมงคลารามจึงเปรียบเสมือนพื้นที่ทางสังคมของคนไทยในรัฐปิ่น ทั้งนี้หากพิจารณาแนวคิดพื้นที่ทางสังคม พบว่าวัดไทยในต่างประเทศเป็นพื้นที่ทางสังคมของคนไทย เป็นพื้นที่ทางกายภาพพื้นที่สำหรับความคิด วัดไชยมงคลารามเป็นพื้นที่ทางสังคมของคนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐปิ่น ประเทศมาเลเซีย โดยแสดงให้เห็นผ่านการร่วมกันจัดการเรียนการสอนภาษาไทย การจัดกิจกรรมต่างๆตามประเพณีไทยประจำปี เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสารทเดือนสิบ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนไทย เช่น งานรับกฐินพระราชทาน หรือกิจกรรมที่ประชาชนร่วมพิธีสวดพระอภิธรรมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ วัดไชยมงคลาราม สะท้อนให้เห็นว่าวัดไชยมงคลารามเป็นพื้นที่ของคนไทยในต่างประเทศในการดำเนินการเกี่ยวข้องกับประเทศไทย

บทบาทพุทธบริษัทต่อการดำรงอยู่ของวัดไชยมงคลาราม จึงปรากฏใน 3 ด้าน ประกอบด้วยบทบาทด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ด้านการการผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนา ด้านการอนุรักษ์ความเป็นไทย ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ “วัด” ที่เป็นพื้นที่ทางศาสนาแล้วยังเป็นพื้นที่ทางสังคมของคนไทยในประเทศมาเลเซียอีกด้วย การที่วัดดำรงอยู่มานับร้อยปี เพราะมีการเข้าใจและยอมรับ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสังคมพหุวัฒนธรรม มากกว่านั้นพุทธบริษัทกับการดำรงอยู่ของวัดไชยมงคลาราม อันได้แก่ภิกษุ อุบาสก-อุบาสิกา มี 3 กลุ่มบุคคลด้วยกัน ประกอบด้วย กลุ่มคนไทยในมาเลเซีย ซึ่งได้แก่ชาวยุโรปและชาวไทย กลุ่มคนจีนมลายู และนักท่องเที่ยว ทั้ง 3 กลุ่มพุทธบริษัทเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการที่ทำให้วัดดำรงอยู่

6. เอกสารอ้างอิง

- จรัสศักดิ์ อายุวัฒน์. 2517. **ไทยในมาเลเซีย**. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พระครูปลัดปริชา ปริญาโณ. (2561, 30 กันยายน). [สัมภาษณ์โดย กัลยรักษ์ ลิมโสภาสมณี].
- พิเชฐ แสงทอง. **ศึกไทย-พม่าที่ปิ่น: แกะรอยปริศนาปีสร้างและคติความที่วัดบุเลาติกุส (ไชยมงคลาราม)**
มาเลเซีย. ค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2561, จาก [HTTPS://WWW.TCI-THAIJO.ORG](https://www.tci-thaijo.org)
- ภณกุล ภาควรรณคดี. 2555. **พุทธพาณิชย์และไสยพาณิชย์ในพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของไทย : กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาที่พัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- ลุงสุชาติ ชั่งสาร. (2561, 30 กันยายน). [สัมภาษณ์โดย กัลยรักษ์ ลิมโสภาสมณี].
- วิลลภา บุณยวิจารณ์. 2556. **พระพุทธรูปมณฑล วัดไชยมงคลาราม**. ปิ่น: PHOENIX PRINTERS SDN. BHD.
(จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมฉลองพระพุทธรูปมณฑลครบรอบ 50 ปี).
- DAVID LIAU. (2561, 30 กันยายน). [สัมภาษณ์โดย กัลยรักษ์ ลิมโสภาสมณี].

อัตลักษณ์ของปอเน (คนข้ามเพศ) ภายใต้บริบทสังคมโลกมุสลิม PONDAN IDENTITY A TRANSGENDER IN MALAY MUSLIM WORLD

ธรินทร์ สันประเสริฐ

TARINTHORN SANPRASERT

ภาควิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Department of Southeast Asian Studies, Faculty of Liberal Arts

Thammasat University

Tarinthornsanprasert@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมโลกมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นสังคมที่มีความเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม แต่ทว่าในปรากฏการณ์จริงกลับพบกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ผิดจากคำสอนดังกล่าว อันได้แก่ “ปอเน” ดังนั้นงานบทความครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงการดำรงอัตลักษณ์ในฐานะ “ปอเน” ภายใต้บริบทสังคมโลกมุสลิม โดยอาศัยแนวคิดอัตลักษณ์ทางเพศ และแนวคิดการดำรงอัตลักษณ์ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านการวิจัยจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าการดำรงอัตลักษณ์ที่สำคัญของการเป็นคนข้ามเพศที่นับถือศาสนาอิสลามและใช้ชีวิตอยู่ในบริบทของสังคมโลกมุสลิมในยุคปัจจุบันมีอัตลักษณ์ที่สำคัญ ได้แก่ อัตลักษณ์ทางด้านภาษา และทางด้านความเชื่อ โดยอัตลักษณ์ทางด้านภาษาได้แก่ การใช้ภาษากอไ้ เพื่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคนที่เป็นปอเนที่นับถือศาสนาอิสลาม และทางด้านความเชื่อประกอบไปด้วยการห้ามขาดละหมาดในวันศุกร์ เนื่องจากในกลุ่มของปอเนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความเชื่อที่ส่งต่อกันมาว่าหากกลุ่มคนที่เป็นปอเนขาดละหมาดในวันศุกร์เกิดสามครั้งจะส่งผลให้ตนนั้นตกศาสนา ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของการเป็นคนข้ามเพศ จึงจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ความหลากหลายในสังคมยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: ปอเน อัตลักษณ์ทางเพศ คนข้ามเพศ

ABSTRACT

The society of Malay Muslim in the three provinces of southern part of Thailand relies on Islamic practices which made people follow what are written. On the other hand, found that there is a group of people who came out their identities that against the practice is “Pondan” Therefore, this article aims to explain the maintenance of identity as “Pondan” in Malay Muslim world. Based on the theory of gender identity and the theory retaining of identity to explain the phenomena through research of documents and interviews. The study found that there are some identities appeared in the society including language identity by using a unique language which called “Gor Kai” and faith identity, in the sense of religious condition. If they stop doing Friday Praying more than three times, they will be no longer muslims.

Keywords: Pondan, Gender Identity, Transgender

1. ความเป็นมาของปัญหา

ในพื้นที่ของจังหวัดปัตตานีเป็นสังคมที่มีความเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติตน โดยมีหลักคำสอนทางศาสนาเป็นกรอบให้มุสลิมทุกคนยึดถือและนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิเช่น การละหมาด 5 เวลาในแต่ละวัน (muslimthaipost, 2561) การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญต่างๆ หรือการแต่งกายของมุสลิมทั้งชายและหญิง อีกทั้งการอบรมซัดเกลาจากครอบครัว หรือ โรงเรียนสอนศาสนาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของข้อควรปฏิบัติในการวางตัวให้เหมาะสมกับเพศของตน และการวางตัวต่อเพศตรงข้ามรวมไปถึงพฤติกรรมทางเพศ สิ่งเหล่านี้จึงทำให้สังคมมุสลิมมีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เข้มงวดและโดดเด่น แต่ทว่าในปรากฏการณ์จริงกลับพบกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมแสดงออกที่ตรงข้ามกับเพศของตน เช่นคนข้ามเพศ โดยในสังคมโลกมลายูมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้เรียกกลุ่มคนประเภทนี้ว่า “ปอแน” โดยคำว่า “ปอแน” เป็นคำภาษามลายู (Pondan) ที่มีความหมายในเชิงลบเพื่อเจาะจงถึงผู้ชายที่มีพฤติกรรมเป็นผู้หญิงซึ่งผิดจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม (สมศรี กอเซ็ม, 2560) โดยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามนั้น มิให้ชาวมุสลิมมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นเกย์ กะเทย ทอม หรือ ดี เป็นต้น เพราะถือว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการผิดแปลกจากธรรมชาติที่อัลเลาะห์หรือพระเจ้าในศาสนาอิสลามได้ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ดังนั้นการเป็นคนข้ามเพศภายใต้บริบทสังคมโลกมลายูมุสลิม จึงเปรียบเสมือนกับการเป็นคนขายขบในสังคม เนื่องจากว่าพวกเขาจะถูกบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นอันได้แก่ชายจริงหญิงแท้ทั่วไปมองและสร้างภาพแทนพวกเขาว่าเป็นเพศที่ด้อยกว่าพวกตน ดังนั้นจากภายใต้โครงสร้างทางสังคมมุสลิมที่มีการอบรมซัดเกลาในเรื่องการประพฤติอย่างเข้มงวด ทั้งจากทางครอบครัว ชุมชนและสังคมที่อาศัยอยู่ บุคคลที่มีพฤติกรรมแสดงออกที่ตรงข้ามกับเพศสรีระของตนจึงต้องมีวิถีในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของการเป็น “ปอแน” เพื่อรักษาอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของตนให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคม

โดยการดำรงอัตลักษณ์นั้นมีความสำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากอัตลักษณ์ทำให้มนุษย์รับรู้ได้ว่าเราคือใคร โดยอัตลักษณ์เป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนรวมไปถึงอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่งเดียว กล่าวคืออาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลายประกอบสร้างขึ้นมาเป็นตัวเรา อีกทั้งในตัวของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มคนนั้นย่อมมีการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน และอัตลักษณ์ยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและสถานการณ์ (วรวิทย์ บารู, 2550) เช่นเดียวกับกลุ่มคนข้ามเพศที่นับถือศาสนาอิสลามในสังคมโลกมลายูมุสลิมที่จะมีการแสดงออกทางด้านอัตลักษณ์ อาทิเช่น ภาษา ความเชื่อหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกลุ่มคนในสังคม

ทั้งนี้จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้นำมาซึ่งคำถามการวิจัย คือ การดำรงอัตลักษณ์ในสังคมยุคปัจจุบันของ “ปอแน” ในบริบทสังคมโลกมลายูมุสลิมมีลักษณะอย่างไร

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 1 ประการ กล่าวคือเพื่อศึกษาถึงการดำรงอัตลักษณ์ของการเป็น “ปอแน” ภายใต้บริบทของสังคมโลกมลายูมุสลิม

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของบุคคลผู้ให้ข้อมูล วิธีการที่ใช้ใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูล บุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แชมมี (นามแฝง) โดยแชมมีมีอายุ 20 ปี นับถือศาสนาอิสลาม เป็นบุคคลข้ามเพศ มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นคนปัตตานีโดยกำเนิด ปัจจุบันแชมมีมีสถานะเป็นนักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร การศึกษาผ่าน เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษาในหลายประเด็นโดยค้นหามาจากหอสมุดปรีดีพนมยงค์ และห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยา อีกทั้งสื่อออนไลน์ เช่น บทความออนไลน์เกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น

3.2.2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม การศึกษาผ่านการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ซึ่งสัมภาษณ์โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์จากคำบอกเล่า (Verbal Data) จากบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา

3.3 ขั้นตอนในการศึกษาประกอบด้วย

3.3.1 รวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้เขียนจะทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตการณ์ กล่าวคือจะรวบรวมงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เขียนจะรวบรวมแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ การอ้างอัตลักษณ์ รวมไปถึงแนวคิดเรื่อง เพศ เพศสภาพ และเพศวิถี เป็นหลัก

3.3.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้เขียนลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นกรณีศึกษา ณ จังหวัดปัตตานี ประเทศไทย ในวันที่ 11-14 ตุลาคม พ.ศ.2561 โดยในการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามในครั้งนี้ ผู้เขียนได้มีการเตรียมการทำความเข้าใจกับบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา กล่าวคือในช่วงที่ผู้เขียนลงภาคสนาม ณ จังหวัดปัตตานี ก่อนจะถึงวันที่ได้ตกลงนัดพบเพื่อทำการสัมภาษณ์กับบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา ผู้เขียนได้ทำการสนทนาผ่านโทรศัพท์มือถือก่อนที่จะถึงวันนัดพบ โดยสนทนาในเรื่องทั่วไป เช่นการอธิบายถึงงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังรวบรวมข้อมูล เพื่อให้บุคคลผู้เป็นกรณีศึกษานั้นเกิดความไว้วางใจ และรู้สึกสบายใจเมื่อผู้เขียนเริ่มทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

3.3.3 การเข้าถึงพื้นที่ ในการเข้าถึงพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้เขียนเลือกใช้การเดินทางโดยเครื่องบินพาณิชย์ จากสนามบินดอนเมืองมุ่งสู่สนามบินท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นจึงเดินทางต่อโดยรถยนต์โดยสาร จากสนามบินหาดใหญ่เข้าสู่จังหวัดปัตตานี โดยใช้เวลาในการเดินทางจากอำเภอหาดใหญ่ สู่จังหวัดปัตตานี เป็นระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

3.3.4 วิธีการค้นหาผู้เป็นกรณีศึกษา การค้นหาผู้เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียนได้ทำการติดต่อกับหลานชายของตน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี และเป็นนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี เพื่อเสาะหาผู้เป็นกรณีศึกษาให้ได้ตรงตามเป้าหมายที่ผู้เขียนได้ทำการกำหนดไว้ ทั้งนี้ภายหลังที่ผู้เขียนได้เข้าสู่พื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ผู้เขียนได้รับการติดต่อจากลูกพี่ลูกน้องของอาจารย์ที่ปรึกษา ในเรื่องของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา โดยในคราวแรกลูกพี่ลูกน้องของอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียน ได้ทำการนัดหมายบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาจำนวนทั้งสิ้นสามคน ให้แก่ผู้เขียน แต่ในภายหลัง ได้เหลือจำนวนบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาเพียงหนึ่งคน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวที่ผู้ทำการลงพื้นที่นั้นอยู่ในช่วงระหว่างการสอบกลางภาคของนักศึกษามหาวิทยาลัย ภายหลังจากที่ผู้เขียนทราบว่าเหลือบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาเพียงหนึ่งคน ผู้เขียนจึงได้ติดต่อกับลูกพี่ลูกน้องของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอเบอร์โทรศัพท์ของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา เพื่อที่จะได้ทำการติดต่อโดยตรง เนื่องจากผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าประเด็นงานวิจัยในเรื่องของ “ปอเน” นั้นมีความละเอียดอ่อน จึงต้องการที่จะอธิบายให้ผู้ที่เป็นกรณีศึกษาได้เข้าใจว่าผู้เขียนมีจุดประสงค์ใดในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ภายหลังจากที่ผู้เขียนได้ติดต่อกับบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาโดยตรงแล้ว จึงทำให้ผู้เขียนได้ทราบว่าบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษามีได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้วิจัยที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาดังกล่าวเป็นคนข้ามเพศ แต่นับถือในพุทธศาสนา ซึ่งผิดจากจุดประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการ ผู้เขียนจึงได้ทำการพูดคุยและขอความช่วยเหลือจากบุคคลดังกล่าว โดยผู้เขียนได้ทำการอธิบายถึงตัวอย่างของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาที่ผู้เขียนต้องการ โดยบุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนจนผู้เขียนสามารถค้นหาบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาที่ตรงตามเป้าหมายและจุดประสงค์ได้ครบถ้วนทุกประการ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1 กรณี

3.3.5 การสัมภาษณ์ ผู้เขียนเลือกใช้ห้องอาหารบุหรารายา ของโรงแรม CS Pattani ซึ่งเป็นสถานที่พักอาศัยของผู้เขียนในช่วงระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ จังหวัดปัตตานี ในการสัมภาษณ์ เนื่องจากบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษานั้นคุ้นเคยกับสถานที่ดังกล่าว อีกทั้งโรงแรม CS Pattani ยังตั้งอยู่ในบริเวณตัวเมือง และไม่ไกลจากบริเวณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา จึงทำให้บุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาไม่มีความสับสนในการเดินทางมาให้คำสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา ผู้เขียนแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นสองรูปแบบ อันได้แก่ การสัมภาษณ์ทางกายภาพ ณ จังหวัดปัตตานี และการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรมแอปพลิเคชัน โดยการสัมภาษณ์ทางกายภาพ ณ จังหวัดปัตตานี ผู้เขียนได้ใช้วิธีในการทำความรู้จักกับบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา ด้วยวิธีอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับผู้เป็นกรณีศึกษา โดยเมื่อบุคคลผู้เป็น

กรณีศึกษาได้เดินทางมาถึงสถานที่นัดพบ คือห้องอาหารบุหรารายา ผู้เขียนและบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาจึงเริ่มทำการสั่งอาหาร และเริ่มพูดคุยกันระหว่างการรับประทานอาหารตามลำดับ จึงทำให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์มีความผ่อนคลายปราศจากความเครียด อีกทั้งเนื่องจากผู้เขียนเป็นนักศึกษาเช่นเดียวกับบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา และยังนับถือในศาสนาเดียวกันคือ ศาสนาอิสลาม จึงทำให้บุคคลผู้เป็นกรณีศึกษามีท่าทีไว้วางใจ และผ่อนคลายในช่วงเวลาที่ทำกรสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบเหมือนรุ่นพี่คุยกับรุ่นน้อง ทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์ทางกายภาพ ณ จังหวัดปัตตานี ผู้เขียนได้ขอทำการบันทึกเสียงของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการเรียบเรียงในการวิเคราะห์ ส่วนในการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรมแอปพลิเคชัน ภายหลังที่ผู้เขียนได้เดินทางกลับจากจังหวัดปัตตานี ผู้เขียนได้ทำการติดต่อบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการพูดคุยกันทางโปรแกรมแอปพลิเคชัน อีกทั้งยังทำการแลกเปลี่ยนอิเลกทรอนิกส์ซึ่งกันและกัน คือ Facebook และ Instagram เพื่อเป็นการสร้างมิตรภาพระหว่างผู้วิจัยและบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา และเพื่อทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม จากข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ณ จังหวัดปัตตานี

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากองค์ประกอบของขั้นตอนการดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลมานั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเนื้อหาบรรยาย โดยผู้เขียนได้ทำการเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ หนังสือ การศึกษาภาคสนาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมไปถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เขียนจึงเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการบรรยายโดยการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ตามวิธีการดำเนินการศึกษาข้างต้นมาแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำการเรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั้งหมด อีกทั้งผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์เชิงอภิปรายข้อมูลผ่านแนวคิดและทฤษฎีโดยการนำเอาข้อมูลนั้นๆ ไปเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่อนำไปสู่การอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และการดำรงอัตลักษณ์ของคนที่เป็นปอเนที่ใช้ชีวิตอยู่ภายใต้บริบทสังคมโลกมลายูมุสลิม

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาถึงการดำรงอัตลักษณ์ของการเป็น “ปอเน” ภายใต้บริบทของสังคมโลกมลายูมุสลิมในยุคปัจจุบัน ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 การดำรงอัตลักษณ์ในยุคปัจจุบัน

อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือคำว่า “Identitas” ซึ่งในอดีตนั้นใช้คำว่า “Idem” มีความหมายว่า “เหมือนกัน” โดยคำว่า “อัตลักษณ์” เป็นคำที่ใช้โดยทั่วไปในศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา อัตลักษณ์ คือความรู้สึกรู้จักคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” โดยเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับบุคคลอื่น ผ่านการมองเห็นตนเองและคนอื่นมองเรา ซึ่งมีโน้ตทัศน์ทางอัตลักษณ์นั้นมักจะถูกกล่าวควบคู่กับเรื่องของอำนาจ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนและอัตลักษณ์ที่แสดงออกผ่านพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกับกลไกทางสังคม เป็นกระบวนการสร้างวาทกรรมผ่านทางภาษา วิถีชีวิต รวมไปถึงวิธีการคิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอำนาจต่อรองหรือสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้กับตนเอง (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, 2553)

ในขณะเดียวกันความหมายของอัตลักษณ์เป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนและอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมาเป็นตัวเรา พวกเรา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม (Social Construct) มักมีการเลื่อนไหล ผิดซ้ำ เปลี่ยนแปลง หรือมีกระบวนการตอบโต้ต่อรองได้ บุคคลหรือกลุ่มคนหนึ่ง ๆ อาจจะนิยามตัวตนและเลือกที่จะแสดงตนแตกต่างออกไปได้ตามสถานการณ์ บริบท และช่วงเวลาที่กำลังเผชิญอยู่ ดังนั้นอัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนระหว่าง “พวกเรา” และความแตกต่างกับ “พวกเขา” หรือ “คนอื่น” และเมื่อพิจารณาถึงความหมายของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์พบว่า เป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ รู้สึกร่วมว่าเป็นพวกเดียวกันที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ใช่ผลผลิตของเชื้อชาติ ชนชาติ และวัฒนธรรม หากแต่มันถูกสร้างขึ้นและสร้างใหม่เป็นกระบวนการอย่างสัมพันธ์กับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และการเลื่อนไหลของเครือข่ายแห่งความสำคัญเชิงอำนาจ (จตุพร ดอนโสม, 2555)

ส่วนอัตลักษณ์ทางเพศ คือ การรับรู้และการนิยาม ตนเองของบุคคลเกี่ยวกับเพศทางกายภาพและเพศสภาพของตนเองว่าเป็นอย่างไร ซึ่งการรับรู้ นั้น ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวและได้กำหนดบทบาทให้แก่แต่ละบุคคลพิจารณาว่าควรแสดง ตนในวงสังคมอย่างไร อาทิ รูปแบบการแต่งกาย บุคลิกภาพที่มองเห็นได้ภายนอก ภาษาที่ใช้ รวมถึงแบบแผนการปฏิบัติตน และการวางตัวในสังคม (กังวาล พองแก้ว, 2550)

ทั้งนี้จากแนวคิดในเรื่องของอัตลักษณ์และอัตลักษณ์ทางเพศได้สรุปไว้ว่ามนุษย์สามารถแสดงออกถึงบทบาททางเพศ และอัตลักษณ์ได้หลายแบบ และเน้นการมองการแสดงออกทางเพศในมิติทางสังคมและ วัฒนธรรม มากกว่าการมองว่าเพศมีแค่ ชาย และ หญิง ในทางวิทยาศาสตร์ใคร่ทำผิดไปจากเพศ สรีระของตนถือว่าผิดปกตินั้นทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้อำนาจทางสังคมบางอย่างจะเข้ามากำหนดและ ควบคุมเพศสภาพและเพศวิถีของมนุษย์

ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องการที่จะศึกษาถึงอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน หรือคนข้ามเพศภายใต้บริบทสังคมโลกมลายู ว่ามีสิ่งใดบ้างที่สามารถบ่งบอกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางเพศของคนที่ถูกสังคมมุสลิมตีตราด้วยคำว่า “ปอเน” และในปัจจุบันนี้มีการธำรงอัตลักษณ์ดังกล่าวไว้อย่างไร

4.1.1 ด้านภาษา

จากการสัมภาษณ์ผู้เป็นกรณีศึกษา พบว่าในปัจจุบันสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของปอเนมุสลิม นอกจากในเรื่องของการแต่งกายภายนอก การรวมกลุ่มกัน อีกสิ่งหนึ่งที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนคือในเรื่องของ ภาษา โดยผู้เป็นกรณีศึกษาได้ให้ข้อมูลกับทางผู้วิจัยว่า ปอเนมุสลิมจะมีภาษาที่ใช้สื่อสารกันมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาลูที่คนข้ามเพศในศาสนาอื่นจะใช้กัน คือ “ภาษากอโก” โดยตัวอย่างของภาษากอโก มีดังต่อไปนี้

1. เนาะ เกาะ ซี กา ก็ นอ กอ = จะไปไหน
2. จะ กะ ไป ไก นอง กอง = จะไปนอนก่อน
3. ฉั่น กะ ระ กะ เธอ เกอ = ฉั่นรักเธอ
4. ขอ กอ นอง กอง = ขอนอนก่อน
5. กิน จิง ข้าว ก้าว ยัง กัน = กินข้าวยัง
6. เรียน กัง ที่ กี่ ไหน = เรียนที่ไหน
7. ดู ฎ แล แก ตัว กัว เอง เกง ด้วย ไก = ดูแลตัวเองด้วย
8. ฝน กง ตก กก ไม ไก = ฝนตกไหม
9. ขอ กอ ตัว กัว แปะ แกพ นะ คะ = ขอตัวแปะนะคะ
10. มอ กอ นิง กิ่ง = มอนิ่ง

ภาษากอโก เป็นภาษาที่มีลักษณะพวนคำคล้ายคลึงกับภาษาลู แต่ในบางคำเป็นการพวนจากภาษายาวีที่คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้สื่อสารกัน และนำตัวกอโก มาผสมและทำการพวนคำ ทั้งนี้แซมมีหรือผู้ที่เป็นกรณีศึกษาได้กล่าวถึงการใช้ภาษากอโกระหว่างคนที่ปอเนมุสลิมด้วยกัน ดังแซมมี (13 ตุลาคม 2561) บอกว่า

“เวลาที่ใช้ภาษากอโกส่วนมากจะเอาไว้พูดเวลาเมาท์กับเพื่อนกะเทยด้วยกัน แบบเวลาอยู่หอแล้วอยากจะไปจีบผู้ชายก็จะใช้ภาษากอโกแทนภาษปกติเพื่อไม่ให้เขารู้ตัว ก็เหมือนกับกะเทยพุทธที่ใช้ภาษาลู แต่หนูพูดภาษาลูไม่ได้นะ ที่พูดได้และยังคงใช้อยู่ทุกวันนี้ก็คือภาษากอโก”

ทั้งนี้ทางผู้เขียนได้สัมภาษณ์ต่อการเรียนรู้ภาษากอโกจากแซมมีว่า แซมมีได้เริ่มเรียนและเรียนรู้ภาษากอโกมาเป็นระยะเวลาเพียงใด และเริ่มเรียนรู้ภาษาดังกล่าวจากใคร โดยที่แซมมี (13 ตุลาคม 2561) บอกว่า

“เรียนรู้อย่างเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้วละ เรียนมาจากพี่ๆที่รู้จัก เหมือนเป็นการเรียนส่งต่อรุ่นต่อรุ่นไม่ให้มันหายไปละ”

4.1.2 ด้านความเชื่อ

ทางด้านความเชื่อของการเป็นคนข้ามเพศที่นับถืออิสลาม และอาศัยอยู่ภายใต้บริบทของสังคมโลกมลายูมุสลิม มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำละหมาดในวันศุกร์ ดังที่แซมมี (13 ตุลาคม 2561) บอกว่า

“จะสังเกตได้เลยว่า คนที่เป็นปอเนที่นี้จะขาดละหมาดวันศุกร์ได้ไม่เกินสามครั้ง เพราะไม่อย่างนั้นจะถือว่าเป็นการตักศาสนา ซึ่งมีความรุนแรงมาก ถ้าไม่จำเป็นคือห้ามขาดจริงๆ มันเป็นเรื่องร้ายแรงพอสมควร”

4.1.3 การเข้าร่วมวัฒนธรรมของปอเน

การเข้าร่วมวัฒนธรรมย่อย หรือ โลกของปอเนนั้นจะมีบรรทัดฐานของกลุ่มที่จะช่วยต่อยอดอัตลักษณ์กะเทยให้กับบุคคลนั้นๆ เนื่องจากโลกของคนข้ามเพศจะมีลักษณะความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อีกทั้งวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่าง ซึ่งก่อให้เกิดบรรทัดฐานร่วมกันของกลุ่มที่แตกต่างออกไปจากสังคมอื่นๆ โดยจากการให้ข้อมูลของผู้เป็นกรณีศึกษา ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมของปอเน (30 พฤศจิกายน 2561) ไว้ว่า

“หนูอยู่กับคุณแม่ที่เป็นกะเทยค่ะพี่ คุณแม่เปิดร้านชุดวิวาห์ปักษ์ศรี มีตริมนกยูง คือแม่มีรู้จักกับเขาเพราะไปแต่งงานกับเขาละ เลยเริ่มสนิทกัน เพราะหนูชอบบอกรางวัล รู้จักกันตั้งแต่ช่วงเรียนมัธยมเพราะแต่ก่อนหนูเป็นคนดังมาก ส่วนใหญ่กะเทยจะรู้จัก เพราะแต่ก่อนหนูแรดใส่เสื้อชมพู แต่งหน้าจัดเต็มและหนูเข้ากับคนง่าย เคารพรุ่นพี่รุ่นแม่เขาเลยเอ็นดูค่ะ ส่วนมากก็จะมาอยู่กับเขาที่ร้านชุดวิวาห์ ก็จะได้เรียนรู้อะไรเยอะแยะกับคุณแม่และกลุ่มเพื่อนของเขาที่ร้าน”

จากการให้คำดังกล่าว เราจะสามารถเห็นได้ว่า การเข้าร่วมในกลุ่มวัฒนธรรมของปอเนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาและดำเนินไปสู่การมีอัตลักษณ์ของปอเนได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าภายในสังคมมุสลิมที่เป็นสังคมของคนรักต่างเพศ คือชายและหญิงนั้นจะมีบทบัญญัติทางศาสนาในเรื่องของการประพฤติตนทางเพศมาเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมของสมาชิกที่เป็นคนรักเพศเดียวกัน กล่าวคือกรอบของศาสนาดังกล่าวอาจทำให้ในบางสถานการณ์หรือในบางสถานที่ บุคคลที่เป็นคนรักเพศเดียวกันจะไม่สามารถแสดงอัตลักษณ์ได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่นในสถานที่ใช้ในการประกอบศาสนกิจ เช่นมัสยิด เป็นต้น

5. การอภิปรายและสรุปผล

การเป็นคนข้ามเพศ หรือ ปอเน ภายใต้บริบทของสังคมโลกมุสลิม ในกรณีศึกษา จังหวัดปัตตานี ประเทศไทย พบว่าจังหวัดปัตตานี เป็นสังคมที่อยู่ภายใต้กรอบของศาสนาอิสลาม โดยมีชาวมุสลิม ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นชนกลุ่มใหญ่ โดยมีแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักของศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาดให้ครบ 5 เวลา ในแต่ละวัน การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การบริจาคซะกาต หรือการประพฤติตนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมทางเพศที่ศาสนาได้กำหนดไว้ แต่ทว่าในปัจจุบันการปฏิบัติตามหลักการเป็นคนข้ามเพศ หรือ “ปอเน” ในบริบทของสังคมโลกมุสลิมนั้นมีการเปิดโอกาสทางสังคมและทางพื้นที่ให้กับบุคคลที่เป็นคนข้ามเพศมากขึ้น รวมถึงในเรื่องของการธำรงอัตลักษณ์ โดยอ้างอิงจากการให้คำสัมภาษณ์ของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

5.1 อภิปรายผล

ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อแบ่งผลการวิจัยแล้วพบความสอดคล้องกับในแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทก่อนหน้านี้ ดังต่อไปนี้ ในมิติของประเด็นเรื่องการธำรงอัตลักษณ์ของคนที่ถูกตีตราว่าเป็น “ปอเน” ในยุคปัจจุบันนั้นสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของการธำรงอัตลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางเพศ โดยจากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การธำรงอัตลักษณ์ของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาเป็นเรื่องของภาษา ความเชื่อ และการรวมกลุ่ม โดยวิธีการธำรงอัตลักษณ์ที่เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อไม่ให้อัตลักษณ์ดังกล่าวเลือนลางหายไป คือการส่งต่อผ่านรุ่นสู่รุ่น หรือการสอนซึ่งกันและกัน เพื่อให้อัตลักษณ์ของความเป็นปอเน ในโลกสังคมมุสลิมมลายูจะยังคงอยู่สืบไป

5.2 สรุปผล

5.2.1 การธำรงอัตลักษณ์ของการเป็น “ปอเน” ในบริบทของสังคมโลกมุสลิมในยุคปัจจุบัน

จากการให้คำสัมภาษณ์ของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของการเป็นคนข้ามเพศที่นับถือศาสนาอิสลามและใช้ชีวิตอยู่ในบริบทของสังคมโลกมุสลิมนั้นพบว่าอัตลักษณ์ที่นอกเหนือจากการแต่งกายท่าทางการแสดงออก รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้คนในสังคมภายนอกได้รับรู้ นั้น อัตลักษณ์ทางด้านภาษา และทางด้านความเชื่อที่คนข้ามเพศมุสลิม หรือ ปอเนนั้นปฏิบัติต่อมาจนกลายเป็นอัตลักษณ์ มีดังต่อไปนี้

5.2.1.1 ทางด้านภาษา “ภาษาอโก” โดยภาษาอโกดังกล่าวเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างปอเนมุสลิมที่อาศัยอยู่ภายใต้บริบทของสังคมโลกมุสลิม หรือในพื้นที่กรณีศึกษา คือ จังหวัดปัตตานี โดยภาษาอโกนั้นมีความใกล้เคียงกันกับภาษาถิ่น ที่กลุ่มคนรักเพศเดียวกัน ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ นั้นใช้ในการสื่อสาร แต่สำหรับภาษาอโกนั้นจะมีความพิเศษคือ ในบางบริบทของคำและความหมายนั้นเป็นการผันคำที่มาจากภาษาวิทองถิ่น มิใช่

เพียงภาษาไทยแต่เพียงเท่านั้นมากไปกว่านั้น ในประเด็นของการอ้างอัตลักษณ์ในยุคปัจจุบันนี้ จากที่กล่าวไปข้างต้น ภาษาอโกเถือเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของบุคคลที่เป็นคนข้ามเพศที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือที่คนในสังคมเรียกว่า “ปอแน” จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นกรณีศึกษา พบว่า ภาษาอโกเถ่นั้นเป็นภาษาที่ส่งต่อกันมาในรูปแบบของรุ่นต่อรุ่น รุ่นพี่ในกลุ่มส่งต่อสอนถึงรุ่นน้อง เพื่อให้ภาษาดังกล่าวยังคงอยู่ และไม่หายสาบสูญไป

5.2.1.2 ทางด้านความเชื่อ ในกลุ่มของคนข้ามเพศที่นับถือศาสนาอิสลาม และอาศัยอยู่ภายใต้สังคมของโลกมุสลิม มีความเชื่อทางศาสนาที่ส่งต่อกันมาว่า สำหรับการละหมาดวันศุกร์นั้น คนที่เป็นปอแน จะไม่สามารถขาดการละหมาดในวันศุกร์ ได้เกินสามครั้ง เนื่องจากมีความเชื่อว่าหากขาดละหมาดวันศุกร์เกินสามครั้งนั้น จะเป็นการทำให้ตนนั้นตกศาสนา

กล่าวโดยสรุปในเรื่องของการอ้างอัตลักษณ์ของคนที่ถูกประทับตราว่าเป็น “ปอแน” นั้น จากการอ้างอิงผ่านคำสัมภาษณ์ของบุคคลผู้เป็นกรณีศึกษาพบว่าการเข้าร่วมกลุ่มของคนรักเพศเดียวกัน การสอนและส่งต่ออัตลักษณ์ผ่านในระบบรุ่นสู่รุ่นจะเป็นการอ้างอัตลักษณ์ ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนาน

6. กิตติกรรมประกาศ

ความพยายาม ความอดทน และการลงมือทำนั้นสามารถสร้างชิ้นงานและสร้างความหมายให้กับชีวิตได้ สำหรับผู้วิจัย “ภาคินพนธ์” ถือเป็นหนึ่งในสิ่งหนึ่งในชีวิต ที่ต้องใช้ความพยายาม ความอดทน และการลงมือทำ จากนั้นแรกที่ได้เริ่มคิดหัวข้อภาคินพนธ์ฉบับนี้ จนวันสุดท้ายในขณะที่ผู้วิจัยกำลังพิมพ์กล่าวคำขอบคุณในกิตติกรรมประกาศ ระยะเวลาทั้งสิ้นเป็นจำนวน 7 เดือน 7 เดือนสำหรับความเครียดที่ไม่เคยได้เผชิญมาก่อนในชีวิต เป็น 7 เดือนที่สอนให้ผู้วิจัยได้รู้ถึงความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ได้เป็นอย่างดี

ในภาคินพนธ์ เรื่อง “ปอแน (Pondan) : การเป็นคนข้ามเพศภายใต้บริบทสังคมโลกมุสลิม” ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาในการให้คำแนะนำและการติดตามความก้าวหน้าในการทำภาคินพนธ์จากอาจารย์ที่ปรึกษาภาคินพนธ์ อ.ดร.ชัยวัฒน์ มีสันฐาน และขอขอบพระคุณกรรมการสอบภาคินพนธ์ อ.นันทิยา สุคนธปฏิภาค ที่ให้คำแนะนำในการปรับแก้ข้อบกพร่อง จนภาคินพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ คุณสมศรี กอเข้ม ที่ได้เขียนบทความเรื่อง “ปอแน : ความเป็นมุสลิมกับการเป็นเกย์ในสามจังหวัดภาคใต้” ลงในเว็บไซต์ The Matter คุณคือผู้สร้างแรงบันดาลใจในการเลือกทำหัวข้อ “ปอแน” สำหรับภาคินพนธ์ของผู้วิจัย ถ้าผู้วิจัยมิได้เปิดอ่านบทความดังกล่าว ภาคินพนธ์ฉบับนี้คงไม่เกิดขึ้น ขอขอบคุณที่ทำให้ผู้วิจัยได้เปิดโลกกว้างในเรื่องของ Gender และเนื่องจากผู้วิจัยเลือกทำหัวข้อในประเด็นดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยจึงต้องลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามที่จังหวัดปัตตานี หากผู้วิจัยไม่ได้รับแรงบัลดาลใจจากการเขียนบทความของคุณสมศรีในวันนั้น ผู้วิจัยคงไม่มีทางรู้ได้เลยว่าปัตตานีนั้นน่าอยู่ขนาดไหน

และผู้วิจัยอยากจะกล่าวคำขอบคุณถึง น้องแฮมมี่ และน้องไนล์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องของข้อมูลในการวิจัย และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามที่จังหวัดปัตตานีและได้พบเจอน้องทั้งสองคนทำให้เราได้มิตรใหม่ที่เพิ่มขึ้น ขอขอบคุณที่ได้รู้จักกัน ภาคินพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ ถ้าขาดน้องๆทั้งสองคนไป

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่ายังมีบุคคลอีกหลายคนที่ยกกำลังใจผู้วิจัยเสมอมา ต้องขออภัยที่ไม่สามารถกล่าวชื่อได้ครบทุกคน แต่กำลังใจที่ทุกคนส่งให้กับผู้วิจัยนั้นมีความหมายต่อผู้วิจัยมากจริงๆ

7. เอกสารอ้างอิง

- กั้วพา ฟองแก้ว. 2550. การรับรู้อัตลักษณ์ทางเพศจากการบริโภคมวลชนของกลุ่มแกนนำเยาวชน ในจังหวัด
เชียงใหม่ (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- จตุพร ดอนโสม. 2555. การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามบ้านนาจอก (รายงาน
ผลการวิจัย). ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพลักษณ์สังคมลุ่มแม่น้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. 2553. อัตลักษณ์ชุมชน: Community Identities อัตลักษณ์ และการพัฒนาเพื่อเคลื่อน
เปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของชุมชน (รายงานผลการวิจัย). สงขลา : นำศิลป์โฆษณา.
- มุสลิมไทยโพสต์. 2561. การละหมาด 5 เวลาของอิสลาม. สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2561, จาก
<http://islamhouse.muslimthaipost.com/main/index.php?page=sub&category=7&id=18174>
- สมิคร กอเข้ม. 2560. ปอเนได้ปอเนาะ : ชาติพันธุ์วรรณาย้อนมองตัวเองของ “เคเวียร์มุสลิม” และความทรงจำวัย
เด็กใน โรงเรียนสอนศาสนา. วารสารประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์, 4(1), น. 160.
- วริวthy บารู. 2550. มลายูปาดานี: ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์การเปลี่ยนแปลง (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ :
สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

การศึกษาความรู้ที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
THE STUDY OF KNOWLEDGE AFFECTING THE RISK OF ACCIDENTS FROM
MOTORCYCLE USE OF STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
THANYABURI

ธันวาคม สิริไทย¹ และชลวิธ สุทัญญลัก²
THANAWAT SITTITHAI¹, CHOLAWIT SUTANYALUCK²

¹ สาขาการบริหารจัดการการบินและบริการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี

¹² Department of aviation business management, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province
thanawat_s@rmutt.ac.th , cholawit_s@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาความรู้ที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ
(Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับ การขับขี่
รถจักรยานยนต์และการเกิดอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์ และเพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่
ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตำบลคลองหก อำเภอ
คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 100 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ
(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standardize division)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง
จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 และเพศชาย จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 ตามลำดับ ความรู้เกี่ยวกับการ
ขับขี่รถจักรยานยนต์ พบว่า การมีความรู้ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ มีผู้ตอบถูกจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ
100.0 จากการวิเคราะห์พฤติกรรมในการเกิดอุบัติเหตุ พบว่า ผู้ที่เคยประสบอุบัติเหตุมีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ
42.0 และผู้ที่ไม่เคยประสบอุบัติเหตุมีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0

คำสำคัญ: ความรู้ ความเสี่ยง รถจักรยานยนต์ การขับขี่

ABSTRACT

The study of knowledge affecting the risk of accidents from motorcycle use of students at
Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Khlong Hok Subdistrict, Khlong Luang District,
Pathum Thani Province. The study was a quantitative research by using questionnaires to collect
data. The study aims to study knowledge about Motorcycle driving and motorcycle accidents And
to study knowledge about motorcycle driving that affects accidents The sample group was
Rajamangala University of Technology Thanyaburi students, Khlong Hok Subdistrict, Khlong Luang
District. 100 people in Pathumthani Province. Statistics used in data analysis include frequency,
percentage, average, mean and standardize division.

The results of the analysis showed that personal factors found that the respondents who
were mostly questioned were 59 females, accounting for 59.0 percent and 41 males, representing
41.0 percent, respectively. Knowledge of motorcycle driving showed that Having the knowledge
that driving a motorcycle There were 100 respondents, representing 100.0 percent. According to

the analysis of accident behavior, it was found that 42 people, who were 42.0 per cent, had 58 accidents, and 58 people who had never had an accident, accounted for 58.0.

Keywords: Knowledge, risk, motorcycle, driving

1. ความเป็นมาของปัญหา

การมีความรู้และมีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยยังไม่พอ ผู้ขับขี่ต้องลงมือปฏิบัติเพื่อป้องกันด้วย ผู้ขับขี่ในบ้านเราส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความตระหนัก หรือบางส่วนรู้แต่ไม่คำนึงถึง การมีความรู้และมีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยยังไม่พอ ผู้ขับขี่ต้องลงมือปฏิบัติเพื่อป้องกันด้วย ผู้ขับขี่ในบ้านเราส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความตระหนัก หรือบางส่วนรู้แต่ไม่คำนึงถึง พร้อมกันนี้ยังมีหลายท่านรู้และตระหนักรวมอยู่ด้วย แต่ละเลยไม่ลงมือปฏิบัติตามกฎจราจร อุบัติเหตุจึงเกิดขึ้นจากความละเลยของผู้ขับขี่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น กฎจราจรจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่งหรือในช่วงขณะใดช่วงขณะหนึ่ง มิฉะนั้นแล้วท่านจะต้องพบกับความสูญเสียทั้งต่อตัวท่าน และผู้อื่นตามมาด้วย อย่างที่ไม่อาจจะคาดคะเนได้ ฉะนั้นผู้ขับขี่จึงต้องใส่ใจในการขับรถเป็นหลัก โดย ข้อมูลที่ควรรู้เรื่อง อุบัติเหตุบนท้องถนน เพื่อให้ผู้ขับขี่ได้พึงระวัง อุบัติเหตุส่วนใหญ่ในปัจจุบันมาจากรถจักรยานยนต์ (ดลพรประสาทกิจ, 2560)

ในยุคปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีมีทั่วโลก มีการใช้รถจักรยานยนต์และรถยนต์เป็นจำนวนมาก ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลและปฏิบัติตามกฎจราจรและวิธีการขับขี่รถให้ปลอดภัยอย่างเคร่งครัด เพราะไม่เพียงแต่เพื่อความปลอดภัยของตนเองเท่านั้น ยังส่งผลถึงความปลอดภัยของผู้อื่นเป็นจำนวนมาก อุบัติเหตุในการขับขี่รถไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะเหตุบังเอิญแต่เกิดขึ้นจากการเตรียมการหรือเตรียมตัวในการขับขี่ที่ไม่ดีหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของผู้ขับขี่และความพร้อมของรถที่จะขี่ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้นจึงต้องตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนมากยิ่งขึ้น การขับขี่รถให้ปลอดภัยจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์มากขึ้น อันตรายจากอุบัติเหตุในการจราจรของคนไทยพุ่งขึ้นติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก สาเหตุการตายทั้งหมดเมื่อแยกตามประเภทที่เกิดอุบัติเหตุพบว่าอุบัติเหตุเกิดจากรถจักรยานยนต์มากที่สุด และสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการไม่สวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่และซ้อนท้ายเมื่อเกิดอุบัติเหตุจึงทำให้ได้รับบาดเจ็บได้รับความกระทบกระเทือนบริเวณศีรษะและสมองอย่างรุนแรง บางรายถึงขั้นพิการ เป็นภาระให้ครอบครัวและสังคม หรือเสียชีวิตในเวลาต่อมา คณะผู้จัดทำจึงทำโครงการเรื่องเกมทายป้ายจราจร มหาสนุก เพื่อให้คนที่ใช้รถได้รู้ข้อมูลการขับขี่เพิ่มมากขึ้น กล่าวได้ว่า อุบัติเหตุจากการจราจร เปรียบเสมือนหนึ่งโรคภัยร้ายแรงชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นทุกวัน และคุกคาม สุขภาพ คุณภาพชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกคนและทุกหน่วยงานต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมมือกันแก้ไขปัญหารวมทั้งป้องกันอุบัติเหตุอย่างจริงจัง ซึ่งการจะป้องกันอุบัติเหตุได้ จะต้องทราบถึง สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุจราจร โดยคณะผู้จัดทำได้เล็งเห็นแล้วว่าอุบัติเหตุส่วนใหญ่นั้นไม่ได้เกิดจากการเมาแล้วขับหรือการประมาทแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังมีสาเหตุอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่เห็นถึงความสำคัญของกฎหมายและเครื่องหมายจราจร โดยเครื่องหมายจราจรจะอยู่ทุกพื้นที่ทุกท้องถนนบนโลก อย่างไรก็ตามเครื่องหมายจราจรนั้นก็ยังมีประโยชน์ สามารถช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้มากยิ่งขึ้นและไม่เพียงลดอุบัติเหตุแต่เพียงเท่านั้นแต่ยังสามารถทำให้ผู้ขับขี่รู้ได้ว่าบนท้องถนนหรือเส้นทางข้างหน้ามีอะไรอยู่บนถนนบ้าง เราจึงควรให้ความสำคัญกับกฎหมายและเครื่องหมายจราจร เพื่อความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้ขับขี่ (ณัฐริกา กลิ่นชู, 2560)

อุบัติเหตุทางจราจรนับเป็นปัญหาสาธารณสุข สุข และเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ความเจริญทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ความสะดวกของถนนหนทาง ความรวดเร็วของพาหนะทำให้อุบัติการณ์ในการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุบัติเหตุจากการจราจรทางบกซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น สร้างความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งสร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวม องค์การอนามัยโลกจึงประกาศในปี พ.ศ. 2547 เป็นถนนปลอดภัยเพื่อเป็นการกระตุ้นและเชิญชวนให้ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยบนถนน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2547)

รถมอเตอร์ไซด์สามารถเปลี่ยนชีวิตเด็กและเยาวชนไปในทางเลวร้ายได้ง่ายมาก เพราะอุบัติเหตุแต่ละครั้งก่อให้เกิดความสูญเสียมากมาย ได้แก่ บาดเจ็บเล็กน้อย แต่ก็ต้องสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง ต้องรักษาตัว ต้องหยุดเรียน บาดเจ็บรุนแรง อาจต้องสูญเสียอวัยวะกลายเป็นคนพิการ หรืออาจกลายเป็นอาชญากรในชั่วพริบตา ทำให้สูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ อยู่ในสังคมได้ยากและหนักที่สุดคือการเสียชีวิต เพราะรถมอเตอร์ไซด์คู่ใจคร่าชีวิตผู้เป็นเจ้าของไปอย่างไม่ปราณี พบว่าอุบัติเหตุส่วนใหญ่นั้นชนและขาเป็นอวัยวะที่มีการบาดเจ็บมากที่สุดรองลงไป คือ ศีรษะและคอ แต่สำหรับในรายที่เสียชีวิตพบว่าการบาดเจ็บรุนแรงที่ศีรษะและคอมากที่สุด (ธนาพร จิตสนอง, 2557)

การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจราจร เป็นลักษณะการรับรู้ของผู้ขับขี่เกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุได้ในอนาคต และความกังวลว่าตนเองจะได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุจราจรมีฐานความคิดจากรูปแบบความเชื่อด้านสุขภาพจากแบบจำลอง Health Belief การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจราจร หรือได้รับอันตรายจากการจราจรของผู้ขับขี่ แสดงถึงความสามารถในการประเมินอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์จราจรและสามารถป้องกันตนเองจากอันตรายในการจราจรได้ ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุลดลง ดังนั้นผู้ขับขี่ที่มีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจราจรไม่ดี จะไม่ระมัดระวังในการขับขี่ จึงมีการขับขี่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจรได้มาก และเกิดอุบัติเหตุได้ การศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นกลุ่ม ที่มีระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่มวัยอื่น การรับรู้ถึงวิธีการหลีกเลี่ยงจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจึงอยู่ในระดับต่ำด้วย ส่งผลให้ไม่ค่อยระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะขับขี่ (กาญจนากรอง สุธังคะและคณะ, 2560)

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์และการเกิดอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

2.2 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยแบบสอบถามในเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจำนวน 25,190 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจำนวน 100 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างโดยความสะดวก(Accidental sampling)ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ประกอบด้วย 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากร ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะข้อคำถามชนิดเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์ จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถาม ใช่ ไม่ใช่ และไม่แน่ใจ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ การเคยประสบอุบัติเหตุ บริเวณที่ได้รับบาดเจ็บ ระยะเวลาการรักษา ค่าใช้จ่ายในการรักษา มีลักษณะข้อคำถามชนิดเลือกตอบ (Check list)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 –1.0
- 2) การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha)
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standardize division)

4. ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

จากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 และเพศชาย จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0ตามลำดับ อายุ พบว่า มีกลุ่มอายุ 18-20 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมาคือกลุ่มคนอายุ 21-25 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 และอายุ 26 ปีขึ้นไปไม่พบในแบบสำรวจ ระดับการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุดคือนักศึกษาชั้นปีที่2 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 รองลงมา คือนักศึกษาชั้นปีที่3 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 คน และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่1 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และสุดท้ายเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0

ตารางที่1 แสดงความถี่และร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัย	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	41	41.0
หญิง	59	59.0
อายุ		
18-20 ปี	65	65.0
21-25 ปี	35	35.0
26-30 ปี	0	0
อื่นๆ	0	0
ระดับชั้นการศึกษา		
ปี 1	19	19.0
ปี 2	56	56.0
ปี 3	22	22.0
ปี 4	3	3.0
รวม	100	100.0

จากการวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์ พบว่า การมีความรู้ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย มีผู้ตอบถูกจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 รู้ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ห้ามซ้อนเกิน 2 คน มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 รู้ว่าก่อนจะเลี้ยวต้องเปิดสัญญาณไฟก่อน 150 เมตร มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 รู้ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ต้องได้รับอนุญาตก่อน มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 93.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 รู้ว่าห้ามใช้โทรศัพท์ขณะขับขี่ มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 รู้ว่ามีกฎหมายห้ามแข่งขัย มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 รู้ว่ามีกฎหมายห้ามขับขี่รถจักรยานยนต์บนทางเท้า มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 รู้ว่ามีกฎหมายห้ามขับขี่รถจักรยานยนต์ย้อนศร มีผู้ตอบถูกจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 รู้ว่าควรตรวจเช็คสภาพรถสม่ำเสมอ มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 82.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 และรู้ว่าไม่ควรขับขี่ขณะมึนเมา มีจำนวนผู้ที่ตอบถูกจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 และผู้ที่ตอบไม่ถูกจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์

ข้อ	ถูก	ไม่ถูก
1.ท่านทราบหรือไม่ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย	100.0	0
2.ท่านทราบหรือไม่ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ห้ามซ้อนเกิน 2 คน	97.0	3.0
3.ท่านทราบหรือไม่ว่าก่อนจะเลี้ยวต้องเปิดสัญญาณไฟก่อน 150 เมตร	57.0	43.0
4.ท่านทราบหรือไม่ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ต้องได้รับอนุญาตก่อน	93.0	7.0
5.ท่านทราบหรือไม่ว่าห้ามใช้โทรศัพท์ขณะขับขี่	94.0	6.0
6.ท่านทราบหรือไม่ว่ามีกฎหมายห้ามแข่งขัย	76.0	24.0
7.ท่านทราบหรือไม่ว่ามีกฎหมายห้ามขับขี่รถจักรยานยนต์บนทางเท้า	91.0	9.0
8.ท่านทราบหรือไม่ว่ามีกฎหมายห้ามขับขี่รถจักรยานยนต์ย้อนศร	100.0	0
9.ท่านทราบหรือไม่ว่าควรตรวจเช็คสภาพรถสม่ำเสมอ	82.0	18.0
10.ท่านทราบหรือไม่ว่าไม่ควรขับขี่ขณะมึนเมา	95.0	5.0
รวม	100.0	100.0

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการเกิดอุบัติเหตุพบว่า มีการบาดเจ็บบริเวณศีรษะจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 และบาดเจ็บบริเวณแขน มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 บาดเจ็บบริเวณขา มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 และไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บบริเวณหน้า และมีผู้ได้รับบาดเจ็บบริเวณอื่นๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 และพบว่าผู้ที่ประสบอุบัติเหตุจึงไม่ต้องเข้ารับการรักษาจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่ประสบอุบัติเหตุแล้วเข้ารับการรักษาโดยใช้เวลาการรักษา 5-10 วัน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 ใช้เวลาการรักษา 11-15 วัน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 ใช้เวลาการรักษา 16-20 วัน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และอื่นๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และมีค่าใช้จ่ายในการรักษา 100-500 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 มีค่าใช้จ่ายในการรักษา 600-1000 บาท มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 มีค่าใช้จ่ายในการรักษา 1100-1500 บาท มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 และใช้ค่าใช้จ่ายรักษามากกว่า 1500 มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.

ตารางที่ 3 ความถี่และร้อยละของพฤติกรรมการเกิดอุบัติเหตุ

พฤติกรรมการเกิดอุบัติเหตุ	ความถี่	ร้อยละ
ท่านเคยประสบอุบัติเหตุหรือไม่		
เคย	42	42.0
ไม่เคย	58	58.0
บริเวณที่ได้รับบาดเจ็บ		
บริเวณศีรษะ	58	58.0
บริเวณแขน	24	24.0
บริเวณขา	16	16.0
บริเวณหน้า	0	0
อื่นๆ	1	1.0
ใช้ระยะเวลาการรักษา		
ไม่ใช้เวลาการรักษา	58	58.0
5-10 วัน	15	15.0
11-15 วัน	12	12.0
16-20 วัน	12	12.0
อื่นๆ	3	3.0
ค่าใช้จ่ายในการรักษา		
ไม่เสียค่าใช้จ่าย	58	58.0
100-500	18	18.0
600-1000	16	16.0
1100-1500	5	5.0
มากกว่า 1500	3	3.0
รวม	100	100

5. การอภิปรายและสรุปผล

ผลการศึกษาพบว่าความรู้เกี่ยวกับการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักศึกษาบางข้อยังได้คะแนนต่ำอยู่ ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงในการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ไม่ปลอดภัย สอดคล้องกับศึกษาของพานทิพย์ แสงประเสริฐ (2553) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจราจรจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการบาดเจ็บ จากการขับขี่รถจักรยานยนต์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการศึกษาของจิตติ จิตต์ พิศาล วันเพ็ญ แก้วปานและสุรินทร์ กลัมพการ (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกัน อุบัติเหตุจากการทำงานของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ เกี่ยวกับกฎจราจรและการป้องกันอุบัติเหตุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจรของวัยรุ่นที่ใช้รถจักรยานยนต์ เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการให้ความรู้ การรณรงค์และ ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจราจรของวัยรุ่นได้ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและวางแผนการลดอุบัติเหตุ ควรมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึก ปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัย ทักษะ บุคลิกภาพของกลุ่มวัยรุ่นใหม่ให้มีความตระหนักถึงอันตรายจากการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ กรรมการ พุทธิพงษ์พิบูลย์, บุญญรัตน์ ทรัพย์อังกูร ,กิตติชัย กระต่ายจันทร์, ปฏิภาณ แข่งประเสริฐ, ฐนพล วิบูลย์ธนทรัพย์ , บุญยาพร อินทเกสร จิราภรณ์ ปาลวัฒน์ ,มณีนรัตน์ ดาสวัสดิ์ และนภสร ใจดี สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

8. เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์กรรณ สุอังคะและคณะ. 2560. การศึกษาพฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์ของวัยรุ่น. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/bitstream/123456789/5898/2>.
- จิตติ จิตต์พิศาล วันเพ็ญ แก้วปานและสุรินทร์ กลัมพากร.(2557). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม.
- พานทิพย์ แสงประเสริฐ. 2553. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุและ การบาดเจ็บจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม.
- ณัฐริกา กลิ่นชู. 2560. กฎจราจรในการขับขี่รถจักรยานยนต์. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://sites.google.com/site/trafficfungamekemcracr/khorngkar/bth-thi-3>.
- ดลพร ประสาทกิจ. 2560. การเสริมสร้างทัศนคติความปลอดภัย. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://sites.google.com/site/phasathaionline/hnwy-kar-reiyn-ru9>.
- ธนาพร จิตสนอง. 2557. ภัยอันตรายจากรถจักรยานยนต์. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://blogger-mmpk.blogspot.com>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2547. อุบัติเหตุทางจราจร. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2562, จาก http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2553/1705/8/264889_ch1.

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศสิงคโปร์ A STUDY OF PUBLIC PARTICIPATION ON SUSTAINABLE SINGAPORE BLUEPRINT (SSB)

ภควรรณ ศิลาวรรณา

PAKAWAN SILAWANNA

สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Southeast Asia Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok

seen.pakawan@gmail.com

บทคัดย่อ

นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศสิงคโปร์เป็นนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการก่อตัวของนโยบาย และการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนต่อการดำเนินนโยบายฉบับนี้ โดยอาศัยทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารปกครองแบบประสานความร่วมมือ และทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการอธิบาย ผู้วิจัยใช้การวิจัยจากเอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การก่อตัวของนโยบายเกิดขึ้นจากความต้องการแก้ไขปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ การเติบโตของเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศให้สมบูรณ์พร้อมและนโยบายดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงฉบับปี 2015 ด้วยการอาศัยความร่วมมือจาก 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการร่วมบริหารประเทศผ่านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย การแสดงความคิดเห็น การสร้างความตระหนักรู้ การคมนาคม การจัดการน้ำและประหยัดพลังงานไฟฟ้า การใช้พื้นที่สาธารณะ และการจัดการขยะ ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีบทบาทที่แตกต่างกันภายใต้กิจกรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของนโยบายดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ การบริหารปกครองแบบประสานความร่วมมือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน สิงคโปร์

ABSTRACT

Sustainable Singapore Blueprint (SSB) is a strategy for Singapore's sustainable development which aims to manage limited natural resources to achieve maximum efficiency and continuous sustainability along with economic development. This research aims to study the development of policy and public participation through the policy process. The theory of public policy, collaborative governance and the concept of sustainable development were used for data analysis. As a research method, a documentary analysis and in-depth interview of qualitative research was used in this research. The finding indicated that environmental problems, shortage of natural resources, goal to achieve economic growth and effective political system, all are factors that cause the policy formation. The policy has been successful by full participation of 3P (public sector, private sector and people sector) such as giving feedback about policy, awareness building of environmental problem, being a part of waste management, water and energy save and preservation of public property. Each sector takes a different role under the policy activities. In brief, it is important to fully understand the policy and public participation of SSB in order to be a role model and a guideline to determine sustainable development in Thailand.

Keywords: Public Policy, Collaborative Governance, Sustainable Development, Singapore

1. ความเป็นมาของปัญหา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นประเด็นหลักของโลกที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น ประเด็นการขาดแคลนน้ำมลภาวะทางอากาศ และภาวะโลกร้อนปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในหลายประเทศอย่างมาก จึงทำให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้ให้คำจำกัดความว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยที่จะไม่ส่งผลกระทบเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของคนรุ่นต่อไปในอนาคต และเพื่อป้องกันไม่ให้โลกเดินไปถึงจุดจบจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คำนึงถึงขีดจำกัดในภายภาคหน้า ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงกลายเป็นประเด็นหลักที่ถูกเชื่อมโยงมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาภายในประเทศ เพื่อที่ประเทศใดก็ตามจะได้ตระหนักถึงและหาหนทางพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยการกำหนดนโยบายจากรัฐบาลหรือผู้นำประเทศนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับประเทศของตน

สำหรับประเทศมีชื่อเสียงในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้ก็คือ ประเทศสิงคโปร์ เนื่องมาจากภายหลังสิงคโปร์ได้รับเอกราช ก็ได้เผชิญกับปัญหาและอุปสรรครุมเร้ารอบด้านลักษณะทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย ขาดแคลนทรัพยากรต่อการบริหารให้เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ จึงได้เกิดนโยบายนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Heng, 2016) ขึ้นมาเป็นแผนงานบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศ รัฐบาลมอบหมายงานให้กระทรวงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ (Ministry of Environment and Water Resource - MEWR) เป็นผู้รับผิดชอบดูแล ซึ่งเป็นนโยบายพิมพ์เขียวฉบับล่าสุดที่ประกาศใช้จนถึงปัจจุบัน เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นให้กับประชาชน ผ่านแผนงานต่าง ๆ ทำให้เกิดผลดีต่อประเทศสิงคโปร์ในหลายด้าน ถือได้ว่านโยบายฉบับนี้เป็นนโยบายที่สำคัญและมีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการทรัพยากรและพัฒนาสิงคโปร์อย่างยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีเป้าหมายบริหารให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้กลายเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัยและชาวสิงคโปร์รักและภาคภูมิใจที่จะเรียกว่าเป็นบ้านของทุกคน

โดยการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 ภาคส่วนภายใต้นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นถือเป็นกระบวนการที่สำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากทางรัฐบาลสิงคโปร์มองว่าการบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในประเทศ จึงได้นำประชาชนในประเทศสิงคโปร์เข้ามาร่วมมือกันภายใต้กิจกรรมของนโยบายฉบับนี้ในแต่ละด้าน โดยนำทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะมาใช้ในการพิจารณาการก่อตัวของนโยบาย และแผนงานที่ประกาศใช้ในประเทศ ทฤษฎีการบริหารปกครองแบบประสานความร่วมมือ นำมาพิจารณาในประเด็นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่มีต่อกิจกรรมภายใต้นโยบาย และทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการกำหนดทิศทางและแผนพัฒนาประเทศสิงคโปร์อย่างยั่งยืน ภายใต้นโยบายฉบับนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนำมาซึ่งคำถามวิจัย คือ นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีพัฒนาการความเป็นมาเป็นอย่างไร และการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 2 ประการ คือ (1) พัฒนาการความเป็นมาของนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ (2) การมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนในการศึกษาต่อไปนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในประเทศสิงคโปร์และผู้ดูแลศูนย์ Sustainable Singapore Gallery เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive

sampling) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้เลือกนั้นเป็นประชากรทั่วไปที่อาศัยอยู่ในประเทศสิงคโปร์ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการประกาศใช้นโยบายดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักหรือหุ้นส่วนที่ภาครัฐนำมาร่วมมือภายใต้กรอบนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยการยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเข้าสัมภาษณ์

3.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบไปด้วย

3.2.1 การศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ ตัวนโยบายที่มีการประกาศใช้ งานวิจัย บทความ และหนังสือที่มีข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวข้องกับนโยบายดังกล่าว ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมไปถึงศึกษาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบผ่านเว็บไซต์หลักของกระทรวงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ (Ministry of Environment and Water Resource - MEWR)

3.2.2 การสังเกตการณ์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เมืองสิงคโปร์ (Singapore City Gallery) ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงแผนพัฒนาเมือง นโยบายสาธารณะของรัฐบาล และศูนย์ Sustainable Singapore Gallery ซึ่งเป็นสถานที่แสดงแผนงาน แนวทาง และกิจกรรมต่าง ๆ ของนโยบาย ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสิงคโปร์อย่างยั่งยืน

3.2.3 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ คุณ Lilian Lim ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในโครงการ HDB คุณ Shireen Lee ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในโครงการ HDB คุณ Juergen Hackenbroich ประชาชนทั่วไป และผู้ดูแลศูนย์ Sustainable Singapore Gallery โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในโครงการ HDB ของรัฐนั้นได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามในแผนงานอีกด้วย จึงเป็นกลุ่มที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึกในด้านการมีส่วนร่วมและกิจกรรมตามประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในข้อมูลเอกสารได้อย่างชัดเจนได้เป็นอย่างดี

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล จากองค์ประกอบขั้นตอนการดำเนินการศึกษาและการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมา การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนแรกคือการวิเคราะห์เชิงเทคนิค ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสารและการลงพื้นที่สังเกตการณ์ประกอบกับการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลส่วนสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงเอกสาร เพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจและถือเป็นการตรวจสอบข้อมูลว่ามีความถูกต้องตามที่ได้ศึกษา จากนั้นเขียนเรียบเรียงข้อมูลเป็นร้อยแก้ว ก่อนจะนำมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยมาเชื่อมโยงกันและเรียบเรียงเพื่อที่จะนำข้อมูลนั้นมาอภิปรายในแต่ละประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนประเทศสิงคโปร์

4. ผลการวิจัย

4.1 พัฒนาการความเป็นมาของนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นจากความต้องการแก้ไขปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายในประเทศและต้องการที่จะพัฒนาประเทศสิงคโปร์ให้เป็นประเทศที่พัฒนาอย่างยั่งยืนตอบสนองต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ประกอบกับเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีบริบทแวดล้อมของประเทศสิงคโปร์ในด้านต่าง ๆ เป็นสภาพแวดล้อมของนโยบาย

ภายหลังสิงคโปร์เป็นเอกราช สิงคโปร์ก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านสภาพแวดล้อมของประเทศ ประกอบกับผลพวงจากการเป็นประเทศใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษ เนื่องจากในสมัยนั้นอังกฤษได้นำแรงงานข้ามชาติเข้ามาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้พื้นที่ที่เป็นแคบๆ เล็ก ๆ อย่างสิงคโปร์ต้องประสบกับการขาดแคลนพื้นที่สาธารณะ และขาดการบูรณะแก้ไขหรือฟื้นฟูประเทศ จึงทำให้ปัญหาสภาพแวดล้อมที่ตามนั้นนอกจากมีข้อจำกัดด้านกายภาพแล้ว ก็ยังมีความเสื่อมโทรมของภูมิทัศน์และพื้นที่ต่าง ๆ ด้วย ทำให้กลายเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะต่อการอยู่อาศัยและการพัฒนาในระยะยาวอย่างแน่นอน ในขณะที่รัฐบาลที่นำโดยลีควนยูเองก็มองว่าในการพัฒนาสิงคโปร์นั้นต้องใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน รัฐบาลจึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศด้วยการใช้พลังเศรษฐกิจทุนนิยมขับเคลื่อนประเทศให้เติบโตอย่างต่อเนื่องเป็นหลักเพื่อที่จะสามารถพัฒนาประเทศไปมีบทบาทแข่งขันกับประเทศอื่นและสามารถสร้างชาติได้ และได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศให้มีความสมบูรณ์พร้อมมาก

ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมสนองความต้องการของประชาชน สร้างแรงดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจประเทศให้เติบโตอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการทำเช่นนี้ยังถือเป็นสร้างความนิยมทางการเมืองให้ฐานเสียงแข็งแกร่ง และสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลสิงคโปร์ให้มีความมั่นคงด้วย

ด้วยปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมารัฐบาลสิงคโปร์จึงร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ ด้วยการริเริ่มโครงการแรกออกมา ซึ่งก็คือ เมืองในสวน เป็นโครงการที่เน้นให้สิงคโปร์ปกคลุมไปด้วยสีเขียวและมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ต่อมาก็ได้มีการออกโครงการที่สำคัญอย่างยิ่งคือ โครงการรณรงค์ความสะอาด เป็นการรณรงค์ให้เป็นประเทศที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่สุด เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างชาติและยกระดับคุณภาพชีวิตของคน ในขณะนั้นจึงได้มีการเริ่มกำหนดกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมออกมาเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความใส่ใจ ในแง่ของการจัดการปัญหาการทิ้งขยะที่ไม่เหมาะสมและอีกโครงการคือ Keep Singapore Clean เป็นโครงการแรกที่น่าทึ่งโดยการใช้เงินมาปรับใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติกันอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นประจำวัน สร้างความเคยชินและปรับพฤติกรรมคนในประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย

4.1.1 ช่วงที่ 1 ปีค.ศ.1992 ถึงปีค.ศ.2012 : แผนสีเขียวของประเทศสิงคโปร์ (Singapore Green Plan: SGP)

แผนสีเขียวของประเทศสิงคโปร์ เป็นนโยบายพิมพ์เขียวด้านสิ่งแวดล้อมฉบับแรกในประเทศสิงคโปร์ เกิดขึ้นในปีค.ศ.1992 เพื่อให้ประเทศสิงคโปร์เป็นเมืองสีเขียวและเป็นเมืองสะอาด เมื่อบรรลุเป้าหมายแล้วทางรัฐบาลก็นำฉบับเดิมมาปรับปรุงและเพิ่มประเด็นใหม่ ในปีค.ศ.2005 โดยมีตัวแทนของทั้ง 3 ภาคส่วนคือภาครัฐเอกชนและประชาชนร่วมปรึกษาหารือและให้ความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ จนประกาศฉบับแก้ไข ฉบับ 2012 ในปีค.ศ.2006 โดยกำหนดประเด็นหลักไว้ทั้งหมด 6 ประการภายใต้นโยบาย ได้แก่ ด้านอากาศสะอาดและการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ด้านการจัดการน้ำ ด้านการจัดการขยะ ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศกระทั่งบรรลุผลสำเร็จเป็นที่เรียบร้อย รัฐบาลก็ยังมองว่าประเทศสิงคโปร์ยังคงจำเป็นต้องพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อเนื่องเรื่อย ๆ จึงได้มีการกำหนดนโยบายขึ้นอีกครั้งเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเด็นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.1.2 ช่วงที่ 2 ปีค.ศ.2009 ถึงปีค.ศ.2015 : นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Singapore Blueprint)

โดยนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนถูกประกาศใช้เป็นครั้งแรกในปีค.ศ.2009 โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศควบคู่กับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในประเทศ ทำให้สิงคโปร์เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย และสามารถตอบสนองต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในโลกได้ ตลอดจนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนสิงคโปร์ให้ดียิ่งขึ้นจนกระทั่งนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนฉบับปีค.ศ.2015 (Heng, 2016) เป็นการนำฉบับปีค.ศ.2009 มาทบทวนด้วยการรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสาธารณะจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศสิงคโปร์ผ่านช่องทางต่าง ๆ มาพิจารณาและปรับปรุงนโยบายใหม่อีกครั้ง รวมไปถึงมีการขยายแนวทางการดำเนินงานให้กว้างและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และเปิดช่องทางให้ประชาชนทุกคนได้มีบทบาทในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนร่วมกัน ด้วยการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมภายใต้นโยบายเพื่อที่จะบรรลุวิสัยทัศน์หลักทั้ง 3 ประการ ได้แก่ บ้านอันเป็นที่รักและน่าอยู่อาศัย เมืองที่ยั่งยืนและมีชีวิตชีวา และชุมชนที่งดงามและกระตือรือร้น ทั้งนี้ก็เพื่อบริหารทรัพยากรภายในประเทศให้เกิดประสิทธิภาพ รักษาสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่อาศัย และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสิงคโปร์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ให้แล้วเสร็จในปีค.ศ.2030

4.2 การมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอาศัยความร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางแผนพัฒนาประเทศและกำหนดนโยบาย ภาคเอกชน ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านผู้สร้างผลกระทบและปรับพฤติกรรมของผู้บริโภค และสุดท้ายคือ ภาคประชาชน เป็นทั้งผู้ก่อผลกระทบและรับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างมากในการใช้และรักษาทรัพยากรในประเทศอย่างรู้คุณค่า

กิจกรรมที่แต่ละภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อนโยบาย สามารถแยกออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การแสดงความคิดเห็น เนื่องจากนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นนโยบายที่อาศัยความร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วนในประเทศสิงคโปร์ ทำให้การทำงานร่วมกันนั้นต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ แต่ละภาคส่วนเผชิญ เปิดช่องทางรับกระแสตอบรับจากสาธารณะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เพื่อที่จะหาหนทางและแผนงานมาปฏิบัติในประเทศสิงคโปร์ให้ประชาชนในประเทศสิงคโปร์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและสมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน

โดยประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทางออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์ REACH ที่รัฐได้จัดทำขึ้นมาเพื่อเป็นช่องทางรับข้อเรียกร้องที่ประชาชนต้องการ รวมไปถึง facebook เป็นอีกเว็บไซต์หนึ่งที่แพร่หลายเป็นอย่างมาก โดยประชาชนสามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้เช่นกัน หรือจะเป็นแบบสอบถาม ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่ารัฐบาลจะมีแบบสอบถามมาให้ประชาชนทำแบบรายปี เพื่อที่จะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมต่อการพัฒนา เป็นการสอบถามถึงคำถามด้านสุขภาพของประชาชน สวัสดิการรัฐในด้านต่าง ๆ ว่าประชาชนมีความเป็นอยู่เป็นอย่างไร รวมไปถึงการใช้พื้นที่สาธารณะของประชาชน ส่งผลให้ทั้งรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถรับความคิดเห็นจากสาธารณะและนำไปพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของประชาชนได้

2) การสร้างความตระหนักรู้ เป็นการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจให้แก่ประชาชนในประเทศสิงคโปร์ เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งวิธีการ และแผนงานในนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในแต่ละส่วน ให้ความรู้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรับรู้และมีจิตสำนึกที่ดี เกิดการร่วมมือและตอบสนองต่อแผนงานต่าง ๆ ของนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทางรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการจัดแสดงแผนงานและให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสิงคโปร์อย่างยั่งยืน เช่น ศูนย์ Sustainable Singapore Gallery แสดงให้ประชาชนเห็นถึงวิธีการและแนวทางในการร่วมกันพัฒนา รวมไปถึงกำหนดเป็นบทเรียนในหลักสูตรการศึกษาของเด็ก โดยที่สถาบันการศึกษาก็ได้พามาศึกษาที่ศูนย์ดังกล่าวด้วย เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม

3) การคมนาคม การเดินทางด้วยรถไฟฟ้า Mrt ถือได้ว่าเป็นที่นิยมอย่างมากในกลุ่มชาวต่างชาติและชาวสิงคโปร์ เนื่องจากภาครัฐได้ให้การสนับสนุนในการพัฒนาให้ครอบคลุมกับผู้ที่ต้องการเดินทางอยู่เสมอ โดยล่าสุดในแผนพัฒนายังได้มีการกำหนดเพิ่มโครงข่ายการเดินทางเพิ่มขึ้นจาก 178 กิโลเมตรเป็น 360 กิโลเมตร (The Ministry of the Environment and Water Resources and Ministry of National Development, 2015) เพื่อตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกประชาชน ลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวและหันมาใช้ขนส่งสาธารณะแทน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถมีส่วนร่วมต่อนโยบายในแผนงานที่กำหนดไว้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของการลดจำนวนรถยนต์ส่วนตัว เนื่องจากสาธารณะถือเป็นช่องทางพื้นฐานในการลดมลภาวะทางอากาศ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์พบว่า การเดินทางด้วยรถไฟฟ้า Mrt เป็นการเดินทางที่ประชาชนในสิงคโปร์เลือกใช้ในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากรัฐบาลได้เชื่อมการเดินทางด้วยรถไฟฟ้าเข้ากับชุมชนที่อยู่อาศัย เพื่อให้คนที่อยู่อาศัยสะดวกและเดินทางอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการที่สิงคโปร์มีพื้นที่จอร์แดนน้อยและภาษีรถที่ใช้จำกัดรถส่วนตัว จึงทำให้คนจำนวนมากหันมาใช้รถไฟฟ้าในการเดินทาง นอกจากนี้ก็ยังมีจักรยานObike ไร้สถานีของสิงคโปร์ ที่สามารถหาใช้ได้ง่ายและเป็นที่ยอมรับมากในพื้นที่ชุมชน ถือเป็นการออกกำลังกายและยังลดมลภาวะอีกด้วย และสัมภาษณ์เพิ่มเติมเนื่องจากข้อมูลในแผนงานได้กล่าวถึงเรื่องรถไฟฟ้าและรถยนต์ไร้คนขับ ทำให้ทราบว่าตอนนี้รัฐได้มีการสนับสนุนการวิจัยรถยนต์ไร้คนขับใช้ในสาธารณะ เพื่อเป็นการลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวและการเดินทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4) การจัดการน้ำและการประหยัดพลังงานไฟฟ้า ภาครัฐและเอกชนได้สนับสนุนให้มีการใช้เครื่องใช้ภายในครัวเรือนให้เป็นเครื่องใช้ประหยัดพลังงาน โดยเครื่องใช้เหล่านี้มีวางขายอยู่ตามร้านค้าทั่วไป ผ่านมาตรฐานของรัฐบาลในการประหยัดพลังงาน และใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยง่ายมากขึ้นในทุกบ้านทุกครัวเรือนจากการใช้เครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพและประหยัดพลังงาน รวมไปถึงด้านอุตสาหกรรมของเอกชนเองก็ได้หันมาใช้วิธีใช้เคล็ดตามแผนงานของภาครัฐมากขึ้น จากการอำนวยความสะดวกและสร้างแรงดึงดูดต่อภาคเอกชน

5) การใช้พื้นที่สาธารณะ ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้มุ่งเน้นในการสร้างพื้นที่สาธารณะให้ครอบคลุมจำนวนประชากรมากขึ้น โดยให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการใส่ใจต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม ด้วยการ

ไม่ทิ้งขยะและรักษาความสะอาด ถือเป็นการฝึกพฤติกรรมที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการให้ประชาชนทุกคนยังมาใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อช่วยในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำในครัวเรือนอีกด้วย

6) การจัดการขยะ ทั้งภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะในการใช้วิธีการ 3Rs เป็นหลักสำคัญด้วยการลดใช้พลาสติกที่ใช้แล้วทิ้งหันมาใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนตามแนวทางของรัฐที่มุ่งเน้นลดการใช้วัสดุที่ไม่เป็นมิตร รวมไปถึงในครัวเรือนเองอย่างโครงการ HDB ก็ได้มีการนำปล่องทิ้งขยะใส่ไว้ตามที่พักอาศัยของประชาชนด้วย เพื่อให้ประชาชนนั้นสามารถคัดแยกขยะได้ง่ายในแต่ละวัน เป็นส่วนหนึ่งร่วมโครงการหรือกิจกรรมอาสาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

4.3 การนำแต่ละภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1) การปรับปรุงพฤติกรรม ภาครัฐปรับปรุงพฤติกรรมประชาชนในสิงคโปร์ผ่านโครงการและมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น รวมถึงการใช้พื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคยและสามารถเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน

2) การสร้างความตระหนักและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา ภาครัฐได้สร้างความรู้และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจจนตระหนักถึงแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและเป็นเจ้าของประเทศ

3) การอำนวยความสะดวก ภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่อาศัย สินค้าและอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนในสิงคโปร์มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดความรู้สึกสะดวกสบายในการร่วมมือภายในนโยบาย

4) การสร้างแรงดึงดูด ภาครัฐสร้างแรงดึงดูดต่อประชาชนและเอกชนด้วยการลดราคาภาษี ละเว้นค่าภาษี รวมไปถึงรางวัลและทุนสนับสนุนแก่โครงการกิจกรรมอาสาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

5. การอภิปรายและสรุปผล

จากการศึกษาบริบทแวดล้อมด้านต่าง ๆ ตลอดจนการก่อตัวและการพัฒนาของนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกันระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในบริบทแวดล้อมในแต่ละด้านได้นำไปสู่การดำเนินนโยบายและโครงการต่าง ๆ จนพัฒนามาถึงนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งจากที่กล่าวมานี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการการก่อตัวของนโยบายสาธารณะ ได้แก่ กระแสปัญหา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ในสิงคโปร์ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร การเสื่อมโทรมของเมือง และการขาดพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาสิงคโปร์ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่และด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว กระแสการเมือง ประกอบด้วยการให้ความสนใจของรัฐบาลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศสิงคโปร์และผลกระทบต่อประชาชนและประเทศ ด้วยการนำปัญหาสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่มาแก้ไขด้วยการหาแนวทางที่เหมาะสม เพื่อที่จะสร้างความนิยมและเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล รวมไปถึงพัฒนาสิงคโปร์ให้มีความสมบูรณ์พร้อมมากยิ่งขึ้นตอบรับความต้องการของประชาชน และกระแสนโยบาย ประกอบด้วยการดำเนินการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาพิจารณาและหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม ซึ่งทำให้เกิดนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศสิงคโปร์ขึ้นมาประกาศใช้ เพื่อนำนโยบายดังกล่าวมาแก้ไขปัญหานั้นที่ทั้งประชาชนและภาครัฐให้ความสนใจ ซึ่งทั้ง 3 กระแสที่กล่าวมานี้ได้ทำให้เกิดสถานะที่ทำให้หน้าตาของนโยบายเปิดออกตามตัวแบบกระแสหน้าตางานนโยบาย (จุมพล หนิมพานิช, 2549)

จากการดำเนินการก่อตัวของนโยบายทำให้ในปี 1967 รัฐบาลสิงคโปร์ได้เริ่มโครงการแรกขึ้นมาคือ เมืองในสวน เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของประเทศ และพัฒนาออกโครงการเรื่อยมา เช่น โครงการรณรงค์ความสะอาดแห่งสิงคโปร์ โครงการ Keep Singapore Clean และแผนสีเขียวของประเทศสิงคโปร์ จนถึงนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนฉบับแรกในปี 2009 (The Ministry of the Environment and Water Resources and Ministry of National Development, 2012) และมีการทบทวนอีกครั้งในปี 2015 กำหนดเป้าหมายในการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมมากขึ้น ด้วยการร่วมมือของทั้ง 3 ภาคส่วน ซึ่งทั้งนี้ก็ได้เน้นแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ในการกำหนดทิศทางของแผนงานต่าง ๆ ให้มีความยั่งยืนในระยะยาวอย่างต่อเนื่องด้วย

5.1 อภิปรายผลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นโยบายฉบับนี้เป็นการทำงานร่วมกันของทั้ง 3 ภาคส่วน โดยแนวคิดที่เกี่ยวข้องในหน้านี้ คือ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารปกครองแบบประสานความร่วมมือ เมื่อพิจารณาเข้ากับทฤษฎีแล้ว พบว่าการดำเนินงานของนโยบายตรงกับหลักเกณฑ์สำคัญทั้งหมด 5 จาก 6 ข้อของ Ansell & Gash (Ansell & Gash, 2008) ดังนี้

1) **ภาครัฐจะต้องเป็นฝ่ายเริ่มการจัดการการปกครองแบบประสานความร่วมมือ** จากการศึกษาพบว่านโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นเป็นนโยบายที่ภาครัฐเป็นผู้ตัดสินใจและเป็นฝ่ายเริ่มนโยบายมาใช้ในการพัฒนาประเทศในขั้นแรก ด้วยการอาศัยความร่วมมือจากแต่ละภาคส่วน

2) **การเข้าร่วมการบริหารปกครองจะต้องมีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐเข้าร่วมด้วย** จากการศึกษานโยบายนี้ทำให้ทราบว่าการทำงานของนโยบายนั้นเป็นการบริหารและพัฒนาาร่วมกันของทั้ง 3 ภาคส่วนที่ไม่ใช่เพียงภาครัฐเท่านั้น แต่ยังมีทั้ง ภาคเอกชน และประชาชนที่ภาครัฐดึงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศผ่านกิจกรรมที่ดำเนินภายใต้นโยบายนี้ด้วย

3) **ผู้เข้าร่วมการบริหรนั้นจะต้องตัดสินใจในนโยบายโดยที่ไม่มีคำปรึกษาจากภาครัฐ** ซึ่งตรงกันกับการตั้งแต่ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกันภายใต้นโยบาย เนื่องจากการตั้งแต่ภาคส่วนมาร่วมมือนั้น ภาครัฐไม่ได้เข้าไปแทรกแซงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่เป็นการสร้างความเข้าใจและอาศัยแรงดึงดูดแรงผลักดันที่ทำให้ประชาชนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกันแทน

4) **การปรึกษาหารือจะต้องจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ** ซึ่งในการพัฒนาร่วมกันในประเทศสิงคโปร์ภายใต้นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นก็ได้มีการปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการในรูปแบบของการรับกระแสตอบรับหรือความคิดเห็นจากประชาชนในประเทศ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาร่วมกัน ทั้งนี้ก็จะเป็นการปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ทางออนไลน์ และแบบสอบถาม เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมและส่งต่อปัญหาที่ภาครัฐ

5) **การบริหารปกครองแบบประสานความร่วมมือเน้นไปที่นโยบายสาธารณะ** ในการพัฒนาประเทศนั้น รัฐบาลสิงคโปร์ได้มุ่งเน้นไปที่การใช้นโยบายมาเป็นแนวทางและแบบแผนในการพัฒนาร่วมกันของทุกภาคส่วนในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหลัก เห็นได้ชัดเจนว่าการบริหารร่วมกันนี้เป็นการเน้นไปที่นโยบายสาธารณะจากที่ภาครัฐกำหนดขึ้นตั้งแต่ต้น

6) **การปรึกษาหารือมีจุดประสงค์ที่หาข้อยุติที่เป็นเอกฉันท์** แม้ว่าเอกฉันท์ไม่บรรลุผลทางปฏิบัติสำหรับหลักเกณฑ์นี้ นโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนยังไม่ตรงอย่างชัดเจน เนื่องจากการดำเนินงานของนโยบายยังไม่สิ้นสุดลงหรือยุติไป อีกทั้งยังมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจากการรับความคิดเห็นสาธารณะอย่างต่อเนื่องตามที่กล่าวมาในช่วงต้นในการระบกระแสตอบรับจากภายนอก จึงทำให้ยังไม่สามารถหาข้อยุติที่เป็นเอกฉันท์ได้

5.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่าในประเทศไทยนั้นยังไม่ได้มีการนำแต่ละภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจนนัก จึงยากต่อการสร้างความเข้าใจและหาจุดร่วมเดียวกัน ประชาชนไทยยังขาดความตื่นตัวต่อประเด็นสิ่งแวดล้อม ขาดความรู้เรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการสร้างพฤติกรรมที่ดีต่อสังคมและสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นการยากต่อการพัฒนาในทิศทางที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมองว่ายังไม่มีเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนโดยตรง ทั้งที่ตัวประชาชนเองเป็นผู้ที่มีสัมผัสกับปัญหาเป็นหลักด้วย การแก้ไขปัญหาก็ควรรับฟังความคิดเห็นเพื่อเป็นการแก้ไขจากล่างขึ้นบนไม่ใช่บนลงล่าง ถึงจะเป็นการแก้ไขปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ตรงกับความต้องการของสังคมมากที่สุด ทั้งนี้ตัวผู้วิจัยเองจึงมีข้อเสนอแนะโดยแบ่งออกเป็นประเด็นดังนี้

1) **การสร้างตระหนักรู้** ภาครัฐไทยควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้และมีความเข้าใจต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง อาจใช้วิธีการกำหนดมาตรการที่ชัดเจน เพื่อปรับพฤติกรรมของประชาชนให้มีความคิดและค่านิยมใหม่ ๆ ตลอดจนสามารถตระหนักถึงคุณค่าและมีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม ทั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการสร้างให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมหรือประชาชนที่ตื่นตัวใส่ใจต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการสร้างประชาชนที่มีจิตสำนึกต่อการมีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะสามารถทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่อง

2) เปิดโอกาสให้แต่ละภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ภาครัฐควรมีการดึงภาคส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐเข้ามาร่วมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในแต่ละกิจกรรมด้วย สามารถมีส่วนร่วมต่อการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงนโยบาย เสนอประเด็นสังคมที่สนใจ รวมไปถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต่าง ๆ ที่รัฐไม่สามารถเข้าไปถึงได้ ถือได้ว่าเป็นการสร้างความร่วมมือในขั้นเบื้องต้นที่สำคัญและเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมต่อการพัฒนาที่มากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจและรับรู้ว่ามีส่วนในการพัฒนาบริหารประเทศอย่างยั่งยืน

3) สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีของภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ ภาครัฐไทยจึงควรสร้างบรรยากาศที่ดีดึงดูดคนให้หันมามีส่วนร่วมกับนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่สีเขียว เพื่อทดแทนและรักษาพื้นที่สีเขียวในประเทศ การส่งเสริมขยายหรือเพิ่มโครงข่ายการคมนาคมด้วยขนส่งสาธารณะให้เข้าถึงคนและชุมชนมากขึ้น เพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางและลดมลภาวะ รวมไปถึงด้านการจัดการขยะ เพราะประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีภาคธุรกิจค่อนข้างมาก หากมีมาตรการการจัดการที่ดีย่อมส่งเสริมให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมองว่าแม้ประเทศสิงคโปร์กับประเทศไทยจะมีความแตกต่างทางบริบทแวดล้อม อย่างไรก็ตาม แต่สามารถรับแนวทางบางส่วนของนโยบายพิมพ์เขียวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาปรับใช้ในแผนพัฒนาประเทศได้ตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยมองว่าการจะทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ควรเริ่มต้นด้วยการพัฒนาและจัดการพฤติกรรมของคนเสียก่อนเช่นเดียวกับสิงคโปร์ เนื่องจากประชาชนหรือคนทุกคนในประเทศถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จ จึงควรมีการจัดการและให้ความรู้แก่ประชาชนในประเทศไทย เพื่อเปลี่ยนค่านิยมของคนในสังคมใหม่ ให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและส่วนรวม จึงค่อนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศและเห็นถึงผลประโยชน์ร่วมกันทั้งนี้ภาครัฐและเอกชนก็ควรที่จะสนับสนุนและสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการร่วมมือกันนี้ด้วย โดยผู้วิจัยเชื่อว่าเมื่อทำได้เช่นนั้นแล้ว ประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศที่พัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างแน่นอน

6. เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. 2549. การวิเคราะห์นโยบาย : ขอบข่าย แนวคิด และกรณีตัวอย่าง. นนทบุรี : สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภาวิณี เอี่ยมตระกูล. 2561. การวางแผนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ansell, C. & Gash, A. 2008. *Collaborative Governance in Theory and Practice*, Berkeley: University of California.
- Heng, C. K. 2016. *50 Years Of Urban Planning In Singapore*, New Jersey : World Scientific Publishing Company.
- Juergen, H. (2561, 30 ตุลาคม). [สัมภาษณ์โดย ภควรรณ ศิลาวรรณา].
- Lilian, L. (2561, 26 ตุลาคม). [สัมภาษณ์โดย ภควรรณ ศิลาวรรณา].
- Shireen, L. (2561, 26 ตุลาคม). [สัมภาษณ์โดย ภควรรณ ศิลาวรรณา].
- The Ministry of the Environment and Water Resources and Ministry of National Development. 2015 *Sustainable Singapore Blueprint 2015*, Retrived August 19, 2018, from: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1537Sustainable_Singapore_Blueprint_2015.pdf
- The Ministry of the Environment and Water Resources and Ministry of National Development. 2012. *A Lively and Liveable Singapore: Strategies for Sustainable Growth*. Retrived October 12, 2018, from <https://www.nccs.gov.sg/docs/default-source/publications/a-lively-and-liveablesingapore-strategies-for-sustainable-growth.pdf>

ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนในกรุงกัวลาลัมเปอร์ BELIEFS OF THE AMULET OF MALAYSIAN CHINESE PEOPLE IN KUALA LUMPUR

กนกพร ปรีชาบริสุทธิ์กุล

KANOKPORN PREECHABORISUTHKUL

ภาควิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Southeast Asia Studies

Faculty of Liberal Arts ,Thammasat University, Bangkok

preechaborisuthkul@gmail.com

บทคัดย่อ

ความเชื่อพระเครื่องเป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาที่มีคนมาเลเซียเชื้อสายจีนนับถือเป็นจำนวนมาก ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของพระเครื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและศึกษาความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนตลอดจนเพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงรักษาความเชื่อให้คงอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยอาศัยแนวคิดเรื่องพระเครื่อง แนวคิดเรื่องความเชื่อและแนวคิดเรื่องการปรับตัวในการอธิบาย งานวิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าความเชื่อพระเครื่องเป็นความเชื่อที่สืบทอดอยู่ในศาสนาพุทธนิกายมหายาน ความเชื่อพระเครื่องมิได้ถูกจำกัดให้อยู่เพียงประเทศไทยเท่านั้นแต่ความเชื่อพระเครื่องยังคงเผยแพร่ไปยังประเทศเพื่อนบ้านเช่นประเทศมาเลเซียโดยพระเครื่องที่คนมาเลเซียเชื้อสายจีนให้ความศรัทธาได้แก่ หลวงปู่ทวด วัดช้างให้ และพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ วัดสวนขัน เป็นต้น การนับถือศาสนาที่แตกต่างกันทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่มีความเชื่อเรื่องพระเครื่องจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อดำรงรักษาความเชื่อให้อยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมและด้วยเหตุนี้เองพระเครื่องจึงไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้าแต่ยังเป็นสิ่งที่ช่วยสืบทอดศาสนารวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้อื่นอีกด้วย

คำสำคัญ: ความเชื่อ พระเครื่อง คนมาเลเซียเชื้อสายจีน

ABSTRACT

Belief in the power of the amulet is a religious belief among Malaysian Chinese. This research aims to study the history and evolution of the Buddha amulet and the beliefs in the amulet of Malaysian Chinese including the adaptation to support faith in the midst of cultural diversity. The concept of amulet, the concept of belief and the concept of adaptation was used for data analysis. As a research method, a documentary analysis and interview of qualitative research was used in this research. The finding indicated that the amulet belief is a kind of belief in Mahayana Buddhism. The faith of amulet is not only in Thailand, but it is also a belief in neighboring country such as Malaysia. Malaysian Chinese have admired Thai Buddha amulet such as Luang Pu Thuat of Chang Hai Temple, Than-Klai Wajazit of Suan Khan temple etc. In the cultural diversity, Chinese Malaysian have to adjust themselves to maintain their beliefs. In brief, the amulet is not only a symbol to commemorate to the Lord Buddha, but it is also inheriting religion and generate income for people as well.

Keywords: belief, amulets, Malaysian Chinese

1. ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติไม่ว่าจะเป็น เชื้อสายมลายู เชื้อสายจีน เชื้อสายฮินดูและเชื้อสายชนพื้นเมืองต่างๆ นอกจากความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติแล้วประเทศไทยยังมีความหลากหลายทางด้านศาสนาไม่ว่าจะเป็น ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดูและศาสนาท้องถิ่น เป็นต้น ศาสนาที่คนมาเลเซียนับถือเป็นจำนวนมากรองจากศาสนาประจำชาติอย่างศาสนาอิสลามคือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธได้เริ่มเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยสองนิกายได้แก่ นิกายเถรวาท เข้ามาเผยแพร่ในช่วงศตวรรษที่ 3 และนิกายมหายาน เข้ามาเผยแพร่ในช่วงศตวรรษที่ 12 นิกายที่ชาวพุทธในประเทศไทยให้การนับถือส่วนใหญ่จะเป็นนิกายมหายาน (ดวงกมล การไทย, 2559) ซึ่งนิกายมหายานมีความเชื่อว่าหลังจากที่พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระองค์ยังคงมีอยู่และรับรู้เรื่องราวต่างๆบนโลกจึงทำให้เกิดการสร้างรูปเคารพแทนสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อให้ประชาชนได้ระลึกถึงหลักคำสอน ปฏิบัติตามคำสั่งสอน รวมถึงแสดงความเคารพกราบไหว้บูชา โดยพระพุทธรูปจะมีการสร้างขึ้นหลายขนาดได้แก่ พระพุทธรูปขนาดใหญ่จะเป็นพระพุทธรูปที่สามารถแสดงความเคารพกราบไหว้บูชาได้ ส่วนพระพุทธรูปขนาดเล็กเรียกว่าพระเครื่องรางหรือเรียกอีกอย่างว่าพระเครื่องหมายถึงพระพิมพ์หรือพระหล่อโลหะขนาดเล็กที่เชื่อกันว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายหรือช่วยทำให้เกิดอภินิหารเหนือธรรมชาติได้ พระเครื่องได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพุทธที่แสดงถึงสัญลักษณ์และเป็นสิ่งที่ช่วยในการสืบทอดศาสนา (นิติ กลีโกศล , 2547) ทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนและเชื้อสายอื่นๆที่นับถือศาสนาพุทธได้มีการบูชาหรือสะสมพระเครื่องเพื่อเป็นการสืบทอดศาสนาและนับถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยคุ้มครองตนเองให้พ้นจากภัยอันตราย ถึงแม้ว่าศาสนาพุทธไม่ได้เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือเป็นหลักในสังคมของประเทศมาเลเซียแต่ความเชื่อเรื่องพระเครื่องของคนมาเลเซียไม่ได้ลดน้อยลง ดังนั้นเราจึงจะเห็นได้ว่าคนมาเลเซียเชื้อสายจีนได้เดินทางเข้ามาเช่าบูชาพระเครื่องจากเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก พระเครื่องส่วนมากที่คนมาเลเซียเชื้อสายจีนนิยมเช่าบูชาจะเป็นพระเครื่องทางด้านเมตตาได้แก่ หลวงปู่ทวด วัดช้างให้ และพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ เป็นต้น ความเชื่อพระเครื่องไม่เพียงแต่เป็นการสืบทอดศาสนาเท่านั้นแต่ยังคงเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและช่วยสร้างรายได้ให้กับประเทศในทางอ้อม

ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีความสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากว่าคนส่วนมากในประเทศมาเลเซียนับถือศาสนาอิสลามแต่มีคนมาเลเซียเชื้อสายจีนและเชื้อสายอื่นๆจำนวนหนึ่งที่นับถือศาสนาพุทธยังคงดำรงรักษาความเชื่อในเรื่องพระเครื่องไว้ ถึงแม้จะอาศัยอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวมานี้มาซึ่งคำถามวิจัย คือ ประวัติและวิวัฒนาการของพระเครื่องมีความเป็นมาอย่างไร และความเชื่อในเรื่องพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนเป็นอย่างไร รวมถึงคนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีการปรับตัวอย่างไรในการดำรงรักษาความเชื่อเรื่องพระเครื่องให้อยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 3 ประการ คือ

2.1 เพื่อศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของพระเครื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษาความเชื่อในเรื่องพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีน

2.3 เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำรงรักษาความเชื่อให้อยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (QUALITATIVE RESEARCH) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนในการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่บริเวณไชน่าทาวน์ รัฐกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย พระภิกษุสงฆ์และคนที่ทำงานในวัดไทยจำนวน 4 คน ที่ตั้งอยู่ในรัฐกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย รวมถึงคนที่ทำงานอยู่ที่ศูนย์พระเครื่องในรัฐกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

3.2.1 การศึกษาจากเอกสารที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีน ไม่ว่าจะเป็นจากเอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าไปอาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณไชน่าทาวน์ เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตอยู่ของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนและการดำรงรักษาวัฒนธรรม รวมถึงการเข้าบูชาพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีน เป็นจำนวน 7 วัน

3.2.3 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งประกอบไปด้วยคำถาม 4 ข้อได้แก่ 1.คนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีการปรับตัวด้านความเชื่ออย่างไรเมื่อต้องอาศัยอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม 2. คนมาเลเซียเชื้อสายจีนนิยมเข้าบูชาพระเครื่องด้านอะไร 3. จำนวนคนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่มาบูชาพระเครื่องที่วัดไทยในประเทศมาเลเซียมีจำนวนมากน้อยเพียงใด 4. คนมาเลเซียเชื้อสายจีนเดินทางเข้ามาบูชาพระเครื่องบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยจำนวนเท่าไร

3.3 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นประกอบไปด้วย

3.3.1 การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีน

3.3.2 การศึกษาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.4.1 การวิเคราะห์เชิงเทคนิคโดยใช้การเขียนในลักษณะการอธิบายเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามมาเรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลเป็นร้อยแก้วเพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับความนิยมสอดคล้องครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย

3.4.2 การวิเคราะห์โดยวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิดทฤษฎีโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าที่สอดคล้องและครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย

4. ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อชาติจีนในกรุงกัวลาลัมเปอร์” ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เรียบเรียงเพื่อให้เนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้เรียบเรียงและรวบรวมมา แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

4.1 ประวัติและวิวัฒนาการพระเครื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในบริบททางประวัติศาสตร์พระเครื่องหรือวัตถุมงคลเป็นสิ่งมีมาตั้งแต่ในอดีต เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของสัมมาสัมพุทธเจ้า ในอดีตมีคำที่ใช้เรียกวัตถุมงคลว่าพระเครื่องรางมาจากเครื่องรางของขลัง ความเชื่อในเรื่องพระเครื่องจะสามารถพบเห็นได้ในสังคมที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น โดยมูลเหตุของการสร้างพระเครื่องในศาสนาพุทธสามารถที่จะแบ่งออกได้สี่ประการด้วยกัน ประการแรก คือ การสร้างพระเครื่องถูกสร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้าโดยการไปนมัสการสังเวชนียสถานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าทั้ง 4 ประการที่สอง คือ ชาวพุทธในอดีตมีความเชื่อในอีกห้าพันปีข้างหน้าพระพุทธศาสนาจะเกิดความเสื่อมถอยลงจึงได้ทำการสร้างพระเครื่องแล้วนำไปบรรจุไว้ในเจดีย์สถานเพื่อเป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนา ประการที่สาม คือ สร้างขึ้นเพื่อทำการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ตามคติของพุทธศาสนานิกายมหายาน ประการที่สี่ คือ สร้างในสถานะรูปเคารพบูชาเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า โดยสามารถที่จะเล่าเรื่องราวผ่านบนพระเครื่องได้ เนื่องจากการสร้างพระเครื่องเป็นคติความเชื่อที่มีมาตั้งแต่ในอดีตทำให้ในแต่ละยุคสมัยจะมีคติความเชื่อในการสร้างพระเครื่องที่แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่น ในยุคของทวารวดีการสร้างพระเครื่องจะมีรูปแบบที่คล้ายกับประเทศอินเดียมีการสลักตัวอักษรบนพระเครื่องถือเป็นการสร้างพระเครื่องเพื่อเน้นในเรื่องของการสืบทอดศาสนา ในยุคศรีวิชัยจะมีความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างพระเครื่องว่าเป็นการสร้างเพื่อปรารถนาประโยชน์แก่ผู้ตาย ในยุคลพบุรีจะมีความเชื่อในการสร้างพระเครื่องเพื่อประกอบบุญกุศลตามคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากขอมเป็นการสร้างบุญกุศลให้กับตัวเอง ในยุคทวารวดีจะมีความเชื่อในการสร้างพระเครื่องสองคติความเชื่อด้วยกันคือ คติความเชื่อในการสร้างพระเครื่องเพื่อสืบทอดศาสนาและเพื่อสร้างบุญกุศลให้กับ

ตนเอง (ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์ , 2554) ในยุคสุโขทัยและยุคอยุธยาที่มีความเชื่อในการสร้างพระเครื่องเพื่อประกอบบุญกุศลและยุครัตนโกสินทร์ ได้รับอิทธิพลความเชื่อในเรื่องของการสร้างพระเครื่องเพื่อเป็นสิริมงคล มีความศักดิ์สิทธิ์ พระเครื่องสามารถที่จะสร้างปาฏิหาริย์ได้ทำให้เกิดความเชื่อในการสร้างพระเครื่องในยุครัตนโกสินทร์จึงเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เราจะสามารถเห็นได้ว่าความเชื่อในเรื่องของพระเครื่องในแต่ละยุคนั้นจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับว่าในยุคสมัยนั้นได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากทางด้านใดบ้าง เพราะนอกจากศาสนาแล้วยังคงต้องนึกถึงปัจจัยอย่างอื่นที่ส่งผลต่อความเชื่อในการสร้างพระเครื่องด้วยไม่ว่าจะเป็น แนวความคิดมนุษย์นิยมหรือแนวความคิดบริโภคนิยม จากเดิมที่เคยมีความเชื่อในการสร้างพระเครื่องเพื่อการสืบทอดศาสนา การอุทิศให้กับคนที่เสียชีวิต การสร้างบุญกุศลให้ตนเองได้เปลี่ยนเป็นความเชื่อในพุทธคุณของพระเครื่องที่สามารถจะปกป้องอันตรายให้เราปลอดภัยได้ ซึ่งปัจจัยทางด้านพุทธคุณในพระเครื่องเป็นปัจจัยที่ทำให้พระเครื่องได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและเกิดการแพร่หลายอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน

4.2 ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีน

ความเชื่อเรื่องพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะมีความเชื่อเรื่องพระเครื่องในแต่ละช่วงเวลาที่ไม่เหมือนกันเนื่องจากว่าประเทศมาเลเซียไม่ได้นับถือศาสนาพุทธแต่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้นการให้คำนิยามพระเครื่องของประเทศมาเลเซียจึงเหมือนกับการนิยามพระเครื่องของประเทศไทยเนื่องจากว่าได้รับอิทธิพลทางศาสนาพุทธมาจากประเทศไทย ซึ่งความเชื่อที่จะเข้าไปในประเทศที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันจึงจะต้องใช้เวลาในการเผยแพร่ ดังนั้นเราจึงสามารถที่จะแบ่งความเชื่อเรื่องพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนออกเป็นสามยุคด้วยกัน ได้แก่ ยุคเริ่มต้น ในช่วงแรกถึงแม้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะนับถือศาสนาพุทธแต่ยังคงไม่รู้จักวัตถุมงคลหรือพระเครื่องมากนัก คนมาเลเซียเริ่มรู้จักพระเครื่องเมื่อ หลวงปู่ทิม วัดช้างให้ นำพระเครื่องรุ่นแรกของหลวงปู่ทวด วัดช้างให้ เข้าไปแจกจ่ายให้กับคนมาเลเซีย ยุคกลาง เมื่อ หลวงปู่ทิม วัดช้างให้ นำพระเครื่องเข้าไปแจกจ่ายให้กับคนมาเลเซีย ทำให้พระเครื่องเริ่มเป็นที่รู้จักของคนมาเลเซียเพิ่มมากขึ้น รวมถึงคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาพุทธยังมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวและเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอีกด้วยในยุคกลางนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีการเปิดร้านพระเครื่องในประเทศมาเลเซีย ต่อมาในยุคปัจจุบัน พระเครื่องในประเทศมาเลเซียถือได้ว่าเป็นยุคที่มีความเจริญมากที่สุดเนื่องจากว่าคนมาเลเซียมีความเชื่อและความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ทางด้านพุทธคุณของพระเครื่องทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนได้เข้ามาทำการเช่าบูชาพระเครื่องในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (ณัฐกานต์ แ่นพินาย , 2557) พระเครื่องที่คนมาเลเซียเชื้อสายจีนให้ความนับถือส่วนใหญ่จะเป็นพระเครื่องรุ่นเก่า ได้แก่ หลวงปู่ทวด วัดช้างให้ และพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ ทั้งสองท่านถือว่าเป็นเกจิอาจารย์ภาคใต้ที่มีชื่อเสียงในประเทศมาเลเซีย (ประยูร ศรีขจร, 2561) เนื่องจากมีเรื่องเล่า อภินิหารเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น การเหียนน้ำทะเลจืด การหยุดชบวนรถไฟ การสะเดาะเคราะห์ และวาจาศักดิ์สิทธิ์พิชิตสิ่งใดสิ่งนั้นเกิดขึ้นจริง เป็นต้น โดยเรื่องเล่าเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงโดยมีผู้ที่ประสบพบเจอเป็นผู้มาเล่าประสบการณ์ที่ตนเองพบเจอมาถึงความศักดิ์สิทธิ์นี้ทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีความเชื่อและความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเพิ่มมากขึ้น นอกจากพระเครื่องของประเทศไทยประเทศมาเลเซียยังคงมีเครื่องรางหรือวัตถุมงคลจากประเทศอื่นแต่คนมาเลเซียที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับพระเครื่องของประเทศไทยมากกว่าเครื่องรางของประเทศจีนเนื่องจากว่าคนมาเลเซียให้ความสำคัญในเรื่องอำนาจพุทธคุณเหมือนกับคนไทยและยิ่งไปกว่านั้นยังมีทั้งปรากฏการณ์และเรื่องเล่าเป็นจำนวนมากเกิดขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนจากผู้ประสบพบเจอจริงทำให้คนมาเลเซียเกิดความเชื่อและความศรัทธาต่อพระเครื่องของประเทศไทยมากกว่า ถึงแม้ว่าประเทศมาเลเซียจะมีผู้ที่นับถือศาสนาพุทธจำนวนหนึ่งและมีวัดไทยอยู่ในรัฐกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซียจำนวนมากแต่วัฒนธรรมการสร้างพระเครื่องของประเทศมาเลเซียมีความแตกต่างจากประเทศไทยเนื่องจากว่าประเทศมาเลเซียไม่สามารถมีการสร้างพระเครื่องหรือปลุกเสกพระเครื่องในประเทศมาเลเซียเองได้ การเช่าบูชาพระเครื่องจึงต้องนำเข้ามาจากประเทศไทยเท่านั้นเพราะว่าการสร้างพระเครื่องหรือการปลุกเสกพระเครื่องเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ค่อนข้างมีความยิ่งใหญ่ ใช้พื้นที่และใช้พระสงฆ์เป็นจำนวนมากซึ่งในรัฐกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซียยังไม่มีพระสงฆ์ที่มีความสามารถและชื่อเสียงในการปลุกเสกพระเครื่องเหมือนกับประเทศไทย

4.3 การปรับตัวในการดำรงรักษาความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีน

การปรับตัวทางด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนโดยความเชื่อทางด้านพระ

เครื่องส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนระหว่างคนมาเลเซียกับคนไทยแตกต่างกันเนื่องจากว่าคนไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธทำให้คนที่มีความเชื่อทางด้านพระเครื่องไม่ต้องมีการปรับตัวเพราะความเชื่อทางด้านพระเครื่องอยู่ในศาสนาพุทธ มีการแสดงความเคารพหรือความศรัทธาต่อพระเครื่องได้อย่างเต็มที่ แต่ในทางตรงกันข้ามคนมาเลเซียเชื้อสายจีนนับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่แตกต่างไปจากคนมาเลเซียส่วนใหญ่ทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะต้องมีการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาอื่นได้ ยกตัวอย่างเช่น คนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่ต้องการทำการเข้าบูชาพระเครื่องหรือกราบไหว้รูปเคารพจะต้องไปตามสถานที่ของศาสนาพุทธหรือไม่ก็ต้องแสดงความเคารพในบ้านของตนเองเท่านั้น (ประยูร ศรีขจร, 2561) ไม่สามารถที่จะแสดงออกทางด้านศาสนาในพื้นที่สาธารณะเหมือนกับศาสนาอิสลามได้ ถ้าคนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่นับถือศาสนาพุทธแสดงความเคารพรูปเคารพในพื้นที่สาธารณะจะถูกลงโทษโดยรัฐบาลเนื่องจากว่าไม่ได้ขออนุญาตจากรัฐในการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมทางศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลาม ส่วนด้านวัฒนธรรม สามารถที่จะจัดวัฒนธรรมทางศาสนาพุทธได้ตามปกติแต่จะต้องจัดในบริเวณของตนเองแต่ถ้าต้องการใช้พื้นที่สาธารณะจะต้องทำการขออนุญาตจากรัฐเท่านั้นจึงจะสามารถจัดวัฒนธรรมทางศาสนาในพื้นที่สาธารณะได้ (เจ้าอาวาสวัดพุทธชนันทร (ไม่ประสงค์ออกนาม), 2561) ถ้าใช้พื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลามโดยไม่ขออนุญาตจากรัฐจะได้รับบทลงโทษจากรัฐบาลอาจจะถูกบอกให้ยกเลิกกิจกรรมทางศาสนาทันทีหรือไม่ก็ถูกห้ามให้ใช้พื้นที่สาธารณะบริเวณดังกล่าว เป็นต้นและส่วนด้านการดำรงชีวิตเราจะเห็นว่าในประเทศมาเลเซียมีแบ่งพื้นที่ในการอาศัยอยู่ของคนต่างเชื้อชาติอย่างชัดเจนเป็นสัดส่วน เมื่อมีงานทางศาสนาคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถที่จะช่วยเหลือหรือร่วมรับประทานอาหารกับคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาพุทธได้เนื่องจากมีข้อจำกัดทางศาสนา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะต้องปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างให้ได้เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและลดปัญหาความขัดแย้ง

ดังนั้นจากผลการศึกษาพบว่าพระเครื่องเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ที่มีความเชื่อ ความศรัทธา รวมถึงความต้องการที่จะสืบทอดพุทธศาสนา จนเกิดเป็นคติความเชื่อในการสร้างรูปเคารพทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กที่เรียกว่าพระเครื่องจนพระเครื่องได้กลายเป็นสัญลักษณ์หรือวัตถุทางศาสนาพุทธที่ผู้คนให้ความเชื่อและความศรัทธาว่าสามารถที่จะสร้างอภินิหารเหนือธรรมชาติได้ อย่างเช่นคนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่นับถือ พระเครื่องของหลวงปู่ทวด วัดช้างให้และพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ วัดสวนขัน ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับอภินิหารเป็นจำนวนมาก เมื่อผู้คนเริ่มมีความศรัทธาในพระเครื่องว่าสามารถทำให้ผู้คนมีการดำเนินชีวิตของตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น เราจะเห็นได้ว่ามนุษย์ให้ความสำคัญกับพระเครื่องว่าสามารถที่จะช่วยให้ตนเองมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจนนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ พระเครื่องจึงกลายเป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นเท่านั้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ” ได้ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีการให้นิยามความหมายของพระเครื่องที่เหมือนกับประเทศไทยเนื่องจากรับอิทธิพลของศาสนาพุทธมาจากประเทศไทย รวมถึงคนมาเลเซียเชื้อสายจีนยังคงให้คุณค่าพระเครื่องในเรื่องอำนาจของพุทธคุณเหมือนประเทศไทย ถึงแม้ในประเทศมาเลเซียจะมีเครื่องรางหรือวัตถุมงคลจากประเทศอื่นแต่คนมาเลเซียเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ก็ยังให้คุณค่าศรัทธาต่อพระเครื่องของประเทศไทยเนื่องจากพระเครื่องของประเทศไทยมีการแสดงอำนาจของพุทธคุณให้เห็นอย่างชัดเจน โดยพระเครื่องที่คนมาเลเซียเชื้อสายจีนนับถือส่วนใหญ่จะเป็นหลวงปู่ทวด วัดช้างให้ และพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ เนื่องจากเป็นพระเครื่องรุ่นแรกๆที่เข้ามาในประเทศมาเลเซียที่มีเรื่องเล่า อภินิหารความศักดิ์สิทธิ์ปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็น เหยียบน้ำทะเลจืด แคล้วคลาดปลอดภัย วาจาศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ในช่วงแรกคนมาเลเซียเชื้อสายจีนได้เดินทางเข้ามาเข้าบูชาพระเครื่องในประเทศไทยด้วยตนเองอยู่บ่อยครั้งเนื่องจากว่าคนมาเลเซียเชื้อสายจีนต้องการที่จะทำการเข้าบูชาพระเครื่องที่ได้รับการปลุกเสกจากเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเพื่อความศักดิ์สิทธิ์จากประเทศไทย สิ่งที่ทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องเพิ่มมากขึ้นนอกจากการรับฟังเรื่องเล่า อภินิหารแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องมาจากการที่ได้ประสบพบเจอเรื่องราวอภินิหารของพระเครื่องด้วยตนเอง ซึ่งการประสบพบเจอด้วยตนเองนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องคงอยู่กับคนมาเลเซียเชื้อสายจีนต่อไปได้อย่างยาวนานและเกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในเรื่องพระเครื่องได้ยาก ถึงแม้ในประเทศมาเลเซียจะ

มีจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาพุทธและวัดไทยอยู่เป็นจำนวนมากแต่วัฒนธรรมการสร้างพระเครื่องของประเทศมาเลเซียและประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ในประเทศมาเลเซียไม่สามารถทำการจัดสร้างพระเครื่องได้ด้วยตนเอง เนื่องจากว่าการสร้างหรือการปลุกเสกพระเครื่องเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ยิ่งใหญ่ ใช้พื้นที่จำนวนมาก รวมถึงต้องอาศัยพระสงฆ์ที่มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการปลุกเสกพระเครื่องซึ่งในประเทศมาเลเซียไม่มีพระสงฆ์ที่มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการปลุกเสกพระเครื่องเหมือนกับประเทศไทย

การนับถือศาสนาพุทธและการมีความเชื่อที่แตกต่างไปจากศาสนาอิสลามที่เป็นศาสนาประจำของประเทศมาเลเซียทำให้คนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะต้องมีการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับคนมาสังคมได้อย่างไม่เกิดความขัดแย้ง โดนการปรับตัวมีในด้านศาสนา การแสดงออกทางด้านศาสนาถูกกำกวมพื้นที่ให้อยู่เฉพาะพื้นที่ที่เป็นของศาสนาพุทธหรือไม่ก็ในพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น ไม่สามารถแสดงออกในพื้นที่สาธารณะได้ถึงแม้ว่าการนับถือศาสนาจะเป็นสิทธิส่วนบุคคลแต่เราก็ไม่สามารถที่จะแสดงออกมาได้อย่างเต็มที่เนื่องจากคนส่วนมากในประเทศไม่ได้นับถือศาสนาที่เหมือนกับเรา ถ้าเราแสดงออกทางศาสนาที่ตรงข้ามกับศาสนาอิสลามที่คนส่วนใหญ่ไม่นับถือจะทำให้เราเป็นที่จับตามองและอาจจะถูกลงโทษจากรัฐบาลได้เนื่องจากว่าประเทศมาเลเซียยังคงให้ความสำคัญกับคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาอื่น ส่วนด้านวัฒนธรรม การประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาพุทธก็สามารถจัดได้เฉพาะพื้นที่เท่านั้น ถ้าต้องการที่จะจัดกิจกรรมที่ใช้พื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องขออนุญาตจากรัฐบาลก่อน ถ้าไม่ขออนุญาตจากรัฐบาลก่อนอาจจะถูกให้ยกเลิกกิจกรรมทางศาสนานั้นพื้นที่และลงโทษโดยการห้ามใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าวและส่วนด้านการดำรงชีวิตประจำวันของตนเองเพื่อที่จะให้อยู่ร่วมกับผู้คนในสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับประทานอาหารร่วมกัน คนมาเลเซียที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถที่จะรับประทานอาหารร่วมกันกับคนมาเลเซียที่นับถือศาสนาอื่นได้เนื่องจากว่าการรับประทานอาหารร่วมกันจะมีการเจือปนของสุรซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามของศาสนาอิสลามถึงแม้ว่าคนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะอาศัยอยู่ในท่ามกลางความหลากหลายทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม แต่คนมาเลเซียเชื้อสายจีนยังคงมีความเชื่อเรื่องพระเครื่องและรักษาความเป็นศาสนาพุทธของตนเองให้คงอยู่ต่อไปได้ โดยไม่เกิดความขัดแย้งในสังคม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการลงพื้นที่

ความเชื่อพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่นับถือศาสนาพุทธจากการลงภาคสนามพบว่าคนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะนิยมพระเครื่องหลวงปู่ทวด วัดช้างให้ พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ เป็นจำนวนมากซึ่งหลวงปู่ทวดทั้งสองเป็นพระเครื่องรุ่นเก่าแต่ในทางกลับกันก็ยังคงมีคนมาเลเซียเชื้อสายจีนอีกจำนวนหนึ่งที่มีความนิยมพระเครื่องรุ่นใหม่ที่กำลังเป็นกระแส ณ ช่วงเวลานั้นๆ ทำให้ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาต่อว่าคนมาเลเซียเชื้อสายจีนมีความนิยมพระเครื่องรุ่นใหม่เป็นหลวงปู่ทวดท่านใดและมีอำนาจพุทธคุณอย่างไรบ้าง เป็นต้น

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ดร.ชัยวัฒน์ มีสันฐาน ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเป็นที่ปรึกษาของผู้วิจัย คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้งานวิจัยเล่มนี้มีข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนมากที่สุดของผู้วิจัย รวมไปถึงอาจารย์วรพงษ์ เจริญวงศ์ ที่กรุณาเป็นอาจารย์ตรวจสอบงานวิจัยโดยมอบข้อเสนอแนะและชี้จุดบกพร่อง ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูงตลอดจนขอขอบพระคุณ นายประยุทธ์ ที่ได้ให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเข้ามาเช่าบูชาพระเครื่องของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนและการปรับตัวของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่มีความเชื่อเรื่องพระเครื่องแก่ผู้วิจัย รวมถึงเจ้าอาวาสวัดไทยในประเทศมาเลเซียที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเช่าบูชาพระเครื่องของคนมาเลเซียและการประกอบกิจกรรมทางศาสนาของวัด เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้เกิดความครบถ้วนของเนื้อหาและที่ขาดไม่ได้คือขอขอบพระคุณคุณแม่ ปัญจวรรณ ปรีชาบริสุทธิ์กุล และครอบครัวที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม การศึกษาและเป็นที่กำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอ

7. เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว อรรถากร และ ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. 2534. "คติความเชื่อ" ใน เอกสารชุดวิชาภาษาไทย 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ธาดา ธราดล. 2555. ประวัติและความเป็นมาของพ่อท่านคล้าย .กรุงเทพฯ : บ้านธรรมะ.
- ธาดา ธราดล. 2555. หลวงปู่ทวด เขียบน้ำทะเลจืด. กรุงเทพฯ : บ้านธรรมะ.
- ผจญ กิตติประวัติ ตริยมปวาย. 2520. ศึกษาเกี่ยวกับพระเครื่อง. กรุงเทพฯ : คลังวิทยาบวรพา.
- เกริกเกียรติ ไพบูลย์ศิลป์ . 2547. การกำเนิดและวิวัฒนาการของพระเครื่องในสังคมไทยตั้งแต่ก่อนกรุงศรีอยุธยา จนถึงปัจจุบัน.วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์ . 2554. พระเครื่องหลังยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง พุทธศักราช 2500 . วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐกานต์ แน่พิมาย . 2557 . การค้าพระเครื่องข้ามชาติระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- นิติ กสิโกศล . 2547. พระเครื่อง ความเชื่อและค่านิยมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ. โครงการวิจัย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- ดวงกมล การไทย . 2559. ศาสนาและความเชื่อในประเทศมาเลเซีย. ค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2561, [HTTP://WWW.SAC.OR.TH/DATABASES/SOUTHEASTASIA/SUBJECT.PHP?C_ID=5&SJ_ID=52](http://www.sac.or.th/databases/southeastasia/subject.php?C_ID=5&SJ_ID=52)
- ประยุทธ์ ศรีจร. (2561,10 พฤศจิกายน). ตลาดพระเครื่อง อำเภอนาทใหญ่ จังหวัดสงขลา. [สัมภาษณ์โดย กนกพร ปรีชาบริสุทธิ์กุล].

มาตรการแก้ไขอัตราการเกิดต่ำของญี่ปุ่น:
โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตรของผู้ชายญี่ปุ่น
JAPAN'S COUNTERMEASURES AGAINST LOW BIRTH RATES:
MALE INVOLVEMENT IN HOUSEHOLD CHORES AND CHILDCARE

ปิยวรรณ อัครราชันย์

PIYAWAN ASARACHAN

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวัฒนธรรมตะวันออก คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Department of Thai and East Asian Languages and Cultures, Faculty of Liberal Arts

Thammasat University, Bangkok

piyawan.a@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายแก้ไขปัญหอัตราการเกิดต่ำ โดยมุ่งเน้นมาตรการของรัฐที่พยายามส่งเสริมให้ผู้ชายญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร งานศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารของราชการ เช่น นโยบาย กฎหมาย หรือสื่อที่เผยแพร่โดยรัฐเป็นข้อมูลหลัก เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหของรัฐ โดยมีขอบเขตระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสังคมญี่ปุ่นเริ่มตระหนักถึงอัตราการเกิดต่ำ โดยสื่อมวลชนในประเทศญี่ปุ่นใช้คำว่า “1.57 SHOCK” สะท้อนให้เห็นความตระหนักในอัตราการเกิดที่ลดต่ำลงอย่างมากนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องเคลื่อนไหวออกนโยบายเพื่อแก้ไขอัตราการเกิดต่ำเป็นครั้งแรก และหลังจากดำเนินนโยบายผ่านมากว่าสามทศวรรษ กล่าวได้ว่าแม้รัฐบาลญี่ปุ่นยังไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหอัตราการเกิดต่ำ แต่มีความพยายามดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และล่าสุดได้ผลักดันแนวทางการแก้ปัญหาโดยการส่งเสริมให้ผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานบ้าน และเลี้ยงดูบุตร ผลจากการดำเนินงานดังกล่าว แม้จะยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหอัตราการเกิดต่ำได้ แต่เป็นการสร้างแนวคิดใหม่ที่มีต่อการการเลี้ยงดูบุตรในสังคมญี่ปุ่นท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: อัตราการเกิดต่ำ การเลี้ยงดูบุตร ผู้ชายญี่ปุ่น

ABSTRACT

This article aims to explore Japan's countermeasures against low birth rates, focusing on its public policy that seeks to involve men in household chores and childcare activity. To grasp the Japanese government's perspective to low birth rates, the study takes a historical approach, employing official documents such as policy white papers, laws, government-sponsored printed media or publications while concentrating the period of study on the 1990s henceforth, when the Japanese society has felt the enormity of the issue. Vividly echoed by the “1.57 shock” buzzword worriedly portrayed in the Japanese media, drastic decreases in birth rates for the first time since the end of World War II did put pressure on the Japanese government to put forward policies to address the issue for the first time. Over the past three decades, the Japanese government, despite its inability to root out the problem, has been continually implementing such policies, with the latest initiative being involving men in childcare. While still unable to completely resolve the issue, the initiative introduced a novelty concept into household chores and childcare sphere amidst the waves of change.

Keywords: Low Birth Rates, Childcare, Japanese Males

1. บทนำ

ปัจจุบันสังคมญี่ปุ่นกำลังเผชิญกับปัญหาอัตราการเกิดต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งในปัจจุบันเช่น ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และในอนาคตเช่น ปัญหาของระบบบำนาญสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น หลังจากที่สังคมญี่ปุ่นตระหนักถึงตัวเลขอัตราการเกิดอยู่ในระดับ 1.57 ในปี 1989 ซึ่งเป็นอัตราการเกิดที่ต่ำมากนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา และนับจากต้นทศวรรษ 1990 รัฐบาลญี่ปุ่นเริ่มออกนโยบายและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาอัตราการเกิดต่ำ จนถึงปัจจุบันเมื่อดูจากอัตราการเกิดของญี่ปุ่นในปี 2019 อยู่ที่ 1.478 (World Population Review. n.d.) ซึ่งกระเตื้องขึ้นมาจากปี 2016 เล็กน้อย (ตารางที่ 1) อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาอัตราการเกิดต่ำในสังคมญี่ปุ่นได้

ตารางที่ 1 แสดงอัตราการเกิดของญี่ปุ่น

ปี	1949 ¹	1966 ²	1973 ³	1989	2005	2011	2015	2016
อัตราการเกิด	4.32	1.58	2.14	1.57	1.26	1.39	1.45	1.44

ที่มา: กราฟข้อมูลอัตราการเกิดของญี่ปุ่น (Cabinet office, n.d.)

¹1947-49 เป็นช่วงเบบี้บูมยุคแรก

²ปี Hinoeuma สังคมญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าเด็กที่เกิดในปีนี้จะโชคร้าย

³1971-74 เป็นช่วงเบบี้บูมยุคที่สอง

รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศใช้ “กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยสังคมที่ชายหญิงมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม” (Basic Act for Gender Equal Society; จากนั้นไปจะใช้คำว่ากฎหมาย BAGES) เพื่อแก้ไขปัญหาอัตราการเกิดต่ำอย่างบูรณาการในปี 1999 จากปีที่ประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวจนถึงปัจจุบันนับเป็นระยะเวลาสองทศวรรษ ถือเป็นระยะเวลานานพอที่จะพบทวนและพิจารณาผลการดำเนินการภายใต้กฎหมายดังกล่าว

หนึ่งมาตรการสำคัญที่รัฐใช้ในการแก้ไขปัญหาอัตราการเกิดต่ำภายใต้กฎหมาย BAGES คือ การส่งเสริมให้ผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร (ปิยวรรณ อัครวณิชย์, 2560, น. 65, 71-73) โดยรัฐได้ดำเนินการทั้งในด้านการปรับปรุงกฎหมาย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการจัดโครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้ชายได้ตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตรซึ่งแต่เดิมเป็นภาระหลักของผู้หญิงญี่ปุ่นที่เป็นแม่บ้านเต็มเวลา [Sengyoo shufu]

จากการดำเนินการของรัฐข้างต้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายแก้ไขปัญหาอัตราการเกิดต่ำ โดยมุ่งเน้นมาตรการของรัฐที่พยายามส่งเสริมให้ผู้ชายญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร โดยเน้นที่นโยบายและโครงการที่ส่งเสริม/ผลักดันให้ผู้ชายมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรภายใต้กฎหมาย BAGES โดยศึกษาจากเอกสารข้อมูลที่ออกโดยรัฐเป็นหลัก พร้อมกับการพิจารณาการตอบรับของสังคมผ่านข่าว และสื่อออนไลน์ เป็นต้น

อนึ่ง บทความนี้เนื่องจากศึกษาเกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่น ปีที่เขียนในบทความนี้ จึงใช้ปีคริสต์ศักราช เพื่อความเป็นสากล

2. สังคมญี่ปุ่นก่อนจะส่งเสริมให้ผู้ชายเลี้ยงบุตร

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นอยู่ในสภาวะที่ต้องพยายามพลิกฟื้นคืนสภาพเศรษฐกิจและสังคม จากความพยายามในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดสังคมบริษัท (Corporate society) ที่ทำให้ผู้ชายต้องทุ่มเทชีวิตให้กับบริษัทด้วยระบบการจ้างงานตลอดชีวิต [Shuushin koyoo sei] ในทางกลับกันบริษัทเองก็ต้องรับผิดชอบชีวิตรวมไปถึงครอบครัวของพนักงานด้วย

จากระบบสังคมที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามเพศ กล่าวคือ ผู้ชายทำงานนอกบ้านในฐานะคนทำงานกินเงินเดือน [Sarariman] และผู้หญิงเป็นกำลังหลักในการดูแลครอบครัวในฐานะแม่บ้านเต็มเวลา ดังนั้น งานบ้านและเรื่องสำคัญในชีวิตครอบครัวคือ การเลี้ยงดูบุตร กลายเป็นภาระของผู้หญิง ส่งผลให้สังคมญี่ปุ่น มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่ผู้ชายไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องรับผิดชอบในงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร

นอกจากนี้ การเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ลูก ทำให้ไม่มีผู้ใหญ่ในครอบครัวเช่น ปู่ย่าตายาย มาช่วยดูแลเด็ก รวมถึงแนวคิดที่แพร่หลายในสังคมญี่ปุ่นว่า แม่คือผู้ที่เลี้ยงลูกได้ดีที่สุด ทำให้สังคมญี่ปุ่นไม่มีหน่วยงาน หรือองค์กร หรือแม้ระบบพี่เลี้ยงเด็ก (babysitter) ที่จะมาช่วยผู้หญิงในการเลี้ยงดูเด็กทั้งในฐานะบุตรของตนเอง และในฐานะพลเมืองของชาติ

เมื่อสังคมญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยหลังฟองสบู่แตก และเศรษฐกิจหยุดนิ่งจนเกิดคำเรียกว่า “สองทศวรรษที่สูญเสียดัง (two lost decades)” (Fukao, 2010, 23-24) องค์กรธุรกิจส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถแบกรับงบประมาณในการดูแลสวัสดิการให้กับพนักงานจนเกษียณได้ จึงเกิดการปรับปรุงโครงสร้างบริษัทให้มีจำนวนพนักงานเหมาะสมตามปริมาณงาน จึงเกิดคำว่า “ริซุโตะระ [Risutora]” ในภาษาญี่ปุ่นที่นำคำว่า Restructuring ในภาษาอังกฤษมาใช้ ซึ่งนัยหนึ่งหมายถึงการเลิกจ้างพนักงาน หรือการไล่ออกเพื่อลดค่าใช้จ่ายของบริษัท รวมทั้งเปลี่ยนแปลงระบบการจ้างงาน จากระบบการจ้างงานตลอดชีวิตเป็นระบบการจ้างพนักงานสัญญาจ้าง [Keiyaku shain] หรือพนักงานจากบริษัทจัดส่งคนงาน [Haken shain] แทนที่จะจ้างเป็นพนักงานประจำ [Seishain] เป็นต้น ส่งผลกระทบให้เศรษฐกิจของครอบครัวไม่สามารถพึ่งพาเพียงรายได้ของผู้ชายได้อีกต่อไป ผู้หญิงที่เป็นภรรยาที่มีความจำเป็นที่จะต้องทำงานด้วย¹ ดังนั้นอัตราส่วนของครอบครัวที่คู่สามีภรรยาที่ต้องทำงานด้วยกันทั้งคู่จึงเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมา จนกระทั่งปี 1996 ครอบครัวที่คู่สามีภรรยาต้องทำงานด้วยกันทั้งคู่มีอัตราส่วนมากกว่าครอบครัวที่มีภรรยาเป็นแม่บ้านเต็มเวลา อัตราส่วนล่าสุดในปี 2018 พบว่าครอบครัวที่คู่สามีภรรยาที่ต้องทำงานด้วยกันทั้งคู่มีถึง 12,190,000 ครอบครัว ในขณะที่ครอบครัวที่มีภรรยาเป็นแม่บ้านเต็มเวลามีอัตราส่วนลดลงจนเหลือเพียง 6,000,000 ครอบครัว (The Japan Institute for Labour Policy and Training, n.d)

การที่สามีภรรยาต้องทำงานด้วยกันทั้งคู่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะมีบุตรหรือไม่มีบุตรเลย จนกลายเป็นปัญหาระดับชาติ เมื่ออัตราการเกิดยิ่งลดลง อนาคตด้านเศรษฐกิจของประเทศก็ยิ่งส่อเค้าความยุ่งยากเนื่องจากปัญหาการขาดแรงงานที่จะดำรงระบบบำนาญในอนาคต

3. นโยบายและการรณรงค์ของรัฐบาลญี่ปุ่น

เดือนธันวาคม 2009 จากความเห็นชอบของกลุ่มแรงงานและตัวแทนจากท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น รัฐบาลได้ออก “ธรรมนูญสำหรับสร้างความสอดคล้องระหว่างงานและการใช้ชีวิต (Work life balance)” [Shigoto to seikatu no choowa (waaku-laifu-baransu) kenshoo] เพื่อแก้ไขปัญหาอัตราการเกิดต่ำ รวมถึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการส่งเสริมความสอดคล้องระหว่างงานและชีวิต [Shigoto to seikatsu no chowa suishin no tame no koodoo shishin] ซึ่งได้เขียนลักษณะสังคมที่เป็นเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ขององค์กรธุรกิจ แรงงาน รัฐบาล กลุ่มองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่ต้องดำเนินการไว้อย่างเป็นรูปธรรม ในเดือนมิถุนายน 2010 รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมเช่น จะทำให้อัตราการใช้เวลาเลี้ยงบุตรและทำงานบ้านของผู้ชาย (สำหรับครอบครัวที่มีบุตรอายุไม่ถึง 6 ขวบ) เป็น 2.5 ชั่วโมง ภายในปี 2020 นอกจากนี้ “ยุทธศาสตร์ฟื้นฟูญี่ปุ่น 2015 [Nihon saikoo senryoku 2015] ที่รัฐบาลกำหนดในเดือนมิถุนายน ปี 2015 ได้ระบุเป้าหมายอัตราการใช้น้ำหยดเลี้ยงดูบุตรของผู้ชายไว้ที่ 13% ในปี 2020 (MHLW, n.d2)

นอกจากนี้ จากการสำรวจของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในปี 2015 พบว่าคู่สามีภรรยาที่ผู้ชายใช้เวลาเลี้ยงลูกและทำงานบ้านมากขึ้น มีอัตราส่วนค่อนข้างสูงที่จะให้กำเนิดบุตรคนที่สอง (Public relations office, 2017) แต่เมื่อดูสถิติเวลาที่ใช้ในการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตรในครอบครัวที่มีบุตรอายุไม่ถึง 6 ขวบแล้ว พบว่าในหนึ่งวันผู้ชายจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง และใน 1 ชั่วโมงนั้นใช้เวลาในการดูแลบุตรเพียง 39 นาที ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นมองว่าเมื่อเทียบกับผู้ชายในประเทศพัฒนาแล้วประเทศอื่นๆ ถือได้ว่าผู้ชายญี่ปุ่นใช้เวลาในการทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก (ตารางที่ 2)

¹ ในบทความนี้ขอไม่กล่าวถึงผู้หญิงที่สามีมีรายได้พอที่จะเลี้ยงครอบครัว แต่ไม่ยอมเป็นเพียงแม่บ้าน และมีความหวังที่จะเป็นผู้หญิงที่ทำงานอย่างมืออาชีพ ซึ่งมีอยู่ไม่น้อยในสังคมญี่ปุ่น

ตารางที่ 2: แสดงการใช้เวลาในการทำงานบ้านและเลี้ยงบุตรของสามีในครอบครัวที่มีบุตรอายุไม่ถึง 6 ขวบ (ต่อหนึ่งวัน)

ประเทศ	เวลารวมที่ใช้เกี่ยวในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว	เลี้ยงบุตร
ญี่ปุ่น	1.07	0.39
ฝรั่งเศส	2.30	0.40
เยอรมัน	3.00	0.59
อังกฤษ	2.46	1.00
สวีเดน	3.21	1.07
อเมริกา	2.53	1.09
นอร์เวย์	3.12	1.31

ที่มา: กราฟข้อมูล “เวลาเกี่ยวกับการทำงานบ้านและเลี้ยงบุตรของสามีที่มีบุตรไม่ถึง 6 ขวบ (ต่อวัน – มาตรฐานสากล)” (Public relations office, 2017)

ผลการสำรวจเกี่ยวกับเวลาในการใช้ชีวิตของคนญี่ปุ่นซึ่งสำรวจโดยกระทรวงการต่างประเทศและการสื่อสาร (Ministry of International Affairs and Communication; MIC) ที่รายงานสรุปในวันที่ 15 กันยายน 2017 พบว่า ตั้งแต่ปี 1996 จนถึงปี 2016 ครอบครัวที่มีบุตรอายุไม่ถึง 6 ขวบนั้น สามีมีแนวโน้มที่จะใช้เวลาในการทำงานบ้านเพิ่มขึ้น ในขณะที่ภรรยาไม่แนวโน้มที่จะใช้เวลาในการทำงานบ้านลดลง ส่วนการเลี้ยงดูบุตรนั้น ทั้งสามีและภรรยา ใช้เวลาเพิ่มขึ้น (MIC 2017) อย่างไรก็ตาม แม้ตัวเลขของผู้ชายใช้เวลาเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเทียบกับเวลาที่ผู้หญิงใช้เวลาเลี้ยงดูบุตรจะเห็นความแตกต่างอย่างมาก เมื่อดูจากการเปรียบเทียบอัตราการลาดูแลบุตรระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่ปี 2007-2017 พบว่าผู้หญิงลาเลี้ยงดูบุตรเฉลี่ยร้อยละ 80 ในขณะที่อัตราการลาเลี้ยงดูบุตรของผู้ชาย แม้จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ในปี 2017 ยังอยู่เพียงร้อยละ 5.14 (ตารางที่ 3) ซึ่งห่างไกลกับเป้าหมายที่รัฐบาลตั้งไว้ว่า ในปี 2020 อัตราส่วนในการใช้วันลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรของผู้ชายเป็น 13% จากเหตุดังกล่าว จึงเป็นที่มาของความพยายามของรัฐบาลที่จะเพิ่มอัตราส่วนของผู้ชายที่ใช้วันลาเลี้ยงดูบุตรโดยได้รับเงินเดือนโดยจัดโครงการและกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ ซึ่งบทความนี้จะนำมาพิจารณา 3 โครงการดังรายละเอียดในข้อ 3.1-3.3

ตารางที่ 3: แสดงอัตราส่วนที่ขอลาหยุดงานเพื่อเลี้ยงบุตรตั้งแต่ปี 2007-2017

ปี	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ผู้หญิง	89.7	90.6	85.6	83.7	87.8	83.6	83.0	86.6	81.5	81.8	83.2
ผู้ชาย	1.56	1.23	1.72	1.38	2.63	1.89	2.03	2.30	2.65	3.16	5.14

ที่มา: กราฟข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนที่ขอลาหยุดงานเพื่อเลี้ยงบุตร (Japan Cabinet office, 2018, 2)

3.1 Ikumen Project

ภาพที่ 1: สัญลักษณ์โครงการอิกูเมน (MHLW, n.d.)

ภาษาญี่ปุ่นมีคำเรียกผู้ชายหน้าตาดีว่า อิกะเมน [Ikemen] ซึ่งมาจากคำว่า อิกะเตะรุ [Iketeru] ในภาษาญี่ปุ่นที่แปลว่า หล่อ เท่ กับคำว่า men ในภาษาอังกฤษ รัฐบาลญี่ปุ่นได้สร้างโครงการเพื่อส่งเสริมให้ผู้ชายมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้นโดยเปลี่ยนเสียงคำว่า อิกะเมน เป็น “อิกูเมน” [Ikumen] ซึ่งเป็นคำผสมระหว่าง Iku ในภาษาญี่ปุ่นที่แปลว่า เลี้ยงดู และคำว่า Men ในภาษาอังกฤษ

เว็บไซต์โครงการอิกูเมน (Ikumen Project) ของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (Ministry of Health

Labor and Welfare) ได้นิยาม อิคูเมน ไว้ว่า “ผู้ชายที่สนุกกับการเลี้ยงลูก และตนเองก็ได้เติบโตไปด้วย หรือไม่ก็คือผู้ชายที่คิดว่าในอนาคตอยากเป็นเช่นนี้” (MHLW, n.d.)

โครงการอิคูเมน เริ่มต้นเดือนมิถุนายน 2010 สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐที่มีเป้าหมายให้ญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ผู้ชายสามารถมีส่วนร่วมในการเลี้ยงบุตรได้ง่ายขึ้น เช่น ออกกฎหมาย “เพิ่มวันลาหยุดให้คุณพ่อคุณแม่” ([Papa-mama ikukyuu purasu]) (GEBCO, n.d.) ที่มุ่งสนับสนุนการลาเลี้ยงบุตร เป็นต้น นอกจากนี้ เนื้อหาของโครงการมีข้อมูลและกิจกรรมที่มุ่งเป้าทั้งในระดับบุคคล ระดับหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน รวมถึงระดับชุมชนด้วย

ในระดับบุคคล โครงการได้ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเพื่อให้ผู้ชายที่เป็นพ่อได้ทราบสิทธิในการใช้วันลาหยุดเพื่อเลี้ยงบุตร หรือลาดูแลบุตรที่ป่วยได้ รวมไปถึงข้อมูลในการป้องกันการเกิดกรณีคุกคามความเป็นพ่อ²ที่ทำให้ผู้เป็นพ่อเสียสิทธิ์หรือเสียประโยชน์ด้วยเหตุจากการลาหยุดเพื่อดูแลบุตรด้วย (MHLW, n.d.3)

ในหน่วยงานของผู้ญี่ปุ่นที่มุ่งการทำงานเป็นทีม การขอลาหยุดโดยที่บริษัทไม่มีระบบการกระจายงานในส่วนของผู้ที่ลาหยุดไปนั้น ในความเป็นจริงผู้ชายที่เป็นคุณพ่อลาหยุดงานได้ยาก ดังนั้นการที่ผู้ชายจะสามารถลาดูแลบุตรได้ จึงไม่ใช่เพียงเพราะความประสงค์ของเจ้าตัวเท่านั้น แต่ต้องอาศัยหัวหน้าที่เห็นความสำคัญของการให้ลาดูแลบุตร รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการบริหารงานในส่วนที่ขาดคนไป เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงได้ อย่างไรก็ตาม แม้หัวหน้าจะสนับสนุน แต่องค์กรไม่มีนโยบายที่เอื้อให้การลาหยุดเลี้ยงบุตร ดังนั้นจึงเกิดการมอบรางวัลองค์กรที่สนับสนุนการเลี้ยงบุตร [Iku Kigyoo] โดยเริ่มขึ้นในปี 2013 และในปีต่อมา (2014) ได้ริเริ่มการมอบรางวัลให้กับบุคคลที่เป็นหัวหน้าโดยตั้งรางวัลหัวหน้าหรือเจ้านายที่สนับสนุนการเลี้ยงบุตร [Ikubosu] หรือ Iku-boss ขึ้นมาอีกด้วย (MHLW, n.d.2.)

3.2 Sankyuu papa project

ภาพที่ 2: สัญลักษณ์โลโก้ของโครงการ (Cabinet office, Government of Japan. n.d.1.)

จากความพยายามของรัฐที่จะเพิ่มอัตราการใช้วันลาหยุดเพื่อเลี้ยงบุตร ซึ่งยังห่างไกลกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้เกิดโครงการซังคิวปาปา (Sankyuu papa project) ซึ่งเริ่มโครงการเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2015

ชื่อโครงการซังคิวปาปามาจากการเล่นคำพ้องเสียงในภาษาญี่ปุ่นสองคำ คือคำว่า “ซังคิว” [Sankyuu] หมายถึงการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร กับคำว่า Thank you ที่คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะออกเสียงว่า “ซังคิว” เช่นกัน จึงเป็นที่มาของการอธิบายแนวคิดโครงการอย่างไร้เมตติกว่า การลาหยุดของสามีในช่วงที่ภรรยาคลอดบุตรนั้น เป็นการขอบคุณภรรยาที่คลอดบุตรและบุตรที่เกิดมาเป็นลูกของเรา ซึ่งจะทำให้ความผูกพัน (ระหว่างพ่อแม่ลูก) แน่นแฟ้นมากขึ้นด้วย (Public relations office, 2017)

เป้าหมายของโครงการที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มจำนวนผู้ชาย (คุณพ่อ) ที่ใช้วันลาหยุดงานหลังจากที่ภรรยา (คุณแม่) คลอดบุตร จากการที่คณะรัฐมนตรีของญี่ปุ่นได้อนุมัติ “หลักการพื้นฐานของนโยบายแก้ไขอัตราการเกิดต่ำ” (Shooshika shakai taisaku taikoo) เมื่อเดือนมีนาคม 2015 โดยตั้งเป้าหมายให้ผู้ชายใช้วันลาหยุดเพื่อเลี้ยงบุตรเป็นร้อยละ 80 ดังนั้น จึงพยายามส่งเสริมให้ผู้ชายในสังคมทำงานที่เน้นการทำงานหนักเพื่อส่วนรวมอย่างสังคมญี่ปุ่นนั้นได้ใช้วันลา แม้เพียงครึ่งวัน หนึ่งวัน หรือสองวัน เพื่อเลี้ยงบุตรหลังจากที่ภรรยาคลอด³ โดยแนะนำให้สามีที่มีสถานะเป็นคุณพ่อควรลาหยุดอย่างน้อยในวันคลอดของภรรยา วันที่ออกจากโรงพยาบาล วันที่ไปเยี่ยมใบแจ้งเกิดกับทางราชการ และวันตรวจสุขภาพหลังคลอดของบุตร เป็นต้น (Public relations office, 2017)

² ปัญหาการคุกคามความเป็นพ่อ ผู้เขียนแปลมาจากคำว่า Papa hara ในภาษาญี่ปุ่น มีที่มาจากคำว่า Paternity harassment ในสังคมที่มุ่งเน้นการทำงาน และเป็นสังคมกลุ่มอย่างเช่นสังคมญี่ปุ่น การลาหยุดทำให้เกิดปัญหากับคุณพ่อที่ขอลาหยุดทั้งในส่วนองงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์กับคนในที่ทำงาน

³ การลาคลอดของผู้หญิงนั้น ตามกฎหมายแรงงานมาตรา 65 กำหนดให้ลาได้ 6 สัปดาห์ก่อนวันกำหนดคลอด (กรณีที่เป็นลูกแฝดได้ 14 สัปดาห์ก่อนวันกำหนดคลอด) ตามความประสงค์ของผู้จะคลอดบุตร และ 8 สัปดาห์นับจากหลังวันคลอดหนึ่งวัน จะไม่สามารถกลับมามีงานได้ แต่หากเป็นความประสงค์ของเจ้าตัวที่จะกลับทำงานหลังจากผ่านไป 6 สัปดาห์ และแพทย์อนุญาต จึงจะสามารถกลับเข้าทำงานได้

3.3 โอโตฮัง ฮะจิเมะโย แคมเปญ – โครงการชวนพ่อทำอาหาร

ภาพที่3: สัญลักษณ์โลโก้ของโครงการโอโตฮัง ฮะจิเมะโย แคมเปญ

สำหรับสังคมญี่ปุ่นที่ผู้ชายทำงานนอกบ้าน และยกงานบ้านซึ่งรวมถึงการทำอาหารให้ทุกคนในครอบครัว รับประทานเป็นหน้าที่ของแม่บ้านเต็มเวลา มาหลายทศวรรษนั้น การเปลี่ยนผู้ชายหรือคุณพ่อให้มีหน้าที่ทำอาหารเพื่อครอบครัวถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแนวคิดใหม่ที่ต่างจากการแบ่งงานตามเพศอย่างที่เคยเป็นมาสังคมญี่ปุ่น

การรณรงค์ชวนพ่อทำอาหาร หรือ โอโตฮัง ฮะจิเมะโย แคมเปญ [Ootohan hajimeyoo kyampen] (The Get Dads Cooking campaign) เริ่มต้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2017 โดยรัฐมนตรีที่รับผิดชอบการรณรงค์กิจกรรมของผู้หญิง คือ นาย Katsunobu Kato ได้แต่งตั้งนาย Takahisa Ishibashi (ภาพที่ 4) นักแสดงในสังกัดของทีวี เอ เจนซี ให้เป็นทูตของโครงการโอโตฮัง

กิจกรรมสร้างสรรค์ของโครงการ เริ่มจากการพยายามทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าการทำกับข้าวไม่ใช่เรื่องยากโดยออกคติประจำใจ 5 ข้อสำหรับผู้พ่อที่จะทำอาหาร (The Get Dad Cooking Rulebook) คือ รวดเร็ว ง่ายตาย ใช้อัตลุติบ ราคาเหมาะสม ใช้เครื่องปรุงที่มีในบ้าน และเก็บล้างทำความสะอาดด้วย เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังสรรสร้างเมนูนำเสนอให้คุณพ่อได้ลองทำในวันหรือวาระพิเศษ เช่น เมนูสำหรับปีใหม่ เมนูช่วงโกลเดนวีค เมนูวันเชียร์กีฬา เมนูวันฮาโลวีน รวมทั้งวันที่อาจจะไม่มีพิเศษ เช่น เมนูวันฝนตก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเว็บไซต์ที่นำเสนอบุคคลและหน่วยงานที่สนับสนุนการรณรงค์ให้คุณพ่อทำอาหารนั้น พบว่าส่วนใหญ่คือ บุคคลจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศบาลเมือง เป็นต้น (GEBCO, n.d.) หากมองบุคคลที่มาจากหน่วยงานดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าการรณรงค์นี้เป็นงานอีเวนต์ที่เป็นสีสันในการสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐมากกว่าจะแพร่หลายในหมู่ประชาชน

ภาพที่4: ทูตโครงการ (Campaign ambassador) Mr. Takahisa Ishibashi (GEBCO, 2017)

4. ความคิดเห็นจากสื่อที่มีต่อโครงการของรัฐบาล

จากการสำรวจสื่อออนไลน์ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อโครงการอิกูเมน โครงการซังคิวปาปา และโอโตฮัง ฮะจิเมะโย แคมเปญ ที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้ชายที่เป็นสามีและพ่อมีส่วนร่วมในการทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรนั้น สรุปได้ดังนี้

เนื่องจากโครงการที่ส่งเสริมให้ผู้ชายใช้เวลาเลี้ยงดูบุตรอย่างเช่น โครงการอิกูเมน โครงการซังคิวปาปานั้น ส่วนใหญ่ เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ์ที่ผู้ชายสามารถใช้วันลาได้ ทำให้กระแสด้านนี้ค่อยๆ เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากรายชื่อของบริษัทที่ได้รับรางวัล Ikukigyoo และสังกัดของผู้ที่ได้รับรางวัล Ikuboss ซึ่งมีแต่องค์กรรัฐหรือบริษัทขนาดใหญ่แล้ว อาจกล่าวได้ว่าการขอใช้วันลาหยุดยังคงเป็นเรื่องยากสำหรับหน่วยงานหรือบริษัทขนาดกลางและเล็กที่มีจำนวนพนักงานน้อย เนื่องจากมีบุคลากรและงบประมาณไม่มากพอที่จะสนับสนุนการลาหยุดได้ (MHLW, n.d4)

ส่วนโครงการโอโตฮัง ฮะจิเมะโย แคมเปญนั้น กระแสที่สังคมตอบรับผ่านเว็บไซต์ที่รวบรวมความคิดเห็นผ่านทวิตเตอร์ จะเห็นได้ว่ามีความไม่พอใจโครงการ (Danganpomepome, 2018; Tsuya, n.d.) นอกจากนี้ยังมีความเห็นต่อโครงการนี้ว่าแบ่งได้เป็นสามประเด็นหลักคือ (Miki, 2017) ประเด็นแรก “การทำอาหารของพ่อง่ายและ

หน้าตาไม่น่ากินก็ได้ แต่อาหารของแม่เป็นเช่นนั้นไม่ได้ใช้ใหม่” ซึ่งเป็นกระแสความไม่พอใจที่เกิดจากคำจำกัดความของ “อาหารของพ่อ หรือ Ootohan” ที่อธิบายไว้ว่า “ทำง่าย ไม่ยุ่งยาก รูปร่างหน้าตาของอาหารอาจจะดูไม่ดีบ้าง แต่อร่อย นี่แหละ อาหารของพ่อ” (GEBCO, 2016) ประเด็นที่สองคือการที่จะให้มีเวลาทำอาหาร รัฐควรจะไปมุ่งดำเนินนโยบายที่ลดเวลาการทำงานซึ่งสำคัญกว่า และจะทำให้ผู้ชายที่เป็นสามีและพ่อมีเวลาสำหรับครอบครัวมากขึ้น และประเด็นที่สามคือ เสี่ยงจากผู้หญิงที่เป็นภรรยาที่มองว่าไม่ใช่แค่ทำอาหารเท่านั้น แต่ควรช่วยเก็บล้างให้เรียบร้อยด้วย ซึ่งกระแสเสียงในประเด็นที่สามนี้ ส่งผลให้เกิดคดีประจำใจข้อที่ 5 ของคุณพ่อที่จะทำอาหารให้ครอบครัว

5. บทส่งท้าย

ความพยายามแก้ปัญหาอัตราการเกิดต่ำของรัฐ โดยอ้างอิงทั้งข้อมูลสถิติภายในประเทศให้เห็นว่า ผู้ชายควรมีส่วนร่วมในบ้านและการเลี้ยงดูบุตร รวมถึงการอ้างอิงสถิติระหว่างประเทศเพื่อให้เห็นว่า ผู้ชายญี่ปุ่นเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่เจริญแล้วยังมีส่วนร่วมในเรื่องงานบ้านและเลี้ยงบุตรต่ำนั้น นำไปสู่ความพยายามของรัฐในการสร้างโครงการต่างๆ เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายตัวเลขที่ตั้งไว้ในปี 2020 คือ ให้มีอัตราส่วนของผู้ชายที่ใช้วันลาเลี้ยงดูบุตรเป็นร้อยละ 80 และใช้เวลาเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้นเป็น 2.5 ชั่วโมง

อย่างไรก็ตาม การรณรงค์โครงการที่สร้างกระแสสังคม โดยการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันโครงการพื้นฐานที่มีผลกับการใช้ชีวิตของคนในสังคม เช่น การปฏิรูประบบการทำงาน [Hataraki kaikaku] เพื่อลดเวลาการทำงานที่ยาวนาน หรือการปรับปรุงสภาพการจ้างงาน รวมถึงการการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเกี่ยวพันไปถึงเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของครอบครัว ยังมิได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างกระแสเช่นเดียวกับงานอีเวนต์ของเอกชน ทำให้ถูกมองได้ว่าเป็นเพียงการใช้เงินภาษีโดยเปล่าประโยชน์ และผลที่ได้คือความสงสัยต่อประสิทธิภาพจากการดำเนินโครงการดังกล่าว

เนื่องจากบทความนี้จำกัดขอบเขตการวิเคราะห์จากข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ยังขาดข้อมูลการลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของคนญี่ปุ่นแต่ละกลุ่มที่มีต่อนโยบายและการกิจกรรมการรณรงค์ของรัฐ ซึ่งเป็นงานที่ผู้เขียนคิดว่าควรต้องดำเนินการวิจัยต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

- ปิยวรรณ อัครวณิชย์. 2560. **ผู้หญิงญี่ปุ่น เพื่อเธอ-เท่าเทียม**. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cabinet office, Government of Japan. n.d.. **Shussei suu- shussei ritsu no suii**. Retrieved March 22, 2019 from <https://www8.cao.go.jp/shoushi/shoushika/data/shusshou.html>.
- Danganpomopome. 2018. **Naikakufu no ootohan ga enjyooshi sugite ite kowai. Otoko no reshibi wa tomokaku toshi**. Retrieved April 6, 2019, from <https://matome.naver.jp/odai/2149800721836335501>
- Fukao, Kyoji. 2010. The Structural Causes of Japan's "Two Lost Decades". RIETI Highlight 2010 Special Edition. 23 – 28.
- GEBCO (Gender Equality Bureau Cabinet Office). n.d.. **"Ootohan" sapootaa**. Retrieved April 3, 2019, from <http://www.gender.go.jp/public/otouhan/supporter/index.html#container>
- GEBCO. 2016. **Ohoochan hajimeyoo kyampen**. Retrieved April 6, 2019, from <http://www.gender.go.jp/public/otouhan/>
- GEBCO. 2017. **Greetings from the Get Dads Cooking ambassador**. Retrieved April 6, 2019, http://www.gender.go.jp/english_contents/pr_act/otouhan/ambassador/index.html
- Japan Cabinet office. 2018. **Kyodo-Sankaku**. No 12 June. Retrieved March 28, 2019, from <http://www.gender.go.jp/public/kyodosankaku/2018/201806/pdf/201806.pdf>
- MHLW (Ministry of Health Labor and Welfare), n.d.. **Purojekuto o shiru Ikumen purojekuto towa**. Retrieved March 28, 2019 from <https://ikumen-project.mhlw.go.jp/project/about/>

- MHLW, n.d1. **Purojekuto o shiru; Ikumen purojekuto shuhi**. Retrieved March 28, 2019 from <https://ikumen-project.mhlw.go.jp/project/concept/>
- MHLW, n.d2. **Ikuji kyugyoo o toru; Naze ima, dansei no ikuji kyuugyoo na no ka?**. Retrieved March 31, 2019 from <https://ikumen-project.mhlw.go.jp/employee/concept/>
- MHLW, n.d3. **Ikuji kyugyoo o toru; Ikuji kyuugyoo seido towa**. Retrieved March 31, 2019 from <https://ikumen-project.mhlw.go.jp/employee/system/>
- MHLW, n.d4. **Dansei no ikukyuu ni torikumu: ikumen suishin kigyoo – ikubosu awaado jyushoosha**. Retrieved April 6, 2019 from https://www.mhlw.go.jp/bunya/koyoukintou/pamphlet/pdf/ikuji_h28_11_02.pdf
- MIC (Ministry of International Affairs and Communications.) 2017. **Heisei 28 nen shakai kihon cyoosa seikatsu jikann ni kansuru kekka: Yooyaku**. Retrieved March 19, 2019 from <https://www.stat.go.jp/data/shakai/2016/pdf/youyaku2.pdf>
- Miki, Tomoari. 2017. “Otoohan” “Kantan de iikara papa mo ryoori shiyoo” ga puchi enjyooshita 3 tsu no Riyuu. **Huffpost**. Retrieved April 6, 2019, from https://www.huffingtonpost.jp/tomoari-miki/otouhan_dad_b_17145008.html
- Public relations office, Government of Japan. 2017. **Papa ga Sankyuu kazoku ni sankyuu – sankyuu papa purojekuto**. Retrieved March 13, 2019, from <https://www.gov-online.go.jp/useful/article/201603/2.html>
- The Japan Institute for Labour Policy and Training. n.d.. **Zu 12 sengyoo shufu setai to tomo hataraki setai**. Retrieved April 26, 2019, from <https://www.jil.go.jp/kokunai/statistics/timeseries/html/g0212.html>
- Tsuya, Noriko. n.d.. **Shakai seikatu kihon choosa kara mita shigoto to katei**. Retrieved March 15, 2019, from <http://www.stat.go.jp/data/shakai/2006/ronbun/pdf/ronbun3.pdf>
- World Population Review. n.d.. **Fertility Rate by Country 2019**. Retrieved March 22, 2019, from <http://worldpopulationreview.com/countries/total-fertility-rate/>

การวิเคราะห์บทบาทประเทศไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์
จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ. 2488-2508
ANALYSIS OF THAILAND'S TRADE ROLE ON SINGAPORE ISLAND
FROM MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS ARCHIVES 1945-1965

ชฎาพร จินชาวนา

CHADAPORN JEENCHANA

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร

General education, Faculty of Liberal Arts,

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok

chadaporn.j@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวิเคราะห์บทบาทประเทศไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ. 2488-2508 ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิจัยจากเอกสาร รวบรวมข้อมูล มาศึกษาวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์และนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศได้บันทึกการการค้าส่งออกของไทย คือ ข้าว ไม้สัก และแร่ดีบุก สินค้าเหล่านี้เป็นความต้องการของตลาดโลกช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนความสำคัญของเกาะสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางเส้นทางการค้าทางทะเลสู่อินเดีย จีน ยุโรป แต่ในช่วง พ.ศ.2488-2508 เกิดความวุ่นวายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหพันธรัฐมลายา (สิงคโปร์) อยู่ในระบอบอาณานิคมอังกฤษ จนใน พ.ศ. 2498 เกิดขบวนการต่อต้านอาณานิคมของชาวจีนในสิงคโปร์ส่งผลต่อการค้าข้าวของไทย ช่วงเวลา 20 ปี สภาพการค้าของไทยจึงมีทั้งรุ่งโรจน์และตกต่ำ

คำสำคัญ: การค้า สิงคโปร์ จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ

ABSTRACT

This research was to investigate the analysis of Thailand's Trade Role on Singapore Island from Ministry of Foreign Affairs Archives during 1945-1965. Qualitative research was used in this study by collecting data from research and document. This research was analyzed by historical analysis and presented by descriptive method.

The results showed that the Ministry of Foreign Affairs Archives recorded Thai export products that were rice, teak and tin. These products were needed for world trade after World War II. The importance of Singapore Island was the center of the Marine trade routes to India, China, and Europe. During 1945-1965 was chaos in South East Asia that Federation of Malaya (Singapore) was in the British colonial system. Until 1995, there was a Chinese anti-colonial movement in Singapore that effect the Thai trade. During 20 years, Thai trade conditions are both glorious and depressing.

Keywords: Trade, Singapore, Foreign Ministry archives

1. ความเป็นมาของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยเปิดประตูการค้าระหว่างประเทศใน พ.ศ. 2398 (สนธิสัญญาบาวริง) เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยได้พึ่งพิงการส่งออกมากขึ้น ข้าวกลายเป็นพืชหลักในการส่งออก ส่วนสินค้าส่งออกอื่นๆ รองลงมาจากข้าว ได้แก่ ไม้สัก ตีบูกและยางพารา (วิทยากร เชียงกูล, 2548) ผลกระทบจากการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปลาย พ.ศ. 2484-2488 ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาการค้าข้าวเปลือกขายได้ลดต่ำลงตามกลไกตลาดเพราะอำนาจซื้อของผู้บริโภคในตลาดข้าวต่างประเทศลดลง โดยทั่วไปข้าวไทยมีราคาแพงกว่าข้าวประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศมลายู ซึ่งเคยเป็นลูกค้าหลักของไทยเมื่อเผชิญกับปัญหาราคาข้าวและตีบูกตกต่ำ ประชาชนมีฐานะฝืดเคืองลง จึงต้องหันไปซื้อข้าวจากเวียดนามซึ่งมีราคาถูกกว่ามาบริโภค บทบาทของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามในขณะนั้น มีแนวทางการแก้ไขปัญหาข้าวโดยการเน้นเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น ตลอดจนหาตลาดเพื่อให้สามารถจำหน่ายข้าวได้กว้างขวางขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2554)

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2488 แล้ว ไทยได้ทำความตกลงเลิกสถานะสงครามกับ อังกฤษเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2489 และได้ทำสัญญากับอังกฤษที่เรียกว่า “สัญญาสมบูรณแบบ” ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ไทยต้องคืนบรรดาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของอังกฤษในไทยที่ได้มาระหว่างสงคราม รวมทั้งดินแดนที่ได้เข้าครอบครองในระหว่างสงครามด้วยและให้อังกฤษกลับเข้ามาทำธุรกิจได้ดังเดิมและไทยต้องรับรองว่าจะไม่ขัดขวางทางภาคใต้ของไทยเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย และไทยต้องส่งมอบข้าวให้อังกฤษจำนวน 1.5 ล้านตัน ซึ่งประเด็นนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐบาลไทยอย่างยิ่ง เพราะรัฐบาลต้องแบกรับภาระหนักในการจัดหาข้าวส่งมอบให้ตามข้อตกลง ในขณะที่สภาวะเศรษฐกิจไทยในขณะนั้นย่ำแย่ รัฐบาลไม่อาจหารายได้เพื่อนำมาซื้อข้าวสำหรับส่งมอบได้ตามราคาท้องตลาด จึงต้องการกรดยาที่รับซื้อข้าวให้ต่ำกว่า ทำให้ไม่มีพ่อค้าคนใดต้องการขายข้าวให้รัฐบาล เพราะสามารถขายได้ราคาสูงในตลาดมืด (สิงคโปร์) จึงปรากฏว่ามีข้าวทะลักออกไปขายยังตลาดมืดจำนวนมาก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2554) ในขณะที่รัฐบาลไม่อาจจะหาซื้อข้าวส่งมอบให้ได้ตามสัญญา รัฐบาลไทยจึงได้พยายามเจรจากับลดปริมาณข้าวลงเหลือเพียง 1.2 ล้านตัน และนอกจากนี้สหประชาชาติได้เข้ามากำหนดราคากลางของสินค้าในตลาดสิงคโปร์ เช่น ข้าว ไม้สัก ตีบูก และยางพารา เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมาครองอำนาจ พ.ศ. 2501-2506 แนวทางการพัฒนาประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะแรงกดดันจากต่างชาติและองค์การระหว่างประเทศ คือ ธนาคารโลก ที่ให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้อิทธิพลทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อไทย เหตุผลสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือแก่ไทยก็คือ สหรัฐอเมริกาต้องการหาพันธมิตรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อต้านการคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่กำลังขยายอำนาจออกไปทั่วโลก อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของไทยก็คือ ให้ลดบทบาทของรัฐในทางเศรษฐกิจลง แล้วให้เอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามามีบทบาทได้อย่างเสรียิ่งขึ้น อันนำไปไทยเข้าสู่ยุคของการพัฒนาประเทศโดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เจตนาของกระทรวงต่างประเทศในขณะนั้นว่า รัฐบาลไทยมีการดำเนินการอย่างไรบ้างเพื่อให้การค้าเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในการต่อรองกับสิงคโปร์ในบริบททางการเมืองที่มีความผันผวน และเพื่อประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจบทบาทของรัฐบาลไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์ โดยศึกษาในช่วงระยะเวลา 20 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2488-2508 เพราะเป็นช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจ เข้าสู่ พ.ศ.2504 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ระยะที่ 1พ.ศ.2504-2506 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรม ระยะที่ 2 พ.ศ. 2507-2509 พลเอกถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้สานต่อ แต่เอกสารจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศมีข้อมูลเฉพาะ พ.ศ.2508 ในขณะที่ช่วงเวลา พ.ศ.2488-2508 บนเกาะสิงคโปร์เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมือง ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์บทบาทของไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์ที่ปรากฏในจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ.2488-2508

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์ที่ปรากฏในจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ.2488-2508 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์แล้วนำเสนอแบบพรรณนา

วิธีการทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

- 1.การรวบรวมหลักฐาน
 - 1.1 หลักฐานชั้นต้น ได้แก่ จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ จำนวน 10 แฟ้ม 189 หน้า
 - 1.2 หลักฐานชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ เป็นต้น
2. การประเมินคุณค่าของหลักฐาน
3. การวิเคราะห์ ตีความและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (วิเคราะห์ประเด็นบทบาทด้านการค้าของไทย ปัจจุบัน เกาะสิงคโปร์และสินค้าส่งออกของไทย)
4. การเรียบเรียงหรือการนำเสนอ

4. ผลการวิจัย

จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ เป็นหลักฐานเชื่อถือได้เพราะไม่แสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์ ข้อความที่ปรากฏเป็นเพียงการจดบันทึกรายการสินค้าตามความเป็นจริง ถ้าเป็นรายงานข่าวก็จะถอดความตามคำพูดของผู้พูด ตัวอย่าง จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2501 นายลิม ยู ฮอค มุขมนตรีของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้พบกับคณะนักเรียนโรงเรียนจีนชั้นกลางของรัฐบาล นักเรียนถามว่า “ท่านคิดเห็นอย่างไรกับข่าวประเทศไทยจะขุดคอคอดกระ” นายลิม ยู ฮอค ตอบว่า “ถึงแม้ประเทศไทยจะขุดคอคอดกระ ก็จะต้องใช้เวลาอีกนานที่จะขนส่งสิงคโปร์ในการบริการต่างๆ ที่สิงคโปร์อำนวยความสะดวก เมื่อถึงเวลาที่ขุดคลองเสร็จแล้วสิงคโปร์ก็คงพบหนทางที่จะกระทำการกิจการและบริการได้ดียิ่งขึ้น” (กต 16.3.8/11) ผู้วิจัยเห็นว่าจากคำพูดดังกล่าวเป็นช่วงที่สถานการณ์แรงงานในสิงคโปร์ประท้วงหยุดงานเป็นเวลา 2 เดือน นักเรียนเริ่มเข้าร่วมการประท้วงด้วยทำให้นายกรัฐมนตรีต้องสั่งห้ามนักเรียนเข้าร่วมประท้วง และจากคำตอบเรื่องการขุดคอคอดกระของไทยก็เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนในด้านการค้าของสิงคโปร์

ความสำคัญของเกาะสิงคโปร์ เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ปลายแหลมมลายู เป็นสถานที่พักสินค้าของพ่อค้าหลายประเทศ ทั้งเรือสำเภาจีน เรือค้าขายของอินเดีย และเรือโปรตุเกส ชาวอังกฤษเล็งเห็นความสำคัญของจุดแวะพักนี้จึงต้องการขยายการค้ากับจีน จึงตั้งสถานีการค้าขึ้นที่นี้ โดยได้มอบหมายให้ เซอร์สแตมฟอร์ด แรฟเฟิลส์ (Sir Stamford Raffles) เข้ามาดำเนินการ เกาะนี้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2412 เมื่อมีการเปิดคลองสุเอซ เป็นการย่นระยะทางระหว่างยุโรปและเอเชีย มีการเปิดเส้นทางการค้าอินเดียกับช่องแคบมะละกาโดยตรง จึงกล่าวได้ว่าเป็นการส่งเสริมสิงคโปร์ให้เป็นเมืองท่าที่สำคัญ ปัจจุบันสนับสนุนความสำคัญของเกาะสิงคโปร์จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ กล่าวว่า กิจการทำเรือของสิงคโปร์ยังคงเป็นหนึ่งในเอเชีย ตามสถิติ Singapore Harbour Board แสดงข้อมูล พ.ศ. 2502 มีเรือเดินสมุทรที่เข้าไปรับบริการในท่าเรือสิงคโปร์ 3,722 ลำ และมีการขยายท่าเรือตามโครงการ 50 ล้านเหรียญ สร้างท่าเรือน้ำลึก 3 ท่า ในเขตท่าเรือตะวันออก ซึ่งจะแล้วเสร็จในเดือนมกราคม พ.ศ. 2505 เวลาที่ท่าเรือสิงคโปร์มีที่จอดสำหรับเรือเดินสมุทรอยู่แล้ว 22 ท่า (กต 16.3.8/2)

ผู้วิจัยนำจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศจำนวน 10 ฉบับ กล่าวถึงช่วงเวลา พ.ศ.2488-2508 เพื่อสะท้อนมุมมองจากกระทรวงต่างประเทศอีกด้านหนึ่งที่กล่าวถึงบทบาทรัฐบาลไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์ ผลการวิจัยพบว่า หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับต่างประเทศเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการส่งผ่านแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจแนวทางใหม่ให้แก่รัฐบาลไทย จอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ.2491-2500) ปรับนโยบายให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจแนวทางใหม่ที่จะส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ (เรื่องวิทย์ ลิมปนาท, 2536) จากเดิม “กลุ่มทหาร” มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจจากนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ซึ่งมีลักษณะผูกขาดโดยรัฐ (State Control) โดยใช้อำนาจทางการเมืองสนับสนุนบทบาททางด้านเศรษฐกิจในระหว่าง พ.ศ.2488-2500 มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทหารในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เน้นการเข้าไป

มีบทบาทในวิสาหกิจของรัฐ กลุ่มทหารขอยราชครู บทบาททางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่ตระกูลขุนหาญ เน้นการตั้งบริษัทการค้าส่วนตัวและประกอบการลงทุนแบบครบวงจรในอุตสาหกรรมข้าว กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มทหารสี่เสาเทเวศร์ บทบาททางด้านเศรษฐกิจจะสัมพันธ์กับบทบาททางการเมือง (ศิริรัตน์ ช่วงสกุล, 2535) การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกิดความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วยปัจจัยภายนอกประเทศ คือ บทบาทของสหรัฐอเมริกา บทบาทของธนาคารโลก และปัจจัยภายในประเทศ คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทหารขอยราชครู กับกลุ่มทหารสี่เสาเทเวศร์ รวมถึงความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยรัฐ เป็นต้นเหตุให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นำระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมาใช้ (สินีนานู เวชแพทย, 2539)

จากจดหมายเหตุการณ์กระทรวงต่างประเทศ สินค้าส่งออกของไทยได้แก่ ข้าว ไม้สัก ติบุกและยางพารา ผู้วิจัยขอนำเสนอสินค้าแต่ละอย่างและบทบาทของรัฐบาลไทยด้านการค้าดังนี้

การค้าข้าวกระทรวงเศรษฐกิจได้ปรับปรุงและกำหนดพิธีการเกี่ยวกับการส่งข้าวออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ พ.ศ. 2500 เนื่องจากนับตั้งแต่ต้นปีเป็นต้นมาได้มีการส่งข้าวออกไปมาก ข้าวที่คาดคะเนไว้สำหรับเหลือส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศจึงมีเหลือน้อยประกอบกับความต้องการข้าวของตลาดต่างประเทศมิได้ลดลง หากปล่อยให้ส่งข้าวออกไปในปริมาณมาก เช่นเดิม อาจทำให้เกิดขาดแคลนในประเทศได้ และราคาข้าวภายในจะสูงขึ้น เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนผู้บริโภค ทั้งอาจทำให้ตลาดประจำของข้าวไทยได้รับความกระทบกระเทือนแก่ตลาดประจำของข้าวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิงคโปร์ มลายู และฮ่องกง โดยได้ดำเนินการมาเป็นขั้นๆ ซึ่งขอเรียนชี้แจงมาอีกครั้งเพื่อกระทรวงการต่างประเทศประกอบการพิจารณาแจ้งให้กงสุลใหญ่ ณ นครสิงคโปร์ทราบตามที่เห็นสมควรดังต่อไปนี้

1. นับแต่ปรากฏว่าได้มีการส่งข้าวออกไปมาก จนเกรงว่าอาจจะเกิดขาดแคลนในประเทศและจะกระทบกระเทือนแก่ตลาดประจำข้าวไทย กระทรวงเศรษฐกิจก็ได้ระงับการทำสัญญาขายข้าวในรูปรัฐบาลเสีย โดยปล่อยให้การค้าดำเนินไปตามวิถีการค้า คือให้พ่อค้าของเราเป็นผู้ขายแต่ทางเดียว ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การค้าข้าวตามวิถีการค้าได้ดำเนินไปเป็นปกติ เพราะปริมาณข้าวที่เหลือสำหรับขายออกมีน้อย หากรัฐบาลเป็นผู้ขายด้วยก็เท่ากับแย่งปริมาณข้าวที่มีอยู่จากพ่อค้ามาขาย ในการปฏิบัติเช่นนี้ย่อมช่วยให้การส่งข้าวไปขายในตลาดประจำของเราไม่ถูกกระทบกระเทือนเพราะการค้ากับตลาดประจำ เช่น ฮ่องกง สิงคโปร์ และมลายูนั่นเป็นการค้าโดยพ่อค้าเป็นผู้ขายทั้งสิ้น

2. แม้จะได้ระงับการทำสัญญาขายข้าวในรูปรัฐบาลต่อรัฐบาลดังกล่าวแล้ว ก็ยังปรากฏว่ามีการส่งข้าวไปยังประเทศต่างๆ มาก ความต้องการข้าวเพื่อส่งออกในตลาดกรุงเทพฯ มีมากกว่าปริมาณที่เสนอขาย ทำให้ราคาข้าวเชิ็บสูงขึ้นทั่วประเทศ ถ้าปล่อยให้จะเป็นการเดือดร้อนแก่ประชาชน จึงได้ประกาศขึ้นค่าพรีเมียมเมื่อ 9 กรกฎาคม 2500 การเพิ่มค่าพรีเมียมนี้เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ราคาข้าวภายในลดลง เพราะพ่อค้าผู้ขายข้าวออกจะต้องตัดราคารับซื้อลงทั่วกัน

3. แต่การมิได้เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ เพราะแม้จะได้ประกาศขึ้นค่าพรีเมียมตามสมควรแล้ว ก็ปรากฏว่าข้าวที่ส่งออกยังมีปริมาณมากเช่นเดิม กระทรวงเศรษฐกิจจึงได้ประกาศระงับการอนุญาตให้ส่งข้าวจำวนคิด 25% ออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ตั้งแต่ 2 สิงหาคม 2500 ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้นำข้าวเปลือกไปสีเป็นข้าวเหล่านั่น เมื่อตลาดข้าวอื่นๆ มีความต้องการน้อยลงเพราะห้ามส่งข้าวเลวออก ก็ย่อมจะมีข้าวคุณภาพดีสำหรับตลาดประจำมากขึ้น

4. แม้จะได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ความต้องการข้าวจากต่างประเทศก็มีได้ลดลงประจวบกับผลการผลิตข้าวในฤดูเก็บเกี่ยวที่จะถึงนี้ จะได้ข้าวกว่าปีที่แล้วมาประมาณ 2 เดือน ถ้าไม่จำกัดปริมาณการส่งออกแล้ว จะเกิดขาดแคลนในประเทศขึ้นได้ กระทรวงเศรษฐกิจจึงต้องกำหนดเป็นโควตาขึ้น ซึ่งเราอาจอนุมัติโควตาให้ส่งข้าวไปยังตลาดประจำมากกว่าการส่งไปที่อื่นๆ ก็ได้ (กต 2.8.1.1/18)

บทบาทรัฐบาลไทยในการขายข้าวให้รัฐบาลสิงคโปร์ ได้ทำข้อตกลงกับกระทรวงเศรษฐกิจ ดังนี้ ค่าส่วนลดผู้แทนรัฐบาลสิงคโปร์ได้เสนอขอให้ฝ่ายเราลดให้แต่ละ 2 ปอนด์ แต่กระทรวงเศรษฐกิจได้ชี้แจงให้เห็นความจำเป็นเกี่ยวกับงบประมาณรายได้จากค่าพรีเมียมข้าวแล้ว ในที่สุดได้เป็นที่ตกลงกันว่าฝ่ายเราคงให้เงินส่วนลดเท่าเดิม คือต้น

ละ 1 ปอนด์ และจำนวนข้าว ในการเจรจาครั้งนี้กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอขอให้ซื้อไม่น้อยกว่า 20,000 ตัน ฝ่ายสิงคโปร์ก็ตกลง (กต 2.8.1.1/60) 7 สิงหาคม 2502 หนังสือพิมพ์สิงคโปร์ฟรีเพรสส์ ได้เสนอข่าวว่ากระทรวงพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึงการค้าต่างประเทศว่าการเศรษฐกิจของประเทศไทยในครึ่งปีแรก (2502) ดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา การจำหน่ายข้าวไปต่างประเทศก็เข้าอยู่ในระดับประจำปีเกินกว่าหนึ่งล้านตัน การจำหน่ายยางและดีบุกทำให้รายได้มากขึ้นอย่างน่าพอใจ รายได้ของชาติคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 เปอร์เซ็นต์ในปีนี้ (กต 16.3.8/11) ส่วนนโยบายภายในประเทศของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในการช่วยเหลือชาวนา รัฐบาลมุ่งใน 3 ประเด็นหลักๆ คือ การเพิ่มผลผลิตข้าว การพยุงราคาข้าวและการให้บริการสินเชื่อแก่ชาวนา โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ชาวนาซึ่งได้รับการสนับสนุนให้รวมเป็นกลุ่มชาวนา การช่วยเหลือชาวนาส่งผลให้ปริมาณผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นขณะเดียวกันก็ทำให้ชาวนาเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้นด้วย (ดำเกิง โถทอง, 2537)

การค้าไม้สัก มีการควบคุมอย่างเข้มงวดของรัฐบาลไทยก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น รายได้ของรัฐบาลเพิ่มขึ้น สามารถควบคุมการทำลายป่าไม้ได้บ้าง รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมให้บริษัทของชาวยุโรปได้รับสัมปทานมากกว่าคนไทยเพราะต้องการรายได้ และต้องการใช้การให้สัมปทานเป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศยุโรปด้วยกัน นโยบายเปิดป่าเสรียุติใน พ.ศ. 2481-2482 รัฐบาลให้สัมปทานแก่เอกชนน้อยลงและรัฐบาลเป็นผู้ทำป่าไม้เองมากขึ้น พ.ศ.2501 การค้าไม้ซุงตกต่ำ เนื่องจากการแข่งขันในเรื่องค่าระวางบรรทุกของบริษัทรือจางจากกรุงเทพฯ ซึ่งค่าระวางบรรทุกไม้ซุงของไทยถูกลดกว่าของสิงคโปร์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554)

การค้าแร่ดีบุก ในช่วง พ.ศ.2453-2475 กิจการเหมืองแร่ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากระดับราคาดีบุกในตลาดโลกสูงขึ้น มีเทคโนโลยีใหม่คือ การนำเรือขุดมาใช้ มีเงินทุนจากตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามามากขึ้นและการคมนาคมขนส่งได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น บริษัทต่างชาติได้เข้ามาตั้งบริษัทรับซื้อแร่ในประเทศไทยแล้วส่งไปถลุงที่โรงถลุงของบริษัทแม่ในสิงคโปร์ สิงคโปร์จึงเป็นศูนย์กลางตลาดดีบุกในเอเชีย ไทยได้ส่งผลผลิตดีบุกออกเกือบทั้งหมดทำให้ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นตลอดเวลา แม้จะมีการลดลงในบางช่วงก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าหลักอื่นๆ เช่น ข้าว ยาง และไม้สักแล้วจะเห็นได้ว่าสัดส่วนของดีบุกในการส่งออกทั้งหมดสูงอันดับ 3 รองจาก ข้าว และยาง

การค้ายางพาราในประเทศไทยเพิ่งจะเริ่มมีการปลูกยางเมื่อ พ.ศ.2444 กล่าวกันว่าเพื่อทดแทนการปลูกพริกไทย ซึ่งประสบความล้มเหลวในภาคใต้ของไทย และนับแต่ พ.ศ.2455 ก็เริ่มมีการปลูกยางมากขึ้นในจังหวัดภาคใต้ของไทย ยางเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พ.ศ. 2459-2463 เนื่องจากราคายางสูงขึ้น พ.ศ. 2466-2468 ขยายตัวเพราะการลดการผลิตในมลายู ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก พ.ศ.2477 มีการรวมตัวของผู้ผลิตยางทั่วโลกทำให้ราคายางสูงขึ้น สมาคมพ่อค้ายางกล่าวว่า สิงคโปร์เป็นตลาดค้ายางที่สำคัญ มีความสะดวกในการค้ามาก พ่อค้าได้ซื้ออย่างเป็นจำนวนมากแล้วส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้าน (กต 16.3.8/11) นโยบายเรื่องยางพาราของรัฐบาลไทยช่วง พ.ศ. 2504-2508 เน้นการผลิตยางพาราที่มีคุณภาพดี และเพิ่มปริมาณการผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น โดยการส่งเสริมการผลิตยางแท่ง การเร่งรัดการส่งเสริมปลูกแทน และจัดตั้งศูนย์วิจัยการยางขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ประดิษฐ์ นวลแก้ว, 2535)

ช่วงสงครามเกาหลี (พ.ศ.2493) รัฐบาลไทยการเข้ามามีบทบาทโดยการจัดตั้งองค์การสวนยางและสวนทดลองยาง การขยายตัวของการลงทุนในกิจการยางของนักธุรกิจชาวจีน นโยบายของรัฐในการจัดสรรที่ดินเพื่อทำสวนยาง และการเพิ่มพูนความสำคัญของการผลิตยางพาราต่อเกษตรกรที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ภาพรวมของการผลิตยางพารา มีลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่ การเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกและปริมาณการผลิตเป็นลักษณะการขยายตัวอย่างซ้ำๆ เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยปัจจัยทางด้านราคาน้อยลงกว่าในช่วงก่อนสงคราม การค้ายางของไทยจากการส่งผ่านทางตลาดมลายู คือ ปีนัง และสิงคโปร์ มาเป็นการส่งตรงไปยังตลาดผู้ใช้ เช่น สหรัฐอเมริกา นโยบายนี้ประสบความสำเร็จเพียงช่วงเดียว คือ ช่วงที่ไทยมีสัญญาการค้ากับสหรัฐอเมริกา ในระหว่างสงครามเกาหลีแต่หลังจากนั้นการผูกขาดการค้าในตลาดยางของไทยก็ยังคงทำให้ยางถูกส่งออกทางตลาดสิงคโปร์เช่นเดิมและความพยายามของรัฐในการดึงตลาดยางมายังกรุงเทพฯ ก็ก่อให้เกิดการลักลอบค้ายางมากขึ้น (นันทา แก้วสุวรรณ, 2537) ผู้วิจัยจัดทำตารางแสดงรายการสินค้าที่ส่งออกของไทยจากที่ปรากฏในจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ. 2495-2507 (กต 2.8/10) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายการสินค้าและราคาซื้อ-ขาย พ.ศ.2495-2507

วันเดือนปี	ดิบูก		ยาง		ไม้สัก		หมายเหตุ
	ราคาซื้อ	ราคาขาย	ราคาซื้อ	ราคาขาย	ราคาซื้อ	ราคาขาย	
2495	489.00	-	89 ^๒ _๔	90 ^๒ _๔	940.00	-	
2496	490.00	-	95 ^๒ _๔	96 ^๒ _๔	950.00	-	
2497	495.00	-	62 ^๒ _๔	63 ^๒ _๔	835.00	-	
2498	501.00	-	104.00	104 ^๒ _๔	790.00	-	
2499-2501	-	-	-	-	-	-	ไม่ปรากฏข้อมูล
2502	550.00	-	75 ^๒ _๔	76 ^๒ _๔	822.00	-	
2503	560.00	-	74 ^๒ _๔	75 ^๒ _๔	835.00	-	
2504	572.00	-	72 ^๒ _๔	73 ^๒ _๔	836.00	-	
2505	580.00	-	72 ^๒ _๔	73 ^๒ _๔	856.00	-	
2506	620.00	-	70 ^๒ _๔	71 ^๒ _๔	890.00	-	
2507	664.37 ^๒ _๔	-	68 ^๒ _๔	69 ^๒ _๔	935.00	-	

จากตารางที่ 1 แสดงรายการสินค้าและราคาซื้อ-ขาย พ.ศ. 2495-2507 เฉพาะสินค้า ดิบูก ยาง และไม้สัก จากจดหมายเหตุฯ ปรากฏว่าช่วงระยะแรก พ.ศ.2495-2498 ราคาสินค้าแร่ดิบูก ยางพาราและไม้สัก มีราคาสูง ตัวอย่างราคาซื้อขายต่างประเทศ จากตารางพบว่าแนวโน้มดิบูกเป็นสิ่งที่ต้องการของตลาดราคาดิบูกจึงสูงขึ้นทุกปี (แร่ดิบูกราคาที่ปรากฏต่อ 1 หาบ) ยางพารา ราคาผันผวนตลอด เช่น พ.ศ 2498 ราคารับซื้อ 104 เหรียญสิงคโปร์ แต่ พ.ศ. 2507 ราคารับซื้อ 68^๒_๔ ส่วนราคาไม้สักก็ผันผวน เช่น พ.ศ.2495 ราคา 940 เหรียญสิงคโปร์ แต่ พ.ศ. 2507 ราคา 935 เหรียญสิงคโปร์ ไม้สักที่ค้าขายกันในจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ ระบุว่า “ไม้สักชั้นที่ 1 เรียกว่า Indian First Class ขนาดยาว 6 ฟิตขึ้นไปหรือ 7 ฟิต กว้าง 6 นิ้วขึ้นไป หนา 1 ถึง 2 นิ้ว” (กต 13.2/44)

นอกจากสินค้าทั้ง 3 รายการแล้ว (ดิบูก ยาง ไม้สัก) ข้าวเป็นสินค้าสำคัญของไทยเช่นกัน การขายข้าวให้รัฐบาลสิงคโปร์ จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ กล่าวว่า “กระทรวงเศรษฐกิจเสนอว่า รัฐบาลสิงคโปร์จะส่งผู้แทนเข้ามาเจรจาเพื่อทำความตกลงขอซื้อข้าวจากประเทศไทย คาดว่าฝ่ายสิงคโปร์คงเสนอขอให้ลดเพิ่มขึ้นจากตันละ 1 ปอนด์ เป็น 2 ปอนด์ แต่กระทรวงเศรษฐกิจจะพยายามเจรจาต่อรองเพื่อลดให้ต่ำกว่าตันละ 2 ปอนด์...” กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอขอให้สิงคโปร์ซื้อข้าวไม่น้อยกว่า 20,000 ตัน ฝ่ายสิงคโปร์ตกลงซื้อในจำนวน 20,000-40,000 ตัน (กต 2.8.1.1/60) ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยความสำเร็จด้านการค้าของไทยคือบทบาทของรัฐบาลไทยที่พยายามเจรจาทางการค้ากับสิงคโปร์เปลี่ยนแปลงวิธีการค้าให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก

5. การอภิปรายและสรุปผล

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์บทบาทประเทศไทยด้านการค้าบนเกาะสิงคโปร์ จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พ.ศ.2488-2508” พบว่า จากสถานการณ์ทางการเมืองบนเกาะสิงคโปร์สรุปได้ว่าส่งผลกระทบต่อการค้าของไทย เช่น ช่วงเหตุการณ์การจลาจลบนเกาะสิงคโปร์ พ.ศ.2499 ทำให้การค้าของไทยหยุดชะงักลงชั่วคราว สถานการณ์ความขัดแย้งทางเชื้อชาติบนเกาะสิงคโปร์เป็นตัวแปรสำคัญทางการค้าของไทย จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2500 การให้สัมภาษณ์ของพ่อค้าจีนชื่อนายตัน ชินตวน กล่าวว่า “...การเรียกร้องสิทธิของชาวมลายูเป็นสิ่งเหลวไหลเพราะพยายามกีดกันอาชีพต่างๆของชาวจีนก็ดี ชาวอินเดียก็ดีเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงเพราะแทนที่จะทำให้ชาวจีนและชาวอินเดียหันมาเอาใจใส่มลายู กลับจะทำให้หันไปหาเมืองแม่ของเขา...” (กต 16.3.8/7) ความขัดแย้งทางเชื้อชาติรุนแรงขึ้นเป็นลำดับเพราะจากข้อมูลจำนวนพลเมืองของสิงคโปร์ พ.ศ.2499 จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ กล่าวถึงจำนวนพลเมืองของสิงคโปร์มีดังนี้ “...1,290,493 คน

เบนจิ้น 987,201 คน มลายู 157,121 คน อินเดียและปากีสถาน 101,102 คน ชาวยุโรป 19,587 คน และยูเรเซียน 12,185 คน...” (กต 16.3.8/7) จากจำนวนพลเมืองดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชาวจีนเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของสิงคโปร์

ด้านสินค้าส่งออกของไทย สามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่ทำให้สินค้าไทยยังเป็นที่ต้องการของตลาดสิงคโปร์คือ คุณภาพแต่ภายหลังปรากฏว่าตลาดจีนเข้ามาแย่งตลาด ส่งผลให้ไทยต้องลดราคาสินค้าลง ปัจจัยที่สำคัญของไทยอีกอย่างคือที่ทำให้สินค้าไทยยังเป็นที่ต้องการของตลาดและการดำเนินนโยบายทางการเมืองในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่ทำให้นานาชาติพอใจ ตัวอย่าง จดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ หนังสือพิมพ์สเตรทไทมส์ อังกฤษ ฉบับประจำวันที 5 สิงหาคม 2495 มีข้อความโดยย่อว่า “...ประเทศไทยเป็นปฏิปักษ์กับคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง ละร่วมมือกับประเทศฝ่ายตะวันตก ทั้งยังได้รับความช่วยเหลือในด้านกำลังอาวุธและการฝึกฝนทหารเพื่อป้องกันการก่อความไม่สงบจากชาวจีน และประเทศตะวันตกก็ไม่ประสงค์ให้ประเทศไทยไปฝักใฝ่กับพวกคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยเป็นอยู่อย่างนี้ ฉะนั้นรัฐบาลไทยจึงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากประเทศฝ่ายตะวันตก...” (กต 16.3.8/2) ต่อมาเมื่อชาวจีนที่ตำรวจไทยได้ทำการจับกุมพ่อค้าชาวจีนและเข้ายึดสถานที่ทำการรับส่งวิทยุของชาวจีน ชาวจีนส่วนใหญ่ในประเทศไทยได้นิยามคอมมิวนิสต์และการที่พ่อค้าชาวจีนเป็นจำนวนมากถูกบังคับให้ส่งเงินไปให้พวกคอมมิวนิสต์ในประเทศจีนเพื่อให้ครอบครัวของตนที่นั่นพ้นจากการประหัตประหาร ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเปิดเผยถึงการที่มีได้มีความเห็นชอบด้วยกับรัฐบาลคอมมิวนิสต์

สรุปผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นบทบาทการค้าของไทยในช่วงระยะเวลา 20 ปี บนเกาะสิงคโปร์จากจดหมายเหตุกระทรวงต่างประเทศ พบว่าเกาะสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางการค้าทางเรือเมื่อชุดคลองสุเอซทำให้การเดินทางเรือการค้ากับยุโรปได้สะดวกมากขึ้น ปัจจัยที่ทำให้การค้าของไทยผันผวนคือสถานการณ์ทางการเมืองของสิงคโปร์ความขัดแย้งทางเชื้อชาติรุนแรงเกิดการจลาจล สิงคโปร์จึงต้องแยกตัวออกจากมาเลเซีย นับจากวันนั้นสิงคโปร์มุ่งมั่นที่จะพัฒนาสิงคโปร์ในทุกๆ ด้านภายใต้การนำของ นายลี กวน ยู ส่วนบทบาทของรัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ทำให้เกิดระบบผูกขาดหรือมีการให้อภิสิทธิ์แก่คนบางกลุ่ม นโยบายนี้จึงไม่ประสบผลสำเร็จ พ.ศ. 2504 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับละ 5 ปี ที่ใช้ต่อเนื่องจนปัจจุบัน

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่อนุมัติและสนับสนุนทุนวิจัยส่วนตัวในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคพันธ์ ศาลาทอง และอาจารย์ประภาส วรรณยศในการให้คำแนะนำด้านการเขียนและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

7. เอกสารอ้างอิง

(เอกสารชั้นต้น)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 2.8/10 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ ส่งสำเนารายงานเรื่องราคาดีบุก ยาง และไม้สักในตลาดสิงคโปร์มาเพื่อกระทรวงการต่างประเทศทราบ (26 ก.พ.2497-31 มี.ค.2498).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 2.8/1509 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องตลาดไข่ไทยในสิงคโปร์ (24 ธ.ค. 2501-5 ส.ค.2502).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 2.8.1.1/18 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องข่าวหนังสือพิมพ์ตัดประเทศสิงคโปร์เกี่ยวกับการส่งข้าวออกนอกประเทศ (6 ก.ค.-4 ต.ค.2500).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 2.8.1.1/60 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องการขายข้าวให้รัฐบาลสิงคโปร์ (25 ก.พ.2503).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 13.1.1.1/6 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องการประชุมภูมิภาคว่าด้วยการส่งเสริมการค้า สมัยที่ 1 ณ เมืองสิงคโปร์ วันที่ 9-18 ต.ค.2494 (28 พ.ค. 2494-17 มิ.ย.2495).

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 13.2/44 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องข่าวความเคลื่อนไหวในการเมืองการค้าจากกงสุลใหญ่สิงคโปร์ (25 ม.ค. 2500-31 พ.ค. 2500).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 16.3.8/2 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องรายงานความเคลื่อนไหวทางการเมืองในสิงคโปร์ (9 ก.พ.2495-11 ก.พ. 2497).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 16.3.8/7 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องข่าวความเคลื่อนไหวในการเมืองการค้าจากกงสุลใหญ่สิงคโปร์ (25 ม.ค. 2500-31 พ.ค. 2500).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 16.3.8/11 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องบทความและเหตุการณ์ต่างๆในสิงคโปร์ (10 มิ.ย.2501-16 มี.ค.2503).
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) กต 16.3.8/11 เอกสารกระทรวงต่างประเทศ เรื่องสรุปเหตุการณ์ในสิงคโปร์และเรื่องรัฐธรรมนูญใหม่ของสิงคโปร์ (18 มิ.ย.2501).

เอกสารชั้นรอง

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2554. เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรศรา ภาณุวัฒน์. 2558. คิดแบบ ลี กวน ยู. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- วิทยากร เชียงกุล. 2548. เศรษฐกิจไทย ปัญหาและทางแก้. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- คำเกิง โถทอง. 2537. นโยบายของรัฐบาลต่อปัญหาชาวนา พ.ศ. 2501-2516. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทา แก้วสุวรรณ. 2537. พัฒนาการของการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ.2488-2516. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประดิษฐ์ นวลแก้ว. 2535. นโยบายยางพาราของรัฐบาลไทยระหว่าง พ.ศ.2504-2524. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผาณิต รวมศิลป์. 2521. นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2487. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณี อวนสกุล. 2521. กิจการเหมืองแร่ดีบุกกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภาคใต้ของประเทศไทย พ.ศ. 2411-2474. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองวิทย์ ลิ้มปนาท. 2536. บทบาทของรัฐในระบบทุนนิยม พ.ศ. 2475-2500. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริรัตน์ ช่วงสกุล. 2535. การขึ้นมามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มทหาร (พ.ศ.2481-2500). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินีนาง เวชแพทย์. 2539. แนวคิดของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
THE BEHAVIOR OF THE ALCOHOL CONSUMPTION IN STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY
OF TECHNOLOGY THANYABURI

ฐานุพัชร์ จิตภักดีภรณ์¹
THARNUPAT JITHPAKDEEPOORNAT¹

¹สาขาวิชาการจัดการการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹Department of Hotel and Tourism Management, Rajamangala University of Technology Thanyaburi,
Pathum Thani Province, tharnupat_j@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ ของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.0 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 42.0 และอยู่ในช่วงอายุ 21 ปี ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 40.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 6,001-9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.0 ที่พักอาศัย พบว่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่หอพักภายนอกมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 65.0

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า จำนวนครั้งสูงสุดในการดื่มแอลกอฮอล์ คือ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 61.0 จำนวนแก้วในการดื่มต่อครั้ง พบว่าสูงสุด 4-6 แก้ว คิดเป็นร้อยละ 41.0 สถานที่ในการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าส่วนใหญ่ดื่มที่ร้านเหล้า คิดเป็นร้อยละ 66.0 บุคคลที่ร่วมดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ส่วนใหญ่ดื่มกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 85.0 วัตถุประสงค์ในการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ส่วนใหญ่ดื่มเพื่อสังสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 57.0 ค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ต่อครั้ง พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 101-300 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.0

คำสำคัญ: แอลกอฮอล์ การดื่ม นักศึกษา

ABSTRACT

This research project aims to study the behavior of the alcohol consumption of students at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. There were 100 samplings collected the data by quota selection sampling. Statistical analysis was performed on frequency, percentage, and mean and standard deviation. Statistical analysis was performed using SPSS.

The results found that the majority of the students were females (58%). The average age is 21 years old and 40% were studying in their second year. The monthly income ranges from 6,001 – 9,000 bath (44%). Most of the students rent a private apartment (65%).

Analysis of alcohol consumption revealed that the frequency of alcohol consumption is 1-2 times per week in 61%, the number of 4-6 glasses was 40%, while 66% usually consumes alcohol in a pub with their friends (85%). The reason for alcohol consumption is a celebration (57%). Most spend 101 – 300 bath for alcohol per week (52%). More than half of the students regularly consume alcohol 1-2 times per week in a pub with friends to celebrate an event.

Keywords: Alcohol, Drinking, Students

1. ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องจากสุขภาพของนักศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต มีปัจจัยหลายอย่างมากในปัจจุบันที่ส่งผลให้สุขภาพของเราแย่ลง แอลกอฮอล์เป็นหนึ่งในปัจจัยเหล่านี้ที่มีอิทธิพลต่อตัวนักศึกษาและต่อสุขภาพมากที่สุด (ทิพวัลย์ ชิริศิริโรจน์, 2552) ระดับปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น เพศ ถ้าเป็นเพศชายอาจดื่มปริมาณมากกว่าเพศหญิง แต่ช่วงวัยก็มียกระดับการดื่มที่ต่างกัน ผู้ที่มีรายได้มากก็มีค่าใช้จ่ายทางด้านนี้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ภาระค่าใช้จ่ายในการรับผิดชอบก็ส่งผลต่อระดับการดื่ม รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตช่วงนั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ครอบครัว ความรัก หรือคนรัก คนส่วนใหญ่ชอบแก้ปัญหาโดยการดื่มแอลกอฮอล์เพื่อแก้ปัญหาในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ให้ลืมปัญหาและความเครียดนั้น (มลมาลย์ ศิริพูนสวัสดิ์ และคณะ, 2552) ในปัจจุบันแอลกอฮอล์มีการเข้าถึงได้ง่ายได้ สามารถจับจ่ายซื้อมาดื่มได้ตลอดเวลา รวมถึงไม่จำเป็นต้องมีการจัดงานบุญ งานฉลอง ย่อมขาดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ไม่ได้เลย

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนและวัยรุ่น ในช่วงระหว่างวัยเรียนนั้นมีช่วงอายุของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มลดลง ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น (สายใจ ชื่นคำ และคณะ, 2552) เนื่องจากวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงจากพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสภาพแวดล้อม ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการดื่มได้ง่าย การแสวงหาแนวทางเพื่อการควบคุมการขยายตัวของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และลดความสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งมีความเสี่ยงต่อการดื่มและการได้รับผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงาน และผลกระทบที่ติดตามมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นเนื่องจากวัยรุ่นซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า โดยปัญหาของการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นอยู่ในช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ เป็นช่วงที่มีพฤติกรรมทางอารมณ์ที่อ่อนไหว ถูกชักจูงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากเล่น อยากลอง มีความต้องการที่จะเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการสร้างค่านิยมการดื่มแล้วดูดี และอีกหลากหลายวิธีเพื่อจูงใจให้ผู้ที่ไม่เคยดื่มได้ทดลองลองดื่ม

จากข้อความข้างต้นจะพบว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นนั้น มักจะมีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการเมาแล้วขับ จนทำให้ร่างกายพิการหรือบางรายถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งวัยรุ่นเป็นเยาวชนของชาติที่จะเป็นแรงงานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในขณะเดียวกันกลุ่มธุรกิจและผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะร้านประเภท ผับ บาร์ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาพยายามใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดเพื่อดึงดูดลูกค้ากลุ่มวัยรุ่นให้เป็นลูกค้าของร้าน ที่มีผลทำให้คนที่เข้าไปใช้บริการโดยส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษานั้นมีร้านประเภทผับ บาร์ ตั้งอยู่ เพื่อสร้างแนวทางในการป้องกันและลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการดื่มแอลกอฮอล์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 6,562 คน (งานทะเบียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในส่วนกลางที่อำเภอธัญบุรี (คลองหก) โดยมีทั้งหมด 10 คณะ ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะเทคโนโลยีคหกรรม โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 100 คน และกำหนดกลุ่มโควตาจากคณะต่าง ๆ อย่างละ 10 คน และใช้วิธีการเก็บข้อมูลการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้นปี รายได้ และที่พักอาศัย

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย จำนวนครั้งในการดื่มแอลกอฮอล์, จำนวนแก้วในการดื่มต่อครั้ง, สถานที่ในการดื่มแอลกอฮอล์ บุคคลที่ร่วมดื่มแอลกอฮอล์ วัตถุประสงค์ในการดื่มแอลกอฮอล์ และค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ต่อครั้ง

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 –1.00

2. การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ซึ่งได้ค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ค่า Reliability ได้ 0.614

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความถี่และร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	42	42.0
หญิง	58	58.0
ระดับชั้นปี		
ปี1	14	14.0
ปี2	40	40.0
ปี3	32	32.0
ปี4	14	14.0
อื่นๆ	0	0

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
รายได้		
0-3,000 บาท	9	9.0
3,001-6,000 บาท	20	20.0
6,001-9,000 บาท	44	44.0
9,000 บาทขึ้นไป	27	27.0
ที่พักอาศัย		
หอพักภายในมหาวิทยาลัย	7	7.0
หอพักภายนอกมหาวิทยาลัย	65	65.0
บ้านตนเอง	28	28.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน เพศ ระดับชั้นปี รายได้ และที่พักอาศัย โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐานด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58 และเพศชาย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือชั้นปีที่ 3 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32 ชั้นปีที่ 1 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 6,001-9,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา คือ 9,000 บาทขึ้นไป จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27 3,001-6,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และ 0-3,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9 มีที่พักอาศัยอยู่หอพักภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมาพักอาศัยอยู่บ้านตนเอง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และหอพักภายในมหาวิทยาลัย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และร้อยละของพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์

พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์	ความถี่	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการดื่มแอลกอฮอล์		
1 - 2 ครั้ง	61	61.0
3 - 4 ครั้ง	28	28.0
มากกว่า 4 ครั้ง	11	11.0
จำนวนแก้วในการดื่มต่อครั้ง		
1 - 3 แก้ว	23	23.0
4 - 6 แก้ว	41	41.0
7 - 9 แก้ว	19	19.0
มากกว่า 10 แก้ว	17	17.0
พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์	ความถี่	ร้อยละ
สถานที่ในการดื่มแอลกอฮอล์		
บ้าน	10	10.0
หอพัก	22	22.0
ร้านเหล้า	66	66.0
อื่นๆ	2	2.0

พฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์	ความถี่	ร้อยละ
บุคคลที่ร่วมดื่มแอลกอฮอล์		
ครอบครัว	8	8.0
เพื่อน	85	85.0
คนเดียว	6	6.0
อื่นๆ	1	1.0
วัตถุประสงค์ในการดื่มแอลกอฮอล์		
ผ่อนคลาย	31	31.0
สังสรรค์	57	57.0
เข้าสังคม	11	11.0
อื่นๆ	1	1.0
ค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ต่อครั้ง		
0 - 100 บาท	18	18.0
101 - 300 บาท	52	52.0
301 - 500 บาท	18	18.0
500 บาทขึ้นไป	12	12.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวนครั้งในการดื่มแอลกอฮอล์ จำนวนแก้วในการดื่มต่อครั้ง สถานที่ในการดื่มแอลกอฮอล์ บุคคลที่ร่วมดื่มแอลกอฮอล์ วัตถุประสงค์ในการดื่มแอลกอฮอล์ ค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ต่อครั้ง พบว่า

1. จำนวนครั้งในการดื่มแอลกอฮอล์ คือ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 61 รองลงมา 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และมากกว่า 4 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11

2. จำนวนแก้วในการดื่มต่อครั้ง พบว่า 4-6 แก้ว จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมา 1-3 แก้ว จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23 7-9 แก้ว จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และมากกว่า 10 แก้ว จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 17

3. สถานที่ในการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ดื่มที่ร้านเหล้า จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมา หอพัก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 22 และบ้านตนเอง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10

4. บุคคลที่ร่วมดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าดื่มกับเพื่อน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 85 รองลงมาคือครอบครัว จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และดื่มคนเดียว จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6

5. วัตถุประสงค์ในการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ดื่มเพื่อสังสรรค์ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมา เพื่อผ่อนคลาย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 31 และเพื่อเข้าสังคม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11

6. ค่าใช้จ่ายในการดื่มแอลกอฮอล์ต่อครั้ง พบว่า อยู่ในช่วง 101-3.00 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมา 0-100 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18 301-500 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และส่วนน้อย 500 บาทขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12

5. การอภิปรายและสรุปผล

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการณ์ดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี” สามารถอภิปรายเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อผ่อนคลาย และเพื่อนชวน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจุดเริ่มต้นมาจากการชักชวนของเพื่อน และเหตุผลต่อมาก็เพื่อผ่อนคลาย เนื่องจากอาจจะเครียดกับการเรียน หรือปัญหาต่างๆอีกทั้งเพื่อต้องการสังสรรค์ ตลอดจนดื่มในโอกาสต่างๆเช่น วันเกิด, วันครบรอบ และเพื่อความสนุกสนาน เป็นต้น ซึ่งเหตุผล ดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อ ผ่อนคลาย และเพื่อนชวน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ที่กล่าวว่า กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความคิดเห็น และค่านิยมของบุคคลในกลุ่มอ้างอิง

2. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผับ, บาร์ ร้านเหล้า มากที่สุดทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานที่ดังกล่าวถือเป็นแหล่งรวมของกลุ่มวัยรุ่น หรือกลุ่มของคนวัยนี้และเป็นสถานที่ที่กลุ่มคนวัยนี้ชอบรวมตัวกันเที่ยวกลางคืน หรือมาเลี้ยงฉลองสังสรรค์ หรือวันเกิดเพื่อน ซึ่งเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผับ,บาร์,ร้านเหล้ามากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ที่กล่าวว่า กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติความคิดเห็น และค่านิยมของบุคคลในกลุ่มอ้างอิง

3. ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีและรายได้ต่อเดือนมีอิทธิพลต่อ การดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านประเภทของเครื่องดื่มที่ชอบดื่ม ด้านสถานที่ในการดื่มแอลกอฮอล์ด้านเหตุผลในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และด้านจำนวนคนที่ร่วมดื่มแอลกอฮอล์ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น ย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะทางประชากรศาสตร์โดยนักศึกษาที่มีเพศ ต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกันออกไป ส่วนนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน ย่อมมี พฤติกรรมการเลือกดื่มแอลกอฮอล์เปลี่ยนไปตามระยะเวลาที่มีอยู่โดยส่วนหนึ่งมาจากการสะสมตาม ประสบการณ์ที่มากขึ้นหรือนักศึกษาที่มีระดับชั้นปีต่างกัน ย่อมมีแนวคิดค่านิยมที่มีต่อการดื่มแอลกอฮอล์ แตกต่างกันออกไป ขณะที่นักศึกษาที่มีรายได้สูงย่อมมีพฤติกรรมการเลือกซื้อประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มีราคาแพง หรือเลือกดื่มตามผับ บาร์หรือร้านอาหารสูงกว่านักศึกษาที่มีรายได้ต่ำกว่า ด้วยเหตุผล ดังกล่าวอาจส่งผลทำให้ปัจจัยทางลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และรายได้ต่อเดือน มีอิทธิพลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ที่กล่าวถึงการตัดสินใจของซื้อที่ได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลของบุคคล เช่น อายุที่แตกต่างกันจะมีความต้องการผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน รายได้ (Income) ของ บุคคลจะกระทบต่อการซื้อและบริการที่ตัดสินใจซื้อ และผู้ที่มีการศึกษาสูง มีแนวโน้มจะบริโภคผลิตภัณฑ์ คุณภาพดีมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า

4. ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีและรายได้ต่อเดือน มีอิทธิพลต่อ การดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ด้านความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ที่กล่าวถึงการตัดสินใจของผู้ซื้อที่ได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มวัยนี้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ทุกวันจะดื่มเฉพาะทุกวันหยุดสุดสัปดาห์ส่วนมาก เพราะจะต้องเรียน จึงไม่สามารถดื่มได้ทุกวัน ซึ่งเหตุผลดังกล่าว ทำให้เพศ อายุ ระดับชั้นปีและรายได้ต่อเดือนไม่มีอิทธิพลต่อการดื่มแอลกอฮอล์ด้านความถี่ในการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์มากถึง 1-2 ครั้งในสัปดาห์ และย่อมกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของนักศึกษาอย่างแน่นอน และที่สำคัญมีผลกระทบต่อการทบทวนหรือการอ่านหนังสือ แต่ตัวของนักศึกษาเองกลับมีความคิดว่าการดื่มแอลกอฮอล์ไม่กระทบต่อผลการเรียนของตนเองและในอนาคตก็ยังคงดื่มต่อไป คณะผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นผลกระทบต่อนักศึกษา ควรใช้มาตรการด้านกฎหมายเข้ามาบังคับใช้ เช่น กฎหมายที่ห้ามผู้ที่มิอายุไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์บริโภคเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ เป็นต้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า ช่วงอายุที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีอยู่ในช่วง 19 ปี ก็จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนรณรงค์เพื่อป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงที่อายุไม่ถึงเกณฑ์ โดยควรมีการจัดรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของ

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมุ่งเน้นไปที่นักศึกษาที่มีอายุยังไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะมีส่วนช่วยลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลงในเยาวชนทั่วไปควรมีการรณรงค์เกี่ยวกับการลดละเลิกการบริโภคสนับสนุนเกี่ยวกับการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่มเยาวชน เช่นการเล่นกีฬา

3. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรเสริมสร้างให้ครอบครัวมีความอบอุ่น มีการติดตามพฤติกรรมของลูกหลานอยู่เสมอ เอาใจใส่ให้คำแนะนำที่ถูกต้องในเรื่องเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และต้องสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวพูดคุยกันอย่างเข้าใจซึ่งกันและกัน คอยสอบถามและให้กำลังใจ

4. ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์แก่วัยรุ่น และสร้างความตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์รวมถึงสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

6.2 ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตพื้นที่อื่นเพื่อที่จะได้นำผลการศึกษามาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างเพื่อสร้างนโยบายให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ควรเก็บข้อมูลงานวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกเพื่อที่จะได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ พิษณุภา ศรีจามร, อิศารัตน์ นาคอ้าย, จุฑาทิพย์ สิทธิสงคราม, ฤทธิเดช ทองพิจิตร, การรัฐบรรพต และ สุวรรณ พรวงสิน วงศ์ราช สำหรับการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ผลงานวิจัย

8. เอกสารอ้างอิง

กมนวรรณ มั่นมาก และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. 2556. คุณภาพการให้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 3(1), น. 256-274.

ทีนุชา พันวงศ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วยกับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังใน รพ.สต. เครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วารสารความปลอดภัย และสุขภาพ, 9(31), น. 26-36.

ธัญพัต พงศ์วิวัฒน์, สุทธิพร มูลศาสตร์ และวิศิษฐ์ จิตวัฒน์. 2554. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ เจตคติ และการยอมรับการบริจาคอวัยวะของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์. การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิตยา ชื่นศิลป์ และจุฑาภา แพงเกษร. 2556. การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการซ้ำของโรงพยาบาลนนทเวช. วารสารการตลาดและการสื่อสาร, 1(2), น. 88-107.

เยาวภา ปฐมศิริกุล, โชติรัส ชวนิชย์ และ เริ่ม ไสแจ่ม. 2557. พฤติกรรมด้านสุขภาพและปัจจัยจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านสุขภาพด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกของลูกค้ายโรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(11), น. 149-162.

รักเกียรติ จิรันธร, ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ไพบูลย์พร, ปรัชชา โลหะนวกุล และ ปิ่นฤดี ตริรัตน์ไพบูลย์. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหน่วยบริการสุขภาพพระดัด ปทุมภูมิ(PCU) : กรณีศึกษาภาคใต้ตอนบน. สงขลานครินทร์เวชสาร, 24(6), น. 505-516.

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสว่าง. 2560. สถิติผู้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลโปนสว่าง จังหวัดกาฬสินธุ์: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสว่าง.

สมภพ สุอำพัน และโชษิตา แก้วเกษ. 2556. การศึกษาประสิทธิภาพของการฝึกซ้อมต่อการรักษาโรคไมเกรน. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร, 24(1), น. 5-12.

Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. Newyork : Harper and Row Publication.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน FACTORS AFFECTING THE CHOICE BEHAVIOR OF THAI TRADITIONAL MEDICINE CLINIC FOR MIGRAINE PATIENTS

อิศรา ศิริมณรัตน์¹ วันนิกา รักษามาตย์² เจษฎา อุดมพิทยาสรรพ์³ วีริสา ทองสง⁴ กัลย์จิรัตน์ อินทผลัญ⁵
อิศรา ธนานุศักดิ์⁶ เกสร อาจอุดม⁷ วรรณพร ทองสาร⁸ ชลิต เชาววิไล⁹ สุพิศ บุญลาภ¹⁰ อนงค์ รักช่วง¹¹
ISSARA SIRAMANEERAT^{1*}, JADSADA UDOMPITTAYASON², WEERISA THONGSONG³, WANNISA
RAKSAMAT⁴, KANJIRAT INTAPHALAN⁵, ARISARA TANANUSAK⁶, KETSARA ARTUDOM⁷,
WANNAPORN THONGSARN⁸, CHALIT CHAOWILAI⁹, SUPIT BOONLAB¹⁰, ANONG RUKWONG¹¹

^{1,9-11} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

^{2,4} ภาควิชาการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก จังหวัดนนทบุรี

³ ภาควิชาการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง จังหวัดตรัง

⁵ งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

⁶⁻⁸ นักศึกษาภาควิชาการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก
จังหวัดนนทบุรี

^{1,9-11} Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani
Province

^{2,4} Department of Thai Traditional Medicine, Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health
Technology, Nonthaburi Province

³ Department of Thai Traditional Medicine, Sirindhorn College of Public Health, Trang, Trang
Province

⁵ Department of Thai Traditional Medicine, Khok Charoen Hospital, Lopburi Province

⁶⁻⁸ Students of Department of Thai Traditional Medicine, Kanchanabhishek Institute of Medical and
Public Health Technology, Nonthaburi Province

issara_s@rmutt.ac.th^{1*}, w_raksamat@windowslive.com², jadsada@scphtrang.ac.th³,
weerisa789@gmail.com⁴, kinthaphalan@gmail.com⁵, arisarapktananusak@gmail.com⁶,
ketsara@gmail.com⁷, wannaporn@gmail.com⁸, chalit_c@rmutt.ac.th⁹, supit_b@rmutt.ac.th¹⁰,
Intra-nuy@hotmail.com¹¹

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์สวาท อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรนที่มาใช้บริการการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์สวาท อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์สวาท อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 235 คน วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย เจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านเจตคติมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($X = 4.08$) และด้านการรับรู้ข่าวสารมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($X = 3.70$) และความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.2 จากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือน กับปัจจัยสนับสนุนด้านการรับรู้

ข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและเจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการเลือกใช้บริการ
การแพทย์แผนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยสนับสนุน การแพทย์แผนไทย ไมเกรน

ABSTRACT

This research is quantitative research. The objective of this study was to investigate the factors affecting the selection of Thai traditional medicine services for migraine patients, the Health Promotion Hospital, Amphoe Khon Kaen, Khon Kaen Province, Kalasin Province. The population is a migraine patient who comes to Thai traditional medicine among 235 persons who came to health promotion clinics in Khon Kaen District, Kalasin District, Kalasin Province. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The results of supportive factors analysis found overall mean at the very high level ($X = 3.70$). Attitude toward Thai traditional medicine found at the high level ($X = 4.08$). Moreover, it was found that most of them had knowledge about Thai traditional medicine within the moderate level accounted for 48.2 percent, followed by low level (34.2%) and good level (17.6%). The results of the hypothesis testing analysis revealed that monthly income Information perception about Thai traditional medicine and attitude about Thai medicine affected the selection of Thai traditional medical services for migraine patients, Khon Kaen Health Promotion Hospital, Amphoe Khao Wong, Kalasin Province at the 0.05 level of significance.

Keywords: Selection Service, Traditional Thai Medicine, Migraine

1. ความเป็นมาของปัญหา

การแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาในการรักษาสุขภาพของชาวไทยมาเป็นระยะเวลานานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายฟื้นฟูการแพทย์แผนไทยโดยนำมาผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบันในระบบการรักษาผู้ป่วยในโรงพยาบาล เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการรักษาโรคเบื้องต้น และบุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่ก็เห็นว่าการแพทย์แผนไทยมีประโยชน์สามารถรองรับและแบ่งเบาภาระการบริการสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รักเกียรติ จิรินทร์ และคณะ, 2549)

โรคไมเกรนจัดเป็นโรคในกลุ่ม primary headache ที่พบบ่อย อาการปวดศีรษะจากไมเกรนบางครั้งก็มีความรุนแรง ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถประกอบกิจวัตรต่างๆ ได้เป็นปกติ จากการศึกษาทางระบาดวิทยาพบว่าอุบัติการณ์ของโรคไมเกรนในหลายประเทศมีค่าอยู่ระหว่าง 16-18% ในเพศหญิง และ 6-8% ในเพศชาย และผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป (สมภพ สุอำพันและโชษิตา แก้วเกษ, 2556) การนวดแผนไทยถือเป็นหนึ่งศาสตร์การแพทย์แผนไทย ซึ่งมีประวัติมายาวนานตามแนวคิดการแพทย์แผนโบราณ หัตถเวชกรรมไทยเป็นการนวดในการรักษาโรค ช่วยแก้ไขการไหลเวียนของเลือดตามแนวเส้นประธานสิบที่ติดขัด การปรับการทำงานของอวัยวะต่างๆในร่างกายให้อยู่ในภาวะสมดุล ซึ่งในปัจจุบันการนวดแผนไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากการที่การแพทย์แผนไทยได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาโรคในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่างๆ (สมภพ สุอำพัน และโชษิตา แก้วเกษ, 2556)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นโรงพยาบาลชุมชนที่เปิดให้บริการการแพทย์แผนไทยปี พ.ศ. 2555 โดยผู้ป่วยไมเกรนเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทองอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ มากขึ้น เป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า ปี 2558 มีผู้ป่วยโรคไมเกรนเข้ารับการรักษารวม 324 คน และในปี 2559 มีผู้ป่วยไมเกรนเข้ารับการรักษารวม 378 คนและในปี 2560 พบผู้ป่วยเข้ารับการรักษารวม 235 คน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าผู้ป่วยไมเกรนมีจำนวนเพิ่มขึ้นและนิยมเข้ามารับการรักษาร่วมกับการแพทย์แผนไทย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง, 2560)

งานบริการการแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังขาดความพร้อมและยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพในการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการทางด้านการแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อภาวะสุขภาพของประชาชนให้เข้าสู่ระบบบริการที่มีคุณภาพแบบยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 235 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 149 คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งได้กำหนดความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 เครื่องมือ

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ประกอบด้วย 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการร้านขายยา เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ

ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนการรับบริการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย จำนวน 7 ข้อ และด้านเจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย จำนวน 9 ข้อ และความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 การเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทย ของผู้ป่วยโรคไมเกรนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์ทอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 20 ข้อ

2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

2.1) การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 – 1.00

2.2) การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ผู้ใช้บริการร้านขายยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) = 0.780

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการร้านขายยา ใช้วิธี หาค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution)
- 2) การวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย เจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย และความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเฉลี่ย SD (Standard Deviation)
- 3) วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ด้วยวิธี enter ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1) จากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 76.5 และเพศชาย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 ตามลำดับ อายุ พบว่า มีกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 รองลงมา คือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 และ อายุ 21-30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ระดับการศึกษา พบว่า เรียนจบการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษา จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 และระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 อาชีพ พบว่า ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 75.2 รองลงมา คือ ประกอบอาชีพแม่บ้าน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 และประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 และอาชีพค้าขาย รับราชการ จำนวนเท่ากันที่ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ลำดับสุดท้ายคืออื่นๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 สำหรับรายได้เฉลี่ย ต่อเดือน พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เดือนละ 0-10,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 40.3 รองลงมา คือ เดือนละ 10,001-20,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 เดือนละ 20,001-30,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 เดือนละ 30,001-40,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 และ 40,001-50,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

2) จากการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุน

เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย พบว่า ปัจจัยสนับสนุนเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านเจตคติมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) และด้านการรับรู้ข่าวสารมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในแต่ละด้าน

2.1) ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านรับรู้ข่าวสารการแพทย์แผนไทยจากการบอกต่อของผู้ที่เคยรับบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) รองลงมาคือ ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการรักษาการแพทย์แผนไทยจากสื่อสิ่งตีพิมพ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และ ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการรักษาการแพทย์แผนไทยจากสื่อโทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)

2.2) ด้านเจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านคิดว่าการแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรรักษาเอาไว้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือ ท่านคิดว่า การแพทย์แผนไทยเป็นเอกลักษณ์แพทย์พื้นบ้านที่ควรได้รับการอนุรักษ์สืบไป อยู่ในระดับมาก

ที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) และท่านคิดว่าแพทย์แผนไทยมีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสมุนไพรมากกว่าแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$)

2.3) ด้านความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.2 รองลงมา คือ มีความรู้ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 34.2 และมีความรู้ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 17.6

3) การเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ ด้านราคา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) และด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) และ ด้านช่องทางการบริการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

4) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Multiple regression) ด้วยวิธี Enter เพื่อทดสอบตัวแปรที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าตัวแปรพยากรณ์ ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว คือ รายได้ต่อเดือน การรับรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย เจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ส่วนตัวแปรที่เหลืออีก สรุปลงได้ว่า มีตัวแปรที่เหลืออีก 5 ตัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การอภิปรายและสรุปผล

1) รายได้ต่อเดือน ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ รายได้ มีความสัมพันธ์ทางลบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนที่มาใช้บริการการแพทย์แผนไทย จะมีรายได้น้อย ซึ่งมีรายได้น้อยจะสัมพันธ์กับระดับการศึกษาที่ต่ำ มีความเชื่อพื้นฐานว่าการรักษาแบบแพทย์แผนไทยใช้ได้ แต่สำหรับคนที่มียารักษาได้สูงจะไม่ค่อยเชื่อในวิธีการรักษาแบบการแพทย์แผนไทย จึงนิยมไปใช้การแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า ดังนั้น ควรจะต้องมีการให้ความรู้ ส่งเสริมให้หันมาเข้าใจว่าการแพทย์แผนไทยจริงๆ แล้วสามารถรักษาอาการเจ็บป่วยได้เท่าเทียมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมนวรรณ มั่นมาก และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์ เกียรติ(2556) ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความแตกต่างต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับการศึกษาของ นิตยา ชื่นศิลป์ และรุจภา พงกเสธ (2556) การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการซ้ำของ โรงพยาบาลนนทเวช ผลการศึกษา พบว่า อายุ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ มีผลต่อการใช้บริการซ้ำของโรงพยาบาลนนทเวช และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการและด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการซ้ำของโรงพยาบาลนนทเวช

2) การรับรู้เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไมเกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ การรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกหมายความว่า ยิ่งมีการรับรู้ข่าวสารมากเท่าไร ก็จะมีแนวโน้มที่จะไปใช้บริการการแพทย์แผนไทยมากขึ้นเท่านั้น แต่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโปนสวาง อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ยังมีน้อยอยู่ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีการเผยแพร่ข่าวสารน้อย แต่ผู้มารับบริการก็ได้รับข่าวสารทันอย่างทั่วถึง แสดงให้เห็นว่า ถ้าเราส่งเสริมการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยมากขึ้น น่าจะดึงดูดคนมาใช้บริการการแพทย์แผนไทยมากกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนยพัทธ์ พงศ์วิวัฒน์, สุทธิพร มูลศาสตร์ และ วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์ (2554) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ เจตคติ และการยอมรับการบริการจากอวัยวะของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเชิงรายประชาชนนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการอวัยวะ โดยเคยรับทราบหรือมีประสบการณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการ

ยอมรับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ทินุชา ทันวงศ์ (2559) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วยกับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังใน รพ.สต. เครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วยทั้ง 3 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการรักษาพยาบาลโรคเรื้อรังที่ รพ.สต.

3) เจตคติเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการแพทย์แผนไทยของผู้ป่วยโรคไม่เกรน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนสว่าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เจตคติมีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งหมายความว่า การแพทย์แผนไทยเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่สามารถช่วยรักษาโรคได้ เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าคุณคิดว่าการแพทย์แผนไทยเป็นสิ่งที่ดีก็มีแนวโน้มที่จะมาใช้ ดังนั้น การที่คนเราจะเปลี่ยนให้เป็นเจตคติที่ดี จะต้องมีความรู้เสียก่อน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี KAP ซึ่งพบว่าถ้าคุณมีความรู้พื้นฐานว่า การแพทย์แผนไทยรักษาไม่เกรนได้ ไม่จำเป็นต้องใช้ยา รักษาแต่เพียงอย่างเดียว คุณก็จะมีเจตคติที่ดี เมื่อมีเจตคติที่ดีก็จะนำไปสู่พฤติกรรม สุดท้ายก็จะนำไปสู่การเลือกใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวภา ปฐมศิริกุล, โชติรัส ขวณิช และ เริ่ม ไสแจ่ม (2557) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมด้านสุขภาพและปัจจัยจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านสุขภาพด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกของลูกค้ายของโรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า ปัจจัยจิตวิทยาของผู้ใช้บริการได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตใส่ใจสุขภาพ ทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาพและโรงพยาบาล แรงจูงใจด้านสุขภาพ ประสพการณ์การใช้บริการ มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกโดยภาพรวม ในขณะที่ปัจจัยจิตวิทยาของของกลุ่มลูกค้าคาดหวังได้แก่ ประสพการณ์การใช้บริการ แรงจูงใจด้านสุขภาพ ทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาพและโรงพยาบาล การรับรู้ข้อมูลด้านสุขภาพ มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือก

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

นักวิชาการควรพิจารณาศึกษางานวิจัยในอนาคต ดังนี้

6.1 แนะนำให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มอื่น ๆ ในสถานที่ที่แตกต่างกัน เช่น เลือกศึกษาโดยเจาะจงโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำ ซึ่งผู้รับการรักษาในโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากผู้รับการรักษาในโรงพยาบาลเอกชนทั่วไป เนื่องจากผู้รับการรักษาในโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำ น่าจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางการเงินที่ดีและมีความพร้อมในการรักษามากกว่า

6.2 เลือกศึกษาประชากรในจังหวัดอื่น ที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน เพื่อจะได้ทราบผลการศึกษา ประเมินคุณภาพและเปรียบเทียบผลการศึกษาของแต่ละจังหวัดได้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

6.3 แนะนำให้ทำการศึกษาตัวแปรอิสระในปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เพื่อให้งานวิจัยกว้างขวางและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- กมนวรรณ มั่นมาก และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. 2556. คุณภาพการให้บริการต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 3(1), น. 256-274.
- ทินุชา ทันวงศ์. 2559. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วยกับการมารับบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคเรื้อรังใน รพ.สต. เครือข่ายสุขภาพอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 9(31), น. 26-36.
- ฉันทพัฒน์ พงศ์วิวัฒน์, สุทธิพร มูลศาสตร์ และวิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์. 2554. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ เจตคติ และการยอมรับการบริจาคอวัยวะของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์. การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา ชื่นศิลป์ และรุจภาภา แพงเกสร. 2556. การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการซ้ำของโรงพยาบาลนนทเวช. วารสารการตลาดและการสื่อสาร, 1(2), น. 88-107.

- เยาวภา ปฐมศิริกุล, โชติรัส ชวนิชย์ และเริ่ม ไสแจ่ม. 2557. พฤติกรรมด้านสุขภาพและปัจจัยจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านสุขภาพด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกของลูกค้าโรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก. **วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 6(11), น. 149-162.
- รักเกียรติ จิรินทร์ ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ไพบูลย์พร ปรีชา โลหะนวกุล และปิ่นฤดี ตริรัตน์ไพบูลย์. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรประจำหน่วยบริการสุขภาพพระดัต ปฐมภูมิ(PCU) : กรณีศึกษาภาคใต้ตอนบน. **สงขลานครินทร์เวชสาร**, 24(6), น. 505-516.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนสว่าง. 2560. สถิติผู้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลโพนสว่าง จังหวัดกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนสว่าง.
- สมภพ สุอำพัน และโชษิตา แก้วเกษ. 2556. การศึกษาประสิทธิผลของการฝึกซ้อมต่อการรักษาโรคไมเกรน. **เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร**, 24(1), น. 5-12.
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. Newyork: Harper and Row Publication.

ระดับความเครียดและพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

THE STRESS LEVEL RELATING TO THE EXERCISE OF STUDENTS AT
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANYABURI, PATHUM THANI
PROVINCE

อิสรา ศิรมณรัตน์¹ ชลิต เชาว์วิไล¹

ISSARA SIRAMANEERAT¹ CHALIT CHAOWILAI¹

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี

¹Department of aviation business management, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province
issara_s@rmutt.ac.th, chalit_c@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาระดับความเครียดมีความสัมพันธ์กับการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเครียดและการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.0 คณะที่ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่อยู่คณะบริหารธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 31.0 และคณะวิศวกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 31.0 สำหรับการออกกำลังกายพบว่า มีนักศึกษาที่ไม่ออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 3.0 และมีนักศึกษาที่ออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 97.0 ผลการศึกษาระดับความเครียดพบว่า การไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00)

คำสำคัญ: ระดับความเครียด การออกกำลังกาย นักศึกษา

ABSTRACT

The study of stress levels and the exercise of students at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province was a quantitative research. The sample group consisted of 100 students. The statistics used for data analysis were percentage, frequency distribution, mean, standard deviation.

The results showed that the majority of respondents were male accounted for 54.0 percent. The study group found that most were in the Faculty of Business Administration. Accounted for 31.0 percent and the Faculty of Engineering Accounted for 31.0 percent for exercise, found that There are students who do not exercise Accounted for 3.0 percent and had students who exercise Accounted for 97.0 percent. The results of the study showed that stress levels Not reaching the goal with the highest mean in the medium level (the average is 3.27 and the standard deviation is 1.00)

Keywords: stress level, exercise, student

1. ความเป็นมาของปัญหา

ในสังคมไทยปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์วัตถุ และเทคโนโลยี ความสะดวกรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร การแข่งขัน ทางด้านเศรษฐกิจ และระดับความเป็นอยู่ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ที่ต้องเผชิญ กับสภาพการณ์อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้เกิดความวิตกกังวล และความเครียด(สมศักดิ์ หอมชื่น,2552) ได้ศึกษาเรื่องความเครียดพบว่า สาเหตุของความเครียด ในชีวิตประจำวันมีเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีตเพราะการต่อสู้ดิ้นรนให้ชีวิต และความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยสภาวะที่ไม่สามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์จึงส่งผลต่อสภาวะสุขภาพจิต ซึ่งแม้จะไม่มีดัชนีชี้วัดภาวะ(ชายฉลาด ธาราวร ,2550) สุขภาพจิตอย่างแท้จริง แต่ปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันคือความเครียดซึ่งเป็นโรคเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรม มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมาก (กัญญา บวรโชคชัย,2550) สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมีอยู่หลายประการ ได้แก่ สาเหตุทางด้านจิตใจ เช่น ความกลัวว่าจะไม่ได้ดังหวัง กลัวงานที่ทำจะล้มเหลว กลัวว่าตนเองต้องทำสิ่งที่ยากเกินความสามารถ วิตกกังวล กับเรื่องรอบครวั การเรียน การงานหรือสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต เช่น การเปลี่ยนวัย การเปลี่ยนสถานที่อยู่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย(ธนชาติ บุญเต็ม,2553) นอกจากนั้นยังเกิดจากสาเหตุของการ เจ็บป่วยทางกาย ได้เช่นกัน การเปลี่ยนแปลงในชีวิต เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียด โดยเฉพาะ ในช่วงวัยนักศึกษา(มนตรชัย โลหะการ,2551) สำหรับวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเสี่ยงมากโดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตนเอง ทั้งในด้าน ร่างกายและจิตใจ(สุพรรณ บุญศิริ,2550)ต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม มีความคิดของ ตนเองที่เป็นอิสระ อีกทั้งยังมีสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ง่าย เช่น การแข่งขันด้านการเรียน การวางแผนอนาคตในการศึกษา การเลือกอาชีพในการทำงาน(รัชนิ วิเศษสาร,2554) จึงอาจเพิ่มระดับความเครียดให้กับนักศึกษามากขึ้น ตลอดจนคำนิยมในการเลือกอาชีพของครอบครัวที่ต้องการให้นักศึกษา ประกอบอาชีพ ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมและมีรายได้สูง เช่น แพทย์ วิศวกร เป็นต้น ทำให้นักศึกษาอาจเกิด ความเครียดจนเกินกว่าระดับที่เหมาะสมได้ เมื่อเกิดความเครียด ในบางรายอาจรุนแรงจนถึงการฆ่าตัว ตาย หรือทำในสิ่งที่ไม่คาดคิด (สิริรัตน์ วงษ์สำราญ,2550)

ดังนั้น วิธีในการแก้ปัญหาของนักศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก นักศึกษาจะพยายามหาวิธีการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้น โดยนักศึกษาแต่ละบุคคลจะมีกลวิธี และวิธีการในการจัดการกับความเครียดที่แตกต่างกัน (ศุขญา แก้วสกุลทอง,2553) เช่น การออกกำลังกาย การอ่านหนังสือ การสังสรรค์กับเพื่อน ๆ การพักผ่อน การฟังเพลง การกินอาหาร แม้กระทั่งการปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติ(สุกัญญา บุญน้อม,2550) งานวิจัยหลายสถาบันพบว่า การออกกำลังกายมี ส่วนช่วยลดความเครียดได้โดยการออกกำลังกายช่วยให้ เกิดการควบคุมอารมณ์หรือความเครียด โดยมีผลทำให้เกิดความสุขสบาย ด้านความเครียด หดหู่ และเศร้า ลดความไวต่อความเครียด นอกจากนี้ยังมีผลช่วย ปรับเปลี่ยนการทำงานของต่อมหมวกไตซึ่งหลั่งฮอร์โมน ที่มีผลต่อการทำงานของสมองส่วนกลาง ส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมต่อความเครียด โดยผู้วิจัยคาดว่า การใช้วิธีการออกกำลังกายนั้นจะเป็นวิธีการในการจัดการความ เครียดที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจ เนื่องจากในมหาวิทยาลัยมีสถานที่ออกกำลังกายที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งมีอุปกรณ์ออกกำลังกายที่หลากหลายและมีความปลอดภัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทาง เพื่อป้องกันปัญหาทางสุขภาพต่างๆของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และเป็นแนวทางเพื่อใช้ในการศึกษาพัฒนาวิธีการจัดการความเครียดที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับความเครียดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาระดับความเครียดมีความสัมพันธ์กับการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 26,492 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล การออกกำลังกาย และระดับความเครียด ด้วยวิธี การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ คณะที่ศึกษา การออกกำลังกาย จำนวนครั้งในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์ จำนวนนาฬิกาในการออกกำลังกายต่อครั้ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดระดับความเครียด ประกอบด้วย 20 ข้อ โดยแต่ละข้อมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด	ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยเล็กน้อย
ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง	ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด	

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 –1.00

2) การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ผู้ใช้บริการร้านขายยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) โดยมีค่าผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 และเพศหญิง จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 ตามลำดับ คณะที่ศึกษา พบว่า มีคณะเทคโนโลยีเกษตร จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 คณะบริหารธุรกิจ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 คณะเทคโนโลยีคหกรรม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0

คณะครุศาสตร์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 คณะสื่อสารมวลชน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 คณะพยาบาลศาสตร์บัณฑิต จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 คณะสถาปัตยกรรม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 จากการสอบถาม พบว่ามีนักศึกษาที่ไม่ออกกำลังกายทั้งหมด 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และนักศึกษาที่ออกกำลังกายทั้งหมด 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 การออกกำลังกายต่อสัปดาห์ 1-2 ครั้ง จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 3-4 ครั้ง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 มากกว่า 4 ครั้ง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ไม่เลือก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 การออกกำลังกายต่อวันที่ ไม่เกิน 15 นาที จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 คน 15-30 นาที จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 30 นาทีขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	54	54.0
หญิง	46	46.0
คณะที่ศึกษา		
คณะเทคโนโลยีเกษตร	3	3.0
คณะบริหารธุรกิจ	31	31.0
คณะวิศวกรรมศาสตร์	31	31.0
คณะเทคโนโลยีคหกรรม	6	6.0
คณะครุศาสตร์	9	9.0
คณะวิทยาศาสตร์และ	3	3.0
คณะเทคโนโลยี	12	12.0
คณะสื่อสารมวลชน	1	1.0
คณะพยาบาลศาสตร์บัณฑิต	2	2.0
คณะสถาปัตยกรรม	1	1.0
คณะศิลปศาสตร์	1	1.0
การออกกำลังกาย		
ออก	97	97.0
ไม่ออก	3	3.0
จำนวนครั้งในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์		
1-2 ครั้ง	55	55.0
3-4 ครั้ง	19	19.0
มากกว่า 4 ครั้ง	23	23.0
ไม่เลือก	3	3.0
จำนวนนาทีในการออกกำลังกายต่อครั้ง		
ไม่เกิน 15 นาที	26	26.0
15-30 นาที	31	31.0
30 นาทีขึ้นไป	40	40.0
ไม่เลือก	3	3.0
รวม	100	100.0

สำหรับการวิเคราะห์ระดับความเครียด พบว่า การกลัวทำงานผิดพลาด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12) ไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) ครอบครัวมีความขัดแย้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเล็กน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22) เป็นกังวลกับเรื่องสารพิษหรือมลภาวะในอากาศ น้ำ เสียง และดิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06) รู้สึกว่าต้องแข่งขันหรือเปรียบเทียบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09) เงินไม่พอใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.29) กล้ามเนื้อตึงหรือปวด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05) ปวดหัวจากความตึงเครียด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12) ปวดหลัง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07) ความอยากอาหารเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13) ปวดศีรษะข้างเดียว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.21) รู้สึกวิตกกังวล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10) รู้สึกซับซ้อนใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13) รู้สึกโกรธหรือหงุดหงิด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09) รู้สึกเศร้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15) ความจำไม่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17) รู้สึกสับสน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10) ตั้งสมาธิลำบาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10) รู้สึกเหนื่อยง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.18) และการเป็นหวัดบ่อยๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.35)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเครียด

ความเครียด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1.กลัวทำงานผิดพลาด	3.26	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
2.ไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้	3.27	1.00	เห็นด้วยปานกลาง
3.ครอบครัวมีความขัดแย้งกันในเรื่องเงินหรือเรื่องงานในบ้าน	2.57	1.22	เห็นด้วยน้อย
4.เป็นกังวลกับเรื่องสารพิษหรือมลภาวะ ในอากาศ น้ำ เสียง และดิน	2.98	1.06	เห็นด้วยปานกลาง
5.รู้สึกว่าต้องแข่งขันหรือเปรียบเทียบ	3.09	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
6.เงินไม่พอใช้จ่าย	3.01	1.29	เห็นด้วยปานกลาง
7.กล้ามเนื้อตึง หรือ ปวด	2.68	1.05	เห็นด้วยปานกลาง
8.ปวดหัวจากความตึงเครียด	3.05	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
9.ปวดหลัง	2.85	1.07	เห็นด้วยปานกลาง
10.ความอยากอาหารเปลี่ยนแปลง	2.87	1.13	เห็นด้วยปานกลาง
11.ปวดศีรษะข้างเดียว	2.69	1.21	เห็นด้วยปานกลาง
12.รู้สึกวิตกกังวล	2.94	1.10	เห็นด้วยปานกลาง
13.รู้สึกซับซ้อนใจ	2.93	1.13	เห็นด้วยปานกลาง
14.รู้สึกโกรธ หรือ หงุดหงิด	2.93	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
15.รู้สึกเศร้า	2.90	1.15	เห็นด้วยปานกลาง

ความเครียด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
16.ความจำไม่ดี	2.96	1.17	เห็นด้วยปานกลาง
17.รู้สึกสับสน	3.07	1.10	เห็นด้วยปานกลาง
18.ตั้งสมาธิลำบาก	3.08	1.10	เห็นด้วยปานกลาง
19.รู้สึกเหนื่อยง่าย	2.91	1.18	เห็นด้วยปานกลาง
20.เป็นหวัดบ่อยๆ	2.72	1.35	เห็นด้วยปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย	2.94	1.14	เห็นด้วยปานกลาง

5. การอภิปรายและสรุปผล

ความเครียดและความวิตกกังวลไม่จำเป็นต้อง ก่อให้เกิดผลเสียเสมอไป ความเครียดในระดับน้อย ถึงปานกลาง จะกระตุ้นให้คนพยายามทำการต่อสู้เพื่อ ขจัดความเครียด และความวิตกกังวล ผลก็คือส่งเสริมให้ บุคคลนั้นเข้มแข็ง มีความอดทน สามารถที่จะเอาชนะ อุปสรรค หรือปัญหาที่ยากได้ เช่น นักศึกษากลัวว่าจะมี ผลสอบไม่ดี จึงตั้งใจเรียน มีความขยันหมั่นเพียร อ่าน หนังสือมากขึ้น เป็นต้นแต่เมื่อเกิดความเครียดและความ วิตกกังวลในระดับสูง และเป็นระยะเวลานาน ก็จะทำให้ เกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ จึงควรที่จะหาวิธีการจัดการเพื่อ ลดความเครียดและความ วิตกกังวล ซึ่งสิ่งที่นักศึกษา ส่วนมากนิยมปฏิบัติคือ การออกกำลังกาย สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ธราดล เก่งการ พานิชเก่งการพานิช (2546) กล่าวว่า หลังการออกกำลังกายจะมีการหลั่ง BETA-ENDORPHINS เพิ่มขึ้น ซึ่งสาร ENDORPHINS จะเกี่ยวข้องกับการเพิ่มอารมณ์ด้านบวก ลดอารมณ์ทาง ด้านลบ เช่น อารมณ์เศร้า หดหู่ ช่วยในการ คลายกล้ามเนื้อ ควบคุมความรู้สึกเจ็บปวดทำให้มีความสุข ซึ่ง Weissman, M. Et AL., T (1997) พบว่า ENDORPHINS ที่หลั่งออกมาจะไปจับกับตัวรับมอร์ฟิน ในระบบประสาทส่วนกลางทำให้เกิดการหลั่งของสาร DOPAMINE ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์ของบุคคลให้มีความสุข ตื่นตัว กระฉับกระเฉง มีสมาธิมากขึ้น นอกจากนี้ Dayna A. Johnson, Devin L. Brown, Lewis B. Morgenstern, Et Al (2015) พบว่าการออกกำลังกายช่วยเพิ่มการหลั่ง สารสื่อประสาท SEROTONIN DOPAMINE และ NOREPINEPHRINE ในกระแสเลือด ซึ่งมีฤทธิ์ช่วยควบคุมอารมณ์ ผ่อนคลาย ความเครียด บรรเทาความซึมเศร้าและช่วยให้หลับได้ดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หันเหความสนใจ ด้วยการอ่านหนังสือ ฟังเพลง ออกกำลังกาย ดูหนัง หรือทำงานอดิเรกที่ชอบ แม้จะไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาโดยตรง แต่ก็เป็วิธีที่ง่ายในการลดความเครียด ทำให้เรากลับมามีสติอยู่กับตนเองและค้นพบทางออกได้เพิ่มขึ้น
2. ผ่อนคลาย ควบคุมความเครียด เป็นวิธีที่สามารถใช้ขณะเกิดความเครียดและยังไม่สามารถหาทางแก้ปัญหาได้ เทคนิคนี้จะเป็นการช่วยบรรเทาความเครียดที่มีอยู่ให้ลดระดับลง เช่น นั่งสมาธิ ผึกหาย
3. ปรับตัวให้เข้ากับ ความเครียด ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสาเหตุความเครียด จึงควรปรับตัวให้เข้ากับมัน โดยยอมรับหรือเปลี่ยนทัศนคติหรือความคาดหวังจากเดิมไปบ้าง ด้วยการมองปัญหาในมุมใหม่ มองสถานการณ์ให้เป็นด้านดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเก็บข้อมูลในมหาวิทยาลัยอื่นที่มีลักษณะต่างกันดูระดับความเครียดของนักศึกษา และการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเพื่อเปรียบเทียบกับผลวิจัยครั้งนี้
2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นหากมีการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลลักษณะอื่นเข้าร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนาระหว่างกลุ่ม จะช่วยให้ได้รับข้อมูลที่ครอบคลุม ประเด็นสำคัญและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ นางสาวสุวิมล มาโต นางสาวนารีนานา เมฆสัน นางสาวเกศรา หงส์ฤทัย นางสาวกัญญาณัฐ ศิริมงคล นางสาวกมลชนก เทียบสี นางสาวธารวิมล แก้วผุดผ่อง นางสาวกนิษฐา คุ่มพงษ์ นางสาวมารีนา กล้าสมุทร สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

7. เอกสารอ้างอิง

- กัญญา บวรโชคชัย. 2550. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของประชาชนในเขตดินแดง.มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- ชาญฉลาด ธาราวร. 2550. การศึกษาความต้องการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- ชนชาติ บุญเต็ม. 2553. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากรทางการศึกษา สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ธราดล เก่งการพาณิชย์. 2546. มณฑา เก่งการพาณิชย์. นนทบุรี: กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. มนตร์ชัย โลหะการ. 2551. การศึกษาความสัมพันธ์ต่อการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดพังงา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- รัชณี วิเศษสาร. 2554. การประเมินผลการใช้แนวปฏิบัติด้านการออกกำลังกายแบบมีส่วนร่วมในผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- ศุขญา แก้วสกุลทอง. 2553. ผลของการใช้โปรแกรมการเดินออกกำลังกายระดับความหนักปานกลางต่อระดับความดันโลหิตในสตรีวัยกลางคนที่มีความดันโลหิตสูงระยะที่ 1. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- สมศักดิ์ หอมชื่น. 2552. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- สิริรัตน์ วงษ์สำราญ. 2550. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- สุกัญญา บุญน้อม. 2550. พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการด้านการออกกำลังกายในศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- สุพรรณ บุญศิริ. 2550. การดูแลสุขภาพตนเองและบทบาทสมาชิกครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- Dayna A. Johnson, Devin L. Brown, Lewis B. Morgenstern, et al. National sleep foundation [Internet]. 2015 [cited 2015 oct 1]. Available from: <https://sleepfoundation.org/how-sleepworks/how-much-sleep-do-we-really-need>
- Weissman, M. et al., The Morbidity of Insomnia Uncomplicated by Psychiatric Disorders, General Hospital Psychiatry. 1997;19(4):245-50.

ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
STUDENT'S SATISFACTION TOWARD SERVICES USAGE IN THE OFFICE OF ACADEMIC
AND INFORMATION TECHNOLOGY SERVICE AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY THANYABURI

พรนภา ธนโพธิ์วิรัตน์

PORNNAPA THANAPOTIVIRAT

สาขาวิชาการจัดการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี
Department of Hotel and Tourism Management, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province
pornnapa.th@exchange.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษความพึงพอใจของนักศึกษาต่อใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเข้าใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการเข้าใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 72 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 28 ตามลำดับ อายุของกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มอายุมากกว่า 20 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 65 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้บริการพบว่า การเลือกใช้บริการเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำได้ มีความรู้ความชำนาญ คิดเป็นร้อยละ 89 ความถี่ในการเข้าใช้บริการพบว่าเข้าใช้บริการสัปดาห์ละหนึ่งครั้งคิดเป็นร้อยละ 72 และระยะเวลาในการเข้าใช้บริการพบว่าเข้าใช้บริการ 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 69

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ การเข้าใช้บริการ สำนักวิทยบริการ

ABSTRACT

This research is aimed to study satisfaction in using the Office of academic and information technology services at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. The objective is to study library using behavior of students and students' satisfaction to the Office of Academic Resource and Information Technology Service. The samplings are 100 samplings from the Rajamangala University of Technology Thanyaburi; the statistic for analysis includes frequency, average, percentage, and standard deviations. According to the analysis the result showed that 72% of the respondents were females and 28% were male. 65% of the respondents were over 20 - 25 years old. For the behavior of samplings indicate that 89% from due to the expertise officers. The frequency showed that 72% use the service once a week and 69% of the samplings spent time at least 1-3 hours.

Keywords: Satisfaction, Library Use, Undergraduate Students

1. ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้สนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองและอภิปรายแสดงความคิดเห็นและทัศนคติของตน ลักษณะการเรียนการสอน ในระดับอุดมศึกษา อาจารย์จะมีวิธีการสอนแบบบรรยายและมีวิธีการฝึกฝนให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากหนังสือ ตำรา วารสาร บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนออนไลน์ สื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ดังนั้น การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษานี้ นักศึกษาจะเรียนหรือได้รับความรู้จากในห้องแต่อย่างเดียวนั้น ย่อมไม่เป็นการเพียงพอ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยโดยมุ่งเน้นการให้บริการสารสนเทศแก่นิสิต นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย บุคลากร ของมหาวิทยาลัย ทุกสาขาวิชาและทุกระดับการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน

หน่วยงานบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นส่วนงานที่สำคัญอันเนื่องมาจากผู้ใช้ห้องสมุดสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องได้โดยตรง ฉะนั้น การบริการที่ดีควรเริ่มตั้งแต่การสร้างบรรยากาศ การจัดสถานที่ให้ดึงดูดน่าเข้าใช้ทั้งภายนอกและภายใน ความเป็นระเบียบและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ให้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่าเหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการ มีความทันสมัยและเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่ให้บริการที่ดี มีการจัดการดี และมีการจัดสรรงานได้อย่างเหมาะสม (บริการห้องสมุด สื่อ ทรัพยากรการเรียนรู้, 2019) เนื่องจากสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นศูนย์รวมของแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัย มีหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ วารสารต่างๆ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้บริการแก่นิสิต นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย บุคลากรของมหาวิทยาลัย

โดยในปัจจุบันสถิติการใช้บริการใน พ.ศ. 2561 มีจำนวนผู้เข้าใช้บริการทั้งบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 470,354 คน ซึ่งในสถิติรวมของการใช้บริการซึ่งได้แก่ การบริการยืมคืนหนังสือ บริการ Edutainment Zone บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และใช้บริการห้อง Discussion (ห้องประชุมกลุ่มย่อย) ดังนั้นสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จึงมีจำนวนผู้เข้าใช้บริการในส่วนงานต่าง ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงของการเปิดภาคเรียนที่มีการเปิดให้บริการถึงเที่ยงคืน ซึ่งเป็นผลทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับยุคสมัยและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเข้าใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 20,671 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota) จำนวน 100 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบความสะดวก (Accidental Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ลักษณะข้อคำถามชนิดเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษาต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้แก่ สาเหตุในการเลือกใช้บริการ ความถี่ในการเข้าใช้บริการ และระยะเวลาในการเข้าใช้บริการ ลักษณะข้อคำถามชนิดเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้เป็นคำถามให้แสดงความคิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่

ระดับ	5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
ระดับ	3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
ระดับ	1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจจะกำหนดเป็นช่วงคะแนนได้ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	แปลว่า	มีความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	แปลว่า	มีความคิดเห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	แปลว่า	มีความคิดเห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	แปลว่า	มีความคิดเห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	แปลว่า	มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item–Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 – 1.00

2. การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับซึ่งผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์ ที่ 0.954

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยได้นำข้อมูลมาจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมและลงรหัสในการแปลผล (Code) และบันทึกลงในโปรแกรม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4. ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยสามารถสรุปโดยการแบ่งเป็นตอนได้ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษาต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	28	28.0
หญิง	72	72.0
รวม	100	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	34	34.0
มากกว่า 20-25 ปี	65	65.0
มากกว่า 25-30 ปี	1	1.0
มากกว่า 30 ปีขึ้นไป	0	0.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 72 และเพศชาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ตามลำดับ อายุ พบว่า มีกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมา คือ กลุ่มอายุมากกว่า 20-25 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65 กลุ่มอายุมากกว่า 25-30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และร้อยละของพฤติกรรมการเข้าใช้บริการ

พฤติกรรมการเข้าใช้บริการ	ความถี่	ร้อยละ
การเลือกใช้บริการ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การเดินทางเข้าใช้งานมีความสะดวก	36	36.0
เจ้าหน้าที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญสามารถให้คำแนะนำได้อย่างดี	89	89.0
หนังสือ/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/โปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ครบครัน	46	46.0
มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ต้องใช้	62	62.0
อื่นๆ	91	91.0
ความถี่ในการเข้าใช้บริการ		
สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	72	72.0
สัปดาห์ละ 3 ครั้ง	24	24.0
สัปดาห์ละ 5 ครั้ง	3	3.0
สัปดาห์ละ 7 ครั้ง	1	1.0
รวม	100	100.0
ระยะเวลาในการเข้าใช้บริการ		
น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อครั้ง	12	12.0
1 - 3 ชั่วโมงต่อครั้ง	69	69.0
4 - 6 ชั่วโมงต่อครั้ง	15	15.0
มากกว่า 6 ชั่วโมงต่อครั้ง	4	4.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่าพฤติกรรมของการใช้บริการ มีทั้งหมด 3 หัวข้อคือ การเลือกใช้บริการ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ความถี่ในการเข้าใช้บริการ และ ระยะเวลาในการใช้บริการ สามารถแจกแจงได้ดังนี้

พฤติกรรมของการเลือกใช้บริการ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ พบว่า นักศึกษาเลือกตอบ อื่นๆ เป็นจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 91 รองลงมาได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญสามารถให้คำแนะนำได้อย่างดี ร้อย

ละ 89 มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ต้องใช้ ร้อยละ 62 หนังสือ/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/โปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ครบครัน ร้อยละ 46 และการเดินทางเข้าใช้งานมีความสะดวก ร้อยละ 36 ตามลำดับ

พฤติกรรมของความถี่ในการเข้าใช้บริการ พบว่า ใช้บริการสัปดาห์ละ 1 ครั้งมากที่สุด ร้อยละ 72 รองลงมาคือ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ร้อยละ 24 สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ร้อยละ 3 และสัปดาห์ละ 7 ครั้ง ร้อยละ 1 ตามลำดับ

พฤติกรรมของระยะเวลาในการใช้บริการ พบว่า นักศึกษาใช้เวลาในการใช้บริการ 1 - 3 ชั่วโมงต่อครั้งมากที่สุด ร้อยละ 69 รองลงมาคือ 4 - 6 ชั่วโมงต่อครั้ง ร้อยละ 15 น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อครั้ง ร้อยละ 12 และมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อครั้ง ร้อยละ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. หนังสือประกอบการเรียนการสอนมีความทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน	3.73	0.71	มาก
2. จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์มีความทันสมัยและเพียงพอกับจำนวนผู้ใช้บริการ	4.03	0.85	มาก
3. มีการติดตั้งโปรแกรมพื้นฐานครอบคลุมต่อการใช้งาน	3.88	0.84	มาก
4. ไม่ต้องชำระเงินค่าใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีเพิ่มเติม	4.35	0.81	มาก
5. ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าหนังสือ/สื่อประกอบการเรียนการสอน	4.39	0.82	มาก
6. ค่าใช้จ่ายในการพิมพ์งานกำหนดราคาได้อย่างเหมาะสม	3.66	0.95	มาก
7. ที่ตั้งของอาคารสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ผู้ใชหาได้ง่าย	4.04	0.90	มาก
8. เวลาเปิดและปิดของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสะดวกต่อการใช้งาน	4.07	0.84	มาก
9. มีสถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ	3.49	0.94	ปานกลาง
10. เจ้าหน้าที่ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเชี่ยวชาญ/มีความชำนาญ/มีความรู้	3.53	0.74	มาก
11. ช่องทางบริการยืม-คืนหนังสือ มีความเหมาะสมต่อจำนวนนักศึกษา	3.82	0.81	มาก
12. ขั้นตอนในการจองห้อง/การเข้าใช้งานห้อง/อุปกรณ์ภายในห้องประชุมกลุ่ม มีความสะดวกและครบครัน	3.66	0.86	มาก
รวม	3.58	0.84	มาก

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าอยู่ที่ 3.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.84 และมีความพึงพอใจรายข้อในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ 9. มีสถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

5. การอภิปรายและสรุปผล

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเกดิษฐ์ เกิดโกคา (2550) พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจด้านอำนวยความสะดวก โดยส่วนรวมอยู่

ในระดับมาก โดยเฉพาะ ด้านสถานที่ให้บริการสะดวก สะอาด และเป็นระเบียบ ทั้งนี้เพราะห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม ตั้งอยู่ในอาคารที่สะดวก สำหรับผู้ให้บริการ สถานที่สะอาดเรียบร้อย มีแสงสว่างเพียงพอ มีโต๊ะอ่านหนังสือ มีเก้าอี้ นั่งสบาย ปราศจากเสียงรบกวนทำลายสมาธิ มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีพัดลมระบายอากาศ มีเครื่องปรับอากาศ ภายในห้องสมุดจัดเป็นระเบียบ สวยงาม สะอาด ปราศจากฝุ่นละออง และกลิ่นรบกวน มีป้ายหมวดหมู่หนังสือระบุไว้ ชัดเจน จัดหนังสือขึ้นชั้นอย่างเป็นระเบียบทุกวัน สะดวกต่อการค้นหา มีการจัดกิจกรรม 5 ส เป็น ประจำทุกวันพฤหัสบดี มีโต๊ะและเก้าอี้ นั่งอ่าน หนังสือจำนวน 150 ที่ คิดเป็นร้อยละ 27.37 ของ จำนวนนักศึกษา ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาและผ่านเกณฑ์ มาตรฐานห้องสมุดเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับค่ากล่าวของแมนมาส ซวลิต (2541) ได้ กล่าวว่า ห้องสมุดต้องมีพื้นที่เพียงพอ สามารถค้นหาหนังสือได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ปราศจากเสียงรบกวน สะดวกในการบริการยืม – คืน

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

6.1 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยากให้ผู้ใช้บริการบางกลุ่มเคารพกฎ มีมารยาทในการใช้สำนักวิทยบริการ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิการอ่านหนังสือของผู้อื่นและอยากให้เจ้าหน้าที่สำนักวิทยบริการเข้มงวดในด้านนี้มากขึ้น

6.2 สำนักวิทยบริการควรจัดซื้อจัดหาหนังสือที่มีความทันสมัยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือประกอบการเรียนการสอนของทุกคณะและคู่มือเตรียมสอบในรายวิชาภาษาอังกฤษ

6.3 ผู้ใช้บริการเห็นว่าควรเพิ่มห้อง Discussion Room ให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาและทำการปรับปรุงห้อง Discussion Room ที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ทำให้เป็นห้องเก็บเสียง ทำให้ห้องมีความทันสมัยมากขึ้น เป็นต้น

6.4 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อสถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้ใช้บริการในระดับปานกลาง เนื่องจากลานจอดรถมีพื้นที่จำกัด และอยู่กลางแจ้งขาดร่มเงาของต้นไม้ ซึ่งควรมีการปรับพื้นที่บริเวณที่จอดรถให้สามารถจอดรถยนต์หรือรถมอเตอร์ไซด์ได้มากกว่านี้

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ศุภณัฐ สุขสถิต, ปิยะดา ชันทอง, มณี ดินจันทร์, สุพิชฌาย์ บุญคุ้ม, พิพัฒน์พร ปัญญาพร, จีระพล แซ่ตั้ง, ภัฏญจุรณ์ จิตรไกรสร, ปฎิภาณ จันทรเขียว และอนันต์ อภิภูยานนท์ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

8. เอกสารอ้างอิง

- เกดิษฐ เกิดโกคา. 2550. ความพึงพอใจต่อการให้บริการอินเทอร์เน็ตของฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุด สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร. นเรศวรวิจัย ครั้งที่ 3. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- แมนมาส ซวลิต. 2541. คู่มือบรรณารักษ์ ฉบับปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: บรรณกิจการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. 2562. สถิติข้อมูลปีการศึกษา 2561” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.oreg.rmutt.ac.th/?p=8597>, 2019. (วันที่สืบค้นข้อมูล 26 มกราคม 2562).

การพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์
ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้

THE DEVELOPMENT OF INTERACTIVE WISDOM REPOSITORY ON EDUCATIONAL
INNOVATION THROUGH KNOWLEDGE ENGINEERING PROCESS

มยุรินทร์ เปรื่องประดิษฐ์^{1*} สมเกียรติ ตันตวงศ์วานิช² ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี³

MAYURINT PRUANGPRADIST^{1*}, SOMKIAT TUNTIWONGWANICH², SIRIRAT PETSANGSRI³

ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

Department of Industrial Education, Faculty of Industrial Education and Technology

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok

60603092@kmitl.ac.th^{1*}, ktusomki@kmitl.ac.th² and kpsirira@kmitl.ac.th³

บทคัดย่อ

ระบบคลังปัญญาเป็นระบบที่นิยมนำมาใช้รวบรวม จัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ที่มีเนื้อหาหลากหลายประเภท โดยเฉพาะการจัดการด้านสารสนเทศ ผ่านโปรแกรมที่ช่วยสนับสนุนในการสืบค้นและการนำเสนอข้อมูล ปัจจุบัน คำศัพท์อุบัติใหม่เกิดขึ้นในทุกวันและคำศัพท์เดิมไม่ได้ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อความเข้าใจและความถูกต้อง ในการนำไปใช้งาน เช่นเดียวกับคำศัพท์ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แต่การจะได้คำศัพท์และความหมายที่สามารถ นำไปใช้ได้ต้องผ่านกระบวนการวิศวกรรมความรู้ประกอบด้วย การหาและจับความรู้ การแสดงหรือแทนความรู้ การตรวจสอบความถูกต้อง และการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาและการหาเหตุผล เพื่อให้ได้ความรู้ที่พร้อมนำเข้าสู่ระบบ คลังปัญญา งานวิจัยนี้ได้พัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้ในการ จัดการคำศัพท์และความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษาผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและประเมินค่าดัชนีความ สอดคล้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้กระบวนการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle) ระบบคลัง ปัญหาด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้เป็นเว็บแอปพลิเคชัน สามารถ เข้าใช้งานได้ทุกที่และทุกเวลา มีความสะดวกในการใช้งาน ผู้ใช้งานสามารถใช้ค้นหาและเพิ่มคำศัพท์ภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษและความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษา พร้อมทั้งภาพประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจสามารถ นำไปใช้งานได้ถูกต้อง และเป็นแหล่งคลังปัญญาในการเก็บรวบรวมคำศัพท์อย่างเป็นระเบียบ

คำสำคัญ: ระบบคลังปัญญา วิศวกรรมความรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา

ABSTRACT

A wisdom repository is the most popular system for collecting, recording and publishing the several of knowledge especially information technology. This wisdom repository works with a supported program to searching and presenting the knowledge. Today, the new words are creating everyday and the obsolete words are not collecting systematically. These are effect to understanding and correcting to use the words on educational innovation. However, the useable words and meanings are in the knowledge engineering process which are including to knowledge acquisition, knowledge representation, knowledge validation and knowledge utilization in order to input to the wisdom repository. In this research, the development of interactive wisdom repository on educational innovation is used the knowledge engineering process to manage words and meanings on educational innovation by verifying and evaluating the index of congruency with professionals. The system development life cycle process is used to be a system developed model. The interactive wisdom repository on educational innovation through knowledge

engineering process is web application which can access at anywhere and anytime, easy to use and comfortable. The user can search and insert the both Thai and English words and meanings together with pictures to understanding to use correctly and be able to the resource of wisdom repository in collecting words nice and tidy.

Keywords: Wisdom Repository, Knowledge Engineering, Educational Innovation

1. ความจำเป็นของปัญหา

ปัจจุบันสภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนขึ้นกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความเป็นโลกแบบไร้พรมแดน ส่งผลให้ความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อมนุษย์เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต การตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการวางแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ความรู้มีความเป็นพลวัต ซึ่งหมายถึงยุคที่สามารถเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ตลอด ไม่ว่าที่ไหนและเวลาใด ดังนั้นหากผู้ใดมีความรู้มากเปรียบเสมือนเป็นผู้ที่มีเครื่องมือพร้อมในการทำงานหรือการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้อื่น จึงเป็นเหตุให้ผู้คนในสังคมยุคปัจจุบันต้องเพิ่มพูนความรู้ความสามารถตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นการได้มาซึ่งความรู้ที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องจำเป็นจะต้องมีกระบวนการ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ถูกต้องและแม่นยำ โดย Annop (2013) อธิบายว่า กระบวนการดังกล่าว คือ กระบวนการวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) ประกอบด้วย การหาและจับความรู้ การแสดงหรือการแทนความรู้ การตรวจสอบความถูกต้องความรู้และการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาและการหาเหตุผล

ภาษาไทยนับว่าเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของประเทศไทยที่สำคัญ คำศัพท์จำนวนมากเกิดขึ้นใหม่โดยไม่ได้ถูกนิยามหรือถูกใช้ทับศัพท์ตามภาษาต้นกำเนิด รวมถึงการบัญญัติหรือให้ความหมายที่ถูกต้องและสมบูรณ์ (กานต์รวี ชมเชย, 2556) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำศัพท์ในด้านนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นการนำความคิด ความรู้ และกิจกรรมมาใช้ในการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีสาเหตุมาจากการขาดความสนใจและความเข้าใจถึงความหมายที่แท้จริง รวมถึงนวัตกรรมที่กำลังจะเผยแพร่และแพร่หลายปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ทำให้นักศึกษา ผู้ใช้นวัตกรรมทางการศึกษา สถานศึกษาและผู้สนใจเกิดความสับสนในการนำไปใช้และการอธิบายถึงความหมายของคำศัพท์อย่างถูกต้อง (วรวิทย์ งามจันทร์, 2554) ทั้งนี้ระบบคลังปัญญาจะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนในการจัดการความรู้ด้านคำศัพท์และความหมาย เช่น การรวบรวม การจัดเก็บ การเผยแพร่ การสืบค้นและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จากการบูรณาการเทคโนโลยี โดยสามารถเข้าถึงได้ทุกที่และทุกเวลา ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้ เพื่อเก็บรวบรวมคำศัพท์อุบัติใหม่ในด้านนวัตกรรมทางการศึกษา เข้าสู่ระบบคลังปัญญา โดยผ่านกระบวนการวิศวกรรมความรู้เพื่อให้ได้มาซึ่งคำศัพท์และความหมายที่ถูกต้อง ช่วยให้ผู้ใช้งานได้ทราบถึงความหมายที่แท้จริงและสามารถนำไปใช้งานได้อย่างถูกต้อง

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้
- 2.2 เพื่อสร้างกระบวนการจัดการความรู้ด้านคำศัพท์และความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้แบ่งเครื่องมือและระบบที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 กระบวนการวิศวกรรมความรู้ เพื่อใช้เป็นกระบวนการค้นหา รวบรวม สร้างความสัมพันธ์ วิเคราะห์ ตรวจสอบและนำไปใช้ของคำศัพท์และความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษาที่อุบัติใหม่ขึ้นให้ถูกต้อง โดย Annop (2013) อธิบายว่า กระบวนการวิศวกรรมความรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 การหาและจับความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นการสืบค้นและค้นหาคำศัพท์ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ข่าวสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต การเรียนการสอน การทำงานและผู้รู้ เป็นต้น รวมถึงการสัมภาษณ์และสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสาขาที่เกี่ยวข้อง นำมาแบ่งกลุ่มคำศัพท์เป็น 3 กลุ่มคือ คำศัพท์เก่าหรือคำศัพท์ที่มีการใช้งานมา ถูกนิยามมาแล้วในอดีตและเป็นคำศัพท์พื้นฐานที่ทราบกันโดยส่วนมาก คำศัพท์ช่วงเวลากลางหรือคำศัพท์ที่มีการใช้งาน ถูกนิยามมาแล้วสัมพันธ์กับเทคโนโลยีและการใช้งานในปัจจุบันและคำศัพท์ใหม่ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ยังไม่ได้ถูกนิยาม ให้ความหมายหรือเป็นคำศัพท์ที่เป็นกระแสนิยมใช้งานกันในปัจจุบัน

3.1.2 การแสดงหรือแทนความรู้ (Knowledge Representation) เป็นการนำความรู้ที่ได้มาแสดงหรือแทนความรู้ในรูปแบบของตารางคำศัพท์ที่ประกอบด้วยคำศัพท์ภาษาไทย คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ความหมายภาษาไทยความหมายภาษาอังกฤษและแหล่งที่มา เป็นต้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และเกิดความเข้าใจรูปแบบของโครงสร้างความรู้

3.1.3 การตรวจสอบความถูกต้องความรู้ (Knowledge Validation) เป็นการนำความรู้ที่ผ่านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์จากการแทนความรู้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องผ่านการประเมินความสอดคล้องเพื่อนำผลที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ Index of Congruency (IOC) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2559) รายละเอียดดังตารางที่ 1 และสูตรการคำนวณ

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง

คะแนน	ระดับความสอดคล้อง
+1	สอดคล้องกับนิยามศัพท์ที่กำหนดให้
0	ไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์ที่กำหนดให้
-1	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับนิยามศัพท์ที่กำหนดให้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง
R แทน ค่าคะแนนรายข้อตามดุลยพินิจของผู้ทรงคุณวุฒิ
 $\sum$ แทน ผลรวม
N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับสาขานวัตกรรมทางการศึกษาจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้ค่า IOC ที่ได้ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ($IOC \geq 0.5$) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

3.1.4 การนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาและการหาเหตุผล (Knowledge Utilization) เป็นการนำความรู้ที่ผ่านกระบวนการมาตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญมาใช้งานโดยการนำเข้าสู่ระบบคลังปัญญาที่ได้ทำการพัฒนาขึ้น

3.2 กระบวนการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle หรือ SDLC) เพื่อเป็นกระบวนการพื้นฐานและมาตรฐานในการพัฒนาระบบต่างๆ โดย Wetherbe, J. (1984) อธิบายว่า กระบวนการพัฒนาระบบ SDLC ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 การเข้าใจปัญหา (Problem Recognition) เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ปัญหาที่พบ ข้อเสนอแนะ ความต้องการหรือข้อมูลต่างๆ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับระบบคลังปัญญา ระบบฐานข้อมูล การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน เป็นต้น

3.2.2 การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) เป็นขั้นตอนการศึกษาและวางแผนแผนงานขอบเขต ความเสี่ยงและประโยชน์ของงานเพื่อหาความเป็นไปได้ในความสำเร็จ ความเหมาะสมและความคุ้มค่าในด้านต่างๆ เช่น ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าและการพัฒนาระบบ ค่าใช้จ่ายที่ใช้ดำเนินการ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

3.2.3 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นตอนการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปออกแบบระบบให้มีความเหมาะสมและสร้างประโยชน์แก่ผู้ใช้งานมากที่สุด

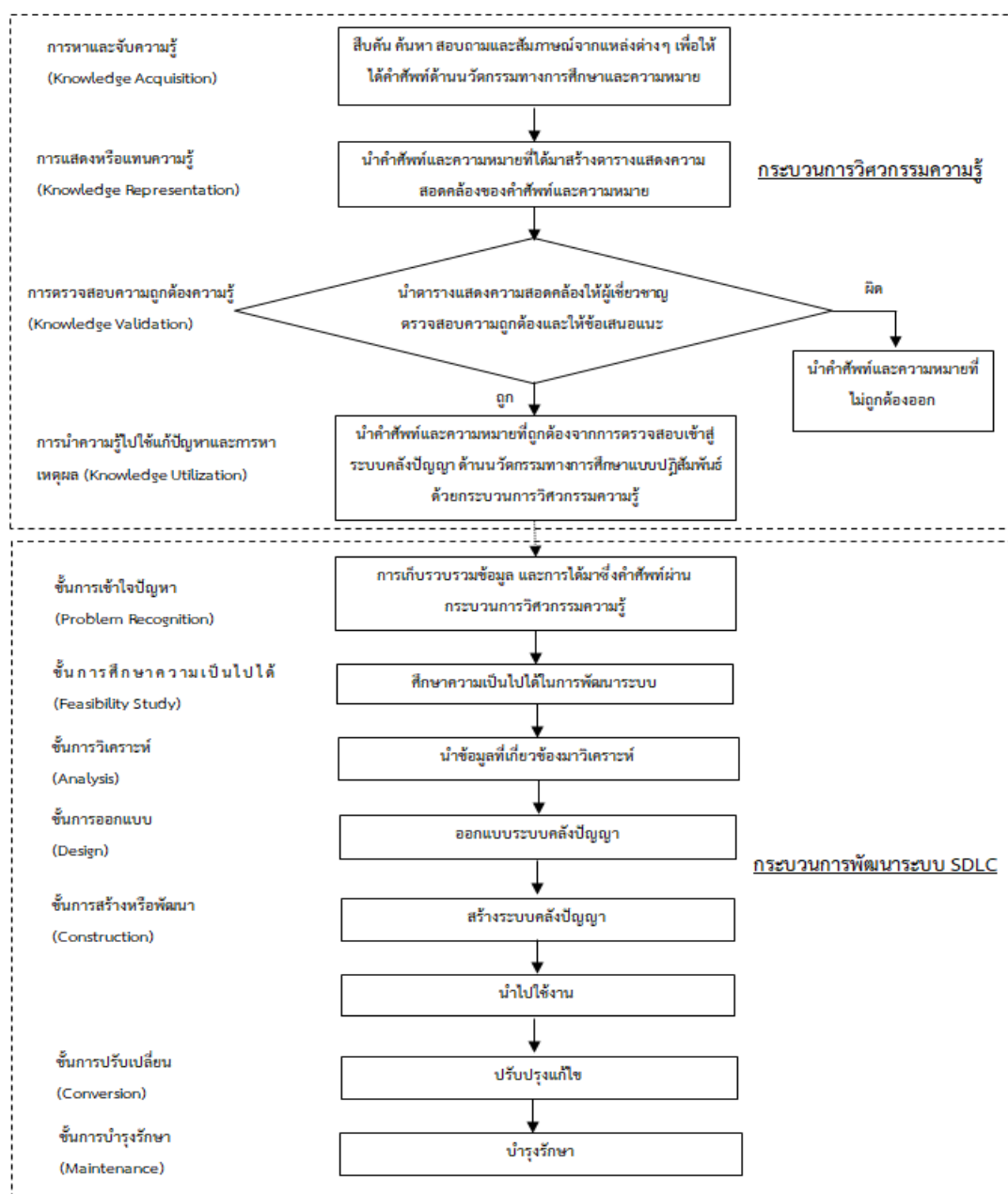
3.2.4 การออกแบบ (Design) เป็นขั้นตอนการนำผลจากการวิเคราะห์มาออกแบบระบบ (System Design) ซึ่งเป็นแนวคิดการทำงาน แผนภาพการทำงานของระบบทั้งหมด ขั้นตอนการทำงาน รายละเอียดคุณลักษณะเทคโนโลยีที่นำมาใช้งาน เป็นต้น เพื่อให้ระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาสามารถตอบสนองการค้นหาคำศัพท์และความหมายให้ผู้ใช้งานได้อย่างถูกต้อง

3.2.5 การสร้างหรือการพัฒนา (Construction) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน ผู้วิจัยต้องเลือกภาษาโปรแกรมที่เหมาะสมจากทักษะและการใช้งาน รวมถึงการเชื่อมโยงระบบและการนำข้อมูลคำศัพท์และความหมายเข้าสู่ระบบดังกล่าว

3.2.6 การปรับเปลี่ยน (Conversion) เป็นขั้นตอนนำระบบที่สมบูรณ์ทำการทดสอบการใช้งานและปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบเจอ

3.2.7 การบำรุงรักษา (Maintenance) เป็นขั้นตอนการบำรุงรักษาระบบหลังจากที่ได้ใช้งานในระยะหนึ่ง เพื่อแก้ไขกรณีพบข้อผิดพลาดในการทำงาน

3.3 ระบบฐานข้อมูล เป็นระบบที่เก็บรวบรวมข้อมูลหลายๆชุดเข้าด้วยกัน เพื่อกำจัดความซ้ำซ้อนของข้อมูลออกและนำไปเก็บหรือบันทึกลงพื้นที่หนึ่ง ให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานร่วมกันได้ ภายในระบบฐานข้อมูลจะมีโปรแกรมประยุกต์ทำหน้าที่เชื่อมโยง จัดการและใช้งานฐานข้อมูล รวมถึงการรักษาความปลอดภัยและกำหนดสิทธิ์ของผู้ใช้งานที่แตกต่างกัน และเมื่อข้อมูลมีมากขึ้น ระบบจัดการฐานข้อมูลจึงมีความจำเป็นในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้งานกับฐานข้อมูล ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวกและมีประสิทธิภาพจากการกำหนดรูปแบบการใช้งาน ในส่วนของงานวิจัยนี้ใช้ระบบฐานข้อมูลในการจัดเก็บคำศัพท์และความหมายภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกันอย่างถูกต้อง ซึ่งจะถูกนำไปเชื่อมต่อกับส่วนใช้งานในระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

รูปที่ 1 แสดงแผนภาพขั้นตอนกระบวนการดำเนินการพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านแนวคิด วิทยาการ การศึกษา

3.4 ระบบคลังปัญญาเป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ในสาขาต่างๆ และทรัพยากรสารสนเทศมากมาย เช่น งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อการเรียนการสอน ชุดข้อมูลและรายงาน เป็นต้น ผ่านโปรแกรมในการจัดการเนื้อหาและเอกสารต่างๆ เพื่อการนำเสนอและสืบค้นเนื้อหาที่ต้องการ ดังตัวอย่างเช่น ระบบคลังปัญญาของสถาบันการศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นต้น จะเลือกใช้โปรแกรม Dspace ซึ่งเหมาะสมกับการจัดการระบบคลังปัญญาที่มีขนาดใหญ่ มีการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลที่หลากหลายและมีความแตกต่างกัน รวมถึงรองรับผู้ใช้งานในการเข้าถึงจากที่ต่างๆ ได้จำนวนมากในเวลาเดียวกัน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการจัดหาโปรแกรม (เปรมฤดี แทนมาลา, 2554), (บุญฤทธิ์ คงลำพูน, 2556), (วสันต์ สุขสุทธิ, 2561) สำหรับรูปแบบการทำงานขอระบบคลังปัญญา จุฬามาต ถึงนาค และคณะ (2562) อธิบายว่า ประกอบด้วย

3.4.1 เนื้อหาสาระ (Content) เป็นเนื้อหาสาระ ข้อมูลและองค์ความรู้ ที่ผ่านกระบวนการคัดกรอง และวิเคราะห์ก่อนการนำเสนอ

3.4.2 การค้นคืนและการแสดงผล (Retrieve and Results) เป็นรูปแบบการทำงานของระบบคลัง ปัญหาที่ต้องสามารถสืบค้นและแสดงผลได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะสืบค้นในภายหลัง

3.4.3 การกำหนดสิทธิ์ (Authorization) เป็นการกำหนดสิทธิ์เพื่อแบ่งผู้ใช้งานและผู้ดูแลระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการบริหารจัดการและสร้างความปลอดภัยแก่เนื้อหาและระบบ

3.4.4 เทคโนโลยี (Technology) เป็นการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการ สืบค้น และแสดงผลและเผยแพร่องค์ความรู้ให้เหมาะสมกับรูปแบบที่นำเสนอ รูปแบบองค์ความรู้และผู้ใช้งาน เป็นต้น

3.4.5 การเข้าถึงแบบเสรี (Open Access) เป็นรูปแบบการให้บริการหรือการเข้าใช้งานอย่างอิสระ เข้าถึงได้จากทุกที่และทุกเวลา

3.4.6 ความต้องการของผู้ใช้งาน (Needs) เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานที่ตรงต่อ ความต้องการ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น Nazar and Zulfadli (2017) อธิบายว่า การพัฒนาแอปพลิเคชัน พจนานุกรมคำศัพท์ทางเคมีบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ช่วยให้ผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้องสายงานและการศึกษาวิชาเคมี สามารถค้นหาคำศัพท์ได้สะดวกและใช้งานง่าย แต่แอปพลิเคชันขาดความน่าสนใจ ข้อมูลไม่ลึก ตัวอักษรขนาดเล็กและ ไม่มีภาพอธิบายประกอบ

งานวิจัยนี้ได้เลือกพัฒนาระบบคลังปัญญาดูด้วยเว็บแอปพลิเคชันแทนการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในท้องตลาด เนื่องจากใช้ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาน้อย มีขอบเขตการใช้งานที่เหมาะสม มีรูปแบบการทำงานรองรับสภาพแวดล้อม และระบบปฏิบัติการที่แพร่หลาย สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ทุกที่ที่มีอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าใช้งานได้อย่างอิสระ และเปิดกว้าง โดยผู้ใช้งานสามารถเข้าใจและใช้งานง่าย โดยเว็บแอปพลิเคชันนี้จะทำการเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลที่เก็บคำศัพท์ภาษาไทย คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ความหมายภาษาไทยและความหมายภาษาอังกฤษไว้ เพื่อช่วยในการเก็บ รวบรวมคำศัพท์ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาและช่วยค้นหาได้รวดเร็ว ผู้ใช้งานสามารถแก้ไขข้อมูล ปรับปรุงข้อมูลและ เพิ่มเติมข้อมูลได้

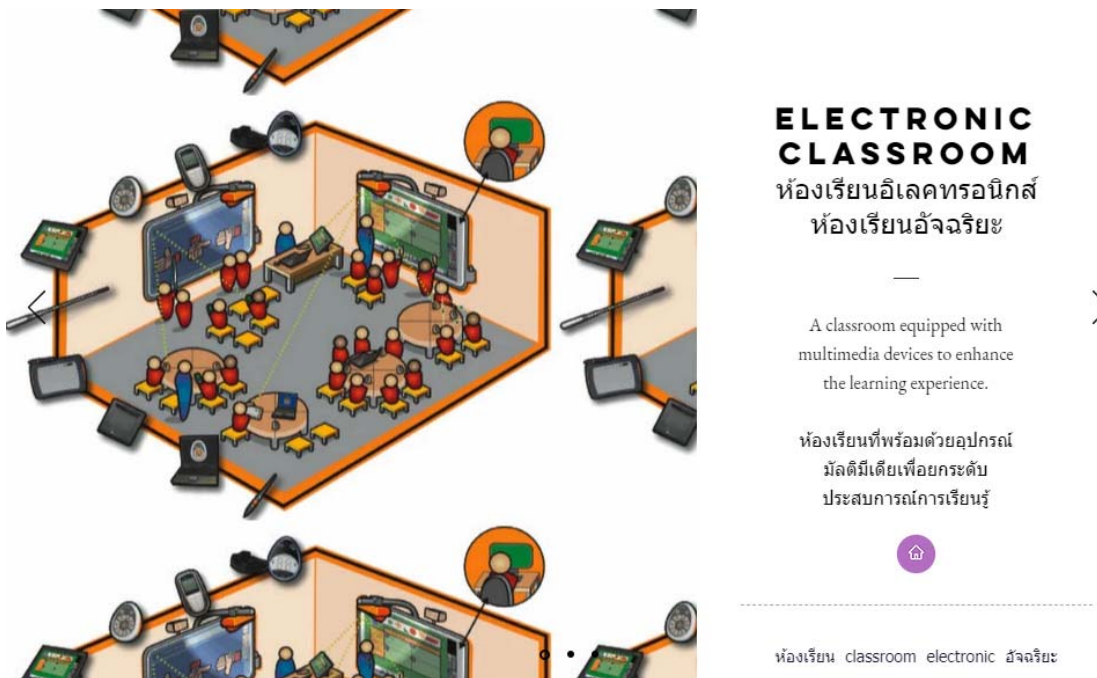
4. ผลการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ด้วยกระบวนการ วิศวกรรมความรู้มีรูปแบบเป็นเว็บแอปพลิเคชัน ใช้สำหรับค้นหาคำศัพท์และความหมายทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษด้านนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งาน เช่น บุคลากรทางการศึกษา นักวิจัย อาจารย์ นักศึกษา หรือผู้ที่สนใจ เข้าใจและสามารถใช้คำศัพท์และความหมายได้อย่างถูกต้อง รวมถึงช่วยในการเรียนรู้ เป็นแหล่งเก็บ รวบรวมคำศัพท์ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาและสามารถเพิ่มคำศัพท์และความหมายได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ดูแล ระบบหรือผู้พัฒนา โดยหน้าจอเว็บแอปพลิเคชันในการใช้งานเป็นดังรูปที่ 2 และ 3

เมื่อได้ข้อมูลคำศัพท์และความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษาจากแหล่งต่างๆต้องจัดทำตารางค่าความ สอดคล้องและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินความสอดคล้อง หากคำศัพท์และความหมายนั้นมีค่าความ สอดคล้องเท่ากับ 1 จะสามารถนำมาเข้าสู่ระบบคลังปัญญาได้ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ด้านคำศัพท์และ ความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษา กรณีที่มีการเพิ่มคำศัพท์ใหม่เข้าสู่โปรแกรมคำศัพท์และความหมายนั้นต้อง ผ่านการประเมินค่าความสอดคล้องก่อนให้ผ่าน จึงสามารถนำเข้าสู่ระบบเพื่อไปใช้งานได้ต่อไป ดังรูปที่ 1

รูปที่ 2 แสดงหน้าจอเว็บไซต์แอปพลิเคชันระบบคลังปัญญาด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

รูปที่ 3 แสดงหน้าจอแสดงรายละเอียดคำศัพท์ของเว็บไซต์ระบบคลังปัญญาด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

5. การอภิปรายและสรุปผล

5.1 การอภิปรายผล

เมื่อทำการค้นหาคำศัพท์จากแหล่งต่างๆ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ข่าวสาร หนังสือ บทเรียน การสัมภาษณ์ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ ได้คำศัพท์ทั้งหมด นำมาแบ่งกลุ่มของคำศัพท์เพื่อให้เป็นหมวดหมู่ สร้างตารางในการประเมินค่าความคลาดเคลื่อนและคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของคำศัพท์ภาษาไทย คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ความหมายภาษาไทยและความหมายภาษาอังกฤษให้เข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการวิเคราะห์ ประเมินและให้ข้อเสนอแนะจึงนำคำศัพท์ที่ผ่านการประเมินเตรียมเข้าสู่ระบบคลังปัญญาด้านนวัตกรรมทางการศึกษา เมื่อระบบได้ถูกพัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมานี้เป็นกระบวนการวิศวกรรมความรู้

การพัฒนากระบวนคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้ ใช้กระบวนการพัฒนาระบบ (SDLC) โดยเริ่มต้นจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาคำศัพท์และความหมาย รวมถึงกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้งาน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ เทคโนโลยีที่มีในปัจจุบัน ต้นทุน ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมและระยะเวลาในการดำเนินการ จากนั้นวางแผนและออกแบบระบบที่จะพัฒนาและดำเนินการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาจึงได้ต้นแบบระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา จากนั้นนำคำศัพท์ที่ผ่านกระบวนการวิศวกรรมรู้และได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ระบบพร้อมความหมายและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปภาพ ประกอบ เป็นต้น

เมื่อผู้ใช้งานทำการกรอกคำศัพท์ที่ต้องการค้นหาเข้าสู่ระบบ ระบบจะทำการตรวจสอบความคล้ายและเหมือนกันกับคำศัพท์ภายในฐานข้อมูล ในการแสดงผลคำศัพท์และความหมายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพร้อมรูปภาพประกอบ ทั้งนี้ผู้ใช้งานสามารถเพิ่ม แก้ไขและปรับปรุงคำศัพท์และความหมายได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ดูแลระบบหรือผู้พัฒนา หากผู้ใช้งานนำไปใช้งานและพบปัญหาทางผู้พัฒนาสามารถแก้ไขและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพ ระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้มีขอบเขตการใช้งานครอบคลุมเพียงคำศัพท์และความหมายด้านนวัตกรรมทางการศึกษาและเมื่อมีคำศัพท์เกิดขึ้นใหม่ต้องนำไปผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของคำศัพท์และความหมายก่อนจะนำเข้าสู่ระบบซึ่งอาจใช้เวลาในการดำเนินการกระบวนการ

ในอนาคตหากนำระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษาไปพัฒนาต่อ สามารถดำเนินการในส่วนของการแสดงตัวอย่างและการใช้งานคำศัพท์เพื่อให้เห็นภาพ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การจดจำและความเข้าใจได้รวดเร็ว เช่น การผสมผสานเทคโนโลยีความจริงเสมือน (Augmented Reality) เป็นต้น ทั้งนี้ระบบคลังปัญญาดังกล่าวสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นระบบคลังปัญญาอื่นๆได้นอกเหนือเฉพาะเพียงคำศัพท์หรือการศึกษา เช่น การเก็บรวบรวมรายงานเชิงเทคนิควิศวกรรมและการแก้ปัญหาเฉพาะ เพื่อผู้ใช้งานสามารถใช้ในการแก้ปัญหาที่เคยพบได้ถูกต้อง รวดเร็วและครบถ้วน

5.2 สรุปผล

ระบบคลังปัญญา ด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แบบปฏิสัมพันธ์ ด้วยกระบวนการวิศวกรรมความรู้ สามารถใช้งานได้ทุกที่และทุกเวลา มีความสะดวกในการใช้งาน ผู้ใช้งานสามารถใช้ค้นหาและเพิ่มคำศัพท์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความหมายภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งมีภาพประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจสามารถนำไปใช้งานได้อย่างถูกต้อง รวมถึงเป็นแหล่งคลังปัญญาในการเก็บรวบรวมคำศัพท์อย่างเป็นระเบียบและเรียกค้นหาได้

6. เอกสารอ้างอิง

- กานต์วี ชมเชย. 2556. “ภาษาเน็ต” : ภาษาเฉพาะกลุ่มของคนไทยรุ่นใหม่ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต. ค้นเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2562, จาก <http://ica.swu.ac.th/upload/research/download/109-9335-0.pdf>
- จุฑามาศ ถึงนาค และคณะ. 2562. การพัฒนาและการจัดการคลังปัญญาดิจิทัลมหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal Silpakorn University, Humanities, Social Science and Arts*, 12(1), น. 603-619.
- เปรมฤดี แทนมาลา. 2554. การใช้คลังปัญญาจุฬาฯ เพื่อประเทศไทยของอาจารย์และนิสิตบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *วารสารบรรณารักษศาสตร์*, 31(1), น. 23-38.
- บุญฤทธิ์ คงลำพูน. 2556. คลังปัญญามหาวิทยาลัยทักษิณ TSU Knowledge Bank. *วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 2(1), น. 15-27.

- พรรณิ สักิจวัฒน์. 2559. วิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- วรวิทย์ งามจันทร์. 2554. นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้สร้างสรรค์ในสถาบันการศึกษายุคใหม่.
วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 30(1), น. 118-138.
- วสันต์ สุขสุทธิ. 2561. การเชื่อมโยง iThesis กับคลังปัญญามหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาสำนักงานวิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2562, จาก
http://www.wunca.uni.net.th/wunca_regis/wunca36_doc/18/018_iThesisCUIR01.pdf
- Thananchana, A. 2013. **Knowledge engineering**. [online]. Retrieved from
<http://www.med.cmu.ac.th/hospital/nis/downloads/wp-content/uploads/2013/12/Conflicted.pdf> (December 22, 2018)
- Nazar, M. and Zulfadli, Z. 2017. Usability testing of chemistry dictionary (ChemDic) developed on
Android studio. **2017 International Conference on Electrical Engineering and Informatics**.
- Wetherbe, J. (1984). **Systems analysis and design: traditional, structured, and advanced concepts and techniques**. Eagan : West.

การบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0 ACADEMIC LIBRARY MANAGEMENT IN SONGKHLA PROVINCE FOR THAILAND 4.0

พัชรีย์ สุวรรณสอาด

PATCHAREE SUWANSAAD

หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Bachelor of Arts Program in Library and Information Science,

Faculty of Humanities and social Sciences Thaksin University, Songkhla Campus

patcharee.s@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการและกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวน 115 คน ได้แก่ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัลและทรัพยากรสารสนเทศ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ และสำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลาสำหรับยุค Thailand 4.0 มีทั้งหมด 5 ด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบริการและกิจกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ ตามลำดับ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลาสมควรเตรียมพร้อมในทุกๆด้าน ตั้งแต่ด้านงบประมาณ ด้านสภาพแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในการจัดให้บริการและทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริการทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การบริหารห้องสมุด, ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ไทยแลนด์ 4.0

ABSTRACT

The objective of this research on Library Management Guidelines for Higher Education in Songkhla to Support Thailand 4.0 was to provide guidelines for library management in higher education institutions in 5 aspects: environment, budget, personnel, information resources, service and activity. The sample group included 115 library administrators and librarians from Academic Library in Songkhla Province, namely Central Library, Thaksin University, Songkhla Campus; Office of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya; Office of Science and Technology, Songkhla Rajabhat University; Digital Learning Center and Information Resources, Hat Yai University; and the Office of Learning Resources Khunying Long Aththawee Soonthorn, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus. The data collection tools were questionnaires. The statistics used to analyze data were percent, mean and standard deviation. The findings revealed that the library management guidelines for higher education in Songkhla to support Thailand 4.0 consisted of 5 aspects. Academic Library management in Songkhla Province for Thailand 4.0. as follows: budget with the highest mean, followed by service and activity. The results showed that the preparation or library management guidelines for higher education in Songkhla should be available

for every aspects from budget, environment to personnel promotion and development in service provision and information technology to manage information resources with quality.

Keywords: library Management, Academic Library, Thailand 4.0

1. ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษา คือ การสร้างความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญาให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ เพื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง สร้างรากฐานที่มั่นคงทางสังคมให้เข้มแข็ง พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษายังเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้รู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นกลไกสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นสถานที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ โดยมีการบริหารจัดการที่มีระบบ มีการจัดบริการและกิจกรรมตามหลักวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพของห้องสมุดจึงเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพ ของสถานศึกษาซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นสังคมยุคข่าวสารหรือสังคมเทคโนโลยีข่าวสารที่เน้นคุณภาพมากขึ้น และเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนความรู้ ห้องสมุดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสารสนเทศ ฉะนั้นบทบาท ของห้องสมุดและรูปแบบของห้องสมุดจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของสังคม และวิทยาการต่างๆ ที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (เบญจรัตน์ สีทองสุก, 2549)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนของประเทศ เพื่อตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 คือ การพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างนวัตกรรมอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มคน ซึ่งผลให้พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการ ส่งเสริมการใช้สารสนเทศดิจิทัลมากยิ่งขึ้น ซึ่งห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนและพัฒนาคนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างนวัตกรรมให้แก่สังคมได้

การเปลี่ยนแปลงสำหรับสังคมไทยเมื่อก้าวสู่ Thailand 4.0 นั้นทำให้ห้องสมุดจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้ทันต่อเหตุการณ์ มีความทันสมัย และรองรับเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลาในยุค Thailand 4.0 โดยจะทำการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารห้องสมุดตามกรอบแนวคิดมาตรฐานห้องสมุด โดยแบ่งออกเป็นด้านสภาพแวดล้อม ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการและกิจกรรม

2. วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 115 คน ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 9 คน และบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวน 106 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม 2561 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวน 115 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และแบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0 แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านการบริการและกิจกรรม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0 ของผู้บริหารและบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา เป็นคำถามปลายเปิด

3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลาจากเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม ภายใต้อำนาจของการวิจัย

3.4.2 พิจารณาโครงสร้างคำถาม การใช้ภาษา ให้ครอบคลุมในเนื้อหาสาระ

3.4.3 นำแบบสอบถามที่พิจารณาและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัดและประเมินผล 1 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมและให้คำแนะนำสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนั้นกับประเด็นหลักของเนื้อหา ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

3.4.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับบรรณารักษ์ห้องสมุดในจังหวัดสงขลา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.982 และค่าความเชื่อมั่นของแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม เท่ากับ 0.931 ด้านงบประมาณ เท่ากับ 0.926 ด้านบุคลากร เท่ากับ 0.940 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ เท่ากับ 0.942 และด้านบริการและกิจกรรม เท่ากับ 0.925

3.4.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาตรวจสอบเพื่อปรับปรุงอีกครั้ง แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถึงผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2 ผู้วิจัยนำส่ง และรับคืนแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมนัดหมายวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามของแต่ละสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 ฉบับ

3.5.3 รับแบบสอบถามกลับคืนมา ตามจำนวน 115 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามขั้นตอนทางสถิติต่อไป

3.6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ค่าร้อยละ (Percentage)

3.6.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ของกลุ่มตัวอย่าง

3.6.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)

4. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย เรื่อง การบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา ยุค Thailand 4.0 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.0) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 33.2) มีการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 86.0) ตำแหน่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้อำนวยการ (ร้อยละ 79.1) ส่วนข้อมูลทั่วไปของบรรณารักษ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 96.6) มีอายุระหว่าง 31-35 ปี (ร้อยละ 56.9) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 81.0) สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาคือบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (ร้อยละ 43.1)

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0 ของผู้บริหารและบรรณารักษ์ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 และ 4.08 ตามลำดับ) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0 ของผู้บริหารและบรรณารักษ์ จำแนกตามรายด้าน

การบริหารห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาในยุค Thailand 4.0	ผู้บริหารห้องสมุด			บรรณารักษ์		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ด้านสภาพแวดล้อม	4.17	0.51	มาก	4.13	0.74	มาก
ด้านงบประมาณ	4.12	0.55	มาก	3.54	0.66	มาก
ด้านบุคลากร	4.66	0.52	มากที่สุด	4.48	0.56	มาก
ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	4.56	0.54	มากที่สุด	4.27	0.76	มาก
ด้านบริการและกิจกรรม	4.32	0.45	มาก	3.98	0.52	มาก
รวม	4.37	0.51	มาก	4.08	0.65	มาก

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของผู้บริหารและบรรณารักษ์ เรียงตามอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบริการและกิจกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ รายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านบุคลากร โดยภาพรวมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรต้องสำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง รองลงมาคือจัดสรรจำนวนบุคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานดีเด่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น การยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บรรณารักษ์ควรมีการอบรมเกี่ยวกับการเตรียมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรองรับ Thailand 4.0 รองลงมาคือ บรรณารักษ์ควรมีการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับ Thailand 4.0 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บรรณารักษ์ควรมีการศึกษาต่อหรือการฝึกอบรมด้านการปฏิบัติงาน

2. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ โดยภาพรวมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชา รองลงมาคือ สนับสนุนการผลิตสื่อประเภทดิจิทัล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ Thailand 4.0

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สำรวจความต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตนักศึกษาเพื่อให้สามารถจัดซื้อสื่อและประเภททรัพยากรสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้รองลงมา คือ จัดบริการสื่อดิจิทัล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดให้มีสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับ Thailand 4.0

3. ด้านบริการและกิจกรรม โดยภาพรวมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัล พร้อมอุปกรณ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สนับสนุนห้องผลิตสื่อสำหรับนิสิตนักศึกษาเพื่อการเรียนรู้

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัล พร้อมอุปกรณ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สนับสนุนห้องผลิตสื่อสำหรับนิสิตนักศึกษาเพื่อการเรียนรู้

4. ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ห้องสมุดส่วนใหญ่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามมาตรฐานการก่อสร้างอาคาร รองลงมาคือ มีพื้นที่การใช้งานอย่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานเทคนิคและพื้นที่สำหรับการให้บริการ รองลงมาคือ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในตัวอาคารที่เหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีระบบควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ แสงสว่าง และระบบป้องกันสารอันตราย

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในตัวอาคารที่เหมาะสม รองลงมาคือ มีวัสดุครุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและเพียงพอต่อการปฏิบัติงานและการให้บริการ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีระบบควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ แสงสว่าง และระบบป้องกันสารอันตราย

5. ด้านงบประมาณ โดยภาพรวมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณและประเมินผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี รองลงมาคือ มีการจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนาห้องสมุดอย่างเพียงพอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สนับสนุนให้จัดหาทรัพยากรอื่น เช่น เงินสนับสนุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สรุปและประเมินผลการใช้งบประมาณต่อผู้บริหารเป็นประจำทุกปี รองลงมาคือ จัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ Thailand 4.0 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หารายได้เสริมจากงบประมาณที่ได้รับ เช่น การจำหน่ายหนังสือ หรือของที่ระลึก เป็นต้น

5. การอภิปรายและสรุปผล

ความคิดเห็นของผู้บริหารและบรรณารักษ์ในการการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา สำหรับยุค Thailand 4.0

5.1 ด้านบุคลากร จากผลการวิจัยของผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา พบว่า บุคลากรต้องสำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง อธิบายได้ว่า เพื่อให้การบริหารงานห้องสมุดบรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับอักษณีย์ สุวรรณจินดา (2552) พบว่า บุคลากรที่สามารถบริหารงานห้องสมุดได้ประสบความสำเร็จหรือตามวัตถุประสงค์ คือบุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์โดยตรง รวมถึงจัดสรรจำนวนบุคลากรในตำแหน่งต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อปฏิบัติตามมาตรฐานห้องสมุดอุดมศึกษา นอกจากนี้บุคลากรทุกระดับของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีโอกาสได้รับการฝึกอบรมและเข้าร่วมการประชุมสัมมนาทั้งภายในและระหว่างประเทศ อธิบายได้ว่าการเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาจะทำให้ทราบความก้าวหน้าใหม่ๆ ในวงการบรรณารักษ์และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ กาญจนา ชมพูพื้น (2549) ; นงคราญ ใหม่หลวงภาค (2544) พบว่า ควรจัดส่งบุคลากรให้เข้ารับการอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของบรรณารักษ์ซึ่งพบว่า บุคลากรต้องสำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดสรรบุคลากรอย่างเหมาะสมเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้

นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลาในปัจจุบันนั้นได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรภายในห้องสมุด เพื่อให้การบริการยุค Thailand 4.0 นั้นมีมาตรฐาน บุคลากรมีความรู้ความสามารถครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านวุฒิการศึกษา เทคโนโลยี และความพร้อมในการบริการทรัพยากรสารสนเทศในยุคดังกล่าว รวมถึงห้องสมุดอื่นๆ ซึ่งต้องเตรียมพร้อมในการพัฒนาบุคลากรด้วยเช่นกัน

5.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ จากผลการวิจัยของผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ พบว่าผู้บริหารควรสนับสนุนให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชา เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สนับสนุนการผลิตสื่อประเภทดิจิทัล รองลงมาคือ มีอุปกรณ์พร้อมสื่อดิจิทัลทั้งทางวิชาการและทางด้านอื่นๆ และรองลงมาคือ มีสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ Thailand 4.0 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Thailand 4.0 และห้องสมุดต้องบริการทรัพยากรสารสนเทศให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์ฟ้า เปรมสมิทธิ์ (2555) ที่กล่าวว่าห้องสมุดจะต้องมีทรัพยากรสารสนเทศที่ครอบคลุมตรงตามความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ไม่แตกต่างจากผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากเห็นบรรณารักษ์เห็นความสำคัญของการสำรวจความต้องการของผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดซื้อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อมาบริการในห้องสมุด ดังนั้นในด้านทรัพยากรสารสนเทศจึงจำเป็นต้องสำรวจความต้องการทรัพยากรสารสนเทศ เช่น ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ ในการเข้าสารสนเทศ ได้แก่ ทรัพยากรสารสนเทศประเภทดิจิทัล เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค Thailand 4.0

5.3 ด้านบริการและกิจกรรม จากผลการวิจัยของผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ พบว่าผู้บริหารควรสนับสนุนพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัล พร้อมอุปกรณ์ รองลงมาคือ สนับสนุนห้องผลิตสื่อสำหรับนิสิตนักศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ใช้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ Thailand 4.0 เนื่องจากการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิดและการปฏิบัติ เพื่อให้กิจกรรมและบริการของห้องสมุดสามารถเผยแพร่สื่อรูปแบบใหม่ เช่น สื่อดิจิทัล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่เห็นความสำคัญของอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในตัวอาคารที่เหมาะสม เนื่องจากประเภททรัพยากรสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในยุค Thailand 4.0 สื่อต่าง ๆ เปลี่ยนเป็นรูปแบบดิจิทัล ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ในการใช้งานอย่างสะดวก เพื่อดึงดูดให้ผู้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

5.4 ด้านสภาพแวดล้อม จากผลการวิจัยของผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ พบว่าห้องสมุดได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามมาตรฐานการก่อสร้างอาคารเป็นอันดับสูงสุด อธิบายได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ถูกกำหนดโดยมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 ซึ่งจะส่งผลให้การจัดสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับมาตรฐานฯ ดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการรองรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงเพื่อรองรับนโยบายเพื่อการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิติพร สุนทรนนท์ (2560) ได้ศึกษาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่าผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอสมุด จอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีในภาพรวมและรายด้านด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าสภาพแวดล้อมมีผลต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์ฟ้า เปรมสมิทธิ์ (2555) พบว่า ยุคนี้เป็นยุคดิจิทัลจุดเน้นของการบริการของห้องสมุดจะอยู่ที่การเข้าถึงอย่างไร้รอยต่อ และลักษณะการให้บริการแบบทุกที่ทุกเวลา

จากผลการวิจัยด้านสภาพแวดล้อมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลาค่อนข้างมีการเตรียมพร้อมที่ดี มีการออกแบบอาคารที่เป็นมาตรฐาน เหมาะแก่การให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ แต่อย่างไรก็ตามยังจำเป็นต้องเพิ่มพื้นที่สำหรับบริการทรัพยากรสารสนเทศหรืออุปกรณ์บางประเภท เช่น ทรัพยากรสารสนเทศประเภทดิจิทัล จำเป็นต้องมีพื้นที่และอุปกรณ์สำหรับใช้งานอย่างเหมาะสม

5.6 ด้านงบประมาณ จากผลการวิจัยของผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ พบว่า แนวคิดในการบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา ด้านงบประมาณนั้น ผู้บริหารควรกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณและประเมินผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี เป็นอันดับแรก อธิบายได้ว่า งบประมาณของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีแหล่งที่มาจากเงินแผ่นดิน การใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องมีการติดตาม ตรวจสอบให้ถูกต้องตามระเบียบ ตามกำหนดเวลา และไม่ให้เกิดความเสียหาย นอกจากนี้ต้องรู้วิธีการจัดซื้อ จัดจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับอุษณีย์ สุวรรณจินดา (2552) พบว่าควรมีการนิเทศ กำกับ และติดตาม ส่วนผลการศึกษาของผู้บริหารที่พบว่า ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับพัฒนาห้องสมุดอย่างเพียงพอเป็นอันดับรองลงมา อธิบายได้ว่า งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้การจัดการดำเนินการต่างๆ ของห้องสมุดบรรลุผลตามเป้าหมาย สอดคล้องกับกิตติมา วงศ์ไทย (2545); สุริสา กาญจนเกตุ (2541); อุษณีย์ สุวรรณจินดา (2552) ; Underwood (2004) พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ผลการวิจัย พบว่า ควรสนับสนุนให้มีการจัดหาทรัพยากรได้อื่นเพื่อดำเนินงานและพัฒนาห้องสมุดเพื่อรองรับ Thailand 4.0 สอดคล้องกับ นงคราญ ใหม่ หลวงภาศ (2544) พบว่า ควรมีการหาแหล่งทุนสำหรับจัดซื้อหนังสือและวัสดุ ครุภัณฑ์จากภายนอกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

6.1 ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้เกิดข้อปฏิบัติงานในการเตรียมความพร้อมในยุค Thailand 4.0

6.2 ห้องสมุดควรเตรียมบุคลากรและทรัพยากรสารสนเทศให้เพียงพอ และครอบคลุมทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท

6.3 ห้องสมุดควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสำหรับการบริหารงานเพื่อตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อการจัด กระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กาญจนา ชมพูนัน. 2549. การศึกษาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- กิตติมา วงศ์ไทย. 2545. การบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองเชียงรายให้ สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นิติพร สุนทรนนท์. 2560. การศึกษาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. Pulinet Journal, 4(5), น.103 – 112.
- นงคราญ ใหม่หลวงภาศ. 2544. การบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เบญจรัตน์ สีทองสุข. 2549. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยห้องสมุดมีชีวิต. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พิมพ์รพี โพธิ์สมิทธิ์. 2555. การพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริสา กาญจนเกตุ. 2541. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุษณีย์ สุวรรณจินดา. 2552. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า สังกัดเทศบาลนครเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- Underwood, L.J. 2004. A case study of four school library media Specialists leadership in Louisiana. Dissertation Abstracts International, 65(5), p.1580 - A.

พฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
จังหวัดปทุมธานี

ONLINE GAMING BEHAVIOR AND STUDENT'S ACADEMIC PERFORMANCE AT
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANYABURI, PATHUM THANI
PROVINCE

หวานใจ หลำพรหม

WANJAI LAMPROM

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี

Department of Social Science, Faculty of Liberal Arts

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani Province

wanjai_l@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษา 2561 จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นเกม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (FREQUENCY DISTRIBUTION) หาค่าร้อยละ (PERCENTAGE) ค่าเฉลี่ย (MEAN) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (STANDARD DEVIATION)

ผลการศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.0 และเพศชาย ร้อยละ 29.0 ตามลำดับ กว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 18-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.0 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 52.0 ส่วนมากเล่นเกมเป็นระยะเวลาประมาณ 4-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รูปแบบเกมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมมากที่สุดคือ เกม MOBA คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมาคือ เกม RPG ร้อยละ 31.0 เกมปริศนา ร้อยละ 30.0 เกมแอคชั่น FPS ร้อยละ 28.0 เกมผจญภัย ร้อยละ 22.0 เกมกีฬาและการแข่งขัน ร้อยละ 19.0 และเกมเลียนแบบหรือการจำลอง ร้อยละ 18.0 ตามลำดับ โดยที่เพื่อนในเกมมีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.0 และเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.00 คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาคือ มีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.0

และเมื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเล่นเกมมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 ผลการเรียนของนักศึกษาที่มีการเล่นเกมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 พฤติกรรมการเล่นเกมในเวลากลางคืนจนตื่นไปเรียนไม่ไหว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 พฤติกรรมการเล่นเกมกับผลการเรียนโดยพิจารณาจากเพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเล่นเกมออนไลน์ รูปแบบเกมออนไลน์ และระยะเวลาในการเล่นเกมนั้นไม่มีผลกับผลการเรียนของนักศึกษา

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเล่นเกม ผลการเรียน เกมออนไลน์

ABSTRACT

Online gaming behavior research affects students' academic performance at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Pathum Thani Province With the objective of studying online gaming behavior of Rajamangala University of Technology Thanyaburi students Pathum Thani Province And to study online gaming behavior and students' academic performance at Rajamangala University of Technology Thanyaburi The data were collected from a sample of 100 students from the Faculty of Business Administration who were studying in the academic year 2018. The data collection tool was a questionnaire on gaming behavior. Statistics used in data analysis include frequency distribution, percentage, mean and standard deviation.

The study of online game playing behavior of Rajamangala University of Technology Thanyaburi Pathum Thani Province found that most of the samples were female, 71.0% and 29.0% male, respectively, more than half of them aged between 18-20 years, representing 55.0%, Most of them are studying at the second year level, accounting for 52.0 percent, Most of the games are played for about 4-12 hours per week. Online game format that the most popular sample group is MOBA game, which is 54.0 percent, followed by RPG game 31.0 percent, puzzle game 30.0 percent, FPS action game 28.0 percent, adventure game 22.0 percent, sports game and 19.0 percent competition and 18.0 percent simulation or simulation game, respectively, in which the friends in the game have the most influence on online gaming, accounting for 48.0 percent, and almost half of the sample has academic results. Between 2:50 to 3:00 on average 43.0 per cent, followed by an academic average of 3.00 or above accounted for 27.0 percent.

The results showed that most students had more than 6 hours of game play behavior per day. At a moderate level The average value is 3.17 The results of students with game books are at a moderate level. The average value is 2.89 in the part of the game play behavior at night until waking up to school. In the overall picture is at a moderate level. The average value is 2.39 and the students who have the habit of jumping to play the game are at a low level. The average value is 1.81

Keywords: Gaming Behavior, School Record, Online Games

1. ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งสนองความต้องการของมนุษย์ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตจึงมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาก ซึ่งจากสถิติจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำแนกตามกลุ่มอายุทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2550 – 2559 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่าในปี พ.ศ.2559 ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 29,835,410 คน โดยประชาชนที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงที่สุดคือ 4,248,552 คน อินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเด็กและวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน แม้อินเทอร์เน็ตจะมีประโยชน์มากมาย ทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา ค้นคว้าความรู้ การส่งผ่านข้อมูล และใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียนและการสอนทางไกล แต่ในขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาเกมเพื่อเป็นสิ่งที่สร้างความบันเทิงสำหรับมนุษย์

โดยหนึ่งในพฤติกรรมที่ถูกพูดถึงในหมู่วัยรุ่นและเด็กที่มีพฤติกรรมติดเกมจนเกิดเป็นปัญหาอื่นตามมา เช่น ปัญหาต่อสุขภาพ ปัญหาครอบครัวและสังคม เป็นต้น ดังปรากฏในสื่อต่าง ๆ โดยปัจจุบันนี้เกมมีรูปแบบการเล่นหลากหลายและมาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น ทั้งเกมออนไลน์ ออฟไลน์ ซึ่งโดยธรรมชาติของเกมนั้นมักจะออกแบบมาเพื่อสนองความต้องการของผู้เล่น กล่าวคือ มักจะให้การผ่านด่านเป็นแต่ละขั้นขึ้นไป และจะได้รับรางวัลทันทีเมื่อทำภารกิจของเกมสำเร็จ จนทำให้ผู้เล่นรู้สึกว่าการที่ตนกำลังเล่นอยู่นั้นมีความก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ

ในเมื่อความต้องการของตนเองได้รับการตอบสนองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้เล่นเกมจึงอยากที่จะเล่นเกมต่อไปโดยไม่อยากหยุดเล่น จนอาจเกิด “ ภาวะติดเกม ” ขึ้นได้ ซึ่งผู้เล่นเกมจะหมกมุ่นอยู่แต่กับการเล่นเกมจนไม่สนใจในการเรียน ไม่รับผิดชอบต่องานที่ของตนเอง ผลการเรียนตกต่ำลง ไม่มีสมาธิเวลาทำงาน และขาดสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นโดยเฉพาะกับคนในครอบครัว จนก่อให้เกิดเป็นอาการซึมเศร้า วิตกกังวล และความเครียดได้ แต่ที่เด่นชัดคือจะมีการแยกตัวออกจากสังคม แล้วนำตนเองเข้าไปอยู่ในสังคมออนไลน์แทนซึ่งไม่มีปฏิสัมพันธ์กับความเป็นจริงแต่อย่างใด จึงอาจส่งผลต่อสภาพจิตใจในทางลบได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ส่งผลเสียตามมามากมาย หนึ่งในผลกระทบที่จะศึกษาคือพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์ที่ส่งผลต่อผลการเรียน (สุจิตรา เถาว์โท, 2555).

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีนักศึกษา จำนวน 6,562 คน และมีนักศึกษาที่เล่นเกมออนไลน์ด้วย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์ ผลการเรียนของนักศึกษา และพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อันจะเป็นข้อมูลในการวางแผนทางส่งเสริมพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์ที่เหมาะสมและไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียนของนักศึกษา

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจังหวัดปทุมธานี

2.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์ ผลการเรียนของนักศึกษา และพฤติกรรมการเล่นเกมนอนไลน์กับผลการเรียนของนักศึกษา โดยทำการศึกษากับนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 6,562 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย

3.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย จำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชั่วโมงในการเล่นเกมนอนไลน์ รูปแบบเกมนอนไลน์ ผู้มีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์ และผลการเรียนของเทอมที่ผ่านมา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 4 ข้อ คือ การเล่นเกมมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน การเล่นเกมในเวลาเรียน การเล่นเกมในเวลากลางคืนจนทำให้ตื่นไปเรียนไม่ไหว เคยโดดเรียนไปเล่นเกม โดยแต่ละข้อมีเกณฑ์และความหมาย ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ (ประมาณ 6-7 วันต่อสัปดาห์) เกณฑ์

คะแนน 5

คะแนน 4	เห็นด้วยมาก	หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำไม่สม่ำเสมอ (ประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์)	เกณฑ์
คะแนน 3	เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง (ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์)	เกณฑ์
คะแนน 2	เห็นด้วยน้อย	หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง (ประมาณ 1-2 วันต่อสัปดาห์)	เกณฑ์
คะแนน 1	เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 วันต่อสัปดาห์)	เกณฑ์
คะแนน 0	ไม่เห็นด้วย/ไม่ทำ	หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย	เกณฑ์

เกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเล่นเกม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมด ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนเฉลี่ยสูงสุด} - \text{คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

เกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเล่นเกม ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การประเมินโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	ระดับของความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเล่นเกม
3.68 – 5.00	มาก
2.34 – 3.67	ปานกลาง
1.00 – 2.33	น้อย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 – 1.00

3.4.2 การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ตามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) เท่ากับ 0.87

3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ จำนวน 8 คน ที่ผ่านการประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการและแนวทางปฏิบัติในการสอบถามข้อมูลก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนชั่วโมงในการเล่นต่อสัปดาห์ รูปแบบเกมออนไลน์ที่นิยม ผู้มีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์ และผลการเรียนเฉลี่ยของเทอมที่ผ่านมาของนักศึกษา กับพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์ 4 พฤติกรรมที่มีความถี่ในการปฏิบัติ ได้แก่ ดังนี้ เล่นเกมมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน การเล่นเกมในเวลาเรียน การเล่นเกมในเวลาว่างจนจนทำให้ตื่นไปเรียนไม่ไหว และการเคยโดดเรียนไปเล่นเกม ผลการวิจัย พบว่า

4.1 ข้อมูลทั่วไป

1) เพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.0 และเพศชาย ร้อยละ 29.0 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 18-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 21-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.0 ในส่วนระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมาคือ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 21.0 กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 มี คิดเป็นร้อยละ 15.0 และกำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 12.0 ตามลำดับ

2) จำนวนชั่วโมงในการเล่นเกมน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเล่นเกมเป็นระยะเวลาประมาณ 4-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ เล่นเกมไม่เกิน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ร้อยละ 23.0 และเล่นเกมเป็นระยะเวลาประมาณ 12-24 ชั่วโมง ร้อยละ 24.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เล่นเกม 24 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์มีน้อยที่สุดมีเพียงร้อยละ 12.0

3) รูปแบบเกมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า รูปแบบเกมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมมากที่สุดคือ เกม MOBA คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมาคือ เกม RPG ร้อยละ 31.0 เกมปริศนา ร้อยละ 30.0 เกมแอคชั่น FPS ร้อยละ 28.0 เกมผจญภัย ร้อยละ 22.0 เกมกีฬาและการแข่งขัน ร้อยละ 19.0 และเกมเลียนแบบหรือการจำลอง ร้อยละ 18.0 ตามลำดับ

4) ผู้มีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์ พบว่า เพื่อนในเกมมีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือ เพื่อน ร้อยละ 38.0 รุ่นพี่รุ่นน้อง ร้อยละ 10.0 ส่วนพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.0

5) ผลการเรียนรู้เฉลี่ยของเทอมที่ผ่านมา พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.00 คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาคือ มีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.0 และมีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 2.00-2.50 คิดเป็นร้อยละ 25.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.0

4.2 พฤติกรรมการเล่นเกม

ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเล่นเกมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.15) เมื่อพิจารณาจำแนกความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเล่นเกมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีระยะเวลาในการเล่นเกมนานกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน (ค่าเฉลี่ย 3.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.21) และมีการเล่นเกมในเวลาเรียน (ค่าเฉลี่ย 2.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.06) และพฤติกรรมการเล่นเกมในเวลากลางคืนจนตื่นไปเรียนไม่ไหว (ค่าเฉลี่ย 2.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.25) อยู่ในระดับปานกลางหมายถึง มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง (ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์) ส่วนพฤติกรรมการเคยโดดเรียนเพื่อไปเล่นเกมนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้วยว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07) ดังตารางที่ 2

5. สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

1) ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.0 และเพศชาย ร้อยละ 29.0 ตามลำดับ กว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 18-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.0 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 52.0 ส่วนมากเล่นเกมเป็นระยะเวลาประมาณ 4-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 41.0 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหทัยรัตน์ ขจรบุญ พิทยา พรมาลี และเนติ เฉลียววาทะ (2556) กล่าวว่า พฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่ชอบเล่นเกมประเภทออนไลน์ โดยเล่นที่บ้านตนเองมากที่สุด โดยมีเวลาเล่นเกมแต่ละครั้งมากที่สุด 1 ชั่วโมงต่อวัน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของธานินทร์ สุธีประเสริฐ ธนพร ศักดิ์ศรีสนอง สรียพร เต๊ะคอเลาะ วัชรินทร์ โมลมาลัย สุวัฒน์เกิดมั่ง สุนิสา จันทรแสง และศักดิ์กร สุวรรณเจริญ (2561) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเล่นเกมในวันจันทร์ถึงศุกร์เฉลี่ย 2.6 ชั่วโมงต่อวัน และเล่นเกมในวันเสาร์-อาทิตย์ เฉลี่ย 4.6 ชั่วโมงต่อวัน

ส่วนรูปแบบเกมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า รูปแบบเกมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมมากที่สุดคือ เกม MOBA คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมาคือ เกม RPG ร้อยละ 31.0 เกมปริศนา ร้อยละ 30.0 เกมแอคชั่น FPS ร้อยละ 28.0 เกมผจญภัย ร้อยละ 22.0 เกมกีฬาและการแข่งขัน ร้อยละ 19.0 และเกมเลียนแบบหรือการจำลอง ร้อยละ 18.0 ตามลำดับ โดยเพื่อนในเกมมีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือ เพื่อน ร้อยละ 38.0 สอดคล้องกับการศึกษาของธานินทร์ สุธีประเสริฐ ธนพร ศักดิ์ศรีสนอง สรียพร เตชะดอเลาะ วชิรินทร์ โมมลมาลัย สุวัฒนา เกิดม่วง สุนิสา จันทรแสง และศักติกร สุวรรณเจริญ (2561) กล่าวว่า ประเภทเกมที่นิยมเล่นส่วนมากคือ เกมผจญภัย เกมวางแผนการรบ และเกมกีฬาแข่งขัน ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาผลการเรียนเฉลี่ยของเทอมที่ผ่านมา พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.00 คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาคือ มีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.0 สอดคล้องกับการศึกษาของธานินทร์ สุธีประเสริฐ ธนพร ศักดิ์ศรีสนอง สรียพร เตชะดอเลาะ วชิรินทร์ โมมลมาลัย สุวัฒนา เกิดม่วง สุนิสา จันทรแสง และศักติกร สุวรรณเจริญ (2561) กล่าวว่า เกรดเฉลี่ย (GPA) ของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย 2.7

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 100)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	29	29.0
หญิง	71	71.0
อายุ		
18-20 ปี	55	55.0
21-24 ปี	45	45.0
ระดับการศึกษา		
ชั้นปีที่ 1	15	15.0
ชั้นปีที่ 2	52	52.0
ชั้นปีที่ 3	21	21.0
ชั้นปีที่ 4	12	12.0
จำนวนชั่วโมงในการเล่นเกมนต่อสัปดาห์		
ไม่เกิน 4 ชั่วโมง	23	23.0
4-12 ชั่วโมง	41	41.0
12-24 ชั่วโมง	24	24.0
24 ชั่วโมงขึ้นไป	12	12.0
รูปแบบเกมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
เกมเลียนแบบหรือการจำลอง	18	18.0
เกมแอคชั่น FPS	28	28.0
เกมผจญภัย	22	22.0
เกม RPG	31	31.0
เกมปริศนา	30	30.0
เกมกีฬาและการแข่งขัน	19	19.0
เกม MOBA	54	54.0

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ผู้มีอิทธิพลต่อการเล่นเกมออนไลน์		
เพื่อน	38	38.0
พ่อแม่	4	4.0
เพื่อนในเกม	48	48.0
รุ่นพี่รุ่นน้อง	10	10.0
ผลการเรียนของเทอมที่ผ่านมา		
ต่ำกว่า 2.00	5	5.0
2.00 – 2.50	25	25.0
2.50 – 3.00	43	43.0
3.50 ขึ้นไป	27	27.0

ตารางที่ 2 แสดงพฤติกรรมการเล่นเกม

(n = 100)

พฤติกรรมการเล่นเกม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
เล่นเกมมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน	3.17	1.21	ปานกลาง
การเล่นเกมในเวลาเรียน	2.89	1.06	ปานกลาง
การเล่นเกมในเวลาว่างจนทำให้ตื่นไปเรียนไม่ไหว	2.39	1.25	ปานกลาง
เคยโดดเรียนไปเล่นเกม	1.81	1.07	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.57	1.15	ปานกลาง

2) พฤติกรรมการเล่นเกม ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.57) เมื่อพิจารณาจำแนกความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเล่นเกมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีระยะเวลาในการเล่นเกมนานกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน (ค่าเฉลี่ย 3.17) และมีการเล่นเกมในเวลาเรียน (ค่าเฉลี่ย 2.89) และมีพฤติกรรมเล่นเกมในเวลาว่างจนตื่นไปเรียนไม่ไหว (ค่าเฉลี่ย 2.39) ทั้งสามพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง (ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์) ส่วนพฤติกรรมเคยโดดเรียนเพื่อไปเล่นเกมนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้วยว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.81) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหทัยรัตน์ ขจรบุญ พิทยา พรมาลี และเนติ เฉลียวาเรศ (2556) กล่าวว่า พฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของนักเรียนเมื่อจำแนกตามประเภทของเกม สถานที่เล่นเกม วันที่เล่นเกม เวลาที่เล่นเกม ช่วงเวลาในการเล่นเกมนั้น และบุคคลที่นักเรียนร่วมเล่นเกมไม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของนักเรียน

5.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) ในชุมชนควรมีพื้นที่สร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชน อาทิ ลานกิจกรรมดนตรี กีฬา ศิลปะ ออกกำลังกาย หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กเยาวชนมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมและหันมาสนใจการทำกิจกรรมสร้างสรรค์มากกว่าการเล่นเกมนานหรืออินเทอร์เน็ต
- 2) ร้านเกมควรมีเวลาปิดบริการตรงกัน เช่น ปิดทุกวันจันทร์หรือวันอาทิตย์ โดยอาจปิดครึ่งวัน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กและผู้ปกครองได้ใช้เวลาในครอบครัวร่วมกัน
- 3) ผู้ประกอบการร้านเกมควรสนับสนุนให้ร้านเกมเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนโดยควรมีกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการให้บริการเกม

6. เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ สุธีประเสริฐ ธนพร ศักดิ์ศรีสนอง สรียพร เต๊ะดอเลาะ วชิรินทร์ โมมลมาลัย สุวัฒนาเกิดม่วง สุนิสา จันทรแสง และศักดิ์กร สุวรรณเจริญ. 2561. พฤติกรรมการเล่นเกมและการติดยาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(1), น. 1-17.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2560. การสำรวจการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สุจิตรา เถาว์โท. 2555. องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 : การวิเคราะห์พหุระดับ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุรวิทย์ พลมณี. 2557. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- หทัยรัตน์ ขจรบุญ พิชยา พรมาลี และเนติ เฉลยวาเรศ. 2556. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์กับผลการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยนาท. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 7(2), น. 89-98.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์
ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข

FACTORS INFLUENCING THE ACCEPTANCE OF PAPER-BASED MEDICAL TRANSITION
TOWARD THE ELECTRONIC MEDICAL RECORDS OF HOSPITALS IN HEALTH REGION
5, MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

อิศรา ศิริมณีรัตน์^{1*} พิชญ์วรา จันทรชัย² วันนิตา รักษามาตย์³ กัลย์จิรัตน์ อินทผลัญ⁴
กานต์ธิดา วาริดำ⁵ ชลิดา โพธิ์เกษม⁶ ชลิดา ทองมั่ง⁷ สุพิศ บุญลาภ⁸ ชลิต เชาววิไลย์⁹ ปราจิต ทิพย์โอสถ¹⁰
พนิดา ตันสิน¹¹

ISSARA SIRAMANEERAT^{1*}, PITCHWARA CHANYAM², WANNISA RAKSAMAT³,
KANJIRAT INTAPHALAN⁴, KANTHIDA WAREEDAM⁵, CHALIDA PHOKASEM⁶,
CHALITA THONGMAN⁷, SUPIT BOONLAB⁸, CHALIT CHAOWILAI⁹, PRAJIT TIPOASON¹⁰,
PHANIDA TANSIT¹¹

^{1,8-11} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

² ภาควิชาเวชระเบียน วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี

³ ภาควิชาการศึกษาทั่วไป วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี

⁴ งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

⁵⁻⁷ นักศึกษาภาควิชาเวชระเบียน วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี

^{1,8-11} Department of Social Sciences, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology
Thanyaburi, Pathum Thani Province

² Department of Medical Record, Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health
Technology, Nonthaburi Province

³ Department of General Education, Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health
Technology, Nonthaburi Province

⁴ Department of Thai Traditional Medicine, Khok Charoen Hospital, Lopburi Province

⁵⁻⁷ Students of Department of Medical Record, Kanchanabhishek Institute of Medical and Public
Health Technology, Nonthaburi Province

issara_s@rmutt.ac.th^{1*}, pitch_yam@gmail.com², w_raksamat@windowslive.com³,
kinthaphalan@gmail.com⁴, kanthida@gmail.ccm⁵, chalida@gmail.com⁶, cha_t@gmail.com⁷
supit_b@rmutt.ac.th⁸, chalit_c@rmutt.ac.th⁹, prajit_t@rmutt.ac.th¹⁰, panida_t@rmutt.ac.th¹¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข ในบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับงานเวชระเบียนจำนวน 275 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ การยอมรับเทคโนโลยี และข้อเสนอแนะทั่วไป ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.780 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคลที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีจำนวน 4 ตัว

คือ เพศ ระดับการศึกษาปริญญาตรี ระดับการศึกษาปริญญาเอก และการเคยผ่านการอบรมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: ปัจจัย การยอมรับ การเปลี่ยนผ่าน เวชระเบียนกระดาษ เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

ABSTRACT

The purpose of this research were 1) to study the level of acceptance of paper-based medical record transition toward an electronic medical record and 2) to analysis the factors that affect the level of acceptance of paper-based medical record transition toward an electronic medical record of hospitals in health zone 5, Ministry of Public Health. The sample was 275 cases The data was divided into 4 parts, namely, part1 personal factors, part 2 supporting factors affecting the acceptance of paper-based medical record transition toward an electronic medical record. Part 3 the acceptance of paper-based medical record transition toward an electronic medical record and part 4 general suggestions. The reliability of the questionnaire was 0.86. Data analysis was frequency, percentage, mean and standard deviation, Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.

Regarding to hypothesis testing, sex, bachelor degree, doctorate degree and had been trained in electronic medical records affected to the acceptance of paper-based medical record transition toward an electronic medical record of hospitals in Health Region 5, Ministry of Public Health. The statistical significance was 0.05.

Keywords: Factors, Acceptance, Transition, Paper medical records, Electronic medical record

1. ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางด้านสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการแพทย์ องค์การอนามัยโลกได้กำหนดให้ระบบสารสนเทศของข้อมูลทางการแพทย์เป็นหนึ่งในหกของระบบจำเป็นต่อการให้บริการทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพ (สุชล รัชยา, (2556) อย่างไรก็ตามการพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณสุขที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น มีสวัสดิการและระบบประกันสุขภาพอย่างทั่วถึง มีการพัฒนาในด้านเทคนิคฯ และวิธีการตรวจรักษาผู้ป่วยให้ดีขึ้น ส่งผลให้โรงพยาบาลต่างๆ มีจำนวนผู้มารับบริการเป็นจำนวนมาก ในขณะที่จำนวนแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้บริการในปัจจุบันมีจำนวนไม่เพียงพอ ด้วยปริมาณงาน และภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการข้อมูลของผู้มารับบริการ (เชิดชู อริยศรีวัฒนา, 2558)

เช่นเดียวกันกับปัญหาการทำงานของเจ้าหน้าที่ทางด้านงานเวชระเบียน ทำให้มีการนำระบบสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการจัดการระบบเวชระเบียนภายในโรงพยาบาลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาช่วยในการบันทึกข้อมูลเวชระเบียนให้เป็นข้อมูลในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือเรียกว่า เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Medical Record) สามารถแก้ปัญหาของระบบเวชระเบียนกระดาษ (Paper-based Medical Record) ที่เกิดขึ้นได้หลายประการ เช่น แก่ปัญหาการจัดหาพื้นที่ในการจัดเก็บ ปัญหาความผิดพลาดในการจัดเก็บ การสูญหายของเวชระเบียน ความล่าช้าในการสืบค้น และที่สำคัญคือปัญหาการอ่านลายมือที่ปรากฏในเวชระเบียนไม่ออก ซึ่งอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในการสั่งการรักษาได้ เช่น การจ่ายยาผิด การผ่าตัดผิดตำแหน่ง (นวนรณ ธีระอัมพรพันธุ์, 2557) นอกจากนี้ยังนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจทางคลินิก (Clinical Decision Support System : CDSS) ระบบการแพทย์อัจฉริยะ (Medical Expert System) ซึ่งระบบเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จำแนกตามการนำมาใช้งานได้ 2) ระบบที่มีความสมบูรณ์เต็มรูปแบบ (1 ระบบ คือ Complete Electronic Medical Record) มีครบทุกกระบวนการในการดูแลผู้ป่วย โดยใช้เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงข้อมูลแต่ละหน่วยบริหารสุขภาพเข้าด้วยกัน และแบบที่เป็นระบบย่อยใช้เฉพาะหน่วยบริการ ซึ่งระบบที่นิยมนำมาใช้ทั่วไป เช่น ระบบการสั่งการรักษาคอมพิวเตอร์ (Computerized Physician Order Entry : CPOE) และระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Medical

Record) (อิทธิพล สารชาติ, (2556)

โรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข แผนกเวชระเบียนได้มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงจากเวชระเบียนกระดาษมาเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์เช่นเดียวกัน เนื่องจากการใช้เวชระเบียนแบบกระดาษจะใช้พื้นที่ในการจัดเก็บเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้โรงพยาบาลต้องเพิ่มพื้นที่ในการจัดเก็บ และมีหลายโรงพยาบาลที่มีพื้นที่จัดเก็บไม่เพียงพอ นอกจากนั้นเวชระเบียนแบบกระดาษจะมีโอกาสค้นหาเวชระเบียนไม่พบและสูญหายง่ายกว่า สาเหตุมาจากที่มีเจ้าหน้าที่ย้ายไปและไม่มาคืน หรือทำสูญหาย หรือเก็บผิดที่ ซึ่งระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ที่จะนำมาใช้จะมีการเข้ารหัสเพื่อเข้าถึงข้อมูลประวัติต่างๆ ของผู้ป่วย เพื่อความปลอดภัยของข้อมูล และสามารถตรวจสอบผู้ที่เข้าถึงได้ และระบบนี้จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาการค้นหาเวชระเบียนไม่พบ ลดการสูญหายของเวชระเบียน และลดระยะเวลาการรอคอยของเวชระเบียน รวมไปถึงแพทย์สามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้ป่วยเพื่อใช้ในการรักษาได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย ซึ่งในประเทศไทยผลการวิจัยปี 2551 พบว่ามีโรงพยาบาลนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ทั้งแบบเต็มระบบและที่เป็นระบบย่อยไปใช้ถึงประมาณร้อยละ 88 (กิจพณ ศรีธานี, 2551) สามารถลดปัญหาในงานเวชระเบียนได้ ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข เพื่อเป็นแนวทางการขยายการนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในโรงพยาบาลต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

1) ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับงานเวชระเบียน ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งโรงพยาบาลจะต้องอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 7 โรงพยาบาล ดังนี้

1. โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	จังหวัดสุพรรณบุรี
2. โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชอริยธรรมาภรณ์	จังหวัดสุพรรณบุรี
3. โรงพยาบาลเลาขวัญ	จังหวัดกาญจนบุรี
4. โรงพยาบาลวัดเพลง	จังหวัดราชบุรี
5. โรงพยาบาลบ้านคา	จังหวัดราชบุรี
6. โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า	จังหวัดสมุทรสงคราม
7. โรงพยาบาลท่าช้าง	จังหวัดเพชรบุรี

บุคลากร ประกอบด้วย แพทย์จำนวน 196 คน พยาบาลจำนวน 1,238 คน เภสัชกรจำนวน 91 คน เจ้าหน้าที่เทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 13 คน และเจ้าหน้าที่ในแผนกเวชระเบียน จำนวน 101 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,639 คน

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 329 คน ประกอบด้วย แพทย์จำนวน 39 คน พยาบาลจำนวน 249 คน เภสัชกรจำนวน 18 คน เจ้าหน้าที่เทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่ในแผนกเวชระเบียนจำนวน 20 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

2) ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 - 31 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560

3) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

โรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรสาคร

4) ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

- ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์การใช้งาน เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ และการเคยผ่านการอบรมเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

- ปัจจัยสนับสนุนการยอมรับทางเทคโนโลยี ปรับใช้ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology : UTAUT) ของ Venkatesh และคณะ (2003) ซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ด้านประโยชน์ของเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ , 2) ด้านความง่ายในการใช้งาน

3) ด้านการสนับสนุนขององค์กร และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็น เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข ตามแนวคิดและทฤษฎีการตัดสินใจของ Kotler (1997) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ (Problem or Need Recognition), 2) ด้านการเสาะแสวงหาข้อมูล (Search for Information), 3) ด้านการประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternative), 4) ด้านการตัดสินใจใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (Decision Making)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) การหาความเที่ยง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.70 –1.00

2) การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Coefficient Alpha ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) = 0.780

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคคล (ส่วนที่ 1) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์การใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ และการเคยผ่านการอบรมเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้การคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับปัจจัยสนับสนุนการยอมรับทางเทคโนโลยี (ส่วนที่ 2) และวิเคราะห์ระดับการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข (ส่วนที่ 3) โดยใช้การคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Enter ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคคลของบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับงานเวชระเบียนของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.2 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.8 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.2 มีอาชีพพยาบาล คิดเป็นร้อยละ

81.1 มีประสบการณ์การใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละ 91.3 และเคยผ่านการอบรมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็นร้อยละ 94.9

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนการยอมรับทางเทคโนโลยี

1) ปัจจัยสนับสนุนการยอมรับทางเทคโนโลยี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.19 เมื่อมาพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนขององค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.27 รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ของเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

2) ด้านประโยชน์ของเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่าระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้สามารถให้บริการแก่ผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว การนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาช่วยลดเวลาในการบริการผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.26 รองลงมา คือ การนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ทำให้เก็บความลับของผู้ป่วยได้ปลอดภัยมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18

3) ด้านความง่ายในการใช้งาน เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า สามารถเรียนรู้และใช้งานระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ได้ในระยะเวลาอันสั้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.14 รองลงมา คือ การนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการลดภาระงานของงานที่ทำอยู่เดิม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12

4) ด้านการสนับสนุนขององค์กร เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า การนำเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ทำให้ภาพลักษณ์ของโรงพยาบาลดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.41 รองลงมา คือ ท่านคิดว่าระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มีประโยชน์ในการให้บริการผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33

5) ด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือปฏิบัติในการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์เพียงพอต่อการให้บริการผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.27 รองลงมา คือ การนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ทดแทนระบบงานเดิมทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

3. ผลการวิเคราะห์การยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข

1) การยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อมาพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.28 รองลงมา คือ ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และ ด้านการเสาะแสวงหาข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15

2) ด้านการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านคิดว่าการนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ช่วยลดระยะเวลาในการค้นหาเวชระเบียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.29 รองลงมา คือ ท่านคิดว่าการใช้ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยเพิ่มคุณภาพและความสมบูรณ์ของเวชระเบียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

3) ด้านการเสาะแสวงหาข้อมูล เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านสอบถามข้อมูลระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จากผู้ที่เคยทดลองใช้มาก่อน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.21 รองลงมา คือ ท่านศึกษาคู่มือปฏิบัติการใช้ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ท่านสนใจเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 4.20

4) ด้านการประเมินทางเลือก เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านคิดว่าการใช้ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยรักษาความลับของผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.16 รองลงมา คือ ท่านคิดว่าการนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบงานเดิม ท่านคิดว่าการใช้ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 4.14

5) ด้านการตัดสินใจใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อมาพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับการใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.42 รองลงมา คือ ท่านมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ต่างๆ ในการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26

4. ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Multiple regression) ด้วยวิธี Enter เพื่อทดสอบตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข พบว่า เพศ ปริญาตรี ปริญาเอก เคยผ่านการอบรมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ด้านประโยชน์ของเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการสนับสนุนขององค์กร และด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านประโยชน์ของเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการสนับสนุนขององค์กร และด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ส่งผลทางบวกต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เพศ ระดับการศึกษาปริญญาตรี ระดับการศึกษาปริญญาเอก และเคยผ่านการอบรมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลทางลบต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .641 - .100(\text{เพศ}) - .077(\text{ปริญญาตรี}) - .291(\text{ปริญญาเอก}) - .105(\text{เคยผ่านการอบรม}) + .131(\text{ด้านประโยชน์}) + .206(\text{ด้านการสนับสนุนขององค์กร}) + .616(\text{ด้านสภาพแวดล้อม})$$

สมการพยากรณ์รูปแบบมาตรฐาน

$$\hat{Z} = -.109 (\text{เพศ}) - .089 (\text{ปริญญาตรี}) - .090 (\text{ปริญญาเอก}) - .055 (\text{เคยผ่านการอบรม}) + .162(\text{ด้านประโยชน์}) + .235(\text{ด้านการสนับสนุนขององค์กร}) + .680(\text{ด้านสภาพแวดล้อม})$$

5. การอภิปรายและสรุปผล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุขผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1 เพศ ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย เลื่อนวัน (2555) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ : กรณีศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ พบว่า เพศและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิพิธ โตรภวานนท์และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการยอมรับนวัตกรรมรถยนต์ระบบไฮบริดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีกระบวนการยอมรับนวัตกรรมรถยนต์ระบบไฮบริดแตกต่างกันในกระบวนการยอมรับนวัตกรรมรถยนต์ระบบไฮบริด

5.2 ระดับการศึกษาปริญญาตรี และปริญญาเอก ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็น

เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่าอนุปริญญา โดยปกติแล้วแพทย์ พยาบาลมักจะเป็นบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูง และเป็นกลุ่มอาชีพที่มีภาระงานหนักเกินเวลาอยู่แล้ว การที่จะต้องใช้เวลาเพิ่มเติมในการศึกษาระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ค่อนข้างจะมีความซับซ้อนอาจส่งผลทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีระดับการยอมรับระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย เลื่อนวัน (2555) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ : กรณีศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ พบว่า ระดับการศึกษาที่

แตกต่างกันมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการรับรู้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพิธ ไตรภวานนท์และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการยอมรับนวัตกรรมรถยนต์ระบบไฮบริดของผู้บริโภคใน กรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน มี กระบวนการยอมรับนวัตกรรมรถยนต์ระบบไฮบริดแตกต่างกัน

5.3 การเคยผ่านการอบรมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียน

แบบกระดาดเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เคยผ่านการอบรมเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาดเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยอบรม เนื่องจากว่ากลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเคยอบรม อาจจะเล็งเห็นถึงความซับซ้อนและความยุ่งยากในการใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้กลุ่มคนที่เคยผ่านอบรมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มีระดับการยอมรับที่ต่ำ ในทางกลับกันอาจจะเป็นเพราะว่าโครงการอบรมหรือกิจกรรมการอบรมเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มีรูปแบบการจัดที่ไม่เหมาะสม ไม่คำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เข้าร่วมอบรม จึงทำให้ผู้เข้าอบรมรู้สึกเบื่อหน่ายและรู้สึกถึงความยากในการใช้ระบบในรูปแบบใหม่

5.4 ด้านประโยชน์ของเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาดเป็น

เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เห็นประโยชน์ของการใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ยกตัวอย่างเช่น ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้สามารถให้บริการแก่ผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว และการนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาช่วยลดเวลาในการบริการผู้ป่วย มักจะมีแนวโน้มในการยอมรับในการใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ในระดับที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธาวรา หวังสมบูรณ์ดี (2553) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การยอมรับอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง กรณีศึกษาพนักงานธนาคารยูโอบี สำนักงานใหญ่ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงการใช้ง่าย ประสิทธิภาพในอดีต ภาพพจน์ของพนักงาน ส่งผลกระทบถึงการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง

5.5 ด้านการสนับสนุนขององค์กร ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาดเป็นเวชระเบียน

อิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างคิดว่า การที่องค์กรสนับสนุนในด้านความช่วยเหลือสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการจัดตั้งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ย่อมมีปัญหาหรือไม่เข้าใจ และในด้านผู้บริหาร โรงพยาบาลอาจมีนโยบายในการส่งเสริมการใช้งานเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะทําให้บุคลากรในโรงพยาบาลยอมรับการเปลี่ยนผ่านในการใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ได้สูง

5.6 ด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ส่งผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาดเป็นเวชระเบียน

อิเล็กทรอนิกส์ของโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในโรงพยาบาลที่มีการวางแผนหรือมีนโยบายในการที่จะเปลี่ยนมาใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จะมีการยอมรับมาก เนื่องจากได้รับคำแนะนำและมีอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อการรองรับระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ และเห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนมาใช้เวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษา พบว่า การเคยอบรมระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาดเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงรูปแบบในการอบรมกิจกรรมการอบรม วิทยากรที่นำเสนอการอบรม ให้มีคุณภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรที่เข้ารับการอบรมได้

3. จากการศึกษา พบว่า ด้านการสนับสนุนขององค์กรมีส่วนสำคัญต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน ควรจะส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์จากสื่อต่างๆ อาทิเช่น สื่อทางอินเทอร์เน็ต วารสาร/สิ่งพิมพ์ทางการแพทย์

4. จากการศึกษา พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมขององค์กรมีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเวชระเบียนแบบกระดาษเป็นเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องส่งเสริมทั้งทางด้านกายภาพ อาทิเช่น เครื่องอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เพียงพอต่อบุคลากรทางการแพทย์ และมีอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อการรองรับระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เลือกศึกษาประชากรในจังหวัดอื่น ที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน เพื่อจะได้ทราบผลการศึกษา ประเมินคุณภาพและเปรียบเทียบผลการศึกษาของแต่ละจังหวัดได้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2. แนะนำให้ทำการศึกษาตัวแปรอิสระในปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เพื่อให้งานวิจัยกว้างขวางและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- กิจปพน ศรีธานี. 2551. ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ : สารสนเทศทางการแพทย์กับการใช้งาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เชิดชู อริยศรีวัฒนา. 2558. จะปฏิรูปการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีมาตรฐานต้องทำอะไร ตอนที่ 2 [ออนไลน์]. ค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=9580000112574>
- ฐาวรา หวังสมบูรณ์ดี. 2553. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกรยอมรับอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง กรณีศึกษา : พนักงานธนาคารยูโอบี สำนักงานใหญ่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นวนรณ ธีระอัมพรพันธุ์. 2557. ระบบสารสนเทศโรงพยาบาล ในเอกสารการสอนนักศึกษาพยาบาล โรงพยาบาลรามาริบัติ 25 ก.พ. 2557, กรุงเทพฯ : โรงพยาบาลรามาริบัติ
- พิพิธ ไตรถวานนท์และคณะ. 2557. กระบวนการยอมรับนวัตกรรมรถยนต์ระบบไฮบริดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุชล รัชยา. 2556. อิทธิพลของการใช้งานระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานรายบุคคล. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรทัย เลื่อนวัน. 2555. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ กรณีศึกษา : กรมการพัฒนาชุมชนศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อิทธิพล สารชาติ. 2556. การพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนสารสนเทศสุขภาพในเครือข่าย จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีสารสนเทศ), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Kotler, P and Anderson, A. R. 1997. **Strategic Marketing for Nonprofit Organizations**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Venkatesh, V. and Davis, F. D. 2000. A Theoretical Extension of The Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Field Studies. **Management Science**. 46, 2 (February), p. 186–204.

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
SELF-DIRECTED LEARNING READINESS OF UNDERGRADUATE STUDENTS
AT MAEJO UNIVERSITY- PHRAE CAMPUS

ปวีณา ฉัตรสูงเนิน¹ อลิษา อินจันทร์²

PAWEENA CHATSUNGNOEN¹, ALISA INJAN²

^{1,2} สาขาวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่

^{1,2} Department of General Education, Maejo University-Phrae Campus, Phrae

¹pawphan@yahoo.com, and ²kidsme87@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเปรียบเทียบระดับความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการชี้แนะตนเองของนักศึกษาที่จำแนกตามความสามารถทางการเรียนภาษาอังกฤษ โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 201 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนมากมีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านคุณลักษณะของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านความสามารถในการบริหารจัดการด้วยตนเอง แต่มีระดับความพร้อมในการสืบค้นด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในระดับคะแนนภาษาอังกฤษสูงจะมีกลวิธีในการสืบค้นด้วยตนเองที่หลากหลายกว่ากลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในระดับอ่อนและปานกลาง ผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียนให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติให้มีพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป

คำสำคัญ: ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การวิจัยแบบผสมผสาน นักศึกษาระดับปริญญาตรี

ABSTRACT

This study aimed to investigate the self-directed learning readiness (SDLR) and compare the readiness in studying English of 201 third year students at Maejo University-Phrae Campus registered in Academic Year 2561. The research instruments included the SDLR questionnaire and in-depth interview questions. The results showed most students believed that their self-directed learning readiness was at moderate level in the competency of self-directed learning, self-administration, and self-directed learning attributes. However, they had an inquiry competence at high level. Students in high score level group had more strategies in self-directed learning than those in middle and low score levels. The results of this study will contribute to the plan for student development at Maejo university-Phrae campus to accumulate their self-directed learning readiness.

Keywords: self-directed learning readiness, mixed method research, undergraduate students

1. ความเป็นมาของปัญหา

จากการที่ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนและกำหนดให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ส่งผลให้ความรู้และทักษะภาษาอังกฤษของคนไทยเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการที่จะสร้างความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการแข่งขันเศรษฐกิจและการสร้างความสัมพันธ์ในระดับนานาชาติ โดยรัฐบาลได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์และนโยบายในการพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถทางทักษะภาษาอังกฤษของประชาชนทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามจากการจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของ Education First ระบุว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 62 จาก 70 ประเทศ ส่งผลให้ทางสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้เสนอกรอบประเด็นวิจัย ซึ่งหนึ่งใน

ข้อเสนอแนะของการวิจัยดังกล่าวคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (นันทิยา และ นันธิดา, 2559) อันสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาไทยจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยยึดหลักให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาดังกล่าว จำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีการจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้หลากหลายและมีเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้การแสวงหาข้อมูลเป็นไปอย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งทำให้กรอบแนวคิดทางการศึกษาเดิมเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่มีกรอบกำหนดเรื่องเวลา สถานที่หรือห้องเรียน และผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ส่วนผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (self-directed learning) ซึ่งผู้เรียนต้องสามารถรับผิดชอบเรื่องการเรียนรู้ต่างๆได้ด้วยตนเอง (Breen and Mamn, 1997)

การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเอง จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอบรมกลวิธีการเรียนจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและทักษะของผู้สอน และควรมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ควบคู่ไปกับเนื้อหาวิชาหลัก เพราะการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองต่างจากการเรียนในรายวิชาอื่น อีกทั้งผู้เรียนจะต้องรู้จักแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่เหมาะสมกับตน ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ภาษาด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงมีประโยชน์ต่อผู้เรียนและลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวนี้สามารถฝึกฝนได้ คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองโดยภาพรวม และเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยตนเองในแต่ละด้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติที่มีระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษที่ต่างกัน ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน พัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีลักษณะการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการชี้นำตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการชี้นำตนเองของนักศึกษาที่จำแนกตามความสามารถทางการเรียนภาษาอังกฤษ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ศป 242 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ทั้งหมดรวมจำนวน 201 คน จากนั้นผู้วิจัยได้แบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ตามเกรดที่ได้รับในรายวิชาภาษาอังกฤษ ศป 241 การพัฒนาภาษาอังกฤษ 1 ที่เป็นวิชาที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ลงทะเบียนเรียนจากภาคเรียนที่ผ่านมา ระดับผู้เรียนทั้ง 4 คือระดับพื้นฐาน (เกรด D+, และ D) ระดับปานกลาง (เกรด B, C+, และ C) และระดับสูง (เกรด A และ B+) จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ในแต่ละกลุ่มเพื่อคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป โดยสุ่มเลือกกลุ่มละ 4 คน รวมทั้งหมด 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของประเทศไทย โดยปรับปรุงมาจาก มณี อาภาวรรณทิกุล และคณะ (2554) เพื่อหาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 โดยมีการแปลความหมายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4 ด้านคือ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองการแปลความหมายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4 ด้านคือ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ด้านความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง และ ด้านความสามารถในการสืบค้นด้วยตนเอง และ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเปรียบเทียบระดับความพร้อมในการเรียนของนักศึกษาที่จำแนกตามความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยแบ่งคำถามในการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ด้านตามคุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีลักษณะคำถามเช่นเดียวกับแบบสอบถาม และได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ก่อนนำมาปรับปรุงและนำมาใช้ได้จริงและตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) และใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณคนละ 30 นาที

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังผู้เข้าร่วมวิจัยตอบคำถามจากแบบสำรวจ ผู้วิจัยตรวจสอบ ความถูกต้องและสมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เกณฑ์การแปลความหมาย คะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบ่งเป็น 5 ระดับโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของบุญชม ศรีสะอาด (2535) ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด /คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก / คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง/คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับน้อย/ และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์ แก่นสาระ (Thematic analysis) ตามหลักทฤษฎีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ผลการวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัย เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 201 คน แบ่งเป็นชาย 95 คน และหญิง 106 คน ซึ่งมาจาก 6 สาขาวิชาคือ สาขาวิชาเกษตรป่าไม้ การจัดการชุมชน เทคโนโลยีชีวภาพ การตลาด เทคโนโลยีการผลิตพืชและเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ ผลการวิเคราะห์ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากค่าเฉลี่ยรวม พบว่า นักศึกษามีระดับความสามารถในการสืบค้นด้วยตนเองมากที่สุด ($\bar{X} = 3.57$) รองลงมาคือความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และคุณลักษณะผู้เรียน ($\bar{X} = 3.42, 3.34$ และ 3.20 ตามลำดับ) โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาข้อพบว่าค่าระดับความพร้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ 1.5 ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ได้ที่มีค่าเฉลี่ยจัดอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลค่า และอันดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. ด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	ปาน					$\bar{X}$	แปลค่า	อันดับ
	น้อยมาก (%)	น้อย (%)	กลาง (%)	มาก (%)	มากที่สุด (%)			
1.1 ข้าพเจ้าสามารถวิเคราะห์โดยนำความรู้ของข้าพเจ้ามาช่วยได้	0 (0.00)	14 (6.97)	133 (66.17)	48 (23.88)	6 (2.99)	3.23	ปานกลาง	4
1.2 ข้าพเจ้าสามารถระบุปัญหาในการเรียนรู้ของข้าพเจ้าได้	0 (0.00)	16 (7.96)	82 (40.80)	92 (45.77)	11 (5.47)	3.49	ปานกลาง	2
1.3 ข้าพเจ้าสามารถอภิปรายความรู้เดิมที่ข้าพเจ้ามีและความรู้ใหม่ให้กับเพื่อนได้	2 (1.00)	31 (15.42)	122 (60.70)	39 (19.40)	7 (3.48)	3.09	ปานกลาง	5
1.4 การเรียนทำให้ข้าพเจ้าสามารถระบุประเด็นที่ข้าพเจ้าไม่รู้ได้	0 (0.00)	21 (10.45)	93 (46.27)	75 (37.31)	12 (5.97)	3.39	ปานกลาง	3
1.5 ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ได้	1 (0.50)	16 (7.96)	82 (40.80)	79 (39.30)	23 (11.44)	3.53	มาก	1

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ในข้อ 1.1 พบว่าทักษะภาษาอังกฤษที่ผู้เรียนทุกกลุ่มระดับความสามารถได้ใช้ในการวิเคราะห์และนำมาใช้ คือ คำศัพท์ และไวยากรณ์ โดยมีการเชื่อมโยงกับรายวิชาอื่นในสาขา รวมถึงรายวิชาภาษาอังกฤษอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนในกลุ่มระดับสูงสามารถระบุได้ว่า ผู้เรียนได้มีการนำความรู้ด้านคำศัพท์มาใช้ในทักษะที่หลากหลายกว่าผู้เรียนในระดับพื้นฐานและปานกลาง คือ สามารถระบุได้ว่าตนได้นำความรู้คำศัพท์

เดิมไปใช้ในการด้านการแปล การอ่าน การสนทนา ข้อ 1.2 พบว่าผู้เรียนในทุกกลุ่มสามารถระบุปัญหาในการเรียนของตนได้ โดยส่วนมากระบุว่ามีปัญหาในด้านทักษะการอ่านและทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยผู้รับการสัมภาษณ์ทุกคนสามารถระบุรายละเอียดแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างชัดเจน ข้อ 1.3 พบว่า ผู้เรียนกลุ่มระดับพื้นฐานส่วนมาก ไม่แลกเปลี่ยน หรือถามเพื่อนในสิ่งที่ตนไม่เข้าใจน้อยกว่ากลุ่มผู้เรียนในระดับปานกลาง ข้อ 1.4 พบว่าผู้เรียนส่วนมากในทุกระดับ ไม่เคยมีการระบุประเด็นในสิ่งที่ตนไม่รู้ก่อนการเรียน ยกเว้นผู้เรียนในระดับสูงคนที่ 3 และคนที่ 4 ที่ระบุว่าตนได้มีการถามตนเองก่อนการเรียน อย่างไรก็ตามผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ส่วนมาก ระบุว่าตนได้ทำการสรุปประเด็นการเรียนรู้หลังเรียน ยกเว้นผู้เรียนในระดับพื้นฐานคนที่ 2 และ 4 ที่ระบุว่าตนไม่เคยทำการสรุปประเด็นการเรียนรู้หลังจากเลิกเรียน และข้อ 1.5 พบว่า ผู้เรียนทุกระดับสามารถระบุว่าตนสามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษที่เรียนไปประยุกต์ใช้อะไรได้บ้าง

4.2 ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน พบว่า คุณลักษณะของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีข้อ 2.4 ขำพเจ้าชอบแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลค่า และอันดับด้านคุณลักษณะของผู้เรียน

2. ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน	ปานกลาง					$\bar{X}$	แปลค่า	อันดับ
	น้อยมาก (%)	น้อย (%)	กลาง (%)	มาก (%)	มากที่สุด (%)			
2.1 ขำพเจ้ามักจะประเมินตัวเองด้านการเรียนอยู่เสมอ	8 (3.98)	38 (18.91)	104 (51.74)	44 (21.89)	7 (3.48)	3.02	ปานกลาง	5
2.2 ขำพเจ้าชอบวิเคราะห์ความรู้และเรื่องต่างๆ	3 (1.49)	34 (16.92)	103 (51.24)	51 (25.37)	10 (4.98)	3.15	ปานกลาง	4
2.3 ขำพเจ้าชอบสะท้อนความคิด ไตร่ตรองสิ่งที่ได้เรียนรู้เสมอ	4 (1.99)	26 (12.94)	100 (49.75)	57 (28.36)	14 (6.97)	3.25	ปานกลาง	3
2.4 ขำพเจ้าชอบแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น	1 (0.50)	31 (15.42)	90 (44.78)	64 (31.84)	15 (7.46)	3.30	ปานกลาง	1
2.5 ขำพเจ้ามักจะกระตุ้นตัวเองให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา	4 (1.99)	20 (9.95)	108 (53.73)	51 (25.37)	18 (8.96)	3.29	ปานกลาง	2

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการประเมินตนเองด้านการเรียนในข้อ 2.1 พบว่า ผู้เรียนส่วนมากในทุกระดับทำการประเมินตนเองด้านความรู้ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำ ยกเว้นผู้เรียนในระดับปานกลางคนที่ 3 ระบุว่าตนเองไม่เคยประเมิน ทั้งนี้ผู้เรียนในระดับปานกลางและระดับสูงบางคน ระบุว่าได้ประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนทุกระดับประเมินตนเองจากสถานการณ์ที่เจอ ข้อ 2.2 พบว่าผู้เรียนในทุกระดับส่วนมาก ไม่เคยวิเคราะห์ความรู้ที่ได้เรียนและทำการเชื่อมโยงความรู้ ยกเว้นผู้เรียนในระดับปานกลางคนที่ 3 และ 4 และผู้เรียนในระดับสูงคนที่ 1 และ 4 ที่ได้ระบุว่าตนได้ทำการเชื่อมโยงความรู้ที่ตนกำลังเรียนหรือได้เรียนกับความรู้อื่น ข้อ 2.3 พบว่า ในขณะที่ทำแบบฝึกหัด ผู้เรียนทุกระดับส่วนมากได้มีการคิดไตร่ตรองก่อนว่าทำถูกต้องตามที่ได้เรียนมาหรือไม่ เช่นมีการเปรียบเทียบกับโครงสร้างหลักไวยากรณ์ที่เคยอ่าน คิดก่อนที่จะเลือกคำตอบที่ถูกต้องโดยใช้ความคุ้นเคย หรือความจำเป็นตัวกำหนดความคิดในการเลือกคำตอบในแบบฝึกหัดหรือข้อสอบ นอกจากนี้ยังระบุว่าภายหลังที่เรียนหรือทำแบบฝึกหัดผู้เรียนทุกระดับส่วนมากได้มีการคิดหาข้อสรุปความรู้หลังเลิกเรียนโดยการจดบันทึกย่อ ไปศึกษาต่อเพิ่มเติมปรึกษากับผู้รู้ หรือซื้อหนังสือมาอ่านเพิ่มเติม และผู้เรียนทุกคนในทุกระดับได้มีการทวนคิดสิ่งที่ตนเองปฏิบัติว่ามีคุณค่า และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ผลการสัมภาษณ์ในข้อ 2.4 พบว่า ผู้เรียนส่วนมากในทุกระดับชอบแลกเปลี่ยนความรู้ หรือซักถามเพื่อน ยกเว้นผู้เรียนในระดับพื้นฐานคนที่ 1 และผู้เรียนในระดับปานกลางคนที่ 1 ที่ระบุว่าตนไม่ชอบแลกเปลี่ยนกับเพื่อนเพราะไม่มั่นใจในความรู้ของกันและกัน และชอบเรียนด้วยตนเองมากกว่า ส่วนประเด็นที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องวิธีการเข้าถึงข้อมูลเทคโนโลยี หลักไวยากรณ์ การออกเสียง การเข้า

โปรแกรมการเรียนภาษา และเรื่องข่าวรอบตัว เป็นต้น และข้อ 2.5 พบว่า ผู้เรียนทุกคนทุกระดับสามารถระบุสิ่งที่กระตุ้นให้ตนเองเรียนภาษาอังกฤษได้โดยการดูหนัง ฟังเพลง การทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง การอ่านและเขียนภาษาอังกฤษบ่อยๆ การศึกษาเพิ่มเติมออนไลน์ การตื่นนอนแต่เช้าเพื่อให้สมองปลอดโปร่ง และการตั้งใจเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

4.3 ด้านความสามารถในการบริหารจัดการตัวเอง พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการตัวเองอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีข้อ 3.4 ข้าพเจ้ามักกำหนดเป้าหมายในการเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลค่า และอันดับความสามารถในการบริหารจัดการตัวเอง

3. ด้านความสามารถในการบริหารจัดการตัวเอง	น้อยมาก (%)	น้อย (%)	ปานกลาง (%)	มาก (%)	มากที่สุด (%)	$\bar{X}$	แปลค่า	อันดับ
3.1 ข้าพเจ้าสามารถจัดลำดับความสำคัญของงานก่อน-หลังได้	5 (2.49)	19 (9.45)	83 (41.29)	73 (36.32)	21 (10.45)	3.43	ปานกลาง	3
3.2 ข้าพเจ้าสามารถบริหารงานกับเวลา ทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัวได้	3 (1.49)	23 (11.44)	89 (44.28)	68 (33.83)	18 (8.96)	3.37	ปานกลาง	4
3.3 ข้าพเจ้ามักวางแผนก่อนการกระทำใด ๆ	5 (2.49)	24 (11.94)	79 (39.30)	77 (38.31)	16 (7.96)	3.37	ปานกลาง	4
3.4 ข้าพเจ้ามักกำหนดเป้าหมายในการเรียน	5 (2.49)	13 (6.47)	77 (38.31)	93 (46.27)	13 (6.47)	3.48	ปานกลาง	1
3.5 ข้าพเจ้ามักรวบรวมข้อมูลหรือข้อเท็จจริงก่อนการตัดสินใจ	1 (0.50)	11 (5.47)	97 (48.26)	80 (39.80)	12 (5.97)	3.45	ปานกลาง	2

ผลจากการสัมภาษณ์ในข้อ 3.1 พบว่า ผู้เรียนทุกระดับสามารถระบุการจัดลำดับความสำคัญของงานก่อน-หลังได้ โดยส่วนมากจะเรียงลำดับความสำคัญจากกำหนดการส่งงาน ในขณะที่ผู้เรียนระดับพื้นฐานคนที่ 2 ให้ความสำคัญกับงานที่ยากก่อน และผู้เรียนระดับสูงคนที่ 2 เลือกทำงานที่มีปริมาณมากกว่าก่อน ผลการสัมภาษณ์ในข้อ 3.2 พบว่า ผู้เรียนทุกระดับส่วนมากมีการวางแผนการทำงานและการเรียนทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัว ตามตารางเรียนของตน มีการจดบันทึกในสมุดหรือโทรศัพท์มือถือ ข้อ 3.3 พบว่าผู้เรียนในระดับพื้นฐานทุกคนระบุว่าตนไม่มีการวางแผนการเรียน ในขณะที่ผู้เรียนในระดับปานกลางและระดับสูงทุกคนระบุว่า ตนมีการวางแผนการเรียนโดยส่วนมากใช้เกรดในรายวิชาเป็นเป้าหมาย แล้ววางแผนจากงานที่ได้รับมอบหมายและมีการหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น ข้อ 3.4 พบว่า ผู้เรียนส่วนมากในทุกระดับกำหนดเป้าหมายในการเรียนภาษาอังกฤษ เช่น สามารถสื่อสารและสนทนาได้ มีความรู้ด้านคำศัพท์มากขึ้น สอบภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ และการได้รับเกรดในรายวิชาภาษาอังกฤษตามที่คาดหวังไว้ ยกเว้นผู้เรียนระดับพื้นฐานคนที่ 4 ที่ได้รับระบุว่า ตนเองไม่มีเป้าหมายในการเรียนภาษาอังกฤษ และข้อ 3.5 พบว่า ผู้เรียนทุกระดับส่วนมากมีการทบทวนในสิ่งที่เรียนก่อนการตัดสินใจ โดยสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องตัดสินใจคือการทำแบบฝึกหัดและข้อสอบ โดยผู้เรียนส่วนมากจะมีการจับประเด็นสำคัญจากโจทย์ ในผู้เรียนระดับพื้นฐานส่วนมากจะไม่มีการรวบรวมข้อมูลแต่จะเน้นการเดาคำตอบ ในขณะที่ผู้เรียนระดับปานกลางและสูงระบุว่ามีการทำความเข้าใจกับบริบทเนื้อหาที่ซับซ้อน

4.4 ด้านความสามารถในการสืบค้นด้วยตัวเอง พบว่าผู้เรียนส่วนมากมีความสามารถในการสืบค้นด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อ 4.5 ข้าพเจ้ารู้ข้อดีและข้อด้อยของตัวเองในการเรียนและข้อ 4.4 ข้าพเจ้ารับฟังคำติชมจากเพื่อน และอาจารย์เพื่อปรับปรุงตัวเองมีค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลค่า และอันดับด้านความสามารถในการสืบค้นด้วยตัวเอง

4. ด้านความสามารถในการสืบค้นด้วยตัวเอง	น้อยมาก (%)	น้อย (%)	ปานกลาง (%)	มาก (%)	มากที่สุด (%)	$\bar{x}$	แปลค่า	อันดับ
4.1 ข้าพเจ้าสามารถพัฒนาวิธีการสืบค้นหาความรู้ที่เหมาะสมกับตัวเองได้	6 (2.99)	9 (4.48)	102 (50.75)	69 (34.33)	15 (7.46)	3.39	ปานกลาง	4
4.2 ข้าพเจ้าสนใจที่จะเรียนรู้ทักษะการสืบค้นหาความรู้	3 (1.49)	23 (11.44)	95 (47.26)	67 (33.33)	13 (6.47)	3.32	ปานกลาง	5
4.3 ข้าพเจ้าสามารถสืบค้นหาความรู้ได้หลายวิธี	2 (1.00)	23 (11.44)	86 (42.79)	73 (36.32)	17 (8.46)	3.4	ปานกลาง	3
4.4 ข้าพเจ้ารับฟังคำติชมจากเพื่อน และอาจารย์เพื่อการปรับปรุงตัวเอง	2 (1.00)	5 (2.49)	60 (29.85)	94 (46.77)	40 (19.90)	3.82	มาก	2
4.5 ข้าพเจ้ารู้ข้อดีและข้อด้อยของตัวเองในการเรียน	1 (0.50)	8 (3.98)	46 (22.89)	96 (47.76)	50 (24.88)	3.93	มาก	1

ผลการสัมภาษณ์ข้อที่ 4.1 พบว่า ผู้เรียนระดับสูงสามารถระบุวิธีการสืบค้นที่เหมาะสมกับตนเองได้หลากหลายกว่าผู้เรียนในกลุ่มระดับพื้นฐานและปานกลาง วิธีการสืบค้นที่เหมาะสมที่ผู้เรียนส่วนมากในทุกระดับใช้ เช่น ถามเพื่อน ถามอาจารย์ ถามสมาชิกครอบครัว อ่านหนังสือ สืบค้นจากเว็บไซต์ ข้อที่ 4.2 พบว่า ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับมีความสนใจที่จะเรียนรู้ทักษะการสืบค้นความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยสืบค้นจากเว็บไซต์การแปลภาษา ข้อ 4.3 พบว่าผู้เรียนทุกระดับจะสืบค้นข้อมูลด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้โปรแกรมค้นหากูเกิ้ล (google) และ google translation นอกจากนี้ยังใช้แอปพลิเคชันด้านการแปลจากโทรศัพท์มือถือ เว็บไซต์ต่างๆเช่น *Ilovetranslation.net*, *longdodict.com* และการใช้พจนานุกรมแปลภาษา ผลการสัมภาษณ์ข้อ 4.4 พบว่า ผู้เรียนส่วนมากระบุว่าเคยได้รับคำแนะนำจากทั้งอาจารย์และเพื่อนแล้วนำมาปรับปรุงในเรื่องคำศัพท์และหลักไวยากรณ์ ทั้งนี้ผู้เรียนในระดับปานกลางคนที่ 2, 3 และผู้เรียนระดับสูงทุกคนระบุถึงวิธีการปรับปรุงตนเองหลังจากได้รับคำแนะนำ ยกเว้นผู้เรียนระดับพื้นฐานคนที่ 3 และผู้เรียนระดับปานกลางคนที่ 1 และ 4 ที่ไม่เคยได้รับคำแนะนำจากเพื่อนหรืออาจารย์เพื่อการปรับปรุงตนเอง และผลการสัมภาษณ์ในข้อที่ 4.5 พบว่า ผู้เรียนทุกคนทุกระดับสามารถระบุข้อดีและข้อด้อยของตนเองได้ เช่น หมั่นทวนทบทวนหาความรู้ ถ้าพูด ขยับ มีความตั้งใจ เป็นต้น ส่วนข้อด้อย คือ รู้คำศัพท์น้อย มีปัญหาเรื่องทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน และไม่กล้าแสดงออก เป็นต้น

5. การอภิปรายและสรุปผล

ผลการวิจัยเรื่องความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการชี้แนะตนเอง จัดทำเพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ศป 242 การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติ จำนวน 201 คน เป็นเพศชาย 95 คน และเพศหญิง 106 คน จาก 6 สาขาวิชาคือ สาขาวิชาเกษตรป่าไม้ การจัดการชุมชน เทคโนโลยีชีวภาพ การตลาด เทคโนโลยีการผลิตพืชและเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาส่วนมากมีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับปานกลาง โดยมีความสามารถในการสืบค้นด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และคุณลักษณะผู้เรียน โดยการอภิปรายผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 จากผลการวิจัยที่นักศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านนี้ความมีสอดคล้องกับ รังสรรค์ โหมยา (2561) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม แต่ไม่สอดคล้องกับ บุศรินทร์ ผัดวัน และสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์ (2554) ที่ระบุว่านักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมของการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่ง

เฮมสตรา (Hiemstra, 1994) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้เรียนนั้น เกิดจาก (1) องค์ประกอบภายในตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งรวมถึง วุฒิภาวะของผู้เรียนที่เป็นตัวกำหนดระดับความเจริญของพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และระดับสติปัญญา ร่วมกับประสบการณ์เดิม อันหมายถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ หรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (2) องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ซึ่งรวมถึงบุคลิกภาพและเทคนิควิธีการสอนที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียน ในด้านความพร้อมในการเรียนภาษาอังกฤษด้วยตนเอง ขวน และคณะ (Xuan, L. Y., et al., 2018) ได้กล่าวว่าการที่ผู้เรียนจะมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ไวยากรณ์เดิม คำศัพท์ ประสบการณ์ และความรู้เดิมในเรื่องที่จะค้นคว้า เพื่อตรวจสอบวิเคราะห์ และตีความตามสิ่งที่ผู้เรียนได้พบเพื่อเพิ่มความสามารถทางภาษาของตน นอกจากนี้ ลิตเติล (Little, 2000) ได้แนะนำให้ครูผู้สอนให้เคารพและเห็นคุณค่าของผู้เรียนทุกคน ฝึกให้ผู้เรียนตระหนักรู้ด้วยตนเอง ให้โอกาสผู้เรียนในการตัดสินใจ และให้ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน นอกจากนี้บทเรียนควรจะต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆไปในมหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่การปรับปรุง วางแผนการจัดการเรียนการสอน และจัดแหล่งเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนในทุกระดับควรได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทุกทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน และคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

5.2 จากผลการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระดับความพร้อมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการใช้นานตนเองของนักศึกษาจำแนกตามความสามารถทางการเรียนภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ที่มีระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงความสามารถในการวางแผนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตรุณี โอวจริยาพิทักษ์และคณะ (2559) ที่ได้รับพบว่าผู้ที่มีผลการเรียนที่สูงกว่ามีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า ซึ่งทำให้งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ด้วยตนเองและผลการเรียนในเชิงสนับสนุนซึ่งกันและกัน เนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถในการหาแหล่งความรู้จากแหล่งต่างๆ มีกลวิธีการวางแผนการเรียน และรู้จักการนำความรู้มาเชื่อมโยงเพื่อนำมาพัฒนาความรู้และความสามารถของตนเอง ปรากฏการณ์นี้ กุกิลเลมินโน (Guglilelmino. M, 1977) ได้บรรยายพฤติกรรมความพร้อมในการเรียนรู้ตนเอง ของผู้เรียนที่มีผลคะแนนระดับสูงที่ค่อนข้างจะมีการวางแผนการเรียนด้วยตัวเองและมีการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์จริง จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนกลุ่มที่มีความสามารถพื้นฐานและปานกลางควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และรู้วิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตนเองที่จะนำไปสู่จุดหมายในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาในครั้งนี้ คือ 1) ควรมีการสอนวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาจมีการสอนเสริมควบคู่กับเนื้อหารายวิชา หรืออาจมีการอบรมระยะสั้นให้แก่นักศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีพได้ 2) ผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำแนะแนวทางในการเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียน 3) มหาวิทยาลัยควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและจัดสรรแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลาย เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้นั้นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นระบบอินเทอร์เน็ตที่เสถียร จำนวนฐานข้อมูลงานวิจัย เป็นต้น 4) ควรมีงานวิจัยที่ศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ประจำปีงบประมาณ 2561

7. เอกสารอ้างอิง

- ดร.ณิ โอวรียาพิทักษ์ และคณะ. 2559. **พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**. รายงานผลการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2559. คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- นันทิยา ดวงภูมิเมศ และ นันธิดา จันทรางศุ. 2559. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของคนไทย : บทสังเคราะห์งานวิจัยมุ่งเป้าหมายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 35 (2), น. 27-41.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุศรินทร์ ผิดวง และสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์. 2554. "ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง." **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข** 21 (2), น. 74-84.
- มณี อาภาพันธุกุล รุจิเรศ ธนุรักษ์ และยุวดี ฤาชา. 2551. การพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลไทยระดับปริญญาตรี. **วารสารการพยาบาล**. 23,2 (เมษายน-มิถุนายน), น. 52-69.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2561). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 12, 3 (กรกฎาคม-กันยายน), น. 309-317.
- Breen, M. P., & Mann, S. J. (1997). Shooting Arrows at the Sun: Perspectives on a Pedagogy for Autonomy' in Benson and Voller. In P. Benson, & P. Voller (Eds.), **Autonomy and Independence in Language Learning**. London: Longman. p. 132-149.
- Guglilelmino, Lucy Madsen. 1977. **Development of Self-Directed Learning Readiness Scale. Dissertation**. Georgia University.
- Hiemstra, R. 1994. "Self-Directed Learning." **The Sourcebook for Self-Directed Learning**: Massachusetts, HRD Press.
- Little, A. 2000. Development Studies and Comparative Education: Context, Content, Comparison and Contributors, **Comparative Education**, 36 (3), p. 279-296.
- Xuan, L. Y., et al. 2018. "Self-Directed Learning Readiness (SDLR) among Foundation Students from High and Low Proficiency Levels to Learn English Language." **Malaysian Journal of Learning and Instruction**, 15(2), p. 55-81.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์
เขตภาคตะวันออก : นิคมอุตสาหกรรม 304
EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS WORK COMPETENCIES OF EMPLOYEES IN THE
AUTOMOTIVE INDUSTRY IN THE EASTERN REGION : 304 INDUSTRIAL ESTATE

จักรภพ พächนี¹ ไพโรจน์ ฬิฬพฬเอฬสิฬ²

JAKAPOP PACHANEE¹, PHAIRHOOTE PHIPHOPAEKASIT²

^{1,2} ภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้า คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราชินบุรี

^{1,2} Department of Industrial Business Administration and Trade, Faculty of Business Administration
and Service Industry, King Mongkut's University of Technology, Prachinburi Campus
jakapop_p@hotmail.com and phairhoote.p@bsa.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (GOOGLE FORMS) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการแผนก และหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 จำนวน 500 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบวาริแม็กซ์ (VARIMAX) ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรที่ศึกษาสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะในการทำงาน ทักษะในการทำงาน ความรู้และความเข้าใจ และความรู้ในการทำงาน ซึ่งอธิบายความแปรปรวนสะสม ร้อยละ 75.112 และข้อเสนอแนะสมรรถนะในการทำงานควรสร้างเสริมความสุขในการทำงานของพนักงานในองค์กรเพราะมีส่วนช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สมรรถนะในการทำงาน อุตสาหกรรมยานยนต์

ABSTRACT

The purpose of this research was to study exploratory factor analysis work competencies of employees in the automotive industry in the eastern region : 304 industrial estate. The instruments used in this research were online questionnaires (Google Forms) and the quality was checked by 5 experts. The data were collected from a sample of the factory manager, department manager and supervisor in the automotive industry in the eastern region : 304 industrial estate were 500 samples. The samples were selected by convenience sampling method. An exploratory factor analysis was carried out using the methodology for the exploratory factor with principal component analysis as well as the orthogonal rotation with varimax rotation method. The findings revealed that the studied variables could be analyzed amount 4 factors which were work attitude, work skills, knowledge and understand, and knowledge in operation. The cumulative variance could describe as 75.112 and the suggestions for work performance should enhance the happiness of employees in the organization and contribute to increased work efficiency.

Keywords: Exploratory Factor Analysis, Work Competency, Automotive Industry, 304 Industrial Estate

1. ความเป็นมาของปัญหา

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ของภาคตะวันออกมีการขยายตัวแบบทรงตัว และคาดว่าจะขยายตัวดีขึ้นจากการลงทุนและการใช้จ่ายของภาครัฐ รวมทั้งการส่งออกของไทยที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เป็นผลจากการที่ผู้ประกอบการมีความเชื่อมั่นว่าเศรษฐกิจจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น สะท้อนจากดัชนีความเชื่อมั่นปรับตัวเพิ่มขึ้น ได้แก่ ยอดคำสั่งซื้อโดยรวม ยอดขายโดยรวม ปริมาณการผลิต และผลประกอบการ รวมถึงการจัดอีเว้นท์โปรโมทต่างๆ เพื่อสนับสนุนการขาย เช่น งานมอเตอร์โชว์ มีการเปิดตัวรถยนต์รุ่นใหม่ อีกทั้งประเทศมีจุดเด่นในด้านการผลิตและบริการ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ไทยเป็นฐานการผลิตที่มีศักยภาพ รวมถึงพื้นที่ฝั่งตะวันออกมีการขนส่งทางน้ำและห่างจากเมืองหลวงไม่มากนักทำให้พื้นที่ตะวันออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรม พร้อมทั้งมีนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมาก เช่น นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี ที่เป็นฐานการผลิตยานยนต์ขนาดใหญ่และมีการส่งออกเป็นจำนวนมาก และนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดที่อยู่ใกล้ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการต้องเร่งพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อลดข้อจำกัดของผู้ผลิตชิ้นส่วนในไทยที่ยังมีเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่สามารถผลิตชิ้นส่วนที่มีความซับซ้อนสูงได้น้อย อีกทั้งการนำเครื่องจักรและหุ่นยนต์มาใช้ในการสายการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานในระยะยาว (ธนาคารออมสิน, 2561)

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์จะเติบโตได้อย่างยั่งยืนนั้นมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาสมรรถนะในการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ถ้าหากพนักงานมีสมรรถนะในการทำงานต่ำลงก็จะส่งผลให้ผลิตผลต่ำลงเช่นกัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (2562) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะจากนักวิชาการ เช่น David C. McClelland กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล โดยที่คุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการทำงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในองค์กร กล่าวคือ การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้ มักจะต้องมีองค์ประกอบของทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ตัวอย่างเช่น สมรรถนะการบริการที่ดี ซึ่งอธิบายว่าสามารถให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้นั้นหากขาดองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ความรู้ในงานหรือทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจต้องหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ และคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นคนใจเย็น อดทน ขอบช่วยเหลือผู้อื่น แล้วบุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของการบริการที่ดีด้วยการให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้ สถานประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจนั้นจำเป็นต้องศึกษาว่าสมรรถนะในการทำงานของพนักงานมีองค์ประกอบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะนำเอาองค์ประกอบของสมรรถนะเหล่านั้นมาเป็นหัวข้อในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะในการทำงานให้กับพนักงาน ซึ่งจะส่งผลให้สถานประกอบการมีผลผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นและผลิตภัณที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของลูกค้า

ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 ซึ่งเป็นแหล่งรับจ้างผลิตสินค้าที่ป้อนให้กับอุตสาหกรรมยานยนต์ที่สำคัญของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประชากร ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม 304 จำนวน 155 โรงงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการแผนก และหัวหน้างานที่ทำงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 ซึ่งไม่ทราบจำนวนแน่นอน การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น และกลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน ตามแนวทางการ

ของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับขนาดตัวอย่างจำนวน 500 ราย อยู่ในระดับดีมาก (very good)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมจากผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการแผนก และหัวหน้างานที่ทำงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 ที่ได้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) และข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อมาสร้างเป็นแบบสอบถาม (Google Forms) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ตอนที่ 2 สมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไปนำแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและวัดอุปสรรคกับข้อคำถาม (I.O.C.) นำแบบสอบถามไปทดสอบด้วยการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficiency) ของ Cronbach (1951) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .822

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) กระจายไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ใช้อินเทอร์เน็ตโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562 ถึง วันที่ 7 มีนาคม 2562 ได้แบบสอบถามกลับมา (Reply) จำนวน 500 ชุด ครบตามจำนวนที่กำหนด

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) และใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบวารีแม็กซ์ (Varimax) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศชาย จำนวน 304 คน ร้อยละ 60.80 และเพศหญิง จำนวน 196 คน ร้อยละ 39.20 อายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 58 คน ร้อยละ 11.60 อายุ 30-40 ปี จำนวน 227 คน ร้อยละ 45.40 อายุ 41-50 ปี 210 คน ร้อยละ 42.00 และอายุ 51-60 ปี จำนวน 5 คน ร้อยละ 1.00 สถานภาพสมรส โสด จำนวน 178 คน ร้อยละ 35.60 และสมรส จำนวน 322 คน ร้อยละ 64.40 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 81 คน ร้อยละ 16.20 ปริญญาตรี จำนวน 349 คน ร้อยละ 69.80 ปริญญาโท 65 คน ร้อยละ 13.00 และปริญญาเอก จำนวน 5 คน ร้อยละ 1.00 ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.20 ประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี จำนวน 95 คน ร้อยละ 19.00 ประสบการณ์ทำงาน 11-20 ปี จำนวน 280 คน ร้อยละ 56.00 และประสบการณ์ทำงาน 21-30 ปี จำนวน 124 คน ร้อยละ 24.80 ตำแหน่งงานผู้จัดการโรงงาน จำนวน 39 คน ร้อยละ 7.80 ผู้จัดการแผนก จำนวน 171 คน ร้อยละ 34.20 และหัวหน้างาน จำนวน 290 คน ร้อยละ 58.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 50,000 บาท จำนวน 299 คน ร้อยละ 59.80 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001-75,000 บาท จำนวน 87 คน ร้อยละ 17.40 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 75,001-100,000 บาท จำนวน 89 คน ร้อยละ 17.80 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 100,001-125,000 บาท จำนวน 14 คน ร้อยละ 2.80 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 125,000 บาท จำนวน 11 คน ร้อยละ 2.20 กล่าวโดยสรุป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสถานประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์ดำเนินการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีน้ำหนักมากจึงจำเป็นต้องใช้แรงงานที่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเพราะว่าแรงงานเพศชายสามารถยกชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีน้ำหนักมากได้มากกว่าเพศหญิง ดังนั้นสถานประกอบการจึงจ้างแรงงานเพศชายมากกว่าเพศหญิงจึงสอดคล้องกับจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงาน 11-20 ปี ตำแหน่งหัวหน้างาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 50,000 บาท

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 จากอย่างจำนวน 500 คน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.48 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .40 เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ทักษะคิดในการตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงาน ค่าเฉลี่ย 4.69 และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า ความรู้ในการทำงานแบบยกรดับ

คุณภาพผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 4.30 กล่าวโดยสรุป ตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ จำนวน 18 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.30 ถึง 4.48 อยู่ในระดับมากที่สุด และการสกัดตัวแปร (Extraction) มีค่าระหว่าง .565 ถึง .859 กล่าวโดยสรุป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อทัศนคติในการตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงาน ทัศนคติในการทำงานเพื่อลดต้นทุน และความรู้ด้านต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่มีความสำคัญมากและอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Extraction (Communalities) ของตัวแปรทั้ง 18 ตัวแปร

ตัวแปร	รหัส	$\bar{X}$	S.D.	Extraction
1. ความรู้ในการทำงานแบบยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์	X1	4.30	.72	.665
2. ความรู้ในการใช้เครื่องมือคุณภาพมาเป็นหลักวิเคราะห์	X2	4.41	.78	.813
3. ความรู้ในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์	X3	4.36	.60	.725
4. ความรู้ในการนำเสนอแนวคิดเพื่อทำงานให้สำเร็จ	X4	4.48	.70	.783
5. ความรู้ด้านต้นทุนการผลิต (Cost)	X5	4.61	.56	.783
6. ความรู้ด้านผลิตภาพ (Productivity)	X6	4.52	.57	.785
7. ทักษะการใช้เทคโนโลยีปัจจุบันเพื่อการทำงาน	X7	4.42	.61	.681
8. ทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน	X8	4.41	.56	.788
9. ทักษะในการดูแลการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ต้องใช้ความเข้าใจเป็นพิเศษ	X9	4.31	.64	.703
10. ทักษะแก้ปัญหาในการทำงาน โดยใช้หลัก PDCA (Plan Do Check Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	X10	4.52	.69	.753
11. ทักษะความรู้ความเข้าใจผลการปฏิบัติงานรายวันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	X11	4.52	.61	.824
12. ทัศนคติในการตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงาน	X12	4.69	.52	.849
13. ทัศนคติในการทำงานที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมจัดการคุณภาพ	X13	4.51	.63	.677
14. ทัศนคติที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการทากิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมไคเซ็น (Kai Zen) และกิจกรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion)	X14	4.52	.55	.859
15. ทัศนคติในการพัฒนากระบวนการการผลิตที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า	X15	4.49	.55	.717
16. ทัศนคติที่มีส่วนร่วมในการทากิจกรรมควบคุมคุณภาพ QCC (Quality Control Cycle)	X16	4.44	.63	.565
17. ทัศนคติในการทำงานเพื่อลดต้นทุน (Cost)	X17	4.64	.55	.743
18. ทัศนคติในการทำงานเพื่อเพิ่มผลิตภาพ (Productivity)	X18	4.57	.60	.806
รวมเฉลี่ย		4.48	.40	

4.3 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแปรโดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และทดสอบสมมติฐานด้วย Barlette's Test of Sphericity

พบว่า ค่า KMO มีค่าเท่ากับ .795 อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่ามีการสัมพันธ์อย่างเพียงพอ (Kaiser, H. 1974) และทดสอบสมมติฐานด้วย Barlette's Test of Sphericity พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .000 แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวสามารถนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่า KMO and Barlette's Test of Sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.795
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	8129.968
	df	153
	Sig.	.000

4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนรวม (Total Variance Explained) โดยแสดงค่าก่อนและหลังการสกัดค่าองค์ประกอบ โดยวิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA) พบว่า การวิเคราะห์สามารถจำแนกองค์ประกอบได้จำนวน 4 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบมีค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1 และร้อยละความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) ร้อยละ 75.112 และวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยวิธี Principal Component Analysis (PCA) กับ Principal Axis Factoring (PAF) พบว่า การจัดกลุ่มของตัวแปรไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยวิธี Principal Component Analysis (PCA) มีความเหมาะสม รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติสำหรับแต่ละองค์ประกอบทั้งก่อนและหลังการสกัดตัวแปรทั้ง 18 ตัวแปร

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7.745	43.029	43.029	7.745	43.029	43.029	4.911	27.281	27.281
2	3.118	17.322	60.352	3.118	17.322	60.352	3.334	18.520	45.801
3	1.448	8.046	68.398	1.448	8.046	68.398	2.923	16.237	62.038
4	1.209	6.714	75.112	1.209	6.714	75.112	2.353	13.074	75.112
5	.816	4.534	79.646						
6	.705	3.917	83.563						
7	.636	3.533	87.095						
8	.444	2.464	89.560						
9	.380	2.109	91.669						
10	.318	1.768	93.437						
11	.257	1.428	94.865						
12	.228	1.269	96.134						
13	.214	1.189	97.323						
14	.141	.781	98.104						
15	.118	.655	98.759						
16	.094	.524	99.283						
17	.072	.398	99.681						
18	.057	.319	100.000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

จากตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติสำหรับแต่ละองค์ประกอบทั้งก่อนและหลังการสกัดตัวแปรทั้ง 18 ตัวแปร ผลการสกัดองค์ประกอบโดยวิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. Component หมายถึง องค์ประกอบทั่วไปมีจำนวนเท่ากับจำนวนตัวแปร ในที่นี้เท่ากับ 18 ตัวแปร
2. Initial Eigenvalues หมายถึง ค่าความแปรปรวนทั้งหมดในตัวแปรเดิมที่สามารถอธิบายได้โดยองค์ประกอบทั้งหมด (Total) อธิบายได้ว่าองค์ประกอบที่ 1 มีค่าความความแปรปรวนมากที่สุดเท่ากับ 7.745 รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบที่ 2 มีค่าความความแปรปรวนเท่ากับ 3.118 และองค์ประกอบที่ 18 มีค่าความความแปรปรวนน้อยที่สุดเท่ากับ .057 ตามลำดับ ค่า % of Variance หมายถึง เปอร์เซนต์ที่แต่ละองค์ประกอบที่อธิบายความผันแปรได้ โดยจะแสดงในรูปแบบร้อยละของแต่ละองค์ประกอบเมื่อเทียบกับจำนวนขององค์ประกอบทั้งหมด ซึ่งหาได้จาก $\% \text{ of Variance} = (\text{Total} / \text{จำนวนองค์ประกอบ}) \times 100$ ดังนั้นองค์ประกอบที่ 1 จะได้ $\% \text{ of Variance} = (7.745 / 18) \times 100$ เท่ากับ 43.029 ส่วนค่า Cumulative % หมายถึง การแสดงค่าความแปรปรวนเป็นร้อยละสะสม (% of Variance) ทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้ $(43.029 + 17.322 + 8.046 + 6.714)$ เท่ากับ 75.112

3. Extraction Sums of Squared Loadings หมายถึง คำนวณค่าแต่ละองค์ประกอบยกกำลังสอง เมื่อมีการสกัดองค์ประกอบจะให้ค่า Total, % of Variance และ Cumulative % โดยมีวิธีการคำนวณเหมือนกับ Initial Eigenvalues แต่จะแสดงเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่ามากกว่า 1 เท่านั้น

4. Rotation Sums of Squared Loadings หมายถึง การหมุนแกนองค์ประกอบไปในลักษณะที่องค์ประกอบต่างๆ ยังคงตั้งฉากกันหรือเป็นอิสระต่อกัน ในที่นี้ใช้วิธีการหมุนแกนแบบแปรแมกซ์ (Varimax) เป็นวิธีหมุนแกนองค์ประกอบที่จะแสดงเฉพาะค่าองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 เท่านั้น เมื่อหมุนแกน พบว่า % of Variance ขององค์ประกอบที่ 1 เท่ากับ 7.745 ซึ่งน้อยกว่า % of Variance (Extraction Rotation Sums of Squared Loadings) เท่ากับ 43.029 เมื่อยังไม่หมุนแกน ส่วนองค์ประกอบที่ 2, 3 และ 4 มีค่ามากกว่าเมื่อยังไม่หมุนแกน สำหรับงานวิจัยนี้เลือกใช้วิธีการหมุนแกนแบบแปรแมกซ์ (Varimax) เนื่องจากการหมุนแกนโดยการเน้นการเปลี่ยนสดมภ์ (column) ให้ง่ายขึ้นเป็นการหมุนแกนโดยให้กำลังสองของน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละสดมภ์ในเมทริกซ์องค์ประกอบมีค่าสูงสุดทำให้ได้องค์ประกอบที่มีโครงสร้างง่ายและได้องค์ประกอบเฉพาะ (specific factor) ทำให้การแปลความหมายสะดวกขึ้น นอกจากนี้การคำนวณในการหมุนแกนแบบแปรแมกซ์ (Varimax) มีความซับซ้อนและยากกว่าวิธี Quartimax แต่ให้องค์ประกอบที่มีโครงสร้างง่ายกว่า และองค์ประกอบที่ได้มีแนวโน้มคงที่มากกว่าแบบวิธี Quartimax เมื่อมีการวิเคราะห์องค์ประกอบในกลุ่มย่อยหลายๆ ตัวแปร (Kim and Mueller, 1978 : 36-37)

5. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแปรแมกซ์ (Varimax) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่า Rotation Component Matrix

รหัส	ตัวแปร	องค์ประกอบ			
		1	2	3	4
X14	ทัศนคติที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการทำการกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมไคเซ็น (Kai Zen) และกิจกรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion)	.878			
X17	ทัศนคติในการทำงานเพื่อลดต้นทุน (Cost)	.829			
X12	ทัศนคติในการตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงาน	.805			
X18	ทัศนคติในการทำงานเพื่อเพิ่มผลิตภาพ (Productivity)	.801			
X13	ทัศนคติในการทำงานที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมจัดการคุณภาพ	.763			
X16	ทัศนคติที่มีส่วนร่วมในการทำการกิจกรรมควบคุมคุณภาพ QCC (Quality Control Cycle)	.679			
X15	ทัศนคติในการพัฒนากระบวนการผลิตที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า	.565			
X10	ทักษะแก้ปัญหาในการทำงาน โดยใช้หลัก PDCA (Plan Do Check Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้	.551			

X8	ทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน		.769		
X9	ทักษะในการดูแลการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ต้องใช้ความเข้าใจเป็นพิเศษ		.748		
X7	ทักษะการใช้เทคโนโลยีปัจจุบันเพื่อการทำงาน		.738		
X6	ความรู้ด้านผลิตภาพ (Productivity)		.708		
X4	ความรู้ในการนำเสนอแนวคิดเพื่อทำงานให้สำเร็จ			.819	
X11	ทักษะความรู้ความเข้าใจผลการปฏิบัติงานรายวันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้			.725	
X5	ความรู้ด้านต้นทุนการผลิต (Cost)			.709	
X2	ความรู้ในการใช้เครื่องมือคุณภาพมาเป็นหลักวิเคราะห์				.738
X3	ความรู้ในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์				.678
X1	ความรู้ในการทำงานแบบยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์				.628

จากตารางที่ 4 สามารถสรุปค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย ตัวแปร X14 X17 X12 X18 X13 X16 X15 และ X10 ตั้งชื่อเป็น ทักษะคติในการทำงาน (work attitude) องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร X8 X9 X7 X6 ตั้งชื่อเป็น ทักษะในการทำงาน (work skills) องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย ตัวแปร X4 X11 และ X5 ตั้งชื่อเป็น ความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understand) องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย ตัวแปร X2 X3 และ X1 ความรู้ในการทำงานแบบยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ ตั้งชื่อเป็น ความรู้ในการทำงาน (knowledge in operation)

5. ผลข้อเสนอแนะสมรรถนะในการทำงานควรสร้างเสริมความสุขในการทำงานของพนักงานในองค์กร เพราะมีส่วนช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มสูงขึ้น

5. การอภิปรายและสรุปผล

องค์ประกอบที่ 1 “ทัศนคติในการทำงาน (work attitude)” ประกอบด้วย ตัวแปร X14 ทัศนคติที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการทํากิจกรรรมต่างๆ เช่น กิจกรรรมไคเซ็น (Kai Zen) และกิจกรรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion) X17 ทัศนคติในการทำงานเพื่อลดต้นทุน (Cost) X12 ทัศนคติในการตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงาน X18 ทัศนคติในการทำงานเพื่อเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) X13 ทัศนคติในการทำงานที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมจัดการคุณภาพ X16 ทัศนคติที่มีส่วนร่วมในการทํากิจกรรรมควบคุมคุณภาพ QCC (Quality Control Cycle) X15 ทัศนคติในการพัฒนากระบวนการการผลิตที่ตรงกับความต่องานของลูกค้า และ X10 ทักษะแก้ปัญหาในการทำงาน โดยใช้หลัก PDCA (Plan Do Check Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุธ ยังเจริญยืนยง, เสรี ชัดแฉ่ม และกนก พานทอง (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน พบว่าด้านความคิดสร้างสรรค์และการปรับเปลี่ยนความคิด ตัวบ่งชี้ มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการทํากิจกรรรมไคเซ็น (Kai Zen) และกิจกรรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion) มีการตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ มีเจตคติในการทำงานที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมจัดการคุณภาพ มีส่วนร่วมในการทํากิจกรรรมควบคุมคุณภาพ QCC มีการพัฒนากระบวนการผลิตที่ตรงกับความต่องานของลูกค้า และมีความสามารถในการแก้ปัญหาในการทำงานโดยใช้หลัก PDCA และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติสยาม สิทธิเวช และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะหัวหน้าแผนกการผลิตในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่า การบริหารจัดการเรื่องงาน ด้านความรู้ทางด้านกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น 5ส การปรับปรุงการทำงาน (Kaizen) กิจกรรมกลุ่มย่อยหรือวงจรคุณภาพ (QCC) การทำงานอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วงจรของเดมมิง PDCA คือการวางแผนการปฏิบัติงาน การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ กล่าวโดยสรุป พนักงานที่มีทัศนคติในการทำงาน (work attitude) ที่ดีจะส่งผลให้สถานประกอบการมีผลการประกอบการที่ดีด้วยเช่นกัน ถ้าหากสถาน

ประกอบการใดที่มีพนักงานที่มีทัศนคติที่ไม่ดีอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว สถานประกอบการนั้นก็จะมีการดำเนินงานต่ำหรืออาจขาดทุนได้ในอนาคต

องค์ประกอบที่ 2 “ทักษะในการทำงาน (work skills)” ประกอบด้วย ตัวแปร X8 ทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน X9 ทักษะในการดูแลการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ต้องใช้ความเข้าใจเป็นพิเศษ X7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีปัจจุบันเพื่อการทำงาน และ X6 ความรู้ด้านผลิตภาพ (Productivity) สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุธ ยังเจริญยืนยง, เสรี ชัดแฉ่ม และกนก พานทอง (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน พบว่า ด้านทักษะและประสบการณ์ ตัวบ่งชี้ มีทักษะในการดูแลการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ต้องใช้ความเข้าใจเป็นพิเศษ และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติสยาม สิทธิเวช และศรัณยา เลิศพุทธิรักษ์ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะหัวหน้าแผนกการผลิตในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ พบว่า การบริหารจัดการตนเอง ด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และทักษะทางคณิตศาสตร์ กล่าวโดยสรุป พนักงานที่มีทักษะในการทำงาน (work skills) สูงมีความจำเป็นต่อพนักงานในสถานประกอบการเป็นอย่างมาก ถ้าหากพนักงานในสถานประกอบการใดมีทักษะในการทำงานต่ำก็จะทำให้ผลผลิตต่ำ มีคุณภาพต่ำ ทำให้เกิดของเสียในกระบวนการผลิต และเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้ง่าย นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อการดำเนินงานของสถานประกอบการได้อีกด้วย

องค์ประกอบที่ 3 “ความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understand)” ประกอบด้วย ตัวแปร X4 ความรู้ในการนำเสนอแนวคิดเพื่อทำงานให้สำเร็จ X11 ทักษะความรู้ความเข้าใจผลการปฏิบัติงานรายวันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ X5 ความรู้ด้านต้นทุนการผลิต (Cost) สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุธ ยังเจริญยืนยง, เสรี ชัดแฉ่ม และกนก พานทอง (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน พบว่า ด้านการจัดการความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน ตัวบ่งชี้ มีความสามารถนำเสนอแนวคิดเพื่อทำงานให้สำเร็จหรือผู้ร่วมงานยอมรับได้ และมีทักษะความรู้ความเข้าใจผลการปฏิบัติงานรายวันในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำงานและสอดคล้องกับงานวิจัยเกียรติสยาม สิทธิเวช และศรัณยา เลิศพุทธิรักษ์ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน พบว่า การบริหารจัดการเรื่องคน ด้านความรู้เกี่ยวกับธุรกิจและองค์กร กล่าวโดยสรุป พนักงานที่มีความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understand) ในเนื้องานด้านต่าง ๆ ในระดับมาก จะเป็นแรงผลักดันให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานประกอบการ นอกจากนี้ความรู้และความเข้าใจในเนื้องานเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ใช่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารสถานประกอบการจะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกพนักงานใหม่เพื่อเข้าทำงาน นอกจากนี้ความรู้และความเข้าใจในเนื้องานจะไร้ค่าหากพนักงานขาดทักษะในการทำงานและมีปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นผู้บริหารสถานประกอบการจะต้องคัดเลือกพนักงานใหม่เพื่อเข้ามาทำงานต้องพิจารณาในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ในการทำงานด้วย

องค์ประกอบที่ 4 “ความรู้ในการทำงาน (knowledge in operation)” ประกอบด้วย ตัวแปร X2 ความรู้ในการใช้เครื่องมือคุณภาพมาเป็นหลักวิเคราะห์ X3 ความรู้ในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และ X1 ความรู้ในการทำงานแบบยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุธ ยังเจริญยืนยง, เสรี ชัดแฉ่ม และกนก พานทอง (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน พบว่า ด้านปัญญา ตัวบ่งชี้ มีการตัดสินใจใช้เครื่องมือคุณภาพมาเป็นหลักวิเคราะห์การทำงาน มีแนวความคิดการดำเนินงาน เพื่อสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และมีการคำนึงถึงการทำงานแบบยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ ทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติสยาม สิทธิเวช และศรัณยา เลิศพุทธิรักษ์ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีทักษะทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการทำงาน พบว่า การบริหารจัดการเรื่องงาน ด้านความรู้ด้านการบริหารคุณภาพ ความเข้าใจมาตรฐาน และการปฏิบัติงานตามแผนการบริหารคุณภาพ กล่าวโดยสรุป ความรู้

ในการทำงาน (knowledge in operation) เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือคุณภาพมาเป็นหลักวิเคราะห์ความรู้ในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และ ความรู้ในการทำงานแบบยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ หากพนักงานในสถานประกอบการมีความรู้ในการทำงานต่ำก็จะส่งผลเสียต่อสถานประกอบการ ดังนั้นผู้บริหารสถานประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ในการทำงานให้กับพนักงานในสถานประกอบการอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของสถานประกอบการในระดับสากลต่อไป

สรุปผล การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304 ใช้วิธีการสกัดตัวแปรหลาย ๆ ตัว โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียวกันส่งผลให้ได้องค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ทัศนคติในการทำงาน (work attitude) ทักษะในการทำงาน (work skills) ความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understand) และความรู้ในการทำงาน (knowledge in operation) ซึ่งสามารถนำองค์ประกอบเหล่านี้ศึกษาวิจัยครั้งต่อไปเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ นอกจากนี้ผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการแผนก และหัวหน้างานในสถานประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทัศนคติในการทำงาน (work attitude) ทักษะในการทำงาน (work skills) ความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understand) ความรู้ในการทำงาน (knowledge in operation) และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะพนักงานควบคู่กับกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเสริมแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงานอย่างยั่งยืน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สถานประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์หรืออุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอะไหล่ยนต์สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาสมรรถนะในการทำงานให้กับบุคลากรในสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6.2 สถาบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการจัดเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการโดยนำหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะในการทำงานไปสร้างเป็นชุดฝึกอบรมให้กับนักศึกษาหรือผู้สนใจต่อไป

7. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยในอนาคต

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและนักวิจัยที่สนใจการทำวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปหรือดำเนินการวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบผลวิจัยที่ได้และนำเสนอในการประชุมวิชาการหรือลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตภาคตะวันออก นิคมอุตสาหกรรม 304

9. เอกสารอ้างอิง

- เกียรติสยาม สิทธิเวช และศรีณยา เลิศพุทธรักษ์. 2559. การพัฒนาสมรรถนะหัวหน้าแผนกในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์. **วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร**, 11(2) กรกฎาคม – ธันวาคม, น. 106-109.
- ธนาการอมสิน. 2561. รายงานการวิเคราะห์/วิจัยธุรกิจอุตสาหกรรมในภาพรวม และแต่ละภูมิภาคครั้งหลังปี 2561 และแนวโน้ม, **ส่วนเศรษฐกิจรายสาขา ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาการอมสิน**, น. 11.
- ปฐนิกา เจียมทอง และคณะ. 2559. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการขับเคลื่อนระบบชุมชนนักปฏิบัติ. **การประชุมทางวิชาการระดับชาติด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 12 (Proceeding)**, น. 64-69.
- ปรียานุช อภิบุญโยภาส. 2558. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการวิจัยองค์กร. **วารสารการจัดการสมัยใหม่**, 13(2), น. 23-36.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. 2562. **แนวทางการพัฒนาระบบสมรรถนะเพื่อพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคล**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://competency.rmutp.ac.th/> (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2562).
- วันเพ็ญ วิโรจน์เจริญวงศ์, มณฑิรา รัตนศิริวงศ์วุฒิและมนต์ชัย เทียรทอง. 2556. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจการรับรู้ความสามารถของตนเองทางด้านคอมพิวเตอร์. **วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ฉบับพิเศษ**, น. 440-448.
- ศราวุธ ยังเจริญยืนยง, เสรี ชัดแฉ่มและกนก พานทอง. 2559. การพัฒนาเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรปฏิบัติการด้านอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. **วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา**, 14(2), น. 49-50.
- Cerny, C.A., & Kaiser, H.F. 1977. A study of a measure of sampling adequacy for factor-analytic correlation matrices. **Multivariate Behavioral Research**, 12(1), p.43-47.
- Cronbach, L. J. 1951. Coefficient alpha and the internal structure of tests. **Psychometrika**, (16), p.297-334.
- Kaiser, H. 1974. An index of factor simplicity. **Psychometrika**, (39), p.31-36.
- Kim, J. O., & Mueller, C. W. 1978. **Factor Analysis: Statistical Methods and Practical Issues**. Beverly Hills, CA: Sage.
- Yamane, T. 1973. **Statistic: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row.

การพัฒนาแมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล
โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน
THE DEVELOPMENT OF MACRO IN MICROSOFT EXCEL
FOR HUMAN RESOURCE MANAGEMENT USING VISUAL BASIC FOR APPLICATIONS

ชัยชนะ กุลวรฐิต¹ สมเกียรติ ตันตวงศ์วานิช² ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี³
CHAICHANA KULWORATIT¹, SOMKIAT TUNTIWONGWANICH² AND SIRIRAT PETSANGSR³

ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

Department of Industrial Education, Faculty of Industrial Education and Technology,

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok

¹60603056@kmitl.ac.th, ²somkiat.tu@kmitl.ac.th and ³sirirat.pe@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาแมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน และ 3) เพื่อค้นหาข้อคำถามเพื่อช่วยในการตัดสินใจในการเลือกใช้แมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ บุคลากร สำนักงานบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานอธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซล และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อแมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน ซึ่งมีค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00 และ 3) เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลโดยใช้ต้นไม้ตัดสินใจ ซึ่งได้แบ่งข้อมูลเป็นข้อมูลสอน จำนวน 70 เปอร์เซนต์ เพื่อนำไปเรียนรู้การสร้างแบบจำลอง และข้อมูลทดสอบ จำนวน 30 เปอร์เซนต์ เพื่อไปทดสอบแบบจำลอง เมื่อผ่านกระบวนการทดสอบ ผลที่ได้คือ แบบจำลองมีความถูกต้อง 94.8718 เปอร์เซนต์ และไม่ถูกต้อง 5.1282 เปอร์เซนต์ ซึ่งมากกว่า 80 เปอร์เซนต์ เป็นจำนวนที่ยอมรับได้ และค่าความเชื่อถือได้ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า แมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซลสำหรับงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยใช้ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน ความพึงพอใจของบุคลากร สำนักงานบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานอธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 39 คน โดยรวมเฉลี่ย 4.19 อยู่ในระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 และผลของการค้นหาข้อคำถามเพื่อช่วยในการตัดสินใจในการเลือกใช้แมโครบนไมโครซอฟท์เอ็กเซล คือ ผู้ใช้สามารถเห็นการทำงานของซอร์สโค้ดได้ ผู้ที่ตอบว่าพึงพอใจมากที่สุดประมาณ 2 เปอร์เซนต์ พึงพอใจมากประมาณ 20 เปอร์เซนต์ ไม่มีความพึงพอใจประมาณ 26 เปอร์เซนต์ ต่อมา ผู้ที่ตอบว่าพึงพอใจปานกลางจะต้องตรวจสอบข้อคำถามในข้อต่อไป คือ แมโครมีรูปแบบของผลลัพธ์ตรงกับความต้องการ ผู้ที่ตอบว่าพึงพอใจมากที่สุดประมาณ 44 เปอร์เซนต์ และไม่มีความพึงพอใจมากประมาณ 8 เปอร์เซนต์

คำสำคัญ: เหมืองข้อมูล ต้นไม้ตัดสินใจ แมโคร ไมโครซอฟท์เอ็กเซล การบริหารทรัพยากรบุคคล
ภาษาวิซวลเบสิกสำหรับแอปพลิเคชัน

ABSTRACT

The purposes of this research are 1) to develop Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications, 2) to evaluate the satisfaction with Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications and 3) to seek questions to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications, The informants were 39 officers from the Human Resource Management Office, Office of the President at King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. The research instruments of this research were 1) Macro in Microsoft Excel, 2) satisfaction evaluation form of Macro in Microsoft Excel whose Item Objective Congruence (IOC) value was between 0.67 and 1.00 and the reliability value was 0.96. and 3) Data Mining Techniques using Decision Tree which the ratio of Training and Testing data sampled for the calculation was 70:30 which "Training Data" was aimed to create the model and "Training Data" to validate the model. The calculation resulted with 94.8718 percentage of the accuracy and 5.1282 percentage of the inaccuracy. For 80 percentage of accuracy is acceptable. The statistics for analyzing the data were the average score ($\bar{X}$) and with a standard deviation (S.D.).

The results revealed that the satisfaction evaluation of the development of Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications, the average score was 4.19 (High) with a standard deviation of 0.98. The result of seeking question to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel is "The source code processing is visible to users" which 2 percentage of informants were very highly satisfied, 20 percentage highly satisfied and 26 percentage unsatisfied. As some of informant were moderately satisfied, the question of "The Macro gives the results appropriate to the users" was raised to considers which 44 percentage were very highly satisfied and 8 percentage unsatisfied.

Keywords: Data Mining, Decision Tree, Macro, Microsoft Excel, Human Resource Management, Visual Basic for Applications

1. INTRODUCTION

In the present time, human resource management is an important component of any organizations in both public sector and private sector. It plays a strategic role in managing people, workplace culture and environment. Human resource management deals with issues related to seeking skilled people, employment, training, employee motivation, performance management, compensation, as well as safety, wellness, benefits and others. Lack of a good human resource management may see difficulty developing people to drive the organization (Hongsaeng, 2018).

In the time that business competitions turn more aggressive and more intense, the quality of staff and technology implementations contribute to competitive advantages to the organization in addition to its vision, mission, target, organizational culture, rules and regulations, and technology capability that drive the organization to success. As can be seen, the information technology has taken center stage in most business organizations as a tool of management and administration and becomes more important year by year. Organizations also allocate specific

budgets for the information management. Information data play a strategic role in gaining competitive advantage in general markets and are adopted to increase productivity. The information technology is also used as a communication channel inside the organization (Rajaraman, 2018).

The major tasks of the human resource management concern the data management. The accuracy and completeness in processing data and presenting digits, graphs, charts, tables and other logics require advanced information technology which is rarely implemented by the Human Resource Management Officers. Most of its officers also have limited knowledge of computer and software application. Thus, the common user friendly Microsoft Excel program is proposed to help manage the data, aiming to reduce the risk of errors and mistakes, cut down workload and work procedures, and minimize the use of paper. The automatic function called Macro is also adopted to complete the tasks systematically (Simons, 2011).

Many difficulties occur in the work process at the Human Resource Management Office, Office of the President at King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, such as managing and categorizing big data, issuing an official document with Thai number, converting Thai numbers to Arabic numbers, comparing each Microsoft Excel file with others, reducing and merging complex data, formatting data, repeating tasks that require much time, etc. These issues obstruct the office's productivity and achievement. The assigned officers would also experience work dissatisfaction caused by procrastination, excessive repetition, complicatedness, rejection and negative response. These undoubtedly cause a high rate of interagency transfers, and resignations in any Human Resource Management Offices.

From the significance mentioned above, the researcher conducted a study on the topic of "The Development of Macro in Microsoft Excel for Human Resource Management using Visual Basic for Applications", aimed for the implementation of a practical tool. The researcher also conducted an evaluation of the Macro to meet users' satisfaction. The Macro achievements could be applied as a guideline for further development in large data processing with quick response.

2. OBJECTIVES

1. To develop Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications.
2. To evaluate the satisfaction with Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications.
3. To seek question to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications.

3. METHOD

The research method of "The Development of Macro in Microsoft Excel for Human Resource Management using Visual Basic for Applications" is as follows:

3.1 Developing Macro in Microsoft Excel

The Macro in Microsoft Excel was developed under the “System Development Life Cycle (SDLC)” (Wetherbe, 1984) consisting of 7 steps:

1) Problem Recognition: The researcher collected necessary data and documents concerning of this research. The researcher also identified the organization’s requirements which were necessary for the determination of the research framework and objectives by collecting all the problems occurring in the organization through interviewing. (Chotikarn, 2015)

2) Feasibility Study: The researcher investigated the problems in deep to find the right solutions and selected the version of Microsoft Excel compatible with the Macro. The researcher also assessed the worthiness in every concern, in case that the project progressed as planned, including cost, time and efficiency increased from the development by displaying them in a tree chart to see clearly the development process of Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications.

3) Analysis: The researcher created the Macro and its ecosystem based on the problems raised by users. The researcher acquired information from other researches concerning Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications. The researcher also analyzed the problems and the solutions before creating the final Macro and its ecosystem.

4) Design: The researcher created a Logical Design based on the results to solve the problem. The design was firstly drafted on paper and then processed into System Design. In this step, the researcher specified technical features, usage details, adopted technology, version of Microsoft Excel, data input methods and output display. The overall design was expected to be accurate, convenient, user friendly and help preventing human errors aimed for utmost satisfaction of users.

5) Construction: The researcher started coding to develop the draft on paper into the software with specific requirements, ran testing to find errors and corrected them. The researcher repeated the steps until the whole software was correct and met the requirements before having it used by users.

6) Conversion: The researcher installed the improved software in users’ computers and started operating it. During the trial period, the users were allowed to use the new software and the old fashioned method parallelly. As the time the users were able to use the software uninterruptedly, the old method was put off. However, the researcher still followed up to see users’ reaction and solve the unexpected problems.

7) Maintenance: The researcher suggested the maintenance program to the organization despite the project end aiming for unexpected error prevention and further development. The maintenance officer needed to train new users to ensure they could work with the software without difficulties. The plan of further software evaluation was also recommended.

3.2 Satisfaction evaluation form

Key questions were specified to evaluate the Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications (Sawsap, 2013) consisted of three features:

- 1) Usability
- 2) Design
- 3) Efficiency

The assessment adopted a five-point numerical rating scale. (Leekitchwatana, 2016) Table 1 displays satisfaction assessment with a five-point numerical rating scale.

Table 1 Satisfaction assessment with a five-point numerical rating scale

Score	Level
5	Very High
4	High
3	Moderate
2	Low
1	Very Low

The “Content Validity” using the assessment points of definition congruence were given by five qualified experts. (Leekitchwatana, 2016) Table 2 displays scale of definition congruence assessment points.

Table 2 Scale of definition congruence assessment points.

Score	Congruence
+1	Congruent to the definition given
0	Congruency of the definition given unclear
-1	Not congruent to the definition given

The index of “Item Objective Congruence (IOC)” (Leekitchwatana, 2016) was calculated with the result of the previous query using the equation (1) below:

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \quad (1)$$

Whereas: IOC = Item Objective Congruence

R = Assessment points given from all qualified experts

$\sum$ = Total assessment points

N = Number of qualified experts

The acceptable IOC index value was required to be over 0.5 or equal ($IOC \geq 0.5$) (Leekitchwatana, 2016) and the IOC value of the evaluation form was between 0.67 and 1.00 in

every question. Thus, this satisfaction evaluation form was acceptable to apply as the reference of the research.

The reliability of the satisfaction evaluation form was ensured with the internal consistency indicator of Cronbach's Alpha Coefficient (α) (Leekitchwatana, 2016) as shown in the equation (2) below:

$$\alpha = \frac{k}{\sum_{i=1}^k} \left\{ 1 - \frac{\sum_{i=1}^k s_i^2}{s^2} \right\} \quad (2)$$

Whereas: α = Reliability value of the tool

k = Number of the items

$\sum$ = Total assessment points

s_i^2 = The average inter-item covariance among the items

s^2 = The average variance

The acceptable level of the coefficient was 0.70 (Leekitchwatana, 2016) which indicated that the measurement of the scale has similar condition in the same subjects and the reliability value of satisfaction assessment form was 0.96. Thus, this satisfaction assessment form was acceptable to be applied as the reference of the research.

The assessment of the satisfaction evaluation of Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications adopted a five-point numerical rating scale. (Leekitchwatana, 2016) Table 3 displays satisfaction assessment with a five-point numerical rating scale.

Table 3 Satisfaction assessment with a five-point numerical rating scale

Score	Level
4.50 - 5.00	Very High
3.50 - 4.49	High
2.50 - 3.49	Moderate
1.50 - 2.49	Low
1.00 - 1.49	Very Low

3.3 The question seeking to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel

The question seeking to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel is to observe the behavior of the informants about their satisfaction. If they are satisfied with the first question, what will be the next they are satisfied with. This helps the researcher knowing how the users works with the software exactly. The Data Mining (Adriaans and Zantinge, 1996) pattern was adopted to analyze this with the stages as follows:

- 1) Data cleaning
- 2) Data integration

- 3) Data transformation
- 4) Data reduction

Next, there are divided the data into two groups in Decision Tree to find the relation of data (Adriaans and Zantinge, 1996).

- 1) Training Data
- 2) Testing Data

The ratio of Training and Testing data sampled for the calculation was 70:30 which “Training Data” was aimed to create the model and “Training Data” to validate the model. The calculation resulted with 94.8718 percentage of the accuracy and 5.1282 percentage of the inaccuracy. For 80 percentage of accuracy is acceptable.

4. RESULTS

The results of the “The Development of Macro in Microsoft Excel for Human Resource Management using Visual Basic for Applications” research were as follows:

4.1 Results of the Macro development in Microsoft Excel

The researcher studied and developed a set of tools with Macro as seen in Figure 1 displaying Tab management.

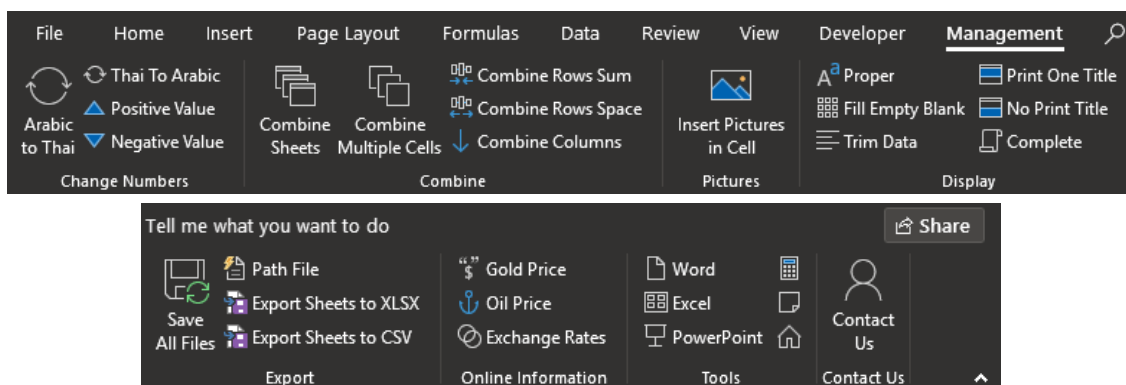

Figure 1 Tab management

- A. Change Numbers menu: to convert the input digits to Thai number or Arabic number, to positive value or negative value automatically.
- B. Combine menu: to combine the data set into the form convenient for the users automatically.
- C. Pictures menu: to manage the inserted picture in cell automatically.
- D. Display menu: to customize display options automatically.
- E. Export menu: to manage files, save files and export files to another extension automatically.
- F. Online Information menu: to provide updated information about gold price, oil price or exchange rate.
- G. Tools menu: to open some of frequent software with ease.

H. Contact Us menu: to allow users to connect with the software developer.

4.2 Results of the Macro satisfaction assessment

The results of the satisfaction assessment of the Macro development in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications are shown in Table 4 displays Results of the Macro satisfaction assessment in three features.

Table 4 Results of the Macro satisfaction assessment in three features

Question list	$\bar{X}$	S.D.	Levels
1. Usability	4.16	0.99	High
2. Design	4.25	0.98	High
3. Efficiency	4.18	0.96	High
Average	4.19	0.98	High

According to the satisfaction assessment results of the Macro, as shown in Table 4, the average score was 4.19 (High) with a standard deviation of 0.98. Considering each feature, the Design (2.) ranked first with an average score of 4.25 (High) with a standard deviation of 0.98, followed by the Efficiency (3.) of which the score was 4.18 (High) with a standard deviation of 0.96. The score of the Usability (1.) ranked last with an average score of 4.16 (High) with a standard deviation of 0.99.

4.3 The result of seeking question to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel

The result of seeking question to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel of “The Development of Macro in Microsoft Excel for Human Resource” are as shown on Figure 2 Decision Tree.

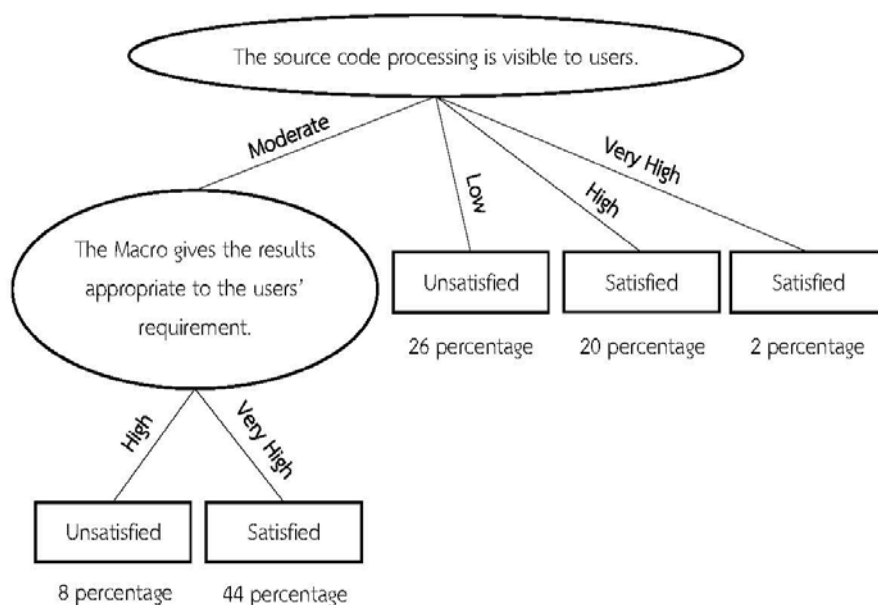

Figure 2 Decision Tree

5. CONCLUSION AND DISCUSSION

The conclusion and the discussion of the “The Development of Macro in Microsoft Excel for Human Resource Management using Visual Basic for Applications” research results are as follows:

5.1 Conclusion

The Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications was developed under the concept of the “System Development Life Cycle” (Wetherbe, 1984) consisting of seven steps: 1) Problem Recognition, 2) Feasibility Study, 3) Analysis, 4) Design, 5) Construction, 6) Conversion and 7) Maintenance.

The satisfaction assessment results of the Macro, the average score was 4.19 (High) with a standard deviation of 0.98. Considering each feature, the Design ranked first with an average score of 4.25 (High) with a standard deviation of 0.98, followed by the Efficiency of which the score was 4.18 (High) with a standard deviation of 0.96. The score of the Usability ranked last with an average score of 4.16 (High) with a standard deviation of 0.99. However, due to few informants, the evaluation did not cover some criteria. Further data collection was recommended.

The result of seeking question to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel is “The source code processing is visible to users” which 2 percentage of informants were very highly satisfied, 20 percentage highly satisfied and 26 percentage unsatisfied. As some of informant were moderately satisfied, the question of “The Macro gives the results appropriate to the users” was raised to considers which 44 percentage were very highly satisfied and 8 percentage unsatisfied.

5.2 Discussion

The Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications was developed under the concept of the “System Development Life Cycle” (Wetherbe, 1984) consisting of seven steps: 1) Problem Recognition, 2) Feasibility Study, 3) Analysis, 4) Design, 5) Construction, 6) Conversion and 7) Maintenance. The benefits of the research included: 1) Improve the work of data processing at the Human Resource Management Office, which was previously limited in completing the accurate tasks and efficiency of presentations of digits, graphs, charts, tables and other logics, 2) Automate the workflow and helping the Microsoft Excel users reduce the time spent on repetitive tasks, 3) Allow users with low knowledge of Microsoft Excel to complete more of complex tasks and 4) Help arrange the work results from different users into the same format. In addition, this research would be beneficial for further studies of the Macro development in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications. The research finding was consistent with the research on the “Software Development with Macro in Visual Basic for Applications using the Macro Recorder” (Hongsheng, 2010) proposing that the idea that using the Macro recorder and modifying some of work process with Visual Basic for Applications could allow the repetitive tasks on Microsoft Excel more accurate and more efficient. Thus, Macro is adaptable for various type of work, including repetitive tasks and tasks requiring high accuracy, depending on the logic and method applied, in the condition that the process and objectives are correct.

The satisfaction assessment of the Macro development in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications (Sawsap, 2013) was evaluated by five qualified experts. According to the satisfaction assessment results of the Macro, the average score was 4.19 (High) with a standard deviation of 0.98. Considering each feature, the Design ranked first with an average score of 4.25 (High) with a standard deviation of 0.98, followed by the Efficiency of which the score was 4.18 (High) with a standard deviation of 0.96. The score of the Usability ranked last with an average score of 4.16 (High) with a standard deviation of 0.99. As demonstrated, the main satisfaction of the Macro is the Design of which provided the Macro menu and the result format appropriate to the users' requirement. Because the developer worked on collecting tasks' difficulties and emphasized on finding the solution, the Design thus satisfied most in the evaluation. The Usability still requires improvement because most of users cannot modify the source code when the output is not correct as the modification of source code requires specific skills only providable by the developer. This is in accord with the research of "The Development of Mathematical Software for Solving the Resource Management Issues to Reduce the Time Spending on Production Plan" (Srinaul, 2016) which is aimed to develop a model to calculate the production capacity with mathematical software to help making a decision on different situations. Macro on Visual Basic for Applications was implemented to develop the calculation model of the production capacity and it helped reducing time from previously 16 hours to 10 minutes, or up to 98.6 percentage. The result was highly satisfying especially on the time reduction as well as on the solution for complex logic calculation, contributing the optimistic attitude toward work efficiency and productivity. The Development of Macro in Microsoft Excel for human resource management using Visual Basic for Applications was proven good in quality and high in satisfaction, according to the research standard. The quality of the Macro, evaluated by five qualified experts, is in the good level with average score of 4.22 and the standard deviation of 0.85 while the satisfaction of the Macro, evaluated by 39 officers, is high with average score of 4.19 and the standard deviation of 0.98. Definitively, the developed Macro in Microsoft Excel is appropriate to be implement for tasks concerning the human resource management

The result of seeking question to help deciding to choose Macro in Microsoft Excel is "The source code processing is visible to users" which 2 percentage of informants were very highly satisfied, 20 percentage highly satisfied and 26 percentage unsatisfied. As some of informant were moderately satisfied, the question of "The Macro gives the results appropriate to the users" was raised to considers which 44 percentage were very highly satisfied and 8 percentage unsatisfied.

Most people cannot understand the source code and make them unsatisfied with it. The solution is to disable the source code visibility from general users. The informants with moderate level of satisfaction were unsure about the necessity of the source code visibility so the question of "The Macro gives the results appropriate to the user's requirement" were raised to consider. Most of the informants were very highly satisfied with the Macro's result and they were also satisfied with Macro set. However, the evaluation did still not cover in some detail due to a little

number of the informants. The researcher is looking to collect more information in the future to understand the whole system thoroughly.

6. ACKNOWLEDGEMENT

The author wishes to thank the Human Resource Management Office, Office of the President at King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang for the consultation and suggestions for research, and also to the Department of Industrial Education, Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang for supporting and giving an inspiration to do this research.

7. REFERENCES

- Adriaans, P. and Zantinge, D. 1996. **Data Mining**. England : Addison-Wesley.
- Chotikarn, S. 2015. **Communication Pattern and Used Media**. Songkhla : Thaksin University.
- Hongsaeng, P. 2018. **Human Resource Management Affecting Branch Staffs' Organizational Commitment in Government Savings Bank in Bangkok Metropolitan Area**. Bangkok : Srinakharinwirot University.
- Rajaraman, V. 2018. **Introduction to Information Technology**. New Delhi : PHI Learning.
- Simons, R. (2011). **Human Resource Management: Issues, Challenges and Opportunities**. Boca Raton : CRC Press.
- Wetherbe, J. 1984. **Systems Analysis and Design: Traditional, Structured, and Advanced Concepts and Techniques**. Eagan : West.
- Leekitchwatana, P. 2016. **Research Methods in Education**. Bangkok : Mean Service Supply.
- Sawsap, S. 2013. **The Study of Knowledge Sharing Behavior by using Weblog of the Officials in the National Institute for Development of Teachers Faculty Staffs and Educational Personnel**. Nakhon Pathom : Silpakorn University.
- Hongsheng, L. 2010. "Programming VBA Macro with the Recording Tool of Excel." pp. 53-56. **2010 International Conference on Computer and Communication Technologies in Agriculture Engineering**. Chengdu : IEEE.
- Srinaul, P. 2016. **Applying Mathematical Programming for Resource Allocation Problem to Reduce Production Planning Time**. Bangkok : Thammasat University.

การศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อ
ส่วนบุคคลของลูกค้าธนาคารในประเทศไทย
A STUDY OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS STRATEGIES AFFECTED
THE CHOICE OF PERSONAL LOAN SERVICE OF BANK CUSTOMERS IN THAILAND

ชวตล สิริเชมรักษ์¹ กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์² พรปภัตสร ปริณชาญกุล³
CHAWADHOL SIRIKHEMARAK¹, KUNTIDA THAMWIPAT², PORNPAPATSORN PRINCHANKOL³

¹ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมฯ ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
กรุงเทพมหานคร

¹ Department of Educational Communications and Technology , Faculty of Industrial Education ,
King Mongkut's U. of Technology Thonburi , Bangkok

Chawadhol.uob@gmail.com,kuntida.tha@kmutt.ac.th,and pornpapatsorn.pri@kmutt.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลของลูกค้าธนาคารในประเทศไทยโดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารการตลาดของธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จำนวน 40 คนผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารการตลาดพบว่ามีกลยุทธ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การโฆษณา 2) การขายโดยใช้พนักงานขาย 3) การสื่อสารทางการขาย 4) การประชาสัมพันธ์ 5) การตลาดทางตรง และ 6) การตลาดโดยการจัดการเหตุการณ์พิเศษ และมี 2 วิธีการ ได้แก่ วิธีการ Above the Line ควรทำป้ายสื่อโฆษณาขนาดใหญ่ตามท้องถนนเน้นข้อความโดดเด่นเพื่อกระตุ้นความสนใจควรมีการใช้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ เพื่อสามารถสร้างแรงจูงใจให้หาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น ธนาคารควรเป็นผู้สนับสนุนรายการโทรทัศน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องการหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร หรือตัวสินค้ามากขึ้นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า และวิธีการ Below the Line ควรมีการจัดตั้งบูธตามห้างสรรพสินค้าต่างๆเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ข้อมูลกับลูกค้ามากขึ้น มีการแจกของแถม เพื่อลูกค้ามาใช้บริการกับทางธนาคารควรมีความหลากหลายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย มีระบบสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัลหรือสินค้าพิเศษต่างๆ มีการให้ส่วนลดพิเศษสำหรับลูกค้าที่มาใช้บริการ ธนาคารควรหาพนักงานเชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้สินเชื่อส่วนบุคคลเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องให้กับลูกค้า ธนาคารควรเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมสังคม หรือร่วมจัดงานประเพณีต่างๆ เช่นวันลอยกระทง วันปีใหม่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการมาใช้บริการกับธนาคาร

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ สินเชื่อส่วนบุคคล ธนาคาร

ABSTRACT

This research was aimed to study integrated marketing communications strategies which affected the choice of personal loan service of bank customers in Thailand. This is a qualitative research study. Data was collected through interviews with 20 marketing communications staff members of UOB PLC and SCB PLC. The findings from the marketing staff members from those banks through integrated marketing strategies showed that there are 6 strategies 1) advertisements, 2) sales through salespeople, 3) promotional offers, 4) publicity, 5) direct marketing, and 6) marketing through special events these integrated with 2 methods "Above the Line" method was used when the banks put up big boards for outdoor display. However, the banks should have more media such as TV or radio spots to attract the attention of the audience. The banks should support TV programs so that customers want to know more about the banks or the products of

the banks and that the banks will get more trust from the customers. Regarding the “Below the Line” method, the banks should set up booths in department stores to give information to customers and to offer gifts to customers who used the service. There should be more promotional activities and the banks should offer a point system so that customers can collect points and redeem points with rewards or services or discounts to the customers. The banks should have skilled and experienced staff members who can tell about personal loan service so that the customers will get the right information. Moreover, the banks should engage in community activities or local and national events such as Loy Krathong Day or New Year Day in order to attract more customers.

Keywords: Strategies, Integrated Marketing Communications, Personal Loan Service , Bank

1. ความเป็นมาของปัญหา

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีความสำคัญมากต่อการแข่งขันด้านธุรกิจซึ่งกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการสื่อสารจะทำหน้าที่ส่งข่าวสารและคำมั่นสัญญาต่างๆไปยังผู้บริโภคเป้าหมาย การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการจะส่งผลและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการสินค้าต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย 1) การโฆษณา 2) การขายโดยใช้พนักงานขาย 3) การส่งเสริมการขาย 4) การประชาสัมพันธ์ 5) การตลาดทางตรง และ 6)การตลาดโดยการจัดการเหตุการณ์พิเศษ สภาพเศรษฐกิจของผู้บริโภคในปัจจุบันประเภทของสินเชื่อภาคครัวเรือนมีความต้องการสินเชื่อโดยรวมปรับเพิ่มขึ้นจากไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2558 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากเงื่อนไขการกู้ยืมที่มี แรงจูงใจทางการตลาดที่มากขึ้น และการปรับเพิ่มตามความต้องการในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค (เกล้ากมล สุริยนต์, 2554) ธนาคารในประเทศไทยเร่งเพิ่มฐานผู้ใช้บริการกลุ่มเอกชนให้เพิ่มขึ้นโดยใช้วิธีนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านผู้ใช้บริการกลุ่มที่มีรายได้สูงและมีความเสี่ยงต่ำโดยเลือกให้โปรโมชันพิเศษกับกลุ่มพนักงานประจำ และทำงานในบริษัทเอกชนชั้นนำ หรือกลุ่มที่มีการผ่อนสินเชื่อบ้านกับสถาบันการเงินเพราะมองว่าผู้ใช้บริการกลุ่มนี้ที่มีความเสี่ยงน้อยและมีกำลังในการจ่ายเงินคืนดี (กระทรวงการคลัง, 2556)

ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) (2560) ประเมินว่าเศรษฐกิจไทยปี 2561 จะยังคงขยายตัวได้ต่อเนื่องร้อยละ 3.9 เศรษฐกิจโลกมีความเข้มแข็งขึ้นและมีแนวโน้มขยายตัวดีในทุกภูมิภาค สำหรับสหรัฐอเมริกา จะเห็น GDP มีการเติบโตที่ร้อยละ 2.5 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่สหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในนโยบายการปฏิรูประบบภาษี แนวโน้มการเติบโตของประเทศญี่ปุ่นคาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 1.8 ในปี 2561 เศรษฐกิจยูโรโซนมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อเนื่อง ในขณะที่ GDP โดยรวมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1 จากปริมาณสินเชื่อที่มีมูลค่าสูงและมีความต้องการสินเชื่อที่มีอย่างต่อเนื่อง

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) (2560) ได้ให้บริการทางการเงินครบวงจรให้แก่ลูกค้าทุกประเภท ทั้งที่เป็น บริษัทขนาดใหญ่ วิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม และลูกค้ารายย่อย ได้แก่ การรับฝากเงิน การโอนเงิน การให้กู้ยืมประเภทต่างๆ การรับซื้อลด คำประกัน บริการด้านปริวรรตเงินตรา บริการด้านการค้าต่างประเทศ บริการด้านธุรกิจหลักทรัพย์ อาทิ บริการจำหน่ายหุ้นกู้ บริการนายทะเบียนหุ้นกู้ การรับประกันการจัดจำหน่ายตราสารหนี้ นายทะเบียนหลักทรัพย์ บริการรับฝากทรัพย์สิน การจัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนส่วนบุคคล บัตรเครดิต และการรับฝากทรัพย์สินผ่านทางสำนักงานใหญ่ และเครือข่ายสาขาของธนาคาร โดยธนาคารตั้งเป้าเติบโตสินเชื่อร้อยละ 5-7 ในปี 2562 และให้ความสำคัญกับการปรับพอร์ตโฟลิโอสินเชื่อโดยมุ่งเน้นการเติบโตสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน (ทั้งสินเชื่อเพื่อการบริโภคและสินเชื่อธุรกิจรายย่อย) โดยใช้ขีดความสามารถในการทำธุรกิจรูปแบบใหม่ ทั้งด้านดิจิทัล และด้านข้อมูลเพื่อสร้างรายได้มิติใหม่ให้กับธนาคารภายใต้ความเสี่ยงที่เหมาะสม ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ เกิดการแข่งขันทางการขายสินเชื่อจากลูกค้ารายใหม่ แต่กลยุทธ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสามารถเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคได้การตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลจะให้ผู้บริโภคเกิดกระบวนการตัดสินใจใช้บริการกับธนาคาร

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรเทคโนโลยีการเรียนรู้ และสื่อสารมวลชนจึงมีความสนใจศึกษา เรื่องการศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลของลูกค้า ธนาคารในประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อด้านสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการต่อไป

เพื่อศึกษากลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้สินค้าของลูกค้านานาชาติในประเทศไทย

3.1. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5 ដូច្នេះយើង

433

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทำให้ทราบถึงกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินค้าส่วนบุคคลให้กับลูกค้า

4.2 เป็นข้อมูลสำหรับผู้ให้บริการสินค้าส่วนบุคคล โดยนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกำหนดแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อขยายการเติบโตทางธุรกิจเฉพาะด้านให้ตรงกับความต้องการด้านสินค้าส่วนบุคคลของลูกค้าที่ใช้บริการ กับกลุ่มลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารการตลาดของธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จำนวน 40 คน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง

6. ผลการวิจัย

ผลการสัมภาษณ์กลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ 6 ด้าน ได้แก่ การโฆษณาการขายโดยใช้พนักงานขาย การสื่อสารทางการขาย การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง และการตลาดโดยการจัดเหตุการณ์พิเศษ พบว่ากลยุทธ์ Above the Line เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ คือการโฆษณาบนสื่อหลัก และ Below the Line เป็นกลยุทธ์ที่หวังผลในระยะสั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การโฆษณา

การโฆษณา คือ การสื่อสารข้อมูลเพื่อแจ้งข่าวสาร จูงใจและเตือนความทรงจำเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการบริการผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 ธนาคาร ได้มีการใช้กลยุทธ์ทางการโฆษณาที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินค้าส่วนบุคคลของลูกค้า โดยผ่านการสื่อสารโทรทัศน์ วิทยุ สื่อโฆษณาตามป้ายโฆษณาในรถไฟฟ้า ตามท้องถนน เน้นความโดดเด่นเพื่อกระตุ้นสนใจ สื่อโฆษณาสินค้าผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊ก ไลน์และเว็บไซต์ เพื่อที่จะสามารถสื่อสารพูดคุยและโต้ตอบกับลูกค้าได้ทันที และการแจกใบปลิวหรือแผ่นพับ ซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี และกลยุทธ์ที่สำคัญที่ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) เลือกนำมาใช้ คือ เลือกใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมในการทำการตลาด เพื่อตอบสนองต่อโลกไร้พรมแดนทางการสื่อสาร

6.2 การขายโดยใช้พนักงานขาย

การขายโดยใช้พนักงานขาย เป็นการสื่อสารทางการตลาดแบบใช้พนักงานขาย มักจะถูกใช้กับสินค้าที่มีรายละเอียดการใช้งาน หรือวิธีการใช้งานที่ซับซ้อน ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 ธนาคาร มีหลายช่องทางในการขาย เช่น พนักงานตามสาขาต่างๆจะมีพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าส่วนบุคคล มีวิธีการนำเสนอ สินค้าใหม่ๆ ได้อย่างน่าสนใจ มีบุคลิกภาพที่ดี มีความสุภาพ อ่อนโยน และเป็นกันเอง ในการให้บริการ พนักงานเอาใจใส่ลูกค้า ให้คำแนะนำอย่างละเอียดและมีความซื่อตรงทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ มีพนักงานเพียงพอต่อการให้บริการ และความสะอาดและความรวดเร็วในการบริการ และอีกช่องทางหนึ่ง คือ พนักงานจะขายผ่านทางโทรศัพท์และนายหน้าขายผลิตภัณฑ์อิสระแต่ที่นิยมและได้รับการตอบรับดีที่สุดคือ การขายทางโทรศัพท์เนื่องจากสะดวกและประหยัดเวลาให้กับลูกค้า

6.3 การสื่อสารทางการขาย

การสื่อสารทางการขาย คือ การสื่อสารโดยตรงกับลูกค้า เพื่อให้เกิดการตอบสนองทันทีทันใด ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 ธนาคาร มีผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการอบรมของผลิตภัณฑ์และประสบการณ์ในการคอยแนะนำการให้บริการสินค้าอย่างครบถ้วนถูกต้อง ชัดเจนตรงตามความต้องการของลูกค้า

6.4 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ คือ การติดต่อสื่อสารขององค์กรกับกลุ่มต่างๆที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร เพื่อสร้างทัศนคติ ความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรหรือผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 ธนาคาร มีการกระจายหลายช่องทางทั้งการส่ง SMS การแจกแผ่นพับโบว์ลาร์ทางไปรษณีย์ให้กับลูกค้าเก่า การโทรติดตามลูกค้า

รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเฟซบุ๊กและไลน์ออฟฟิเชียล มีการให้ข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ใหม่ๆของสินค้า ส่วนบุคคลของธนาคาร การเป็นผู้สนับสนุนทางรายการโทรทัศน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องการหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์การ หรือตัวสินค้ามากขึ้น การจัดแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเพื่อเปิดตัวสินค้า การร่วมสนับสนุนกิจกรรมสังคม หรือร่วมจัดงาน ประเพณีต่างๆ เช่นวันลอยกระทงหรือวันปีใหม่ เป็นต้น และการให้ดารานักแสดงมาร่วมเป็นพิธีเซ็นเตอร์สินค้า เป็นต้น

6.5 การตลาดทางตรง

การตลาดทางตรง เป็นการสื่อสารโดยตรงกับผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนองในทันทีทันใด ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 ธนาคาร เน้นการใช้พนักงานขายทางโทรศัพท์ที่ผ่านการอบรมมาอย่างดีเพราะสามารถติดต่อลูกค้าได้โดยตรงและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีการออกบูธตามบริษัท ร้านต่างๆเพื่อหาลูกค้าที่หลากหลายช่องทาง และพนักงานมีการแจกของแถมมากมาย เช่น กระปุกออมสิน ร่ม กระเป๋าเดินทาง เป็นต้น ความหลากหลายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย การมีระบบสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัล /สิทธิพิเศษ ต่างๆ การให้ส่วนลดพิเศษแก่สมาชิก และข้อมูลของสินค้าของลูกค้าจากสมัครสินเชื่อเพื่อลุ้นชิงโชคของรางวัล

6.6 การตลาดโดยการจัดเหตุการณ์พิเศษ

การตลาดโดยการจัดเหตุการณ์พิเศษ คือ การสนับสนุนกิจกรรมทางการตลาดสามารถเป็นตัวกระตุ้นความต้องการซื้อของผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายได้ ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 ธนาคาร มีการจัดกิจกรรมให้กับผู้ที่มาใช้บริการในด้านสินเชื่อส่วนบุคคล จัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ 9 วัด จัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม เช่น การประกวดชุดไทย มีการจัดกิจกรรมลูกค้าสัมพันธ์ เช่น พาลูกค้าไปไหว้พระ 9 วัด ตรวจสุขภาพ เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมที่ธนาคารยูโอบีเป็นผู้สนับสนุน เช่น วิ่งการกุศล หรือ ตามบริษัทต่างๆที่มีโอกาสในการใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคล เป็นต้น

ทั้งนี้ผลการวิจัยยังพบว่าวิธีการ Above the Line คือ การซื้อและทำโฆษณาผ่านสื่อเป็นหลัก เพื่อสร้างการรับรู้ในตราสินค้าแก่ผู้บริโภคในวงกว้างภายในระยะเวลาสั้นๆอย่างรวดเร็ว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า ธนาคารควรทำป้ายสื่อโฆษณากลางแจ้งขนาดใหญ่ ตามท้องถนนเน้นความโดดเด่นเพื่อกระตุ้นเพื่อสนใจ ควรมีการสื่อโทรทัศน์ วิทยู สามารถสร้างแรงจูงใจให้หาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น ธนาคารควรเป็นผู้สนับสนุนรายการโทรทัศน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องการหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร หรือตัวสินค้ามากขึ้นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า ส่วนวิธีการ Below the Line ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางกับผู้บริโภคในรูปแบบของการจัดกิจกรรมตลาดเพื่อเข้าถึงผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ที่มีจำนวนและขนาดจำกัด อาทิ การจัดกิจกรรมพิเศษทางการตลาด ส่งเสริมการขาย การตลาดโดยการจัดเหตุการณ์พิเศษ ผลการวิจัยพบว่า ธนาคารควรมีการจัดตั้งบูธตามห้างสรรพสินค้าต่างๆเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ข้อมูลกับลูกค้ามากขึ้น มีการแจกของแถม เพื่อลูกค้ามาใช้บริการกับทางธนาคาร ควรมีความหลากหลายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย ควรมีระบบสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัลหรือสินค้าพิเศษต่างๆ มีการให้ส่วนลดพิเศษสำหรับลูกค้าที่มาใช้บริการ ธนาคารควรมีการหาพนักงานเชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้สินเชื่อส่วนบุคคล เพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องให้กับลูกค้า ธนาคารควรเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมสังคม หรือร่วมจัดงานประเพณีต่างๆ เช่น วันลอยกระทง และวันปีใหม่ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการมาใช้บริการกับธนาคาร

7. การอภิปรายและสรุปผล

อภิปรายผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ พบว่า สื่อโทรทัศน์ วิทยู สามารถสร้างแรงจูงใจให้หาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การใช้พนักงานมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคล ตลอดจนการเป็นผู้สนับสนุนทางรายการโทรทัศน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องการหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรหรือตัวสินค้ามากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของเสรี วงษ์มณฑา (2540) ที่กล่าวถึงเครื่องมือการติดต่อสื่อสารการตลาด (Integrated Marketing Communication-IMC) ว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ จะใช้การติดต่อสื่อสารทุกรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้บริโภคกลุ่มนั้น หรือเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคเปิดรับ (Exposure) ทุกรูปแบบรูปแบบต่าง ๆ ของ IMC ซึ่งตัวอย่าง รูปแบบเหล่านี้อาจจะไม่ครบถ้วนตามรูปแบบของ IMC แต่เป็นรูปแบบที่นิยมใช้กันมาก เพราะความคิดทางวิชาการใหม่ๆ จะเกิดขึ้นเสมอโดยมีรายละเอียดดังนี้

การโฆษณา เป็นรูปแบบของการสร้างการติดต่อสื่อสารด้านตราสินค้า (Brand contact) การโฆษณาใช้ในเรื่องต่อไปนี้ ต้องการสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ต้องการยึดตำแหน่งครองใจสินค้า ใช้การโฆษณาเมื่อต้องการสร้างผลกระทบที่ยิ่งใหญ่ ถ้าสินค้าเป็นที่รู้จักดีอยู่แล้วไม่ต้องให้ความรู้กับคน ต้องการย้ำตำแหน่งสินค้า ต้องการสร้างความแตกต่าง ลูกคามีพฤติกรรมที่ไม่ต้องเปลี่ยนความคิดของลูกค้า เหล่านี้ควรใช้การโฆษณา

การขายโดยใช้พนักงาน หน่วยงานควรใช้พนักงานขายในเรื่องต่อไปนี้ เมื่อสินค้านั้นเหมาะสมกับการขายโดยใช้พนักงาน เมื่อลักษณะสินค้าต้องมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนซึ่งไม่สามารถขายผ่านสื่อมวลชนได้ จึงต้องอาศัยพนักงานขายช่วย

การสื่อสารการขาย มีวัตถุประสงค์เพื่อดึงลูกค้าใหม่ การรักษาลูกค้าเก่าไว้ การส่งเสริมลูกค้าในปัจจุบันให้ซื้อสินค้าในปริมาณมาก การเพิ่มอัตราการใช้ผลิตภัณฑ์ การสื่อสารการขายทำให้ผู้บริโภคเกิดการยกระดับ โดยให้ซื้อสินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้น และการเสริมแรงการโฆษณาในตราสินค้า เมื่อโฆษณาไปแล้วควรใช้การส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มความสามารถในการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค

การประชาสัมพันธ์ ใช้ในการให้ข่าวและเพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าเหนือกว่าคู่แข่ง ใช้เมื่อต้องการให้ความรู้กับบุคคล และใช้เมื่อเมื่อมีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากที่จะสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับผลิตภัณฑ์และข่าวสารนั้นไม่สามารถบรรจุเข้าไปในการโฆษณาได้

การตลาดทางตรง ใช้เมื่อมีฐานข้อมูลที่ดีพอ ในกรณีนี้ถ้าทราบว่าคุณเป้าหมายเป็นใครอยู่ที่ไหนจะเป็นการประหยัดกว่าการใช้สื่อ เมื่อต้องการสร้างการตลาดที่มีความเป็นส่วนตัว ใช้เพื่อเป็นกลยุทธ์ติดตามผล เป็นการเตือนความทรงจำและการเร่งรัดการตัดสินใจ เพื่อติดต่อสื่อสารกับกลุ่มลูกค้าเดิมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

การตลาดโดยการจัดเหตุการณ์พิเศษ เป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาดที่หลายองค์กรธุรกิจนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีข้อได้เปรียบหลายประการในการสร้างการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ช่วยลดความสับสนจากการโฆษณา สามารถสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือองค์กรจากคู่แข่ง เป็นการเปิดรับกลุ่มเป้าหมายใหม่โดยตรง เนื่องจากเป็นการสื่อสารสองทาง

ในส่วนของกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า ใช้ทั้งวิธีการ Above the line และ Below the Line สอดคล้องกับงานวิจัยของปณิชา ปณิตาภรณ์ และยุบล เบญจรงค์ (2558) ซึ่งศึกษาเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้าไอศกรีมแท่งแม็กนัม พบว่าการสื่อสารการตลาดโดยการสร้างการจดจำให้เกิดขึ้นกับผู้รับสาร คือ เนื้อหาที่สอดแทรกอยู่ในการสื่อสารการตลาด เช่น การโฆษณาโทรทัศน์ การถ่ายภาพแฟชั่นใน นิตยสาร การสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างการจดจำให้กับผู้บริโภคเป้าหมาย การจัดตั้งตู้ไอศกรีมของไอศกรีมแม็กนัมตามร้านค้าสะดวกซื้อโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความโดดเด่นจากคู่แข่ง และในส่วนของการออฟไลน์ เป็นการตอบย้ำเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ ให้กับตราสินค้า โดยการสื่อสารออฟไลน์นี้เป็นการสื่อสารออกไปในวงกว้าง หรือเป็นสื่อมวลชน ทำให้คนส่วนใหญ่ที่รับสื่อนี้รับรู้ถึงคุณค่าของตราสินค้าไอศกรีมแท่งแม็กนัมได้ นอกจากนั้นในด้านสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยที่ทำให้ตราสินค้าไอศกรีมแท่งแม็กนัมมีชื่อเสียง เป็นกระแสในสังคม สร้างความสนใจและติดตามจากผู้บริโภคเป้าหมายได้ในวงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์จากผลของการศึกษาได้ว่าหากขาดการสื่อสารแบบออฟไลน์ภาพลักษณ์ก็จะไม่มี แต่หากขาดสื่อออนไลน์ กระแสของตราสินค้าก็จะไม่เกิด ทั้งนี้การเลือกเครื่องมือที่ใช้เพื่อการสื่อสารต้องย้อนกลับมามองวัตถุประสงค์ของการสื่อสารว่าต้องการ สร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้า หรือต้องการให้เกิดเป็นกระแสภายในระยะเวลารวดเร็ว การใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อการสื่อสารกับกลุ่มผู้บริโภคนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอินทอร์ ไตรศักดิ์ (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาในสำนักงานการอาชีวศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านการติดต่อทางตรง มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกด้วย

สรุปผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าธนาคารในประเทศไทยใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการทุกรูปแบบ ทั้ง สื่อออฟไลน์ สื่อออนไลน์ สื่อกิจกรรมพิเศษ และสื่ออื่น ๆ เพื่อขยายฐานลูกค้าให้มากที่สุดผ่านวิธีการทั้ง Above the line และ Below the Line

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ธนาคารควรมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารการตลาดอย่างต่อเนื่อง และใช้การสื่อสารทุกรูปแบบในการติดต่อ เสริมสร้างภาพลักษณ์แก่หน่วยงานและผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ซึ่งต้องการภาพลักษณ์ด้านความมั่นคง น่าเชื่อถือ ดังนั้นธนาคารในฐานะสถาบันทางการเงิน จึงควรพิจารณารายละเอียดของการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขาย การสื่อสารทางการขาย การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง และการตลาดโดยการจัดเหตุการณ์พิเศษ โดยทุกประเภทควรดำเนินการภายใต้กลยุทธ์ที่เน้นเป้าหมายภาพลักษณ์ที่ดี มีความมั่นคง น่าเชื่อถือ และควรสื่อสารกับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและพัฒนาสื่อรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ ภายใต้การให้ความสำคัญต่อฐานข้อมูลของลูกค้าด้วย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพลักษณ์และชื่อเสียงของธนาคารในประเทศไทยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลของลูกค้ากับธนาคารอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มีค่าตัวเลขเชิงสถิติที่ชัดเจน

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง . 2556 . **มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการที่ดำเนินการโดยกรมสรรพากร** . กลุ่มนโยบายภาษี สำนักงานวิชาการแผนภาษี 26 เมษายน 2559, ฉบับที่ 42, [online], เข้าถึงได้จาก
http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/borkor/borkor_280459.pdf.
- เกล้ากมล สุริยันต์ , 2554 . **การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ และความพึงพอใจที่มีผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าเครื่องสำอางเกาหลีแบรนด์ ETUDE HOUSE ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร** .ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) . 2560 . **รายงานประจำปี 2560 ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน)** . จาก www.UOB.co.th.
- ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) . 2560 . **รายงานประจำปี 2560 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)**, จาก: www.SCB.co.th .
- ปณัษฐา ปันตดาภรณ์ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ . 2558. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้าไอศกรีมแท่งแม็กนัม. **วารสารการสื่อสารและการจัดการ** นิตยสาร, 1 (2) น. 102-127.
- เสรี วงษ์มณฑา . 2540. **ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด**. กรุงเทพฯ: วิสิทธ์ พัฒนา.
- อินทอร ไตรศักดิ์ . 2557. **การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาในสำนักงานการอาชีวศึกษา จังหวัดนครราชสีมา** . ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด . คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี .
- Philip. 1997. **Marketing Management : Analysis, Planning, Implementation and Control**. 9th ed. New Jersey : A. Simon & Schuster Company.

การผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารต่อการจัดการปัญหาขยะ
ของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

CREATIVE MEDIA PRODUCTION FOR THE COMMUNICATION OF WASTE DISPOSAL
MANAGEMENT IN ECOTOURISM: IMPLICATIONS OF KHIRI WONG CONSERVATION
COMMUNITY BASED TOURISM

ธีระ ราชพล

TEERA RACHAPHOL

¹ภาควิชา นิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

¹Department of Bachelor of Communication Arts Program in Faculty of Humanities and Social
Sciences Thaksin University
อีเมล pock_r@hotmail.com

บทคัดย่อ

การดำเนินการผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารต่อการจัดการปัญหาขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช และศึกษารูปแบบการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุน กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้บริบทของการร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมคิด และร่วมปฏิบัติชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งใช้วิธีการวิจัยโดยวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Documentary Research) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 คน นั้น พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความต้องการสื่อสร้างสรรค์ที่เข้าถึงกลุ่มบุคคลได้ทุกเพศทุกวัย รวมทั้งช่องทางที่เผยแพร่สื่อควรเข้าถึงได้ทุกกลุ่มและได้ครวละมาก ๆ เพื่อให้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ ไลน์ ไลน์ ไลน์ เป็นต้น และต้องการให้สื่อสร้างสรรค์ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของชาวบ้านในการหวงแหน รักบ้านเกิด และช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด รวมไปถึงนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้หมู่บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช คงสภาพเดิมมากที่สุด และใช้สื่อประเภทหนังสือที่บอกวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพแวดล้อม ตลอดจนวิธีการจัดการขยะของหมู่บ้าน

คำสำคัญ: การจัดการขยะ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชมรมการท่องเที่ยว หมู่บ้านคีรีวง สื่อเชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

The objective is to study the creative media production model and waste management of Ban Khiri Wong Eco-Tourism Club, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. And study communication patterns in creating local community participation, supporting eco-tourism activities Under the context of participation in problem-solving and participation in the Khiri Wong Eco-Tourism Club, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province Which uses the research method by analyzing current research papers (Documentary Research) and using in-depth interview methods from 25 target groups. It was found that all 3 groups have creative media needs at Access to groups of people of all ages Including channels that publish media should be accessible to all groups and can be given a lot of time in order to provide understanding in the same direction, such as Facebook, YouTube, flyers, brochures, advertising banners, etc. In cherishing love for the homeland and helping to care for the environment to be in the most original condition Including

tourists in eco-tourism For the Khiri Wong Village, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province Maintain the most original condition. And should be a short drama type that tells the practice of ecotourism And the history of the village, the environment and the village waste management methods

Keywords: Waste management, eco-tourism Tourism club, Khiri Wong Village, Creative Media

1. ความเป็นมาของปัญหา

ชุมชนคีรีวงเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงพำนชย์ มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยก็เพิ่มขึ้น เป็นเงาตามตัว จากการที่ขยะมูลฝอยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และการจัดเก็บหรือการจัดการขยะมูลฝอย ไม่สามารถรับมือกับจำนวนขยะมูลฝอยที่ตกค้าง ทำให้ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งสภาพภูมิทัศน์ (ดินเสีย และน้ำเสีย) และสุขภาพอนามัยของประชาชน การจัดการขยะจึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องการการแก้ไข จากปัญหาของขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรง ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ จัดการขยะ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เรื่องขยะมูลฝอยชุมชน โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน

ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนักในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดขยะมูลฝอย ชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตมาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะเพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชน และนักท่องเที่ยว ในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึก ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษา “การผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารต่อการจัดการปัญหาขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง” ขึ้นทั้งนี้เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการปัญหาขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีกลยุทธ์อะไรในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการกำหนดการผลิตสื่อสร้างสรรค์กับการสื่อสารจัดการปัญหาขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้การสื่อสารเพื่อเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้มากำหนดนโยบายในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้บริบทของการร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมคิด และร่วมปฏิบัติชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตสื่อเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงและศึกษารูปแบบการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุน กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้บริบทของการร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมคิด และร่วมปฏิบัติชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ซึ่งใช้วิธีการวิจัยโดยวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Documentary Research) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนและที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี และหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มเยาวชน และนักท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงและชุมชนคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช และทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ทำให้ได้ข้อมูลหลากหลายแง่มุม ซึ่งคำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแทนชาวบ้านและผู้นำชุมชนที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี และหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มเยาวชน และนักท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงและชุมชนคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นของชุมชนคีรีวง เพื่อขอทำการสัมภาษณ์ และนำข้อคำถามทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและบันทึกเสียง จำนวน 25 คน

4. ผลการวิจัย

จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน นั้น พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความต้องการสื่อสร้างสรรค์ ดังนี้

4.1. สื่อที่หมู่บ้านคีรีวงควรมีมากที่สุด น่าจะเป็นสื่อจำพวกเฟสบุ๊ค ไลน์ และยูทูป เพราะสามารถเข้าถึงคนรุ่นใหม่และประชาสัมพันธ์ได้ทั่วถึงกว่า ดังที่ผอ.สมปอง ขาวสมบูรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า สื่อควรมี 2 พวก คือ สื่อแบบเสียงตามสายที่หอกระจายข่าวตามหมู่บ้าน และสื่อที่เป็นช่องทางเฟสบุ๊ค เพราะชาวบ้านของคีรีวงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นคนสูงอายุ เป็นคนรุ่นเก่าที่ไม่เข้าใจเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งกลุ่มนี้จะอาศัยสื่อพวกเสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ และกลุ่มรุ่นใหม่ที่ชอบสื่อออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ยูทูป เป็นต้น

4.2 ในด้านการสื่อสารด้านข้อมูลข่าวสาร ของชุมชนที่ผ่านมาเป็นในลักษณะเสียงตามสาย การบอกต่อ โทรศัพท์ วิทยุ และเกิดเฟสบุ๊คตามมา

4.3 การจัดการเรื่องขยะของชุมชนที่ผ่านมาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

พวกที่ 1 จัดการกับขยะโดยตรง คือ การลงปฏิบัติจริง การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะ

พวกที่ 2 จัดการด้านรณรงค์ น่าจะเรียกว่าการสร้างจิตสำนึกมากกว่า เช่น การสร้างสื่อ

ละครสร้างสรรค์ ป้ายรณรงค์ เป็นต้น

ในระยะแรกที่ชุมชนยังไม่มีรถเก็บขยะมากนัก ก็ใช้วิธีฝัง กลบ ฝัง ตามแบบวิธีของชาวบ้าน แต่หลังจากปี 2538 เป็นต้นมาที่ชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก ก็จะมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันนำขยะกลับไปทิ้งที่บ้านเพื่อลดปริมาณขยะลง

4.4 การรับรู้ข่าวสารส่วนใหญ่จะเป็นจากเฟสบุ๊คและไลน์ ป้ายโฆษณา การบอกต่อ และทางโทรศัพท์ วิทยุ เป็นต้น

4.5 ถ้ามีหน่วยงานเข้าช่วย คือ อยากให้จริงจังและจริงจังมากกว่านี้ เนื่องจากหมู่บ้านคีรีวงประสบปัญหาเรื่องขยะมานานมากจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมือง ไม่ใช่การมาปักป้าย ถ่ายรูปและเสนอผลงานเหมือนที่คุ้นเคยกันดี เพ็ชรวงศ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพชรคีรีโฮมสเตย์ ได้ให้แนวทางไว้

4.6 ประเภทของสื่อส่วนมากที่พบเจอกันอยู่บ่อย ๆ คือ เสียงตามสาย, เฟสบุ๊ค, ไลน์, โบรชัวร์ ฯลฯ แต่ส่วนมากจะเป็นเฟสบุ๊คดังที่คุณกันท์จิตา มัธนาท ผู้ประสานงานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงได้กล่าวไว้ว่านักท่องเที่ยวจะค้นหาข้อมูลทางเฟสบุ๊ค ก่อนที่จะลงไปตามที่ตนเองสนใจตามที่สถานที่ที่กลองประชาสัมพันธ์ไว้

4.7 คำว่า “สื่อสร้างสรรค์” คือ สื่อทุกประเภทที่มีคุณภาพโดยอ้างอิงความคิดในเรื่องที่สร้างสรรค์และน่าสนใจให้เกิดจิตสำนึกที่ดี หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือภาพลักษณ์ของหมู่บ้านและหน่วยงานต่าง ๆ

4.8 ตามเฟสบุ๊คหรือช่องทางโซเชียลอื่น ๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัยโดยคำนึงถึงจิตสำนึกเกี่ยวกับการเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การไม่ทำลายธรรมชาติ การเก็บขยะกลับไปทิ้งในจุดที่ทิ้งไว้ การคัดแยกขยะเพื่อลดปัญหาขยะล้นชุมชน เป็นต้น

5. การอภิปราย

จากการสร้างสื่อเชิงสร้างสรรค์ของกับการจัดการขยะของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวัง พบว่าสื่อที่ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้าน เยาวชนและนักท่องเที่ยวต้องการให้มีมากที่สุด คือ สื่อที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของหมู่บ้านให้คงเดิม โดยเน้นช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ยูทูบ เป็นต้น และสนับสนุนให้เป็นสื่อประเภทหนังสือเพื่อให้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับกฎหมาย ฐาน (2549 อ้างถึงใน จินตนา กลิ่นนัท, 2560: 18) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงจิตสาธารณะของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เกิดจากการใช้ วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทนจิตสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน บ้านศรีแก้ว เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามวัดจิตสาธารณะ แบบสังเกตพฤติกรรม จิตสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้วิถีทัศน์ ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวม ก่อนการใช้วิถีทัศน์ระหว่างการใช่วิถีทัศน์ และหลังการใช้วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็น ตัวแบบในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา กลิ่นนัท (บทคัดย่อ: 2560) ที่พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ย โดยแยกตามรายองค์ประกอบของ จิตสาธารณะ 3 องค์ประกอบ ก่อนการใช้วิถีทัศน์ ระหว่างการใช้วิถีทัศน์ และหลังการใช้วิถีทัศน์ ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อมีการศึกษารูปแบบการสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุน กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้บริบทของการร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมคิด และร่วมปฏิบัติชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวัง พบว่ารูปแบบที่ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้าน เยาวชน และนักท่องเที่ยว ต้องการให้มี คือ ช่องทางโซเชียล ออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ยูทูบ เพราะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกเพศทุกวัย หรือการใช้พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นจาก Habermas (2001, อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่น ๆ, 2543 น. 28) นักวิชาการชาวเยอรมัน ซึ่งมองเห็นความสำคัญของโลกของการสื่อสาร และบทบาททางการเมืองของกลุ่มชนชั้นใหม่ในสังคมยุโรป ช่วงรอยต่อ ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบการเมืองแบบ ประชาธิปไตยในคริสต์ศตวรรษที่ 18 การสื่อสารตามร้านกาแฟ ร้านตัดผม ร้านค้าในชุมชน หรือ สถานที่สาธารณะอื่น ๆ เป็นศูนย์รวมการวิพากษ์วิจารณ์อำนาจรัฐ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มพ่อค้าและนายทุน(Bourgeois) มีโอกาสนำเรื่องการเมืองมาตรวจสอบ และกดดันให้เกิดความโปร่งใส ซึ่งฮาเบอร์มาส์ ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการสื่อสารใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การสื่อสารเป็นโครงสร้างส่วนบนที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม การเมืองไปสู่สังคมประชาธิปไตย และประเด็นที่ 2 การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจ และฉันทามติที่นำไปสู่การกระทำ และการเปลี่ยนแปลงที่มีผลในวงกว้างโดยกระบวนการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเกิดขึ้นในบริบทของความ เท่าเทียมกัน และความพร้อมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือ ได้แย้งแสดงเหตุผลระหว่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประโชค ชัยสุวรรณและผกาเพ็ญ จรูญแสง **วัดป่ากับการรักษาสีงแวดล้อม** (บทสรุป:2560) ที่พบว่า การทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลอง การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก การรับขยะพิษมาทิ้งในประเทศตน เป็นต้น โดยรัฐบาลต้องมีความจริงจังและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแก้ปัญหา ประกาศนโยบายและกำหนดมาตรการให้ชัดเจนในการลงโทษผู้มีพฤติกรรมทำลายสิ่งแวดลอม ขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะสนับสนุนทุกภาคส่วนที่มีส่วนรักษาสีงแวดล้อม

อีกด้านหนึ่งก็มีข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องการใช้พื้นที่สาธารณะว่า เป็นแนวความคิดที่มองโลกของการสื่อสารสาธารณะอย่างจำกัด กล่าวคือ มองเห็นเพียงกระบวนการที่มีการพูดจา อภิปราย หรือโต้แย้งด้วยหลักเหตุผล ซึ่งเรื่องเหตุผลถือว่าเป็นโลกของผู้ชายล้วน ๆ ไม่ได้หมายรวมถึงบทบาท และการมีส่วนร่วมของผู้หญิงเข้าไปในโลกของการสื่อสารสาธารณะด้วย ทำให้แนวความคิดนี้ไม่เปิดกว้าง และการเน้นเฉพาะวิธีการโต้แย้งกันด้วยเหตุผลก็ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในโลกของการสื่อสารสาธารณะว่ามีการใช้รูปแบบอื่น ๆ อีกมาก เช่น การเสียดสี การเยาะเย้ย ถากถาง การล้อเลียนด้วยถ้อยคำรวมทั้งการ चुบ चुบ นินทา วิธีการ และ รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายเหล่านี้ก็ทรงประสิทธิภาพในทางการเมืองพอ ๆ กับวิธีการใช้ เหตุผลในการสื่อสาร (Downing, et al., 2001, อ้างถึงใน อุบลรัตน์ ศิริยุตต์, 2547, น. 26) ซึ่งจะขัดกับความเป็นจริงที่พื้นที่สาธารณะในปัจจุบันที่ผู้หญิงเข้าไปมีบทบาทค่อนข้างมากกว่ายุคก่อน

6. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย และปาริชาติ สถาปิตานนท์. 2546. **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์
- กิตติมา สุรสนธิ. 2541. **ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. 2548. **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์
- จินตนา กลิ่นนันท. 2560. **สื่อสารสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง**. วารสารร่มพญักษ์: กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก
- ชนิดา เพชรทองคำ และคณะ. 2554. **การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลไร่ส้ม จังหวัดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. 2555. **การใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อการสอนสำหรับวิชาทางด้านการจัดการ**. วารสารนักบริหาร ,32 (2), น. 53-61.
- ณรงค์ สมพงษ์. 2543. **สื่อสารมวลชนเพื่อการส่งเสริม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ทวีทอง หงส์ทองวิวัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์
- ธนวดี บุญลือ. 2542. **หลักการประชาสัมพันธ์ขั้นสูง**. กรุงเทพฯ: ที.พี. พรินท์ จำกัด
- นรมน นันทมนตรี. 2545. **ยุทธวิธีการสื่อสารของผู้นำชุมชนในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดปริมาณขยะ กรณีศึกษา: ชุมชนสุขสันต์ 26**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ศึกษานิเทศศาสตร์ สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ
- บุญทัน ภูบาล. 2549. **การใช้ชีวิตที่สมดุลบนชีวิตเป็นตัวอย่างเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุษยา สุธีธร. 2540. **พฤติกรรมสื่อสารระหว่างบุคคล**. เอกสารชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร (หน่วยที่ 6, หน้า 218, 220-221). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประมะ สตะเวทิน. 2529. **หลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประโชค ชัยสุวรรณ และผกาเพ็ญ จรุงแสง. 2561. **วัดป่ากับการรักษาสีงแวดล้อม**. วารสารอินทนิลทักษิณสาร (ปีที่ 13 ฉบับที่ 2). สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนาบุญ และถิ่นนันท อนุวัชรวิวงศ์. 2541. **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- เสถียร เขยประทับ. 2535. **ศักยภาพของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สากล สถิตวิทยานันต์. 2532. **ภูมิศาสตร์ชนบท**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สิริวัฑฒ์ สายแดงศิริ. 2548. การจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนหมู่ที่ 5 เทศบาลตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุदारวรรณ์ มีบัว และคณะ. 2560. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนหมู่บ้านศิรวิงจากการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุวรรณณี คงทอง. 2536. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. ปรินญานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- เสาวนิตย์ ยมาภัย. 2526. การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพฯ: 68 การพิมพ์
- อศิน รพีพัฒน์. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ :ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข.
- อุบลรัตน์ ศิริยุคศักดิ์. 2547. สื่อมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชนวัฒนธรรมและสังคม. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564).
- Dale, E. 1969. **Audio-Visual Methods in Teaching**. 3rd ed. New York: The Dryden Press Holt, Rineheart and Winston.
- Defleur, L. M. 1966. **Theory of Mass Communication**. Newyork: Mckay David.
- George. C. W. 1996. **Adaption and Natural Selection**. New Jersey: Princeton University Press.
- Lazarsfeld.P.F., Menzel. H. 1983. **Mass Media And Personal Influrence**. In The Science Of Human Communication. Wibur Schramm. (ed). Newyork: Basic Book.
- Rogers E. M., and Shoemaker, F. F, 1971. **Communication of Innovations**. New York: The Free Press.
- Zeman, A. 2001. **Brain**. Retrieve. April, 2, 2018, from. <https://doi.org/10.1093/brain/124.7.1263>

มาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อของประเทศสิงคโปร์และการรับรู้ของประชาชน LEGAL MECHANISM OF MEDIA CONTROL IN SINGAPORE AND THE PERCEPTION OF CITIZENS

ฐิติชญา แสงฮวด

THITICHAYA SANGHUAD

นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Phyzana39@gmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันปัญหาการควบคุมสื่อในสิงคโปร์กำลังเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงและถูกจับตามองเนื่องจากการจัดอันดับเสรีภาพสื่อนานาชาติปี 2018 สิงคโปร์ถูกจัดอันดับอยู่ที่ 151 จาก 181 ประเทศทั่วโลก ปรากฏสถานะสื่อมีเสรีภาพเพียงบางส่วน (Partly Free) สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนสื่อในสิงคโปร์ถูกกลืนเสรีภาพการนำเสนอ รวมถึงการแสดงความคิดเห็นโดยเสรี ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะมาตรการทางกฎหมายควบคุมสื่อของประเทศสิงคโปร์ สำนวตทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อ โดยอาศัยแนวคิดสิทธิเสรีภาพสื่อในการนำเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น แนวคิดด้านสื่อสารมวลชน ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ และทัศนคติ ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมในสิงคโปร์นำมาซึ่งการมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสื่อหลายประเภทในลักษณะที่เข้มงวด อีกทั้งครอบคลุมถึงสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน และปรากฏทัศนคติของประชาชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อมาตรการทางกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสิทธิเสรีภาพของประชาชนยังถูกจำกัดภายใต้บริบททางสังคมและการเมืองแบบสิงคโปร์

คำสำคัญ: การควบคุมสื่อ กฎหมายการควบคุมสื่อ เสรีภาพสื่อมวลชน ทัศนคติประชาชน

ABSTRACT

In recent years, governmental control of media is one of the most worrisome situations in Singapore. In 2018, Singapore was ranked 151th out of 181 nations by Reporters without Borders in the Worldwide Press Freedom Index and being categorized as “partly free” which reflecting the main issue of human rights violation and the media was deprived freedom including the right of expression in Singapore. This research aims to study legal mechanism of media control in Singapore and research about people’s perception due to the media control situation in the state. The theory of the press and human rights concept including perception concept were used for data analysis. Documentary analysis and in-depth interview was used in this research. The finding indicated that semi-authoritarianisms regime effect to the strict media control laws and Singaporean’s perception was reflected on both negative and positive aspects. These attitudes show the awareness of political participation and the freedom of people is still restricted under the social and political context of Singapore

Keywords: Media control, Media regulation, Press freedom, Perception of citizen

1. ที่มาและความสำคัญ

จากการจัดอันดับเสรีภาพสื่อขององค์กรนักข่าวไร้พรมแดน (Reporters Without Borders) ที่ประกอบไปด้วย 181 ประเทศทั่วโลกพบว่าอันดับเสรีภาพสื่อของสิงคโปร์อยู่อันดับที่ 151 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มมีเสรีภาพบางส่วน (Partly Free) จากสถิติ 3 ปีย้อนหลังก็ปรากฏอันดับเสรีภาพในช่วงอันดับที่ 150 เป็นต้นไป (Reporters without borders, 2018) จะเห็นได้ว่า อันดับที่สูงนั้นบ่งบอกถึงเสรีภาพถูกจำกัดมากตามขึ้นไปด้วยในขณะที่มาตรา 14 แห่งรัฐธรรมนูญสิงคโปร์ ระบุถึงเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยปราศจากอาชญากรรมและเป็นไปในแนวทางสันติ ประกอบกับในรัฐธรรมนูญมีการปรากฏกฎหมายอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการควบคุมเสรีภาพสื่อด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวที่ให้อำนาจแก่รัฐในการตรวจสอบการทำงานของสื่อ หากรัฐบาลตรวจสอบได้ว่าการนำเสนอข่าวที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเกินขอบเขต อาจนำไปสู่การฟ้องร้องในข้อหาหมิ่นประมาท ดังกรณี หนังสือพิมพ์ International Herald Tribune ถูกฟ้องร้องในข้อหาหมิ่นประมาทจากการตีพิมพ์บทความที่พาดพิงนายกรัฐมนตรี ลี เซียน ลุง ถึงกรณีคอร์รัปชันในรัฐบาล (Chatterjee & Wu, 2010) จากกรณีการฟ้องร้องดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า สิงคโปร์มิได้ให้เสรีภาพสื่อกับสื่อสิ่งพิมพ์มากเมื่อเทียบกับประเทศประชาธิปไตยอื่นๆ (จุฬาพิชญ์ สติริวิสาภิ, 2554) สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของสื่อมวลชนในสิงคโปร์ยังคงถูกแทรกแซงจากรัฐบาล อีกทั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและองค์กรตรวจสอบสื่อมวลชนที่ถูกจัดตั้งขึ้นมิได้มีสถานะที่เป็นอิสระแต่กลับอยู่ภายใต้การดำเนินงานจากรัฐบาล จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้อาจถูกนับว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่สะท้อนผ่านผลการจัดอันดับเสรีภาพสื่อของประเทศสิงคโปร์ ขณะเดียวกันองค์กรสิทธิมนุษยชนต่างให้ความสนใจถึงสถานการณ์การละเมิดเสรีภาพสื่อในสิงคโปร์

พื้นฐานสำคัญของแนวคิดเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน มีองค์ประกอบหลายอย่างเช่น เสรีภาพในการนำเสนอ เสรีภาพในการพิมพ์ เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมไปถึงการจัดจำหน่ายแจก มีผลสืบเนื่องถึงสิทธิในการรับรู้ของประชาชน อีกทั้งบทบาทของสื่อมวลชนมีหน้าที่สำคัญในการนำเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์มากกว่าสร้างความแตกแยกให้กับสังคม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเสรีภาพสื่อที่นั่นสำคัญ และสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงได้รับ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งคำถามการวิจัย คือ มาตรการทางกฎหมายควบคุมสื่อของประเทศสิงคโปร์ ส่งผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวอย่างไร โดยวิเคราะห์ผ่านบริบทสังคมทางการเมืองของสิงคโปร์ที่มีลักษณะความเป็นอำนาจนิยมสูงกว่าประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงบทบาทของสื่อมวลชนสิงคโปร์ และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อมาตรการทางกฎหมายเป็นตัวแปรสำคัญต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 2 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาลักษณะหรือรูปแบบของกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมสื่อมวลชนของประเทศสิงคโปร์ และ(2) เพื่อสำรวจทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยประเภทวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ คือ กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposeful sampling) ได้แก่กลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นประชาชนชาวสิงคโปร์ทั้งที่อาศัยในประเทศ และต่างประเทศ มีช่วงอายุระหว่าง 22-45 ปีซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยในประเทศสิงคโปร์จำนวน 4 คนคือผู้ใหญ่วัยทำงานช่วงอายุ 30-45 ปีจำนวน 3 คนและนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 1 คน สำหรับประชาชนชาวสิงคโปร์ที่ประกอบอาชีพและอาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวน 2 คน คือ ผู้ใหญ่วัยทำงานอายุ 35 ปีและ 40 ปีประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและนักการตลาดบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง

3.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบไปด้วย

กิจการสื่อ เช่น การออกใบอนุญาตในการประกอบกิจการ อีกทั้งองค์กรสื่อมิได้มีสถานะเป็นดังองค์กรอิสระทั่วไป เนื่องจาก สื่อในประเภทวิทยุ และโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีรัฐเป็นเจ้าของกิจการ ฉะนั้น การบริหารภายในองค์กรสื่อจึงอยู่ภายใต้การดำเนินการของรัฐบาล

นอกจากพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อโดยตรง ยังปรากฏมาตรการกฎหมายที่ให้อำนาจแก่รัฐในการประกาศใช้กฎหมายควบคุมสื่อในกรณีฉุกเฉินเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังที่ปรากฏในกฎหมายดังต่อไปนี้

4.1.3 พระราชบัญญัติความมั่นคงภายใน ค.ศ. 1985 ถึงแม้ว่ากฎหมายความมั่นคงจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมหรือการกำกับดูแลสื่อโดยตรง อย่างไรก็ตามมีการบัญญัติถึงเสรีภาพในการแสดงออกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามมาตรา 20 โดยสาระสำคัญในมาตราดังกล่าว ห้ามมิให้ตีพิมพ์หรือเผยแพร่สิ่งพิมพ์ หากเห็นว่าสื่อสิ่งพิมพ์หรือเอกสารที่ถูกตีพิมพ์ขึ้นใดๆก่อให้เกิดการยั่วความรุนแรงหรือมีคำแนะนำที่มีขอบด้วยกฎหมายอันนำไปสู่การเป็นปรปักษ์ต่อความสงบสุขของประเทศ อาจกล่าวได้ว่าขอบเขตของกฎหมายมีการคำนึงถึงความปลอดภัยของชาติเป็นสำคัญ เนื่องจาก การเผยแพร่สื่อกระแสหลักที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มีความเสี่ยงที่จะเป็นอุปสรรคต่อความมั่นคงรัฐบาลจึงกังวลว่าหากสื่อดังกล่าวถูกเผยแพร่ออกไป อาจกลายเป็นเครื่องมือขึ้นทางความคิดของประชาชนภายในรัฐได้

4.1.4 พระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสาธารณะ (อำนาจพิเศษ) ค.ศ. 2018 เนื่องด้วยรัฐบาลสิงคโปร์ตระหนักถึงความสำคัญของภัยคุกคามการก่อการร้ายจึงมีการกำหนดมาตรการการระงับการสื่อสารตามข้อกฎหมายฉบับนี้ที่บัญญัติตามมาตรา 30 ซึ่งสาระสำคัญในมาตราดังกล่าวกำหนดให้มีการออกคำสั่งยุติการสื่อสารทุกประเภทเช่นการถ่ายรูปหรือการบันทึกวิดีโอเพื่อถ่ายทอดสด รวมถึงการรายงานของสื่อมวลชนในระหว่างเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบหรือการก่อการร้าย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากรัฐเป็นกรณีพิเศษโดยผลบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนี้มีผลในทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการระงับการสื่อสารที่ผู้ก่อการร้ายใช้ประโยชน์จากการถ่ายทอดสดหรือภาพถ่ายที่เผยแพร่ขณะเหตุการณ์ก่อการร้าย

ดังนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพสื่อของประเทศสิงคโปร์มีหลายประเภทที่เข้าข่ายการควบคุม และจำกัดเสรีภาพสื่อ ประกอบกับลักษณะของกฎหมายที่เข้มงวด และสภาพบังคับของกฎหมายมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบังคับใช้นั้นเป็นไปได้จริง โดยพบว่ากฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำกับดูแลตรวจสอบองค์กรสื่อ นั้นรัฐบาลมีอำนาจในการตรวจสอบตามกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น หากพบว่าการกระทำที่เข้าข่ายละเมิดกฎหมายที่กำหนด เจ้าหน้าที่รัฐสามารถเพิกถอนใบอนุญาตประจำปีในการประกอบกิจการถาวร และขอบเขตของกฎหมายนั้นครอบคลุมถึงกระบวนการทำงานของสื่อ ดังเช่น กระบวนการสรรหาบุคลากรในองค์กร องค์กรสื่อควรเป็นอิสระจากการเข้าแทรกแซงจากรัฐบาล ในกรณีของสิงคโปร์ พบว่า การดำเนินกิจการขององค์กรสื่อสิงคโปร์ถูกดำเนินการภายใต้รัฐบาล การกำหนดร้อยละของการถือหุ้น การแต่งตั้งบุคลากรในองค์กร การกำหนดสิทธิพิเศษแก่บุคคลที่ได้รับการพิจารณาจากรัฐบาล เห็นได้ว่า ภายใต้การดำเนินการขององค์กรสื่อรัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้อง จึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ และในท้ายที่สุดการนำเสนอข่าวจากสื่ออาจถูกบิดเบือนไปจากความจริงเนื่องจาก ความหวาดกลัวที่เกิดจากรัฐเข้าแทรกแซงองค์กรสื่อ จึงเป็นข้อสะท้อนให้เห็นถึงเสรีภาพสื่อมวลชนของประเทศสิงคโปร์ที่ยังตกอยู่ภายใต้กรอบกำหนดที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาล ซึ่งไม่สอดคล้องตามหลักแนวคิดของสื่อมวลชนโลกเสรีนิยม กล่าวได้ว่า สื่อมวลชนไม่ควรถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ในทางกลับกันสื่อมีบทบาทหน้าที่แสดงหลักฐานและข้อโต้แย้งต่างๆ เพื่อที่ประชาชนสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน สื่อมวลชนตามทฤษฎีเสรีนิยมจึงมีลักษณะเป็นอิสระจากการควบคุมและปราศจากการครอบงำจากรัฐบาล

จากการที่สื่อถูกละเมิดโดยรัฐบาลใช้กลวิธีทางกฎหมายในการจัดการกับสื่อที่อยู่ฝั่งตรงข้าม หรือเห็นต่างออกไป ก่อให้เกิดความหวาดระแวงในการนำเสนอข่าว ทำให้สูญเสียจุดยืนเดิมในการทำหน้าที่ หลักเสี่ยงที่จะนำเสนอข่าวที่เป็นเชิงลบต่อผู้มีอิทธิพลในสังคม โดยองค์กรสื่อที่ได้รับผลกระทบหลักจากมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการควบคุมสื่อ และผลพวงที่ตามมา คือ ประชาชนผู้บริโภคสื่อได้รับผลกระทบเช่นกัน จากทัศนคติส่วนบุคคลของประชาชนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพกฎหมายของสิงคโปร์ ปรากฏความเห็นในเชิงบวก เพราะมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาล และต้องการให้สังคมเกิดความขัดแย้ง ในส่วนของความเห็นเชิงลบ มีทัศนคติที่ไม่เห็น

ด้วยการกระทำของรัฐบาล รวมทั้งมองว่ากฎหมายนั้นละเมิดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ ถึงแม้ว่ากฎหมายจะมีขอบเขตกำหนดถึงสื่อมวลชน แต่สื่อมวลชนก็มีสถานะเป็นมนุษย์คนหนึ่งเช่นเดียวกัน

4.2 ทศนคติและการรับรู้ของประชาชนชาวสิงคโปร์ต่อมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อ

จากการที่รัฐบาลมีมาตรการทางกฎหมายควบคุมสื่ออันเข้มงวดนับว่าเป็นกลวิธีหนึ่งที่รัฐบาลใช้ในการกำกับดูแลสื่อมวลชนภายในประเทศ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่ถูกปรับใช้ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดช่องโหว่ให้รัฐบาลสามารถแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชนได้ ซึ่งผลกระทบจากการที่สื่อถูกแทรกแซงจากรัฐบาลแสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐที่มีต่อองค์กรสื่อ ทำให้สื่อไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ของประชาชนในฐานะที่เป็นผู้รับสาร โดยในประเด็นที่นำเสนอมาจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนชาวสิงคโปร์ที่อาศัยในประเทศสิงคโปร์จำนวน 4 คนและประชาชนชาวสิงคโปร์ที่อาศัยและประกอบอาชีพในประเทศไทยจำนวน 2 คน ผลการศึกษาที่ได้ แบ่งออกเป็นทัศนคติในเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

4.2.1 ทัศนคติเชิงบวกต่อมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งมีทัศนคติในเชิงบวกต่อมาตรการทางกฎหมายฯ เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งกล่าวว่า “พวกเราคิดว่าเหมาะสมแล้วที่รัฐบาลมีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลสื่ออีกทั้งการดำเนินการของรัฐบาลถือว่าการกระทำที่มีประสิทธิภาพได้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของสังคม” และมีความเห็นส่วนหนึ่งที่มองว่ามาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อยังคงมีความจำเป็นในสังคมสิงคโปร์ “ปฏิเสธไม่ได้ว่าความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ยังคงเป็นเรื่องที่สังคมสิงคโปร์ระแวงระวังไม่ให้เกิดขึ้นการนำเสนอข่าวโดยไม่ได้มีการตรวจสอบหรือกำหนดมาตรฐานภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกันอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ในสังคม” ในส่วนของการรับรู้ของประชาชนผู้ให้สัมภาษณ์มีการแสดงความคิดเห็นว่า “ผมมองว่าประชาชนสิงคโปร์มีความสามารถในการพิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริงจากการรับรู้ข่าวสารได้และผมก็มองว่าเป็นเรื่องปกติที่รัฐบาลออกกฎหมายเพื่อควบคุมสื่อซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อพวกเรา” ข้อความเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งจากการสัมภาษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล และมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อที่ยังมีความจำเป็นในบริบทของพหุสังคมอย่างสิงคโปร์ ฉะนั้น ในทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปรับใช้มาตรการทางกฎหมายที่กำกับดูแลสื่อมวลชนนั้นสะท้อนออกมาผ่านทัศนคติในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ

4.2.2 ทัศนคติเชิงลบต่อมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อ ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนแสดงความคิดเห็นตรงกันข้ามกับผู้ที่ไม่เห็นด้วยต่อมาตรการดังกล่าว โดยผู้ให้สัมภาษณ์แสดงทัศนะส่วนตัวในเชิงไม่เห็นด้วยและมองว่าขอบเขตของมาตรการทางกฎหมายนั้นกว้างเกินไปซึ่งกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อมวลชน และการรับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริงของประชาชน โดยผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งมองว่า “การมีกฎหมายที่ควบคุมการแสดงเสรีภาพสื่อมวลชนเป็นการลดเสรีภาพของสื่อและสิทธิของประชาชนไปในเวลาเดียวกัน” รวมไปถึงการตรวจพิจารณาเนื้อหา (Censorship) ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงทัศนะออกมาว่า การกระทำการตรวจสอบเนื้อหาโดยรัฐบาลผลลัพธ์ที่ได้กลับกลายเป็นผลประโยชน์แก่รัฐบาลซึ่งในกรณีดังกล่าวผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยและกล่าวเพิ่มเติมว่า “สื่อที่ดีควรตระหนักในการทำหน้าที่สื่อมวลชนนำเสนอข้อเท็จจริงแก่ประชาชน” แม้ว่ามาตรการทางกฎหมายมีลักษณะที่เข้มงวดแต่ถูกใช้เป็นช่องทางในการแทรกแซงของรัฐบาลในระบบการทำงานของสื่อ อย่างไรก็ตามสื่อควรคำนึงถึงจรรยาบรรณสื่อเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงแก่ประชาชนและสังคมเป็นสำคัญ

ข้อสังเกตที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนชาวสิงคโปร์ที่อาศัยอยู่ในประเทศสิงคโปร์และต่างประเทศ พบว่ามิติในเรื่องถิ่นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญแสดงให้เห็นถึงทัศนคติทางการเมืองที่ต่างกันระหว่างประชาชนสิงคโปร์ที่อาศัยในประเทศ และผู้พลัดถิ่น เนื่องจาก สภาพแวดล้อม บริบททางสังคมที่สร้างประสบการณ์สามารถหล่อหลอม และปลูกฝังทัศนคติที่แตกต่างกันออกไปได้ ตัวอย่างเช่น ในบางประเทศมีการกดทับความเห็นที่แตกต่าง ผู้ที่แสดงออกความคิดเห็นต่าง อาจถูกสงสัยว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ในขณะที่บางประเทศมีการรับมือกับความเห็นที่แตกต่าง ความคิดเห็นที่ต่างมิใช่ความเห็นที่ผิด เพราะมีเสรีภาพในการแสดงออก หรือแสดงความคิดเห็นที่กระทำได้ในสังคม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศที่เป็นสังคมประชาธิปไตย

5. สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

ในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่า สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ข่าวสารมีผลกระทบต่อ การสร้างกระบวนการรับรู้ และทัศนคติของมนุษย์ ซึ่งอิทธิพลจากสื่อมีผลต่อการตัดสินใจทั้งในระดับปัจเจกและส่งผลไปสู่ระดับสังคม เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ที่สื่อมวลชนตามแนวคิดทฤษฎีสื่อ กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของสื่อ คือ การเฝ้าสังเกตการณ์ทางสังคม นำเสนอข่าวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำหน้าที่ในกรอบศีลธรรม สร้างการตระหนักรู้ของคนในสังคมเปรียบเสมือนกับสื่อเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” ที่คอยเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าบ้าน และเจ้าบ้านในบริบทนี้ คือ ประชาชนผู้รับข่าวสาร ฉะนั้น การที่สื่อจะสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อจึงควรได้รับเสรีภาพในการแสดงออก และนำเสนอข้อเท็จจริงสู่ประชาชน แต่ทว่า หากการทำหน้าที่ที่สื่อมวลชนมิได้เป็นไปอย่างอิสระ อันเนื่องมาจากเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อถูกปิดกั้นลง

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อและการรับรู้ของประชาชน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางการเมืองมีผลสืบเนื่องถึงเสรีภาพของสื่อมวลชนในแต่ละประเทศในกรณีของประเทศสิงคโปร์ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสื่อมีคุณลักษณะที่เข้มงวดชัดเจนประกอบกับการปรับใช้กฎหมายได้จริง และถือว่ามีประสิทธิภาพที่ดีในการบังคับใช้กฎหมายในทางกลับกันลักษณะของกฎหมายที่เข้มงวดเช่นนี้ อาจเข้าข่ายการละเมิดสิทธิเสรีภาพของสื่อและประชาชน ซึ่งปัจจัยด้านการเมืองมีส่วนเกี่ยวข้อง คือ สิงคโปร์นั้นมีระบอบการปกครองในรูปแบบอำนาจนิยมประชาธิปไตยแต่เป็นไปในลักษณะของอำนาจนิยมผูกขาด จึงส่งผลต่อรูปแบบและลักษณะของกฎหมายของสิงคโปร์ รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสื่อ โดยพบว่า สื่อกระแสหลักในสิงคโปร์ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐบาล กล่าวอีกนัยหนึ่ง สื่อมวลชนสิงคโปร์มีเสรีภาพอยู่ภายใต้แนวคิดแบบอำนาจนิยมเช่นเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าความสำคัญของการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชนจำเป็นต้องใช้สื่อเป็นสื่อกลางเพื่อคงกระแสความนิยมรัฐบาล รัฐบาลต่างมีเจตนารมณ์ที่ต้องการให้สื่อ นำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์แก่รัฐบาล สอดคล้องกับการศึกษาของ Chapman ที่กล่าวว่า นักการเมือง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองของสิงคโปร์มีความเชื่อมโยงกับองค์กรสื่อ โดยที่รัฐบาลเข้ามามีบทบาทกับสื่อมวลชน และใช้กลไกทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมมิให้สื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์อันส่งผลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐ และปรากฏข้อค้นพบที่ว่า กลวิธีในการควบคุมสื่อของรัฐ เช่น การตักเตือนสำนักพิมพ์ สถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์กระจายเสียง พิจารณาใบประกอบกิจการ และใช้มาตรการขั้นรุนแรงผ่านกฎหมายอาญา คือ พระราชบัญญัติความมั่นคงฟ้องร้องสื่อมวลชน นับว่าเป็นกฎหมายที่มีโทษรุนแรงในแง่ของโทษบังคับ เนื่องจาก โทษปรับที่มีมูลค่าสูงมากจากการฟ้องร้องของรัฐบาลอาจส่งผลต่อองค์กรสื่อมีโอกาสที่จะถูกปิดตัวลงในที่สุด

สำหรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อมาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อผ่านการสัมภาษณ์ประชาชน สิงคโปร์ที่ปรากฏให้เห็นทั้งทัศนคติในเชิงบวกและเชิงลบ พบว่า ประชาชนที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อมาตรการทางกฎหมาย โดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่อยู่ในประเทศสิงคโปร์ โดยแนวโน้มของทัศนคติที่เกิดขึ้นสะท้อนมาจากกับลักษณะของการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งของข้อมูลข่าวสารที่มีแหล่งเดียว ช่องทางการรับรู้ข่าวสารไม่มีความหลากหลาย ตรงกันข้ามกับผู้พลัดถิ่นที่อาศัยในต่างประเทศที่มีความคิดเห็นเชิงลบ จึงก่อให้เกิดทัศนคติต่อมาตรการทางกฎหมายในเชิงลบเช่นเดียวกัน ซึ่งประสบการณ์ในการรับรู้ เช่น การรับรู้ข่าวสารในต่างแดนมีผลต่อการรับรู้ และความรู้สึกนึกคิดรายบุคคล ช่องทางการรับรู้ข่าวสารถูกเปิดกว้าง และหลากหลายมากกว่า อีกทั้ง พฤติกรรมการรับข่าวสารของประชาชนชาวสิงคโปร์ยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อองค์กรสื่อ และรัฐบาลได้เช่นกัน เช่น การเลือกรับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าสื่อกระแสหลัก เนื่องจาก ข้อจำกัดในการเลือกรับชมสอดคล้องกับแนวคิดด้านทัศนคติที่ให้ความหมาย ทัศนคติ คือ ความรู้สึก และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใดๆ ในทางที่จะยอมรับ หรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกัน จากการวิเคราะห์ผ่านทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นได้ว่าประชาชนสิงคโปร์ที่อาศัยภายในประเทศ มีการตระหนักรู้ในเรื่องของเสรีภาพที่จำกัด ยังคงมีความหวาดกลัวความเกรงกลัวในการเรียกร้องสิทธิ และเสรีภาพ หรือแม้แต่การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล หากพวกเขากระทำตามข้างต้นอาจถูกมองว่าเป็นปรปักษ์ในสายตาของรัฐบาล ซึ่งแตกต่างออกไปจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พลัดถิ่นแสดงความคิดเห็นในทัศนะที่ตรงกันข้าม และมีมุมมองเกี่ยวกับการเมืองสิงคโปร์ต่างออกไปประชาชนที่อาศัยในประเทศ ส่วนหนึ่งอาจสืบเนื่องมาจากการที่ผู้พลัดถิ่นเหล่านี้

มิได้อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ฉะนั้น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนก็แตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายการควบคุมสื่อและการรับรู้ของประชาชน สภาพบังคับใช้ของกฎหมายสิงคโปร์นั้นมีประสิทธิภาพ มีบทลงโทษที่ชัดเจน และสามารถบังคับใช้ได้จริง นับว่าเป็นจุดเด่นของลักษณะกฎหมายของสิงคโปร์ สำหรับจุดด้อยที่น่าสังเกต เนื่องด้วยระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยมส่งผลให้รัฐบาลพรรคกิจประชา (PAP) ครองอำนาจยาวนานกว่า 50 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐบาลการคงอำนาจผ่านการออกกฎหมายที่เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจาก ลักษณะของกฎหมายเข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอแนะจากการศึกษารั้งนี้ ในส่วนของภาคีรัฐบาลควรแก้ไขกฎหมาย และกำหนดให้องค์กรสื่อเป็นองค์กรอิสระ ปราศจากอำนาจของรัฐเข้าแทรกแซง รวมถึงการตระหนักและให้ความสำคัญถึงเรื่องเสรีภาพของสื่อ ภาคองค์กรสื่อควรมีการดำเนินการปกป้ององค์กรสื่อให้เป็นอิสระ และมีองค์กรกลางในการตรวจสอบดูแลสื่อ ในส่วนของภาคประชาชน แม้ว่า จะไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวในการเรียกร้องต่อกฎหมายที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ เนื่องจากพื้นฐานและแนวคิด ค่านิยมในสังคมสิงคโปร์กำหนดให้เห็นแก่สังคมส่วนรวมมากกว่าเรียกร้องเสรีภาพส่วนบุคคลที่ถูกละเมิดไป ฉะนั้น หากปล่อยให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นนี้ต่อไปอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือขององค์กรสื่อ และการวิพากษ์วิจารณ์สื่อจากประชาคมโลก รวมไปถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ถูกละเมิดไป ดังนั้น ประชาชนจึงควรมีความตระหนักรู้ว่าสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างให้สังคมสิงคโปร์มีพลวัตในการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. 2541. **สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- จุฑาพิชญ์ สติวิศาลกิจ. 2554. **การนำเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ : ศึกษากรณีการตีพิมพ์บุคคลสาธารณะการเมือง**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปริญญญา ขุนจันทร์. 2559. **การเปิดรับสื่อกับความรู้ ทศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อผู้ลี้ภัยในเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมควร กวียะ. 2548. **การสื่อสารมวลชนบทบาทหน้าที่สิทธิเสรีภาพความรับผิดชอบ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนาจำกัด.
- Chapman, Georgia Kate. 2015. **Press freedom in Singapore and Malaysia ; defamation and others constraints**. Brawijaya Law Journal.1(2). Retrieved from <https://media.neliti.com/media/publications/53554-EN-press-freedom-in-singapore-and-malaysia.pdf>
- Chatterjee, N. and wu, T. 2010. **New York Times pays damages to Singapore's leaders**. [online]. Retrieved Septembe. 19, 2018, from <https://www.reuters.com/article/us-singapore-newyorktimes-idUSTRE62N26D20100324>
- George, C. 2011. **Freedom From The Press journalism and state power in Singapore**. Singapore : NUS Press.

ธุรกิจเครื่องสำอางไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV กรณีศึกษา “ศรีจันทร์” COSMETIC BUSINESS IN SOUTH EAST ASIA (CLMV), CASE STUDY “SRICHAND”

จิรัชญา จัดวัฒนกุล

JIRACHAYA JADWATTANAKUL

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

MILDMHK@HOTMAIL.COM

บทคัดย่อ

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย “ศรีจันทร์” เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะการขยายตลาดไปยังกลุ่มประเทศ CLMV ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า และเพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ ในการขยายธุรกิจไปที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด โดยอาศัยทฤษฎีการสร้างแบรนด์ ทฤษฎีการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด และแนวคิด การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าของเครื่องสำอางไทยแบรนด์ศรีจันทร์ ได้แก่ การเปลี่ยนชื่อและสัญลักษณ์ตราสินค้า การกำหนดและปรับภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายใหม่ รวมทั้งสร้างเอกลักษณ์และจุดเด่นที่แตกต่างจากเครื่องสำอางไทยแบรนด์อื่น ๆ โดยการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านเครื่องสำอางแบรนด์ศรีจันทร์ เพื่อพลิกบทบาทของศรีจันทร์ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่เป็นที่ยอมรับในคุณค่าทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้บริโภคกลุ่มประเทศ CLMV อันถือเป็นความสำเร็จของเครื่องสำอางไทยที่ไม่อาจมองข้าม

คำสำคัญ: การปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า การสร้างแบรนด์ กลุ่มประเทศ CLMV เครื่องสำอาง

ABSTRACT

“Srichan”, Thai cosmetic products is a product that has changed the brand image to meet the needs of consumers that change over time, especially in expanding the market to CLMV countries. This research aims to study the brand image adjustment model (Rebranding) and to study the marketing strategies of Thai cosmetic products under the Srichan brand that broadened the business to Southeast Asia, CLMV countries. The research was based on Brand Building Strategies, Rebranding Strategies, Marketing Mix Strategies and SWOT Analysis. The finding indicated that brand image adjustment model of Srichan, including changing the brand name, symbol determining and adjusting the product image to be consistent with new target consumers as well as creating a unique identity and differentiation from other Thai cosmetics brands by maintaining Thai identity through Srichan brand cosmetics to turn the role of Srichan into a cosmetic product that is accepted in both domestic and international values, especially the CLMV consumers, which is considered the success of Thai cosmetics that cannot be overlooked.

Keywords: The brand image adjustment model (Rebranding), Brand Building, CLMV countries; Cosmetic

1. ความเป็นมาของปัญหา

ธุรกิจเครื่องสำอางไทยเป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่น่าจับตามองและเป็นตลาดที่มีคู่แข่งจำนวนมาก ดังนั้นแบรนด์เครื่องสำอางที่สามารถเป็นผู้นำหรือประสบความสำเร็จทางการตลาดได้นั้นจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการผลิตสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์สินค้า “ศรีจันทร์” หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม “ผงหอมศรีจันทร์” ซึ่งมีคุณสมบัติโดดเด่นในการช่วยลดความมันอันเป็นสาเหตุแห่งการเกิดสิว จากวัตถุดิบอันทรงคุณค่าตามแบบฉบับตำหรับสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงเลื่องลือมากกว่า 70 ปี (ศรีจันทร์, 2561) ทว่าความนิยมของผลิตภัณฑ์ย่อมแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ภาพลักษณ์ศรีจันทร์ในอดีตไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคบางกลุ่มได้ อาทิ ความทันสมัยของบรรจุภัณฑ์ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ประกอบกับกระแสอุตสาหกรรมเครื่องสำอางชั้นนำจากต่างประเทศที่ทันสมัย ในห้วงเวลาดังกล่าว จึงส่งผลให้บริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด จำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยการพลิกโฉมผลิตภัณฑ์ครั้งใหญ่ด้วยกลยุทธ์การปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า สู่แบรนด์ศรีจันทร์ ผ่านการสร้างการรับรู้ต่อแบรนด์ของผู้บริโภคใหม่กลายเป็นเครื่องสำอางไทยร่วมสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นเครื่องสำอางไทยที่เห็นได้อย่างเด่นชัดผ่านตัวผลิตภัณฑ์ โดยผสมผสานกับเทคโนโลยีและการออกแบบที่ทรงคุณค่า สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้

การปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า คือ การปรับรูปแบบ หรือคุณค่าของเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างไปจากภาพลักษณ์เดิม โดยมีความทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสร้างการตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ในภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดี (ตรีพล พรมสุวรรณ, 2548) โดยผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์ที่ต้องคำนึงถึงอย่างมาก คือ การมุ่งชูความเป็นไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคยังคงติดกับชื่อผลิตภัณฑ์ผงหอมศรีจันทร์เดิม และมองว่าเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ล้ำสมัยหรือเหมาะสำหรับผู้สูงวัยเท่านั้น รวมทั้งค่านิยมในเครื่องสำอางไทยที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่แย่งชิง บริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด จึงมีเป้าหมายในการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ลบเลือนอดีตดังกล่าวและต่อยอดผลิตภัณฑ์ศรีจันทร์ที่มีอยู่เดิมให้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้นและมีความพึงพอใจสูงสุด ผ่านทฤษฎีการสร้างแบรนด์ และทฤษฎีการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า ที่แสดงถึงการประสบความสำเร็จของธุรกิจเครื่องสำอางไทยศรีจันทร์ รวมไปถึงการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV ผ่านกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ธุรกิจใช้ร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของธุรกิจนั้น ๆ อันประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด (พิบูล ทัพะपाल, 2551, น. 46) และแนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ทางการตลาดและการจัดการในการขยายธุรกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์

ปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้นำมาซึ่งคำถามการวิจัย คือ รูปแบบการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ ของบริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด มีลักษณะอย่างไร และกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ในการขยายธุรกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัทศรีจันทร์สโสด จำกัด เป็นอย่างไร เพื่อแสดงกระบวนการที่ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยแบรนด์ศรีจันทร์ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV

2. วัตถุประสงค์

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษา 2 ประการ (1) รูปแบบการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ ของบริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด (2) กลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ ในการขยายธุรกิจไปที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัทศรีจันทร์สโสด จำกัด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Research) โดยมีรายละเอียดของประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนบุคลากรฝ่ายการตลาดภายในบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด โดยผู้วิจัยได้เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวโดยการยื่นเอกสารใบคำร้องขอความอนุเคราะห์เพื่อทำการสัมภาษณ์ และขอเอกสารประกอบการวิจัย

3.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารประกอบการวิจัยจากบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด บทความและข่าวต่าง ๆ ที่มีเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์และแนวคิดที่เกี่ยวกับการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า และกลยุทธ์การตลาดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด ภายใต้แบรนด์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์ รวมถึงวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างตราผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ส่วนผสมการตลาด (4P's marketing) และแนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis)

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ตัวแทนบุคลากรฝ่ายการตลาดภายในบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลยุทธ์และแนวคิดที่เกี่ยวกับการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า (Rebranding) ของบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด และกลยุทธ์การตลาดในภูมิภาคอาเซียนกลุ่ม CLMV ของบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด ภายใต้แบรนด์สินค้าศรีจันทร์

3.3 ขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วย

3.3.1 ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ได้แก่ แนวคิดการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า และกลยุทธ์การตลาดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัทศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด ภายใต้แบรนด์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์

3.3.2 เก็บรวบรวมข้อมูล ในการดำเนินการศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาจากแหล่งข้อมูลอันประกอบไปด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.3.3 วิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเนื้อหาบรรยาย (content analysis) จะนำไปในลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดประเภทข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลอธิบายประเด็นต่าง ๆ อันนำไปสู่ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา แล้วนำเสนอในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์อภิปรายข้อมูลผ่านแนวคิดทฤษฎี โดยนำข้อมูลไปเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า และกลยุทธ์การตลาดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด ภายใต้แบรนด์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์

(3.3.4) เขียนรายงานผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาทำการเรียบเรียงข้อมูลในรูปแบบของการเขียนเชิงบรรยาย และพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษารูปแบบการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า และกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ ในการขยายธุรกิจไปที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV ของบริษัท ศรีจันทร์สหโอสถ จำกัด นำมาผ่านการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างตราผลิตภัณฑ์ แนวคิดการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า แนวคิดส่วนประสมการตลาด และแนวคิดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 รูปแบบการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์

จากการวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีการสร้างแบรนด์ และทฤษฎีการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้า พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์มีการเปลี่ยนแปลงและพลิกโฉมผลิตภัณฑ์จากการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าโดยมีรูปแบบ ดังนี้

4.1.1 การเปลี่ยนชื่อตราผลิตภัณฑ์ จากเดิมที่มีชื่อและรู้จักกันในนาม “ผงหอมศรีจันทร์” ถูกเปลี่ยนเป็นชื่อตราสินค้า “ศรีจันทร์” เป็นเพียงการตัดคำว่า “ผงหอม” ออกจากชื่อ เพื่อสร้างการรับรู้ต่อแบรนด์ศรีจันทร์ให้กับผู้บริโภคใหม่ว่า แบรนด์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์ ไม่ได้มีจำหน่ายเพียงแค่ผลิตภัณฑ์ชนิดแบ่งหรือผงหอมอย่างไรในอดีต

เท่านั้น และยังคงเลือกใช้ชื่อเดิมซึ่งก็คือ “ศรีจันทร์” เพื่อคงเอกลักษณ์ของการมีต้นกำเนิดจากเครื่องสำอางไทยผงหอมศรีจันทร์ รวมไปถึงการยอมรับของผู้บริโภคในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผงหอมศรีจันทร์เดิมและกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเป้าหมายก็ยังสามารถมีความเชื่อมั่นและภักดีต่อแบรนด์เครื่องสำอางศรีจันทร์ได้ จากชื่อแบรนด์ที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งง่ายต่อการจดจำทั้งในผู้บริโภคเก่าและบุคคลอื่น ๆ อีกทั้งความต้องการในการคงความเป็นไทยของเครื่องสำอางแบรนด์ศรีจันทร์นั้นเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศรีจันทร์ยังคงใช้ชื่อเดิม และไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมสมัยใหม่ตั้งเครื่องสำอางไทยแบรนด์อื่น ๆ

4.1.2 การเปลี่ยนรูปลักษณ์ และบรรจุภัณฑ์ ศรีจันทร์ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมอย่างชัดเจน คือ มีลักษณะเป็นตลับกลม ขนาดกะทัดรัดสามารถพกพาได้ มีลักษณะการใช้งานที่สะดวก และที่สำคัญก็คือ มีสีสันสวยงาม ทันสมัย เทียบเคียงกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางชั้นนำจากต่างประเทศ

รูปที่ 5.1 บรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางประเภทผงหรือแป้งของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแบรนด์ศรีจันทร์
ที่มา : จาก Srichand. แหล่งเข้าถึงข้อมูล: <https://www.srichand.com/th> (15 ตุลาคม 2561)

4.1.3 การเปลี่ยนสัญลักษณ์ตราสินค้า ปัจจุบันศรีจันทร์มีการเปลี่ยนสัญลักษณ์ตราสินค้าเพื่อพร้อมกับการนำแบรนด์เข้าสู่ตลาดที่กว้างขึ้น ซึ่งคือการออกจำหน่ายสู่ตลาดต่างประเทศ โดยการเปลี่ยนโลโก้เป็นภาษาอังกฤษ คือ “SRICHAND” แต่ยังคงความเป็นไทยที่ได้รับความนิยมไว้วางใจมาอย่างยาวนานด้วยสัญลักษณ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากตัวอักษรไทย “ศ” พร้อมทั้งระบุ “BANGKOK 1948” เพื่อแสดงถึงความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของแบรนด์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์

รูปที่ 4.2 สัญลักษณ์ตราสินค้า (Logo) ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแบรนด์ศรีจันทร์
ที่มา : จาก Srichand. แหล่งเข้าถึงข้อมูล: <https://www.srichand.com/th> (15 ตุลาคม 2561)

4.1.4 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายใหม่ จากเดิมซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคหญิงวัยผู้ใหญ่ อายุ 35 ปีขึ้นไปถูกเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคหญิงอายุ 18 – 35 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ส่วนมากจะมีสถานภาพเป็นนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเริ่มทำงาน พนักงานหรือลูกจ้าง และแม่บ้าน รวมถึงบุคคลที่สนใจในการบริโภคเครื่องสำอาง การแต่งหน้า บุคคลที่สนใจในเครื่องสำอางที่ใช้ได้ทุก ๆ วัน ทุก ๆ โอกาส บุคคลที่สนใจสร้างบุคลิกที่ดีจากการใช้เครื่องสำอาง และบุคคลที่สนใจดูแลตัวเองโดยการสร้างความสุขและทัศนคติที่ดีจากการใช้เครื่องสำอางในการพัฒนาให้ตัวเองสวย และดูดีในทุก ๆ วัน เพื่อสร้างกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดกว้างขวางและชัดเจนครอบคลุมทุกช่วงวัยและอยู่คู่ในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค

4.1.5 การออกแบบผลิตภัณฑ์ เช่น การเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ของสินค้าให้มีความสวยงามและทันสมัย กำหนดวิสัยทัศน์ของบริษัท สำคัญของตราสินค้า กำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ และกำหนดคุณค่าของผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อสร้างการรับรู้ระหว่างผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์กับผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมายใหม่ รวมไปถึงการสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างและช่วยให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์มีความโดดเด่นกว่าแบรนด์เครื่องสำอางไทย

แบรนด์อื่น ๆ

4.1.6 การสร้างสายผลิตภัณฑ์หรือการแตกสายผลิตภัณฑ์ เพื่อครอบคลุมความต้องการของผู้บริโภคในทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างฐานผู้บริโภคให้กว้างขวางและแข็งแกร่งขึ้นจากการเจาะตลาดที่มีขนาดกลุ่มย่อยเล็กลงไป โดยศรีจันทร์มีการจำแนกส่วนประสมของผลิตภัณฑ์ผ่านการสร้างสายผลิตภัณฑ์อันเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ภายใต้ตราสินค้าใหม่ แต่ยังคงควบคุมภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ อีกทั้งยังมีความคล้ายคลึงและสัมพันธ์กันระหว่างแบรนด์ศรีจันทร์ในด้านต่าง ๆ และซ้อนทับกันในด้านของกลุ่มเป้าหมาย เช่น แบรนด์เครื่องสำอาง SASI แบรนด์ศรีจันทร์บี

รูปที่ 4.3 สัญลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง SASI by Srichand

ที่มา : จาก Sasi. แหล่งเข้าถึงข้อมูล: <https://www.sasicosmetics.com/> (25 ตุลาคม 2561)

4.1.7 การสร้างเอกลักษณ์ให้ตราผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์จะอยู่ในลักษณะที่เป็นดั่งเพื่อนสนิทที่สามารถสร้างความสวย ความมั่นใจ และความสุขของผู้หญิงด้วยเครื่องสำอางศรีจันทร์ที่มีคุณภาพที่ผสมผสานความเป็นไทยร่วมสมัย ผ่านการสร้างเอกลักษณ์ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการจัดจำหน่าย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์นั้นสามารถอยู่เคียงคู่ผู้บริโภคได้ตลอดช่วงเวลา

4.1.8 การนำกลยุทธ์ตราสินค้าไปปฏิบัติใช้เพื่อสร้างการรับรู้ในกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นการสร้างการรับรู้จดจำ และสร้างความจงรักภักดีในตราสินค้าศรีจันทร์ โดยถ่ายทอดด้วยภาพ เนื้อหา ที่แสดงออกถึงความเป็นเครื่องสำอางไทยแบบดั้งเดิมในลักษณะที่ร่วมสมัย ผังด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ ซึ่งถือเป็นการสร้างตัวตนของผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนและโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแบรนด์อื่น ๆ รวมไปถึงการวางกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะเข้าถึงและเชื่อมโยงความรู้สึกของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์หรือความรู้สึกถึงความภาคภูมิใจในการบริโภคเครื่องสำอางของไทย ที่สามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดประสบการณ์ร่วมกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ได้เป็นอย่างดีและต่อเนื่อง อันนำไปสู่ความจงรักภักดีของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์เครื่องสำอางไทยแบรนด์ศรีจันทร์

4.2 กลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ศรีจันทร์ในการขยายธุรกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศ CLMV

จากการศึกษาพบว่าส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์นั้นคล้ายคลึงกันในแต่ละประเทศ เนื่องจากบริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด มีความต้องการที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์เป็นที่นิยมและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคประเทศนั้น ๆ ได้มากที่สุด โดยจะมุ่งให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (PRODUCT) มากที่สุด โดยการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV อันได้แก่ ประเทศลาวและเวียดนาม มีกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันกับในประเทศทุกประการ เพียงแค่มีการติดฉลากที่ผลิตภัณฑ์เพิ่มเติมเพื่อบอกรายละเอียดของผลิตภัณฑ์เป็นภาษาประจำชาตินั้น ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ระหว่างผู้บริโภคต่างชาติกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ให้มีความเข้าใจตรงกัน

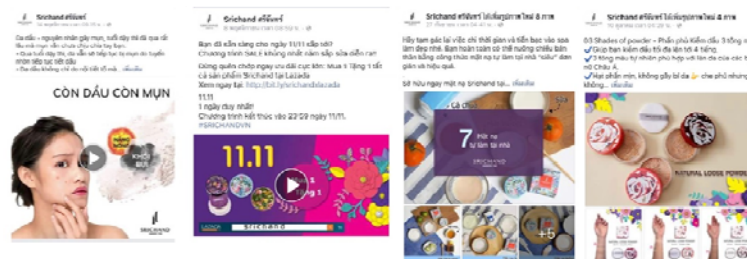
นอกจากนั้นองค์ประกอบของกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดที่สำคัญรองลงมา คือ กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดด้านการจัดจำหน่าย (PLACE) เนื่องจาก บริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด มีเป้าหมายในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ให้ไปสู่ผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมายได้อย่างง่ายดาย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุด และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในขณะนั้น รวมทั้งยังมีความต้องการในการสร้างสรรค์ศรีจันทร์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่คนไทยภาคภูมิใจ เปรียบเสมือนเดียวกับคนญี่ปุ่นที่ภาคภูมิใจในการใช้เครื่องสำอางญี่ปุ่น ภายใต้แบรนด์ชิเซโด (SHISEIDO) ดังนั้นช่องทางการจัดจำหน่ายหลักของศรีจันทร์จึงมักจะเป็นร้าน

สะดวกซื้อ หรือซูเปอร์มาร์เก็ตตามห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถครอบคลุมการใช้ชีวิตของผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมาย โดยการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV อันได้แก่ ประเทศลาวและเวียดนาม จะมีกลยุทธ์การจัดจำหน่ายที่คล้ายคลึงกับในประเทศไทย ซึ่งจะแตกต่างกันตามช่องทางการจัดจำหน่าย โดยประเทศลาว จะเน้นการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง MULTI BRAND และซูเปอร์มาร์เก็ตตามห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ที่มีจุดจำหน่ายทั่วทั้งประเทศ แตกต่างกับประเทศเวียดนาม ผู้บริโภคเวียดนามจะนิยมซื้อสินค้าทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ดังนั้นจึงมีช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งตามร้านสะดวกซื้อ และร้านค้าต่าง ๆ เช่นเดียวกับในประเทศลาว และยังรวมไปถึงช่องทางออนไลน์เช่นกัน ส่วนกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดด้านราคา (PRICE) ในประเทศลาวและเวียดนามนั้น คล้ายคลึงกับการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในประเทศไทยทุกประการ โดยกำหนดตำแหน่งราคาของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเครื่องสำอางเครื่องสำอางให้อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง และตั้งราคาที่สมเหตุสมผล เมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับอย่างมากจากนานาผู้บริโภค เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายและเป็นราคาที่สามารถึงผู้บริโภคได้อย่างง่ายดาย

ส่วนกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดสุดท้าย ด้านการส่งเสริมการตลาด (PROMOTION) ในการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV ของประเทศลาวและเวียดนามนั้น มีกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่คล้ายคลึงกับในประเทศไทย ได้แก่ การโฆษณา โดยมีการโฆษณาผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ช่องทาง FACEBOOK ของศรีจันทร์ เป็นต้น โดยมีการเพิ่มเติมจากสื่อโฆษณาเดิมเล็กน้อยด้วยการใส่ภาษาของเทศนั้น ๆ เป็นคำแปล เพื่อสร้างความเข้าใจในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแบรนด์ศรีจันทร์ให้กับผู้บริโภคต่างชาติได้, กิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การแจกผลิตภัณฑ์ขนาดทดลองเมื่อทำกิจกรรมตามเงื่อนไขของศรีจันทร์, การจัดโปรโมชั่นลดราคาผลิตภัณฑ์ร่วมกับร้านค้าเครื่องสำอางต่าง ๆ

รูปที่ 4.4 กิจกรรมส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ ประเทศลาว
ที่มา : จาก Srichand. แหล่งเข้าถึงข้อมูล: <https://www.facebook.com/SrichandLaoPDR/>

รูปที่ 4.5 กิจกรรมส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ ประเทศ เวียดนาม
ที่มา : จาก Srichand. แหล่งเข้าถึงข้อมูล: <https://www.facebook.com/SrichandVN/> (27 ตุลาคม 2561)

รวมไปถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่เกี่ยวข้องกับการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV โดยวิเคราะห์เพื่อค้นหาความเป็นไปได้ในการบุกลงตลาดของเครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทยศรีจันทร์มีจุดแข็งคือ ความมั่นคงอย่างมากจากการดำเนินธุรกิจมาเป็นระยะเวลานานกว่า 70 ปี คุณสมบัติและสรรพคุณที่โดดเด่นได้รับการยอมรับในเรื่องคุณภาพและแตกต่าง

จากเครื่องสำอางไทยแบรนด์อื่น ๆ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมายสามารถจับต้องได้อย่างง่ายดาย จุดอ่อนคือการสร้างการรับรู้ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของแบรนด์นั้นเป็นไปได้ยากและใช้เวลาที่ค่อนข้างยาวนาน และกระแสนิยมของเครื่องสำอางที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เครื่องสำอางไทยแบรนด์ศรีจันทร์ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งโอกาสและความเป็นไปได้ในการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคดังกล่าว เนื่องจากอุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทยมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจัยต่าง ๆ สนับสนุนความต้องการของผู้บริโภคต่อกระแสเครื่องสำอางไทย ซึ่งมีกรรมวิธี วัตถุดิบและสมุนไพรไทยที่เป็นที่เลื่องลือและได้รับการยอมรับโดยสากล อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศใกล้เคียงคือกลุ่มประเทศ CLMV (กรุงเทพฯ, 2561) แต่ยังคงพบอุปสรรคบางประการ เช่น การต่อสู้กับกระแสนิยมในเครื่องสำอางชาติอื่น และปัญหาทางด้านการส่งออกต่าง ๆ เป็นต้น

5. การอธิบายและสรุปผล

จะเห็นได้ว่า ภายหลังการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากผลิตภัณฑ์เดิม เนื่องจากมีการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน จึงเกิดเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ที่มีลักษณะสวยงาม หลากหลาย และร่วมสมัย สร้างความสนใจให้กับผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเครื่องสำอางศรีจันทร์เดิม คือ ความเป็นไทย และคุณสมบัติที่โดดเด่นซึ่งได้รับการยอมรับสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อันได้แก่สรรพคุณจากนานาสรรพคุณสมุนไพรไทย และการสร้างสรรค์เครื่องสำอางที่เหมาะสมสำหรับสภาพผิวของคนเอเชียโดยเฉพาะคนไทยอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์กลับมาได้รับความนิยมและถือเป็นการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จ จนทำให้เกิดโอกาสสู่ทางในการขยายธุรกิจไปยังภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV เพื่อสร้างคามนิยมให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ให้เป็นเครื่องสำอางสากลอย่างแท้จริง โดยบริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด มีความมุ่งหมายที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์กลายเป็นผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่น (REGIONAL BRAND) เสมือนเป็นสินค้าของฝากอย่างหนึ่งที่ต่างชาตินิยมซื้อกลับประเทศ และสามารถหาซื้อด้วยตนเองตามช่องทางการจัดจำหน่ายต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ CLMV

ภายหลังการปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์ ที่ทำให้ศรีจันทร์กลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งหนึ่งแสดงให้เห็นถึงความประสบความสำเร็จอย่างมากในประเทศไทย และสืบเนื่องจากผลตอบรับที่ดีมากดังกล่าว บริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด จึงมีการขยายธุรกิจบุกตลาดภูมิภาคอาเซียน กลุ่มประเทศ CLMV โดยบริษัทมีเป้าหมายเด่นชัดไปที่ประเทศลาวและเวียดนาม ในขณะที่ประเทศเมียนมาร์และกัมพูชาซึ่งไม่มีการขยายธุรกิจเข้าไปจัดจำหน่ายอย่างเป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์กลับได้รับกระแสตอบรับและได้รับความนิยมในสองประเทศดังกล่าว จนมีพ่อค้าบางกลุ่มที่นำเอาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ไปจัดจำหน่าย ซึ่งถือเป็นช่องทางการขายอย่างไม่เป็นทางการ โดยกระแสความนิยมดังกล่าวเกิดจากการดึงดูดผ่านกลยุทธ์ PULL STRATEGY ซึ่งเป็นการดึงดูดผู้บริโภคให้มีการรับรู้และความสนใจในผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการนำผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์เข้ามาจัดจำหน่ายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง บริษัท ศรีจันทร์สโสด จำกัด มีความประสงค์จะขยายธุรกิจไปยังประเทศเมียนมาร์และกัมพูชาในอนาคตอันใกล้

จากการได้รับความนิยมทั้งในไทยและกลุ่มประเทศ CLMV ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางไทย ภายใต้แบรนด์ศรีจันทร์เป็นการตอกย้ำว่า การปรับภาพลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางศรีจันทร์ ประสบความสำเร็จอย่างมาก และความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ถึงความเป็นไทยของผลิตภัณฑ์นั้นสามารถสร้างผลตอบรับที่จากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศได้

6. เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. 2561. **ส่งออก 7 เทรนด์คอสเมติกปี 2019 แคว้นตามก๊อตได้อย่างสะพรั่ง**. ค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2561, จาก [HTTP://WWW.BANGKOKBIZNEWS.COM/PR/DETAIL/42601](http://www.bangkokbiznews.com/pr/detail/42601).
- เกตุวดี สมบูรณ์ทวี, ธีรณัฐรินทร์ จันทน์แก้ว และนนทิดา เนตรระกูล. (2559). วิเคราะห์เครื่องมือการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลสัมฤทธิ์ ต่อตราสินค้าผงหอมศรีจันทร์ของกลุ่มวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. การประชุมวิชาการพะเยาวิจัยครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พัลลภา ปิตินันต์. (ม.ป.ป.). **“ศรีจันทร์” เรื่องเล่าและการเล่าเรื่อง**. ค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2561, จาก [HTTP://WWW.BANGKOKBIZNEWS.COM/BLOG/DETAIL/633876](http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/633876)
- พิบูล ทีปะपाल. 2551. **การจัดการเชิงกลยุทธ์ =STRATEGIC MANAGEMENT**. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.
- ศรีจันทร์, ศรีจันทร์ เครื่องสำอางเพื่อผิวคนไทย. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2561, จาก [HTTPS://SRICHAND.CO.TH](https://srichand.co.th).
- อริษฐ์พัชร นิพิฐฐาภัทร. 2554. **กลยุทธ์การสร้างและสื่อสารตราสินค้าของผลิตภัณฑ์สปาไทยในต่างประเทศ กรณีศึกษา ปัญญ์บุรี (PAÑPURI) และ หาญ (HARNN)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม
ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
LEARNING EXPECTATION IN DOCTOR OF PHILOSOPHY PROGRAM IN INDUSTRIAL
BUSINESS ADMINISTRATION OF DOCTORATE STUDENTS IN KING MONGKUT'S
INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

วรณารถ แสงมณี¹ ขนิษฐา อุนรัตน์²

WORANAT SANGMANEE¹, KANITTA OUNARAT²

¹ คณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร

² คณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร

¹ Department of Faculty of Administration and Management King Mongkut's Institute of Technology
Ladkrabang, Bangkok, Thailand

² Department of Faculty of Administration and Management King Mongkut's Institute of Technology
Ladkrabang, Bangkok, Thailand

ksworana@gmail.com and kanitta.ou@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อโดยวิธีการทดสอบ $T - TEST$ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ($ONE - WAY ANOVA$) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม อยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.345) ขณะที่นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรส และระดับรายได้ต่างกัน มีความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาปัจจุบัน และลักษณะของงานอาชีพ มีความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความคาดหวังจากการเรียน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม

ABSTRACT

The purpose of this research were to study Learning Expectation in Doctor of Philosophy Program in Industrial Business Administration of Doctorate Students at King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. A studied sample includes 38 Ph.D. students in this program. The research instrument to collect data was questionnaires and data were analyzed. The statistics used were frequency, percentage, average ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test, One-way Analysis of Variance (ANOVA). The hypothesis testing was set at the 0.05 and 0.01 level of significance. The results found that: Students' learning expectation of the Doctor of Philosophy Program in Industrial Business Administration of Doctorate Students was at a high level (= 4.345): In addition students who differed in marital status and income level indicated statistically significant differences at 0.05 level, on learning expectation of the program. However students who differed in place to live and

occupation graduation indicated no statistically significant differences in learning expectation of the program.

Keywords: Learning Expectation, Doctor of Philosophy Program, Industrial Business Administration Program

1. ความเป็นมาของปัญหา

ในโลกปัจจุบันซึ่งเราเรียกกันว่า โลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆของสังคมโลกมากมาย อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเทคโนโลยี ภาคอุตสาหกรรมถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งปัจจุบันกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมเกือบจะทุกประเภทจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารและจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถทำงานแบบผสมผสานระหว่างฝ่ายเทคนิคในด้านอุตสาหกรรมกับการบริหารจัดการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยคณะกรรมการบริหารและจัดการจึงได้ทำการเปิดสอนหลักสูตรบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมในระดับปริญญาเอก ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ ความสามารถทั้งทางทฤษฎี และปฏิบัติ โดยเน้นให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิทยาการบริหารจัดการขั้นสูง อันจะนำมาซึ่งการค้นคว้า วิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการทางด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งการส่งเสริมและการสนับสนุนการทำงานวิจัย เพื่อรองรับการพัฒนาของประเทศสังคมอุตสาหกรรมที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยทำการเปิดสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เป็นปีแรก

การที่จะทราบได้ว่า การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนมีแนวทางตามที่คุณเรียนคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากการเรียนอย่างไรนั้น จะต้องอาศัยข้อมูลจากความคิดเห็นของนักศึกษาผู้เรียนด้วยเพราะถือได้ว่า นักศึกษาเป็นผู้รับบริการ และสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีหน้าที่ให้บริการ ซึ่งเป็นผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหลักสูตรที่นักศึกษาในระดับปริญญาเอกที่ได้ลงทะเบียนเรียนในคณะกรรมการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังว่าเป็นอย่างไร เหมาะสมเพียงใด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้มีคุณภาพและมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้วยแนวทางเดียวกันกับที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดขึ้นของความคาดหวังนั้นของผู้เรียนซึ่งสามารถที่จะประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วิทยาลัย สถาบัน และประเทศชาติต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของนักศึกษา จากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม โดยจำแนกนักศึกษาตาม สถานภาพสมรส ภูมิลำเนาปัจจุบัน ลักษณะงานอาชีพในปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน

3. สมมติฐาน

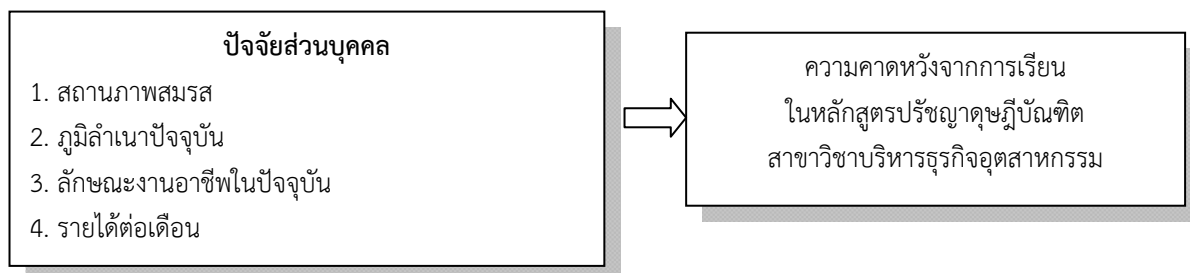
นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรส, ภูมิลำเนาปัจจุบัน, ลักษณะงานอาชีพในปัจจุบัน และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมแตกต่างกัน

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาเอกที่ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในช่วงเวลาปีการศึกษา 2555 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 43 ราย โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.37 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่มีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์และแปลผลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า *T-TEST* และ *ONE-WAY ANOVA*

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 38 ราย ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนาปัจจุบัน ลักษณะงานอาชีพในปัจจุบัน ระยะเวลาในการทำงาน รายได้ต่อเดือน ความต้องการทำงานหลังจากเรียนจบหลักสูตรและชั้นปี / รุ่นที่เรียน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต ที่ลงทะเบียนเรียนสาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม คณะการบริหารและจัดการแบ่งตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	24	63.2
หญิง	14	36.8
รวม	38	100
อายุ		
20 - 35 ปี	16	42.0
มากกว่า 35 ปี - 45 ปี	12	31.6
มากกว่า 45 ปี	10	26.4
รวม	38	100
สถานภาพสมรส		
โสด	29	76.3
สมรส	9	23.7
รวม	38	100

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ภูมิลำเนาปัจจุบัน		
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	21	55.3
นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	17	44.7
รวม	38	100
ลักษณะงานอาชีพในปัจจุบันที่กำลังทำอยู่ (อาชีพหลัก)		
ทำงานกิจการส่วนตัว	6	15.8
องค์กรในภาคธุรกิจเอกชน	16	42.1
องค์กรในภาครัฐราชการ	16	42.1
ระยะเวลาในการทำงานของอาชีพปัจจุบัน		
0 - 5 ปี	13	34.2
มากกว่า 5 - 10 ปี	11	29.0
มากกว่า 10 - 20 ปี	7	18.4
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	7	18.4
รวม	38	100
รายได้ต่อเดือน(โดยประมาณ)		
น้อยกว่า 30,000 บาท	15	39.5
30,000 – 60,000 บาท	8	21.0
มากกว่า 60,000 – 100,000 บาท	9	23.7
มากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป	6	15.8
รวม	38	100
ความต้องการทำงานหลังจากเรียนจบหลักสูตร		
ทำงานในแวดวงอาชีพเดิม	30	78.9
เปลี่ยนงานไปเป็นอาชีพอื่นในแวดวงใหม่	8	21.1
รวม	38	100
ท่านเรียนหลักสูตรนี้ในรุ่น/ชั้นปีไหน		
รุ่น / ชั้นปีที่ 1	24	63.2
รุ่น / ชั้นปีที่ 2	14	36.8
รวม	38	100

5.2 ผลการศึกษาความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการเรียนใน สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการเรียนใน สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก

ความคาดหวังจากการเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับของความคาดหวัง	ลำดับที่
ด้านวิชาการ	4.386	.442	มาก	2
ด้านประสบการณ์	4.351	.458	มาก	3
ด้านความก้าวหน้าในงานอาชีพ	4.175	.547	มาก	5
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	4.263	.515	มาก	4
ด้านความรู้สึกร่วมบุคคล	4.544	.455	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.345	.342	มาก	-

5.3 ผลการเปรียบเทียบการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคาดหวังจากการเรียนในสาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า P (P-value) ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคาดหวังจากการเรียนในสาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก จำแนกตามสถานภาพสมรส

ความคาดหวังจากการเรียน	สถานภาพสมรส		P-Value
	โสด	สมรส	
ด้านวิชาการ	4.460	4.148	.064
ด้านประสบการณ์	4.402	4.185	.219
ด้านความก้าวหน้าในงานอาชีพ	4.207	4.074	.531
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	4.368	3.926	.022*
ด้านความรู้สึกร่วมบุคคล	4.598	4.370	.194
รวม	4.408	4.144	.042*

* ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า P (P-value) ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก จำแนกตามภูมิลำเนาปัจจุบัน

ความคาดหวังจากการเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จำแนกตามภูมิลำเนาปัจจุบัน		P-Value
	ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	
ด้านวิชาการ	4.397	4.373	.870
ด้านประสบการณ์	4.270	4.451	.230
ด้านความก้าวหน้าในงานอาชีพ	4.175	4.177	.992
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	4.175	4.373	.244
ด้านความรู้สึกร่วมบุคคล	4.365	4.765	.005**
รวม	4.279	4.427	.187

* ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า (P (P-VALUE) ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาเอก จำแนกตามลักษณะงานอาชีพในปัจจุบัน

ความคาดหวังจากการเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จำแนกตามลักษณะงานอาชีพในปัจจุบัน			P-Value
	กิจการส่วนตัว	ธุรกิจเอกชน	ภาครัฐราชการ	
ด้านวิชาการ	4.445	4.417	4.333	.823
ด้านประสบการณ์	4.055	4.250	4.563	.031*
ด้านความก้าวหน้าในงานอาชีพ	4.000	4.042	4.375	.157
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	4.056	4.146	4.458	.128
ด้านความรู้สึกร่วมบุคคล	4.556	4.396	4.688	.195
รวม	4.228	4.252	4.483	.103

* ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า (P (P-VALUE) ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม จำแนกตามระดับรายได้

ความคาดหวังจากการเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จำแนกตามระดับรายได้ (บาท)				P-Value
	ไม่เกิน 30,000	> 30,000 - 60,000	> 60,000- 100,000	>100,000 ขึ้นไป	
ด้านวิชาการ	4.311	4.375	4.481	4.445	.824
ด้านประสบการณ์	4.556	4.333	4.333	3.889	.021*
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	4.422	4.000	4.556	3.778	.004**
ด้านความรู้สึกร่วมบุคคล	4.600	4.292	4.852	4.278	.024*
รวม	4.458	4.211	4.489	4.028	.016*

* ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. การอภิปรายและสรุปผล

6.1 การวิจัยเรื่องนี้ สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายและสรุปผลได้ดังนี้ จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักศึกษามีความตั้งใจอย่างจริงจังที่จะเรียนเนื้อหาความรู้ทางด้านวิชาการเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยที่สูงมากที่สุด เป็นอันดับที่หนึ่ง ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.386 ซึ่งเป็นทัศนคติที่จำเป็นต้องมีในฐานะของผู้ที่เรียนในระดับปริญญาเอก ขณะเดียวกันผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงถึงความปรารถนาที่จะได้รับประสบการณ์ทั้งอาจารย์ผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน รวมทั้งจากการทำงานที่ได้รับมอบหมายของแต่ละวิชา โดยเห็นได้จากค่าเฉลี่ยที่ได้รับในด้านประสบการณ์เท่ากับ 4.351 โดยนักศึกษามีความเห็นว่าความรู้และประสบการณ์ที่คาดว่าจะได้รับจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมดังกล่าว สามารถทำให้พวกเขาพัฒนาตนเอง รวมทั้งจะทำให้มีความเข้าใจข่าวสารข้อมูลทางด้านการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมได้ดียิ่งขึ้น เมื่อเวลาที่ตนเองจะต้องจบการศึกษาและออกไปทำงานในองค์กรต่างๆ ซึ่งมุมมองดังกล่าวล้วนเป็นการวางแผนเพื่อความเป็นบุคคลที่มี

ศักยภาพในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้มากขึ้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตามจะสังเกตเห็นได้ว่าคะแนนค่าเฉลี่ยของความคาดหวังในด้านความก้าวหน้าในงานอาชีพกลับมีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าทุกด้าน ($\bar{X} = 4.175$) ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่านักศึกษามีความคาดหวังที่จะนำความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่จะได้รับจากหลักสูตรนี้ไปใช้ประโยชน์ในด้านดังกล่าวน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งอาจแปลความหมายได้ว่า สิ่งที่นักศึกษาจะได้รับไม่มีหรือส่งผลน้อยต่อความก้าวหน้าในงานอาชีพของพวกเขา อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความหวังกลับตรงข้ามกับด้านความรู้สึกร่วมบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.544$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกร่วมในจิตใจของพวกเขาที่มีความภาคภูมิใจในการได้มีโอกาสเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง และได้ทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเองในระดับที่สูงขึ้น

สถานภาพสมรส เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน พบว่า มีระดับความคาดหวังในภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสเป็นโสด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.408$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มีสถานภาพสมรส หน่วยกิต ($\bar{X} = 4.144$)

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ารายละเอียดของแบบสอบถามของตัวแปรนี้ในทุกข้อ ยกเว้นข้อ 6 เพียงข้อเดียว ซึ่ง ($\bar{X}$) รายข้อในแต่ละข้อที่กล่าวมาข้างต้นนั้น นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสเป็นโสด ล้วนมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่านักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่มุ่งมั่นเป็นอย่างมากในอันที่จะรับประโยชน์จากการเรียนในหลาย ๆ ด้านของนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งอย่างค่อนข้างชัดเจนว่านักศึกษาที่มีสถานภาพโสดมีความคาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรนี้สูงกว่านักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะการคาดหวังถึงการได้รับความนับถือและการยอมรับมากขึ้นจากบุคคลอื่นกลับมีความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

รายได้ต่อเดือน เมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นของนักศึกษาที่คาดหวังจากการเรียนในหลักสูตรดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน พบว่า มีระดับความคาดหวังในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนไม่ถึง 30,000 บาท มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.458 ขณะที่นักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000-60,000 บาท มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.211 ส่วนนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 60,000-100,000 บาท มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.489 และสุดท้าย คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.028

6.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1. เนื่องจากผู้เรียนมีความหลากหลายในคุณลักษณะส่วนบุคคล แต่ต้องมาเรียนอยู่ด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน คือ จบการศึกษาในระดับวุฒิปริญญาเอก สาขาการบริหารอุตสาหกรรม ดังนั้นผู้บริหารคณะผู้บริหารหลักสูตร และผู้สอนในหลักสูตรจึงควรให้ความสนใจในกลุ่มของนักศึกษาที่มีระดับความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างมาก ด้วยความตั้งใจในการทุ่มเททรัพยากรด้านวิชาการ และทำความเข้าใจถึงความคาดหวังที่ผู้เรียนที่แตกต่างกัน ว่ามีความต้องการได้รับไม่เหมือนกัน การปฏิบัติบนพื้นฐานของการมีทัศนคติที่ต่างกันอันเป็นผลมาจากการมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ไม่เหมือนกัน

2. ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนควรมุ่งมั่นสร้างหลักสูตรนี้ให้มีคุณค่ากับความรู้สึกร่วมของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านความรู้สึกร่วมตัว ซึ่งผู้เรียนมีความคาดหวังที่จะได้รับความภาคภูมิใจในการเพิ่มคุณค่าให้กับตนเองมากขึ้น และปลอบปล้ำใจที่ได้มีโอกาสทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเองทางด้านวิชาการในระดับที่สูงขึ้น

3. ผู้บริหารควรเน้นความสำคัญของความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในประเด็นของการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์นั้น ๆ แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นความคาดหวังในลำดับที่ 3 ของนักศึกษา

4. ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมของการเรียนรู้ และทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด และมีความสบายใจระหว่างกันของผู้เรียนในชั้นเรียน และผู้สอน เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า พวกเขา

ต้องการมีเครือข่าย (Network) ในแวดวงการทำงานที่กว้างขวางขึ้นกับบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากผู้ร่วมงานในที่ทำงาน
ปัจจุบัน และรวมทั้งต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่อาจมีมุมมองแตกต่างจากตนเอง

7. เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ :
ธรรมสาร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541. มหาวิทยาลัยที่ทางแยก : จุดประกายวิสัยทัศน์อุดมศึกษาไทยในอนาคต.
กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2543. อุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
คณะกรรมการบริหารและจัดการ, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 2554. หลักสูตรระดับปริญญา
เอก. ค้นเมื่อ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556, จาก http://www.amc.kmitl.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=101&lang=th

การจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติระดับปริญญาตรี
กรณีศึกษานิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
LEARNING AND TEACHING MANAGEMENT UNDER THAI QUALIFICATIONS
FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION : A CASE STUDY OF BACHELOR'S DEGREE
STUDENTS OF THAI MUSIC CURRICULUM FACULTY OF HUMANITIES, KASETSART
UNIVERSITY

ภาคม บำรุงสุข¹ พจี บำรุงสุข² ภาวิช หลวงสุนทร³ ราชนัย ศรีชัย⁴
PAKOM BUMRUNGSUK¹, PAJEE BUMRUNGSUK², PAWAT LUANGSUNTHORN³
and RACHAN SORNCHAI⁴

^{1 2 3 4} สาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Major of Thai Music Department of Music Faculty of Humanities, Kasetsart University
patum0810@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน และ 3. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประชากร คือ นิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงนิสิตรหัสปีการศึกษา 2557 (ต่อเนื่อง 4 ปี) เครื่องมือวิจัย ได้แก่แบบประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติแบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย 1.ด้านความคิดเห็นของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, SD = 0.61) 2. ด้านความพึงพอใจของนิสิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.72, SD = 0.44) และ 3.ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า แผนการศึกษาออกแบบให้นิสิตเรียนรู้วิชาบังคับตามหมวดต่างๆ ในชั้นปีที่ 1-2 ซึ่งอาจส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตบางคน และในชั้นปีที่ 3-4 เน้นรายวิชาให้นิสิตเลือกตามความถนัด ส่งผลให้มีผลการเรียนดีขึ้น อีกทั้งหลักสูตรมีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมในแต่ละชั้นปีตลอดหลักสูตรเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง และยังได้กำกับ ติดตาม ประเมินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรีอีกด้วย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ นิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย

ABSTRACT

The main purpose of this study was 1.) to study the opinions of learners affecting the results of teaching and learning under the Thai Qualifications Framework for Higher Education of Bachelor Degree's Students, 2.) to find out the satisfaction of the students toward course management and 3.) to investigate the state of learning and teaching management, the operation conditions of the Thai Qualifications Framework for Bachelor Degree's students and the state of students' achievement. The population was Thai music students. The samples were 30 of bachelor degree's students, obtained by using a specific sampling method. Students who enrolled in the academic year 2014 [4 consecutive years]. The research tools were 1) the evaluation form of teaching and learning under

the Thai Qualifications Framework for Higher Education, and 2) the student satisfaction evaluation from for teaching and learning management. The quantitative data andlysis using the statistics percentage average standard deviation and qualitative data analysis. The research findings were following 1. The opinions of the learners were at a high level ($\bar{x}$ = 4.22, SD= 0.61). 2.The satisfaction of students towards teching and learning management at the highest level ($\bar{x}$ =4.72, SD=0.44). And 3. The state of learning and teaching management, the operation conditions of the Thai qualifications framework for Bachelor degree's students and the state of students' achievement found that the study plan designed for students to learn copulsory subjects in various categories for 1st year and 2nd year ,which may affect in some students. And for year 3-4, focus on courses for students to choose according to their aptitude. It's make learning results better. Also, this curriculum has activities that develop learners appropriately each year throughout the course. This process of learning management that focuses on students is truly improtant. And also directed follow-up the Evaluate teaching and learning management To be in accordance with the National Higher Education Qualifications Framework Of Bachelor's degree students as well.

Keywords: Learning and Teaching Management, Thai Qualifications Framework for Higher Education, Bachelor's Degree Students of Thai Music Curriculum

1. ความเป็นมาของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education:TQF: HEd) ของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา จึงได้ดำเนินการจัดทำกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education:TQF: HEd) มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นการสร้างระบบและกลไกที่สร้างความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานของ สถาบันอุดมศึกษาว่า สามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้าน ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี (ราชกิจจานุเบกษา,2552: 2) ในการจัดการเรียนการ สอนได้ใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF: HEd) เป็นแนวทางปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่กำหนดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ การ จัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งปัญญา จิตใจ มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน กับนานาชาติประเทศ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานดนตรีไทย ตามมาตรฐานการเรียนรู้ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6. ด้านทักษะพิสัย (เพิ่มเติมใน บางสาขาวิชาที่มีการสอนทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น สาขาวิชานดนตรีไทย ที่มีการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ) ผู้เรียนต้องมีทักษะด้านการปฏิบัติที่เชี่ยวชาญเน้นทักษะ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์การจัดการเรียนการ สอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้สอนและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ถือ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินหลักสูตรระหว่างการทำหลักสูตรไปปฏิบัติและให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (มารุต พัฒนาผล,2558: 133)

ผู้วิจัยคาดว่าผลที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติระดับปริญญาตรี กรณีศึกษานิสิตสาขาวิชานดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร

ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อผลการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน

2.3 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ประชากร คือ นิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ ต้องการดูผลการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่นิสิตศึกษาตามหลักสูตร 4 ปี จึงเลือก นิสิตรหัสปี 2557 ที่เข้าศึกษาปีการศึกษา 2557-2560 เป็นระยะเวลา 4 ปีต่อเนื่อง

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

- แบบประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ นำมาตรฐานการเรียนรู้ 6 ด้าน ที่อยู่ใน มคอ.2 มาสร้างเป็นแบบสอบถามนิสิต คือ 1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร สารสนเทศ และ 6. ด้านทักษะพิสัย ในแต่ละด้านมีคำถาม 3 ข้อ

- แบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน มีทั้งหมด 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. บริบทด้านการจัดการเรียนการสอน มีคำถาม 5 ข้อ 2. บริบทด้านการพัฒนาผู้เรียน มีคำถาม 4 ข้อ และ 3. บริบทด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน มีคำถาม 2 ข้อ

- เกณฑ์ในการตีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและความพึงพอใจ

4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

- การเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างปีการศึกษา 2557-2560

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2.2 นำข้อมูลที่ได้มาประมวลสรุปในเชิงสถิติ สรุปผลและรายงานผลการวิจัย

4. ผลการวิจัย

4.1. ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อผลการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี (TQF) 6 ด้าน จากนิสิตเข้าศึกษา ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน โดยเก็บข้อมูลเป็นปีเมื่อสิ้นภาคการศึกษา ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 4 ปี มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม อยู่ที่ 4.22 ซึ่งอยู่ในระดับ มาก

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อผลการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี (TQF) 6 ด้าน

ด้าน การ เรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้	ปี การศึกษา 2557	ปี การศึกษา 2558	ปี การศึกษา 2559	ปี การศึกษา 2560	ค่า เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1	คุณธรรม จริยธรรม	3.97	4.00	4.51	4.57	4.26	0.59	มาก
2	ความรู้	3.90	3.92	4.24	4.50	4.14	0.65	มาก
3	ทักษะทางปัญญา	3.88	3.87	4.23	4.50	4.12	0.66	มาก
4	ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ	4.04	4.08	4.58	4.63	4.33	0.56	มาก
5	ทักษะวิเคราะห์เชิง ตัวเลข การสื่อสาร สารสนเทศ	3.93	4.01	4.38	4.43	4.19	0.66	มาก
6	ด้านทักษะพิสัย	3.97	4.03	4.58	4.59	4.22	0.61	มาก
	เฉลี่ยรวม 6 ด้าน	3.95	3.99	4.42	4.54	4.22	0.61	มาก

4.2. ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนปีสุดท้าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) บริบทด้านการเรียนการสอน (2) บริบทด้านการพัฒนาผู้เรียน (3) บริบทด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน โดยความพึงพอใจของบัณฑิต มีค่าเฉลี่ย 4.72 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน (เฉลี่ยรวม 3 ด้าน)

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
บริบทด้านการเรียนการสอน	4.75	0.42	มากที่สุด
บริบทด้านการพัฒนาผู้เรียน	4.69	0.45	มากที่สุด
บริบทด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน	4.70	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.72	0.44	มากที่สุด

ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน แบ่งคำถามออกเป็น 3 ด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้
1. บริบทด้านการเรียนการสอน ความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน บริบทด้านการเรียนการสอน

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การจัดระบบผู้สอน	4.67	0.47	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอน	4.67	0.47	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอนตามกรอบ TQF	4.90	0.30	มากที่สุด
รายวิชา หมวดวิชาเฉพาะบังคับ	4.77	0.42	มากที่สุด
รายวิชา หมวดวิชาเฉพาะเลือก	4.77	0.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.75	0.42	มากที่สุด

2. บริบทด้านการพัฒนาผู้เรียน ความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.69

ตารางที่ 4 แสดงความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน บริบทด้านการพัฒนาผู้เรียน

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การเรียนรู้จาก รายวิชา หมวดวิชาเฉพาะบังคับ	4.63	0.48	มากที่สุด
การเรียนรู้จาก รายวิชา หมวดวิชาเฉพาะเลือก	4.63	0.48	มากที่สุด
กิจกรรมพัฒนานิสิต (โครงการต่างๆ เช่น พิธีไหว้ครู กิจกรรมปรับพื้นฐาน คอนเสิร์ต เป็นต้น)	4.67	0.47	มากที่สุด
กิจกรรมเสริม (เช่น กิจกรรมในรายวิชา การแสดงดนตรีตามงานต่างๆ เป็นต้น)	4.83	0.37	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.69	0.45	มากที่สุด

3. บริบทด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

ตารางที่ 5 แสดงความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน บริบทด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
จำนวนเครื่องดนตรี	4.67	0.47	มากที่สุด
สภาพของห้องซ้อม	4.73	0.44	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.70	0.46	มากที่สุด

4.3 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน จากแผนการศึกษา ได้จัดให้นิสิตลงทะเบียนเรียน วิชาบังคับ และหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 18-20 หน่วยกิต (จาก 22 หน่วยกิต) ในชั้นปีที่ 1-2 และลงทะเบียนเรียน วิชาบังคับ ประมาณ 6 หน่วยกิต นอกเหนือจากนี้เป็นรายวิชาเลือกที่นิสิตเลือกเรียนตามความต้องการ ในชั้นปีที่ 3-4 นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิตตลอดทั้งปีในรูปแบบให้นิสิตเป็น ผู้ดำเนินการกิจกรรมและอาจารย์เป็นเพียงที่ปรึกษา โดยกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะออกแบบให้นิสิตได้นำความรู้ที่ได้ เรียนมาใช้ในกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นปี เช่น พิธีไหว้ครูดนตรีไทย พิธีมอบตัวเป็นศิษย์ การแสดงคอนเสิร์ต การจัด

กิจกรรมปรับปรุงฐานนิสิตใหม่ เป็นต้น ทำให้นิสิตได้พัฒนาศักยภาพนิสิตและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการเรียนการสอน ตลอดการเรียน 4 ชั้นปี

2. สภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี ทางสาขาวิชาดนตรีไทยได้ดำเนินการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี ตั้งแต่การจัดทำ มคอ.3 และ มคอ.5 อีกทั้งยังได้ดำเนินการทวนสอบรายวิชาด้วยแบบประเมินตนเองของนิสิตเพื่อทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการสอน และผลการประเมินการเรียนการสอนออนไลน์ของทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยนำผลทั้งหมดมาประเมิน วิเคราะห์ เพื่อดำเนินการให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี ในที่ประชุมสาขาวิชาดนตรีไทยทุกภาคการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของแต่ละวิชาและติดตามผลการเรียนของนิสิตในแต่ละรุ่นอีกด้วย

3. สภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นผลการเรียนของนิสิตรหัสปีการศึกษา 2557 คิดเป็นปีการศึกษา จากนิสิตจำนวน 30 คน จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเห็นได้ว่า นิสิตมีพัฒนาการในการเรียนดีขึ้นเป็นลำดับตลอดการเรียน 4 ปี

ตารางที่ 6 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หัวข้อ	ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557	ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2558	ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559	ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560
คะแนนเฉลี่ยของนิสิตต่อปีการศึกษา	2.76	3.07	3.22	3.31

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า แผนการศึกษาออกแบบให้นิสิตเรียนรู้วิชาบังคับตามหมวดต่างๆ ในชั้นปีที่ 1-2 ซึ่งอาจส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตบางคน และในชั้นปีที่ 3-4 เน้นรายวิชาให้นิสิตเลือกตามความถนัด (วิชาเลือกในสาขาและวิชาเลือกนอกสาขา) ส่งผลให้มีผลการเรียนดีขึ้น เห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ไปในทิศทางเดียวกัน (ตารางที่ 7) อีกทั้งหลักสูตรมีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมในแต่ละชั้นปีตลอดหลักสูตรเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง และยังได้กำกับ ติดตาม ประเมินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรีอีกด้วย

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อผลการจัดการเรียนการสอน กับคะแนนเฉลี่ยของนิสิตต่อปีการศึกษา

หัวข้อ	ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557	ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2558	ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559	ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560
คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อผลการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี (TQF) 6 ด้าน	3.95	3.99	4.42	4.54
คะแนนเฉลี่ยของนิสิตต่อปีการศึกษา	2.76	3.07	3.22	3.31

5. การอภิปรายและสรุปผล

สรุปผลการวิจัย (1) ด้านความคิดเห็นของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.61) (2) ด้านความพึงพอใจของนิสิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, SD = 0.44) (3) ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนการศึกษาออกแบบให้นิสิตเรียนรู้วิชาบังคับตามหมวดต่างๆ ในชั้นปีที่ 1-2 ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการเรียนบ้างในนิสิตบางคน และในชั้นปีที่ 3-4 เน้นรายวิชาให้นิสิตเลือกตามความถนัดทำให้ผลการเรียนดีขึ้น อีกทั้งหลักสูตรมีกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมในแต่ละชั้นปีตลอดหลักสูตรเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง

อภิปรายผล ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1. ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี ความคิดเห็นของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.61) ซึ่งถ้าดูผลการประเมินต่อเนื่อง 4 ปี จะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาขึ้นในทุกปี เป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกันทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอน และจากการเก็บข้อมูลทุกปีทำให้นิสิตสามารถรู้ศักยภาพของตนเองในแต่ละช่วงส่งผลให้นิสิตพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ พริยากร คล้ายเพชร พรณิภา ทองณรงค์ สรัญญา เปล่งกระโทก (2554: 7-8) ที่ศึกษาเรื่อง ผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TOF: HEd) และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ในรายวิชา การศึกษาอิสระ พบว่า ผู้เรียนตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็จุดอ่อนของตนเองเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้น สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงาน การสอน การแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพและการเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง การเรียนแบบนำตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงความสามารถหรือจุดอ่อนของตนเอง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข เรียนรู้จากสิ่งที่ล้มเหลว เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ให้ดีขึ้น จึงเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง เป็นผู้นำ และสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองได้

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ด้านความพึงพอใจของนิสิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, SD = 0.44) โดยการจัดการเรียนการสอนเน้นบริบท 3 ด้าน คือ บริบทด้านการเรียนการสอน บริบทด้านการพัฒนาผู้เรียน และบริบทด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ทำให้นิสิตได้พัฒนาตนเองอย่างแท้จริง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ รวมพร ทองรัมย์ (2558: 240) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกับการเรียนวิชาสถิติธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กรณีศึกษาวิทยาลัยเซารักบอง พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาสถิติธุรกิจ โดยการใช้การจัดการความรู้ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กรณีศึกษาวิทยาลัยเซารักบอง ที่มีต่อการเรียนโดยใช้การจัดการความรู้ในระดับมาก โดยการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วม ทำกิจกรรมที่เรียนรู้เสริมการปฏิบัติจริงทำให้นักศึกษามีความเข้าใจมากขึ้น

และ ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน สภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนิสิตระดับปริญญาตรี และสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ พบว่า การจัดการเรียนการสอน การกำกับ ติดตาม การประเมิน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การทวนสอบรายวิชาด้วยแบบประเมินตนเองของนิสิตเพื่อทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การสัมภาษณ์นิสิต เป็นต้น และการจัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมในแต่ละชั้นปีตลอดหลักสูตร ส่งผลให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ รวมพร ทองรัมย์ (2558: 239) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกับการเรียนวิชาสถิติธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กรณีศึกษาวิทยาลัยเซารักบอง พบว่า ปัจจัยการจัดการความรู้ในด้านการประเมินความรู้ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสถิติธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้การประเมินความรู้ในการเรียนมีประสิทธิภาพเกิดจากการใส่ใจในการเรียนรู้ของนักศึกษา อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้นิสิตพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ โกวิท วัชรินทรานุกร และคณะ (2554: 45-48) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การ

จัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า รูปแบบการจัดการการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีส่วนที่ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง เพื่อใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สาขาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้ อีกทั้งขอบคุณอาจารย์ ดร.สุริย์รัตน์ บำรุงสุข ที่ช่วยตรวจทานเนื้อหาบทความในเบื้องต้น

7. เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วัชรินทรางกูร และคณะ. 2554. การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 7(2), น. 1-50.
- จิรกันต์ สิริกวินกอบกุล. 2558. การพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดนตรีศึกษาสำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิต ชูกำแพง. 2559. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพิกา รอดสกร. 2560. ดนตรีกับการวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552. (2552, 31 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 125 ง, น 2.
- พิริยากร คล้ายเพชร พรรณิภา ทองณรงค์ และสร้อยญา เปล่งกระโทก. 2554. รายงานวิจัยผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF: HEd) และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ในรายวิชา การศึกษาอิสระ (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. 2558. การอุดมศึกษากับสังคมไทย รวมบทความวิจารณ์เกี่ยวกับการอุดมศึกษาและสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มารุต พัฒนา. 2558. การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- รวมพร ทองรัมย์. 2558. การจัดการความรู้ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกับการเรียนวิชาสถิติธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี . วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 23(42), น. 299-244.

ภาคผนวก

คณะกรรมการพิจารณาผลงานวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์ โชติวณิช

รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์

รองศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรเนาวรัตน์

รองศาสตราจารย์ ชวนีย์ พงศาพิชน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประไพพรรณ พังฉิม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวัศ สุป้อม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศูร ฐวรธนะปกรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานีรัตน์ จัตุหะศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐสภา แก่นแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิพุธ อ่องสกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศปัติ ชัยช่วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรตี ปรีชาปัญญากุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิรัญ จักรเสน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้ำเพชร จินเลิศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรุณี โคตรสมบัติ

อาจารย์ ดร.คำล่า มุสิกกา

อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ พลมุข

อาจารย์ ดร.ปราษฎา สายสุข

อาจารย์ ดร.ปิยวัชร สุทธิวนิช

อาจารย์ ดร.ปณณดา จิระอานนท์

อาจารย์ ดร.ฟาริดา ร่มพฤษ

อาจารย์ ดร.ภัทรวดี เพิ่มวณิชกุล

อาจารย์ ดร.ลีลี รัชมีมณฑล

อาจารย์ ดร.ลือชัย วงษ์ทอง

อาจารย์ ดร.วรพงศ์ ไชยฤกษ์

อาจารย์ ดร.วรรณวิภา มัธยมนันท์

อาจารย์ ดร.วรุตม์ อิงคถาวรวงศ์

อาจารย์ ดร.วิศรา ไกรวัฒนพงศ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า-
พระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า-
พระนครเหนือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อาจารย์ ดร.สรณีย์ สายสร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.สิริมา เขียงขาวไว	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาจารย์ ดร.สิริลักษณ์ หุ่นศรีงาม ผลพานิช	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
อาจารย์ ดร.อุบลรัตน์ หรินวรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ดร.มนต์ชัย ผ่องศิริ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ว่าที่พันตรี ดร.สมภพ ห่วงทอง	โรงพยาบาลบ้านคา อ.บ้านคา จังหวัดราชบุรี
อาจารย์ พสุธา โกมลมาลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Mr. ZHAO PENG	Hainan Normal University

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา	บุญภักดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียาภรณ์	ตั้งคุณานันต์
รองศาสตราจารย์ ดร.พีระวุฒิ	สุวรรณจันทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย	ใจกล้า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทงศักดิ์	โสภาสตากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ	เคนพันค้อ

คณะการบริหารและจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณารณ	แสงมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ	โรจน์นิรุตติกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรวณีย์	พึงผู้นำ

คณะศิลปศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. ยศศักดิ์	โกไศยกานนท์
รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ศักดิ์	ศิริจารุภัทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จันจิรา	จันทร์เจริญสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิดา	ลามศรีสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พนิดา	จันทร์กรานต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรียา	ทับทัน
อาจารย์ ดร.จาริณี	จันทร์ศรี
อาจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์	ทองบริสุทธิ์
อาจารย์ ดร.ชาดา	เตรียมวิทยา
อาจารย์ ดร.ชุติมา	ไวสุระสิงห์
อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์	สุนทรวิบูลย์
อาจารย์ ดร.ภัทธินิดา	โสดาบัน
อาจารย์ ดร.มณฑา	พลรักษ์
อาจารย์ ดร.มรกต	มุกดา
อาจารย์ ดร.ไยแก้ว	ศีลรักษ์

รายนามคณะกรรมการดำเนินงาน

คณะกรรมการอำนวยการ

1. อาจารย์ ดร.ยุทธ	ชัยประวิตร	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร	ธรรมประดิษฐ์	ที่ปรึกษา
3. รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ศักดิ์	ศิริจารุภัทร	ที่ปรึกษา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ	วังศิริพิทักษ์	ที่ปรึกษา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรียา	ทับทัน	ประธานโครงการ
6. อาจารย์ ดร.ชุติมา	ไวยสุระสิงห์	รองประธานโครงการ
7. อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์	สุนทรวิบูลย์	กรรมการ
8. อาจารย์ ดร.อดิษฐ์	ปิ่นเงิน	กรรมการ
9. อาจารย์ ดร.ชาดา	เตรียมวิทยา	กรรมการ
10. อาจารย์ ดร.มรกต	มุกดา	กรรมการ
11. อาจารย์ นันทิยา	สุวรรณ	กรรมการ
12. อาจารย์ เชิดพงศ์	อุตตะมะ	กรรมการ
13. อาจารย์ อติชาต	รุ่งสว่าง	กรรมการ
14. อาจารย์ ปุณยวีร์	วิเศษสุนทรสกุล	กรรมการ
15. อาจารย์ ปฎิภาณ	บัณฑิตน์	กรรมการ
16. นางปราณี	นิลขาว	กรรมการ
17. นางสาวรัตนา	แสงจันทร์	กรรมการและเลขานุการ
18. นางสาวศศิมาภรณ์	วงศ์ทิมารัตน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรียา	ทับทัน	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์ ดร.ชุติมา	ไวยสุระสิงห์	รองประธานกรรมการ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร	ธรรมประดิษฐ์	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ยศศักดิ์	โกไศยกานนท์	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์พรทิพย์	ไวแสง	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ปรียาภา	จิตต์บุญ	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ศักดิ์	ศิริจารุภัทร	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิดา	ลาภศรีสวัสดิ์	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันจิรา	จันทร์เจริญสุข	กรรมการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรี	เมื่อนาคิน	กรรมการ
10. อาจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์	ทองบริสุทธิ์	กรรมการ
11. อาจารย์ ดร.รุจิรา	บำรุงกาญจน์	กรรมการ
12. อาจารย์ ดร.ประมาณ	ทรัพย์ผดุงชนม์	กรรมการ
13. อาจารย์ ดร.จาริณี	จันทร์ศรี	กรรมการ

14. อาจารย์ ดร.อดิษฐ์	ปิ่นเงิน	กรรมการ
15. อาจารย์ ดร.มรกต	มุกดา	กรรมการ
16. อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์	สุนทรวิบูลย์	กรรมการ
17. อาจารย์ ดร.ภัทนิดา	โสตาบัน	กรรมการ
18. อาจารย์ ดร.ชาดา	เตรียมวิทยา	กรรมการ
19. อาจารย์ ดร.ไยแก้ว	ศีลรักษ์	กรรมการ
20. อาจารย์ ดวงใจ	วสุเพ็ญ	กรรมการ
21. อาจารย์ นภาลย์	มีลา	กรรมการ
22. อาจารย์ ดวงพร	จรีจิตไพบุลย์	กรรมการ
23. อาจารย์ พริยาพร	อ่วมพิทยา	กรรมการ
24. อาจารย์ ปุณยวีร์	วิเศษสุนทรสกุล	กรรมการ
25. อาจารย์ เชิดพงศ์	อุตตะมะ	กรรมการ
26. อาจารย์ เจนจิรา	จิตรไพบุลย์	กรรมการ
27. อาจารย์ อดิชาต	รุ่งสว่าง	กรรมการ
28. อาจารย์ กานต์พจี	รัตนแสง	กรรมการ
29. อาจารย์ ปฏิภาณ	บัณฑูรรัตน์	กรรมการ
30. อาจารย์ ปฐมาภรณ์	วรศิริ	กรรมการ
31. อาจารย์ วรปรัชญ์	มะโนวัง	กรรมการ
32. อาจารย์ ชญานุตม์	พัฒนสุวรรณ	กรรมการ
33. อาจารย์ ผ่องพิชญ์	สงวรัมย์	กรรมการ
34. Ajarn Kenta	Morii	กรรมการ
35. Ajarn Mizokawa	Shiro	กรรมการ
36. Ajarn Yuki	Miyamoto	กรรมการ
37. นางสาวรัตนดา	แสงจันทร์	กรรมการและเลขานุการ
38. นางสาววิรัช	พุ่มเจริญ	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายต้อนรับและพิธีการ

1. อาจารย์ ดร.ชุติมา	ไวยสุระสิงห์	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์ ดร.อดิษฐ์	ปิ่นเงิน	กรรมการ
3. อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์	สุนทรวิบูลย์	กรรมการ
4. อาจารย์ ดร.มรกต	มุกดา	กรรมการ
5. อาจารย์เชิดพงศ์	อุตตะมะ	กรรมการ
6. อาจารย์ธันสนี	จิตต์พานิชย์	กรรมการ
7. นางปราณี	นิลขาว	กรรมการ
8. นางสาวศศิมาภรณ์	วงศ์ทิมารัตน์	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายลงทะเบียนและประเมินผล

1. อาจารย์นันทยา	สุวรรณ	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรษา	ร้อยแก้ว	กรรมการ
3. อาจารย์นภลัย	มีลา	กรรมการ
4. อาจารย์ปฐมาภรณ์	วรศิริ	กรรมการ
5. อาจารย์ปทุมวิริ	วิเศษสุนทรสกุล	กรรมการ
6. นางสาวสุจินดา	สุกใส	กรรมการ
7. นางปลายอ้อ	เป็นธรรม	กรรมการ
8. นางสาวดารณี	สละมเต๊ะ	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายสถานที่

1. อาจารย์สุรัช	ฐานสโร	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์ภาณุวัฒน์	จุทอง	กรรมการ
3. อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์	สุนทรวิบูลย์	กรรมการ
4. นางสาววิรัช	พุ่มเจริญ	กรรมการ
5. นางสาวสุจินดา	สุกใส	กรรมการ
6. นางสาวชนันท์ธิพัฒน์	แจ่มศรี	กรรมการ
7. นายอาณัติ	นิลขาว	กรรมการและเลขานุการ
8. นายภิญญวัฒน์	สถาพร	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

1. อาจารย์ ดร.มณฑา	พลรักษ์	ประธานกรรมการ
2. นางสาวปราณี	นิลขาว	กรรมการ
3. นางสาววิรัช	พุ่มเจริญ	กรรมการ
4. นายภิญญวัฒน์	สถาพร	กรรมการ
5. นางสาวศุทธภา	จันทร์ปลั่ง	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายสารสนเทศและประชาสัมพันธ์

1. อาจารย์ ดร.พัชรภรณ์	สุนทรวิบูลย์	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์เจนจิรา	จิตรไพบูลย์	กรรมการ
3. อาจารย์ ปทุมวิริ	วิเศษสุนทรสกุล	กรรมการ
4. นายอาณัติ	นิลขาว	กรรมการ
5. นายภิญญวัฒน์	สถาพร	กรรมการ
6. นางสาวชนันท์ธิพัฒน์	แจ่มศรี	กรรมการ
7. นางสาวดารณี	สละมเต๊ะ	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายอาหาร

1. นางปราณี	นิลขาว	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์ปฐิภาณ	บัณทุรัตน์	กรรมการ
3. นางสาววิรัช	พุ่มเจริญ	กรรมการ
4. นางสาวสุจินดา	สุกใส	กรรมการ
5. นางสาวชนันท์ธิพัฒน์	แจ่มศรี	กรรมการ
6. นางสาวรัตนา	แสงจันทร์	กรรมการและเลขานุการ

-NCAA2019 NCAA2019 NCAA2019 NCAA2019 NCAA2019 NCAA2019 NCAA2019-